

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

РОӘК ОӘБ отырысы аясындағы өтетін
«Университеттегі білім беру бағдарламаларының экспорттық әлеуетін және бәсекеге қабілеттілігін
арттыру» атты

47-ші ғылыми-әдістемелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ
2017 жылдың 26-27 қаңтары

3-кітап

МАТЕРИАЛЫ

47-ой научно-методической конференции

«Повышение конкурентоспособности и экспортного потенциала образовательных программ» в рамках
заседания УМО РУМС

26-27 января 2017 года

Книга 3

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

РОӘК ОӘБ отырысы аясындағы өтетін «Университеттегі білім беру бағдарламаларының экспорттық әлеуетін және бәсекеге қабілеттілігін арттыру» атты 47-ші ғылыми-әдістемелік конференциясының материалдары. 2017 жылдың 26-27 қаңтары. 3-кітап. – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 320 б.

ISBN 978-601-04-2195-0

БІРІНШІ СЕКЦИЯ ПЕРВАЯ СЕКЦИЯ

**Абылайханова Н.Т., Ахметова А.Б., Тусупбекова Г.А., Құлбаева М.С., Аблайханова Н.Т.,
Швецова Е.В., Тулеуханов С.Т.
АҚПАРАТТЫ ТЕХНОЛОГИЯ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ
БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ РӨЛІ**

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасы технологиялық және коммуникативті технологияларды белсенді енгізумен байланысты дамудың ақпаратты сатысына өтпелі кезеңде тұр. Бұл өз алдына берілген технологияларды тиімді қолдануға қажетті білім мен дағдыларды үнемі жаңартып отыруды талап етеді. Ақпаратты технологияларды қолдану заманауи сапалы біліммен қамтамасыз етудің мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруға толықтай мүмкіндік береді. Бұл тікелей әрбір оқушыдағы құзыреттілікті қалыптастырушы тәсілдермен қатар дамиды. Құзыретті тәсілдерді білім беру үдерісіне енгізу білім жүйесіндегі айтарлықтай күрделі өзгерістерді көздейді. Білім беру үдерісіне құзыретті тәсілді енгізу барысында оқудың мақсаты оқушылардың белгілі бір нәтижеге қол жеткізу үдерісіне айналады. Сондай – ақ, бағалау, ұйымдастырудың нысандары мен әдістері де өзгеріске ұшырайды – білім беру әрекеттік сипатта болады [1]. Құзыреттік тәсіл оқушылардың тәжірибе жұмыстарына белсенді араласуына, топтасып жұмыс істеуге, жеке тұлғалық оқу траекторияларын құруға, пәнаралық байланыстарды пайдалануға, оқушылардың шешімдер қабылдаудағы өзіндік жеке жауапкершілігін дамытуда маңызыдылығы зор. Осындай құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталған ақпараттық технологияларды білім беру жүйесіндегі әртүрлі пәндерге, соның ішінде биология пәніне енгізу үрдісі кәсіби құзырлылығы жан – жақты дамыған, білімді, білгір азаматты дайындауда үлкен орын алады. Биология сабағында ақпаратты технологияны тиімді пайдалану білім сапасының артуына алып келеді, оқушының логикалық ойлау қабілеттіліктерін дамытып, биологияны оқыту үдерісін айтарлықтай көрнекі етеді, оқушыларды жалпылама білім дағдыларының дамуына септігін тигізеді, сабақ барысындағы жұмыстарды жеңілдетеді [2-3].

Сондай – ақ, ақпаратты технология құралдарының маңыздылығынамен байланысты әдебиет көздеріне талдау жұмыстары ақпараттық технологияларды биология сабағында қолдану, педагогикалық ғылымның жаңа даму бағыттарымен уақытылай тынысып отыруға мүмкіндік беретіндігін көрсетті. Педагогикалық технология – бұл білім беру үдерісіндегі мұғалімдер мен оқушыларға арналған оңтайлы жағдайларға негізделген, педагогикалық қызмет пен жоспарлауды тиімді ұйымдастырудың бір жобасы болып табылады.

Қазіргі таңда Қазақстан әлемдік білім алу кеңістігіне бағытталған жаңа білім беру жүйесіне ауысуы кезеңінде (тұсындағы) орын алған бұл үдеріс өз алдына білім жүйесінің жетілдіруді талап етеді. Жаңа жағдайлар мұғалім ендігіде заманауи инновациялық технологияның үлкен ауқымында бағытты жұмыс атқаруы тиіс.

Қазіргі таңда білім беру жүйесіндегі ақпараттық технологиялық бетбұрыстар оқушыларда ақпараттық құзыреттіліктерді дамытуға деген үлкен талпыныстың арқасында орын алып отыр [1,5]. Биология сабағында оқушыларда ақпараттық құзыреттілікті дамытудың маңыздылығы, біріншіден, оқушының әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасауына мүмкіндік беретіндігімен анықталады (кітаптар, оқу құралдары, анықтамалар, атластар, карталар, энциклопедия, каталогтар, сөздіктер, CD – Rom, Интернет).

Екіншіден, тапсырманы шешуге қажетті ақпаратты дербес талдауды, жүйелеуді, іздеуді, бөліп алуды, жұмысты ұйымдастыруды, өңдеуді, сақтауды, таратуды үйренеді.

Үшіншіден, ақпарат ағымында бағытталуды, олардың ішіннен ең қажеттісін іріктеп алуды меңгереді. Ақпаратты саналы түрде қабылдауды дамыту және ақпарат құралдарын дұрыс қолдану қабілеттіліктері (компьютер, ұялы телефон, факс, интерактивті тақта, электронды оқулық, принтер, сканер, модем) – бұл да ақпаратты құралдардың айтарлықтай жағымды жақтарын айқындай түседі.

Ақпаратты коммуникативті технология құралдары биология сабағының әртүрлі деңгейлерінде қолданылады: жаңа материалды түсіндіру, оқушылардың оқу материалын дербес меңгеру, компьютер және шынайы тәжірибе үйлесіміндегі зерттеулерді зертханалық жұмыс формасы ретінде ұйымдастыру, материалды қайталау, бекіту, жалпылау барысында. Айтарлық жаңа материалды түсіндіру кезінде мультимедиялық презентациялар мен сандық ақпараттық қорлар биология сабағының таптырмас құралы. Биология сабағында сандық ақпараттық қорлармен жұмыс істеудің екі түрі үлкен қолданысқа ие болды. Олар: сабақта білімді бекіту мен кеңейту мақсатында мұғалімнің басқаруымен және оқушының өзіндік жұмысы. Бұл әдістің ең негізгі құндылығы – оқушылар үшін берілген ақпаратты өзіне ыңғайлы ырғақ пен уақытта бірнеше рет қайталап отыруға мүмкіндік береді. Осындай тағы да бір айтарлықтай маңызды факторлардың бірі, ол Интернет желісінде жүзеге асқан заманауи гипермедия – технологиялар әртүрлі серверлерде орналасқан мультимедиялық ақпаратты өзара байланыстыруға, олардың құрылымын анықтауға мүмкіндік береді. Есесіне шексіз ақпарат қорының біртұтастығымен қамтамасыз етеді. Бұндай жағдайда мұғалімдердің басты міндеті оқушыларға биология сабағының тақырыбына сай қажетті ақпарат қорын тауып, бағыт көрсету [3-4].

Жалпы мультимедия – бұл ақпаратты (ақпаратты орта) сақтаушы каналдардың көптігі екендігін еске салып кетейік. Компьютер және мультимедиялық бағдарламалармен көмегімен жасалған жағдайлар, оқушыға автоматикалық жұмыс жүйесі барысында виртуалды (яғни, өзара әсерлесу жағдайында ғана туындайтын) оқыту ортасын модельдей алады. Бұл үшін мультимедиялық құралдармен жабдықталған заманауи компьютерлерді

қолданады. Биологияны оқытудың мультимедиялық әдістердің басты ерекшеліктері – бұндай әдістер ауызша, демонстрациялық, және тәжірибелік әдістердің белгілерін бір уақытта қамтиды. Және оларды кешенді деп атауға болады, алайда, бұл әдістерді жеке топтарға бөліп қарастырудың қажеті жоқ. Олар ақпарат таратудың барлық жолдарын бойына жинақтайды.

Биологияны оқытудың кешенді әдістерінің ішінен биологиядан лабораториялық жұмыс жүзеге асыруға, тіпті, табиғатқа вертуалды саяхат жасауға мүмкіндік беретін мультимедиялық дәріс пен мультимедиялық тәжірибелік жұмысты айтуға болады. Қазіргі таңда осындай мультимедиялық дәрістердің заманауи құралы – интерактивті тақта. Биология сабағы жаратылыстану бағытындағы пән болғандықтан оқыту барысындағы көрнекіліктер маңызды рөл атқарады [1-4]. Көрнекілік материалдар оқушыларға алған білімдерін ұғынуға және қорытуға көмектеседі. Сондықтан интерактивтік тақтада көрсетілген тартымды көріністерге зейіні ауған оқушылар да сабақ барысындағы тапсырмаларға белсенді қатысады.

Білім беру жүйесінде, соның ішінде биология сабағында танымдық іс – әрекетке оқушылардың әрқайсысының белсенді қатынасуын қарастыратын әдістердің бірі – бірлесіп, ұйымдасып білім алу әдісі. Ұйымдасқан жұмыстар дербес, жұптасып немесе топтасып білім алу әдісіне күннен – күнге ауыстырылуда. Ақпараттық технология құралдарын қолдана отырып оқушылардың жұптасып немесе топтасып жұмыс жасауы түсіндірмелі – суретті және репродуктивті әдістерге қарағанда біршама тиімді болып табылады [5-6].

Ақпараттық телекоммуникативті құралдарды мақсатты түрде қолдану арқылы жүзеге асатын айтарлықтай оқытудың тиімді әдістерінің бірі – дидактикалық ойын болып табылады. Оқушыларды оқыту барысында ойындар әдісін қолдануда бірнеше маңызды ерекшеліктерді ескеріп отыру қажет. Ақпаратты коммуникативті технология құралдарын қолдана отырып ойындар әдісін жүргізу барысында, оның қандай ырғақта өтетіндігін алдын ала қарастырып алған жөн. Ойын динамикалы түрде өтуі керек, сондықтан тәртіп жайлы жалпылама түсіндіріп отыру мүмкін емес. Ойын жаттығуларының өткізу әдісін толықтай жақсы меңгеру тиіс. Олардың мақсатын түсіндіріп, белгілі бір ырғақты ұстап, оқушыларға салыстырмалы түрде айтарлықтай жеке жұмыс жасауға мүмкіндік беру керек. Көбіне экологиялық бағыттағы және саяхат ойындары жақсы ұйымдастырады.

Ақпаратты коммуникативті технология құралдарын табиғи білім беру жүйесінде қолдану ағымдағы оқыту технологияларын жаңартуға бағытталған. Олар қазіргі таңдағы оқыту әдістерін ақпарат көздерімен зерттешілік, ақпараттық – іздеуші және аналитикалық әдістер көмегімен жұмыс жасау арқылы жандандыра түседі. Ақпаратты коммуникативті технология құралдары оқушылардың танымдық құзығушылығын арттырудағы тиімді құралы. Қорытындылай келгенде, биология сабағын оқытуда ақпаратты коммуникативті технология құралдарын қолдану оқу – тәрбие үдерісінің барлық деңгейін қарқындатуға, оқу үдерісі барысында оқушылардың танымдық іс – әрекетін ұтымды ұйымдастыруға, білім алудың дербестігін қамтамасыз ететін білім берудің ашық жүйесін құруға, оқу үдерісін жекешелендіруге мүмкіндік беретін компьютердің маманданған қасиеттерін қолданып және заманауи танымдық құрал – жабдықтарға жүгінуге, күрделі биологиялық жүйелердегі құбылыстар мен үдерістерді компьютерлі графика және компьютерлі модельдеу арқылы зерттеуге, алуантүрлі биологиялық үдерістерді зерттеуге онтайлы уақыт көлемін таңдауға және жүйелік ойлау арқылы танымдық үдерісті ұйымдастыруды өзгертуге, жеке тұлғаны психологиялық тұрғыдан жетілдіре түсуге, оқушылардағы дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

Ақпаратты коммуникативті технология табиғат әлеміне тек вертуалды саяхат жүргізгенімен де, бұндай технологиялар биология сабағын айтарлықтай көрнекі, қызықты және оқушыларға біршама түсінікті ете түсетіндігі сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін 2015 жылға дейін дамыту тұжырымдамасы.
2. Оқу–тәрбие үрдісінде ақпараттық – коммуникациялық технологияны қолдану қажеттілігі // Информатика негіздері. – Алматы, 2008. – № 4.
3. Цирульникова Р.С. Методика использования информационных и телекоммуникативных технологий в обучении биологии // Новые информационные технологии в образовании: материалы VI междунар. науч.-практ. Конф., Екатеринбург, 12 – 15 марта 2013 г. // ФГАОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т». Екатеринбург, 2013. – 138 с.
4. Никишина И.В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе: использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов. 2-е изд., стереотип. // Учитель. – Волгоград, 2008.
5. Головкин Е.А. Технология формирования коммуникативной компетенции молодых специалистов ВУЗА на этапе адаптации к педагогической деятельности // Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. – Ставрополь, 2014. – 150 с.
6. Лыкова И. В. Формирование ИКТ-компетенции учащихся на уроках биологии // Молодой ученый, 2014. – №3. – С. 939-941.

Алимжанова А.Б.

ЗАМАНАУИ МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН МҮМКІНДІКТЕР

Мультимедиялық дегеніміз хабарламаны түрлі белгі жүйелерінде – вербалды, графикалық, дыбыстық, фото, бейнелі түрде бере алу мүмкіндігін білдіреді. Мультимедиа терминінің өзі ХХ ғасырдың 90-жылдары пайда

болған және барлық ақпаратты беруші арналарды – мерзімдік баспаны, радио хабарламаны, ТВ мен ғаламторды бір бүтін дүниеге бірігуін қарастырған болатын.

Ғаламторлық БАҚ-қа байланысты мультимедиалық – ол мәтінді, графиканы, дыбыс пен бейнені материалда пайдалану мүмкіндігі. Қазіргі кезеңде желілік БАҚ-тардың бұл қасиеті толықтай пайдаланылмайды. Бұған ғаламтор инфрақұрылымының дамы-мағандығы мен мәліметтерді жылдам жеткізу арналарының жоқтығы бөгет болуда.

Мультимедиалық және синтездік жанрлар. Конвергенцияның бұл түрінде мәліметті жариялауда мәтін, аудио, видео, фото және графиканы пайдалануға болады. Бірнеше мультимедиалық құралдан дайындалған ақпарат бір-бірін толықтырып отырады. Нәтижесінде бір мәліметте медианың бірнеше түрі тоғысады. Медианы қолдану оқиғаны интерактивті етіп баяндауда көмегін тигізеді. Аудитория «оқымайды», «көреді». Тіпті, мәтінді де.

Медиа платформалар:

1. Вербалды мәтін.
2. Графика.
3. Инфографика.
4. Видео.
5. Аудио.
6. Анимация.
7. Фотосурет.

Иллюстрациялық жанрлар:

– мақала иллюстрациясы (оқиға желісін жариялады, қосымша ақпарат береді, визуалды қатарды қалыптастырады);

– фотоленга, фоторепортаж, фотогалерея (иллюстрация жинағы, тақырып бойынша фото топтама немесе фоторепортаж);

– слайд-шоу (теле иллюстрацияда көрініс өзгертіліп отырады);

– графика (көрініс) карикатура (статика немесе динамика)

– инфографика (толық көріністі жаңғырту, мәліметтің бірнеше деңгейі, жанрлардың бірлесуі, 3D модельдері).

Аудио жанрлар:

– подкаст (жеке файл немесе жиі жаңартылып отыратын аудиофайлдар. Ұзақтығы бойынша: қысқаша жаңалық, сюжет немесе бағдарлама);

– аудиоиллюстрация (аудио жазбаның фрагменті, белгілі бір мәтінге қатысты; эмоционалды немесе мағыналық салмақ береді);

– мәтіннің аудио нұсқасы (хабар мәтіні);

– аудиосюжет (кішігірім форматтағы байыпталған немесе режиссерленген аудио жазба);

– аудиослайд-шоу (синтездік жанр, аудио және фото мәліметтерді біріктіруші).

Видео жанрлар:

– видеоиллюстрация (аяқталған сюжеті жоқ);

– видеосюжет (аяқталған видео хабар: басы, кульминациясы, соңы. Оңтайлысы – 60-90 секунд);

– видео ағын (оқиға орнынан);

– интерактивті видеосюжет (сюжетте өзге де мәліметтерге сілтеме енгізілген – линк, микробаннер);

– интерактивті видеокөпір (тікелей эфирде ньюсмейкермен сұхбат);

– мультискрипт (interactive video) (ақпарат берудің жаңа форматы, үлкен көлемдегі видео мәліметтер);

– мультимедиалық ток-шоу (интерактивтілік, пайдаланушы аудитория, мультиэкран).

Синтездік жанрлар:

– аудиослайд-шоу;

– интерактивті видео қатар, интерактивті видеосюжет;

– мультимедиалық ток-шоу;

– мультискрипт;

– инфографика;

– ақпараттық ойындар (интерактивті инфотеймент).

Интерактивті кірістірме (вставка)

– сауалнама, дауыс беру және пікір білдіру;

– мәтіндік және фото анықтамалар;

– тақырып бойынша сілтемелер;

– аналитика және пікір;

– сұрақ-жауаптар немесе ақпараттық сөз жұмбақтар;

– ақпаратты таратуға мүмкіндік беретін сервистер;

– UGC-ға арналған формалар.

Рәсімдеу ережелері

– негізгі мәтін;

– 3000 таңбадан аспайтын;

- негізгі рөлді атқарушы;
- композициялық тұрғыдан мінсіз;
- мультимедиялық элементтерді бірқалыпты орналастыру;
- көшірмеден аулақ болу;
- ауыр элементтерді гиперсілтеме арқылы беру.

Видео немесе аудио автостарт режимімен араласпауы тиіс. Үлкен көлемді инфографиканы анық көрініспен ұсыну. Анықтама ақпарат – бокстарда немесе гиперсілтемелерде. Мультимедияның кейбір құрамы (компоненті) өзге форматтарға (фотофотолента) сілтеме болуы мүмкін.

Мультимедиа тарихының 4 кілтті қасиеті:

- қарау/ іздеу мүмкіндігі;
- графикалық жеңілдік;
- сілтемелер;
- әлеуметтік желілерде де ақпаратқа қол жетімділік.

Неге назар аудару қажет?

Оқырман қалауы:

- жеделділік;
- ыңғайлылық;
- еркіндік;
- барлығы бірден;
- кез келген жерде қолдану мүмкіндігі;
- кез келген форматта.

Жаңалық және жаңалықтар лентасының аудиториясына жүргізілген сараптамалар:

Атауы	Хост саны	Қолданушылар	Прайм-тайм уақыты	Жиі қаралым
Zakon.kz	111 374	129 164	11:30-14:00	www.zakon.kz Жаңалықтар
Информ Бюро	62 312	78 065	16:00-20:00	Информбюро жаңалықтар
365info.kz	43 730	65 534	20:00-22:00	365info.kz
КТК телеарнасы	34 348	34 281	18:00-22:00	Жаңалықтар

Фотодеректер

Photooner.kz – еліміздегі фотография саласына арналған тұңғыш қазақ тілді сайт. Бірлестік баспасөздегі фототілшілердің бастамасымен құрылған. Мақсаты – фотопублицистика және фотосурет саласын дамыту. Кез келген оқырманға, фотоәуесқойларға қажетті ақпаратты ұсынады. Фото әлеміндегі жаңалықтарды жариялау, фотокөрмелер ұйымдастыру, орталық фото мұрағат құру және де басқа бағыттар бойынша қызмет көрсетеді.

Электронды БАҚ аудиториясын зерттеу барысында төмендегідей жанрлардың дамығандығына көз жеткіздік.

Репортаж элементтері.

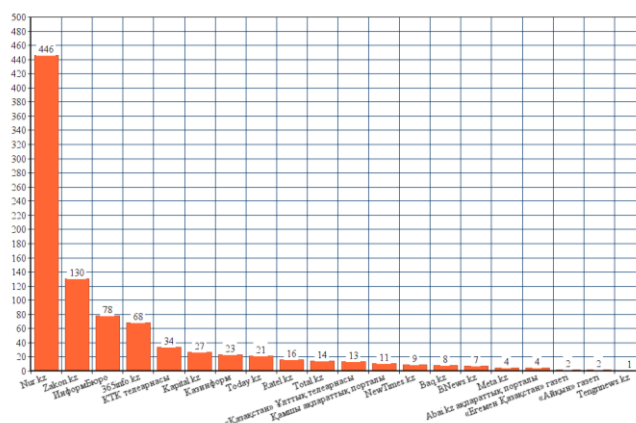
Көзқарас, пікір.

Аналитикалық мақала (шолу, очерк).

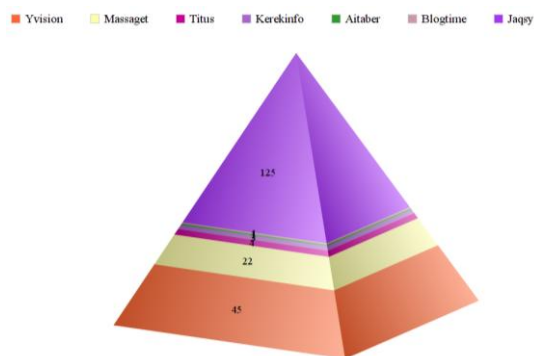
Жаңалық порталдары.

Сілтемелер каталогы.

Дайджестер мен веб шолулар.

Сурет 1. Ең жиі оқылатын сайттар лентасының рейтингі

Сурет 2. Веб күнделіктердің рейтингі

Сурет 3. «Ана тілі» газетінің сайтына жарияланған сұхбаттар көрсеткіші

Сурет 4. «Түркістан» газетінің сайтына жарияланған сұхбаттар көрсеткіші

Ғаламтор қызметтерін шебер пайдаланған жағдайда журналистің алдынан мол мүмкіндіктер ашылады, нақты айтқанда:

– географиясы мен орналасқан орнына байланысты болмай-ақ ғаламтордағы шексіз ресурстарға – электронды кітапханаларға, сөздіктерге, энциклопедияларға, статистикалық мәліметтерге, мекенжайларға, мәліметтердің желілік қорына, мұрағаттарға және т.б. қолжетімділік;

– іздеу машиналары арқылы қолжетімділіктің жылдамдығы; – ақпаратты іздеуге бірнеше минут қана қажет. Сұраныс неғұрлым дұрыс қалыптастырылса, керекті құжаттарды іздеу де солғұрлым нәтижелі болады. Іздеу қуаттылығы бірінші кезекте, өз қызметін мәліметті ұзақ уақыт жинау керек болатын желіге дейінгі кезеңде бастағандар қатты бағалайды.

Ғаламторда журналиске келесідей ақпарат қолжетімді:

- фактілер;
- комментарийлер;
- сараптама;
- анықтамалық ақпарат;
- көрнекілік;
- бейне және аудио ақпарат.

БАҚ-тар үшін мұндай ақпараттың көзі ретінде желіде ұсынылған ресми мекемелердің құжаттары, түрлі ұйымдар ұсынған мәліметтер, ғылыми, тақырыптық, публицистикалық әдебиет, сараптамалық қызмет нәтижелері, конференциялардың, чаттардың, форумдардың, дөңгелек үстелдердің және өзге де интерактивті формалар бола алады. Ең алдымен, журналист ғаламтордан керек ақпаратты таба білуі керек. Ол үшін ғаламторда жұмыс істеу мен іздеу қағидаларын білу қажет.

Веб басылымдарды келесідей жіктеуге болады:

- 1) желілік емес басылымдардың клоны;
- 2) тек ғаламторда ғана бар басылымдар;
- 3) аралас басылымдар.

Алайда бұл классификация жеткілікті түрде теңдікті қамтамасыз ете алмайды, өйткені, біріншіден, желілік емес басылымдар қызметі жағынан веб басылым болып табылмайды, ол тек өкілетті немесе маркетингтік қызмет атқарады. Аралас басылымдарға желілік емес және өзін-өзі басқарушы жоба ретінде қарастыруға болатын веб нұсқа кіреді.

Сонымен қатар веб басылымдарды олардың дәстүрлі аналогтарымен қарап ажыратуға болады.

1. Ғаламторлық газеттер – негізінен, жаңалықтарға басымдық беретін, жиі жаңаланатын басылымдар.
2. Ғаламторлық журналдар – негізінен, сараптамалық сипаттағы, тақырыптық та және қоғамдық-танымал басылымдар.
3. Ғаламторлық радио – веб радиостанциялар.
4. Веб телевидение – дамып келе жатқан интерактивті телевидение.
5. Арнайыланған ақпараттық агенттіктер – ақпаратты телетайптық тізбектерді жеткізуші ресурс. Сондай-ақ веб сайттарды басымдықтағы технологиялар негізінде жіктеуге болады:
 1. Ақпараттық (хабарламалық) технологиялар – басылымның мақсаты сайтқа кірушілерді ақпараттандыру (ақпараттық тізбек, шолулар жиынтығы, күнделіктер).
 2. Интерактивті технологиялар – сайтқа кірушілерді барынша публицистикалық үдеріске (форумдар, чаттар және т.с.с.) қосуға бағытталған басылым.
 3. Коммуникациялық технологиялар – басылымның мақсаты сайттардың веб қоғамдастықтарын (жүзіктерін) құру.
 4. Фото-, аудио-, бейнетехнологиялар – арналардың визуалды және аудиалды арналары мен өзара қатынастар қолданылады (фоторепортаждар, слайд фильмдер, радио, телевидение).
 5. Анимациялық flash технологиялар – ақпараттық тасушы ретінде flash форматындағы интерактивті векторлы графика қолданылады (мысалы, Масяня).

Медиаортадағы вебмедиа

Бүгінгі күні бұқаралық ақпараттық-коммуникативті арналарға жауапты келесідей медиақұрылымдар бар:

- 1) баспасөз;
- 2) радио;
- 3) телевидение;
- 4) ғаламтор.

Бұл ғаламторлық журналистиканың қандай сипаттамалары мен типологиясы ұсынылса да, оны тип ретінде емес, ол шешетін мәселелер және оларды шешу тәсілдеріне қатысты өзіндік ерекшелік қасиеттері бар журналистиканың түрі ретінде қарастыру керектігін білдіреді.

Ғаламторлық журналистика баспасөзбен, радио және тележурналистикамен бірге қоғамның ақпараттық саясатын анықтайды. Ғаламторлық журналистиканың дамуы оның БАҚ-тың басқа түрлерімен өзара байланысы және өзара тәуелділігі арқылы іске асады.

Веб басылымның басқа да басылымдар сияқты редакциясы болу керек, яғни онда орналастырылған материалдар түзетілуі керек. Бұл – әдеттегі дүние. Егер басылым болса, онда редакция да болуы қажет. Алайда ғаламтор материалдар түзетілмей-ақ авторлардың қорқынышы мен ұятына қарай өздері орналастыратын басылымдардың болуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, жанрлар жіктемесі де мультимедиялық журналистика дамыған сайын өзгерістерге ұшырап отырады. Мультимедиялық білім беру жүйесін салалық журналистикада кеңінен қолдану мол нәтиже бермек.

Анипина А.К., Қалиолла А.

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН МУЛЬТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ НЕГІЗГІ СИПАТТАМАЛАРЫ

Берілген мақалада қазіргі заманда шет тілін оқытуда болсын, жалпы білім беруде қолданылатын мультимедиялық технологиялар қарастырылады. Қарастырылған мультимедиялық технологиялар тек қана беретін білімді сапалы етіп жеткізуде ғана емес, оқытушының оқушыларға дайындайтын материалын қызықты етіп көрсетуге септігі зор, әрі оқытушының уақытын да үнемдейді. Осындай технологиялар қолданып өтілген сабақ сапасы жоғары әрі қызықты болады.

Кілт сөздер: мультимедиа, технология, ақпарат, интернет, қашықтықтан оқыту, электронды оқулық, гипермедиа.

Шет тілін қай деңгейде оқытуда болмасын қазіргі заманғы мультимедиа технологияларын пайдалану өте тиімді. Осы жолмен үйрету үйренушілердің қызығушылығын оятып қана қоймайды, әр оқушымен жеке жұмыс жасауға да пайдасы зор. Алайда, оңтайлы нәтижеге қол жеткізу үшін қазіргі заманғы оқытушы мультимедиялық білім беру өнімдерінің артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалауға қабілетті болуы тиіс. [1; 876.].

Мультимедиялық оқулықтар.

Білім берудің қазіргі заманғы жаңа жүйесі ақпараттық технологиялар мен компьютерлік байланыстарды белсене қолдануда. Әсіресе, қашықтықтан оқыту жүйесі қарқынды дамуда, оған бірнеше факторлар әсері бар, бірінші – білім беру мекемелерінің мықты компьютерлік техникамен жабдықталуы мен Интернет желісінің дамуы.

Оқытудың лекция-семинар формасы өзінің тиімділігін баяғыда жоғалтқан, практика дәлелі бойынша – 50% оқу уақыты босқа кетеді. Шетел тәжірибесі бойынша мынандай маңызды жайтқа көңіл бөлген жөн: оқытушы ақпаратты таратушы рөлінде болмауы керек, кеңесші, консультант рөлінде болуы керек. Бұның көптеген жақсы жақтары бар: оқу процесі кезінде оқушылар белсене жұмыс жасайды, жеке ойлау қабілеті дамиды, өз көзқарастарын ұсына алады, шынайы жағдайларды көрсете алады. [4; 31–32б.].

Ақпараттық технологиялардың дамуы сабақты жаңаша әдіспен өтуге алып келді – қашықтықтан оқытуды енгізді. Ол, біріншіден, оқушы өздігінен оқу уақыты мен орнын таңдай алады, екіншіден, әртүрлі себептермен білім алуы тоқтаған білім алушы оқуын жалғастыра алады, үшіншіден, білім беруде жаңа технологияларды пайдалануға болады, төртіншіден, оқуға төленетін ақысы белгілі мөлшерде азаяды. Екінші жағынан, қашықтықтан оқыту – дараланып оқыту мүмкіндігі күшейеді.

Қашықтықтан оқытуда электронды оқулықтар көптеп қолданылады. Бұндай оқулықтардың артықшылығы – біріншіден, олардың тез қолжетімділігі, екіншіден, компьютерлік жүйелердің дамуына байланысты байланыстың болуы, үшіншіден, қазіргі заманғы ғылыми білімнің даму деңгейінің жеткіліктілігі. Басқа жағынан қарасак, электронды оқулықтарды жасаудың тағы бір артықшылығы ақпараттық материалдарды үнемі жанартып отыруда көмегі зор. Бұндай оқулықтарда жаттығулар мен мысалдар көп көлемде беріледі, әртүрлі ақпараттар иллюстрация негізінде беріледі. Сонымен қатар, осындай электронды оқулықтар көмегімен білім тексеріледі – компьютерлік тестілеу жүргізіледі.

Мультимедиалық компьютер – ол жаңа кешенді ақпарат тасымалдаушы ғана емес, ол – «бетпе бет» моделін толықтай және жан-жақты көрсетуші құрал. Сонымен қатар, тек компьютерлерде ғана ақпараттық-анықтамалық жүйе негізінде гипермедиалық сілтемелер жасалады, осы жағынан да ол дараландырып оқытудың маңызды бөлігі болып табылады. [3; 62б.].

Әдетте мультимедиалық оқулықтың магнитті тасымалдаушысына енген оқытатын, қадағалайтын және басқа да бағдарламалар жиынтығы болады. Бұндай оқулық әдеттегі оқулықты толықтырып отырады, мынандай жағдайларда тиімді:

- лезде кері байланысты қамтамасыз етеді;

- керекті ақпаратты лезде таба алады, әдеттегі оқулықта олай табу қиындық тудырады;

- уақытты үнемдейді;

- қысқа мәтінмен – көрсетеді, айтады және т.б. (осы жерде мультимедиалық техниканың мүмкіндіктері мен артықшылығы көрінеді), өте тез белгілі бөлім бойынша білімді тексере алады. [3; 54–55б.].

Гипермәтінді және гипермедиа құралдары.

Гипермәтін – мәтін материалын бірізділік жолынсыз ұсыну, яғни мәтінде қандай да бір жолмен белгіленген сөздер болады, ол сөздер белгілі мәтін фрагментімен байланысты болуы мүмкін. Осылайша, пайдаланушы мәтін беттерін тек аударып қана қоймай, ол линиялы жолмен сілтемеден бас тартуы да мүмкін, өзі ақпаратты алу процесін басқарып отырады. Гипермедиа жүйесінде фрагмент негізінде суреттер болуы мүмкін, ал ақпарат ретінде мәтін, графика, видеофрагменттер, дыбыс болуы мүмкін.

Гипермәтінді технологияның қолданылуы оқулықтардағы құрылымдылық, қолданылудағы ыңғайлылық секілді талаптарды орындайды. Қажет жағдайда бұндай оқулықтарды кез келген серверде ұстауға және оңай өзгертулер жасауға болады.

Қазіргі кезде гипермәтіндік форматтардың түрі көп: (HTML, DHTML, PHP және т.б.) [1; 42–46 б.].

Электрондық сөздіктер.

Электрондық сөздіктер – негізінен жүйеленген лексикалық ақпарат (сөздік база), ол компьютер жадында сақталады, бір ақпаратты өңдейтін программа жиынтығы және соны экранда көрсетуші.

Электронды сөздік керекті ақпаратты табу функциясы мен тілдік заңдылықтарды демонстрациялау мен арнайы жаттығулар жүйесі арқылы оқу материалын меңгеруге мүмкіндік береді.

Барлық жаңа қазіргі электронды сөздіктер дыбысталуы естіретін мультимедиалық дыбыс құралдарын иеленген. [2; 23б.].

On-line электронды сөздіктерін <https://translate.google.com>, <https://bkrs.info/> сайттарынан пайдалануға болады.

Бұл сөздіктерді пайдалану үшін алдымен екі тілді (қай тілден қай тілге аударасыз) таңдау керек. Бұндай электронды сөздіктер уақытты өте үнемдейді. Әрине, электронды сөздік қолдану үшін кез келген жерде отырғанда, интернет жүйесі қосылып тұру керек. бұл әдіс бұрынғы қағаз түріндегі сөздіктерді ақтарып отырудан анағұрлым тез.

Қазіргі уақытта жаңа мультимедиалық технологияларды пайдалану шет тілін оқудың барлық сатысында пайдалану өте тиімді. Сонымен қатар, оқытуда технологияның көптілігі сабақты қызықты әрі көңілді етеді. Осындай жолмен сабақ өту оқушылардың сабаққа деген ынтасын одан әрі оятады, шет тілін түсінуді жеңілдетеді. Мысалы, гипермәтінді пайдалана отырып оқушы тек мәтін беттерін аударып қана қоймайды, сілтемеден ауытқып өзі ақпаратты алуы мүмкін.

Интерактивті тақта.

Аудиоқұралдары бар проекциялық жабдықтарды қолдану арқылы жаңа тақырыпты түсіндіргенде тезистер, кестелер, видео, анықтамалық материалдарды көрсеткенде өте пайдалы.

Бірақ бұндай мүмкіншілік компьютер – проектор – экран жүйесімен тек көру режимін іске асырады. Жазбаша тапсырмаларды тексеру кезінде және мәтінді анализдеу кезінде қайтадан кәдімгі тақтаға оралуымызға тура келеді. Бұл жерде педагог жиі қиындықтарға тап болады: көптеген мультимедиа-проектормен жабдықталған аудиторияда маркермен жазылатын тақта қойылмаған, сондықтан бір уақытта тақта мен экранды пайдалану қиындықтар туғызады.

Интерактивті тақтаны қолдана отырып қатысушылармен электронды түрде жұмыс жүргізе аламыз. Бұл уақытты үнемдейді, ойлау және творчестволық қабілетті арттырады, қатысушылардың бәрін жұмысқа жұмылдырады. Тақтада жасалған материалдарды сақтауға болады, керек ретімен көрсетуге болады. Бір көрсеткен материалды бірнеше рет көрсетуге болады, қайтадан талқылауға болады. Қатысушылардың тапсырмаларын сақтап, әр қатысушының бірдей қателерін тауып көрсетуге болады.

Мультимедиа-технологиялардың шет тілін үйретуде пайдалы екенін атап кеттік. Интерактивті тақта мультимедиа-проектордан артықшылығы – мобилді ақпаратты көрсетіп қана қоймайды, қатысушыларды диалогтық оқыту жүйесіне жұмылдырады.

Интерактивті тақтаны қолданып сабақ өтетін шет тілінің оқытушылары мынандай көзқараста:

- тақтамен жұмыс толықтай көрініс принципін құруға мүмкіндік береді
- түрлі-түсті, ашық түстес материалдар ерекше эстетикалық дәм береді
- монологтық сөйлеу кезіндегі қиындықтарды алып тастайды
- экраннан объектілерді өшіруге, қиып алуға, копия жасауға, қоюға болады, қатысушылар әрқашан бірнәрсені өзгертуге және қайта оралуға болатынын білетін болады.

Қатысушылар тақта арқылы грамматикалық конструкцияларды модельдей алады, сөйлем құрап, сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін ауыстыра алады.

Басқаша айтатын болсақ, анимация жасау, объектілердің орнын ауыстыру, түс, шрифт көмегімен керекті объектіні белгілеу.

Интерактивті тақта клавиатура, тышқан, монитор көмегісіз жұмыс жасайды. Барлық керекті жұмыстар экранда арнайы маркер немесе саусақпен жасалынады. Оқытушы компьютердегі арнайы программаларды іске қосам деп көңілі бөлінбейді. Бұл оқу материалын ұсыну сапасын жақсартады.

Қазіргі дамыған қоғамда шет тілін оқытудың ең тиімді жолдары – осындай мультимедиа техникаларын пайдаланып сабақ өту. Әрине, бұл техникалардың шыққанына көп уақыт болмаса да Қазақстанның білім ордаларында жайлап пайдаланылып келеді. Бұндай техникалардың әсіресе шет тілін үйрететін оқу аудиториялары толықтай жабдықталса, оқытушылардың да үйрету сапасы артып, оқушылардың да ынтасын арттырады сөзсіз.

Мультимедиа-технологиялар әрине оқытушыны алмастыра алмайды, ол арқылы ақпарат сапалы түрде, қызықты түрде, түрлі түсті жеткізіледі. Оқытушы бұл құралдарды өзі үйрететін материалдарды әртүрлі программалар арқасында қызықты жеткізе алады, сабағын сапалы өткізе алады. Оқушылардың білімін өте аз уақытта тексере алады, яғни уақыт үнемделеді.

Әдебиеттер тізімі:

- 1.Щепилова А.Я. Теория и методика обучения второму иностранному языку / А.Я Щепилова – М., 2005. – С. 257.
- 2.Руденко-Моргун, О.И. Компьютерные технологии как новая форма обучения / О.И. Руденко-Моргун – М., 2002. – С. 193.
- 3.Носенко Э.Л. ЭВМ в обучении иностранным языкам в вузе / Э.Л. Носенко – М., 2000. – С. 215.
- 4.Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка / Е.С. Полат // ИЯШ. – 2001, №2,3. – С. 54.

**Асқарова Ә.С., Бөлегенова С.Ә., Шортанбаева Ж.Қ., Оспанова Ш.С., Нұғыманова А.О.,
Бодықбаева М.Қ.**

ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАҒЫ АРНАЙЫ КУРСТАРДЫ ЭЛЕКТРОНДЫ РЕСУРСТАР МЕН ҚАМТУ

Компьютерлендіру және ғылымның жаһандануы саласында ғылыми-техникалық өрлеу мен жетістіктер ғасырында ғылым өркендеп, даму үстінде. Адамның зияткерлік көмекшісіне айналған техниканың дамуымен зерттеушілер техникалық физиканы, жылуфизикасы мен жану және жарылыс физикасы саласында отын қорын ұтымды тұтыну және алуан түрлі отын түрлерін жағу процестерінің экологиялық аспектілеріне байланысты заманауи мәселелерді шешуде айтарлықтай жетістіктерге жетті.

Қазіргі уақытта жаңғырмалы энергия көздерін игеру мен оларды қолдануды жандандыруға күш салынып жатқанымен әлемде тұтынылатын энергияның 85%-ы пайдалы қазбалардан болатын отын түрлерінен алынады. Статистика көрсеткендей, жалпы энергия тұтынымының 39%-ы сұйық отын түрлерін жағумен жүзеге асырылса, энергияның барша өндірісінің 97%-ы көлік тасымалы секторына жіктеледі екен. Энергияның негізгі көзі ретінде сұйық отынды қолданумен қоса қызметі осы отын түрлерін жағуға негізделген құрылыстардың тиімділігін арттырып, олардан бөлінетін зиянды әсердің мөлшерін кемітуге де ерекше көңіл бөлінуі тиіс. Әлемнің көптеген елдерінде соңғы кездері экологиялық қауіпсіздік көзқарасы тұрғысынан отын сапасына қойылатын талаптардың өресі жоғарылай бастады [1].

Әр түрлі заттардың жануының қасиеттері мен заңдылықтарын білу маңызды, өйткені, техниканың кез келген саласында қазіргі уақытта процестердің әлемдік интенсификациясы мен өндірістің экологиялық тазалығы мәселесі басты орынға шығып отыр.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің физика-техникалық факультеті жылуфизика және техникалық физика кафедрасында «Жылуэнергетика» және «Техникалық физика» мамандықтары үшін «Жану және жарылыс физикасы» атты арнайы таңдаулы пән оқытылады. Жану процесі бұл – отын мен тотықтырғыш молекулаларының жану өнімдерінің молекулаларына алмасуының өздігінен тұрақталатын және таралатын физика-химиялық процесі. Статистикалық физика, жылу алмасу, гидродинамика, сонымен қатар газ динамикасының сауалдары жану физикасымен тығыз байланысып жатыр. Шындығында барлық осы шарттар аталған мәселені қиындатып жібереді.

Математикалық модельдеу әдістері ғылым мен техниканың сан алуан облыстарында кеңінен қолданыс тапты. Осы әдістердің құрамына физикалық және математикалық модельдерді, сандық әдістер мен бағдарламалық қамтуды жасау, есептеуіш техника құралдарын жұмылдыра отырып, сандық тәжірибе жүргізу (оның нәтижелері талданып, қолданбалы мақсаттарда іске асырылады) енеді. Ғылым мен техникада компьютерлік модельдеу әдісінің артықшылықтары ілгеріден белгілі: жобалауды жетілдіру, өңдеуге жұмсалатын шығын санын азайту, өнім сапасын арттыру, қолданбалы шығындардың азаюы және т.б. Сандық модельдеу тәжірибелік және математикалық модельдер арасындағы байланыстың жаңа нұсқаларын тағайындай отырып, ғылыми зерттеулердің өз сипатын да өзгеріске ұшыратады.

Сұйық отындардың жануын сандық зерттеу - жылуфизиканың күрделі мәселелерінің бірі, өйткені, күрделі өзара байланысқан процестер мен құбылыстардың едәуір көп санын ескеруді талап етеді. Сондықтан есептеуіш тәжірибе жану процесін зерттеу мен жануға негізделетін түрлі құрылғыларды жобалаудың аса маңызды элементіне айналып отыр. Оның рөлі болашақта да арта түседі деп нық сеніммен айтуға болады. Сондықтан жылуфизикасында есептеуіш гидродинамика әдістері етек жайып отыр, өйткені, тәжірибенің виртуалды прототипі негізінде оны жетілдіру мүмкіндігі сөзсіз туады.

Зерттеулердің қолда бар жеткілікті жоғары деңгейінің арқасында қарастырылып отырған бағыттарда методология мен нақты физикалық нәтижелерді кеңінен қолдану, сонымен қатар заманауи есептеуіш техниканың көмегіне жүгіне отырып, түрлі пәндік облыстарда математикалық модельдеу әдістерінің анағұрлым тиімді жолдарын пайдалану мүмкіндігі ашылу үстінде. Отынды тұтынудың тиімділігі, сонымен қатар құрылғының өнімділігі мен экологиялық көрсеткіші отынды эзірлеу, жеткізу және саналы түрде жағу сияқты процестерден тұратын отынды жағуды дұрыс (тиімді) ұйымдастыруға тікелей тәуелді. Тиімді іштен жану қозғалтқыштарын жасау саласындағы барлық зерттеулер тасымал құралдарынан атмосфераға бөлінетін зиянды қалдықтардың санын азайтуға бағытталған.

Жылуфизика және техникалық физика кафедрасының жанындағы жылу масса тасымалы мәселелерін модельдеу зертханасында «Жану және жарылыс физикасы» пәні бойынша компьютерлік зертханалық жұмыстар жасалынған. Аталған жұмыстар арнайы практикумды ұйымдастыруға қойылатын барлық талаптарды бейнелейді. Виртуалды зертханалық практикум Лос-Аламос Ұлттық зертханасының (LANL) ғалымдары жасаған KIVA-II компьютерлік бағдарламалар кешеніне негізделген. Осы бағдарламаның көмегімен күрделі тұтану процестерін, отын және ауалы қоспалардың жануын, сонымен қатар іштен жану қозғалтқыштарының жұмысы нәтижесінде атмосфераға бөлінетін зиянды заттардың түзілу процестерін зерттеуге болады.

Берілген жұмыстарда KIVA-II компьютерлік бағдарламалар пакеті дизельдік және авиациялық қозғалтқыштардағы жану процестерінің химиялық кинетикасын модельдеу үшін жетілдірілген. Зертханалық жұмыстарда ағыстың аэродинамикасын, бүрку массаларын, тотықтырғыштың температурасын, қысымды, турбуленттілік сипаттамаларын, жану өнімдерінің концентрацияларын, отын буы мен жану камерасының барша кеңістігі бойынша сұйық отынды жағудың өзге де сипаттамаларын есептеуге болады.

Әрбір зертханалық жұмыс алты бөлімнен құралады және физика-техникалық факультетінің студенттері мен магистранттарына арналған. Бірінші бөлімде қысқаша теориялық кіріспе беріледі, мұнда сұйық отынның тұтану және жану процестері мен олардың ерекшеліктері келтірілген. Екінші «Негізгі теңдеулер» деп аталатын бөлімде бүркілген сұйық отынның жануы туралы есептің математикалық моделі келтірілген. Аталған модельге жану реакциясының компоненттері үшін үзіліссіздік теңдеуі, импульс теңдеуі, энергия теңдеуі, $k-\epsilon$ турбуленттілік моделінің теңдеулері енеді. Үшінші бөлімде жану камерасының сипаттамасы мен жалпы жұмыстың орындалу тәртібі ұсынылады.

Сұйық отын белгілі бір бастапқы температурада камераның төменгі бөлігінде орналасқан дөңгелек сопло арқылы бүркіледі. Жану камерасы биіктігі H цилиндр пішінді және радиусы r , T температурада және P қысымда ауамен толтырылған. Бүркілген соң отын жылдам буланып, отын буы тотықтырғышпен араласады да, жану процесі газ фазасында өтеді. Сұйық отынның жану процесі шапшаң өтеді, сондықтан оның ұзақтығы орта есеппен 4мс-тан аспайды.

«Жұмыстың орындалу тәртібі» бөлімінде сипатталған есептеуіш тәжірибелер бастапқы шарттардың сұйық бүркілген отындардың тұтануы мен жану процестеріне, жану камерасындағы реакция өнімдерінің түзілуіне әсерін зерттеуге бағытталған. Келесі бөлімдер бақылау сұрақтары мен әдебиеттерге арналған.

Төменде зертханалық жұмыстарды орындаудың мысалдары келтірілген [2].

Зертханалық жұмыс №1. Бастапқы температураның сұйық отынның тұтануына, жануына және жану камерасындағы отын буының түзілуіне әсерін сандық зерттеу.

Жұмыстың мақсаты: бастапқы температураның сұйық отынның тұтануы мен жану процесіне, сонымен қатар отын буы концентрациясының өзгерісіне әсерін әсерлесуші ағыстарды сандық есептеуге арналған компьютерлік бағдарламалар пакетінің көмегімен зерттеу.

Зертханалық жұмыс №2. Бүркілетін тамшылардың бастапқы радиусының жану камерасындағы сұйық отынның тұтануына әсерін сандық модельдеу.

Жұмыстың мақсаты: бүркілетін тамшылардың бастапқы радиусының жану камерасындағы сұйық отынның жану процесіне әсерін компьютерлік модельдеу әдістерімен зерттеу.

Зертханалық жұмыс №3. Бүркілетін сұйық массасының цилиндрлік жану камерасындағы жану процесіне әсерін зерттеу.

Жұмыстың мақсаты: KIVA-II бағдарламасының көмегімен берілген бастапқы шарттардағы жану камерасындағы бүркілетін массаға қатысты сұйық отынның жануы мен көмірқышқыл газының бөлінуін зерттеу және тиімді режимді анықтау.

Зертханалық жұмыс № 4. Бүрку жылдамдығының цилиндрлік жану камерасындағы сұйық отынның жану процесіне әсерін сандық зерттеу.

Жұмыстың мақсаты: жану камерасындағы әр түрлі уақыт мезеттеріндегі сұйық отынды бүрку жылдамдығына қатысты жану процесін зерттеу және KIVA-II бағдарламасының көмегімен тиімді жану режимін анықтау.

Студенттер мен магистранттардың міндеті – тұтану уақытын анықтау, ағысты визуализациялау үшін Tecplot және OriginPro бағдарламаларының көмегімен алынған нәтижелерді өңдеу, жану процесінің газ бен отын температурасы, бөлшектердің жылдамдықтары, реакция компоненттерінің концентрациялары сияқты сипаттамаларының графикалық кескіндерін алу, сонымен қатар жану камерасында түзілетін жану өнімдерінің таралуын талдау. Мониторинг және жану процесінің табиғатын түсіну үшін жоғарыдағы көрсетілген тұтану және жану процестерінің динамикасын Microsoft Excel, MathCAD бағдарламаларының көмегімен құрастыру ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Асқарова А.С., Бөлегенова С.А., Максимов В.Ю., Максутханова А.М., Шортанбаева Ж.К., Оспанова Ш.С. 3D-моделирование процессов при сжигании низкосортных углей в камерах сгорания // Вестник КазНУ. Серия физическая. – Алматы, 2013. - №2(45). – С. 61-66.

2. Асқарова А.С., Бөлегенова С.Ә., Березовская И.Э., Оспанова Ш.С. Жылуфизикадағы есептегіш тәжірибелерді сандық моделдеу. Студенттермен магистранттарға арналған оқу құралы. – Алматы: әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016. – 65 б.

Асқарова Ә.С., Бөлегенова С.Ә., Бөлегенова С.Ә., Оспанова Ш.С., Шортанбаева Ж.К., Бодықбаева М.Қ.

ОҚУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАСЫ РЕТІНДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚИТУДЫ ПАЙДАЛАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Индустриалдыдан ақпараттық қоғамға көшудің әлемдік процесінде заманауи Қазақстанда болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер мемлекеттің көптеген қызмет салаларында да айтарлықтай өзгерістерді талап етеді. Жаңа прогрессивті тұжырымдар, оқу-тәрбие процесіне жаңа педагогикалық технологиялар мен ғылыми-әдістемелік жобаларды бейімдеу, сонымен қатар жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану негізінде білім беру саласын кеңейту Қазақстанның білім жүйесін дамытудың өзекті мәселелері болып отыр.

Қашықтықтан білім беру жүйесінің жұмыстары – ҚР Білім және ғылым министрінің 2010 жылғы 13 сәуірдегі №169 бұйрығымен бекітілген «Оқу процесін қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша ұйымдастырудың Ережесі» және ҚР Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 4 маусымдағы №266 бұйрығымен бекітілген «Қашықтықтан оқыту технологиялары бойынша оқытуды ұйымдастыру» стандартына негізделеді.

Қашықтықтан оқыту тарихы ХІХ ғ. ортасынан басталады. Қашықтықтан оқытудың шетелдік және отандық тәжірибесі көрсеткендей бүгінде аккредитацияланған қашықтықтан оқыту сапа жағынан дәстүрлі оқытудың эквиваленті болып табылады.

Білім жүйесінің алдында ғаламдық мәселе тұр – дер кезінде адамдарды жаңа өмір жағдайы мен кәсіби қызметке жоғары автоматтандырылған ақпараттық өмір сүру ортасына дайындау. Ол адамдардың бойында жаңа ақпараттық өмір сүру ортасында қажет болатын жаңа білімді, қабілеттерді, сонымен қатар жаңа, бүтін дүниетанымы мен ақпараттық көзқарасты қалыптастыруы тиіс. Қазіргі уақытта білім жүйесіне қашықтықтан білім беру технологиясы белсенді түрде бейімделіп келеді [1].

Ғылыми, оқу-педагогикалық әдебиеттерді, білімге қатысты нормативтік-құқықтық құжаттарды, сонымен қатар журнал мақалаларының мәтіндері мен көптеген конференциялар мен семинарлардың баяндамаларын зерттеу көрсеткендей, «қашықтықтан оқыту» (ҚО) ұғымының бірегей анықтамасы мен мазмұны әлі күнге жоқ екен. Аталған ұғымды әркім әртүрлі түсінеді, өйткені, оған қойылатын бағыттар да сан алуан. Алдымен ҚО тұжырымдамас бұрын осы терминнің анағұрлым танымал анықтамаларын келтірейік.

Қашықтықтан оқыту дегеніміз – білімдегі жаңа құбылыс емес. Көп жылдар бойы сырттай оқыту бар, сонымен қатар телеарна да бізді оқытып келеді. Алайда 21 ақпараттық технологиялар ғасырында Интернет

желісі пайда болғалы бері қашықтықтан оқыту сапалы жаңа деңгейге көтерілді. Енді ЮНЕСКО анықтаған негізгі заманауи білім беру принциптерін жүзеге асыру мүмкіндігі туды: «барша үшін білім» және «барша өмір бойы білім беру».

Қашықтықтан оқыту – білім алушыларға зерттелінетін материалдың негізгі көлемін жеткізетін, білім алушы мен оқытушылардың оқу барысында интерактивті өзара байланысын қамтамасыз ететін, студенттерге зерттелінетін оқу материалын өз бетінше меңгеруге мүмкіндік беретін ақпараттық технологиялардың жиынтығы; оқытушының орналасқан жерінен алыс қашықтықта жүзеге асырылатын жүйелі бағытталған оқыту. Оқыту және үйрету процестері кеңістікте ғана емес, сонымен қатар уақыт бойынша да ажыратылған.

Қашықтықтан оқыту – телекоммуникациялық технологиялар мен интернет желісінің ресурстарының көмегімен жүзеге асырылатын бір-бірінен алыс қашықтықтағы педагогтар мен оқушылардың өзара білімі тұрғыдан байланысына негізделген оқу түрі. Қашықтықтан оқытуға оқу процесінің білім беру жүйесінің компоненттері тән: мағынасы, мақсаты, мазмұны, ұйымдастыру формасы, оқыту құралдары, бақылау және нәтижелерді бағалау жүйелері.

Қашықтықтан оқытудың мақсаты – оқушыларға жергілікті мекен-жайы немесе олардың уақытша тұрғылықты мекеніне қатысты жоғары, орта және қосымша кәсіби білім беру мекемелеріндегі жоғары және орта кәсіби білім беру жүйесінің негізгі және қосымша кәсіби бағдарламаларын меңгеру мүмкіндігін ұсыну.

Заманауи білім беру жүйесінің міндеті тек білімнің көп көлемін ұсыну ғана емес, сонымен қатар оқушыларға осы білімді өз бетінше ізденуге баулу болып табылады. Анағұрлым интенсивті білім беру технологияларын, оның ішінде қашықтықтан оқытуды қарқынды қолдану керек.

Қашықтықтан оқыту мәселесі Қазақстанның үлкен аумағы, тұрғындардың таралу тығыздығының біркелкі еместігі мен ЖОО орталықтарының орналасуына байланысты маңызды болып отыр. Дегенмен ҚО-ды практикада сәйкес әдістемелік дайындықсыз қолдану қашықтықтан оқыту оқыту нұсқасы ретіндегі құқықтарын шектейді. Бірегей тұжырымның болмауы, практикалық тәжірибенің жеткіліксіздігі осы оқу нұсқасына деген кереғар көзқарастарды тудырады: құралдар жиынтығы мен оқу ақпаратын жеткізу әдісінен оның абсолют нұсқасына дейін, виртуалды оқу орнын құру туралы идеялардың қалыптасуына дейін және т.б.

Қашықтықтан оқытудың дәстүрлі оқытудан ерекшелігі оқытушының студенттен алыста болуы, олардың оқу процесіндегі тікелей байланысу мүмкіндігінің болмауы.

Осы тұрғыда ақпаратты тасымалдаудың техникалық негізі қаншалықты жетілген болса да дәстүрлі оқу нұсқасы әрқашанда озық тұратын болады.

Алайда, компьютерлік технологияларды бейімдеу ақпаратты жеткізудің жаңа сапалы деңгейіне көшу мүмкіндігін береді. Қашықтықтан оқу нұсқасы жаңа ақпараттық технологияларға негізделіп отырып, айтарлықтай дәрежеде күндізгі оқу түрін толықтырып, кейде оның сапасын арттыруы мүмкін.

Қашықтықтан оқыту технологияларын қолданудың бірнеше нұсқалары бар:

– Негізгі оқу курсы қосымша қолдау түрінде (ҚО технологияларына мұнда көмекші рөл беріледі);

– Өзін-өзіне білім беру ретінде (мұнда оқушылар өз бетінше дайын электронды білім беру өнімдерін алып, меңгереді, мысалы, мультимедиа курстары);

– Негізгі білім беру технологиясы ретінде. Бұл жағдайда аралық орталықта тұрақты оқушылар тобы құрылады, оларға жетекші тағайындалып, педагог-тьютордың немесе координатордың бақылауында болады. Ол оқу процесін, оқушылардың тапсырмаларды дер кезінде орындалуын қадағалайды, кеңес береді, оқушыларға курсты меңгеруге көмектеседі.

Қашықтықтан оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

Оқу процесінің алдында теориялық тұжырымдарды жасау, оқу процесін жіті жоспарлау болады. Әрбір жобалау қадамы мен қашықтықтан оқыту жүйесін жасау тиімділігіне педагогикалық баға беру қажет. Сондықтан бірінші кезекке техниканы бейімдеуді емес, сәйкес оқу курстары мен білім беру қызметтерін мазмұнды толықтыру шығуы тиіс.

Оқу жоспарлары қашықтықтан оқыту жүйесінде жеке оқу жоспарларына жақын, өйткені, оқудың асинхрондылығы мен модульділігін талап етеді. Оқу жоспары студентті оқу қызметінің нұсқаларымен байланыстырмайды, бірақ, бақылау тапсырмаларын уақытында орындау қажеттілігін белгілейді. Оқу процесінде оқытушы мен студент оқыту технологиясын уақытқа тәуелсіз түрде әрбірі үшін ыңғайлы кестеге сәйкес жүзеге асыра алады.

Аралық орталықтағы оқу процесіне аудиториялық сабақтар, компьютерлік кластардағы жұмыс кіреді. Оқытушылардың Орталықтарға шығуы келесі себептерге байланысты жүзеге асырылады:

– Біріншіден, оқытушылардың студенттермен көзбе-көз жүздесуі компьютер арқылы жұмысты жеңілдетеді;

– Екіншіден, әдетте орталықтарда кеңес бере алатын меншікті оқытушылар болмайды. Егер ҚОАО университет орталығында құрылса, мысалы, Ассоциация мүшесі болатын ЖОО-да, онда аталған мәселені қос ЖОО оқытушыларының байланысуымен шешуге болады.

Аудиториялық сабақтар оқу уақытының шамамен 60%-ын құрайды, бірақ, әдістемелік базаның кеңеюімен оқытушылардың жедел шығуы қысқарып, оларды қашықтықтан оқыту технологиялары алмастырады.

Компьютерлік кластағы жұмыс оқу уақытының 40-тан 60%-на дейін құрайды, осы тұста студенттердің компьютерлік сауаттылығы міндетті болуы тиіс. Олар ішінара белгілі бір мәтіндік редактормен жұмыс істей алуы тиіс, клавиатурамен жұмыс істеу қабілеті болуы тиіс, бағдарламаны қосу, мәтіндік файлдарды жазу және т.б. Мұнан өзге студенттер Internet желісінде жұмыс істей алуы тиіс, электронды поштамен, CD-rom

құрылғыларымен таныс болуы керек. Мұндай дайындық көп уақыт алмайды, алайда, оның кемшілігі оқушылардың өз бетінше жұмыс істеуге деген мотивациясын күрт кемітіп, үлгерімінің сапасына әсер етуі мүмкін.

Қашықтықтан оқытудың артықшылықтарына оқу процесіне түрлі географиялық аймақтарда орналасқан білім алушылардың көп санын қосу мүмкіндігін айтуға болады. Алайда, кері байланыс пен білім алушылардың белсенділік дәрежесі толып қалған дәріс беру аудиториясындағыдай болады.

Мұндағы табысқа жету жолы материалдың қаншалықты әдістемелік сауатты ұйымдастырылуына байланысты. Компьютерге функциялардың жартысын беру студенттердің санын арттыруға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқу процесіне дәстүрлі оқу процесін ұйымдастырудың барлық түрлері енеді. Бұл кездегі функцияның жартысы техникаға жүктеледі:

– Дәрістің бір бөлігі МКК арқылы жүзеге асырылады;

– Практикалық сабақтардың бір бөлігі тренажерлармен алмастырылады;

– Ресми аралық бақылау тестілеуші жүйелер немесе электронды пошта арқылы жіберілген бақылау жұмыстары арқылы жүзеге асырылады.

Кеңес алу үшін оқытушыны алмастыру мүмкін емес, бірақ, көмекке on-line технологияларды жұмылдыруға болады. Желілік технологиялар қорытынды бақылауда да қолданылады. Мұнда да жүзбе-жүз кездесуге басым көңіл бөлінеді.

Өз бетінше жұмыстың рөлі қашықтықтан оқыту негізгі ерекшеліктерінің бірі болып табылады. Қашықтықтан оқытуда білім алушылар күнделікті аудиториялық жүйеден алыстап, оқу материалының айтарлықтай бөлігін оқытушының көмегінсіз меңгереді. Бұл олардан әр күнді дұрыс жоспарлауды талап етеді. Оқу қызметіндегі тұлғалық мотивацияның мәні, пәндерді таңдаудағы еркіндік дәрежесі мен оларды зерттеу тереңдігі артады.

Тұлғалық өзін-өзі таныған және кәсіби таңдау жасауға асығып жүрген жоғары сынып оқушылары мен осы таңдауды жасап үлгерген студенттер қашықтықтан оқытудың нағыз нысандары бола алады.

Негізінен жеке дараланған қашықтықтан оқыту оқытушымен ғана емес, сонымен қатар өзге білім алушылармен өзара тілдесу мүмкіндігін, түрлі танымдық және шығармашылық қызмет саласында өзара іскерлік қарым-қатынас орнатуды шектемеуі тиіс. Әлеуметтену мәселесі қашықтықтан оқытуда аса өзекті болады.

Қашықтықтан оқытудың кез келген моделі мыналардан құралады:

1-ші берілген курс бойынша арнайы әзірленген түрлі ақпарат көздерінен, оқу материалдарынан студенттердің өз бетінше танымдық қызметінен;

2-ші курстың озық оқытушысымен, жобаның кеңесші-координаторымен жедел, әрі жүйелі өзара байланысудан;

3-ші аталған курстың өзге қатысушыларымен өзара қарым-қатынас орната отырып, оқу типіне байланысты топтық жұмыстан.

Қашықтықтан оқыту курстары оқушы мен оқытушы арасындағы мүмкін болатын интерактивтілікті қамти отырып, компьютермен шектелмей, оқушы мен оқу материалы арасындағы кері байланысты, топтық оқыту мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс. Олар білім алушының материалды меңгеру жолының дұрыстығына көзі жетегіндей тиімді кері байланыс ұсынуы тиіс.

Қашықтықтан оқыту оқушы мен оқытушының арасындағы шектелген тұлғалық байланысқа қарамастан электронды поштаның көмегімен тұрақты тілдесуді көздейді. Анағұрлым тиімдісі - off line және on line кеңестер.

Оқытушы мен оқушының қашықтықтан оқыту жүйесіндегі байланыс уақыттары нормаланған болуы шарт емес. Off-line режимінде әрбір студент өзіне қолайлы уақытта серверге қосыла алады. Бастысы тапсырмалар кураторға курстың оқу жоспарына сәйкес уақытында жіберілуі тиіс. Бұл үй жағдайындағы қолайлы жұмысты қамтамасыз етеді. Тілдесудің асинхронды нұсқасы күндізгі оқу түрімен қайшылықтарды жояды. Уақыт бойынша шектеулер тек сырттай оқу түрінде болуы мүмкін. Күндізгі оқу түрі нақты уақытта on-line технологиялармен жұмыс жасауға негізделген (Chat, Audio Conferencing, Video Conferencing). Қашықтықтан оқыту барысындағы білім алушылардың танымдық қызметін бақылау мүмкіндігі кеңейе түседі. Мұнда жетекші оқытушы ұдайы ағымдағы немесе тематикалық бақылау жүргізеді, сонымен қатар мультимедиялық технологияларды қолдану есебінен оқушылар өзін-өзі бақылай алады. Жедел кері байланыс оқу материалының мәтініне, сондай-ақ, оқытушыға немесе курстың кеңесшісіне жедел тілдесуге негізделеді. Оқытушының немесе кеңесші-координатордың тарапынан болатын кешіккен қорытынды бақылау тест, шығармашылық жұмыс, есептерді шешу, қорытынды емтихан және т.б. түрінде болуы мүмкін.

Қашықтықтан оқыту технологияларын қолданғандағы оқу процесінің ерекшеліктері:

– Институтқа түскен соң әрбір студентке қашықтықтан оқыту жүйесіне кіру үшін жеке логин беріледі (ЖОО білім беру порталы).

– Қашықтықтан оқыту жүйесінде студентке дәрістер мен қосымша материалдарды оқу, тапсырмалардың нұсқаларын алу, орындалған жұмыстарды жіберу, тест тапсыру, өз жұмысының нәтижесін білу, оқу процесіне қатысты түрлі ақпаратқа қол жеткізу мүмкіндіктері беріледі.

– Оқытушымен тілдесу және орындалған тапсырмаларды қайта жіберу электронды өзара әсерлесу және телекоммуникация құралдары арқылы жүзеге асырылады.

Білім беру процесін ұйымдастырудың инновациялық нұсқалары оқу материалын меңгеруді жеңілдетіп қана қоймай, сонымен қатар студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін жаңа мүмкіндіктер беріп, олардың тұлғалық дамуын ұдайы арттырады. Сонымен қатар қашықтықтан оқыту технологиялар оқытушыларға пән бойынша білім сапасын арттыруға, заманауи коммуникациялық ортада әмбебап оқу әрекетін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қашықтан оқытудың ақпараттық технологияларына жүргізілген талдау нәтижесінде мынадай жеке түрлері белгіленді:

- қашықтықтан кеңес беру;
- қашықтықтан тренингтер өткізу;
- қашықтықтан олимпиада өткізу;
- форумдарда қатынасу;
- сабақ жоспарларын талқылау;
- желі жобаларын жүзеге асыруда тәжірибе алмасу;
- айдарларды жүргізуші модераторлардың жұмысы және т.б.

Кейс технология – оқу-әдістемелік құжаттардың кешені арқылы жүзеге асырылады, ол оқу пәндерінің мазмұнымен таныстырады және білімді өзіндік тексеру бойынша бақылау шараларын жүргізеді.

Оқу жоспарына сай оқу бағдарламасы негізінде қашықтан оқыту мәселесін тиімді шешу үшін, әрбір пәнге электронды оқулық даярлау қажет. Өйткені оқу-әдістемелік материалдардың ішіндегі ең негізгі қолданыста болатын оқулық болатын болса қашықтан оқыту жүйесінде электронды оқулық болып табылады [2-4].

Қорыта келе айтарымыз, қашықтықтан оқыту жүйесінің рөлі білім саласы үшін өте жоғары, себебі бұл жүйе арқылы оқытушы-тьюторларымыз бен студенттеріміз әлемдік ақпараттармен байланысуға, ғылыми және шығармашылық жұмыстарын жетілдіруге, әлемдік ақпарат кеңістігінде өздерінің білімдерін шындауға зор мүмкіндік алады.

Қашықтан оқытуды жылуфизика және техникалық физика кафедрасында халықаралық іскерлік шекарасын да кенейтуде. Бірлескен білім беру бағдарламасын жүзеге асыру үшін магистрлік бағдарламаның желілік нұсқасын жүзеге асыру келісімшарты шеңберінде Санкт-Петербург ақпараттық технологиялар, механика және оптика ұлттық зерттеу университеті (Санкт-Петербург қаласы, Ресей Федерациясы) мен әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті арасында қос диплом бағдарламасы бойынша Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жылуфизика және техникалық физика кафедрасы мен АТМО университеті компьютерлік жылуфизика және энергофизикалық мониторинг кафедрасының білім беру траекторияларын ескере отырып, негізгі оқу жоспары жасалынған. 2016 жылы қос дипломдық білім беру бағдарламасы бойынша магистранттардың бірінші түлектері шықты.

Сонымен қатар кафедраның студенттері «Техникалық физика» және «Стандарттау, сертификаттау және метрология» мамандықтары Каунас технологиялық университетіне (Каунас қаласы, Литва) академиялық ұтқырлық бойынша 1 семестрге оқуға барып қашықтықтан бірнеше арнайы курстарды бітірді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118 – Астана, 2010. – 59 с.

2. Андреев, А.А. Введение в дистанционное обучение: учебно-методическое пособие /А.А. Андреев; Воен. ун-т. – М.: Изд-во Воен. ун-та, 1997. –120 с.

3. Қашықтан оқытуды ұйымдастыру негізгі ережелері. ҚР МЖМБС 5.03.004 -2006.

4. Демкин В.П., Можаява Г.В. Технологии дистанционного обучения. Монография – Томск, 2008. – 124 б.

Атамбаева Ш.А., Ивашенко А.Т., Ниязова Р.Е., Ерназарова Г.И., Мелдбекова А.А. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

В современном обществе традиционная подготовка специалистов недостаточно ориентирована на формирование компетенций во время учебного процесса. Традиционные методы все больше не удовлетворяют потребности развивающейся молодежи. Использование IT-технологий должны сопровождать лабораторные и семинарские занятия таких дисциплин как геномика, протеомика, биоинформатика. Основы современного образовательного процесса подобных дисциплин должны быть направлены на умение анализировать результаты научно-исследовательской работы. Инновационные методы в образовательном процессе способны развивать у студентов такие качества как: креативное мышление, творческие подходы, объективная самооценка, рационализация и самое важное умение адаптироваться в условиях высокой конкуренции на рынке труда. Приобретение таких навыков во многом зависит от содержания и методики обучения будущих специалистов. Инновационные методы позволяют студентам в учебном процессе взаимодействовать не только с преподавателем, но и мировым научным сообществом.

При проведении таких дисциплин как геномика, протеомика, биоинформатика используется большое количество инновационных методов. Студенты изучают структурно-функциональную организацию нуклеиновых кислот с помощью компьютерных методов и интернет ресурсов.

В рамках научно-исследовательского проекта выполняются диссертации PhD-докторантов. Для достижения результата разрабатывается алгоритм работы по созданию определенных баз данных, на основании которых

студент может проводить свою аналитическую деятельность. Используется и анализируется большое количество баз данных, созданные мировым научным сообществом. В процессе обучения целью является познакомить студента с множеством инструментов, предоставленные авторитетными крупнейшими базами данных. Так, в процессе выполнения работы студент должен узнать и освоить инструменты для поиска нуклеотидной последовательности по названию гена или белка, а также провести литературный обзор по исследуемому объекту. При поиске литературных данных изучаемой тематики студент использует PubMed на базе National Center for Biotechnology Information (NCBI) National Institutes of Health (NIH). PubMed содержит полное содержание MEDLINE и PREMEDLINE баз данных и некоторые статьи, не входящие в них. Данный ресурс позволяет найти статьи по библиографическим данным. Студент может произвести поиск сразу же большого количества статей.

Студентом также используются инструменты, предоставленные в базе данных NCBI (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/>). Для выполнения научной работы производится поиск генов, при этом используется ключевое слово (подбор ключевых слов студент подбирает в различных вариациях). Так, к примеру, на каждый запрос по сердечно-сосудистым заболеваниям, поиск может выдать несколько сот генов-кандидатов, все из которых проверяются студентом отдельно. Проверка проводится путем поиска связи этого гена с соответствующим заболеванием в публикациях за последние двадцать лет (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>). Таким образом, выясняется связь гена с соответствующими заболеваниями, и создается база генов, участвующих в развитии сердечно-сосудистых заболеваний.

Очень часто студенту-биотехнологу требуется информация о структурной организации белка, для этой цели в процессе обучения он должен получить навыки работы с такими базами как Protein Data Bank.

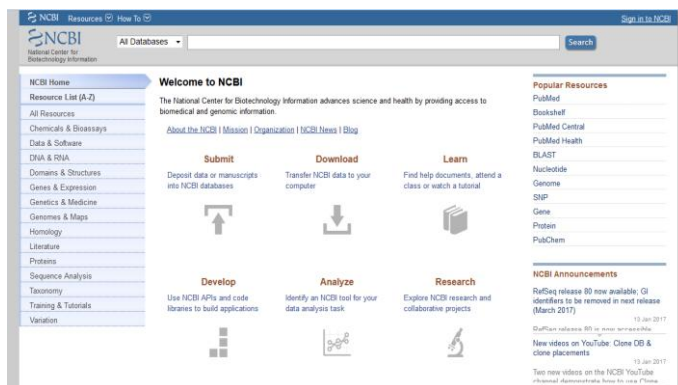

Рисунок 1. Некоторые ресурсы биологической базы данных «National Center for Biotechnology Information», используемые студентами для выполнения научной работы.

Так как 3-D структуры белков определяются *in vitro*, то данные о них хранятся в виде текстовых файлов, а точнее в виде координат атомов в пространстве. Подобные форматы хранения информации о структурной организации белка способны распознать и визуализировать множество компьютерных программ и интернет ресурсов, работу с которыми студент также должен освоить в учебном процессе.

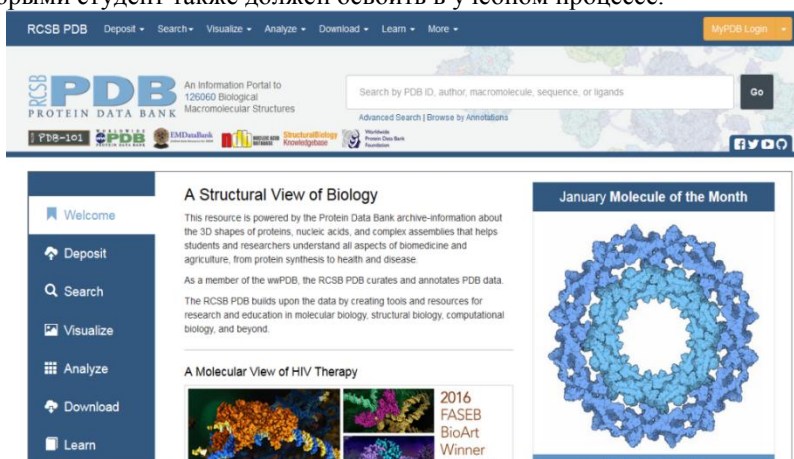

Рисунок 2. Некоторые ресурсы биологической базы данных «Protein Data Bank», используемые студентами для визуализации 3-D структуры белка.

Благодаря таким программам у студента есть возможность покрутить трехмерную структуру модели прямо в браузере, подобрать белки, аналогичные по структуре и аминокислотной последовательности.

Докторантами также используются инновационные методы изучения функций микроРНК, так как открытие циркулирующих miRNA в экзосомах подчеркивает их важность как эндокринных сигнальных молекул и как

потенциальных маркеров заболевания. Их дисрегуляция при метаболических заболеваниях, таких, как ожирение, сахарный диабет 2-го типа и атеросклероз подчеркивает их потенциал для терапевтических целей. Большое количество микроРНК вовлечены в развитие метаболического синдрома и сахарного диабета, но в настоящее время, не существует четко выявленных микроРНК, характеризующих различные субфенотипы болезни обмена веществ [1]. МикроРНК выступают в качестве мастер-регуляторов широкого спектра клеточных процессов путем модуляции экспрессии гена. В условиях экономического кризиса необходимы методы с использованием IT-технологий, доказывающие 100%-ную причастность микроРНК к тем или иным заболеваниям. В связи с этим в лаборатории бионанотехнологии были разработаны программы для изучения микроРНК, которые студенты осваивают при выполнении своей научной работы. Все нуклеотидные последовательности генов-мишеней микроРНК заимствуют из GenBank (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov>), а нуклеотидные последовательности микроРНК получают из базы miRBase (<http://www.mirbase.org>). Программа RNAHybrid используется для поиска сайтов связывания микроРНК и мишени, свободной энергии связывания (ΔG) и схемы их взаимодействия. Поиск генов-мишеней для микроРНК проводят по программе MirTarget [2, 3].

Таким образом, главной особенностью использования инновационных научных методов является то, что студент проявляет инициативу и развивает способность самостоятельно решать задачи в учебном процессе. Инновационные технологии в преподавании, меняют стереотипы проведения лабораторных и семинарских работ как у преподавателей, так и у студентов.

Список литературы:

1. Vienberg S, Geiger J, Madsen S, Dalgaard LT (2016) MicroRNAs in metabolism, Acta Physiol. Doi: 10.1111/apha.12681
2. Ivashchenko A, Berillo O, Pyrkova A, Niyazova R, Atambayeva S (2014) MiR-3960 binding sites with mRNA of human genes, Bioinformatics, 10(7):423-427. DOI:10.6026/97320630010423
3. Ivashchenko A, Pyrkova A, Niyazova R (2016) A method for clustering of miRNA sequences using fragmented programming, Bioinformatics, 12(1):15-18. DOI:10.6026/97320630012015

Ахтаева Н.С., Садыкова Н.М., Болтаева А.М.

МАССОВЫЕ КОММУНИКАЦИИ КАК ОБЪЕКТ УПРАВЛЕНИЯ СОЗНАНИЕМ МОЛОДЕЖИ

Тема «Массовые коммуникации» самая популярная среди студентов. В литературе существуют самые противоречивые суждения о роли интернета, телевидения в жизни современного человека. Я знаю, что на Западе и в нашей стране есть ярые противники этих средств сообщения. Аргументы на этот счет приводят самые разные. Представляем мнения современных студентов Казахского национального университета имени аль-Фараби, которые мы обсуждали на занятиях по социальной психологии. Нам было интересно узнать размышления молодежи о наших главных источниках информации.

«Моим любимым youtube-каналом является канал «SlivkiShow». Юрий Янив – основатель youtube-канала «SlivkiShow». Самый успешный проект Юрия Янива стартовал в 2011 году. В тот момент блогер занимался тем, что раз в неделю публиковал подборку смешных роликов, найденных в социальной сети.

Через какое-то время канал был заблокирован за нарушение авторских прав. Но Юрий не опустил руки. В 2012 году он снова регистрирует канал с таким же названием, но на этот раз наполняет его по-настоящему авторским контентом.

Всего за три года «SlivkiShow» собрали свой первый миллион подписчиков. Юрий начинает выпускать ролики, которые включают в себя забавные и полезные лайфхаки для студентов.

В 2015 году «SlivkiShow» потрясает двумя новостями. Для начала в каждом ролике начинает появляться любимец Юрия – кот Куки. Позже питомец становится «фишкой» проекта, участвует в заставке, самих роликах. Недавно появился хомяк Степа.

Второе – новые темы роликов. Теперь это стали лайфхаки о том, как сделать повседневную жизнь лучше и комфортнее.

Надо отметить еще одну особенность – канал многоязычен. На канал подписаны жители Европы, Америки, Австралии. Сейчас на канале 6923552 подписчиков, что говорит о том, что он действительно несет полезную информацию. В среднем ролики набирают за день около 1 миллиона просмотров.

Благодаря youtube-каналу «SlivkiShow, я упрощаю свою жизнь, также открываю что-то новое для себя.

"Мой любимый телеканал". Попадись мне эта тема в классе 6-7, я бы с радостью написала о двух-трех телеканалах, но на дворе 21-ый век, и, к сожалению (а может и к счастью), телевидение перестало быть столь актуальным. Именно поэтому я хочу рассказать не о своём любимом телеканале, а об одном из своих любимых аккаунтов в Instagram. Знакомьтесь, @petrkarasev. Петр – фотограф, блоггер, путешественник, меломан и киноман, проживающий со своей прекрасной девушкой (@viomio) в Санкт-Петербурге. На его профиль я наткнулась случайно, благодаря великолепным снимкам. Чем именно меня так зацепил его профиль? Посты. Замечательные, насыщенные и, что самое главное, полезные посты. Он пишет буквально обо всем. Дает советы в быту, рассказывает о различных хитростях в фотографии, советует музыкальные альбомы, пишет про удобную и качественную одежду, рассказывает об обустройстве квартиры и т.д. Этой осенью он вместе со своей девушкой провёл почти полтора месяца в США. Причём путешествие это было довольно-таки бюджетное. Очень интересно наблюдать именно за такими путешествиями, которые вдохновляют тебя благодаря своей простоте и своему бюджету, а не отпугивают своими расходами и своим пафосом. У Петра

действительно замечательные снимки. Многие из них так и хочется взять и распечатать себе на память. Кстати, интересный факт о нем – он является атеистом. Но, несмотря на все это, он уважает всех и каждого. И не разделяет людей на "касты". У него есть один замечательный пост, в котором говорится о современных людях. Смысл был таков: в одном из городов Европы вегетарианцы разбили витрину мясной лавки, дабы показать своё отношение к мясоедам. Петр написал у себя, что считает этот поступок неправильным, так как эта лавка кормила семью хозяина лавки и вообще была для него всем. Существуют вегетарианцы, гомосексуалисты, верующие люди. И это прекрасно. Среди них есть множество прекрасных людей. Но важно уважать всех и все. Да, ты не употребляешь мясо ради своего блага, но так не портить судьбу мясоеда. Он живёт также, как и ты. Только со своими постулатами. Это очень важная вещь - уважение. За этот пост я стала ещё более заинтересованной в мыслях этого блогера. В конце хотелось бы сказать, что 21-ый век чудесен. Мы сами выбираем, что нам смотреть, кого читать. Нет уже ограничений в виде 2-3 каналов. Интернет – вещь многогранная. Стоит только не забывать о полезности получаемого материала. Как говорится, "отделять зёрна от плевел".

«Для меня основным источником информации являются социальные сети. В интернете много как полезного, так и "хлама", не имеющего никакой смысловой нагрузки. Многие обвиняют социальные сети и приравнивают к бесполезному времяпровождению. Но если правильно распоряжаться своим временем, и фильтровать полученную информацию, то можно извлечь много полезного для себя. Что касается меня, то для меня одним из источников вдохновения является публичная страница в контакте и инстаграме под названием "доуп". Группа выдержана в определенной тематике и имеет небольшое количество администраторов страницы, которые публикуют различные записи: картины художников, стихотворения, отрывки из книг, фильмов, хорошую музыку. Я чувствую, что люди, публикующие записи, очень близки мне по духу. Это люди с богатым внутренним миром, для которых материальная свобода ничто, по сравнению с духовной. И пусть подписчики этой группы живут в разных странах, с разными традициями и устоями, нас всех связывает одно – единый, пусть и своеобразный, путь к саморазвитию. И.А. Бродский, В.В. Набоков, В.В. Маяковский, Чарльз Буковски, А. Шопенгауэр, картины Винсет Ван Гога, А.К. Айвазовского, Гюстава Доре, Сергея Лима и много другое – объединяет нас, участников данной группы. Благодаря этой странице, я узнала о современном писателе и поэте, пока ещё не совсем популярного и известного – Георгия Аланского. Его короткие рассказы, настолько пропитаны чувствами, что едва прочитав первые строки, ты полностью погружаешься в эту атмосферу. Всегда, очередной раз, прочитав пост в группе "доуп", узнаешь и открываешь много нового для себя, вдохновляешься, а значит саморазвиваешься».

«Мой любимый блогер Джеймс из engvid. Следует начать с пояснения, что же такое «engvid»... Это некий портал, где собраны учителя английского языка, подающие свой материал на платформе YouTube. Как-то я искала уроки для повышения уровня английского языка для IELTS тестирования и была поражена тому количеству доступных уроков, бесплатному материалу, гуляющему в просторах сети, но отчего же зацепил меня именно Джеймс из engvid?

Своей особой харизмой, я думаю, и вдохновляющей подачей материала. То, как он преподает свои уроки, это просто волшебство какое-то. Сложнейшие правила грамматики обретают свой потешный оттенок. Это что-то среднее между саркастично-добрым подтруниванием. Сочетание несочетаемого. Его уроки всегда смотришь с интересом и абсолютно не замечаешь, как пролетает время. Прозанимавшись с ним добрых два месяца, моим школьным учителем были примечены маленькие шажки к новому уровню для меня – Upper Intermediate. За что, конечно, я благодарю своего учителя и Джеймса из engvid»

«Мой любимый интернет-блоггер – это Ержан Рашев. Основной деятельностью для Ержана Рашева является работа в Thomson Reuters. Компания занимается продажей информационно-аналитических услуг для финансовых организаций, больших корпораций, в том числе нефтегазовых, которые занимаются торговлей на валютных рынках, биржах. В обязанности нашего героя входит общение с клиентами, встречи и продажи. Творческую натуру Ержан старается проявлять в своем блоге на Фейсбуке, выражая личный взгляд, порой критичный на разные события, происходящие в стране и мире. При этом Рашев всегда четко разграничивает свое писательское увлечение и основную работу. Занятие бизнесом и развитие творческих интересов, которые выражаются в письме, – эти виды деятельности существуют параллельно друг другу. Ержан Рашев стал завоевывать Казнет с 2009 года. На тот момент он вернулся в Казахстан после 10-летнего отсутствия и завел свой блог на сайте Алишера Еликбаева Aftor.kz. Чуть позже Ержан открывает собственный сайт сатирического характера Dokugusfra. Платформа славилась авторами, которые с юмором подходили к окружавшей их действительности.

Сегодня он пишет посты на Фейсбуке. Темы подбираются случайно, и они, как правило, волнуют казахстанцев, или вызывают возмущение. Нашему герою не интересно писать о позитивных вещах, потому что, по его мнению, это не вызывает таких сильных эмоций, как в случае с проявлениями несправедливости, глупости или несовершенства чего-либо. Ержан Рашев признает, что эти темы провокационны. Но если о них не говорить, то все эти вещи вечно будут с нами. Герой подчеркивает, что цель его постов – открыть людям глаза на те вещи, которые они не замечают в данный момент, а не специально вызывать негатив.

Ержан подмечает, что никогда не интересовался PR, рекламой, имиджем. И популярность, полученная благодаря блогам, немного пугает собеседника. «Я не привык к тому, что меня узнают на улицах, и заочно знают задолго до личной встречи. С другой стороны, мне интересно увидеть, что получится из всего этого в итоге», – говорит Рашев.

Хорошая работа, любящая жена, популярность в Сети. А что дальше? Ержан Рашев не часто задумывается над этим вопросом. Но точно знает, что хотел бы развивать свои письменные навыки, работать над своим блогом, увеличивать свою аудиторию.

Удивить Ержана Рашева, судя по недавнему посту на Фейсбуке, может только две вещи – его жена и путешествия в новые страны. «Меня перестали удивлять наши политики, бизнесмены, даже наш народ. В Казахстане все стало довольно скучно и предсказуемо. Но я надеюсь, что подует свежий ветер, и мы снова научимся друг друга удивлять!», – подытоживает Ержан Рашев. Мой любимый пост Ержана Рашева:

"Нет национальностей. Нет казахов, нет русских, нет чеченцев, нет корейцев, нет армян, нет уйгуров, нет каракалпаков. Есть только одна национальность – землянин. Нет родов и жузов. Нет аргынов, нет найманов, нет адайцев, нет албанов, нет коньратов. Есть только один род – человеческий. Нет языков. Нет казахского, нет русского, нет китайского и турецкого. Есть только один язык – сочувствие и взаимопомощь. Нет религий. Нет ислама, нет христианства, нет буддизма и салафизма. Есть только одна религия – любовь. Нет столиц, регионов и областей. Каспий – один на всех. И Балхаш один на всех. И Заилийский Алатау один на всех. И Астана – одна на всех. Нет различий. Нет цветов кожи. Нет разрезов глаз. Мы все – жители одной страны. Патриоты одной культуры. Представители одной нации. Граждане одной планеты.

Господи, неужели это так сложно?"

Подытоживая мнения студентов относительно СМИ, можно сказать, что наша жизнь невозможна без средств массовых коммуникаций. Постоянно мы получаем новую информацию, и это стало нашей обыденностью. Без информации общество не может жить.

Да, бывают и то, что влияние СМК плохо сказывается на отдельной личности, определенный социальный институт и общество в целом. «Но я, как пишет будущий педагог, знаю, что благодаря специалистам в области изучения социума, вся негативная информация исчезнет и по телевидению, радио, по интернету будут пропагандироваться только положительные новости, которые будут благоприятно сказываться на социализации личности современного студента».

Список литературы:

1. Браун С. "Мозаика" и "Всемирная паутина" для доступа к Internet: Пер. с англ. -М.: Мир: Малип: СК Пресс, 2009. – 167с.

2. <http://sntbul.bmstu.ru/>

Байдавлетова М.Д., Тасилова Н.А., Искакова Ғ.З. «ӨМІР БОЙЫ БІЛІМ АЛУ» - ЗАМАН ТАЛАБЫ

Уақыт өткен сайын қоғамның білім алуына байланысты сұраныстары өзгеретіні және өзгертуді талап ететіні белгілі. Соған байланысты дамыған мемлекеттер бірнеше жылдар бұрын осындай шараны арнайы қолға алған еді. Ол – «өмір бойы білім алу» (ағ. тілінде – lifelong learning). Ал, кейінгі жылдары ол әлемнің басқа да дамыған елдерімен қатар дамушы елдерінде де арнайы концепция ретінде жүзеге асырылуда. Негізінде, әлемдік тарихты қарайтын болсақ, әрбір халық, негізгі ірі әлемдік діндер өмір бойы білім алуды қолдайды және міндеттейді десек те болады.

Әлемдік тарихтың құрамдас бөлігі ретінде тарихымызға көз жүгіртсек, «білім алу – тал бесіктен, көр бесікке дейін» деп дана халқымыздың айтуы бекер болмаса керек. Оның бірнеше себептері бар. Алдымен, өмір бойы іздену, білім алу адамды жан-жақты білім алуымен қатар, оның рухани өсуінің негізі. Сондай-ақ әсіресе, соңғы жылдары Альцгеймер (алжу) ауруының жасарып бара жатқаны белгілі. Оның алдын алудың басты жолдарының бірі – шет тілдерін оқу, жаңа білімдер алу, іздену болып табылады. Яғни, миын жиі жұмыс жасату және өмір бойы білім іздену арқылы адам өзінің ерте жастан Альцгеймер ауруына шалдығуының алдын алады. Өмір бойы іздену адамды жаңалықтар ашуға жетелеп қана қоймай, жаңа белестерді бағындыруының негізі болып табылады. Сонымен қатар заман талаптарының өзгеруіне байланысты, ғылым салаларында жаңалықтардың көптеп ашылуы және оның жаңа жетістіктерге жетуі – жаңа мамандықтардың ашылуы мен жаңа технологиялар мен техникаларды меңгеруді қажет етеді. Осы себептер – адамның өмір бойы білім алу қажеттігін дәлелдейді.

Енді «өмір бойы білім алу» жүзеге асырылуы туралы қарастырсақ.

Жалпы кез-келген адам білімін қашанда шыңдап отыруы қажет. Соған байланысты елімізде әртүрлі салалар бойынша біліктілікті арттыру курстары, институттары жұмыс жасайды. Ол курстардағы немесе институттардағы берілетін білім сапасы барлығында бірдей емес. Дегенмен бұл да білімді жетілдіру мен біліктілікті арттырудың бір жолы. Айта кетейік, елімізде «Өрлеу» біліктілікті арттыру институты, ал әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жанында «Біліктілікті арттыру институты» жұмыс жасайды. Мұндай жыл сайын республикамыздың барлық қалаларынан келген оқытушылар біліктілігін арттырады. Сонымен қатар әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жанындағы БАИ университет қызметкерлерінің біліктілігін тегін және ақылы негізде көтеруге жақсы мүмкіндік берген.

«Өмір бойы білім» алудың тағы бір жолы – қашықтықтан білім алу. Соңғы жылдарға дейін кәсіптік техникумдар мен жоғарғы оқу орындарында сырттай білім алу бөлімдері болатын. Соған сәйкес онда ізденушілер білімін жетілдіріп қана қоймай, жаңа мамандықты және қосымша мамандық бойынша білім алады. Бірақ оның тиімді және тиімсіз тұстары бар.

Тиімді жақтары: негізгі уақытында жұмыс жасаса, белгілі бір уақытта оқи отырып, мамандығы бойынша білімін арттыра алады. Сондай-ақ уақытын тиімді пайдалануға мүмкіндік алады. Ал тиімсіз жақтары мынадай:

ізденуші уақытты үнемдегенімен, өзінің мамандығы бойынша сапалы білім алмау мүмкіндігі жоғарылайды. Себебі, күндізгі бөлімде оқитын студенттер бір жылдың 10 айын оқу мен емтихан тапсыруға жұмсап, ал сырттай бөлім студенттері тек белгілі уақытта ғана (1 ай оқып, соңынан 1-2 аптадай емтихан тапсырады) білім алумен шектеледі.

Қазіргі уақытта сырттай оқу формасы өзгертілді. Яғни студент белгілі бір мерзімде оқу орнына келіп оқып, емтихан тапсыруды қашықтықтан оқытуға өзгертті. Қашықтықтан оқытудың өзіндік ұтымды тұстарымен қатар ұтымсыз тұстары да баршылық. Қашықтықтан оқытудың негізгі ұтатыны – студентті күнделікті оқуға міндеттейді. Ол үшін бір аптаға белгілі бір тапсырма онлайн жүйесінде беріледі. Оның формасы әртүрлі болып келеді: негізгі оқу материалымен оқып, танысқан соң, соның негізінде тест жауаптарын табу, белгіленген уақытта сол топта оқитын студенттер мен оқытушының арасында онлайн сабақтардың өткізілуі, презентациялар дайындау, баяндама жазу және т.б. Бұл жұмыстар негізінен студенттің интернет жүйесінен дайын рефераттарды жүктеп алуын шектейді, сондай-ақ өзіндік ізденіс жасауын талап етеді. Сонымен қатар бұл жұмыстар әр тапсырманың қиындығына байланысты алдын-ала белгіленген балдық жүйемен бағаланады. Ал уақытында орындалмаған тапсырмаларға баға алмағандықтан, студенттің қорытынды балы төмен болып қалуы мүмкін. Белгілі межеде балл жинай алмаған студент сол пәнді ақылы негізде қайта оқуы қажет болады.

Тек реферат, баяндама жазу сияқты тапсырмалар бекітілген онлайн оқыту бағдарламасы сапалы білім бере алмайды. Ол студенттің тек ғаламтордағы дайын рефераттарды және мерзімді басылымдар мен электронды кітаптардың мәліметтерін оқытушыға жіберуімен аяқталады. Мұндай білім алып шыққан студенттер, кейіннен сапасыз мамандардың санын көбейтеді. Сондықтан қашықтықтан білім беру жүйесін таңдаған жоғары оқу орындары сапалы білім беру үшін сапалы бағдарламалар мен студенттерге мықты талаптар қойып, соны орындата білуі қажет. Яғни, жоғарғы оқу орнының негізгі мақсаты – білікті маман дайындау болуы керек.

Қашықтықтан білім берудің тағы бір ұтымды жағы – республикамызда ғана емес, жақын және алыс шетелдердің озық тәжірибелерін онлайн оқу арқылы игеру. Бұл алдымен уақытты үнемдейді. Яғни, жұмыстан тыс уақытта оқуына болады. Сондай-ақ алыс елдерге барып оқуға қаражаты жетпейтіндерге, мүмкіндігі шектеулі жағдарға тиімді. Ал, біздің ойымызша ғылым дамыған елдерге барып оқудың артықшылықтар көбірек және онда мамандық ескерілуі қажет. Себебі, шет елдік ғалымнан тікелей білім алса, екіншіден, сол елдің ғылым салалары бойынша жеткен жетістіктерін тікелей көзімен көріп, тәжірибе жүзінде пайдалана алады. Мысалы, жаратылыстану ғылымдары, шет тілдерін үйрену бойынша ізденушілердің шет елдерде оқығаны абзал.

Қашықтықтан оқытудың тағы бір пайдалы тұсы – жасы үлкен адамдардың білім алуы. Қазақ халқының өзіндік түсініктері мен ерекшеліктері бар. Соған сәйкес, жасы 50-ден асқан адамдар білімін толықтырғысы келгенімен, үлкендігіне байланысты жоғарғы оқу орнына барып оқығысы келмейтіндері кездеседі. ал, қашықтықтан оқу арқылы, мұндай адамдар білімін толықтырумен қатар, өздерін жетілдіріп, жаңа қырынан танылуына мүмкіндіктер алады.

Дегенмен кейбір студенттер өздеріне берілген тапсырмаларды ақысын төлеу арқылы басқа жоғары білімді адамдарға тапсыруы мүмкін. Сондықтан қашықтықтан білім алған адамдардың барлығы сапалы білім алды деп айта алмаймыз. Ал, жоғарыда айтылған тікелей онлайн сабақтар көбірек өткізілсе, берілген тапсырманың басқа біреулердің орындауына жол берілмейді деп ойлаймыз. Дегенмен жоғарғы оқу орындарындағы қашықтықтан білім беру негізінен техникумдардың күндізгі бөлімін тәмамдаған мамандарға дұрысырақ келеді. Себебі, олар өздерінің саласы бойынша нақты және жүйелі білім алады және оны ЖОО-да көтере түседі. Дегенмен қашықтықтан білім берудің барлық мамандықтарға сәйкес келе бермейтінін айта кеткен жөн. Оларға: медицина саласы, исламтану мамандығы және т.б. жатады.

«Өмір бойы білім алуда» қашықтықтан оқытудың тигізер тағы бір ұтымды тұсы – жан-жақты білім алуға көп мүмкіндік береді. Себебі, барлық ғылым салалары бір-бірімен тығыз байланысты. Сондықтан, белгілі бір мамандықты терең меңгеру үшін оған жақын немесе қажетті саланы игеру маманның біліктілігін арттыра түседі. Мысалы, тарихшы – география, информатика, философия, экономика, археолог – информатика, география, геология, биология және т.б. ғылым салаларынан жақсы білімі болуы керек.

«Өмір бойы білім алуды» жан-жақты жүзеге асыру үшін бірнеше шаралар жүзеге асырылуы керек. Оларға: үздіксіз білім алуды жолға қою, адам ресурстарына қаржыны көптеп бөлу, оқытудың инновациялық әдістерін енгізу және т.б.

Осылайша, әрбір азаматтың өмір бойы білім алуы – заман талабы екендігіне көз жеткіздік. Дегенмен оны орындаудың жолдарын әлі де болса жетілдіруді қажет етеді. Әрине, білім берудің формаларын таңдауда санды емес, сапаны басты ұстаным ретінде алған жөн. Ол білікті маманды қалыптастырудың және көбейтудің басты жолы. Білікті маман – мемлекетімізді дамытудың негізгі тірегі.

Әдебиеттер тізімі:

1. <http://bsh.kz/news/5662>

2. <http://www.novsu.ru/dept/1108/i.122494/?id=788901>

3. «Обучение в течение жизни»: политика стран ОЭСР в области непрерывного образования». Центр ОЭСР — ВШЭ, 2005

Баяндинова С.М., Турарбек А.Т.
БІТІРУШІЛЕРДІҢ АКТ – ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ЖОҒАРЛАТУ ҮШІН ҰЛТТЫҚ БІЛІКТІЛІК
ШЕҢБЕРІН ДАЙЫНДАУДЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ

Соңғы уақытта көптеген елдер ұлттық біліктілік стандарттар жүйесіне өтудің қажеттілігін сезінуде. АКТ құзыреттілігін ұлттық біліктілік шеңберінде дайындау, білім беру орындарының бәсекелестік қабілеттілігіне әсер ететін кәсіби біліктілікті белсендіруге, инновациялық процестерді дамытуға қолайлы жағдай туғызады.

Қазақстан Республикасындағы бірқатар салада басталған модернизациялау процесі, соның ішінде АКТ, мамандарды дайындау және қайта дайындаудағы шешілмеген мәселелерді бастан кешіруде:

– әлі күнге ұлттық еңбек нарығы елестетпеген, жоғары білікті мамандардың жетіспеушілігі;

– оқу бағдарламаларының ескіруі және нарық динамикасына жауап бере алмауы. Қазіргі біліктілік жүйесі мамандардың шешім қабылдау және жауапкершілік құзыреттіліктерін айқындамайды;

– колледжде немесе жоғары оқу орнында алынған білім үнемі дамыту мен толықтыруды қажет етеді;

– көптеген АКТ үшін маңызды әрекеттер түрлері Қазақстан Республикасының білім классификаторында және мамандықтар классификаторында көрсетілмеген. Қазақстандағы қазіргі қолданыстағы Басшылардың, мамандардың және басқа да қызмет етушілердің біліктілік анықтамасы (17.04.2013 ж. өзгерістермен) АКТ саласындағы барлық сұраныстарын айқындай алмайды.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Ұлттық біліктілік жүйесін құру туралы нақты міндет қойған [1,2]. Оны дамытуға жағдай жасау мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметімен аталмыш жүйені дайындаудың Кезеңдік жоспары бекітілген.

Қазақстан Республикасының ұлттық біліктілік жүйесі – бұл, еңбек нарығы тарапынан мамандардың біліктілігіне ұсыныстар мен сұраныстарды реттейтін құқықтық және институционалдық механизмдердің жиынтығы.

Ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік – ақпараттық және коммуникациялық технологияларды пайдалану сферасына қатысты, ең басты құраушысы маманның мүмкіндіктері мен икемділігін анықтайтын, жеке сапалары мен қабілеттері болып табылатын құзыреттілік:

– ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау, көрсету және жеткізу;

– нысандар мен процестерді моделдеу және жобалау, соның ішінде, жеке әрекетін және ұжым әрекетін;

– ғылыми әрекеті барысында туындаған тапсырмаларды шығармашылықпен тиімді шешу;

– заманауи ақпараттық және коммуникациялық технологиялармен ұйымдастырылған базада ортаға бейімделу;

– еңбек өнімділігін біршама ұлғайтуды қамтамасыз ететін өзіндік практикалық кәсіби әрекетінде заманауи ақпараттық және коммуникативті технологияларды білікті қолдану.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы білікті мамандардың жетіспеушілігін болдырмау үшін «Ақпараттық Қазақстан – 2020» Мемлекеттік бағдарламасы аясында «Зерде» Холдингімен АКТ кәсіби біліктілігіне деген талаптарды қалыптастыруға мүмкіндік беретін 10 кәсіби стандарт дайындалуда. Кәсіби стандарттар 2007 жылдың 15 мамырының №251 ҚР Еңбек Кодексінің аясында, Біліктіліктің ұлттық шеңбері (БҰШ) мен «АКТ» біліктілігінің салалық шеңберінде жетілдірілуде.

БҰШ барлығы 8 біліктілік деңгейі қарастырылады, бұл жерде 1, 2 білікті емес жұмыс күші болып табылса, 3 – техникалық және кәсіби білім, 4 – тәжірибесі бар техникалық және кәсіби білім, 5-деңгей – бакалавриат, 6 – тәжірибесі бар бакалавриат, 7-деңгей – магистратура және 8-деңгей – PhD. Қоғамдық қарым-қатынастың дамуының жоғары динамикасы жағдайында АКТ-білімі АКТ-индустрияға бет түзейді, алайда біздің оқу моделіміз әлі де аз өзгерген, себебі Классификациялаудың ұлттық жүйесін (КҰЖ) қалыптастырудың жалпы түсінігі ғана бар болып отыр.

ЖОО мен колледждердегі қазіргі білім беру бағдарламалары шеңберінде студенттер болашақта қажет болмайтын ақпараттың үлкен көлемін алады. Өкінішке орай, расында қажетті болып табылатын білімдермен және дағдылармен кең көлемде қамтамасыз етілмеген: АҚ жасаудағы жаңа технологиялар, жобаларды басқару, тәуекелдерді басқару, талаптарды басқару, АҚ әзірлеуде конфигурацияларды басқару, АҚ сапа сұрақтары, адам мен машинаның әрекеттесуі, АҚ әзірлеуде командаларды басқару.

АКТ-мамандарын дайындауға бағытталған ЖОО мамандықтар, оқу жоспарлар мен оқу бағдарламалар классификаторларын Еуропа елдері, АҚШ, Үндістан және Қытайдың сәйкес құжаттарымен салыстыру кезінде сәйкессіздік байқалды.

Ғалымдардың халықаралық және республикалық оқу бағдарламаларын және жобаларын орындау жоғарыда көрсетілген мәселелерді шешудің тәжірибелік жағы бола алады.

Осындай жобалардың бірі халықаралық «Білім берудің Еуропалық стандарттары EQF (Классификациялаудың Еуропалық шеңберлері) негізіндегі Ресей мен Қазақстанда АКТ бойынша кәсіби дайындау жобасы PICTET: 543808-TEMPUS-1-2013-1-BE-TEMPUS-JPHES » болып табылады.

PICTET – Ресей мен Қазақстанға арналған кәсіби АКТ-білім беру классификациясының еуропалық шеңберіне негізделген TEMPUS жобасы еліміздегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы кәсіби дайындау мен қайта дайындауды реформалауда аса маңызды, себебі білім беруді шынайы бизнес-ортаның талаптарына сәйкестендіру үшін жасайды.

Жоба қатысушылармен талап етілетін еуропалық біліктілік шеңбері негізінде «Бағдарламалық қамтамасыз етуді дайындаушы», «Желілік маман» және т.б. АКТ-квалификациялары жасалған.

Әр квалификацияны дайындау үшін оқу жоспарлары мен жұмыс бағдарламаларын, оқу-әдістемелік құралдарды құрайтын оқу-әдістемелік материалдар кешені жасалған; ақпараттық технологиялар директорларының кеңесі, «Новосибирск» технопаркі, «Сателит Софтлабз» компаниясы (РФ), ҚазҰУ технопаркі, Әлем (Қазақстан) компаниясы сияқты кәсіби ассоциацияларда экспертизадан өткен; жобаға қатысушы РФ мен Қазақстанның әр ЖОО 500-ден астам адам білім алған АКТ-квалификацияларды даярлаумен айналысатын оқу орталығы ашылған.

Үздік студенттер оқу бітірген соң Италия, Греция, Болгария, Бельгия, Испания елдерінің АКТ-компанияларында кәсіби тәжірибеден өтіп, АКТ-квалификациялары бойынша оқудың жоғары сапасын дәлеледі.

Ресейлік және Қазақстандық әріптестермен барлық ресейлік және қазақстандық әріптес ЖОО оқу орталықтарын біріктіретін АКТ-білім берудің мамандандырылған веб-порталы жасалған. Сондай-ақ қосымша кәсіби білімнің бірыңғай білім алу ортасын жасауға мүмкіндік береді. Еуропалық тәжірибеге негізделген оқу орталықтарын басқару үшін сапа менеджменті жүйесі жасалған.

АКТ екпінді дамуы – қазіргі заман мамандарынан тұрақты түрде өзін-өзі жетілдіріп тұру мен мобильділікті талап етеді. Компьютерлік сауаттылық пен АКТ - құзыреттілігін сертификациялау маманның біліктілігін растауға мүмкіндік береді.

Бізбен «Қосымша білім беру» бағдарламасы бойынша оқитын тыңдаушыларды тестілеу жүргізілді. Алынған нәтижелер, ақпараттандырылған жағдайдағы мамандарға деген біліктілік талаптарының өзгеруі, 15 жылдан артық еңбек өтілімі бар қызметкерлердің еңбек нарығында тиімсіз болып қалатынын көрсетті.

Іздеу сараптамасының нәтижесіне жасалған талдау, АКТ құзыреттілігін дамытудың негізгі жолдарының қосымша білім беруде әртүрлі формаларының болатынын көрсетті. Қосымша білім берудің қажеттілігі адамдардың қоғамдағы әрекеттерімен, әлеуметтік және ғылыми-технологиялық процестердің динамикасымен, еңбектің мазмұны мен сипатының ауысуымен шартталады. Қазіргі уақытта кәсіби қосымша білім беру орталықтары құрылған.

АКТ – қашықтан білім беру мекемелерінің білім беру ресурстарына, әлемдік АКТ-индустриясының көшбасшыларының жобаларына қол жеткізуге мүмкіндік беретін технологиялар. АКТ-құзыреттілігі маманға өзіндік жеке білім траекториясын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Мұндай жағдайда АКТ-құзыреттілікті арттыру маман жұмыс жасайтын ұйымның деңгейіне және оның жеке қасиеттеріне байланысты болады. Ірі ұйымдар мен мекемелер шағын кәсіпорындарға қарағанда жаңа құралдар мен бағдарламаларды сатып алуға және өз мамандарын оқытуға деген үлкен мүмкіндікке ие. Нәтижесінде көптеген мамандар өздерінің АКТ-құзыреттілік деңгейлерін қосымша білім беру жағдайында арттырады. Мысалы, экономист өндірушіден өзінің мамандығына сәйкес бағдарламалық қамтамасыз етуші бағдарламаны таңдап оқиды.

Осылай, Ұлттық біліктілік жүйесін іске қосу базалық қабілеттер мен құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған, техникалық және кәсіби білім берудің кең профильдегі білім бағдарламаларын енгізуге мүмкіндік береді және кәсіби білім беру жүйесінің модернизациялануына жағымды әсер етеді, біліктіліктің жалпы қабылданған сипаттамалар жинағын (дескрипторлар) пайдалану есебінен біліктілік кешенін дайындауды қысқартуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Об утверждении Плана поэтапной разработки национальной системы квалификаций: постановление Правительства Республики Казахстан от 18 июня 2013 г. № 616 [Электронный ресурс]. – 2013.

2. Назарбаев Н. Послание народу Казахстана «Социальная модернизация Казахстана: 20 шагов к Обществу Всеобщего Труда» / Нурсултан Назарбаев // Статьи [Электронный ресурс]. – 2012.

3. Назарбаев Н. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 30 ноября 2015 года.

Денгельбаева Н.Б.

КІТАПХАНАЛАРДАҒЫ ЖАҢАШЫЛДЫҚТЫ ЕНДІРУ ПРОЦЕСТЕРІНІҢ ТЕОРИЯСЫ: ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ, МАЗМҰНЫ МЕН ҚҰРЫЛЫМЫ

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 2006 жылғы 1 наурызындағы Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы» деп аталды. Бұл жолдауда мемлекетте бар барлық салаларды бәсекеге қабілетін көтеруге баса назар аударылған. Қазақстан Республикасының бәсекеге қабілетін дамытудағы негізгі фактор – инновация екенін атап өткен.

Инновация – жаңа практикалық әдісті тарату және қолдануды құрудың кешенді процесі немесе ғылыми-техникалық шешімнің, адамдардың, ұсыныстардың, жаңа идеялардың тәжірибеге енуі, іске асырылуы және соңында қолданылуы. Инновация туралы осындай көптеген түсініктемелерін, ұғымын бірнеше мағынамен түсіндіруге болады, бірақ ең бастысы «инновация» мен «жаңалық» терминдерінің ерекшеліктерін ескеріп, ол ұғымдардың мағынасын түсіну қажет. Жаңалық қандай да қызмет саласында оның тиімділігін жоғарылату бойынша фундаментальды, қолданбалы, тәжірибелік жұмыстардың рәсімделген нәтижесі болып табылады. Жаңалық мынадай түрлерде рәсімделеді: жаңалық ашу, патенттер, тауар белгісі, рационализаторлық

ұсыныстар; жаңа немесе өндіріс процесі құжаттары, ұйымдастыру, өндіріс немесе басқа құрылымдар, ноу-хау, ұғымдар, ғылыми тұрғыдағы принциптер, құжаттар (стандарттар, ұсыныстар, әдістемелер, нұсқаулар және т.б.) маркетингтік зерттеулердің нәтижелері және т.б. жаңалықты жасаудағы инвестиция – жұмыстың жартысы. Жаңалықты жасау үшін маркетингтік зерттеулер жүргізу қажет. Ал, инновация – жаңалықты енгізуде басқару объектiсiн өзгерту мақсатында және экономикалық, әлеуметтік, экологиялық, ғылыми-техникалық немесе басқа тиімділік түрлерінің соңғы нәтижесі. Яғни, жаңалықты ендіріп, іске асырылғанда инновация пайда болады. Қысқаша айтқанда, инновация - жаңалықты енгізудің нәтижесі. Түрлі салаларда инновация тұрғысы әр түрлі бағытта жүзеге асады, кітапхана инноватикасының мазмұнының сипаттамасына тоқтала өтейік.

Кез-келген ғылыми бағыттың дамуы оның негізгі түсініктемелерінің маңызын анықтауға мүмкіндік беретін терминологиялық жүйесінің өңделуін болжайды. Терминологиялық жүйенің «ядросын», «инновация», «жаңашылдық», «жаңарту», «инновациялық қызметкерлік», «жаңашылдық базары» және т.б. түсініктер құрайды. Бүгінгі күнде іс жүзінде бұл барлық түсініктер бір мағыналы, бір мәнді болып келмейді. Олардың орталығы «инновация» болып табылады. XIX ғасырдың философиялық зерттеулерінде «инновация» түсінігі бір мәдениеттің бір элементтерін басқасына енгізу, процесс сипаттау үшін қолданылған (көбінесе еуропа салт-дәстүрлерін және ұйымдастыру тәсілдерін азия және еуропа қоғамына дәстүрлі инфильтрлеу процесін сипаттау).

Бүгінде «инновация» басқа мәнге ие, оның маңызы әртүрлі және талас күйінде қалады. Қазіргі заман ғалымдары «инновацияны» тым кең өзгерістер нәтижесі немесе процестер түрінде немесе объектілердің техникалық өзгерістері сипаттайды.

Сонымен «Инновация заманауи түсініктеме – бұл мекеменің дамуына ықпал ететін және жағдай жарататын экономикалық және әлеуметтік тиімділік бере бастайтын ғылыми идея немесе техникалық ашылудың іс жүзінде қолдану сатысына жеткізуді айқындалатын өзгерістер нәтижесі».

Әлемдік тәжірибе кітапханаларында жаңашылдық мәселері әрдайым маңызды болып келген. Олар өте кескін, себебі:

1. Қаржылық қамтамасыз етудің шектеулілігі айқындала түседі және сондықтан қорларды пайдаланудың рациональды жолдарын қарастырады: кадрлар; қорлар және анықтамалық-библиографиялық қор, технологиялық жарықтандыру мәселелері тұр.

2. Кәсіптік халықаралық стандарттарды игере отырып, кітапханалар әлемдік ақпараттық кеңістікте интеграциялануға талпынады. Осы факторлардың әсерінен соңғы жылдарда кітапхана мамандарының инновациядағы қызметкерлерлік сұрақтарына қызығуы байқалады.

Кітапхана қызметкерлігі инновация процестеріне арналған шетел басылымдары 1970 жылдарда пайда болды. Шетелдік әріптестер жаңашылдық мәселелерін, электрондық ақпараттық ресурстарды оларға кіру мүмкіндіктерін сараптайды. Кітапхана инновациясы сұрақтарына, жаңашылдық жағдайлары, олардың дамудың жоспарлары мен мәселелеріне әріптестеріміз тарапынан қызығушылық едәуір баршылық. Дегенмен, кітапхана инновациясы сұрақтары бойынша теориялық жұмыстар көп емес. Көзқарастардың жалпылығы кітапхана жұмысын жетілдіру үшін «жаңашылдық» ролін қайта құруды көздейді. «Жаңашылдық» пен «инновация» мағынасы бойынша теңестіріледі және кітапхана ісіндегі ғылым жетістіктері мен алдыңғы қатарлы тәжірибелерді енгізумен сипатталады. Кітапхана жаңашылдықтары үш бағытта бағаланады, атап айтқанда, процесс ретінде:

- озық кітапханалық іс-тәжірибені жетілдіру және адаптациялау, кітапханалар әдістемелік басқару «ядросы»;
- кітапхана ісін дамыту және жетілдіру, функциялаудың жаңа жолдарын қарастыру, сапалы артықшылықтары;
- кітапхана қызметкерлерінің шығармашылық өсуі;

Озық тәжірибені тарату және адаптациялау процесі ретінде инновацияға сипаттама кітапханалардың әдістемелік жұмыстарының қырларында беріледі. Көптеген жұмыстарда «инновация» қолданылмай «жаңашыл», «жаңалану», «инновациялық қызметкерлік» терминдерімен алмастырылады. Инновациялық қызметінің мақсаты ретінде кітапхана жаңашылдығын іздестіру, бағалау және қолдану көрсетіледі. Жаңашылдық дегенде кітапхана жұмысының оны жетілдіруге мүмкіндік беретін жаңа (белгісіз) немесе белгілі, бірақ өзгерген бейнесі мен әдістері қарастырылады. Жаңашылдық деректемесі ретінде «озық кітапханалық тәжірибелер, кітапханашылардың рационализаторлық ұсыныстары, ғылыми зерттеулер кепілдемесі» қарастырылады. «Жаңа кіріспе» термині жаңашылдықты кітапхана жұмысына енгізу процесімен сипатталады. Бұл үшін анық бір кітапханаларда және кітапхана желілерінде жаңашылдықты меңгеру, олардың жаңа кіріспе бейнесіне айналуы орындалуы керек. Сонымен бірге кітапхана қызметкерлігіндегі кемшіліктер мен қайшылықтарды жоюға мүмкіндік береді. Бұл процесте анықталатын роль кітапхана әдістемелік бөлімдері мамандары таңдап алынады, олар озық тәжірибенің (кітапхана іс-тәжірибесінің жетістіктерін) белгілейді және сараптайды оны таратуына мүмкіндік береді, сонымен бірге жаңа тәжірибені жасау, оның іс жүзінде жүргізілуіне әдістемелік кепілдемені өндейді.

Кітапхана инновациясының маңызы туралы негізгі бағыты инновацияны кітапхана қызметкерлерінің шығармашылық өсу ортасы ретінде қарастырумен аяқталады. Ол инновациялық қызметкерліктің шығармашылық басталуына қарай негізделген. Кітапхана жұмыстарына инновациялық қызметкерлікті енгізу барысында көптеген өзіне тән теріс факторлар (еңбек жағдайымен жалақының өлшемі, өсу мүмкіндігінің шектеулілігі және т.б.) келіп шығады. Инновация қызметкер жұмысын «жандандырады», кітап еңбегінің бір түрлі

процестерін орындаудан «жиналған шаршау» жағдайын жоюға мүмкіндік береді, қызметкерлердің мамандық өсуін талап етеді, жаңа білім және игеру, кітапхана мамандарының жеке өсуіне ықпал етеді.

Заманауи мамандар тарапынан инновация қызметкерлігінің маңызы және мағынасы әр түрлі түсіндіріледі, бір мәнді емес болып табылады. Кітапханатану басылымдары әр түрлі бір-біріне қарама-қайшы көзқарастарын ұстанады.

Біздің көзқарасымыз бойынша, кітапхана инноватикасы қоғамдық дамудың жаңа жағдайында кітапханалардың инновациялық қызметкерлігін іс жүзінде тиімділігін арттыру мақсатында кітапханаларды жүргізудің жаңа бағыты ретінде әртүрлі ғылыми жетістіктерін өзінде интегралдай отырып (инновацияның жалпы теориясын, педагогика және психология, менеджмент және маркетинг, кітапхана ісін жүргізу және информатика) аталған салалармен тығыз байланыста іске асырылады.

Кітапхана инноватикасы объектісі ғылыми зерттеулер нәтижесі, кітапханаларға жүктелген әлеуметтік мәселелерді тиімді шешуге мүмкіндік беретін кітапхана қызметкерлігін жетілдіруге бағытталған әлеуметтік институт, ал пән ретінде – кітапхана тәжірибесінде, оқуда ғылыми жетістіктерді, оларды таратуға дейінгі спецификасы мен жылжыту жолдары болып табылады.

Кітапхана инноватикасы жаңа бағыт ретінде өзінің терминологиялық жүйесін қалыптастыруы тиіс. Кітапхана жұмысында «инновация» деп, қоғамдық қызметкерліктің басқа салалары сияқты өзгерістер нәтижесін түсіну керек.

Кітапхана үшін – бұл кітапхана тәжірибесінде жаңа объектілердің өңделуімен байланысты (өнімдер, қызметкер, технологиялық процестер), кітапхана қызметкерлігін сапалы жетілдіруге және алдыңғымен салыстырғанда ерекшеленетін жаңа құрылымдарға озық іс-тәжірибелерінің кітапхана жүргізу мен араласқан зерттеулер нәтижесінің таралуы негізделеді. Кітапхана ісінде «жаңашылдық» деп технология немесе қызметкердің жазылымы, құжаттары бекітілген және материалды объектілерге біріктірілген жаңа идеяларды игеру нәтижесін жатқызады.

Кітапхана саласында инновациялық процестерді жүзеге асырудың тізбектілігі мен оларды үйрену едәуір мақсатты мынадай технологияны тән алуға мүмкіндік береді:

-жаңашылдықтың қажетті өзгерістері мен бейнесін қалыптастыруды, қажетті өзгерістердің мақсаты мен міндеттерін түсіну;

-жаңашылдық базарын талдау, қолдану үшін жарамды дайын инновациялық шешімдерді іздестіру және таңдап алу, заемдік мүмкіндігінің сараптамасы мен бағасы нақты жағдайларға бейімдеу процедураларын анықтау, енгізу жобасын өңдеу;

-инновациялық ұйымға жаңашылдықта өңдеуге тапсырыс алу немесе инновациялық жоба әдісі негізінде меншікті инновациялық пікірлерді өз бетінше өңдеу;

-жаңашылдықты мақұлдау және оны тәжірибелік енгізу (тәжірибелік үлгіні жасау);

-таралу мүмкіндігін бағалау және әлеуметтік ортада (маманданған қауымдастықта) коммерциализациялау (сату);

-өндіріске енгізуді жоспарлау әдістері мен жобалы қамтамасыз етуді өңдеу;

-инновацияны игеру, оның кәсіптік қауымдастықта алға жылжыту;

-жаңа инновациялық қажеттілікті түсіну, объектіні модернизациялау немесе толық алмастыру, инновацияны қолдануды анықтау;

-инновацияға өзгерістің кедергісіз таралуы, оның іс жүзінде нақты өзгеріс объектісіне бірігуі тек белгілі жағдайда ғана мүмкін;

-кітапхананың инновациялық қажеттілігі үшін таңдалған жаңашылдықты енгізудің сәйкестілігі;

-алдын ала игерілген өнімнің жаңашылдықта мүліктендірілуі;

-инновация процесінің жүзеге асырылуында қызметкердің дайындығы (мотивация, қажетті бейімдер);

-өзгерістерді басқаратын әр деңгейдегі басшылардың дайындығы.

Аталған шарттардың ең болмағанда біреуінің сақталмауы инновациялық процесс тізбектілігінің бұзылуына алып келеді және жаңашылдықты шектей отырып, оның тиімділігін төмендетеді.

Кітапхана ісінде өзгерістерді басқарудың белгілі тәжірибесі жинақталған, бірақ анық жаңа жағдайда кітапхана инновация қызметін басқару әдістемесі жоқ.

Ресей кітапханатанушысы С.А. Басов жаңашылдықтарды қолдану саласы бойынша негізгі бес түрінің жіктелуін ұсынды:

-кітапханалық қызметінің өзгеруіне қарай бағытталған қоғам қажеттілігінің өсуімен сәйкестенетін, олардың жаңа түрлерін дамытатын азықтық;

-кітапханалардың техникалық-технологиялық жаңаруына бағытталған техникалық-технологиялық;

-еңбек және басқарудың прогрессивті түрін дамытуға бағытталған ұйымдастырушы-басқарушылық;

-кітапхана қызметкерлерінің әлеуметтік-мәдени қажеттіліктерін қанағаттандырып, кәсіби өсуіне мүмкіндігін тудыратын әлеуметтік;

-кітапханалық-қызметтің барлық жақтарына әсер тудыра алатын кешенді жаңашылдық;

Сала бойынша қолданудағы осындай кітапхана жаңашылдықтарының жіктемесін Е.С. Мартин сапа жағынан негізгі 3 түрін ұсынады:

-қызметтің жаңа түрін ендіруін жүзеге асыра алатын, кітапхана оқырмандарына жеткізетін азықтық;

-кітапханалық процестерінің және операцияларының технологияларының өзгеруіне бағытталған – технологиялық;

Кітапхана ұжымына немесе кітапханалық жүйені басқару процестеріне бағытталған басқарушылық.

Жаңашылдық деңгейлері бойынша инновациялық жақсарту және базисті болып бөлінеді. Жақсарту инновациясы іс-әрекет объектілерінің модификациясын қарастырады. Өнімдер, технологиялар, басқарудың ұйымдасқан және әлеуметтік тәсілдері. Сондықтан, күрделенген әлеуметтік жүйенің қолдауымен өз мүмкіндігін пайдалана отырып оларды жаңалау қарастырылады. Зерттеулер нәтижесі және іс-тәжірибе көрсеткендей инновация жаңа қызмет түрлері көбінесе қызмет көрсетулер мен өнімнің жаңа түрлеріне потенциалды сұраныстарына, қызмет көрсетудің жайсыздығы мен сапасының төмендеуіне, кейбір ресурс түрлері бағасының көтерілуімен, қызметкерлердің өз жұмысы нәтижелеріне қанағаттанбауы және т.б. негізделеді. Базисті инновация кітапхана модернизациясын оның функциялануының барлық жүйесін қайта құруды талап ететін жаңа ақпараттық технологиялар негізінде қарастырады.

Инновация тұжырымынан белгілі болғандай, принципті жаңа жанасуларды, технологияларда қолдану, ескі объектілерін жаңасымен алмастыру, өзара байланысты жаңашылдықтар кешенін енгізудің қажеттілігін тудырады, ал ол инновациялық кластер деп, инновациялық жиынтығын және белгілі кеңістікте жаңа өнімнің толық жүйесі ретінде, технологияларды және ұйымдасқан түрлендірулерді айтады. Кластерлік стратегияны өңдеу базисті инновация тиімділігінің негізгі шарттарының бірі, кітапхана инновациялық қызметкерлігінің дамуының перспективті бағыты болып табылады.

Пайдаланушылардың талабын максимальды түрде толық және оперативті қанағаттандыру мақсатында инновация қолданылады. Кітапхана құрамын ұйымдастыру аумағында кез келген түрлендіруді жүзеге асыру және қызметкерді басқару әдісін қалыптастыру ең соңында тек шығынның төмендеуіне ғана емес және кітапхана қызметкерлігі тиімділігін жоғарылатуға, бірақ пайдаланушыға тиімділік үшін қызмет көрсету сапасын көтеруіне алып келуі тиіс.

Заманауи қоғам адамзат іскерлігінің әртүрлі саласында шартты үдемелікпен үлкен өзгерістер, үнемі ауыспалы жағдайда өмір сүреді. Бұл өзгерістер қоғамда өндірістің сүйемелдемелі технологиялық өсуі және әлеуметтік-экономикалық және саяси мәселелердің асқинуымен адамзат пен оны қоршаған ортаның арасында қиын-қыстау кернеу туғызады. Шиеленіскен жағдайларда бүкіл әлем ғылыми қоғамдастығы алдында болып жатқан құбылыстар салдарын іле-шала бағалаудың қажеттілігіне және өркениеттің алдағы дамуын, қоғамды, табиғи ортаны ғылыми-техникалық өркендеудің құлдырататын салдарының рационалды тәсілдерін анықтайтын жаңа өркениет үлгісі ретінде ғалымдар тарапынан «Sustainable development», «Берік даму» деген мағынаны білдіретін сөз тізбегі құрылды. Ол БҰҰ Қоршаған ортаны және даму комиссиясы дайындаған «Біздің ортақ болашағымыз» атты баяндамасы жарыққа шыққан соң әлемдік қауымдастықтың назарын қаратты. Дәл соның нәтижелері және «Рио-92» БҰҰ конференциясы шекарасында қабылдаған табиғи ортаны өзгертулерге әкелмей-ақ, ұзақ мерзім негізінде тұрақты экономикалық өсуді қамтамасыз ететін өркениет үшін дамудың берік деңгейіне шығуда өмірлік қажеттілік туралы шешімдердің концепциясының негізін құрайды. Контексте бүгінгі күнде қоғамдық дамуға ақпарат және ақпаратты-коммуникативті технологиялардың маңызы қаралады.

Ғылым және тәжірибе үнемі азықтана отырып, жаңа технологиялар қызметкерліктің әр түрлі саласында ресурстар мен қайта өңделеді, ал екінші жағынан үнемі өзгермелі, өз механизмінде өзін алуда жаңарту көзі болып табылады.

Оның жаңашылдығы – бұл сол бар болған ақпарат массивімен салыстырғанда, қоғам үшін бағалы сапалы басқа мазмұн болмақ. Ақпарат өзінің мазмұнымен тұрақты дамудың факторы ретінде бағаланады. Ақпараттағы бұл ерекшеліктер материалды ақпаратты құралдар, техника және ақпаратты технологиялар көмегімен таратылады.

Берік даму құралы тек қана ақпаратты емес, оның қозғалысын және қолданылуында өз ішіне алған жалпы ақпаратты фактор болып табылады. Айтылғандардан туындайтын мәселе, қоғамның шапшаң және көлемді ақпараттандырусыз берік даму үлгісіне өту мүмкін емес. Қоғам дамуының жаңа концепциясы жинақталған адамзат біліміне мүмкіндікті қамтамасыз етуде кітапханалардың маңызын және әлеуметтік статусын арттырады. Мұндай жағдайларда кітапхана аумақтың ақпараттық «ядросы» (қызмет көрсету аймағы) және ақпарат құралдарына аса демократтық негіз болып тұрады.

Ақпаратты өндіру жалпы адамзаттың қазынасы, білімді тарату ретінде адамзаттың жасаған немесе жасайтын қателері және жаңа қауіпсіз қорытындыларды табу құралы туралы заманауи кітапханалардың әлеуметтік міндетімен байланыстырады. Оны тарату кітапханалардың алдына жаңа шешімді, күрделі мәселелерді қояды. Маңызы бойынша кітапханалар, дәл сондай жағдайда, тағы барлық басқа да қызмет көрсету салалары, ақпаратсыз, тұтынушы қорлардың көлемі артуымен халыққа көрсетілетін қызмет сапасын көтеру мүмкін емес. Дәл қазір әлем кітапханалары қақтығыста болған, шектеуді көрсететін бұл шарттарды орындау қаншалықты күрделі болады. Өндірістік болмаған сала ретінде мәдениетке мемлекеттік шығындарды қысқарту көптеген кітапханалар қызметкерлері санының азаю қаупін туғызады. Төмен жалақы төлеу жас маман кадрлардың кітапханадан коммерциялық құрылымға ауысуына, кадр құрамының «қартаюына, инновациялық қызметтің төмендеуіне алып келеді», – мемлекеттің қаржыландыру көмегінің төмендеуі кітапханалар алдына олар үшін өзіндік болмаған өзін қаржыландырудың қосымша көздерін табу мәселесін қойды, дамудың фандрейзинг әдісі;

-баспа өнімдері бағасының өсуі және жаңа ақпаратты технологияның құжат қорын жинақтау және кітапхана қорларын толықтыруды қамтамасыз ету мәселелері шешілуде.

-нарық ахуалының өзгеруі және коммерциялық ақпаратты ұйымдардың бәсекеге қабілетті өнімдерінің пайда болуы кітапханаларды олардың табиғи монополияларынан айырды, кітапханалардағы қызмет ертедегі ақпараттық қызметкер сапасы мәселелерін жақсартуда. Қоғам дамуының экстенсивті түрінен тиянақты түріне өтуі кітапханалардан қызметкерліктің жаңа бағыттарын іздестіруді талап етеді. Әрбір кітапхана қазіргі жағдайда қызмет атқаратын басқа да ұйымдар сияқты, өзінің қызметкерлігінде барлық салаларда тағы да озық түрде, қаншалықты ертерек жаңалану және қалыптастыруда инноватиканы қолданылуы тиіс. Кәсіптік кітапханалық қоғамдастығы жетістікті дамудың болашағы тек кітапханада екендігін сезінуі тиіс, инноватика жолын таңдау – жаңарту, қайта құру жолы. Инновацияны тиімді пайдалану кітапханалық қоғамдастығының күрделі кәсіптік мәселесі. Оның шешімі қазіргі қоғамда кітапханалардың әлеуметтік маңызын жоғарылату шарты, пайдаланушыларға ұсынылатын бәсекеге қабілетті қызмет, нарық жағдайындағы өнімдер, әлеуметтік институт сияқты кітапханалар дамуының инновациялық жолын таңдауы кітапхана қызметкерлігінде жаңартуды ұйымдастыруда ғылыми негізделген әдістемеліктерді және оны іс жүзінде орындауда арнайы әдістемеліктерді қолдануды талап етеді. Тұжырымдамалардың дамуы кітапханалар инновациялық қызметкерлігінде әдістемеліктер мен ұйымдастырулар инноватикадан жекеше орындалмайды. Қоғамдық қызметкерліктің тармағы ретінде кітапхана ісі өзгерістер жалпы тұжырымын дамытуды қолданылуы тиіс. Бірақ тармақтың ерекшелігі кітапхана ісі жағдайында ғана біртұтас әдістемелерді жетілдіруді, кітапханаларда инноватиканың басқаруымен жүзеге асырылуын, ұйымдарға жасаған әдістемелерді бейімдеуді талап етеді.

Инновацияға деген сұраныс кітапхана қызметінің әлді және әлсіз жақтарын зерделеу жолымен, кітапхана жұмысының нәтижелері мен үйлесімсіздігімен, сыртқы факторлардың ықпалына жасалған талдаулармен анықталады.

Кітапхана ісінде мұны жүзеге асыру оңай емес, өйткені басшылықтың ұстанымына, персоналдар потенциалы мен басқа да бірқатар факторларға қарай, біреулері сыртқы өзгерістерді кітапхананы дамытуға қарсы күш деп санаса, ендігі топ – жемісті жұмыс жасауға жаңа мүмкіндік деп баға береді. Сондықтан сыртқы факторларды талдау кезінде кітапхана менеджерлері мен өзге де қызметкерлері алдында белгілі бір міндеттер тұрады, кітапханалардың өмірге қабілеттілігі солардың шешіміне тәуелді. Бұл қатарда:

- кітапханадағы инновациялық қызметті дамытуға қабілетті сыртқы шынайы өзгерістерді анықтау;
- позитивті дамытудың потенциалды мүмкіндіктеріне қауіп-қатер болып саналатын мүмкіндіктерді айқындау;
- нақты оқиғаларға қарай қабылданған өзгерістердің тиімді нұсқаларын іздестіру;
- инновациялық ситуацияларға жасалған талдаулардың негізгі нәтижесі – кітапхана қызметінің максат-міндетін айқындау;

Бұлар кітапханашы қауымының өзгерістер тактикасын әзірлеп, стратегиясын жасауына жол ашады.

Инновация – ол, ұлы өзгерістердің іске асырылуы. Соның ішінде, кітапхана саласы да қамтылуы тиіс. Кітапхана қызметіндегі перспективті инновациялық бағыттардың біріне өздігінен құрылатын интернет ресурстарды пайдалану жатады: әлеуметтік желі; блогтар; «вики» технологиялар бойынша құрылған сайттар. Сонымен, қазіргі кезеңде сыртқы әлеуметтік факторлардың ықпалымен нақты оқырмандарына жан-жақты қызмет көрсетудегі міндетін орындау мүмкіндіктерін кітапханаға қалдыруға бағытталған кітапхана қызметтерін ұйымдастыруда елеулі өзгерістер орын алады. Кітапханалардың осы замандық технологиялар деңгейіне сәйкес келу қажеттігі, пайдаланушылардың қажеттілігіне қарай материалдық-техникалық базаны жақсартып, кітапханашылардың білімін, шеберлігі мен дағдысын жетілдіріп, интернет-ресурстарды қолдана отырып, электронды құжаттар қорын құру, өзінің «жеке» кеңістігі шегінен шығу талап етіледі.

Ал кітапхана ісін жетілдіру, осы заманға сай қызмет ету үшін алдымен қолымызда заңдық күші бар құжат болу қажет. Бүгінде «ҚР кітапхана ісі туралы» Заң жасалып, бекітуге ұсынылды. Өкінішке орай, Қазақстанда мұндай заң әлі қабылдана қойған жоқ. Заң ең алдымен оқырман үшін қажет. Кітапхана әрқашанда оқырманға қызмет етеді. Бұл жерде негізгі патшалықты тұтынушы иелейтінін тағы да баса айтқым келеді.

2007 жылдан бастап ашық демократиялық қоғам құруда кітапханаларды жаңарту кезек күттірмейтіндігін және бүгінгі кітапхана тұрғындар талабына сай болу керектігін басты назарға қойған болатын. Одан бері жеті жыл өткенмен де, инновацияның биік шыңдарына қол жеткізе алмай келеміз. Дегенмен де мәдениетті дамыту, кітапханаларды жаңарту секілді игі істердің алдағы уақытта оң нәтижелерін береді деген сенімдеміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. Қазақстан – 2050 стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты ҚР Президенті Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы // Оңтүстік Қазақстан. – 2012. - №198-199. – 6 б.
2. Абишева С.И. Ақпараттық мәдениетті қалыптастыру // Мектептегі кітапхана. – 2010. – 5. – 2-3 б.
3. Пилко И.С. Информационные и библиотечные технологии: учеб пособие. – СПб.: 2008. – 342 с.
4. Партнерство библиотек вузов республики: новые формулы сотрудничества: Материалы республиканского семинара (г. Костанай, 18-19 июня 2012 г.) – Костанай: КППИ, 2012 – 88 с.
5. Басов С.А. Возродим традиции //Библиотекарь.–1987.–№5.–С.30-31.
6. Ванев А.Н. Инновационная деятельность библиотек //Методическое обеспечение библиотечной деятельности: Уч. пособие.–М., 2000.–С.66-100.
7. Чуприна Н.Т. Универсальная библиотека: Инновационная деятельность в профессиональной практике: Науч.-практ. пособие.–М.: Изд-во «Либе-рея»; 2004.–120 с.

8. Матлина С.Г. Блеск и нищета библиотечно-библиографической инноватики //Библиография.–1999.–№2.– С.50-61.
9. Матлина С.Г. Взаимосвязь библиотечных традиций и инноваций //Биб-лиотековедение.–1993.–№1.–С.18-32.
10. Карташов Н.С. Инновационные процессы: общее и частное //Библиотека. –1998.–№3.–С.39-43.
11. Org@nlrk.kz
12. Качанова Е.Ю. Инновационная (библиотечная) политика: цели, этапы, методы//Библиотека.–2009.–№10. – С.35-38.
13. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития Пер.с нем. Й.А.Шумпетер. – М.: Прогресс,1982. – 454 с. – (Экономическая мысль запада)
14. Чуприна Н.Т. Инновации в кадровой политике библиотеки //Справочник руководителя учреждений культуры.–2002.–№5.–С.43-47.
15. Качанова Е.Ю. Инновации в библиотеках: Монография; Науч.ред. В.А. Миникина–СПб.: Профессия, 2003.–318 с.

Джомартова Ш.А.
ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ ПО ИКТ В СИСТЕМЕ
«ОБРАЗОВАНИЕ В ТЕЧЕНИЕ ЖИЗНИ»

Современный этап научно-технического развития и социально-экономические изменения определили приоритетную проблему в системе образования – ее непрерывность. Меморандум, который был принят в 2000 году ЮНЕСКО, определил политику Евросоюза в сфере непрерывного образования и предложил стратегию «... образования на разных уровнях и во всех сферах личной и общественной жизни человека...» [1].

В Меморандуме разработаны шесть ключевых принципов непрерывного образования, которые позволят перейти к информационному обществу или «обществу, основанному на знании». С принятия Меморандума прошло пятнадцать лет. Что изменилось, и какие цели были достигнуты? Один из выводов, который был сделан после исследования всех сторон образования за последние пятнадцать лет, то, что имеется рост по всем показателям и использование ИКТ – это эффективный механизм в образовании [2].

В Казахстане образование было определено, как общенациональный приоритет и целью стало «...определение стратегических приоритетов в развитии образования для формирования национальной модели многоуровневого непрерывного образования, интегрированной в мировое образовательное пространство и удовлетворяющей потребности личности и общества» [3]. Роль системы «образование в течение жизни» с каждым годом возрастает. Это связано с тем, что усилились квалификационные требования компаний к своим сотрудникам. В Казахстане традиционное образование имеет свою структуру, систему управления и механизм финансирования. Тогда как дополнительное образование этого не имеет. Соответственно, это тормозит развитию данной составляющей непрерывного образования. Следовательно, одним из приоритетов политики государства должно стать улучшение системы непрерывного профессионального образования.

В настоящее время в Казахстане реализуется Программа занятости 2020, в результате которой прогнозируется рост высококвалифицированной рабочей силы на рынке Казахстана. Исследования современного рынка труда Казахстана показало, что масштаб потребности в непрерывном образовании велик «... и может быть оценен не менее чем в 2-3 млн. человек в год или до 30% трудоспособных граждан» [4].

Дополнительное профессиональное образование является одной из форм непрерывного профессионального образования. Темпы развития дополнительного профессионального образования во многих странах на сегодняшний момент превосходят темпы развития традиционного образования. Это объясняется тем, что дополнительное образование основано на принципе «нужные знания нужным людям в нужное время». В основе дополнительного профессионального образования должно быть: «...интегративность (охват всего жизненного периода), демократизм (равный доступ к образованию), всеобщность (объединение различных образовательных стадий и структур), гибкость (использование разнообразных форм, средств и методов обучения)» [5].

Интеграция в мировую систему высшего образования системы высшего профессионального образования Республике Казахстан – это один из принципов государственной политики в сфере образования. Интеграция в мировое образовательное пространство неразрывно связана с повышением качества учебного процесса с выходом на передовые позиции ведущих университетов мира. Одним из кардинальных путей решения проблемы повышения качества образовательного процесса является внедрение инновационных моделей и методов в учебный процесс, использование передовых достижений в теории обучения, использование современных инновационных информационных технологий, повышающих эффективность процесса обучения.

Академическая политика Казахского национального университета имени аль-Фараби, направлена на «...формирование конкурентоспособных специалистов с современным элитным высшим образованием, ориентированных на решение проблем интенсивного развития важнейших направлений экономики, науки и общественной жизни страны». Для достижения этой цели было внедрены модульные программы, основанные на компетенциях. Это связано с тем, что данный подход имеет ряд преимуществ: компетенции рассматриваются с позиции работодателя, которые определяют требования к знаниям, умениям и навыкам специалистов. Также в пределах одного модуля осуществляется комплексное освоение знаниями, умениями и

навыками конкретной компетенции. У студентов появляется мотивация для усвоения, также есть возможность индивидуализировать обучение путем комбинирования различных модулей. При таком способе обучения есть возможность контролировать качество полученного образования путем оценки компетенции студентов. Таким образом, компетентностный подход, учет контекста профессиональной деятельности, модульные технологии разработки образовательной программы являются компонентами современных инновационных технологий обучения, ориентированных на повышение качества обучения и формирования высококвалифицированных специалистов.

Сейчас требуется подготовка специалиста нового качества, обществу нужен не просто грамотный работник, а специалист, способный к самообразованию, ориентированный на творческий подход к делу, обладающий высокой культурой мышления, многосторонне развитый человек.

Мы должны научить студента умению учиться всю жизнь, а для этого преподавателю необходимо быть способным на постоянное обновление методик, сотрудничать с новым поколением, вписываться в постоянно меняющуюся среду, побуждать в своих студентах творческое отношение к предмету, используя для этого

В современных исследованиях компетентностный подход – это подход, акцентирующий внимание на результате образования, причем в качестве результата рассматривается не сумма усвоенной информации, а способность человека действовать в различных проблемных ситуациях [6].

Методология проектирование модели компетенций выпускника высшего учебного заведения в настоящее время – объект научных дискуссий. Есть два мнения, одно, что модель представляет собой описание того, каким набором компетенций должен обладать выпускник вуза, к выполнению каких профессиональных функций он должен быть подготовлен и какова должна быть степень его подготовленности. Другое мнение, что модель бакалавра не может в полной мере являться моделью выпускника, поскольку компетентность неразрывно связана с опытом успешной деятельности, который в ходе обучения в вузе студент в должном объеме приобрести не может. Именно поэтому, рассматривая формирование компетенций будущего специалиста в системе вузовского образования, можно говорить лишь о готовности выпускника к социально-профессиональной деятельности, что должно найти отражение в компетентностной модели.

Общие компетенции (инструментальные, межличностные, системные) бакалавра для любой специальности должна совпадать, это общие требования к выпускнику вуза. Профессиональные или предметно-специализированные компетенции должны постоянно дорабатываться в соответствии с региональными особенностями, со спецификой образовательного процесса и потребностями рынка в специалистах.

Наша специальность «Информационные системы» тому подтверждение. Отрасль и рынок IT специалистов постоянно видоизменяется и совершенствуются. Опыт преподавания, а у меня он более 20 лет, показал, что студентов нельзя учить конкретным программным продуктам. Важно дать определенные фундаментальные знания и научить самим совершенствовать свои знания.

Для разработки компетентностной модели выпускника надо привлечь к обсуждению работодателей, академическое сообщество и выпускников. По работодателям есть рекомендации, включать не менее 30 работодателей. В нашем случае это банки всех уровней, IT компании по производству и внедрению программного обеспечения, научно-исследовательские институты, различные крупные вендоры IT продукции. Это компании, которые нанимают наших выпускников и заинтересованы в качестве их обучения. Есть компромиссные решения, например, компания «SynConsult Master», сама предоставляет своих специалистов для проведения занятий. Компания по внедрению и сопровождению продуктов «1 С-предприятие» обучают наших студентов и трудоустраивают. Компания «PERCO» предоставила лабораторные стенды и разработанные курсы для изучения их продукции по защите. Компании «CISCO» и «Microsoft» открыли свои академии для обучения студентов и предоставления им международных сертификатов.

Проведя анализ спроса трудового рынка совместно с советом работодателей факультета, на кафедре был разработан компетентностный подход к обучению. Цель ставилась следующая – овладение способностью решать проблемы на основе полученных знаний и умений. Главный вопрос «Чему научился?», т.е. решение проблем как смысл образовательной деятельности. В результате выпускник должен оцениваться по его подготовке решения проблем, а не по количеству усвоенного материала.

За последние годы отмечаются значительные достижения Казахстана в секторе ИКТ. Отрасль ИКТ способствуют созданию новых бизнес-моделей, товаров и услуг, новых открытий и изобретений. Мир меняется. Новые технологии влияют почти на все аспекты нашей жизни. Единственное, что замедляет прогресс – знания. Компаниям во всем мире нужны квалифицированные специалисты, способные обеспечить работу предприятия в условиях Интернет-экономики 21 века.

В январе 2013 года в Казахстане была принята Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020», цель которой создание условий для перехода к информационному обществу. При этом нужно решить следующие задачи: обеспечение эффективности системы государственного управления; обеспечение доступности информационно-коммуникационной инфраструктуры; создание информационной среды для социально-экономического и культурного развития общества; развитие отечественного информационного пространства.

Переход Казахстана к рыночной экономике значительно изменил экономические и социальные условия жизни общества. Выход предприятий на международные рынки товаров, капиталов и технологий выдвинули на передний план вопросы обеспечения конкурентоспособности продукции. А это в свою очередь увеличило потребность работодателей в специалистах и работниках высокой квалификации. Конкуренция на рынке

заставила работодателей повысить требования к фактическим результатам обучения. Если раньше качество образования интересовало работодателей только как конечный результат обучения, как уровень подготовки работников, то теперь дефицит работников высокой квалификации заставил работодателей активно взаимодействовать с учебными заведениями, участвовать в формировании компетенций выпускников и вникать в вопросы обеспечения качества образования. По новым законам работодатель имеет возможность влиять на содержание профессионального образования, контролировать качество подготовки выпускников, участвовать в разработке государственных образовательных стандартов. На механико-математическом факультете был создан Совет работодателей, который участвует в составлении учебных планов, рекомендует элективные дисциплины, а также предоставляет своих специалистов для обучения по некоторым курсам.

На нашем факультете готовят специалистов по ИТ направлению. Времена узких специалистов прошли вместе с советской плановой экономикой, при которой требовались сотрудники, способные десятилетия выполнять одну и ту же работу в условиях гарантированной занятости. Сегодня ситуация принципиально другая – рынок требует повышенной адаптивности, и бизнес ставит перед работниками более масштабные задачи. В связи с этим помимо обучения по программе, мы даем возможность студентам пройти авторизованные курсы и получить сертификаты крупных вендоров ИТ индустрии.

Как показал опыт, самый лучший вариант сотрудничества с вендорами в плане обучения – это создание специализированных центров, академий.

Для повышения уровня специалистов в области ИКТ и повышения их квалификации с учётом высокого роста новых технологий правительством были запланированы следующие меры: разработка отраслевой рамки квалификаций в области ИКТ; создание профессиональных стандартов в области ИКТ; разработка образовательных программ в соответствии с профессиональными стандартами в сфере ИКТ. С внедрением электронного обучения в Казахстане в полной мере создаются условия для реализации провозглашенного ЮНЕСКО ведущего принципа образования XXI века «образование для всех» и «образование в течение жизни» – «Life Long Learning (LLL)». Приняты национальные и отраслевые рамки квалификаций в области ИКТ.

Переподготовка ИТ-специалистов в Казахстане сегодня осуществляется:

- непосредственно в ИТ-компаниях с подключением их к реализации конкретных проектов;
- в учебных центрах вендоров (Майкрософт, Oracle, Cisco и т.д.) с выдачей сертификатов об освоении их продукции.
- институтами повышения квалификации (пример: компьютерная академия ШАГ (г.Астана)).

Кое-какие шаги предпринимаются и самими госструктурами. Так, председатель Агентства РК по информатизации и связи сообщил, что в Казахстане впервые будет создан интернет-университет, который планируется разместить в виртуальной паутине по российскому аналогу. Обучение намечается производить в дистанционном режиме. Основной целевой группой станут программисты, которые получают дополнительные знания через web-сайт.

Итак, казахстанские учебные центры постепенно развиваются, рынок авторизованного ИТ-обучения становится все более зрелым и поэтому меняется структурно. Он всегда был неоднороден: существуют учебные центры, у которых нет жесткой специализации по какой-то конкретной технологии. Такие мультивендорные УЦ универсальны – они предлагают обучение и по «железу», и по софту, и по разработке, и по менеджерским дисциплинам. Вторая группа – специализированные учебные центры: они обучают только по продуктам Oracle, Microsoft или, например, по информационной безопасности. Наконец, третья группа – это «нишевые» учебные центры, причем принцип выделения ниши может быть самым разным. Есть учебные центры отдельного города, есть работающие по конкретной тематике, существуют и учебные центры, так сказать, «при клиенте».

Тем не менее, ведущие ИТ-компании регулярно представляют местному рынку новейшие технологии. Например, Майкрософт представляет казахстанскому рынку новые продукты, улучшенные версии существующих продуктов, а также бизнес-решения, которые могут обеспечить качественный рост предприятия и способствуют эффективному развитию бизнеса.

Майкрософт свою деятельность в Республике Казахстан начал в 2002 году, но в 2013 году она первая подписала соглашение о сотрудничестве в рамках инновационного кластера Назарбаев Университета. Это соглашение – программный документ, который позволит студентам и преподавателям пользоваться передовыми ИТ-технологиями и поможет развитию инноваций в Казахстане».

Компания Cisco на казахстанском рынке с 2002 года и отмечается рост числа масштабных интеграционных проектов при участии компании Cisco. Один из проектов – это программа сетевых академий. К настоящему времени в Казахстане на базе ведущих вузов и колледжей, в школах и частных учебных учреждениях открыто уже более 50 академий Cisco, их выпускниками стали свыше 6 000 слушателей. В 2012 году первый в стране Институт предпринимательства Cisco открылся в Астане на базе филиала Московского технологического института. По прогнозу, сделанному компанией, казахстанский рынок ИТ будет испытывать большой дефицит сетевых специалистов. В абсолютном выражении дефицит специалистов на прогнозный период (2014-2017 гг.) вырастет. Если в 2012 году требовалось 16931 сетевых специалист, а к 2017 году спрос на них возрастет до 29743 (среднегодовой темп роста 15,1%).

У корпорации Oracle существует программа для вузов «Oracle University», предлагающая очное обучение студентов программному обеспечению. Oracle сотрудничает с Алматинским университетом энергетики и связи, Карагандинским государственным техническим университетом, «Назарбаев Университетом» и другими вузами

Казахстана. С 2005 года в регионе действует программа «Университетский Альянс SAP», принадлежащая компании SAP, ведущему мировому поставщику программных решений для бизнеса. Казахстанско-Британский Технический Университет (КБТУ) стал первым казахстанским партнером данной программы. В соответствии с этой программой SAP предоставляет учебным заведениям доступ к своим бизнес-решениям в качестве современных инструментов обучения. Программа «Институт Технологий HP» (ИТ HP) начала работу в 2008 году и за несколько лет стала одной из основных образовательных инициатив HP в Центральной и Восточной Европе и СНГ. Для реализации программы в ведущих университетах создаются учебно-научные центры технологий HP. Основная цель программы – создание новых курсов в области ИТ и организация научной работы по тематикам исследований Лабораторий HP Labs. Компания «CAD системы», авторизованный дистрибьютор корпорации Autodesk на территории РК, предлагает услуги для обучения работе с программными решениями производства корпорации Autodesk. Компания «CAD системы» – самый первый Авторизованный учебный центр корпорации Autodesk в Казахстане.

Таким образом, дополнительное образование в области ИКТ может решать потребности рынка труда в специалистах с новыми компетенциями и предоставляет возможность непрерывного образования в течение всей жизни. А в условиях информационного общества такое дополнительное образование может стать ядром непрерывного образования, источником получения новейших знаний и компетенций.

На механико-математическом факультете был создан Центр дополнительного профессионального обучения по ИКТ. Его задача – обучение и повышение ИТ квалификации всех желающих по информационно-коммуникационным технологиям. Компьютеры, презентационное оборудование и программное обеспечение для центра было закуплено за счет проекта Темпус PICTET: EQF-based professional ICT training for Russia and Kazakhstan. Созданный центр дополнительного профессионального образования по ИКТ будет функционировать как отдельное подразделение, и обслуживать не только слушателей университета, но и граждан всего города.

Список литературы:

1. ЕС (2000). Меморандум непрерывного образования Европейского Союза. URL: <http://www.znanie.org/docs/memorandum.html>» (Дата обращения: 6.01.2017).
2. Образование для всех 2000-2015 гг.: достижения и вызовы. Всемирный доклад по мониторингу ОДВ.: UNESCO Publishing, 2015. – 500 с.
3. Концепция развития образования РК до 2015 года. URL: <http://www.unesco.kz/rcie/data/koncepciya.htm>» (Дата обращения: 6.01.2017).
4. Можарова В.В. Система непрерывного образования взрослого населения Казахстана как фактор роста человеческого капитала. // Analytic. – 2011. – №4. – С.111-116.
5. Татарникова А.А. Дополнительное профессиональное образование как составная часть непрерывного профессионального образования. //Вестник Томского государственного университета, 2007, № 299. – С.144-149.
6. Иванов Д.А., Митрофанов К.Г., Соколова О.В. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий. М., 2008.
7. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.

Дудинова Е. И., Мухамадиева Л.И.

ИКТ-МОДЕЛИ В ОБРАЗОВАНИИ ЖУРНАЛИСТОВ И ИЗДАТЕЛЕЙ: СТАТУС СТУДЕНТА И ВЫРАБОТКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ МЕТОДИК ПРЕПОДАВАНИЯ

Современные информационно-коммуникативные модели образования предполагают высокий уровень использования ИТ-технологий в процессе передачи и получения знаний. При инновационном подходе процесс образования приобретает более устойчивый, с точки зрения качества, уровень образовательных стратегий. Другими словами, организация нововведений в учебный процесс посредством «особой формы педагогической деятельности и мышления [1] уже является инновационной стратегией. Педагог высшей школы обязан постоянно совершенствоваться, развиваться, повышать компетенции, усиливать навыки.

Традиционно существует два типа инноваций: стихийный и целенаправленный. При первом процессы введений новых образовательных технологий или форм происходят незапланированно и диктуются внешними факторами, новой реальностью. Изменилась политическая система, требования рынка, запросы работодателей, уровень грамотности студентов, выросли возможности информационно-коммуникативной сферы и другое – образовательная система реагирует соответственно. При втором, целенаправленном типе инноваций, происходит осознанное, научно-культивируемое, планируемое перестроение учебного процесса. На практике, как часто бывает, одновременно работают оба типа.

Однако важно видеть и понимать дуальную составляющую процесса внедрения инноваций в учебный процесс. А именно: готовность учителя создавать новые формы и готовность ученика их воспринимать. Первый, в случае осознанного внедрения инновационных форм, рассчитывает на более эффективный путь передачи и закрепления знаний; второй – на более интересную и запоминающуюся форму этих знаний, далее их успешное перерастание в навыки.

Выделяют несколько критериев готовности преподавателя высшей школы к инновационной педагогической деятельности [2]. К ним относят осознание необходимости инноваций и готовность к педагогическому творчеству; уверенность в положительном результате и органичность новых форм профессиональной и личной культуре; уровень психолого-педагогической и методической готовности и переосмысление прошлого опыта и др.

Если же говорить о готовности ученика к инновационным формам, то, по мнению авторов данной статьи, сегодня можно увидеть появление новых признаков в самом статусе студента. Это уже не объект педагогического влияния, а полноценный субъект, обладающий относительной, но нарастающей, от младших курсов к старшим, творческой свободой и самостоятельностью мышления.

Рассмотрим ситуацию на примере факультета журналистики. Современные студенты-журналисты перестали быть слушателями в аудиториях. Они превратились в субъекты медиасферы: блогеров, модераторов социальных сетей. По данным авторов исследования треть студентов старших курсов факультета журналистики ведут собственные блоги, имеют 150 и более подписчиков. Студенты-издатели превратились в субъекты издательской сферы, это готовые литераторы, создатели собственных сайтов, газетных и журнальных вариаций. По недавней статистике, опубликованной маркетинговыми агентствами, 81 % опрошенных американских студентов сказали, что они вынашивают в себе книгу [3]. Приблизительно 6 % французских студентов-издателей уже имеют в столе готовую рукопись [4]. Возможность выйти с этой книгой, не написанной, но задуманной, или написанной, но положенной в стол, теперь есть фактически у каждого автора.

Таким образом, преподаватели журналистики, издательского дела работают уже не с объектами обучающей коммуникации, а с субъектами информационной среды, модераторами, лидерами мнений, пользователями издательских программ.

Это повышает требования к профессорам, обязывает не просто передавать знания, но синтезировать новые формы раскрытия природных и социальных процессов, способствующих развитию у студентов критического мышления, творческого осознания и восприятия ценностей коллективного сотрудничества, терпимости к другому мнению, глубокому пониманию мировых процессов и перспектив.

С целью выявления основных коммуникационных аспектов, авторы статьи на протяжении ряда лет, используя методы наблюдения, сравнительного анализа, различных форм анкетирования, анализировали реакции и отношение студенчества к цифровым технологиям. Студенты отвечали на следующие вопросы:

Какой формат лекций предпочтителен: классический или инновационный?

Лекция должна быть полезной или интересной (занимательной)?

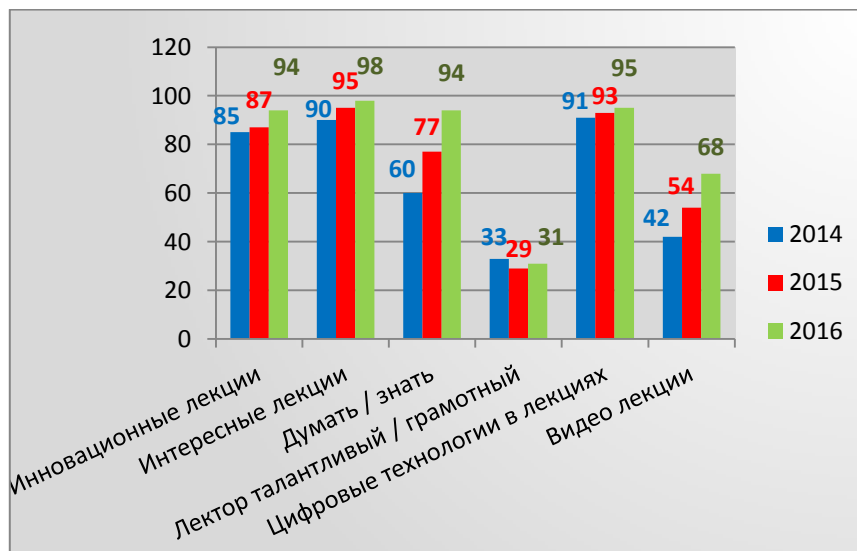
Должен ли преподаватель научить думать или просто знать нужный объем материала?

Должен ли преподаватель быть грамотным специалистом или талантливым лектором?

Нужны ли в традиционной лекции цифровые технологии?

Как Вы относитесь к он-лайн (видео) лекциям?

Результаты представлены на диаграмме:

По результатам исследования стоит отметить, что студенты-журналисты и издатели вне зависимости от года опроса предпочитают передовые методы обучения, грамотных специалистов, способных в интересной и доступной форме донести новое знание и свой практический опыт, которые легко можно преобразовать в навыки выбранной профессии. Однако популярность онлайн лекций растет медленно и оставляет приоритет за «живой» формой межличностного общения. Можно предположить, что причиной является небольшой опыт КазНУ в этом направлении.

Актуален на данный момент ментальный концепт образования журналистов. Современные студенты факультета журналистики – продукты цифровой революции. Они не представляют себе процесс обучения без

интернет-ресурсов и гаджетов. За последние годы, по данным исследований авторов статьи, уровень обладания digital-инструментарием среди студенчества вырос в десять раз [3].

Авторы исходят из того, что ментальный концепт включает в себя: базовые знания и предыдущий опыт студента; его представления о мире; ожидания от университета и профессоров; видение будущей профессии; систему ценностных приоритетов, образ мышления и чувств. Другими словами, это понимание студентом своих возможностей и устремлений в приобретении навыков и умений с образовательной целью, и на основе ценностных ориентиров.

Проведенные опросы показали, что компьютерные технологии напрямую влияют на качество образования: уровень усвоения, степень закрепления в памяти и возможность применения знания, перерастания в навыки и др. Исследование ряда параметров и индексов сознательного освоения учебного материала показало почти равное стремление студентов к печатным источникам, наряду с электронными.

Конкуренция печатных и электронных СМИ также достигла своего апогея. Печатные издания, проигрывая электронным в оперативности и доступности, тем не менее, держат планку интеллектуальных и надежных источников информации. Читают печатные СМИ – 25%; Только интернет-версии /мобильные приложения/ - 75%. И это несколько удивительно, так как по данным Министерства информации и коммуникации РК на 1 июля 2016 года из всех СМИ (2763) – 11 % составляют электронные. То есть почти одна десятая часть. И именно эта часть популярна среди молодежи в больше степени.

Отмечается также расхождение в понимании ценности печатных изданий студентами и преподавателями. Последние настаивают на необходимости прочтения оригинальных текстов, в то время, как студенты стремятся к сокращенным вариантам и резюме художественных или научных текстов.

Симпатию к бумажным книгам студенты объясняют большей системностью и фундаментальностью в выработке собственного понимания мира. Более того, по их мнению, печатные книги лучше запоминаются.

Конкуренция печатных и электронных СМИ также достигла своего апогея. Печатные издания, проигрывая электронным в оперативности и доступности, тем не менее, держат планку интеллектуальных и надежных источников информации.

Читают печатные СМИ – 25%;

Только интернет-версии /мобильные приложения/ - 75%.

По вопросам воздействия ИКТ на ментальность молодежи существуют разные точки зрения. Некоторые считают данный процесс губительным для интеллектуального потенциала нации. Другие же видят в нем возможности глобального информационного обмена и соответственно роста уровня свободы.

Авторы склонны считать, что цифровые технологии при профессиональном подходе способны обогатить образовательный процесс, расширить мультимедийную составляющую, усилить адаптационную функцию образования, подготовить студентов к новым вызовам профессии.

В настоящее время ИКТ-модели, внедренные в рамках высшего образования журналистов и издателей, находятся в стадии активной разработки. Помимо поиска новых вариантов, используются уже наработанные на практике: проектный метод, формы дистанционной передачи знаний, мультимедийные презентации и т.д. Это позволяет преподавателю и обучающимся по данным специальностям актуализировать практический кейс,

смоделировать определенные ситуации, существующие в современном издательстве или органе СМИ, а также найти оптимальные решения поставленной задачи.

Для реализации этих целей на факультете журналистики практикуется в качестве развивающих стиль мышления и речи студента - подготовка творческих эссе или этюдов на темы, связанные с журналистикой и публицистикой, для студентов издательского отделения – с издательским делом, редактированием, дизайном. Привлекается целый арсенал виртуальных средств: от картинки до музыкального сопровождения. Подобные работы позволяют реализовать задачу формирования собственного мнения при решении проблемного задания. Главное – студенты совершенствуют манеру письма и письменного изложения своих мыслей. Системность в написании такой творческой работы приучает будущего специалиста к постоянному поиску собственного стиля, позиции и аргументов в защиту своих взглядов.

Традиционные методы подготовки специалистов постепенно уходят в прошлое. Перестраивается огромный образовательный механизм. На наш взгляд, ИКТ-технологии смягчают острые углы переходного периода, способствуют повышению качества знаний и умений обучающихся.

Новые технологии при профессиональном подходе способны обогатить образовательный процесс, расширить мультимедийную составляющую, усилить адаптационную функцию образования, подготовить студентов к новым вызовам профессии.

Список литературы:

1. Мини-модуль 35 Инновационные технологии и методы обучения // http://uchebnikionline.com/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_-_turkot_ti/innovatsiyi_tehnologiyi_metodi_navchannya.htm
2. <http://eprints.zu.edu.ua/>
3. Katz J. E., Rice R. E. Social Consequences of Internet Use. The MIT Press, 2002. – 460 p.
4. Palfrey J., Gasser U. Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives. NY, 2008. – 381 p.

Жаназарова З.Ж., Нурбекова Ж.А.

СОВРЕМЕННЫЕ КАДРЫ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ

Важнейшая стратегическая задача казахстанского образования – сохранение лучших казахстанских традиций. Существует необходимость овладения международными квалификационными характеристиками, развитие лингвистического сознания. С развитием глобализации большое значение имеет развитие информационных технологий. Интернет стал одним из важнейших ресурсов в получении информации. Беспредельные информационные возможности и динамика их накопления ставят потребность в непрерывном образовании, которое должно быть переведено на соответствующую технологическую основу. Существующая модель обучения, на которой строится казахстанское образование, не способна реализовать требования, которые мир предъявляет к личности. Требуются вузовские учебники для групп учащихся с разными познавательными возможностями.

Сегодня весь мир сталкивается с новыми вызовами и угрозами. Геополитический кризис и санкционная политика ведущих держав создают дополнительные препятствия для развития экономики. По оценке аналитиков, ближайшие годы станут временем глобальных испытаний, и достойно пройти через этот сложный этап смогут только сильные государства, сплоченные народы. Казахстан как часть мировой экономики и страна, которая находится в непосредственной близости к эпицентру геополитического напряжения, испытывает негативное влияние всех этих процессов.

Среди комплексных мер новой экономической политики Казахстана на предстоящее пятилетие следует отметить, во-первых, обеспечить все социальные обязательства в полном объеме. Во-вторых, в условиях переориентации экономической политики поддержку должны получать отрасли, которые создают наибольший мультипликативный эффект на рост экономики занятости. В-третьих, новая политика Казахстана носит контрициклический характер и направлена на продолжение структурных реформ в экономике. Этому способствуют возможности Национального фонда, ресурсы которого в условиях неблагоприятной конъюнктуры в сырьевых рынках способны обеспечивать повышение устойчивости казахстанской экономики перед внешними вызовами. Эти ресурсы будут направлены на развитие транспортной, индустриальной, энергетической, индустриальной и социальной инфраструктуры.

Общепризнано, что выдающиеся ученые предвидели растущую роль научных знаний как тенденцию развития общества. В обозримом прошлом человечество не знало ни такого уровня возможностей, ни такого масштаба и качества проблем, какие мы переживаем сейчас. Науке необходимо дать достойный ответ этим вызовам, но ее адекватность невозможна без качественно иного образования.

Среди мегатрендов, влияющих на диверсификацию образования, можно назвать четыре самых важных. Это политика и экономика (новая индустриализация, лидерство Азии). Далее – наука и культура. Здесь в результате масштабной урбанизации и целевых инвестиций в человеческий капитал азиатские страны выходят на передовые позиции. И четвертый мегатренд – демография. Мы наблюдаем ее трансформацию в сторону взрослого и пожилого населения. Основное развитие образования ожидается в поствузовском сегменте.

Кейс Терлоу, признанный эксперт в области высшего и дополнительного профессионального образования утверждал, что те изменения, которые уже произошли: повышение эффективности труда педагогических кадров, конструктивистский подход, эффективное управление знаниями, поддержка

педагогического труда, учеба онлайн, социальные медиа, обучающие игры уже произошли. Существует необходимость ожидания масштабных изменений, которые будут касаться ломки традиционных моделей образовательной системы. При этом установлено, что уровень грамотности взрослого населения РК находится в числе первых 3% стран в мире, а по уровню благосостояния, к сожалению, позади от этого престижного показателя. По количеству инженеров и ученых Казахстан находится в первой трети списка, а доле экспорта, приходящегося на высокие технологии, в числе отстающих.

Существующая модель обучения, на которой строится казахстанское образование, не способна реализовать требования, которые мир предъявляет к личности. Требуются вузовские учебники для групп учащихся с разными познавательными возможностями. Важнейшая стратегическая задача казахстанского образования – сохранение лучших казахстанских традиций. Существует необходимость овладения международными квалификационными характеристиками, развитие лингвистического сознания.

С развитием глобализации большое значение имеет развитие информационных технологий. Интернет стал одним из важнейших ресурсов в получении информации. Беспредельные информационные возможности и динамика их накопления ставят потребность в непрерывном образовании, которое должно быть переведено на соответствующую технологическую основу. Электронное обучение должно быть внедрено как новый этап накопления и использования знаний, которое требует не только технологического обучения, технической оснащенности, но и высокого уровня компьютерной грамотности. Таким образом, должна меняться идеология образовательного процесса, подача материала.

Остро встает вопрос об использовании дистанционного обучения, подразумевающее смещение образовательного процесса из «очного» режима в виртуальную среду, использования облачных технологий, видеоконференц-связи для организации дистанционного обучения. В реальности мы видим, что отсутствует контент для организации дистанционного обучения, образовательных центров и кластеров, объединений образовательных учреждений в единый комплекс средствами информационных технологий, развернутых сетевых форм школ и вузов, общих сетевых и информационных ресурсов, общих лабораторий и учебных центров, удаленного доступа к ресурсам. Сетевые информационные технологии становятся массовыми, и каждый (вне зависимости от возраста и образования) учится, внося нечто свое в общую систему знаний. Информационные технологии будут способствовать развитию системы дополнительного образования школьников и молодежи.

Современные кадры в образовательной среде должны освоить огромный поток, обрушившийся на современную школу. Из этого обстоятельства вытекает важнейшее требование – это фундаментальность подготовки, основой которого являются компетентность и мобильность специалиста. Большое значение имеет самообразование. Тогда современные кадры смогут перестраивать свою профессиональную деятельность, чтобы отвечать самым различным запросам, которые предъявляет ему общество.

Однако мы наблюдаем и дефундаментализацию образования. Происходит подмена знаний, ориентированных на формирование в сознании обучающихся целостной научной картины профессиональной деятельности, информацией и навыками сугубо прагматического и технологического характера.

Междисциплинарное взаимодействие характеризует решение проблем XXI века. Введение метапредметного подхода является попыткой развернуть все образование навстречу новым вызовам. Среди проблем необходимо отметить и дегуманитаризацию образования. Происходит сокращение кредитов и даже замена гуманитарных, мировоззренческих дисциплин, формирующих нравственный стержень личности и широту мышления науками: экономикой, маркетингом, менеджментом.

В XXI веке усиливается американизация всех сфер жизнедеятельности, ведущие к распространению западных норм, ценностей и усилению негативных явлений в подростковой и молодежной среде: алкоголизм, наркомания, экстремизм. Особую значимость вызывают стремления реформировать образование с оглядкой на принятие западных моделей образования. Игнорирование лучших традиций отечественного образования. Необходимо, на наш взгляд вводить элементы образования, которые могут пригодиться Казахстану. Интегрирование двух систем необходимо с учетом всех факторов, сложившихся традиций отечественной культуры.

Сегодня можно сказать, что современная модель образования и вызовы будущего потребуют совершенно иных знаний и технологий. Люди должны будут сформировать, освоить и использовать их, сделав это свои главным самовосполняющимся ресурсом. Следовательно, понадобится образование и кадры качественно нового порядка. Оно должно быть непрерывным, универсальным, на основе саморазвития, представленным множеством форм. Эти знания должны будут ориентированы на высшие человеческие и национальные ценности. Такое образование обязано строиться на самых передовых информационных технологиях, преимущественно сетевых, быть структурно многоуровневым, максимально вариативным, доступным для всех.

Особенность казахстанской модернизации заключалась в том, что Казахстан начал с экономических реформ, а затем подошел к политическим. С января по август 1995 года было издано 140 рыночных указов, имеющих силу закона. В это время было заложен крепкий законодательный фундамент рыночных преобразований. Государственная власть строила эффективную рыночную экономику и демократическое общество.

За 25 лет независимости Республика Казахстан, ее экономика, воспроизводство и производство в рыночных условиях хозяйствования демонстрируют стабильность. Экономический рост и высокие темпы социального развития.

В Казахстане преобладали и сегодня преобладают прагматические ориентиры и стратегические программы: Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства (1992 г.); Стратегия «Казахстан-2030» (1997); Стратегия индустриально-инновационного развития Казахстана до 2015 г. (2003 г.); Стратегический план 2020-казахстанский путь к лидерству (2010 г.); реализация начального этапа долгосрочной стратегии «Казахстан-2050».

Казахстан первым среди стран постсоветского пространства с уверенностью доказал, что главный путь общемирового развития пролегает через интеграционные, объединительные процессы. Казахстан выделялся устойчивыми и высокими темпами социально-экономического развития. Среднегодовой темп прироста ВВП, начиная с 2000 года составляет порядка 10%, промышленности – 9%; сельского хозяйства – 4%. Соответственно устойчиво (20%) растут и доходы населения. Это, конечно, не означает отсутствие серьезных проблем. Однако в Казахстане они также преодолеваются, как и антикризисные меры.

В основе успехов страны лежит принципиальное решение о принятии Стратегии 2030, которая определила приоритетные задачи развития общества, экономики и пути их решения.

Стратегические подходы позволили за частными проблемами выделить главное и тем самым починить политику сегодняшнего времени долгосрочным национальным интересам. Задачи экономической политики направлены на всемерное использование рыночных сил в общенациональных интересах. В основе такого подхода лежит понимание, что только конкурентоспособный, диверсифицированный, опирающийся на современные технологии реальный сектор экономики является единственно надежным «стабилизационным» фондом в условиях противоречий и вызовов современного глобального мира. Наконец, выдвигание в качестве стратегического приоритета качественного преобразования национального человеческого потенциала – как главного условия исторической перспективности РК.

В 2003 году Казахстан восстановил уровень промышленного производства докризисного 1991 года. Еще в марте 2002 года Республика Казахстан получила статус «страны с рыночной экономикой». В 2003 году Казахстану присвоен рейтинг инвестиционного класса. Казахстан занимает первое место в мире по темпам прироста кредитования. В стране создан либеральный налоговый режим по сравнению с другими государствами СНГ: здесь уже всего 11 налогов против 45, существовавших ранее в налоговой законодательной стране.

Были созданы условия для развития частного сектора в экономике, в РК созданы более 700 тыс. предприятий малого и среднего бизнеса.

С точки зрения развития внутренних процессов главным достижением Казахстана стала общественная стабильность, основанная на традициях открытости и восприимчивости к культурным влияниям, цивилизационной толерантности. В многонациональном Казахстане успешно проводится политика межкультурного взаимодействия. Все возрастающее значение имеет деятельность Ассамблеи народа Казахстана. Образованная 1 марта 1995 года как консультативно-совещательный орган при Главе РК Ассамблея накопила консолидирующий и интеллектуальный потенциал, преобразовалась в институт народной дипломатии. 20 октября 2008 года Президентом государства был подписан Закон «Об Ассамблее народа Казахстана», не имеющий аналогов в мире, который юридически закрепляет АНК в качестве полноправного субъекта политической системы страны. Данная инициатива явилась несомненным новаторством в мировой практике, которая на самом высоком уровне позволила решать вопросы развития межэтнических отношений.

РК как влиятельный участник современных глобальных процессов успешно интегрируется в мировое сообщество. За Казахстаном строго закрепилась репутация конкурентоспособного государства, что подтверждается своевременными и эффективными ответами на новые вызовы и риски XXI столетия и Стратегии «Казахстан-2050».

Долгосрочная Стратегия «Казахстан-2050» определена как новая цель Казахстана: создать общество благоденствия на основе сильной государственности, развитой экономики и возможностей всеобщего труда.

На основе чего выстроена стратегия? На основе экономического прагматизма с принципами прибыльности, всесторонняя поддержка предпринимательства – ведущей силы национальной экономики при новой модели частно-государственного партнерства «Сильный бизнес-сильное государство»; новые принципы социальной политики-социальные гарантии и личная ответственность; дальнейшее укрепление государственности и развитие казахстанской демократии.

Как известно, Казахстан предложил мировому сообществу сформировать новую модель мироустройства XXI века на основе G-Global. G-Global – это уникальный продукт, а принципиальное новое отличие новой G, но уже с определяющим словом «Global» -паритетный, транспарентный и коллективный подход к решению глобальных проблем экономики и финансовой системы. Участники G-Global, невзирая на виртуальность диалоговой площадки, придают своим предложениям вполне реальные формы. На этой виртуальной площадке приняло участие 160 стран мира, было проведено 68 онлайн-конференций, 700 докладов и 80 рекомендаций для Астанинского экономического Форума. G-Global – это возможность наращивания интеграционного потенциала евразийства.

Заурбек А., Айдаров К.А., Урмашев Б.А., Нугманов Ж.А., Джурунтаев Д.З.
СИНТЕЗ И МОДЕЛИРОВАНИЕ СХЕМ ЦИФРОВЫХ УСТРОЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ САПР
VIVADO И ЯЗЫКА ОПИСАНИЯ ВЫСОКОГО УРОВНЯ VERILOG

Аннотация. В работе рассмотрены особенности и этапы проектирования цифровых устройств с использованием САПР Vivado 2016.2 и языка описания аппаратуры Verilog. Синтезирована и моделирована работа схемы цифрового двоичного счетчика с помощью системы САПР Vivado 2016.2 и языка описания аппаратуры Verilog. Построены временные диаграммы работы схемы цифрового двоичного счетчика, реализованного на базе платы FPGA Basis3 Xilinx. Данная работа относится к области создания проектов цифровых устройств на базе ПЛИС семейств FPGA фирмы Xilinx с использованием систем автоматизированного проектирования и языков описания высокого уровня и может быть использована для разработки проектов различных цифровых устройств.

Ключевые слова: система автоматизированного проектирования, языки описания аппаратуры, программируемые логические интегральные схемы, программируемые логические матрицы, программируемая матричная логика, базовые матричные кристаллы, синтезирование, симуляция, моделирование.

Система автоматизированного проектирования (САПР) Vivado 2016.2 - новая САПР компании Xilinx, предназначенная для создания проектов цифровых устройств с применением языков высокого уровня (Verilog, VHDL и др.). Основными этапами создания проекта цифровых устройств с использованием САПР Vivado являются: описание проектируемого устройства, синтез схемы, моделирование (симуляция) устройства и реализация проекта в программируемые логические интегральные схемы (ПЛИС). ПЛИС представляет собой кристалл, на котором расположено большое количество простых логических элементов. Изначально эти элементы не соединены между собой. Соединение элементов в электрическую схему осуществляется с помощью электронных ключей, расположенных в этом же кристалле. Электронные ключи управляются специальной памятью, в ячейки которой заносится код конфигурации цифровой схемы. Таким образом, записав в память ПЛИС определенные коды, можно собрать цифровые устройства практически любой сложности (это зависит от количества элементов на кристалле и параметров ПЛИС) [1-3].

ПЛИС предоставляет возможности относительно быстрого создания цифровых устройств с внутренней структурой, задаваемой пользователем. На основе ПЛИС можно осуществить быстрое преобразование одной конфигурации цифровой схемы в другую (замена кода конфигурации схемы в памяти). Другими словами, изменение принципиальной электрической схемы СБИС в кристалле ПЛИС выполняется путем перепрограммирования. В результате цикл создания сложных цифровых устройств значительно сокращается и уменьшается стоимость всего проекта в целом.

В настоящее время наиболее широко распространены ПЛИС со следующими архитектурами:

- CPLD (Complex Programmable Logic Device - Сложные программируемые интегральные схемы);
- FPGA (Field Programmable Gate Array - Программируемые пользователем вентильные матрицы).

Сложные ПЛИС CPLD, использующие для хранения конфигурации энергонезависимую память (Flash или EEPROM), архитектурно являются дальнейшим развитием микросхем программируемых логических матриц (ПЛИМ) и программируемой матричной логики (ПМЛ). Сложные ПЛИС CPLD содержат относительно крупные программируемые логические блоки – макроячейки, соединённые с внешними выводами и внутренними шинами.

Программируемые логические интегральные схемы с архитектурой FPGA являются дальнейшим развитием технологической линии базовых матричных кристаллов (БМК). Они более просты в изготовлении: начальные этапы их технологии являются общими, различны они лишь на заключительных стадиях их производства. ПЛИС с архитектурой FPGA предоставляют более широкие функциональные возможности и наибольшее количество аппаратных ресурсов, поэтому представляют наибольший интерес при разработке цифровых устройств. ПЛИС FPGA используют для хранения конфигурации энергозависимую статическую память, и каждый раз в начале работы требуют процедуры загрузки конфигурационной информации. Конфигурационная информация может быть неограниченно перезаписана в статическую память. Таким образом, современные ПЛИС FPGA, содержащие миллионы логических элементов, могут быть использованы для разработки проекта цифрового устройства практически любой сложности. Для этого кроме микросхемы ПЛИС FPGA требуются только компьютер с установленной САПР Vivado 2016.2 и язык описания аппаратуры, например, Verilog или VHDL [4-6].

Одним из мировых лидеров по производству ПЛИС FPGA является фирма Xilinx. Для создания цифровых устройств на основе своих изделий фирма Xilinx разработала систему автоматизированного проектирования-САПР Vivado 2016.2. Рассмотрим процесс создания нового проекта с помощью САПР Vivado 2016.2 и языка высокого уровня Verilog, связанную с описанием проектируемого устройства, синтезом, моделированием, построением временных диаграмм работы и реализацией схемы цифрового счетчика на плате BASYS 3 DIGILNT.

Запуск программы осуществляем с помощью ярлыка (значка) САПР Vivado 2016.2 на рабочем столе. Открывается стартовый экран САПР Vivado Quick Start (Рисунок 1). Как видно, на экране Quick Start можно создать новый проект, открыть существующий и ознакомиться с готовыми примерами проектов или документацией по САПР Vivado 2016.2.

Рисунок 1. Стартовый экран САПР Vivado 2016.2

Для создания нового проекта на экране Quick Start выбираем команду Greate New Project и открываем окно Project Name (Рисунок 2).

В поле Project Name вводим название (имя) проекта, а в поле Project location указываем директорию размещения (местоположение) проекта, где будет храниться проект. Таким образом, в поле Project location появится путь к предварительно созданной на рабочем столе папке.

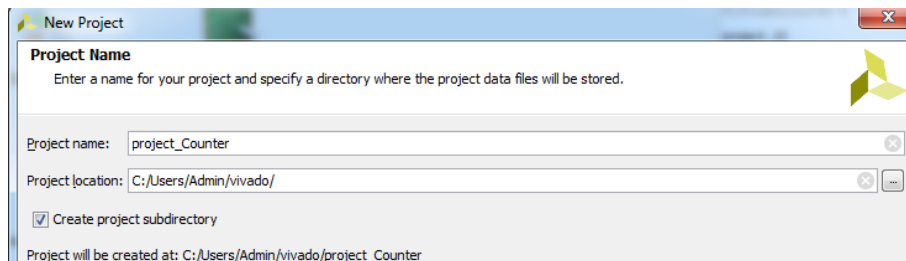

Рисунок 2. Диалоговое окно Project Name для создания нового проекта

Открываем окно Project Type (Рисунок 3). Для создания проекта на уровне регистровых обменов используя языки описания аппаратуры, например, Verilog, выбираем тип проекта RTL (Register Transfer Level) Project. Уровень регистровых передач (RTL) - это способ описания работы (поведение) синхронных цифровых схем на уровне регистров, логических сигналов и логических операций над сигналами.

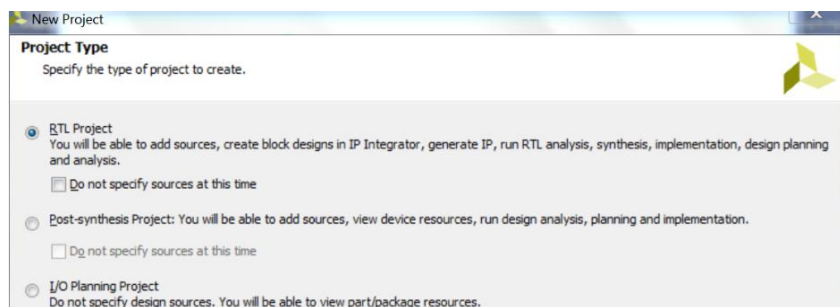

Рисунок 3. Окно Project Type

Ввод схемы или описания проектируемого устройства может осуществляться различными методами, в том числе схемотехническими. В данной работе для описания проектируемого устройства используем языка высокого уровня Verilog. Открываем окно Add Sources и далее с помощью кнопки Greate File открываем панель Greate Source File (Рисунок 4). В поле File type выбираем Verilog, в поле File Name указываем имя файла (модуля) AZ, а в поле File location указываем путь, где будет храниться файл.

Далее с помощью USB кабеля подключаем к компьютеру плату BASYS 3 DIGILENT.

В папке FPGA1 выбираем файл Basys3_Master.xdc, который позволяет добавить заранее подготовленные правила и ограничения. Указываем местоположение файла Basys3_Master.xdc.

Открываем окно Default Part (Рисунок 5). Из таблицы Part, где приводятся списки различных моделей микросхем платы BASYS DIGILENT выбираем модель xc7a35tcpq236-1 и ее вводим в поле Search (поиск) для реализации проекта.

Открывается окно New Project Summary, нажимаем на клавишу Finish. В окне Define Module (Определить модуль) в поле Port Name указываем имена портов ввода и вывода в соответствии со схемой или программой на языке Verilog проектируемого четырехразрядного цифрового счетчика с синхронным импульсом clk, сигналом сброса reset и выходными сигналами reg[3:0] Q (Рисунок 6).

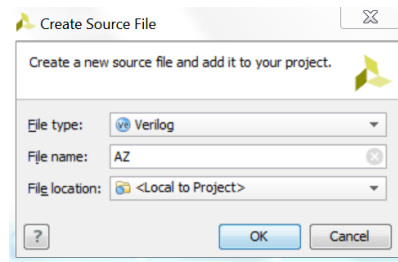

Рисунок 4. Панель Create Source File

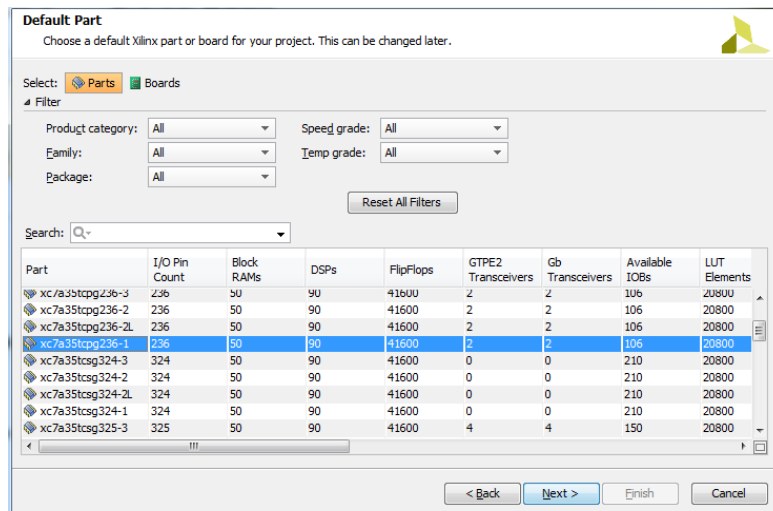

Рисунок 5. Окно Default Part

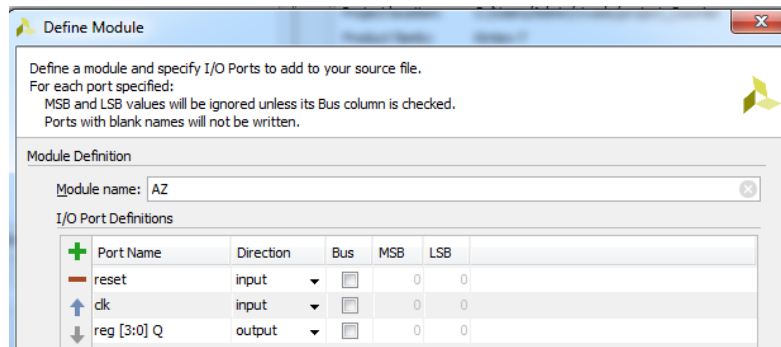

Рисунок 6. Окно Define Modules

Открываем окно Project Manager (Руководитель - Менеджер проекта). В этом окне открываем папку Constraints (ограничения) и в папке constrs_1 выбираем файл Basys3_Master.xdc (Рисунок 7). Открываем его с помощью Open Selected Source Files.

Из набора описания сигналов Basys3_Master.xdc, где также указаны выходы платы BASYS 3 DIGILENT выбираем и активизируем входные и выходные сигналы, необходимые для нашего проекта.

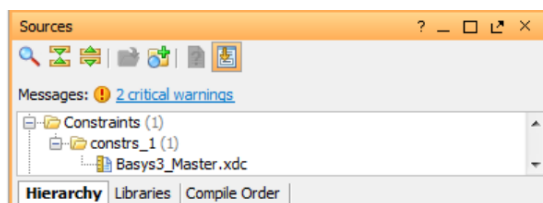

Рисунок 7. Окно Project Manager

Файл Basys3_Master.xdc содержит информацию для среды разработки о том, как связаны логические входы и выходы главного модуля AZ с местонахождением (location, LOC) физических ножек микросхемы FPGA, которые именуются PIN W5, PIN V17 и т.д. Ниже приводится урезанная версия файла Basys3_Master.xdc для данной платы, загруженная с сайта компании Xilinx (Рисунок 8):

```

6
7 #Clock signal
8 set_property PACKAGE_PIN W5 [get_ports clk]
9 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports clk]
10 create_clock -add -name sys_clk_pin -period 10.00 -waveform {0 5} [get_ports clk]
11
12 ## Switches
13 set_property PACKAGE_PIN V17 [get_ports { reset }]
14 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports { reset }]
15
16 #set_property PACKAGE_PIN R2 [get_ports {sw[15]}]
17 #set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {sw[15]}]
18
19
20 ## LEDs
21 set_property PACKAGE_PIN V16 [get_ports {0[0]}]
22 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {0[0]}]
23 set_property PACKAGE_PIN W16 [get_ports {0[1]}]
24 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {0[1]}]
25 set_property PACKAGE_PIN W17 [get_ports {0[2]}]
26 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {0[2]}]
27 set_property PACKAGE_PIN W15 [get_ports {0[3]}]
28 set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {0[3]}]
29 #set_property PACKAGE_PIN W18 [get_ports {seven_segments[4]}]
30 #set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {seven_segments[4]}]
31 #set_property PACKAGE_PIN U15 [get_ports {seven_segments[5]}]
32 #set_property IOSTANDARD LVCMOS33 [get_ports {seven_segments[5]}]
33
34
35
36

```

Рисунок 8. Скриншот файла Basis3_Master.xdc

Закрываем файл Basys3_Master.xdc. Далее в папке Desing Sources открываем файл AZ.v и в этот файл добавляем текст кода программы на языке Verilog, которая описывает работу четырехразрядного цифрового счетчика. Закрываем файл AZ.v. Ниже на рисунке 9 приводится скриншот файла AZ.v.

```

22
23 module AZ(
24     input clk,
25     input reset,
26     output reg [3:0] Q
27 );
28 always @ (posedge clk or negedge reset)
29 begin
30     if (! reset)
31         Q <= 0;
32     else
33         Q <= Q + 1;
34 end
35 endmodule
36

```

Рисунок 9. Скриншот программы AZ.v

Закрываем файл AZ.v. Итак проект создан. Далее с помощью Project Settings и последовательности битов Bitstream – bin_file осуществляем настройку проекта.

Для того, чтобы открыть синтезированную схему цифрового счетчика в папке Synthesis нажимаем на команду Run Synthesis. По завершении синтеза с помощью команды Open Synthesized Design получаем схему, описанную на языке Verilog и синтезированную софтвером (Рисунок 10).

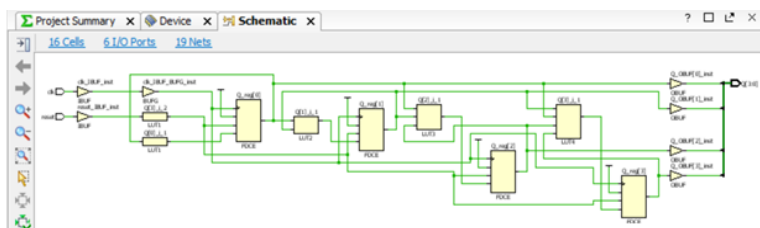

Рисунок 10. Скриншот схемы цифрового счетчика после синтеза

Для получения схемы цифрового счетчика на уровне RTL - регистровых передач запускаем команду Open Elaborated Design. В окне Schematic появляется абстрактная схема цифрового счетчика с входами clk и reset и четырьмя выходами Q[3:0] (Рисунок 11).

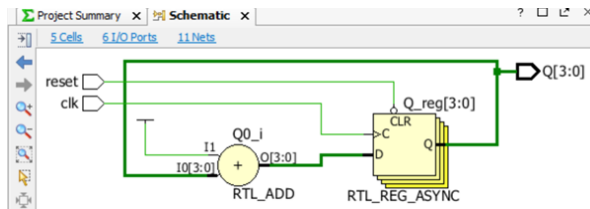

Рисунок 11. Скриншот абстрактной схемы цифрового счетчика

Одним из основных этапов при разработке схем цифровых устройств на ПЛИС является моделирование (симуляция) разработанных устройств. Для выполнения поведенческого моделирования схемы цифрового счетчика запускаем команду Run Behavioral Simulation. Открывается панель Behavioral Simulation. В окне Objects или Untitled 1 указываем необходимые параметры моделирования схемы, т. е. нужные значения синхро (тактовых) импульсов clk и сигнала сброса счетчика reset.

В начале с помощью команды Force Constant осуществляем сброс счетчика в “0”. Для построения временных диаграмм работы цифрового счетчика выбираем команду Force Clock и указываем порог срабатывания сигналов, указываем порог отключения сигналов. Далее указываем значение времени для начала отсчета, указываем значение времени для завершения отсчета. Выбираем длительность тактовых импульсов clk. Указываем коэффициент заполнения (отношение длительности импульса к интервалу между импульсами). Запускаем счетчик на счет и получаем графическую картину, т. е. временные диаграммы работы счетчика (Рисунок 12).

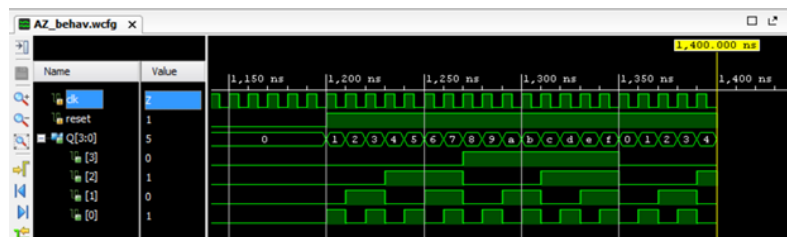

Рисунок 12. Скриншот временных диаграмм работы схемы цифрового счетчика после запуска на счет

Теперь для реализации схемы цифрового счетчика (для программирования ПЛИС) на плате FPGA BASYS 3 DIGILENT активизируем (выполняем) команду Run Implementation и запускаем Program and Debug Generate Bitstream. Если плата была бы подключена USB кабелем к компьютеру, то она должна работать и откликаться на нажатия кнопок и соответственно лампочки на плате должны мигать (Рисунок 13).

Рисунок 13. Плата ПЛИС FPGA BASYS 3 DIGILENT

С помощью САПР Vivado и языка Verilog были еще разработаны проекты различных цифровых устройств (дешифратора, мультиплексора, D-триггера, сумматора, регистра, LFSR-регистра и др.), связанные с созданием модулей описания микросхемы xc7a35tcbg236-1 семейства Basys 3, синтезом, симуляцией и реализацией проекта на базе ПЛИС семейств FPGA фирмы Xilinx.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В работе рассмотрены особенности и этапы проектирования цифровых устройств с использованием САПР Vivado 2016.2 и языка описания аппаратуры Verilog. Синтезирована и моделирована работа схемы цифрового двоичного счетчика с помощью системы САПР Vivado 2016.2 и языка описания аппаратуры Verilog. Построены временные диаграммы работы схемы цифрового двоичного счетчика, реализованного на базе платы FPGA Basis3 Xilinx.

Список литературы:

1. Харрис Д., Харрис С. Цифровая схемотехника и архитектура компьютера. – Morgan Kaufman, 2013. – 1619 с.
2. Зотов В.Ю. Проектирование цифровых устройств на основе ПЛИС фирмы Xilinx в САПР WebPACK ISE. – М.: Горячая линия – Телеком, 2003. – 624 с.

3. Тарасов И. Разработка цифровых устройств на основе ПЛИС Xilinx с применением языка VHDL. – М.: Горячая линия – Телеком, 2005. – 256 с.
4. VIVADO – новое средство разработки Inline Group // Электронная версия на сайте // plis.ru/docum/sredstva_razrabotki_i_ip/vivado_-_novoe_sredstvo_razrabotki.
5. Новая версия САПР Vivado Design Suite 2016.1 // Электронная версия на сайте // www.komponenta.ru/about/news/novaya-versiya-sapr-vivado-design-suite
6. Поляков, А.К. Языки VHDL и VERILOG в проектировании цифровой аппаратуры. – М.: СОЛОН-Пресс, 2003. – 320 с.

Камзанова А.Т., Мадалиева З.Б.
РОЛЬ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЛАБОРАТОРИИ В МОДЕЛИРОВАНИИ СОДЕРЖАНИЯ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ПСИХОЛОГИЯ»

Ориентируясь на стратегию университета к 2020 году войти в число ведущих мировых исследовательских университетов по подготовке конкурентоспособных специалистов для инновационной экономики, кафедра общей и прикладной психологии продолжает работу по совершенствованию программы подготовки психологов в соответствии с мировыми стандартами. Необходимо отметить, что кардинальная модернизация образовательной программы «Психология» по всем трем уровням обучения – бакалавриат, магистратура, докторантура PhD – способствовала прохождению международной аккредитации ACQUIN в 2016 году. Основным замечанием со стороны аккредитационной комиссии явилось несоответствие психологической лаборатории международным стандартам.

В настоящее время при кафедре общей и прикладной психологии организована психофизиологическая лаборатория, которая, к сожалению, не оснащена психофизиологическим оборудованием и диагностическим инструментарием, которые соответствовали бы современным мировым стандартам. ЭЭГ (Нейрософт 16 канальный), которым оснащена лаборатория при кафедре также не позволяет организовать получение научных данных по объективным причинам, одной из которых к примеру, является отсутствие специализированного помещения, в котором возможно получение «чистых» от внешних артефактов психофизиологических данных.

Кафедра общей и прикладной психологии также прилагает максимум усилий в расширении сотрудничества с местными научными лабораториями, НИИ, клиниками с целью создания дополнительных баз профессиональной практики для студентов-психологов. Основные трудности, которые возникают в этом направлении связаны с тем, что в них либо не представлено психофизиологическое оборудование и психологический инструментарий, который соответствовал бы современным мировым требованиям (например, Eye Tracking, Virtual Reality Lab), либо нет возможности получения доступа по объективным причинам, в данном случае, речь идет о компьютерной томографии (fMRI).

В современных психологических и психофизиологических экспериментальных лабораториях при факультетах психологии университетов дальнего зарубежья не только проводятся современные психологические исследования, но в них проходят достаточно длительную научную практику и студенты-психологи. Но в наших условиях долгосрочная стажировка наших студентов в зарубежные вузы и лаборатории не предусмотрена и невозможна по объективным основаниям.

Перспектива развития современной и соответствующей мировым стандартам психологической лаборатории на базе КазНУ им. аль-Фараби заключается в том, что психологическая наука в ее связи с нейронаукой представляет безграничные возможности получения научных данных в области взаимосвязи мозга и психики. Современная психология стала исторически детерминированной отправной точкой такого рода исследований, так как психические процессы и состояния, которые она изучает являются, как показывает сама история, значимыми коррелятами мозговой активности. Современная нейронаука разрабатывает проблему мозга и психики во взаимосвязи гуманитарных наук с естественно-научными познаниями, и на сегодняшний день в ряды исследователей включаются не только психологи и нейрофизиологи, но также биологи, генетики, физики, математики, химики, медики, инженеры и многие др. Другими словами, психология и нейронаука представляет собой междисциплинарную интеграцию, направленную на решение единственной проблемы человечества: взаимосвязи мозга и психики.

Нейронаука в современных условиях способствовала укреплению в полной мере естественно-научной парадигмы в психологической науке. На сегодняшний день практически все исследования в психологической науке так или иначе отражают нейрофизиологические основы исследуемой проблемы. Развитие нейронауки также повлияло на качественное изменение обучения профессиональных психологов. Так, в современных университетах мира обязательным компонентом в психологическом образовании является наличие биологических, психофизиологических и нейропсихологических основ психологии, а также формирование у студентов-психологов таких умений и навыков, как:

- проведение теоретического анализа изучаемой проблемы на стыке современных методологических основ психологии и нейронауки;
- применение современных технологий (fMRI, VR, E-Prime, SuperLab, MatLab и др.) в организации психологического эксперимента;

- владение современными нейропсихологическими, психофизиологическими методами исследования;
- умение обрабатывать огромный массив психологических и нейропсихологических данных при помощи статистических компьютерных программ;
- интерпретация полученных данных на уровне методолого-теоретических основ современной психологии и нейронауки;
- разработка практических рекомендаций с позиции междисциплинарного подхода для конкретных областей практической деятельности человека.

Современные требования к подготовке специалистов-психологов обусловлены современными тенденциями динамичного развития самой психологии, которая на стыке многочисленных наук, в том числе и нейронауки обеспечивает человечество такими современными теоретическим и прикладными знаниями как:

- восприятие, мышление, речь как структура и функция сложных нервных цепей;
- память и пластичность мозга;
- изучение врожденных механизмов неврологических заболеваний, таких как Альцгеймера, Паркинсона и Хантингтона;
- проблемы восстановления нервной системы и психических функций после травмы;
- действие лекарственных препаратов на мозг;
- Принятие решений и нейронная организация;
- Искусственный интеллект и робототехника и др [1, 2].

Многочисленные такого рода исследования проводятся в таких областях психологии и нейронауки как:

- Нейропсихология;
- Нейронаука развития;
- Нейронаука поведения;
- Сравнительная нейронаука;
- Нейроэкономика;
- Нейроинформатика;
- Нейрофилософия;
- Нейроэтика;
- Вычислительная нейронаука;
- Социальная неврология и многие другие [1, 3].

На сегодняшний день работают многочисленные лаборатории, специализирующиеся в области психологии и нейронауки, проводятся конференции, симпозиумы, конгрессы, издаются журналы, существуют ассоциации и сообщества психологов, специализирующиеся в области нейронауки и др., что в свою очередь указывает на качественно новый уровень развития мировой психологической науки, объединяющей в своей основе естественно-научные и гуманитарные парадигмы.

В этой связи кафедрой общей и прикладной психологии прилагаются максимум усилий в развитии такого рода лаборатории, но в большей степени ограничение финансово-технических ресурсов определяет трудности в возможности ее модернизации.

Таким образом, наличие психологической лаборатории соответствующей мировым стандартам детерминирует возможности развития качественного содержания научной практики студентов-психологов, расширяет перспективы развития с приглашением зарубежных ученых и лекторов, но также моделирования в целом содержания образовательной программы «Психология», позволяет включать в контент ОУП такие дисциплины, которые, отражая современные тенденции развития психологической науки, проводились бы в психологической лаборатории, оснащенной современной научной технологией.

Список литературы:

1. Barrett L.B. The Future of Psychology: Connecting Mind to Brain// Perspectives on Psychological Science, volume 4, 2009. – P. 326-339.
2. Kaku M. The Future of the Mind: The Scientific Quest to Understand, Enhance, and Empower the Mind. Published by Doubleday, 2014. – 400 p.
3. Александров А.Д. Основные задачи психологии XXI века. - СПб.: Питер, 2003.

Карабаева Б.Н, Мадиева З.К.

КӨПТІЛДІЛІК АЯСЫНДА КӘСІБИ БАҒЫТТАҒЫ ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Көптілділік ұғымының жалпы анықтамасын беретін болсақ, көптілділік, мультилингвизм, полилингвизм – нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білушілік. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бірғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді [1].

Көптілділік – көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың негізі. Көп тілді адам деп шетел тілдерін түсінетін, сөйлей алатын және қарым-қатынас жасау үшін оларды әр түрлі жағдайларда пайдалана алатын адамды айтуға болады. Шетел тілін оқу көп тілді білім алуды білдірмейді. Оқып жатқан шетел тілінде, мысалы, елтану, тілін оқитын елдің әдебиеті секілді басқа да пәндер оқытылатын жағдайда көп тілді білім туралы айтуға болады.

Елбасымыз Н. Назарбаев Қазақстан халқы ассамблеясының XXII сессиясында «Үш тұғырлы тіл» саясатының негізгі мәнін аша отырып, «Білім берудің міндеті – заманға сай білімі бар, тәжірибелі, білікті, жаңа технологияларды меңгерген, бәсекеге қабілетті азамат қалыптастыру. Осы арқылы өзінің, бала-шағасы мен отбасының, елінің игілігі үшін табыс таба алатын азамат қалыптастыру. Ал, мәдени тәрбие берудің міндеті – адамды ұлттық болмысын сақтауға, туған тілін, тарихы мен мәдениетін игеріп, дамытуға үйрету» деді [2].

Елімізде жүргізіліп жатқан тілдердің үштұғырлығы саясатының негізінде ел азаматтарының мемлекеттік тілді ғана білуі емес, дамыған өркениетті елдермен тең болу үшін басқа тілдерді де меңгеру міндеті тұр. Осы саясат «мемлекеттік тілді дамытамыз, орыс тілін қолдаймыз және ағылшын тілін үйренеміз» деген ұғымға негізделген.

Елбасымыз барлық қазақстандықтардың ағылшын тілін үйренуі жаһандану заманында бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына қосылудың бірден-бір шарты екенін баса айтты.

Үш тілді меңгерген, экономика, саясат, білім және мәдениет саласында халықаралық деңгейдегі міндеттерді дербес шеше алатын, заман талабына сай жан-жақты білімді, құзыретті, болашақ бәсекеге қабілетті мамандарға деген сұраныс артып отыр. Бүгінгі таңда еңбек нарығы жоғары білім саласына көптеген талаптар қояды. Осыған байланысты шетел тілінің рөлі артып келеді, өйткені қазіргі заманда шетел тілін меңгеру білікті, сауатты маманды айқындайтын міндетті талаптардың бірі болып табылады. Қазіргі уақытта білім беру саласындағы негізгі бағыттар ашық, инновациялық, интерактивті болып өзгеріп жатыр.

Студенттерді ағылшын тіліне оқытудың мақсаты олардың өз ой-пікірлерін сол тілде еркін де сенімді білдіре алуына, ағылшын тіліндегі газет-журналдармен және ғылыми басылымдармен танысуына, әрі алынған ақпаратты өз мамандығы саласында пайдалануына қол жеткізу болып табылады. Ағылшын тілін оқытуда заманауи педагогикалық технологияларды қолдану студенттің ағылшын тілі пәніне қызығушылығын арттырып, ағылшын тілін жетік меңгеруде нәтижеге жеткізеді.

Ағылшын тілі пәні табиғи тілдік ортаның болмауына орай студенттерге жасанды тілдік орта жасау қажеттілігімен ерекшеленетін пән болғандықтан, әр түрлі техникалық оқу құралдарын пайдалануды талап етеді. Сондықтан да жоғары оқу орнында кәсіби бағыттағы ағылшын тілін оқытуда әр түрлі мультимедиялық құралдар арқылы ұсынуға болатын мүмкіндіктер кеңінен пайдаланылады. Қазіргі таңда көптеген негізгі әдістемелік инновациялар интерактивті оқыту әдістерін қолданумен байланысты болып отыр. Интерактивті оқыту әдісінің ең негізгі қағидасы – педагогикалық қарым-қатынас пен қарым-қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту.

Әдістемелік дереккөздер кеңінен тараған әр түрлі активті және интерактивті әдістерді ұсынады. Пайдалану мақсаттарына сәйкес интерактивті әдістерге мыналар жатады: шығармашылық тапсырмалар, шағын топтарда жұмыс істеу, оқыту ойындары, рөлдік ойындар, іскерлік ойындар, білім беретін ойындар, көрнекілікпен жұмыс істеу, өз ұстанымын дәлелдеу жөніндегі жазбаша жұмыс, күрделі және дискуссиялық проблемаларды талқылау, PRES-формула (ағылшын тілінде: Position-Reason-Explanation or Example-Summary, яғни Ұстаным-Негіздеу-Түсіндіру немесе Мысал келтіру-Түйін), жоба әдісі, пікірталастар, дебаттар, проблеманы шешу, шешімдер ағашы, келіссөздер және медиация және т.б.

Сонымен қатар интерактивті әдістерге слайдтар, бейне материалдар, флипчарттар, постерлер, компьютерлер және басқа да әр түрлі көмекші құралдар пайдаланылатын презентациялар жатады.

Кәсіби бағыттағы ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту әдістерін пайдалану оқыту үрдісін оқытушыға ғана емес, студенттерге де жеңілдетеді. Әрбір интерактивті әдістің белгілі бір түрі белгілі мақсаттарды шешу үшін қолданылады. Инновациялық технологиялар сабақта студенттердің жоғары белсенділігін қамтамасыз ету арқылы алға қойылған мақсаттарға жетуге бағытталған.

Кәсіби бағыттағы ағылшын тілі сабағында жиі қолданылатын интерактивті әдістердің бірі – жоба әдісі. Жоба әдісі студенттерге әрекеттерін өз бетінше жоспарлауға, ұйымдастыруға және бақылауға мүмкіндік береді, оларды өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландырады. Бұл әдіс студенттерге тақырып таңдауда, мәліметтердің дереккөздерін жинауда және презентация жасауда өз бетінше жұмыс істеуге жағдай жасайды. Зерттеу барысында оқушы бойында төмендегідей біліктер мен дағдылар қалыптасады:

- тақырыпты өзінің қабілетіне және қызығушылығына қарай еркін таңдай алады;
- алдына қойған міндетіне қарай жұмыс мазмұнына өз бетінше талдау жасай алады;
- алдына қойған мақсатына жетудің тиімді жолдарын өз бетінше іздестіреді;
- мәліметтерді жинақтап, жүйелеуге және сараптауға және сыни ойлауға үйренеді;
- әдістерді талдау, салыстыру арқылы өз жұмысына тиімді әдісті таңдай алады;
- көпшілік алдында сөйлеуге, өз ойын дәлелді және логикалық түрде жүйелі жеткізе білуге дағдыланады.

Жобалау әдісін кез келген тақырыпта жүргізілетін жұмыс кезінде пайдалануға болады. Ең бастысы – студенттер шешуі тиіс мәселені айқындап беру және оларды нақты нәтиже алуға бағыттау.

Мысалы, студенттерге жоба ретінде Лондонға саяхат жасауды ұсынуға болады. Жобаның мақсаты Лондон қаласын зерттеу болып табылады. Студенттерге мынадай проблеманы белгілеп беруге болады: «Лондон қаласы туралы не білеміз? Ол қаланың тарихы қандай? Ол қаланың қазіргі жағдайы қандай? Ол қаланы болашақта не күтіп тұр? Лондонда қандай көрнекі жерлер бар?». Проблема тұжырымдалғаннан кейін жұмыс істеу түрі

таңдалады. Осыдан кейін топтық жұмысты пайдалану арқылы жоба құрылады. Жобаны «Лондон» немесе «Лондонға саяхат» деп атауға болады. Жұмыс жоспары талқыланады, әр топ өз бағытын таңдайды. Мысалы, Лондон тарихынан. Қазіргі кездегі Лондон. Ол қандай? Қандай проблемалары бар?

Жобаның түрі – зерттеу-ақпараттық, ұзақ мерзімді.

Зерттеу нысаны – Лондон қаласы, оның тарихы, қазіргі проблемалары және оларды шешу жолдары, болашақтағы перспективалары.

Жобамен жұмыс істеудің мақсаты:

- танымдылық жағы – зерттеу жұмысын орындауға жағдай жасау;
- тәрбиелік жағы – топта жұмыс істеу дағдысын дамытуға жағдай жасау (өз бетінше жұмыс істеу, жауапкершілік, төзімділік);
- ой-өрісін дамыту жағы – шығармашылық қабілеттерді дамытуға жағдай жасау;
- оқу жағы – тілдік дағдыларды дамытуға жағдай жасау (ағылшын тілінде оқи, жаза, түсіне, сөйлесе білу).

Жобаның міндеттері: ақпарат іздеу және жинау; материалды талдау және жүйелеу; практикалық салада пайдалану мақсатымен мультимедиалық жоба әзірлеу.

Жұмыс аудиторияда және одан тыс жүзеге асырылады. Сұрақтар және тілге байланысты қиыншылықтар туындаған кезде студенттер оқытушыдан көмек сұрай алады. Осыдан кейін жобаның презентациясы өтеді.

Жұмыстың нәтижесі – ағылшын тілінде «Лондонға саяхат» мультимедиалық жобасын жасау.

Жоба практикалық тұрғыда қолданылады. Оны елтану сабақтары кезінде, Ұлыбритания туралы өткізілетін іс-шараларда қолдануға болады.

Жоба жұмысына қатысу үшін студенттер өз бетінше жүргізетін жұмыстың белгілі бір дағдыларын меңгеруі тиіс: мәтіндерді оқу және өңдеу, қажетті ақпаратты жинау, субхаттама алу, анықтамалық материалмен жұмыс істеу, компьютерді пайдалану, өз әрекетін жоспарлау, шешім қабылдау, пікір-талас жүргізу, өз ұстанымын дәйекті түрде дәлелдеу, қажетті ақпаратты іздеу, зерттеу, өз жұмысының нәтижесін рәсімдеу, бағалау.

Тағы бір тиімді интерактивті әдістердің бірі жұптасып жұмыс істеу болып саналады. Мәтіннен кейбір сөздер алып тасталады, осындай мәтін екі студентке беріледі. Олар сұрақ қойып, осы сөздерді тауып, оларды дұрыс формасында мәтінге кіргізіп жазып, мәтінді аударуы тиіс. Осыдан кейін бірін-бірі тексеріп, қателерін тауып, сол қателерді түзейді. Бұл әдіс жазу, оқу, қателерді тауып түзету дағдысын жақсартады. Мәтінмен жұмыс істеу үрдісінде студенттер бір-біріне сұрақ қоятын болғандықтан, «Сұрақ түрлері» тақырыбы да бекітіледі. Бұл әдісті сабақтарда жиі қолдануға болады. Сонымен қатар, үй тапсырмасы ретінде студенттерге жаңа тақырып бойынша бірнеше (4-5) тест сұрақтарын (жауаптарымен) құрастыруды тапсыруға болады. Студенттер келесі сабақта өздері құрастырған тестерімен алмасады, осы тест сұрақтарына жауап береді, бір-бірін тексереді. Бұл ретте оқытушы тест сұрақтарының өткен тақырыптар бойынша құрастырылуын және жауаптар нұсқасының дұрыс болуын қадағалауы тиіс. Бұл әдіс студенттердің ағылшын тілін үйренуге деген ынтасын арттырады.

Әдетте ағылшын тілін оқыту және оқу кезінде грамматикалық категориялар мен формаларға назар аударуы тиіс: студенттер тапсырма ретінде берілген мәтіндегі сөйлемдерді талдай отырып, жаңа тақырыпты өздігінен түсінуге ұмтылуы тиіс; берілген мәтін тақырыпқа сай әрі қызықты болуы тиіс; студенттер әр түрлі жаттығуларды өздігінен орындауы тиіс; оқытушы тарапынан берілетін тапсырмалар мен үлестірілетін материалдар студенттерге түсінікті болуы тиіс.

Интерактивті оқыту әдістерінің тиімді және кері жақтары бар. Осы әдістердің тиімді жақтарына ынталандырудың жоғары деңгейін, ресурс базасының кеңеюін, оқыту үрдісінің барынша тұлғаға бағытталуын, шығармашылыққа көп мүмкіндік берілетінін, материалдың жақсы игерілетінін жатқызуға болады. Кері әсер етін жақтарына тақырып бойынша өткен материал көлемінің аз болуын, өте көп уақыт бөлу керек екенін, әр студентті жеке бағалаудың күрделілігін жатқызуға болады.

Дәстүрлі оқыту әдістерімен үйлестірілген интерактивті әдістер студенттердің белсенді танымдық және ойлау әрекетін қалыптастыруға, пәнді оқуға деген ынтасын арттыруға және сабақта қолайлы жағдай жасауға мүмкіндік береді. Осындай интерактивті әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану студенттердің зейінін арттыруға, есте сақтау қабілетін күшейтуге, ізденушілік-шығармашылық қабілеттерін арттыруға септігін тигізеді. Әрі оқу үрдісінде интерактивті әдістерді пайдалану оқытушыны үнемі шығармашылықпен жұмыс істеуге, зияткерлік, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтылық келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. <https://kk.wikipedia.org/wiki/Уикипедия>
2. Қазақстан Республикасы Президенті Н. Назарбаевтың Қазақстан халқы ассамблеясының XXII сессиясында сөйлеген сөзі. Астана қ. 23 сәуір 2015.
3. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ, 2004.
4. Алексеев О. Н. Использование интерактивных методов на профильно-ориентированных занятиях по иностранному языку// URL <http://festival.1september.ru/>

Көшім А.Ф., Бексєитова Р.Т., Ахмеденов Қ. М.
ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ МОДЕЛІН ІСКЕ АСЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІ
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСПЕН ОҚЫТУ

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасының білім жүйесінде дүние жүзіндегі оқыту процесінің жаһандануымен байланысты күрделі өзгерістер жүріп жатыр. Жоғары білім беру моделін іске асыру үрдісі себебінің бірі болып – білім берудің инновациялық компьютерлі технологияның ақпараттануы табылады.

Жаңадан концепциялардың пайда болуы, білім беру саласында алғашқы қатарда тұрған АҚШ, Франция, Ұлы Британия, Германия және Австрия және соңғы жылдары тез дамып келе жатқан Жаңа Зеландия, Жапония, Қытай және ОАР елдердің тәжірибелерімен танысу және солардың негізінде қазақстандық білім беру моделін құрастыруға, жоғары оқу түлегі - болашақ маманның нарықтық экономика жағдайында сұраныс проблемасын шешуге және алған білімді тиімді пайдалануға, қазіргі уақытта маманды ретінде қаншалықты керектігін анықтауға бағытталған [1].

«Геодезия және картография» мамандығы бойынша Мемлекеттік білім беру стандарты студенттерге кешенді түрде білім беру, білік пен білілікті қабылеттерін еңбек нарығында маман ретінде жұмысқа орналасу мүмкіншілігін қалыптастыруға бағытталған. Әрине, жас маманның қалыптасуы жоғары оқу аудиторияларында басталады. Маманды даярлау еңбек процесі болашақ түлектің мамандандырылған деңгейін анықтайтын оқыту әдістеріне негізделеді.

Дәстүрлі оқыту әдісі оқытушы мен студенттің арасындағы қарым-қатынас, оқытушы оқу процесі бақылау, оқу материалдарын меңгеруін бақылау ретінде жүреді. Оқытудың бұл моделі директивті деп аталады. Директивті моделі бойынша оқытудың нәтижесі оқу процесінің мазмұны тиімді ұйымдастыру арқылы білім беру деп саналады. Бұл жағдайда, белсенді болып оқытушы саналатын, бір жақты диалог жүреді [2].

Білім берудің құзыретті моделі білім беру технологияның отандық жоғары мектеп тарихында кейбір өзгерістердің пайда болуын айтады. Дәріс сағаттарының едәуір қысқартылуы (аудиторлық сабақтардың 40% аспауы) және студенттердің өзіндік жұмыс істеу сағаттарының көбейуі бойынша дәрістің міндеттері де өзгеру керек. Олардың міндеттеріне көлемді әртүрлі материалдарды жүйелеуге, түрлі ақпараттық ресурстарда жұмыс істеуге, сонымен қатар, сол ғылыми саладағы көптеген пікірлерге шолу және талдау жасауға үйрету кіреді.

Сонымен, дәріс жүргізу кезіндегі оқытушының мақсаты тек ақпарат беру емес – мәселе қою, дискуссия жерлерін бекіту және студенттерді қандай болсын сұрақтар бойынша жауап алатын жаққа бағыттау. Оқытудың жана ақпараттық технологиясы және әдістері негізінде оқытушы ролі де өзгерді, ол ақпаратты тек жеткізушісі ғана емес, сондай-ақ студенттердің өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі, бастамашылығы болуына мүмкіншілік туды.

Қазіргі кездегі білім саласы нарығының дамуы мен ақпараттық технология дәуірінің талаптарына сәйкес оқыту процесі тәжірибеде дәлелденген директивті және қазіргі инновациялық түрдегі оқытудың интерактивті моделінен құрылу керек.

«Интерактивті» деген түсінік ағылшын тілінен «interact» сөзінен құрылады («inter»—«байланыс», «act»—«жұмыс істеу»). Бірақ «интерактивті оқыту» сөйлемі әртүрлі сипатталады. 1990-ж ортасында алғашқы веб-браузердің шыққаны және Интернет жүйесінің алғашқы дамуымен байланысты интерактивті оқыту пайда болған идеясын, бірқатар мамандар – ақпараттық-компьютерлі технологиясын пайдалану оқыту деп сипаттады [3].

Интерактивті оқыту әдісін (кішігірім топта, командада жұмыс істеу, жобалау технологиясы, нақты жағдайды талдау, проблемалық оқыту, іскерлік және ролді ойын) пайдалануға негізделетін оқу процесі топтағы барлық студенттерді қатыстырумен ұйымдастырылады.

Бірге жұмыс істеу кезінде әр студент өз үлесін қосады, пікірлерімен, ойларымен, жұмыс істеу әдістерімен бөліседі. Интерактивті модельдің критерийлеріне келесі жатады: берілген материалдарды еркін дискуссия түрде талдау, дәріс сағаттарының қысқарылуы, семинарлардың көбейуі, студент ықпалын білдіруі, көпшілікті талап ететін топтық тапсырмалар, семестр бойынша бақылау жүргізу, жазбаша жұмысын жүргізу.

Интерактивті әдістер студенттердің белсенділігі, байланысы, топ тәжірибесі, кері байланыс принциптеріне негізделеді. Оның негізінде қатысушылардың ашық байланысуы, білім қорының толуы, бір-бірін бақылау мен бағалаумен сипатталатын білім алу түрде қарым-қатынас орта пайда болады [4].Интерактивті оқыту міндеттерін келесідей топтастыруға болады:

- 1) студенттердің пәнге қызығушылығын ояту;
- 2) оқу теориясын тәжірибеге жақындату;
- 3) жаңа социологиялық білім алу тәсілдеріне үйрету.

Ақпараттық технологиялардың ең кеңінен таралған және көп қолданатын – мультимедиялық технологиялар (мультимедиа ағылшын тілінен multi – көп, media – орта), олар арқылы көптеген суреттер, мәтіндер және мәліметтер дыбыспен, бейне-таспамен, анимациялармен көрсетілетін және т.б. көзбен көретін эффектілерді көруге болады. Сонымен қатар мультимедияға интерактивті интерфейс және басқа да басқару механизмдер кіреді. Қазіргі кезде мультимедиялық құралдар арқылы көптеген түрлі ақпаратты көрсетуге болады.

Бүгінгі күндері ең кеңінен тараған мультимедиялы құрал – мультимедиялы проектор мен компьютер. Интерактивті тақта, компьютер, проектор, арнайы бағдарлама барлық мультимедиялық құралдарды бұр тұтас жиынтық ретінде қолдануға мүмкіншілік береді. Сол арқылы презентация жүргізуге қолайлы.

Дәріс материалдар презентациясының негізгі түрі – бұл дәстүрлі дәріс, бірақ, дәрісті ауызша жүргізумен бірге интерактивті оқыту моделге арналған мультимедиялы дәрістер бар. Инновациялық оқытудың негізгі түрлерін (2016-2017 о/ж 1-семестрінде) «Геодезия және картография» мамандығының 3-курс студенттері және сол мамандағы 1-курс магистранттар арасында жүргізілген зерттеуде көруге болады. Зерттеуге 38 студент және 5 магистранттар қатысты. Саулнама қорытындысы 1-кестеде көрсетілген. Студенттер, магистранттар «Оқытушы қандай әдісті қолданады?» деген сұраққа берген жауаптары кестеде берілген.

Студенттердің 95% оқытушының оқыту процесінде қолданатын түрлері мен әдістерімен қанағат. Бұл көрсеткіш білім беру процесінің дұрыс ұйымдастырылғанын, дұрыс әдіспен жүргізілуін және студенттердің жоғары деңгейде мотивациялығын сипаттайды.

1-кесте

Инновационный оқыту әдісі	Таңдаған саны	Инновационный оқыту әдісі	Таңдаған саны
Топта жұмыс істеу	38	Блиц- саулнама	18
Дискуссия	13	Презентация	38
Кішігір-зерттеу	8	Проблемалық талдау	5
Аудио-видео	38	Іскерлік ойын	20

Студенттер практикалық сабақтарда («Әуеғарыштық түсіріс әдістері», «Сандық карталарды құрастыру технологиясы», «Гақырыптық карталарды автоматты құрастыру») аудио-видео түрін таңдайды, ал теориялық дәрісті –презентация ретінде өткізгенді қалайды. Барлық студенттер саулнама қатысуға қызық көрді. Проблемалық талқылауға да қатысуды жөн көрді. Өздері таңдаған инновациялық әдістер түрлерін сипаттап, қорытынды жасады.

Бірақ оқыту әдісін бір ақпараттық-компьютерлі технологиямен шектеуге болмайды. Интерактивті оқыту әдісі тек компьютермен ғана емес, сондай-ақ, адаммен де тікелей диалог ретіндегі байланыста болуын анықтайды. Сондықтан интерактивті оқыту моделі оқыту процесіне келесі инновациялық әдістерді енгізуді қалайды: мәселелерді талқылау, топта жұмыс істеу, кішігірім зерттеулер, сыншылдық әдісі, блиц-саулнама, анкета жүрзіу әдістері. Осыған байланысты инновациялық әдістер оқытушы студенттердің оқуға деген құштарлығын, творчестволық ойлау қабылетін жаңадан жаңғыртуға бағытталады. Ақпаратты жеткізу процесі оқытушы мен студент арасында байланыс орнату принципіне құрастырылған. Ол бойынша оқыту процесіне студент белсенді қатысу, алған мәліметтерді творчестволық түрде қайта ойластыру керек.

Сонымен, жоғары қарастырылған мәліметтерді талдап, келесі қорытынды шығаруға болады: біздің оқыту процесінде инновациялық формамен әдістер қолданылады, бірақ интерактивті моделін оқыту процесіне енгізу үшін директивті және инновациялық әдістерді бірдей қолданған дұрыс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Шаяхметова А.А. Инновационные методы обучения преподавателя высшей школы. // <http://repository.enu.kz/>.
2. Субочева А.Д., Субочева О.Н. Инновационные методы обучения студентов. – Научные труды (Вестник МАТИ). Вып.21 (93) – М.: МАТИ, 2013. – С.388-393.
3. Сакович С.М. Инновационные технологии и методы обучения в профессиональном образовании. // www.mai.ru/events/sfiro/articles/
4. Черкасов М.Н. Инновационные методы обучения студентов. // Сборник «Инновации в науке»: материалы XIV международной заочной научно-практической конференции. – Новосибирск: Изд. «СибАК», 2012.

Қарымсақова Н.Т.

АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУДЫҢ КРИПТОГРАФИЯЛЫҚ ЖҮЙЕСІНЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

Криптография грек тілінен «құпия жазу» деп аударылады. Ақпаратты қорғаудың криптографиялық жүйесі – бұл деректерді шифрлау үшін криптографиялық әдістерді пайдаланатын ақпаратты қорғау жүйесі. Шифр – бастапқы құпиялы хабарды қорғау үшін оның алдын ала айтылған түрлендіру тәсілдерінің жиынтығы.

Қазіргі ақпараттандырылған қоғамда криптографияның кейбір қолдану салаларын келтірейік:

- ашық байланыс арна арқылы берген кезде деректерді шифрлау (мысалы, Интернетте сатып алу кезіндегі мекен жайы, телефон, кредит картаның нөмірі сияқты мағлұматтар шифрланады);
- банк пластикалық карточкаларға қызмет көрсету;
- желі ішінде пайдаланушылардың парольдерін сақтау және өңдеу;
- алысталған байланыс арна арқылы бухгалтерлік есептерді өткізу;
- жергілікті және ғаламдық желі арқылы кәсіпорындарға банктік қызмет ету;
- рұқсат етілмеген қатынаудан деректерді компьютердің қатқыл дискісінде (мысалы, Windows операциялық жүйеде арнайы термин бар – файлдық шифрланған жүйе EFS) қауіпсіз сақтау.

Қазіргі уақытта жасалынып жатқан ақпаратты қорғаудың криптографиялық жүйелеріне келесі талаптар тұжырымдалған:

- шифрланған хабар тек кілт болғанда ғана оқылу керек;

- шифрлау алгоритмды білу қорғаудың сенімділігіне әсер етпеу керек;
 - мүмкін болатын көптіктегі кез келген кілт ақпараттың сенімді қорғауын қамтамасыз ету керек;
 - шифрлау алгоритмы бағдарламалық та, аппараттық та жүзеге асыруға мүмкіндік беру керек.
- Ақпарат қорғау және қауіпсіздік көзқарасы жағынан өте қажетті деген үш қасиетке ие болады:

1. Тұтастық;
2. Мүмкіншілік;
3. Құпиялылық.

Тұтастық бір-біріне берілген жеке блоктардың шиеленіспеуі, сонымен бірге олардың арасында сілтеме байланыстың бұзылмауы. Мүмкіншілік қолданушының кез келген регламентацияланған уақыт аралығында талап етілген ақпаратқа қолайлы уақытта рұқсат алу мүмкіндігі. Құпиялық деп ақпаратты тек оған құқы бар қолданушыларға ғана беруді айтады. Ұйымдық та, техникалық та, тең дәрежеде, ақпаратты қорғауды қамсыздандырудың басқа да түрлері тәрізді ақпараттың тұтастығын, мүмкіншілігін, құпиялығын қамсыздандыруға бағытталған.

Ұйымдық шаралар мыналардан тұрады:

1. Қорғалушы кәсіпорынның ортақ аумағы мен қорғаныс шекарасын бөлу масқатымен әр корпусты жекелей және қорғалу деңгейі бойынша аумақты дамытуды жоспарлау;
2. Қызметкермен жұмыс (жұмысқа қабылдау үшін сұхбаттасу, жұмыстан шығару, қызметкердің көңіл-күйі мен психологиялық жағдайын бақылау);
3. Бейнебақылау жүйесін, күзеттің өткізу режимін, сонымен қатар құжаттарды/қағаз және электронды тасымалдаушыларда сақтау үшін сенімді сақтау орнын қамтамасыз ету.

Техникалық қорғау келесі құралдарды қолданады:

1. Физикалық құралдар;
2. Аппараттық құралдар;
3. Программалық құралдар;
4. Криптографиялық құралдар.

Ақпаратты қорғаудың техникалық құралдары келесі есептердің шешілуіне бағытталады:

1. Идентификация және аутентификация (физикалық, программалық және аппараттық құралдар);
2. Қатынауы басқару (программалық және аппараттық құралдар);
3. Мәліметтер мен хабарлардың тұтастығын қамтамасыз ету (программалық құралдар);
4. Мәліметтер мен хабарлардың құпиялығын қамтамасыз ету (криптографиялық құралдар);
5. Тіркеу мен бақылау (физикалық құралдар).

Физикалық құралдарға бейнекамера, видеобақылау мониторлары және биометрикалық және қатынауы бақылаудың токенді құрылғылары жатады. Токен деп өз иесінің жеке басын біркәнді орнататын және оның құқы мен өкілеттігін дәлелдейтін құрылғыны атайды. Токендер активті (жадымен) де, пассивті (жадысыз) де болады. Токенге қарапайым мысал – магнитті карточка, оған жазылған құпия кодымен. Аппараттық құралдар кілттермен (ЭЕМ порттары USB және COM үшін) және қорғалған мәліметтер үшін құрылғылармен (ЭЕМ - нің жүйелік блогына орнатылған құлпы) беріледі. Программалық құралдар антивирустардан, брендмауэрлар (желілік және желіаралық экрандар) және желілік трафикті талдау жүйесінен тұрады.

Криптографиялық құралдар сол немесе басқа криптографиялық алгоритмнің программалық және аппараттық іске асырылуы болып табылады.

Ақпаратты қорғаудың техникалық құралдары мыналардан тұрады:

1. Өндірістік орындарда қатынауы бақылау жолымен ақпаратты өңдеу аппаратурасына құқықсыз қатынау;
2. Сәйкес өндірістік орындардағы шығыстық бақылау арқылы мәліметтерді өңдеумен айналысатын қызметкермен ақпаратты тасушыны құқықсыз алып шығу;
3. Жадыға рұқсат етілмеген мәліметтерді енгізу, жадыда сақталған ақпаратты өзгерту немесе өшіру;
4. Ақпаратты өңдеу жүйелерін құқықсыз қолдану және осының нәтижесінде мәліметтерді заңсыз алу;
5. Ақпаратты өңдеу жүйесіне қолдан жасалған құрылғылар арқылы қатынау және мәліметтерді заңсыз алу;
6. Компьютерлік желі арқылы мәліметтерді құқықсыз беру мүмкіндігі;
7. Жүйеге мәліметтерді қараусыз енгізу;
8. Соңғының сәйкес нұсқауынсыз тапсырыс берушінің мәліметтерін өңдеу;
9. Құқықсыз санау, мәліметтерді оларды беру кезінде өзгерту немесе өшіру немесе ақпарат тасушыны тасымалдау.

Криптожүйелерге қойылатын талаптар:

1. Шифрленген хабар тек кілт болғанда ғана оқылуы тиіс.
2. Шифрленген хабар фрагменті бойынша шифрлеудің қолданылған кілтін анықтау үшін қажетті операциялар саны және оған сәйкес ашық мәтін мүмкін болатын кілттердің жалпы санынан аз болмауы керек.
3. Барлық мүмкін болатын кілттерді артық тандау жолымен ақпараттарды шифрлеуді ашу үшін қажетті операциялар саны қатал төмен бағамен болуы тиіс және қазіргі компьютерлердің мүмкіндіктерінің (тораптық есептеу мүмкіндіктерін ескере отырып) шегінен шығуы керек.
4. Шифрлеу алгоритмін білу қорғау сенімділігіне әсер етпеуі тиіс.

5. Кілттің аздап өзгеруі бір кілтті ғана қолданғанның өзінде шифрленген хабар түрінің елеулі өзгеруіне әкелуі тиіс.

6. Шифрлеу алгоритмінің құрылымдық элементтері өзгеріссіз болуы керек.

7. Шифрлеу процесінде хабарға енгізілетін қосымша биттер шифрленген мәтінде толық және сенімді жасырылуы тиіс.

8. Шифрленген мәтіннің ұзындығы бастапқы мәтіннің ұзындығына тең болуы тиіс.

9. Шифрлеу процесінде тізбектей қолданылатын кілттер арасында жай және жеңіл орнатылатын тәуелділіктер болмауы керек.

10. Мүмкін болатын жиындардың ішіндегі кез келген кілт ақпаратты сенімді қорғауды қамтамасыз етуі тиіс.

11. Алгоритм программалық тәрізді аппараттық іске асуды жіберуі тиіс, бұл жағдайда кілт ұзындығының өзгеруі шифрлеу алгоритмінің сапалы төмендеуіне әкелмеуі керек.

Ақпаратты қорғау үшін қолданылатын барлық ұйымдық және техникалық құралдар, басқа категорияларға қатысты барлық құралдар тәрізді, міндетті түрде қауіпсіздік саясатында келтірілген және сипатталған болуы керек.

Копнова О.Л.

К ВОПРОСУ О ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПРОГРАММНЫХ РЕШЕНИЙ ДЛЯ АНАЛИЗА БОЛЬШОГО КОЛИЧЕСТВА ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ СРЕДЫ POWERBI

Лавинообразный рост объемов информации сейчас все чаще сравнивают с взрывом. В последнее время появилось термин «Информационный взрыв», под которым понимается постоянное увеличение скорости обмена информацией и объемов публикаций в масштабах планеты. А если еще учесть стирание языковых барьеров за счет применения различных систем автоматического перевода трудно адекватно структурировать появляющиеся новые направления научной мысли. Во многих источниках утверждается, что за последние пять лет произведенной информации оказалось больше чем за всю предыдущую историю человечества.

Если учесть, что каждые 3-4 года появляются новые технологии глупо предполагать, что за время обучения на бакалавриате специалист выйдет из стен Альма-матер полностью подготовленный к профессиональной деятельности. Возможно, есть смысл пересмотреть устоявшийся подход к образовательному процессу в целом учитывая следующее:

- невозможно научить определенной информации или умению, нужно научить обрабатывать объем информации;

- не правильно обучать работе в определенной программной среде, правильнее демонстрировать общие принципы работы с определенным классом программных продуктов;

- работа только со статическими данными не опишет реального положения, учитывая с какой скоростью обновляется информация, собранная известными статистическими данными на момент их обработки является устаревшей;

- на данный момент все существующие методы прогнозирования весьма субъективны.

В качестве идеи для разработки новой методики подготовки специалистов можем предложить изучение информационно аналитических программных сред, примером которых может быть PowerBI.

Перечислим основные причины, по которым использование информационно-аналитической системы эффективно:

- структуризация и объединение бизнес процессов в единую систему

- повышения качества информации

- переход на уровень стратегического планирования и достижения высоко эффективных решений

Состав архитектуры информационно-аналитической системы.

В задачи любой информационно-аналитической системы входят эффективный сбор, хранение, обработка и анализ данных.

Эффективное хранение информации достигается наличием в составе информационно-аналитической системы целого ряда источников данных. Разнообразие источников данных и необходимость их использования в каждом конкретном случае объясняется потребностью по-разному хранить информацию в зависимости от стоящих перед организацией задач. Данные в систему могут заноситься как вручную, так и автоматически.

Обработка и объединение информации достигается применением инструментов извлечения, преобразования и загрузки данных. Анализ данных осуществляется при помощи современных инструментов делового анализа данных.

Архитектура типовой информационно-аналитической системы представлена на рисунке 1.

Информационно-аналитическая система должна обеспечивать пользователям защищенный от несанкционированного использования доступ к аналитическим сводкам, представленным в визуальной и табличной форме.

Рисунок 1 – Архитектура типовой информационно-аналитической системы.

Перечислим основные уровни информационно-аналитической системы:

1. Сбор и первичная обработка оперативных данных и статистической информации
2. Организация хранения данных
3. Представление данных в форме отчетов
4. Анализ данных
5. Публикация данных на web-портале

Сбор и первичная обработка оперативных данных и статистической информации в свою очередь включает в себя еще несколько этапов:

Этап 1: предварительный анализ исследуемой реальной системы. В результате этого анализа определяются:

- основные цели исследования на неформализованном, содержательном уровне;
- совокупность единиц, представляющая предмет статистического исследования;
- перечень (x^1, x^2, \dots, x^n) отобранных из представленного специалистами априорного набора показателей, характеризующих поведение каждого из объектов анализа данных;
- степень формализации соответствующих записей при сборе данных
- общее время и трудозатраты, отведенные на планируемые работы и соответствующие им временные затраты и объем статистического обследования;
- моменты, требующие предварительной проверки перед составлением детального плана работ;
- формальная постановка задачи, по возможности включающая вероятностную модель и природу статистических выводов;
- формы, исследуемые для сбора первичной информации для введения

Трудоемкость этого этапа весьма значительна, поскольку требует включение большого числа как специалистов, так и машинного ассистирования этой части работы

Этап 2: составление детального плана сбора исходной статистической информации. При составлении этого плана необходимо учитывать полную схему дальнейшего статистического анализа. На данном этапе информация формируется основной аналитический срез, который можно представить в виде: $\langle DB, F, S \rangle$, где DB – модель представления базы данных, F – выходные формы представления информации, S – модель описания.

Этап 3: сбор исходных статистических данных. На этом этапе формируется база данных, определяются основные роли и исполнители. С точки зрения теории исследований к этому моменту определяется основной инструментарий статистического исследований и исследователь в общем случае располагает в качестве массива исходных статистических данных временной последовательностью матриц вида:

$$X(t) = \begin{pmatrix} x_1^1 & x_2^1(t) & \dots & x_n^1(t) \\ x_1^2(t) & x_2^2(t) & \dots & x_n^2(t) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_1^m(t) & x_2^m(t) & \dots & x_n^m(t) \end{pmatrix}, \text{ где } t = \overline{t_1 \dots t_N}$$

Этап 4: составление детального плана вычислительного анализа материала. Этап начинается с составления справки по собранному материалу и результатам предварительного анализа. Определяются основные группы, для которых будет проводиться дальнейший анализ. Пополняется и уточняется тезаурус содержательных понятий.

Четко описывается блок-схема анализа с указанием привлекаемых методов. Формулируется оптимизационный критерий, на основании которого выбирается один из альтернативных методов (или одно из альтернативных семейств методов) основной статистической обработки исходных данных.

Организация хранения данных представляет собой совокупность программного обеспечения и специализированного оборудования, предназначенного для хранения, обработки, обеспечения доступа и передачи информации больших объемов. Основной задачей является распределение ресурсов при хранении информации на дисковых площадках. При проектировании системы хранения данных необходимо учитывать возможность ее масштабирования.

Представление данных в форме отчетов. Под отчетом будем понимать табличное и визуальное представление данных с различных точек зрения, которые отражают различные сведения, результаты вычислений и отражение хранимой информации. При проектировании форм отчетов следует учитывать на каком типе устройств будет просматриваться данный отчет, эргономику представления материала, а также типовой дизайн отчетов.

Анализ данных. Специфика информационно-аналитической системы заключается в том, что ответы на интересующие вопросы не лежат на поверхности и не отражаются напрямую в отчетах системы. Анализ данных предполагает сравнение показателей по разным периодам с определением динамики. На этом этапе происходит группирование и обобщение данных в любом виде, необходимом аналитику.

Таким образом, обобщенная архитектура информационно-аналитической системы может быть представлена следующим образом:

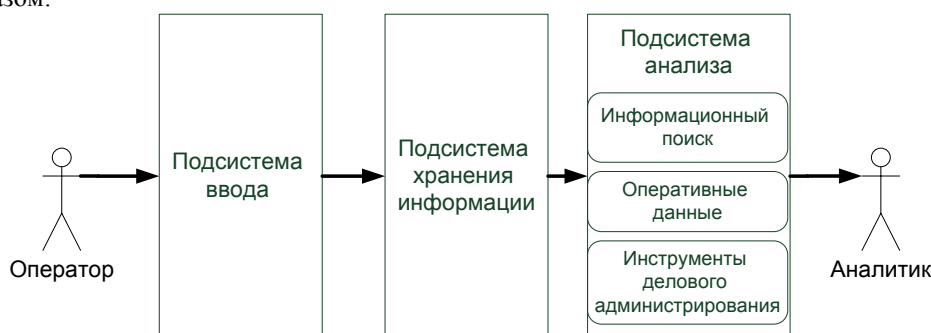

Рисунок 2 – Последовательность этапов обработки информации в рамках информационно аналитической системы

Публикация данных на web-портале.

Важным аспектом публикации аналитических отчетов на портале является определение уровня доступа к информации и разграничение прав пользователей. Так отчеты по хозяйственной и деятельности актуальны для проректора по административно-хозяйственной деятельности. Сводные данные по студентам - деканам и проректору по учебной работе.

Специфика любой аналитической системы заключается в том, что ответы на вопросы не лежат на поверхности и не очевидны из статистических отчетов. Необходим анализ данных путем сравнения, применения фильтрации и сортировки данных. Именно поэтому следует изначально оговорить форму представления информации.

PowerBI – информационно-аналитическая система, позволяющая визуализировать и выводить на экран данные, хранящиеся в различных хранилищах информации. Так, например, можно объединить данные SQL Server и MS Excel. С помощью программных решений организовать связь между таблицами и выводить на экран уже консолидированную информацию.

Приведем пример использования PowerBI для формирования аналитических отчетов на примере анализа загруженности аудиторного фонда КазНУ им. аль-Фараби. На рисунке представлен внешний вид формы отчета:

Таблицы, названия которых состоят из заглавных букв хранят статическую информацию, полученную из MS Excel и являются информационными для данного отчета. Остальные таблицы представляют собой ссылки на действующие базы данных SQL Server, содержат актуальную информацию и обновляются по времени, заложенным аналитиком.

Исходя из вышесказанного можно сделать следующие выводы:

1. За 4 года обучения студент должен получить не определенные знания по ограниченному числу дисциплин, регламентированных типовой учебной программой и предложенных кафедрой, а научиться работать в потоке постоянно меняющейся информации;
2. Следует включить в дисциплины специальностей экономического и технического направления дисциплины или модули, связанные с работой информационно-аналитических систем.
3. В отчетных документах, в том числе на защитах практик отходить от табличных форм представления информации, поскольку она не всегда дает наглядное представление излагаемой информации и как следственно её трудно анализировать.

Рисунок 3 – Внешний вид формы анализа данных с использованием PowerBI

Для получения этих данных на рисунке 4 приведем структуру базы данных:

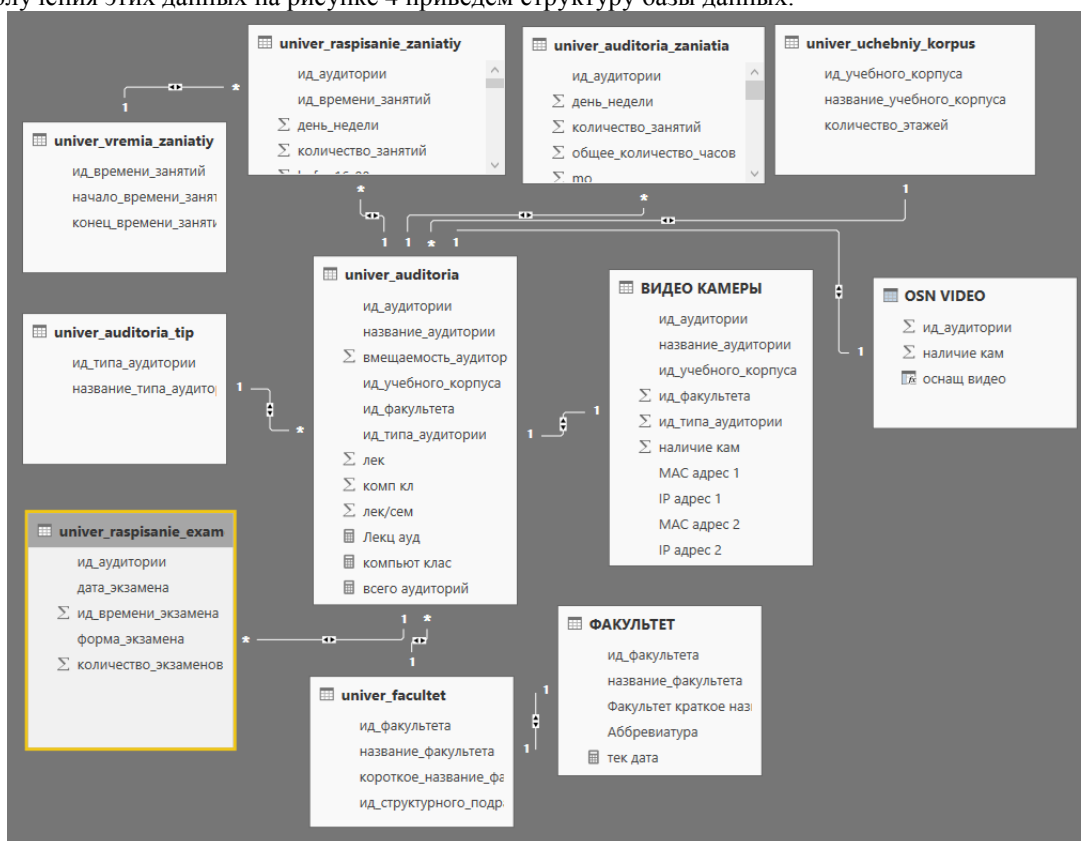

Рисунок 4 – Организация хранения данных для отчета

Список литературы:

1. Прикладная статистика как самостоятельная научная дисциплина. Лекция № 1. Связь прикладной статистики с другими статистическими дисциплинами и основные этапы статистического исследования, <http://www.studfiles.ru/preview/3373169/> (актуально на 16. 02. 2016)
2. Айвазян С.А., Мхитарян В.С. Теория вероятностей и прикладная статистика. – М.: Unity, Том 1, 2001. – 641 с.

Мадиева Г.Б., Мансурова М.Е.
МЕДИА-КОРПУС КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА
КАК СОВРЕМЕННЫЙ ОБУЧАЮЩИЙ И ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТРУМЕНТ

Национальный корпус языка – неопенимый инструмент, сокращающий затраты на техническую работу по изучению языковых явлений и за считанные минуты дающий возможность найти справочную информацию.

Корпус казахского языка – это не просто техническая поддержка лингвистических исследований, это современный инновационный инструмент, справочно-информационная база по казахскому языку, позволяющая получать ответы на многие вопросы, которые возникают как перед отечественным, так и зарубежным исследователем, студентом, потребителем, изучающим и исследующим казахский язык.

Использование Корпуса различных языков стало нормой в повседневной деятельности зарубежных лингвистов. Так, известный специалист по теоретической и корпусной лингвистике В.А. Плуныгин отмечает, «уже привычно, что доклады на научных конференциях сопровождаются словами «На основе примеров, полученных из Национального корпуса русского языка <...>» или «В Национальном корпусе русского языка это явление отражено следующим образом <...>. Студенты выполняют практические задания, пишут курсовые и дипломные работы, используя Корпус (и одновременно обучаясь правильно с ним обращаться). На материале Корпуса уже защищаются диссертации» [1].

В рамках казахского языкознания и прикладной лингвистики в Казахстане исследование и разработка Национального корпуса казахского языка представляет особый интерес, что определяется недостаточной разработанностью проблематики в данной области. Несмотря на достижения в этой области (попытка составления корпуса с необходимой разметкой, наличие научных исследований в виде монографий, диссертаций, учебников всех стилей казахского языка, работы сопоставительного характера, анализирующие отличия разговорного и литературного языков, исследования отдельных его аспектов), границы исследований не выходят за рамки традиционного языкознания, что ограничивает исследовательские усилия по разработке корпуса или сводит их к механистическому выявлению лексических, фонетических и других отличий казахского языка.

Понятие «корпус» многими отождествляется с понятием «набора текстов или языковых единиц», что не дает необходимой теоретико-методологической базы для того, чтобы рассматривать корпус не только как феномен универсальный, т.е. обладающий определенным набором характерологических свойств и признаков, свойственных разным типам, стилям любого развитого языка, но и как феномен идиоэтнического порядка, определяемый особенностями национальной ментальности, запечатленной в национальной концептуальной картине мира. Эта проблема была решена для многих хорошо изученных языков мира (британского варианта английского языка, американского варианта английского языка, немецкого, русского, армянского, французского, польского и др.). До сих пор проблема создания Национального корпуса казахского языка остается актуальной. Из реально существующих и функционирующих разработок корпуса казахского языка следует назвать размещенный на портале государственного языка Комитета по языкам Министерства культуры и информации Республики Казахстан Корпус казахского языка [2], Корпус казахского языка, созданный силами сотрудников Национальной лаборатории Астана (NLA) Евразийского университета им. Л.Гумилева [3]. Следует отметить составленный на основе юридических текстов так называемый англо-казахский параллельный корпус, выполняемый Т.Е. Калдыбековым [4], а также Казахский национальный корпус [5], который является еще одной попыткой создания полноценного корпуса казахского языка и может считаться одним из первых корпусов, однако это небольшой по объему не имеющий аннотирования корпус, который также не относится к доступным открытым корпусам. Имеются попытки создать новый ресурс казахского языка с лингвистической аннотацией, это исследование ученых из Назарбаев Университета [6], скорее всего, это инструмент грамматических разметок, который также находится в стадии разработки; совместный проект Г. Алтынбек и W.Xiao-long, которые разработали корпус казахского языка в Xinjiang университете (2010). Однако информация о последнем корпусе, как отмечает Т.Е. Калдыбеков, отсутствует [4]. Близок к полифункциональному корпусу является Алматинский корпус казахского языка [7].

Медиа-корпус языка – информационно-справочная система базы данных размеченных медиа-текстов (ИСС) на казахском языке в электронной форме. В базу медиа-текстов включены на основе приема сплошной выборки новостные тексты, опубликованные в средствах массовой информации. Безусловно, медиа-корпус является весьма ценным источником по сбору, анализу какой-либо новостной информации для широкого круга потребителей, которые могут задавать поиск по различным основаниям (ключевым словам, интересующим рубрикам, темам и т.п.). Он может быть и обучающим инструментом для будущих специалистов-журналистов, обозревателей, политиков, специалистов любой медиа-сферы и др. Таким образом, медиа-корпус казахского языка – открытый информационный портал, новый инструмент для исследования, анализа, изучения, преподавания казахского языка, предназначенный для широкого круга потребителей на отечественной и мировой арене:

- исследователи казахского языка;
- изучающие казахский язык как родной, второй и иностранный;
- переводчиков;
- разработчиков учебников, учебных пособий по казахскому языку;
- составителей лексикографических источников;
- специалистов IT-технологий;
- специалистов по корпусной лингвистике;
- специалистов по компьютерной лингвистике и др.

Существуют проблемы, решение которых позволит совершенствовать подобные корпуса:

- необходимость разработки функциональных медиа-корпусов, включающих по возможности большой массив современных медиа-текстов;

– отсутствие компонентной модели веб-портала, имеющей поисковый и презентационный сервис для массового пользователя.

Итак, можно сделать вывод о том, что концепция разработки медиа-корпуса заключается в развитии интернет-составляющей интеллектуальной информационно-справочной системы медиа-корпуса казахского языка с полноценным поисковым и презентационным сервисом. Разработанный медиа-корпус казахского языка позволит:

- предоставлять открытый доступ всем желающим;
- осуществлять поиск по морфологическим параметрам;
- Использовать корпус для решения задач Natural Language Processing;
- проводить частотный анализ текстов;
- осуществлять обучение языку, используя переводы слов.

Список литературы:

1. Плуныян В.А. Зачем мы делаем национальный корпус русского языка. // Отечественные записки. – М., 2005, № 2(23), <http://www.philology.ru/linguistics2/plungyan-05.htm>).
2. <http://til.gov.kz/wps/portal/!ut/p/>.
3. <http://kazcorpus.kz/klcweb/en/>
4. Калдыбеков Т.Е. Англо-Казахский параллельный корпус для статистического машинного перевода // Молодой ученый. – 2014. – №6. – С. 92-95.
5. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Тіл порталы / <http://dawhois.com/www/til.gov.kz.html>
6. Макажанов О.А., Махамбетов О.Е. и др. Разработка морфологического, синтаксического и лексического наборов меток для грамматической разметки текстов на казахском языке // Филология и культура. Philology and culture. – Казань: Казанский университет, 2014. – № 2 (36). – С. 37-39.
7. http://web-corpora.net/KazakhCorpus/search/?interface_language=ru

Рахимжанова Л.Б., Баймулдина Н.С.

ОБ ОПЫТЕ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «ИНФОРМАЦИОННЫЕ И КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ» НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

КазНУ им. аль-Фараби активно содействует внедрению и развитию преподавания ряда предметов в университете на английском языке. Это вызвано необходимостью соответствовать современным требованиям в области высшего образования, которые предъявляет к высшим учебным заведениям МОН РК. К таким предметам в этом учебном году присоединился курс «Информационные и коммуникационные технологии» (ИКТ), который преподавался почти на всех факультетах университета, и не только в полиязычных группах, но и в группах с казахским и русским языком обучения.

Не секрет для нас тот факт, что большинство лучших курсов, учебных и справочных материалов доступно именно на английском языке. Главной задачей любой образовательной системы является выпускник, умеющий эффективно использовать полученные знания в своей профессиональной деятельности. В современном обществе необходимо и креативное мышление, и для любого человека, работающего в креативной области незнание английского языка критично. Появляется возможность расширить свой круг общения и приобретения опыта с помощью активных талантливых людей со всего мира.

IT-индустрия является быстро развивающейся и огромное количество информации и документации появляется вначале на английском языке. Чтобы человек мог успешно жить в информационном обществе и эффективно применять наиболее популярные и качественные продукты IT в своей деятельности, ему необходимо знание английского языка. Пока необходимая информация будет переведена или адаптирована кем-то, может пройти много времени, и информация устареет, да и в процессе перевода нередко искажается смысл. При достаточно хорошем знании языка всегда лучше читать документацию в оригинале.

Так сложилось в мире, что английский стал стандартом де-факто: практически в любой стране, в любом онлайн-сервисе, можно решить свою проблему, зная только один этот язык. Хорошее владение английским также открывает доступ на огромное количество конференций и семинаров, проходящих по всему миру.

Без распространения знаний в области профилирующих предметов на иностранных языках трудно надеяться на успех намеченных администрацией основных тенденций - расширения международных контактов в научной и академической сферах.

И курс ИКТ не стал исключением — международное комьюнити (сообщество) общается именно на английском. Изучение курса на английском международном языке помогает, кроме приобретения большого словарного запаса и знаний специфических слов, «прочувствовать» и понять принципы построения предложений, чтобы иметь возможность усваивать тексты напрямую на языке оригинала, не переводя их в своей голове сначала на родной язык. Цель в том, чтобы, зная специфические слова, научиться понимать детали, так как часто важны именно нюансы.

Для того, чтобы оценить готовность наших студентов к таким переменам мы преподаватели провели занятия со своими студентами на английском языке. Расскажем о нашем опыте. Мы провели лекции (2 часа) и лабораторные занятия (1 час, фактически 2 часа) в группах первого курса на разных факультетах. Мы опасались, что будут недовольные реплики о том, что они имеют право слушать предмет на родном языке, но

таких комментариев не последовало, и студенты с небольшой долей страха все же приняли обучение и даже в последствие проявили энтузиазм.

Мы предлагаем следующие методы обучения. На лекциях, когда студенты слушают преподавателя, заранее необходимо выписать на доске и перевести на родной язык несколько наиболее часто встречающихся научных терминов и в процессе лекции задавать вопросы, понятно ли сказанное. Вначале студенты просили переводить почти все предложения, но в дальнейшем они уже стали понимать большую часть лекции, а затем и вовсе старались задавать вопросы уже на английском языке. Помогло в этом и то, что тезисы лекции и необходимая литература выставляются в системе «Универ» [1] заранее, и мы всегда просим студентов готовиться до лекции по этим материалам.

При проведении лабораторных работ, когда студенты уже формируются в небольшие группы, у них появляется возможность с помощью непосредственного выполнения определенных действий (шагов) и самостоятельного выполнения индивидуальных заданий, использовать свои приобретенные знания и приобретать практические навыки, а у преподавателя появляется возможность наиболее эффективно применить следующие четыре аспекта обучения:

1. Призовите студентов быть активными. Мы были поражены степенью вовлеченности студентов в своих группах. Мы также были впечатлены способностью студентов понимать английский текст и с легкостью применять его. При наблюдении мы чувствовали, что есть тесная связь между степенью активного участия студента в процессе обучения и степенью использования знаний для достижения более глубокого понимания. Для того, чтобы студенты стали активными участниками, обучение необходимо проводить в двух направлениях. Во-первых, с помощью того, что они делают подготовительную работу до лабораторных занятий, и у них остается время для обсуждения, уточнения и отражения, а не просто крупномасштабного перевода информации. Это легче всего достичь, используя заранее выставленные лабораторные занятия и изучения необходимых учебных пособий и прослушанных лекций. Во-вторых, каждый студент, выполняя индивидуальное задание, должен участвовать на занятии в некотором роде, а не сидеть пассивным слушателем. Даже преподаватели иностранного языка утверждают, что студенты мотивирует порождение речевой деятельности, лишь оказавшись в ситуации, когда актуализируется потребность что-либо сказать, спросить, выяснить, доказать, чем-то поделиться с собеседником [2].

Например, тема «Smart technology», которую студенты с удовольствием представляют на занятии, создавая эффектные презентации и вставляя интересные видео и докладывают на хорошем английском языке.

2. Используйте меньше содержания. На аудиторных занятиях нужно использовать конкретный материал, который дает возможность уловить суть, понять корень происходящего, уловить необходимую идею. Направить и поощрить студента для самостоятельного изучения дополнительного материала, проводить индивидуальные исследования. Скажем образно, вместо того, чтобы кормить ложкой студентов мы должны предложить им основное блюдо, а затем предоставить им возможность с аппетитом прокормить себя. The large volume of content covered in most computing subjects gives rise to precisely the conditions which encourage surface learning rather than deep learning [3]. Нельзя изучить всю информатику, но достаточно изучить ее в аспекте применения в своей профессиональной деятельности и это необходимо отразить в цели лабораторной работы.

Например, при изучении темы «Creation of the elementary HTML document» достаточно объяснить структуру кода на языке HTML для создания веб страницы, способы сохранения такого документа и студент уже самостоятельно оформляет свою личную страницу.

3 Оказание помощи для глубокого понимания. Следует уделять больше внимания на оказании помощи студентам достичь глубокого понимания материала. Эта цель тесно связана с предыдущей задачей, но для ее достижения преподавателю необходимо время. Аудиторное время чаще, как ни странно, слишком ценно, чтобы тратить на глубокое понимание, учитывая большой объем материала, который должен быть освоен в каждой группе. Вместо того, чтобы предпочесть модель, при которой студенты читают свои тексты на английском языке, подготовленные дома, необходимо проводить значительную часть внеаудиторного занятия (СРС), обсуждая со студентами их собственные идеи в небольших группах или анализировать материал, продемонстрировав его иллюстративно и обсудить с преподавателем как ученый в области компьютерной науки.

Например, тема «Configuring the operating system» очень обширная, но без глубокого понимания, невозможно определить функции операционной системы и соответственно использовать их правильно.

4. Приятная обстановка. Наша конечная цель проста, чтобы занятия были более приятными и студенты могли бы наслаждаться опытом обучения. Нам повезло, так как ИКТ действительно приятный и интересный предмет, появляется так называемое чувство победы над умной машиной. Он сочетает в себе теорию и строгость, практику и полезный материал. Кроме того, субъект имеет художественные элементы, включает в себя творения и артефакт строительства и требует мастерства. Студентам нравиться говорить и обсуждать идеи на английском языке. Тем не менее, когда нужны вычисления студентам часто, занятие кажется скучным или утомительным. Мы решаем эту проблему, пытаюсь раскрыть актуальность материала, мотивацию изучения, так чтобы студенты хотели изучить его, чтобы помочь себе. Например, многие студенты первого года чувствуют себя в некоторой степени самоуверенными хакерами. Они любят создавать аккаунты на разных сайтах, и думают, что они знают про это уже все. Наша цель была в том, чтобы продемонстрировать, как изучение теории поможет им надежно защитить свой компьютер от различного вида атак.

Конечно, были и недостатки при обучении. Некоторые студенты очень плохо владели английским языком, ссылаясь на то, что в школе получили плохое образование по языку. И результаты экзаменов показали, что даже те студенты, которые отвечали на вопросы на своем родном языке, материал не понимали, так как изучали его на английском.

Но многие студенты высказывались так: «Было все понятно, и понравился такой эксперимент. Отличная практика на английском языке. Хотелось бы еще прослушать ряд лекций на английском. Мозг начинает воспринимать информацию как будто с другого ракурса. Очень интересная и полезная практика. Интересно было проверить себя на восприятие новой информации на иностранном языке».

Исходя из полученного опыта обучения курса ИКТ на английском языке, можно сделать следующие выводы.

1. Привлекательность университета для абитуриентов можно существенно повысить путем введения практики обучения отдельных дисциплин на английском языке.

2. Курс на английском языке желательно изучать на втором семестре, после изучения профессионально-ориентированного иностранного языка. Так как некоторым студентам приходилось параллельно изучать английский язык, начиная учить язык лишь с базовых навыков: с грамматики, синтаксиса. Но мы знаем, что лишь после того, как человек сможет понимать простую речь, можно переходить к технической литературе, форумам и т.д. Иными словами, чтение текста компьютерной тематики, конечно, продвинет знание английского в этой области, но только, если у студента есть база.

3. Студенты должны пересмотреть лекции и подготовить учебный материал до занятия. Первая часть каждого занятия должна отводиться на выяснение того, какой материал для студентов были понятен, и где он был неопределенным. Перед лекцией необходимо выписать на доске и перевести на родной язык несколько наиболее часто встречающихся научных терминов и в процессе лекции задавать вопросы, понятно ли сказанное.

4. Дать возможность использовать материал с англоязычных сайтов и защищать свой доклад на английском языке. Для лучшего понимания настоящего смысла слова и контекста его применения, значения слов рекомендую искать не в переводчике, а в толковых словарях, дающих пояснения тоже на английском языке. Уметь организовать занятие таким образом, чтобы студент понимал мотивацию обучения, был активным на занятии, умел анализировать ситуацию, и все это должно происходить в дружественной приятной обстановке.

5. И самый главный результат - это переход студента на новый уровень мышления и понимания своих возможностей. Преподавание курса на английском языке в неопользованных группах это очень интересная и полезная практика, вызывающая интерес и проверку себя студентами на восприятие новой информации на иностранном языке.

Список литературы:

1. Система «Универ» <https://univer.kaznu.kz>
2. Жук Н. В., Тузова М. К., Ермакова Л. В. Ролевая игра как метод обучения иностранному языку в высшей школе [Текст] // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Уфа, ноябрь 2013 г.). — Уфа: Лето, 2013. — С. 187-191.
3. Marton, F. and Säljö, R. Approaches to Learning, in Marton, Hounsell and Entwistle (Eds.) The Experience of Learning, Scottish Academic Press: Edinburgh, 1984.

Саксенбаева Ж.С., Кожанова А.М.

ЖҮЙЕЛІК ДИНАМИКАЛЫҚ МОДЕЛЬДІ БІЛІМ САЛАСЫНА ҚОЛДАНУ

Қазақстан халқының цифрлық сауаттылығы жоғары болуы, ақпараттық жүйені қолдану мақсатында маңызды. Бұл мәселі мемлекеттің басты алға қойған тапсырмаларының бірі. Қазіргі таңда ақпараттандыру кемелдену тұсында болса, әліде болса сандық сауаттандыруды қажетсінетін буын өкілдері бар. Астана экономикалық форумында өткен сессияда Қазақстан Республикасының «Ақпарат және коммуникация» министрі Даурен Абаевтың баяндамасында халықтың 74%-і сандық сауаттылығы барын мәлімдеді. Халықтың сауаттылығы арқылы экономиканың кейбір аймақтарында өндірісті арттыру көзделіп отыр [1].

Университетіміздің ақпараттандыру саласы жоғары деңгейде. Мысал ретінде «Универ» жүйесін көрсетуге болады. Бұл ОПК (оқытушы-профессорлар құрамы) мен студенттер арасындағы байланысты, оқу процесін жеңілдетеді. Студенттер үшін ОӘҚ (оқу әдістемелік құрал) қолжетімді.

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының заңы білім беру жүйесіне сәйкес өзара жинағы болып:

- түрі мен типі, меншік нысандарына қарамастан білім беру ұйымдары;
- жүйелі білім беру бағдарламалары және мемлекеттік білім берудің міндетті стандарттары әртүрлі білім берудің деңгейлері үшін;
- білім беру жүйесін дамыту және білім беру бағдарламаларын іске асырумен қамтамасыздандыратын білім беру жүйесін басқару органдары [2].

Сонымен қатар элементтердің қарым-қатынасы өзара үздіксіз. Соңғы кезде процесстерді модельдеуге маңызды мән беріп келеді, әсіресе үздіксіз процесстер және білім беруді модельдеуге.

Дж. Форрестердің ұсынған «әлемдік динамика» еңбегі 1961 жарық көрді. Қазіргі уақытта «жүйелік динамика» экономика, білім беру, өндіріс және т.б. салаларға қолдану үшін ғылыми еңбектер жарық көруде.

Сонымен қатар білім беру саласындағы жүйелі динамиканы қолданумен айналысқан шетелдік ғалым өз еңбегінде А.С. Махов «Эмпирикалық мәліметтер негізінде әлемдік динамиканың бес секторлы ұзақ мерзімді макромоделі» білім беру жүйесімен технологияның өзара байланысын келтірді. Технологияның жаңа, сапалы болуы білім беру жүйесін жақсартады.

Ұлттық бірыңғай тестілеу нәтижесі бойынша көрсетіліп отырған мәліметтерге сүйенсек Алматы, Астана қалаларының түлектерінің білім көрсеткіші жоғары, ал облыс, ауыл деңгейінде бұл көрсеткіштер төменіректеу. Бұл аталған қалаларда оқу орындары, мектептер жоғары технологиямен қамтамасыз етілгені мәлім [3]. Жоғары білімді кадрлардың ауыл мектептеріне қызмет етуге бармауы, ауыл мектептеріндегі технологиялардың ескіріп, істен шығуыда себеп бола алады. Бұл дегенің жоғары технологияны, компьютерді, интернетті, интерактивті тақталарды, ақпараттық технологияны білім саласында қолдану білім сапасын жоғарылатады. Түлектермен қоса, мұғалім, оқытушылардың білім деңгейлерін шыңдап тұруға өз септігін тигізеді.

Жүйелік динамика - күрделі жүйелерді зерттеуге бағытталған, ұзақ уақыт бойы олардың ерекшелігін зерттеу және жүйе элементтерінің және олардың арасындағы өзара байланысының құрылымы. Соның ішінде: себеп-салдар, кері байланыс, кідіріс реакциясы, қоршаған ортаны әсері және т.б. Ерекше көңіл бөлетіні осындай жүйелерді компьютерлік модельдеу [4].

Шетел ғалымдарының әлеуметтік, экологиялық және экономикалық процестерді талдау үшін имитациялық модельді өңдеуге арналған арнайы бағдарламалық орта бар. Қазіргі таңда белгілі Stella (Ithink), Динамо, VENSIM, POWERSIM сияқты ең көп тараған имитациялық модельді өңдеуге арналған орта бар. Олар тез имитационды модельді құруға ғана емес, сонымен қатар құрылған модельді талдауға, жүйеде құрылған әлеуметтік, экологиялық және экономикалық процестерді шешім қабылдауды басқаруда пайдалануға мүмкіндік береді.

Форрестер ұсынған жүйелі динамика әдісі имитациялық модельдеу үшін әлеуметтік және экономикалық, соның ішінде күрделі жүйелердің, модельдеу үшін қолданылады.

Кез келген жүйелі динамиканың моделі 4 элементтен тұрады:

- деңгейлер немесе резервуар;
- ағын, резервуардың құрылымын араластырушы;
- шешім функциялары, резервуарлар арасындағы ағынды қарқындылығын реттеуші;
- тура және кері байланыс, шешім функциясын резервуармен байланыстырушы.

Математикалық тұрғыдан алғанда жүйелі динамика моделі бірінші деңгейдегі баланстық дифференциалдық теңдеулер жүйесімен сипатталады. Форрестер моделінде әлемдік дамудың негізгі 5 үрдісін талдайды:

- жедел индустрияландыру;
- халық санының тез өсуі;
- азық-түлікпен қамтамасыздандырылмауы;
- қайта жаңартылмайтын ресурстар;
- экологиялық ахуалдың нашарлауы.

Жүйелі динамикалық модельді технологияның дамуында қолданайық. Технология – қолдану мерзіміне қарай мәні өлшенуге келе бермейді. 1-ші теңдеу қандайда бір ресурсты пайдалану эффективтілігін арттырады. Экономика саласында пайда әкелу және өнімді арттыру үшін технологияның жоғары деңгейде болуы шарт. Басқа сөзбен айтқанда бұл технологиялар жұмыс өнімділігін және сапасын жақсарту, жаңа өнімді шығару кезінде қажет. Бір сөзбен айтқанда бұл бір теңдеулер жүйесіне капиталды, ВӨӨ-мен (валдық әлемдік өнім) байланысы бар, халық санын және технологияны, өнімділік функциясымен біріктіру. Ол келесі түрде болады:

$$Y = TK^a N^{1-a} \quad (1)$$

Мұнда Т – технология деңгейі, теңдеулер жүйесін анықтау қажет. К - капитал, N – халық саны, а – параметрі $0,33 \pm 0,08$ аралығында өзгеріп отыратын, 0,25-тен кем емес 0,4-тен артық емес мән. t уақыт жоғары деңгейде корреляцияға ие, сондықтан регрессияға негізделген, қай түрі орынды екенін анықтайтын, сонымен қатар (1) теңдеуге сай а параметрі, мультиколлинеарлық эффектіге сай [5].

Жоғарыда көрсетілгендей технология уақытқа байланысты сызықтық өсуде, экспоненциалды емес, сонымен қатар техникалық прогрес қарқыны үнемі артуда экзогенді техникалық прогрес ұғымына қайшы. Технология теңдеуі білім алумен байланысы келтіріледі.

Білім алу секторында жүйелі динамиканы қолдануға болады [6].

Сипаттамалық шама ретінде білім алудың күтілетін ұзақтығын Е жылдық көрсеткіші алынды. Сәйкесінше адам көбірек оқыған сайын, оның сауаттылығы арта түседі. Алып жатқан білімді Т технологиямен байланысты екенін С.А.Махов өз еңбегінде көретті. Сонымен қатар технологияның қарқынды дамуының жүйелік динамикасын келтірді.

$$\frac{dT}{dt} = \lambda(p + qE - T) \quad (2)$$

Мұнда λ -технологияның ескіруінің коэффициенті, уақыт бойынша 10 ± 5 жыл а, b-коэффициенті, $\lambda = 0.10 \pm 0.03$, $p = 59.2 \pm 7.2$, $q = 12.59 \pm 0.73$.

Енді білім алу мерзімінің ұзақтығын және оған кететін шығын көлемін есептейтін теңдеулер жүйесін келтірейік. Олардың өзара байланысы монотонды түрде және қолайлы тегіс қисық сызықпен сызылады. Дәрежелік функция алынды, өйткені сызықтық және логорифмдік функциямен салыстырғанда оның R^2 детерминациялық коэффициенті жоғары және мағынасы бойынша сәйкес келеді.

$$\frac{dE}{dt} = v(C_E(g_E Y)^m - E) \quad (3)$$

Мұнда v - коэффициент, уақыт бойынша кідіріске сай кері, g_E -ВӨӨ үлесі, C_E -білімге алуға келушілер, m - коэффициенттер, $v = 0.2 \pm 0.1$, $g_E = 0.045 \pm 0.01$, 1985 жылдан кейінгі, $C_E = 10.0 \pm 0.1$, $m = 0.39 \pm 0.02$ [6].

Қазіргі кезде мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың білім алу мүмкіндігі шектеліп қалмауы мемлекеттің алға қойған мақсаттарының бірі. Бұл тұрғыда университетіміздің қосқан үлесі қашықтан оқытуды жүзеге асырып отыруында. Әліде болса осы саланы инновациялық дамыту, толықтыру мүмкіндігі шектеулі тұлғалардың білім алуын жеңілдетері сөзсіз. Мысалы, видео оқулықтар, аудио оқулықтарды толықтыру қажет. Инклюзивті білім беру қоғамның тұрақты дамуына, өсіп жатқан ұрпақты ұлттық құндылықтарды бағалауға алып келетін әлеуметтік институт болып табылады. Екінші жоғары білім алушыларға және шетел, басқа қала азаматтары үшін қашықтан білім алушыларға үш тілді білім алуға мүмкіндік беру қажет. Мүмкіндігі шектеулі азаматтар үшін білім алудың барлық жағдайлары қарастырылу қажет. Оқулықтар және ақпараттық ресурстардың талапқа сай болуы.

Инклюзивті білім беру келесі түрде:

– инклюзивті орта ол ашық орта, индивидке қосылу мүмкіндігін беретін, ортаға қосылуға мүмкіндік беретін жолды көрсетеді.

– әлеуметтік талап, талаптанушыларды командада даму, араласу, бірлікке үйрету [7].

Ақпараттық жүйе ол біздің барлық салаға қажет, атап айтсақ білім саласы, денсаулық саласы, транспорт, қаржылық орта және т.б.

Қорыта келсек қолда бар деректер бойынша күтіліп отырған білім беру мерзімінің ұзақтығының сызықты өсуін көрсетеді. Білім беру және технологияның гипотетикалық байланысы бойынша технология деңгейі үшін динамикалық теңдеулер жүйесін жазамыз. Оқу уақытының ұзақтығы білім деңгейінің жоғарылауына әкеледі. Нәтижесінде жұмыс күшінің сапасының жақсаруымен қоса технологияның дамуына алып келеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Today.kz. Қазақстан республикасының сандық сауаттылығы.
2. “Білім беру” туралы 2014 жылғы 24 қазандағы Қазақстан Республикасының заңы № 487-IV, <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000487>.
3. Рустембаев Б.Е., Нурмаганбетов К.К., Каскатаев Н.М., Асильов Б.У. Қазақстан Республикасындағы ақпараттық–коммуникациялық технологиясының дамуы // Фундаментальді зерттеу. – 2013. – №4 (4 бөлім) – 950-954 бет.
4. Сидоренко В.Н. Системная динамика. – М., 1998. – 200 б.
5. Махов С.А. Эмпирикалық мәліметтер негізінде әлемдік динамиканың бес секторлы ұзақ мерзімді макромоделі. – М., 2011. – 25 б.
6. Махов С.А. Әлемдік динамиканың жаңа модель тұрғысынан ұзақ мерзімді үрдістерімен болжамдары. – М., 2011, 262-276 бет.
7. Афонькина Ю.А. Әлеуметтік ортадағы білім берудің инклюзивті потенциалы // Тарихи және әлеуметтік-білім беру ой. – 2016, Том 8 №3/1.

Тен Ю.П.

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ МНОГОПРОФИЛЬНЫХ НАУЧНЫХ ИЗЫСКАНИЙ (ОПЫТ КОРЕИ)

Активное внедрение информационных технологий в образование оказывает существенное влияние на создание образовательных систем, ориентированных на личностное и проблемное обучение. Данное направление является одним из актуальных современных тенденций в системе подготовки высококвалифицированных специалистов, который должен владеть несколькими иностранными языками. В данном докладе рассмотрим практическое применение информационных технологий в обучении корейскому языку. Внедрение ИКТ в образование существенным образом ускорит передачу знаний и накопленного технологического и социального опыта человечества не только от поколения к поколению, но и от одного человека другому.

Во-вторых, современные ИКТ, повышая качество обучения и образования, позволят человеку успешнее и быстрее адаптироваться в окружающей среде и происходящих социальных изменениях. Это дает каждому человеку возможность получать необходимые знания как сегодня, так и в будущем постиндустриальном обществе.

В-третьих, активное и эффективное внедрение ИКТ технологий в образование является важным фактором создания системы образования, отвечающей требованиям информационного общества и процессу

реформирования традиционной системы образования в свете требований современного индустриального общества [1].

Одна из современных тенденций в методике обучения иностранным языкам это – blended learning (смешанное обучение), в рамках которого сочетаются традиционное (аудиторное) обучение и виртуальное обучение на основе сетевых учебных курсов, Интернет-ресурсов, электронных библиотек, учебно-методических мультимедийных материалов и др., то есть за «контактными» фазами следуют online-фазы. Такая форма объединяет преимущества обоих типов обучения: наличие прямых социальных контактов при традиционном обучении способствует развитию социальных компетенций, и в то же время позволит реализовать гибкость и эффективность электронного обучения.

В системе обучающих платформ, или платформы электронного обучения, используется широкий спектр интернет-технологий. Обучающие платформы – это образовательные среды для предоставления учебных курсов on-line, обслуживания и управления платформ электронного обучения, администрирования процесса обучения. Обучающийся имеет возможность доступа к образовательной среде в любое время, в любом месте, где есть выход в Интернет, что обеспечивает, помимо очевидных преимуществ, реализацию принципа индивидуализации обучения: обучающийся проходит материал в своем темпе, у него есть возможность выбирать последовательность выполнения заданий. Задания предполагают, как правило, большую вариативность их выполнения.

На современном этапе состояния методики преподавания корейскому языку имеется достаточное количество дидактических материалов (аудио- и видеоматериалы, книги, полезные ссылки и др.), которые предлагают образовательные Интернет-порталы корейского языка [2,3] :

- 1) Koren Lecture (문화체육관광부). 외국인 초급 학습자. – URL: 문화체육관광부 English 홈페이지.
- 2) KOSNET(국립국제교육원). 재외동포 및 외국인, 유아-성인 학습자. – URL: <http://www.kosnet.go.kr>
- 3) Study Korean (재외동포재단). 재외동포 및 외국인, 청소년, 성인 학습자. Study Korean Basic, plus, Advanced. – URL: <http://study.korean.net/>
- 4) 국립국어원. 두근두근 한국어. 바른 소리, 표준국어대사전, 맞춤법, 표준어, 외래어, 국어의 로마자 표기. – URL: <http://www.korean.go.kr/>
- 5) 누리세종학당 (세종학당재단). 외국인 학습자. 한글, 초급, 중급, 고급. 세종한국어 1-8; 한국어 교재, 가요, 동화 등 교사용 교육자료, 교안 등. – URL: <http://www.sejonghagdang.org/>
- 6) Learning Korean (경희사이버대학교). 외국인 초급 - 성인 학습자. 기초, 초급 I, II, 한국 문화. – URL: <http://lk.khcu.ac.kr/>
- 7) 바른 한국어 (고려사이버대학교). 한국1-4. – URL: <http://korean.cuk.edu/>
- 8) SELKO (self-learning Korean) (케이노트). 외국인 초, 고급 학습자. 한국어 1-6. – URL: <http://www.selkowed.com/index.jsp/>

На состоявшейся в декабре 2016 года совместной международной научной конференции КазНУ и университета иностранных языков Хангук (HUFU): «Корееведение в Центральной Азии и цифровая гуманитаристика в Корее. 중앙아시아의 한국학과 한국의 디지털인문학» рассматривались и обсуждались вопросы первых шагов и достигнутые успехи в сфере цифровой гуманитаристики. Кафедра Глобального культурного контента Хангук университета иностранных языков совместно с кафедрой Дальнего Востока Казахского национального университета имени аль-Фараби, которая является ведущим центром корееведения в Центральной Азии на данной конференции представили на обсуждение ряд докладов по информатизации процесса обучения и использовании цифровых технологий в области научно-исследовательских работ.

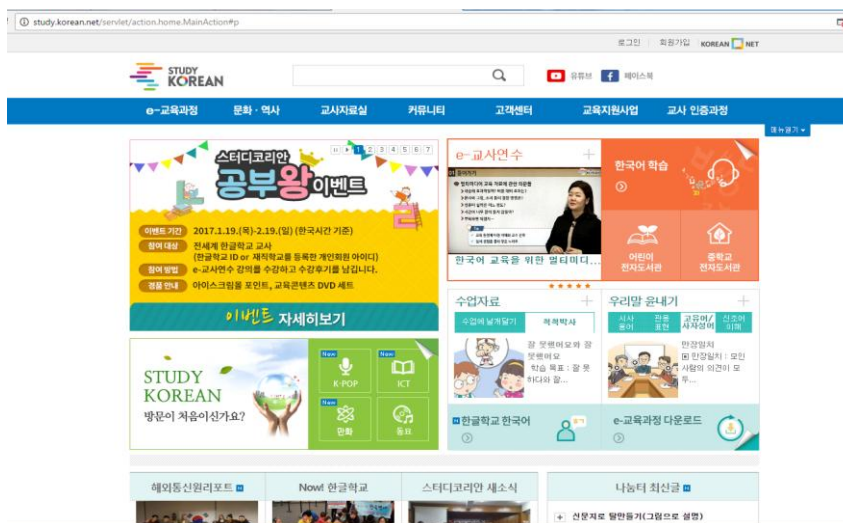

Рисунок 1. Главная страница 재외동포재단 study.korean.net

Рисунок 2. Главная страница 세종학당재단 sejonghakhadang.org

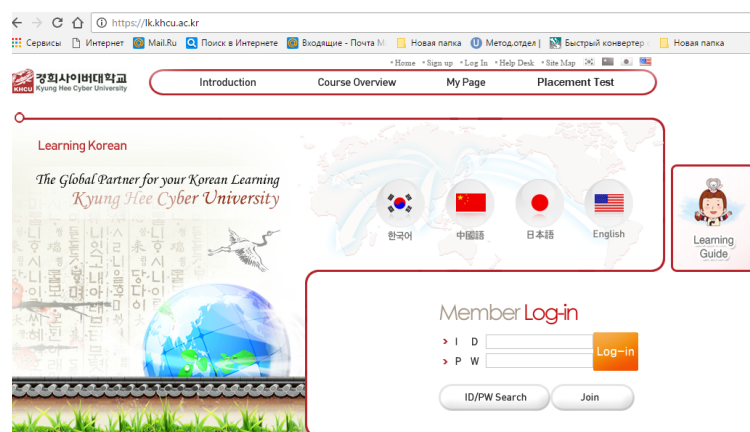

Рисунок 3. Главная страница 경희사이버대학교 lk.khcu.ac.kr

В докладах ученых из Кореи прозвучала концепция информатизации образования в области гуманитарных наук на современном этапе развития общества. В последние годы все большую актуальность и важность приобретает использование цифровых технологий в гуманитарных науках с целью обеспечения многопрофильного подхода к научным изысканиям и конструктивного взаимодействия между различными исследовательскими школами в процессе решения сложных научных проблем.

В докладе «Построение и использование карт знаний на материале исторических личностей династии Чосон» объект исследования исторические материалы периода Чосон. Как известно, в рассматриваемое время в историографии Кореи использовался ханча. Китайские иероглифы использовали для передачи значения слов корейского содержания. Поэтому исторические материалы представляют трудность для исследования широкого круга исследователей, кроме специалистов со знанием ханча. В связи с этим группой исследователей (И Гючхоль, И Чхон) разработана Карта знаний. В основе Карты знаний положена идея поисковой системы подобной Википедии. Нужную информацию по теме или слову можно найти одним кликом мышки. Это позволит, по мнению разработчиков, активизировать исследования в области истории Кореи и позволит сделать процесс образования в области истории о династии Чосон более компетентностным и эффективным. Ученые предоставили веб-адреса базы данных истории династии Чосон: <http://db.history.go.kr>; Дневник Сынъ Чонвона (승정원일기): <http://sjw.history.go.kr>; а также исторические летописи династии Чосон «Чосонванчосиллок (조선왕조실록)»: <http://sillok.history.go.kr>. Данные обучающие платформы позволят приблизить источниковедческий материал для корееведов Центральной Азии и стран мира.

Магистрант И Енга под руководством профессора университета Хангук И Чхонгина посвятила доклад «Цифровые технологии в гуманитаристике: создание и использование веб-сайта на основе сбора и исследования материалов путешествий» еще недостаточно изученной теме, так называемого «черного туризма». Обычно путеводители не содержат социологических информаций. В докладе рассматриваются вопросы сбора социологических информаций и создание веб-контента, через который пользователь, используя функцию on-off-line будет иметь возможность ознакомиться с интересующим его материалом путешествий, который позволит не только наслаждаться увиденным, но и получить новые знания в результате таких путешествий. На конкретных примерах культурного контента Японии, а именно «Исследование глокализации культур через процесс приема Республикой Корея японской культуры» подчеркивается о глокализации культур. Термин глокализация, который введен в научный оборот с 1990 годов, включает в себя понятия глобализация и локализация. В данном докладе рассматривается концепция роли регионов в глобализации.

Соседние регионы являются путепроводами диффузии культуры, которая оценивается как универсальная культура. Так, например, японский мультфильм «Атака Титана» [3] и др.

Практика применения цифровых технологий в сфере образования в Корее признана одной из лучших и успешных в мире. Применение информационных компьютерных технологий в области образования значительно повысит эффективность образовательного процесса и даст возможность создания новых моделей обучения, позволит наполнить единое образовательное пространство новым содержанием и открывает широкие возможности для всех.

Список литературы:

1. Что такое E-learning [Электронный ресурс] // URL: http://e-learning-tools.ru/articles/chto_takoye_e_learning.html. (16.10.2015)
2. 장미라. 멀티미디어 활용한 한국어 교육. -경희사이버대학교. -2015. -34с.
3. «Корееведение в Центральной Азии и цифровая гуманитаристика в Корее. 중앙아시아의 한국학과 한국의 디지털인문학» // Материалы совместной международной научной конференции КазНУ и Университета ин.яз. Хангук (HUFU). – Алматы, 2016. –185 с.

Iskakova G., Assylbekova A. SING ICT IN TEACHING

The purpose of this paper is to determine the extent to which a web-quest software adoption in the class facilitates effective teaching and learning. The results are based on the empirical research conducted in secondary school gymnasium in Kazakhstan. The school is located in one of the main cities of the country and it is one of the highly regarded schools in the city. To meet the world standards of education, the school in line with the government's educational policy is engaged in informatization process, which is associated with the creation of the uniform information-educational area within state-participants of Commonwealths of Independent States (CIS).

The collapse of the Soviet Union and achievement of independence were followed by the social and economic as well as political instability in Kazakhstan in 1991. This negatively affected the secondary education sector of the country. There was a considerable reduce of the state funding for education and migration of the teachers abroad, which caused a decrease of education quality and restriction in the scope of secondary education development [1]. Thus, in the beginning of the 90s the informatization was limited to computerization of the schools. Only 10% of the schools in the state were provided with computers and they were adopted only for drawing up the algorithms on ICT classes. Sufficiently stable economy and quickly developing infrastructure in the late 90s allowed the country to reconsider the priorities in education. In 1997 there was adopted a state programme of Education informatization. It has a purpose to promote and facilitate self-development, self-improvement and self-education of the students by means of technology. In 2001, the 100% schools in the country were equipped with computers and by 2003, 23% of them were provided with internet connection. There were 1 computer for 10 students in large schools and 1 computer for 62 students in the country in general. Though, these results were the best among the CIS countries. For example, for that period in Azerbaijan there were more than 1000 students on 1 computer, in Kyrgyzstan — 946 and in Tajikistan this figure reached to 1400 students. But the provision of the schools with ICT tools has been restricted to multimedia (1/7 of the schools) and interactive board since 2008. (Saduakasova,2008).These tools are not widely spread and used among teachers. Even though they are adopted, the teachers are unaware of ICT tools potential in facilitating effective teaching and learning. Some teachers are unfamiliar with computers or find it difficult to implement technology in the class. While being quite popular and easily approachable, a web-quest software promises a supportive and authentic learning environment, inquiry-based learning and development of intellectual skills of the learners. Thus, the rationale for the study is to see how a web-quest will be applicable in Kazakhstan secondary school context and if it can facilitate effective teaching and learning.

Literature review. According to the literature, an information technology being a flexible intellectual tool contributes to gaining a vast scope of resources, encourages students intellectual development, creativity as well as an interaction in the class [2]. However, even though, different computer software types are utilized in schools, they commonly ignore the practices for students to support inquiry. Thus, an instructional programmed software is directed to obtaining facts than involving learners in problem-based activities [3]. Therewith, technologies themselves are not imperfect. They are limited by shortcomings. For instance, provision of vast resources by internet might cause the data overstressing or different extra distractions for students [4]. This can lead to confusion among students in analyzing the approached data.

To decrease some of the above stated obstacles and make technology, particularly internet useful teaching and learning tool, the literature suggests the following solutions. They propose to create an educational framework by providing appropriate resources and direction the learner's search in the internet through giving the links to pre-chosen sites (International educator,2010) [5], [6]. This could be facilitated by a web-quest software. It is praised for being efficient in class implication [7]. A Web-quest, invented by Bernie Dodge and March at San Diego State University in 1995, is an "inquiry-oriented" activity that encourages students to work mainly or entirely with the web-based data (Dodge, 1997, 1998,2007) [8], [9], [10]. It is considered to become very popular among teachers for being easy in application [11]. "A brief scan of the first 1,000 Google hits (out of over a million), as well as an informal review of current introductory textbooks on information technology in education, revealed that nearly everyone writing about

web-quests is highly supportive of their use” [12]. However, the issues of using a web-quest in secondary school context is less considered than its general implication in school [13].

There are two stages of a web-quest, which aim different educational goals. If a short-term level (1-3 days) supports the acquirement of the knowledge, then a long-term (more than 3 days) level aims to widen and improve it [8].

Web-quest of either above stated levels consists of the following elements:

1. An Introduction which gives a background data;
2. A task consists of a designed assignments, which are tend to be inspiring ;
3. A network of information resources required to undertake the tasks. They are links to the data in the World Wide Web or attached documents;
4. An explanation of the process learners should undergo in carrying out the assignments;
5. Some guidance on how to arrange the data is provided. This could be directing inquiries or guidance to fulfil the tasks, maps or diagrams;
6. A conclusion that gets to the end of the quest. It recalls the learners what they have learned and sometimes tends to enlarge learners` practice in other areas [8].

“A Web-quest is a student-centered and project-based approach to teaching and learning, which is based on a variety of theories, such as constructivist philosophy, social constructivism, critical and creative thinking, situated learning environments, cooperative learning as well as the engaged learning” [14]. A constructivist theory puts forward conception and emphasizes on creating a conception upon a previous “knowledge, understanding and skills” by means of dynamic social communication [15]. Through this process, learners construct their own understanding and ways of perceiving the reality [16]. Knowledge and concept are created within an accepted social framework [16]. While social communication between the learner and the environment are one of the key issues in the social constructivism. It considers a learner`s previous conception as a foundation to creating a discussion. It emphasizes the importance of scaffolding and group working [15].

However, simply adopting ICT as well as a web-quest into the school will not initiate learning improvement nor will pass the liability for teaching to the technology, as the teacher is a core element to its effective adaption in the class. The teacher is the one who builds “bridges between incidental and intended learning” and makes teaching and learning efficient. “Effective teachers can use technology as a tool to engage students and promote inquiry, it is more an artefact of the way the teacher uses the technology than an outcome of the technology`s instructional design”. Thus, the teacher`s role in supporting learning in line with constructivist and social constructivist theories is crucial [3, c. 4].

Methodology. To attain a view of a web-quest employment in a secondary school in Kazakhstan through the perceptions of teacher and students, a questionnaire was used, which is widely held within the quantitative research methods. [17]. The sample attained by convenience sampling is potentially unrepresentative, which makes it unsuitable for generalization to populations (Pole and Lampard., 2002 p 35) [18]. Thus, this study is limited to a volunteer teacher and three students in the ninth form in secondary school in Kazakhstan. The study group included 2 boys and one girl of 16 ages as well as a teacher.

Findings and discussions. The findings of the study defined that using a web-quest in the class fairly facilitated to meet set goals of the lesson, despite the fact that a teacher and students first time adopted an internet-based software in the class. It was quite useful for a teacher and the students. While the students found a web-quest helpful tool for gaining a new knowledge. Teacher stated that a web-quest had a significant inspiring effect on students, developing creativity and creating supportive learning environment. 2 out of 3 students conceived utilized web-quest software to be very interesting. All respondents, a teacher and the students found it very easy to utilize a web-quest. Thus, the attitudes of the participants were partly in line with the statement that a web-quest is simple in application [11]. However, research revealed that 1 out of 3 students would not prefer to use a web-quest in a further practice. A slow internet connection and lack of computers caused difficulties in adopting the software in the class. The inadequate internet connection with the lapse of time decreased students` work productivity and students motivation. This argument fairly supported the assertion that insufficient logistics could restrict teaching and learning efficiency. At the same time, 2 out of 3 students felt inconvenient to view the approached materials while working together on one computer. Though, from teacher`s responses it was revealed that a web-quest greatly facilitated a collaborative work afford and dialogue among students. Interestingly, 2 out 3 students pointed that the reason for enjoying using a web-quest was opportunity to have a discussion and fulfill assignments together which they usually have to do on their own. These findings in part was coincided with Dodge`s view that a web-quest software supports learners` interaction [10]. All the students asserted that they liked the design (colours of the wall, attached pictures and video) of the web-quest. Whereas 1 out of three students emphasized that one of the things he liked in a web-quest was just the fact of working on computer and approaching internet. In addition, the study disclosed that the participants differently perceived a web-quest utilization. Thus, the teacher stated that the assignments within a web-quest were very feasible. In contrast with this argument, which shares Lipscomb`s view that the tasks provided in the web-quest are accomplishable, 2 out of 3 students found a web-quest assignments to be quite difficult [13]. It was revealed that the web-quest greatly promotes a problem-based learning and that it was found as a useful tool for further implication in the classes. Hallat`s assumption that the learners could be distracted by irrelevant web sites and would not want to return to the web-quest was not noticeable in the teacher and students responses [14].

To sum up, although, a web-quest fairly assisted to meet the aims of the classes. It was conceived as a quite helpful and easily applicable software in the class by all respondents. According to teachers perception, a web-quest supported a problem-based learning, learning environment, encourages critical thinking skills, creativity and group work as well

as discussions of the learners. While the learners conceived web-quest as an efficient instrument of attaining knowledge. The teacher stated that a web-quest had an inspiring impact on students. But this inspiration mostly was caused by external appearance of the web-quest than by its contents. The majority of the students found a web-quest interesting and enjoyed it for attractive design, for facilitating group accomplishment of the assignments and dialogue. While working on computer and internet were identified as one the aspects of the web-quest the minority of the learners enjoyed.

Conclusion. The study results proposed that for the successful adoption of the web-quest in teaching and learning practices, more emphasizes should be put on teachers afford. The teachers should be aware of the potential of the software to address the class` set goals. The focus should be made on the contents of the resources and assignments to make them more encouraging. In addition, the students capacities should be taken into consideration in a web-quest design. Finally, the adequate logistics and internet connection are one of the main indicators of a web-quest effective implication in the class. The conducted research provides only a limited view and does not make a generalization to a whole population possible. Future study on a larger scale would involve more students from a few classes and teachers of different subjects. The research would regard not only the participants perceptions on the experience of software adoption but it would deal with an observation of these practices. This would disclose other aspects of a web-quest implication in the class.

References

1. Kurmanalina, Sh.Kh. Informatization of education in Kazakhstan. -2007. (on-line).
2. Davis N., Desforjes C., Jessel J., Somekh B., Taylor C and Vaughan G. Can quality in learning be enhanced through the use of IT?, in Somekh,B and Davis,N.(ed).Using information technology effectively in teaching and learning: studies in pre-service and in-service teacher education. Routledge: London, New York. -1997.
3. King K. P. The WebQuest as a means of enhancing computer efficacy. Educational Resources Information Center: Washington, DC. – 2003.
4. Selinger M. ICT and classroom management, in Leask,M. and Pachler, N. (ed).Learning to teach using ICT in the secondary school. Routledge: London. - 1999. pp.36-50.
5. Pritchard A. Effective teaching with Internet technologies: pedagogy and practice. Paul Chapman: London. - 2007.
6. International educator. Do Closed-Search WebQuests Help or Hinder Student Learning? // International educator. - 2010. № 24 (3). - pp.13-14.
7. Abbit J., and Ophus J. What we know about the Impacts of Web-quests: A review of research. //ACE Journal. - 2008. № 16(4). - pp.441-456.
8. Dodge, B. Some thoughts about WebQuests. - 1997. Retrieved March 3, 2010, from http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html
9. Dodge B. WebQuests: A strategy for scaffolding higher level learning. -1998. Retrieved March 3, 2010, from <http://webquest.sdsu.edu/necc98.htm>
10. Dodge B. WebQuest.org welcome! - 2007. Retrieved March 15, 2010, from <http://webquest.org/index.php>
11. Wang F. and Hannafin M.J. Scaffolding preservice teachers' WebQuest design: a qualitative study. //Journal of Computing in Higher Education. - 2009. - № 21. - pp.218–234.
12. Polly D. and Ausband L. Developing Higher-Order Thinking Skills through Web Quests. //Journal of Computing in Teacher Education. - 2009.- №26 (1). – pp. 29-34. (URL <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid3&hid=7&sid=b97e6888-f8e0-408c-b357-8a711f7df73d%40sessionmgr12>). (accessed 5 March 2010).
13. Lipscomb, G. "I Guess It Was Pretty Fun": Using WebQuests in the Middle School Classroom. //The Clearing House.-2003.- No. 3. pp. 152-155.
14. Halat E. A. Good Teaching Technique: WebQuests. //Clearing House. - №. 81 (3). - pp.109-112.
15. Pritchard A. Ways of learning: learning theories and learning styles in the classroom. Routledge: Abingdon, Oxon, New York. - 2009.
16. Chalmers D and Fuller R. Teaching and learning at University: theory and practice. Kogan Page: London. -1996.
17. Opie C. Doing educational research: a guide to first-time researchers. SAGE: London. -2004.
18. Pole C., Lampard R. Practical social investigation: qualitative and quantitative methods in social research. Prentice Hall: Harlow.- 2002.

Nesterenkov P.A., Nesterenkova L.A.

ECHNOLOGICAL ASPECTS OF INNOVATIVE TEACHING METHODS

Introduction of innovative technologies in the educational process of higher educational institutions is one of the conditions for progressive development of modern Kazakhstan society. One of the main directions of the system of higher and postgraduate education at the present time becomes its demand in the labor market. A priority is to connect science, education and innovation, which allows to take an active part in the realization of the Message of President of Kazakhstan Nursultan Nazarbaev dated November 30, 2015, "Kazakhstan in the new global reality: growth, reform and development" and the implementation of the National Strategy "100 concrete steps to implement institutional reforms 5" [1]. Since 1st of January, 2016 it has began the practical phase of the implementation of this Strategy. Thus the most important transformations in the country is considered to be the formation of a knowledge-based economy, which can

not be carried out without training new competitive staff, which can only be achieved reforming and modernization of higher education system. Currently, the Ministry of Education and Science is working on the development and approval of new harmonized training standards. Acceptance by a State measures to increase the personnel training level. In 2017 starts a new project "Free technical and vocational education for all" [2].

Structural changes in the education system suggests to develop technical training as much as possible. Technical and professional education shall be one of the main directions of investment policy. Establishing a knowledge-based economy is not possible without training of new competitive staff. First of all, the current period of education development can be characterized by the trend in the provision of quality educational services and the use of innovative teaching methods.

Usage of the newest innovative technology contributes to the solution of pedagogical and methodological problems that are difficult or impossible to solve by conventional methods. It should be taken into account that establishing new teaching methods should not cause destruction of basic science and the loss of the positive results of the traditional education system. Innovative and traditional teaching methods should complement each other as part of a single educational environment.

As used in the learning process innovative teaching methods include: round tables, business games, training, case studies, workshops, creative activities, press conferences, conferences, testing, protection of abstracts, preparation of analytical reports, multimedia presentations, GIS - technologies, interdisciplinary studies, etc. The use of modern technical means and technologies, models, training programs and methodical literature for the implementation of all components of the educational process connects them together and have a positive effect on delivery of knowledge [3, 4].

Approaches to the theory and practice of education and upbringing of the younger generation changed significantly under the influence of globalization, integration, computing, network implementation and use of the internet, media - tools, remote, student-centered learning. All this leads to the widespread use of innovative information technologies in the educational system of education in higher and postgraduate education. Specialist in modern conditions must be willing to work with competencies not only in its special sphere, but also has social and personal competencies: the ability to work in a team, adapt to the rapidly changing situation on the labor market, ready for further professional development, structurally related to criticism ready for innovation, thinking and creative.

Innovative teaching methods generates ability to navigate in a non-standard conditions, to analyze the problems, independently develop and implement management decisions. In this case informative aspect of curriculum should include the making available to students of educational materials, including through electronic aids, identification of the most effective methods and forms of teaching with use of educational platforms, presentations and operation with professional Internet resources and web services. There should be interaction between the participants of the educational process, both in terms of classroom and on-line [5].

Thus, the system of higher and postgraduate education involves the transition of the learning process to a new technological level with the mandatory use of information and communication technologies. Information and communication technologies (ICT) - is the process of finding information, data collection and storage and work with them. Ensuring of the process is carried out through the creation and timely software upgrades and maintaining its functionality.

With each passing year happens enormous and significant changes in the ICT world, which leads to a growing demand for IT – specialists in various fields. We can say with confidence that today almost every company in Kazakhstan needs an IT - specialist, whether it is web-designer, SEO-specialist, system administrator or programmer [6].

Rapidly developing information technologies make it possible to modernize working process in the company, reducing costs and increasing production capacities. The experience of recent years shows a positive impact of innovative approaches in IT - sphere of the life of society, increase in production volumes of the enterprises, introduction of new jobs, create new services.

There is still a lot of priorities in the rapidly developing field of ICT, one of the conditions in which innovation is the availability of high-quality professors staff, certificated for use in their activities the most advanced technologies and methodologies.

Modern informatization makes available to the teacher powerful set of tools that should be used effectively to achieve the goals of the educational process, and allows to receive qualitative education in all areas that are in demand at the labor market.

The introduction of ICT in the content of the educational process involves the integration of all existing domains with computer science that leads to the "higher informatization" of students consciousness and understanding of processes of information in modern society (in his professional aspect). Considerable importance is the awareness of the emerging trends in the education system informatization process: from studying by students an introduction to the computer science to the use of computer software at studying of general and special subjects, and then to the saturation of the elements of computer science of the structure and content of education, implementation of a radical restructuring of the entire educational process on the basis of application of information technologies.

As a result, in a methodical system, new information and communication technologies appears, and graduates are trained to the development of new ICT in the future work. This direction is realized by the inclusion in the curriculum of higher and postgraduate education of new subjects, aimed at ICT studying.

Among the modern trends it is impossible not to note the speed of the changes occurring in the computer equipment market. For teachers and students have now become irreplaceable assistants, laptops and modems that allow flexibly working with tools and technologies described above. However, in the short term, in our view, widespread in the educational process will receive a completely different meaning for innovative technical means - Smart phones and communicators, tablet devices, etc. The advantages of such mobile devices compared to laptop computers are obvious. The small size, combined with a significant amount of memory (from 8 to 64 Gb), focusing on common operating systems, the ability to work in a familiar text, spreadsheet, presentation editors, fast internet access (via the 3-4G network) - all this testifies to the convenience and comfortable using new technology for teaching and learning. At the same education programs and methods of teaching should fully provide the knowledge and skills needed in the real practice of the future expert in view of the introduction of new communication devices.

Thus, it is necessary to include in the curriculum new subjects, aimed at the study of ICT for a successful and higher quality of innovative educational programs policy. The introduction of modern innovative technologies in education allows teachers to qualitatively change the content of the curricula, methods and organizational forms of learning. The aim of these technologies in education is individualization, computerization, intensification of education process, improving its quality at all levels of the educational system and further demand for students on the labor market.

References:

1. Message from the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev dated November 30, 2015, "Kazakhstan in the new global reality: growth, reform and development" (electronic resource) // <http://www.akorda.kz/ru/addresses/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nazarbaeva-narodu-kazahstana-30-noyabrya-2015-g>

2. Article of the President of the Republic of Kazakhstan " Plan of the Nation – the Path to the Kazakhstan Dream", January 6, 2016 // http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/press_conferences/statya-glavy-gosudarstva-plan-nacii-put-k-kazahstanskoi-mechte

3. Pavlenko I.I. "Informatization place in the strategy of forming innovative university" // Sociodynamics. - 2015. - № 11. - С. 18 - 42. DOI: 10.7256 / 2409-7144.2015.11.16572. The URL: http://www.e-notabene.ru/pr/article_16572.html .

4. Ksenzhih G.N. "Innovations in the higher and postgraduate education system of the Republic of Kazakhstan. «Edu.e-history.kz / kz / publications / view / 361" *elektrondy k f ylymi magazine* №1 (05) 2016.

5. Savina O.N., Pyanova M.V. "Innovative tools of enhance the efficiency of the modern educational process as a way to implement the competence approach in education" // Taxes and taxation. - 2013. - № 4. - С. 269 - 275. DOI: 10.7256 / 1812-8688.2013.4.7948.

6. Shupikova. "Innovative technologies in modern educational process.// https://infourok.ru/doklad_innovacionnye_tehnologii_v_sovremennom_obrazovatelnom_processe-139769.htm

УШИНШИ СЕКЦИЯ ТРЕТЬЯ СЕКЦИЯ

Aljanova N.K., Baitenova N.Zh. **FEATURES OF PROGRAMME ACCREDITATION PROCEDURE**

Accreditation is a process of external quality review used by higher education to scrutinize colleges, universities, and educational programs for quality assurance and quality improvement. Accreditation review is ongoing. The initial earning of accreditation is not entry to indefinite accredited status. The five key features of accreditation are:

- Self study: Institutions and programs prepare a written summary of performance based on accrediting organization's standards.
- Peer review: Accreditation review is conducted primarily by faculty, administrators, and members of the public.
- Site visit: Accrediting organization normally sends a visiting team to review an institution or program. Team members are volunteers.
- Action (judgment) of accrediting organization: Accrediting organization has commission that makes decisions about the accredited status of institutions and programs.
- Monitoring and oversight: Institutions and programs are reviewed over time in cycles from every few years to ten years. Normally, these reviews include a site visit [1].

“Recognition” means that the accrediting organizations undergo a review of their qualifications and activities to determine whether they meet the standards. If accreditors meet the standards, they are recognized. Higher education accreditation's primary purpose is to assure and strengthen academic quality and ongoing quality improvement in courses, programs, and degree.

Accreditation involves a great deal of work on the part of the institution or program under review as well as the accrediting organization.

- Self studies require extensive documentation and evidence of quality of an institution or program.
- Accreditation teams test the veracity of the self study and look for areas that require improvement that may have been missed.
- Representatives of institutions or programs are carefully interviewed by accrediting commissions to ensure that any concerns that have surfaced will be addressed.
- Peers have a responsibility to the entire higher education community and closer to home; they do not seek to undermine the perceived quality of their own institutions or programs by recommending accreditation for “anyone who wants to get accredited.” [1].

Although accreditation is a nongovernmental activity, it is used by the government as one of the tools to help protect the federal investment in institutions and ensures students and parents that basic standards of quality are being met.

Key to meeting accountability expectations of the public and government is accreditation's capacity to provide reliable information about institution and program performance and student learning outcomes. Many of the recent reforms undertaken by accrediting organizations have led to standards and policies calling for developing and using evidence of how well institutions and programs perform and students learn when making judgments about accredited status.

The self-regulatory process of accreditation works. It has helped to create a higher education system that is the most diverse, highest quality, yet, most accessible in the world. Self-regulation assures self-responsibility, builds pride, and has been instrumental in creating the unparalleled intellectual accomplishment of our society.

System accreditation is a multistage procedure made up of different elements to determine the effectiveness of process quality. The procedures of system accreditation include both feature and programme random samples, resulting in a thorough statement about the results of process quality and therefore about the quality of the HEI's study programmes. Procedural basis is the adaptation of the most actual version of the Accreditation Council's resolution “General Rules for carrying out System Accreditation Procedures”.

1. Preparatory conversation ACQUIN holds conversations with representatives of the HEI about the purpose of the system accreditation procedure, the relevant criteria for evaluation and accreditation and the various procedural steps. 2. Application The HEI submits an application for system accreditation. In case of a relevant state-specific regulation, the application has to be submitted via the responsible ministry. The application includes: • a description of the HEI's quality management system applied to the field of teaching and learning as well as • a systematic overview of the existing and planned study programmes of the HEI, differentiated according to the current state of planning and realisation, assignment to organisational units, as well as to designated degrees. • In case of a system accreditation the documentation additionally has to comprise a report about the results of the half-time random sample.

3. Preliminary evaluation Involving the Standing Expert Committee „System Accreditation“ the Accreditation Commission draws a conclusion on the result of the preliminary evaluation. 4. Contract on carrying out a system accreditation procedure After having successfully checked that the prerequisites for the admittance to system accreditation have been met by the HEI, ACQUIN and the HEI make a contract on carrying out the system accreditation procedure. This procedure includes the following elements: • evaluation of the process quality on the basis of the provided documentation as well as two on-site visits • evaluation of selected features of all study programmes offered

by the HEI in the frame of the evaluation of the process quality (feature random sample) • evaluation of selected study programmes (programme random sample) The contract will define the time frame and cost of the procedure.

5. Submission of documentation by the HEI The HEI provides ACQUIN with all documents relevant for the accreditation procedure. These include: • a documentation showing internal management and decision-making structures, the HEI's mission and profile, its offer of study programmes, defined quality objectives and the system of internal quality assurance in the field of teaching and learning • a statement from student representatives of the HEI and • the self-documentation for the programme random sample of the selected degree courses. 6. Evaluation of the documentation and the first on-site visit The Standing Expert Committee "System Accreditation" appoints an expert group for evaluating the process quality and nominates a spokesperson for the expert group. The expert group consists of at least five people, whereby usually three persons have professional experience in managing decisionmaking and implementation processes in HEIs, especially in the field of teaching and learning. These experts should have leadership experience (academic deans, committee members, members of faculty and HEI management), show openness to different organisational structures and have experience with different institutional cultures. Additionally, the expert group should comprise one student representative with experience in HEI self-administration, and one representative of the professional practise.

If decisions on supplementary determinations in terms of professional law must be taken during the procedure, an adequate expert must be involved – as far as this is required due to state regulations. The expert group "Process Quality" evaluates the documentation provided by the HEI. On this basis the expert group conducts conversations with different status groups of the HEI to resolve open questions and to deepen their knowledge about the quality management system. On the basis of the evaluation results the expert group formulates a proposal for the timing and content of the second on-site visit. The HEI is informed about the results and is given the opportunity to submit additional or revised documents in preparation for the second on-site visit. The experts decide on the composition of the feature random sample. The HEI provides ACQUIN with the necessary documents for the feature random sample in time and before the second on-site visit. 7. Feature random sample The feature random sample serves for the evaluation of relevant features concerning the design, implementation and quality assurance of study programmes. Rather than evaluating the subject specific content the experts check the formal compliance and implementation of process regulations and the compliance with the guidelines specified by the Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs (KMK) as well as with state-specific guidelines, and the criteria set up by the Accreditation Council for the accreditation of study programmes.

8. Second on-site visit (in-depth analysis) During an on-site visit of several days the expert group "Process Quality" evaluates the compliance and effectiveness of the quality assurance system in the field of teaching and learning according to the documentation. The experts conduct conversations with the persons in charge of quality assurance, the leading management of the HEI, the management of studyrelated organisational units, teaching personnel, students, administrative staff, as well as the equal opportunities commissioner(s). The evaluation serves for an in-depth analysis of the existing quality management system and to formulate recommendations for its continued improvement. The evaluation of the process quality covers the assessment of the defined features, which have been examined in all study programmes of the HEI. The expert group writes a preliminary evaluation report, which is made available to the expert group of the programme random samples. 9. Programme random sample The programme random sample includes a review of objectives, concept, content, resources, implementation procedures, and programmerelated quality assurance of selected study programmes (see ACQUIN-Guidelines for Programme Accreditation Procedures). Accordingly, the subject specific expert group reviews, in an exemplary manner, the effectiveness of the quality management system through a resultsoriented evaluation of the quality of these study programmes without taking an accreditation decision.

10. Evaluation report on process quality The expert group "Process Quality", taking into account the results of the feature random sample, writes a final evaluation report on the process quality of the HEI. Additionally, this report includes a decision recommendation to ACQUIN's Accreditation Commission to be used as a basis for the decision on system accreditation. ACQUIN forwards the expert's evaluation report without the proposed decision recommendation to the HEI for comment. 11. Comment from the HEI The HEI has the opportunity, within an agreed period (usually four weeks), to comment on the evaluation report and give corrections, if necessary, or to describe already initiated improvement measures. The evaluation report and the HEI's comments thereon are passed on to ACQUIN's Standing Expert Committee "System Accreditation". 12. Statement of the Standing Expert Committee and decision of the Accreditation Commission Based on the evaluation report and the comment of the HEI, the Standing Expert Committee "System Accreditation" checks, if the evaluation of process quality has been handled well concerning content and procedure. As a result, the Standing Expert Committee "System Accreditation" issues a statement. This statement contains a recommendation to the Accreditation Commission. The Accreditation Commission takes the final accreditation decision [2].

ASIIN aims at providing maximum efficiency in its procedures. For every partner involved, efforts should be as little as possible. Our procedural model enables you to apply for different quality seals in one, interlinked procedure. In this manner, additional efforts can be avoided which would otherwise occur in cases when, for instance, a nationally regulated and a subject-related seal are sought.

Types of Programme Accreditation Procedure

ASIIN e. V. currently offers the following types of procedure:

Individual procedure

This procedure is conducted for individual Bachelor's or Master's degree programmes and/or consecutive Bachelor's and Master's programmes.

The accreditation certificate applies to the degree programme. A final individual decision takes place for each degree programme.

Cluster procedure

The procedure is conducted for a cluster of degree programmes of related disciplines. An Audit Team evaluates several degree programmes within the same procedure.

The accreditation certificate applies to one degree programme. A final individual decision takes place for each degree programme.

Whether or which degree programmes are joined in one procedure is applied for by the HEI and evaluated in each individual case by the pertinent Technical Committees of ASIIN e. V.

Two-step procedure

- 1st step: Preliminary review of university- and faculty-wide structural features or models (e.g. teacher training education)

- 2nd step: Cluster procedure for a package of related degree programmes or by packages of subjects based on the report from the 1st step.

The accreditation certificate applies to the degree programme. After the 2nd step, there is a final individual decision for each degree programme.

In the two-step procedure, an Audit Team created especially for this purpose first reviews university-wide structures for the degree programme or degree programme model (1st step). ASIIN e. V. may work together with another accreditation agency and form a joint team to cover disciplines outside of the specialisation area of ASIIN e. V. The results of the 1st step are summarised in an evaluation report, which forms the basis of the expert assessment – as a basic rule in the form of degree programmes or disciplines joined in clusters – conducted in the 2nd step. The procedure of the 2nd step then contains the steps common for a programme accreditation procedure. The decision concerning the accreditation of the individual degree programmes takes place upon completion of the 2nd step [3].

The option of the two-step accreditation procedure is recommended in particular if an accreditation is applied for degree programmes featuring similar structural characteristics and backed by several departments or faculties of the same HEI – e.g. in the case of teacher training education or degree programmes with two majors. Compared to uncoordinated individual or cluster procedures, the two-step accreditation procedure offers the opportunity to avoid unnecessary expenses in providing and processing information for same/similar issues of the HEI or agency/agencies.

Bibliography

1. The Fundamentals of Accreditation. What do we know? September, 2002.
2. ACQUIN Accreditation, Certification and Quality Assurance Institute
3. ASIIN Criteria for the Accreditation of Degree Programmes

Dosmagambetova R., Kassymova S.

**IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL PUBLIC HEALTH PROGRAMMING IN KAZAKHSTAN:
ANALYSIS AND PERSPECTIVES BASED ON *PROPOSED* STRATEGIC PARTNERSHIPS WITH
FOREIGN UNIVERSITIES**

According to the World Health Organization (WHO), a major ongoing challenge within low and middle- income countries is the “mismatch” of population health needs and the lack of availability of qualified public health professionals to address these needs worldwide (WHO, 2006). Additionally, this issue regarding the lack of qualified public health professionals can also be used in reference to inadequately trained professionals lacking one or more vital qualification and/or practical skills which have become synonymous with what we have come to expect from public health professionals practicing at the highest-levels (WHO, 2006).

Kazakhstan is presently a middle-income country in which the public health system is no longer functioning at an ideal level – especially in regards to the control and prevention of communicable and non-communicable diseases. Kazakhstan is a former Soviet Union country where the Semashko model remained in use even after its separation and an independence from USSR. The Semashko model focuses more on secondary and tertiary healthcare rather than primary care – with health promotion and prevention not being a top priority (Katsaga et al., 2011). And, despite a number of reforms taking place over the past decade within the nation's vital infrastructure and financial sectors, Kazakhstan's public health has been severely neglected by-and-large since the fall of the Soviet Union (Aringazina et al., 2012).

However, in 2016, the Ministry of Healthcare and Social Development of the Republic of Kazakhstan decided to address these public health challenges and failings before reaching a critical level of no return. And so, to address these public health issues, the Ministry of Healthcare and Social Development of the Republic of Kazakhstan has joined the World Bank partnership programme – the main objective of which is the reform of public health systems, infrastructure, and public health education within medical universities. In doing so, each medical university with be paired with a strategic partner from the United States or the European Union. Simultaneously, while the above partnerships and projects are taking place, the Kazakhstan Committee of Public Health has also agreed to introduce the practice of public health into core academic medical training. The end result of these projects and programs being strong strategic

partnerships and sweeping public health reforms within Kazakhstan's healthcare system that will be able to address the mismatched health needs of the country's population.

The modern programme of the public health specialty education is an interdisciplinary, integrated, and collaborative programme spanning infection control and prevention to healthcare systems and financing. The graduates of modern public health programmes should be competitive and able to meet certain international standards worldwide. Furthermore, in most of the highly ranked Schools of Public Health worldwide, public health is broken up into specialties and sub-specialties as well as offering a diverse availability of degree programs such as Bachelors, Master's, and Ph.D. It is also not uncommon in top tier universities such as John Hopkins' Bloomberg School of Public Health or Emory University's Rollins School of Public Health to offer public health degree programmes concurrently with other schools such as medicine, engineering, law, and business (Hopkins, 2017). Such combined programming is becoming more and more readily available and common in developed countries allowing their future public health professionals to utilise and engage wider international health prospective while increasing their job prospects.

The Karaganda State Medical University (KSMU), established in 1950, is a leading medical university in Kazakhstan in regards to training skilled personnel for the current Kazakh healthcare system. The university offers undergraduate, Master's, and Ph.D. level programmes in public health and aims to always be at the forefront of health education in Kazakhstan and abroad. Therefore, to remain abreast with the leading public health universities from the United States and the European Union, KSMU signed the Magna Charter Universitatum in Bologna (Italy) in 2010 and has been included into AVICENNA Directory maintained by the University of Copenhagen in collaboration with WHO and the World Federation for Medical Education. Furthermore, KSMU's undergraduate and Master's degree programmes in public health offer two concentrations: medical-preventive care and public health as well as a master of public health management program with the Karaganda Economic University. At the Ph.D. level, KSMU also offers a public health research program within a variety of public health sub-specialties (KSMU, 2017). As a final note, the students enrolled within KSMU's public health programmes are actively involved in the research process as well as academic mobility at the local and international level.

But, despite already being a leading university in its field, KSMU recognises that changes need to be made in order to capitalise on the ongoing reforms taking place in Kazakhstan and to become a global leader in terms of public health education. Therefore, in April 2016, KSMU signed a memorandum with its strategic partner Lund University (LU) in Sweden to form a working partnership to bring about these public health education reforms. After the signing of this memorandum, in October 2016, an analysis of KSMU's educational programmes of public health at all levels (Bachelors, Master's, Doctorate) was conducted in order to gauge compliance with international standards. This analysis included the potential of KSMU teaching staff; the internal resources of the university; and, the material and technical base has been conducted by one of the experts from LU. In November 2016, in Astana on the first Conference of the Strategic Partnership, all foreign partners, medical colleges, and universities and the Ministry of Healthcare and Social Development have met and discussed the implementation of the project, results of the analysis and the further actions. After the analysis of the programme and the Astana Conference, key public health modernization objectives were identified for KSMU's public health programming.

The objectives identified were:

- Improve key competences of undergraduate, Master's, and Doctorate level students within the public health specialty
- Develop and implement educational programmes and syllabi for undergraduate, Master's, and Doctorate degrees with a newly improved core competencies
- Involve the teaching staff of Lund University in KSMU lectures and seminars at all levels, as well as within supervisory roles for Master's and Ph.D. level students
- Develop joint programs including online training courses and cycles at all levels of education within the public health specialty with partner universities such as Lund University
- Organise scientific training and research practices for Master's and Doctoral students within public health and medical-preventive work specialties

And, finally, it should be noted that the strategic partnerships and changes mentioned above are an ongoing process. KSMU and Lund University have a clear vision about the future of these projects as well as a detailed understanding about these projects' strengths; weaknesses; opportunities; and, threats. It is our intention that KSMU provides future public health professionals the most up-to-date and practical public health and healthcare system knowledge available so that its graduates can become key international players within the education and healthcare sector in the coming years.

References:

Aringazina, A., Gulis, G. and Allegrante, J.P. 2012. Public health challenges and priorities for Kazakhstan. *Central Asian Journal of Global Health*. 1 (1).

Clark N.M., Weist E. (2000). Mastering the new public health. *American Journal of Public Health* 90(8): 1208–1211

John Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2017. Degree programs.[Online]. Available from: www.jhsph.edu/academics/degree-programs/masters-programs

Karaganda State Medical University, 2017. Specialties of higher special education. [Online]. Available from: <http://www.kgmu.kz/en/contents/view/285>

Katsaga, A., Kulzhanov, M., Karanikolos, M. and Rechel, B. 2011. Kazakhstan health system review. *Health systems in transition*. 14(4), pp.1-154.

Lund University, 2017. News and press releases. [Online]. Available from: <http://www.lunduniversity.lu.se/article/top-100-in-qs-world-university-rankings-2015>

World Health Organization, 2006. World health report 2006: working together for health. [Online]. Available from: <http://www.who.int/whr/2006/en/>

Ihsangalieva G.K., Nurzhanova Zh.S., Raimbekova A.A.
THE POLYLINGUAL MODEL OF HIGHER LINGUISTIC EDUCATION

During the globalism era the multilingual person is a keeper of cultural heritage and regional geographic realities, the intermediary between various people and ethnic groups. Requirements to specialists in the field of contacts with foreign partners increase in highly specialized spheres of economy, industry and science.

Modernization of higher education connects, first of all, with high-quality updating of content and providing its developed cultural human. With respect thereto the special attention is given to creation of conditions for development of creative personal potential of the student and expansion of opportunities of modern profound education including language. Within profound language education such conditions develop in training process on the polilingual basis. Meanwhile in recent years discussion of the problem of bilingual training is even more often conducted, relevance and progressiveness of this technology proves to be true. Training in the conditions of bilingualism is recognized by many scientists as one of opportunities of the most effective forming of teaching a foreign language and therefore is in the center of attention of researchers now. At the beginning of the 21st century bilingual training is considered as very perspective direction. Many scientists support entering of bilingual training in a foreign language and consider that success of case is provided if to increase quantity of polilingual universities and schools.

Polilingual training allows to perform deep invasion into culture of other people, expands possibilities of active use of foreign language that is the prerequisite of successful adaptation of graduates to conditions of the all-European market.

Relevance of training on polilingual basis as main component of profound language education is determined, first of all, by a general world tendency to integration in economic, cultural and political spheres that in the educational sphere causes a tendency to integration of subject knowledge, orientations on studying of complete picture of the world.

Taking into account these tendencies training at polilingual basis provides to pupils broad access to information in various subject domains, receipt of new information according to individual requirements, a possibility of life-long education that in turn creates additional chances to compete in the all-European and world market of specialists. Along with it, training at polilingual basis promotes enhancement of general language training and foreign language skills in the special subject purposes, to deepening of subject preparation and expansion of the sphere of cross-cultural training, and also increase in motivation in studying to foreign language.

Making priorities in education, Head of the state in president's letter to people of Kazakhstan "The Strategy of Kazakhstan-2050": the new political policy of the government" noted that as well as around the world Kazakhstan needs to pass to new methods of education.

And during interactive lecture in Nazarbayev University it charged to the government to introduce the three-lingual education: "The first - on the basis of the best international practices to introduce modern methods of training in educational establishments, it have to be innovative, with formation of technology and creativity. Secondly, it has to be developed with details of the system of children education. The third is on education level providing universal introduction three-lingual education. So we can construct logical system of acquisition of languages. Elements will study at the level of kindergarten, at school there is a basic level, at university or in college there are the vernacular on specialties".

N. Nazarbayev's idea about three-lingual education is dictated by integration of our country into the world community and desire to break the language barrier which remained since the Soviet era.

Not incidentally our President in his letter to the people of Kazakhstan noted importance of knowledge several foreign languages to become the developed competitive state, we have to become the highly educated nation. In the modern world of simple universal literacy it is already obviously not enough. Our citizens have to be ready to constantly seize skills of work on the most advanced equipment and the most modern production. It is also necessary to pay much attention to functional literacy of our children, in general, of all younger generation. It is important that our children were adapted for modern life.

The great poet Abay dreamed of Kazakh culture and literature rising to the Russian and European level. This achievement played a huge role in development of the nation, helped to move apart a progress framework. But the Leader of the nation considering realities of the modern world set new more complex challenge of three-lingual education. English which will help to move apart a framework of modern knowledge is added to Russian which played the positive role, successfully to seize new technologies, to move business borders.

And it doesn't limit at all application of traditional Russian about what the President at the meeting with the public of the Karaganda region told:

"Gradually Kazakh state language will be the main language of the country. And this language will unite all and do all equal. And all of us should know Russian. And children should remember it because Kazakhs through Russian came to world culture. And then, we have the centuries-old joint life here".

Besides, the president of Kazakhstan noted some advantages of Russian: In what language I would make a speech from the tribune of the UN, if not Russian? It is impossible to lose wealth which you have. And the more the person of languages knows, the more culturally he becomes. Besides, Russian is a great language, language of great writers".

And speaking about advantage of three-lingual education N. Nazarbayev emphasized: "It's not an idle question. To us, our children it is necessary to know English. When I come to any school all children speak three languages. It is the correct approach".

English in technical colleges is especially demanded. If for many decades we managed in this sphere one Russian, by the way, rather effectively, today new modern technologies, the best scientific literature are in English. Therefore knowledge of this language is the good way for mastering the advanced modern technique, and our experts can be claimed in labor market tomorrow.

Thus, three-lingual education it is extremely demanded to raise the qualification level of the Kazakhstan experts. After all without knowledge of technical terminology in the Russian and English languages it is impossible to work at the modern factory.

At the same time three-lingual education it is necessary to enter proceeding from the studied disciplines. For example, it is better to teach history and literature and other humanities in all educational groups in the Kazakh language.

About multilingualism many works as experts of linguistics and other scientists facing this phenomenon in the past and now are written. The problem of three-lingual education as abroad and in our country became one of the main, attracting to itself more and more attention of our and foreign linguists. Not incidentally, therefore the problem of bilingualism was a subject of discussion of several international linguistic congresses (the VIII congress in Oslo, the IX congress in Cambridge, etc.). However, despite it, here still there is no consensus in understanding of the most basic concepts as there is also no full unity in terminology.

The bilingualism usually is understood as knowledge of two languages and regular switching from one on another depending on communication situation. U. Vaynrakh in the book about language contacts writes: "Process of alternate use of languages is called as bilingualism and the person using them is bilingual".

As a rule, multilingualism takes place every time when the person switches from one language code to another in specific conditions of speech communication, whether there is a speech about transition from one national language to another, from one national language to dialect or to language intertribal (national, international communication, etc.). Such expanded understanding of multilingualism can be met in other linguistic determination, so, for example, Louis Michel considers that the concept of bilingualism needs to be expanded up to cases of using local dialect and the literary language.

Some linguists are inclined to understand possession only of two genetically unrelated language educations as bilingualism. M. M. Mikhaylov writes: «We believe that the bilingualism is the possession of two genetically different languages in communication. Thus it is important to notice that the bilingualism not necessarily assumes knowledge of two literary languages, it can be reduced to possession of two dialects if they treat two different national languages or, for earlier eras if they go back to different sources". At such interpretation in the possession, though related, but very different languages, as, for example, Tatar and Uzbek, Russian and Belarusian etc. has to be left as bilingualism.

Therefore now experts suggest distinguishing bilingualism and diglossia. Apparently they are genetically related or not, it is necessary to understand knowledge of two different languages or dialects as bilingualism irrespective. As the diglossia it is understood, unlike bilingualism, rather steady language state when in addition to dialects of language there are genetic related language educations or styles serving literature.

Some foreign linguists instead of the term bilingualism use the term language contact. This term was for the first time offered André Martin and put into broad practice by Uriel Vaynrakh who in the bright book "Languages in Contact" raised the main topical issues and gave the review of the world condition of researches in this area.

Language contact is defined as "serial use of two or more languages by the same persons" which are called users of two (or more) languages, or bilingual users. In this definition it is told nothing about the level of their knowledge of these languages, about distinction degree between languages, about conditions of their use or scales of the interference arising thus, but is accepted as an axiom that there are two (or more) various language systems and that, as a rule, it is possible to specify the moment when the speaking passes from one of them to another in the text.

Scientific definition of original bilingualism can be given taking into account the objective phenomena as interference and certain forms of existence of both languages. Scientific linguistic definition of bilingualism in relation to common forms of existence of the literary language can be created as follows: it is necessary to understand possession in perfection as bilingualism of common oral and written forms of existence of both literary languages without manifestation of interference at any level of their structures.

By the most strict criterion, bilinguals that person who with identical ease speaks is considered and thinks both on native, and in the second language. According to this criterion the person who in the process of the speech needs to form mentally the forthcoming statement in the native language (at least partially) and right there to translate into the second language, can't be considered as bilingual.

Summing up the results, it is possible to tell that two-and the multilingualism is represented by many researchers as increase of individual opportunities, increase of intellectual level of the personality. Thus, this problem is actual today and it is the subject of keen interest of researchers.

Kamzina A., Aksholakova A., Kenzhekanova K.
COMMUNICATIVE APPROACH IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

XXI century is a new stage in the development of modern society. Most of the political, economic and socio-cultural changes of recent years are inextricably linked with the desire of countries (including Kazakhstan) to an open society and integration into the European cultural and educational space.

The overriding strategic objective of education in Kazakhstan is on the one hand the preservation of the best Kazakhstan educational traditions, on the other providing graduates with international qualification skills, develop their linguistic consciousness, which is mastering the public, native and foreign languages.

In Kazakhstan until cultural and economic ties between the two countries and peoples development the role of foreign language learning. Every year is increased demand for professionals who speak foreign languages. The most important directions in the development of education today include the use of a competent approach. We are talking about the formation of abilities and skills related to the application in practice of communicative abilities of the person, its cultural, social and information competencies.

This issue has been widely discussed in the scientific and educational literature, but in high schools dominated the cognitive approach, and students have to memorize a lot of information, rather than to develop the basic competencies necessary for successful activity. In this regard, and with the development of high technologies, globalization of the economy and improved social communication system have a question about the development of new methods of language teaching, more efficient and effective. In place of the usual method of teaching through books, studying grammar and the implementation of similar exercises, reading and translation of texts (grammar-translation approach) is communicative approach. When using the grammar-translation method, students learn the correct translation from the Kazakh language into a foreign and foreign to the Kazakh and in-depth study grammar. However, such a student is capable of perfectly translated texts in writing, cannot speak a foreign language these gaps eliminates Communicative method.

This article discusses examples of teaching methods of foreign languages as part of the communicative approach to teaching. From the modern professional requires not only a foreign language, but also the ability to apply it effectively in the field of consumer and professional communication. But this is impossible without the knowledge of social norms, cultural values, traditions of other nations. Most people are multilingual due to natural language contacts in areas with a mixed population. Another important factor is that many people travel, exploring the culture of others, migrated, keeping their traditions, and using not only their native language, but also foreign. An important role in the formation of multilingual played by mass media (Internet, media). Other reason for multilingualism, in our view, is the development of second and third language in educational institutions. Proof of this are the words of our head of State Nursultan Nazarbayev in address to the nation on the 2014 need ownership of the younger generation in three languages: Kazakh, Russian and English.

One of the objectives of foreign language teaching – the development of foreign language communicative competence, therefore, the main purpose of learning a foreign language is to develop communicative competence, i.e. the ability and willingness to implement foreign language in interpersonal and intercultural communication with native speakers. The use of communicative approach in teaching foreign languages contributes to the formation of skills to communicate in a foreign language, i.e. to acquire communicative competence – the ability to use all types of speech activity: reading, listening, speaking and writing. Communication in a foreign language is not only the process of transmitting and receiving information, but also the regulation of relations among partners, establishing a different kind of interaction, the ability to assess, to analyze the situation of communication, is subjective to assess your communication potential and to make the necessary decision. In accordance with the state educational standard of Kazakhstan in foreign languages communicative competence should include the following essential abilities: – read and understand simple, authentic texts (with the understanding of the basic content and with a full understanding); – oral form briefly tell us about yourself, the environment, to Express an opinion, assess; – to communicate orally in standard situations, work-study, cultural and everyday life spheres; – the ability in writing to issue and transfer the basic information (writing).

For mastering foreign language communication requires special learning skills. The student must be taught to rationally organize the memorization of foreign language material, to independently activate the linguistic material, to trace the interdisciplinary connections, working in pairs in the implementation of foreign actions, to see challenges when working on linguistic elements.

For students studying a foreign language, an important task is to enrich their vocabulary. For many, this becomes a serious problem. Someone just learns these words, somebody builds association, someone remembers the words only after they hear or see them somewhere and use them in speech. The task of the teacher is to track how well the student learns new words. In the framework of the traditional (grammar-translation) approach the teachers just ask in native (i.e. Kazakh) the student, the translation of the words and the student say them in a foreign language. However, there is a more efficient method, developing as remembering words and communication skills in a foreign language. So, the teacher before class prepare the flashcards with new words and arranges them so as not to be seen the words, then the students are divided into several groups two by two. First student, pulling the card, sees the word, which he tries to explain in a foreign language to his partner. The second student must guess what word explains the first student and then says it in a foreign language. Thus, the students explain to each other words, what makes them "to feel" these

words – and that's not rote memorization (word-translation). We think that in this way new words are better mastered by students.

Another one more way to test the level of training of students is the next game using the presentation prepared in Power Point. The teacher shows slides on the explanation of new words in a foreign language. First student that says a word gets one point. Who pick up more points wins the game (if the game is played in an educational institution, it is possible for it to rate). Thanks to the spirit of competition the students will be better at home learning words, and then to win in the classroom. In addition, the process of checking new words again passes without transition to native students of the language, which is very important, as you need a full immersion in the language, at least during the class.

To improve the students' perception of foreign speech at the hearing, you can arrange watching the various videos (movies, cartoons) - both adapted and original (for students with a higher level of proficiency in a foreign language). However, it is necessary to check that the students understand the scanned material. It is possible to discuss the video, ask students questions, request them to Express their opinion on the material raised in the topic.

Many critics of the communicative approach say that if you use this method of teaching does not put a lot of time on learning grammar or it pays insufficient. In fact it is not so. Grammar is studied intensively, but the submission process is somewhat different. After the explanation by the teacher new topics, the students are divided into several groups (number of groups determined by the teacher). After that, the teacher gives the task to each group (same for all group members) on passed theme. The students in the group do this task yourself, then within the group debating the activity and explain your choice. It is not insignificant that all this happens in a foreign language. So students not only demonstrate knowledge of the grammatical topic but also learn to express their opinions in a foreign language. As the result each group presents the teacher their answers. The teacher checks and explains the mistakes in a foreign language.

Work on texts by using the framework of the communicative approach to language teaching is also possible. For example, after studying the text we can discuss it students will express their opinion on stated theme. And also is existed other variant it is to divide students into groups (size of group determined by the teacher, recommended number of people per group of 2-3) and to members of each group must be given different texts on the same topic. For example, the first student gets a text about the education system in the United States, the second student about the education system in Germany, the third — in Kazakhstan. Within the group students should tell each other summaries of the text in a foreign language and then make the comparison of education systems in each of these countries and orally to present it to the rest of the students. Thereby students learn to highlight the most important information in the text interact in the group and to present obtained information in a foreign language. In addition, to explore "alive" language (everyday language, including slang), you can use texts from various foreign forums in which to communicate with native speakers. This will help students better understand the speech of native speakers, which is often radically different from what is taught in textbooks.

As election activities the teacher can give a variety of joint projects. For example each student should prepare a Power Point presentation and tell it in a foreign language. But precisely to tell but not read from the sheet. And finally, you can organize conversations with a native speaker on Skype. It is one of the most effective ways to learn a foreign language. After of course the conversation contributes to the development of the language! Classical grammar-translation method learning is focused on academic language learning: it gives an in-depth understanding of grammatical structure, steady skill of writing. The communicative method is applied, it is aimed at the successful development of the ability to oral communication, creating the person extra motivation to the study of language, which provides the interest of the student in the classroom, and hence their efficiency and effectiveness.

Based on the foregoing, the communicative competence can be defined as the means necessary for the formation of speech situation in a social context, and the purpose of formation of communicative competence – as a successful communicative act. To achieve this goal requires communicative competence – language knowledge and skills, linguistic skills, linguistic component of the learning content. Communicative competence is the most important role of linguistic competence, which thanks to a certain body of knowledge provides the designing, grammatically and syntactically correct forms and understanding of the meaning of segments of speech, constructed in accordance with the rules of a foreign language.

However, the mastering of the grammar system of the language is only based on a familiar vocabulary. The conclusion is that grammatical and lexical skills to serve as a centre of linguistic competence upon which the various speech skills. Today every individual and the state as a whole are interested in the practical mastery of a foreign language, providing access to the world market, introduction to world culture. Therefore, the priority goal is communicative approach.

Based on the foregoing, the communicative approach can be defined as the means necessary for the formation of speech situation in a social context, and the purpose of its formation as a communicative act. To achieve this it is necessary language knowledge and skills, linguistic skills, linguistic-geographical component of the learning content. In the communicative approach are the most important role of linguistic competence which thanks to a certain body of knowledge provides the forming grammatically and syntactically correct forms and understanding of the meaning of segments of speech, constructed in accordance with the rules of a foreign language. It should be noted that without knowledge of the grammatical structure of a foreign language impossible to solve communicative tasks. But the mastering of the grammar system of the language is only based on a familiar vocabulary. The conclusion is that grammatical and lexical skills to serve as a centre of linguistic competence upon which the various speech skills. Today every individual and the state as a whole are interested in the practical mastering of a foreign language, providing

access to the world market, introduction to world culture. Therefore, the priority goal in learning a foreign language becomes a communicative approach.

References:

1. Чан Динь Лам. Полиязычное образование – важнейшая стратегия развития Казахстана. – Пенза: “Академия Естествознания”. – 130-132 с.
2. Послание Главы государства Нурсултана Назарбаева народу Казахстана. 17.01.2014. –[Электрон. ресурс]. Режим доступа: http://www.akorda.kz/ru/page/page_215738_poslanie-glavy-gosudarstva-nursultana-nazarbaeva-narodu-kazakhstana. - дата обращения: 01.2014.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычного говорения. – М., 1985.
4. Мильруд Р.П., Максимова И.Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения ИЯ // Иностранные языки в школе, № 4. – 2000 г.
5. Палагутина М.А. Инновационные технологии обучения иностранным языкам // Проблемы и перспективы развития образования. Материалы международной научной конференции. – Пермь: Меркурий, 2011. – Т. 1. – С. 156-159.

Madiyeva G.B., Madiyeva D.B.

THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND LANGUAGE CONTACTS IN MODERN CONDITIONS OF GLOBALIZATION IN KAZAKHSTAN

For more than one period of history, many nations have experienced various kinds of conflicts determining to some extent the historical development of their material and spiritual cultures. Today, “there are huge territories, structurally and organically united into one social system with its own cultural traditions. For example, it is possible to speak about the American, Latin American, African, European, Asian cultures, etc. These cultures are defined in accordance with the continental principle, and owing to their large scale they are termed “macrocultures”. At present it is accepted to speak about the Eurasian macroculture which integrates the characteristic features of the European and Asian cultures on the ex-Soviet space. It is obvious that macrocultures can not exist with integrity since in their turn they are further subdivided depending on various factors (geographical, social, confessional) into microcultures or subcultures, differing in typical for these cultures features, traditions, customs, beliefs, ideas. However, these distinctions don't prevent from their consolidation into macrocultures. Communication at the level of intercultural communication of macrocultures “is carried out regardless of the status of its participants in the horizontal plane...; communication between subcultures proceeds within this society and it is vertical”.

This situation becomes complicated when these ethno-linguacultural societies interact and influence each other. Within Kazakhstan, communication is considered at the macro-level as well as at the micro-level, since “communication between individuals representing different nations (ethnic groups) can be regarded as communication at the micro-level in case these individuals are a part of the uniform state”. In the course of contacts of various language forms (literary, dialectal, sociolectal), such phenomena as borrowings, interference, mixed languages, different types of bilingualism, convergence, language shift can occur at the interethnic level. On this scale language shift is the most extreme situation in which the process and the result of the ethnic language loss take place. The formal indicators of language shift are the choice of a certain language as the mother tongue. Language shift is possible only when one of the languages, exposed to change, can't function any more and has no support for its vitality.

Changes in the language can take place at different levels of language in varying degrees. In our article we would like to raise the questions connected with proper names, in particular, with the Kazakh informal personal names which are influenced by languages of other cultures, for example, of Russian or American/English during these cultures' contacts, the results of which are determined by the contacting zone (in various communicative spheres, with various forms of the language existence), linguistic situation (the Kazakh-Russian, Russian-Kazakh bilingualism), intensity of contacts (intensive, close), regularity (regular for the Kazakh and Russian cultures; sporadic for the Kazakh and American/English cultures).

Makisheva M.K.

ON SOME METHODOLOGICAL PERSPECTIVES OF POLYLINGUAL EDUCATION

**“Learning languages is a treasure that
will follow its owner everywhere”.
Chinese proverb.**

The most important strategic tasks of education have been put forward by the President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev in a range of significant documents. A key focus has been made on the preservation of the best Kazakh educational traditions and on mastering the state language, on the one hand; on the other hand, on providing international qualifications standards of graduates by learning two or more foreign languages.

Polylingual education has become one of the priority aspects of language policy which has a direct impact on the socio-political environment.

Polylingual education has different meanings to different people. By polylingual education we mean the use of two or more languages as mediums of instruction at any stage in a student's educational career. It means that polylingual education necessarily involves using both the mother tongue and the target language(s) as vehicles of instruction.

Polylingual education can be regarded from different perspectives: educational, philosophical, psychological, sociological, political, historical or legal.

I would like to dwell upon polylingual education in a multilingual society for the indigenous population.

Language teaching in Kazakhstan takes place in a context which includes several factors such as "societal, educational, instructional and individual. These factors determine the policies and goals which are implemented in terms of objectives, syllabuses and teaching procedures and particular methodological options" [1].

These factors "include the role of English within society and how this affects the need for English in particular kinds of educational and occupational settings; the kinds of objectives that have been established for English teaching programs and the type of curriculum and syllabus that has been developed; the amount of time devoted to English instruction, the type and quality of instruction, the role and nature of materials and tests, as well as the degree of teaching skill and language proficiency of teachers; learner attitudes, learner motivation, and learning styles"[2].

It is the challenge of the time that innovative processes in education imply changes in the content and technology of training and education. These processes that are implemented in higher educational institutions are closely related to general education system in today's schools. In accordance with "The State Program for the Development of Education of the Republic of Kazakhstan for 2011-2020" one of the most important tasks promoting the formation of a polylingual personality is to teach Kazakh as the state language, Russian as the language of interethnic communication and English as a means of integrating into the world culture and economy.

The Republic of Kazakhstan is a multinational state with the population of 17,753,000 people where bilingualism is considered to be a natural phenomenon today for almost everyone. It means that polylingual personality formation, i.e. mastering the state language, Russian and English, depends on the practical effectiveness of foreign language teaching at schools where the foundation of speech abilities, communicative skills, productive multilingualism and further processes of language development are laid down. Alongside with the steady improvement of foreign language teaching, social and cultural aspects of the formation and development of students' polylingual communicative abilities should be taken into account.

"Both competence in the language (language ability) and the use of language (linguistic activity) do not appear immediately. Competence in the language is the result of its active reflection of the reality, of the social and cultural environment" [3].

In my understanding the nature of a polylingual person goes beyond linguistics. He must be able to express himself as a person and make contact with other people with certain individual, ethnic, national and cultural characteristics, detecting particular worldview, speech thinking, ethnical and cultural values.

The key to successful polylingual development of the individual is his interpersonal experience. As Leontiyev (1977) pointed out "personal experience is a kind of fusion of his own personal experience, the experience of other people and the experience of society".

Language promotes intensive socialization of human activity, development of an active and practical relationship to reality. The acquisition of English as a foreign language develops cognitive capabilities of human comprehension of the world, communication skills, including the social and cultural attitudes in the structure of personality. The language serves as a means to achieve mutual understanding of people. According to Kuzovlev (1999) "a foreign language is not a function of assigning public experience of getting direct knowledge of reality, but as a means of thought expression the objective reality" [4].

The process of learning a foreign language is regarded as "re-socialization of the lingual person, which is commonly understood as the mastery by the individual of socio-cultural knowledge, values, and norms of other culture" [5].

The positive formation of a polylingual personality in learning a foreign language may be reached by using the following categories or strategies proposed by John Richards: restructuring activities, one-centered activities, unified group activities, dyads, small and large group activities.

Restructuring means:

1. To break down expected classroom structures
2. To create opportunities for supportive behavior.
3. To dispel fears and anxieties.
4. To relax both the student and the teacher.

This strategy requires minimal participation by the teacher and the communication is often done non-verbally, mainly through action, drawings, or quick –written statements.

One –centered activities are used.

1. To provide each student with individual attention and acceptance from the entire group, i.e. to put one student in the spotlight for a short time on a voluntary basis, which develops the student's self-confidence entailing maximum or minimum verbalization, from the front of the class or his or her seat.

Unified group activities

1. To develop cooperation among group members.
2. To emphasize each group member's value to the group.
3. To provide opportunities for group success.

This category of activities requires the participation of each group member.

No one may bow out. Each person's contribution is considered to be essential to the completion of the activity. The participation of the teacher in the activity is minimal.

Dyads or paired activities include both personal and non-personal content. Time is usually given

1. To get students accustomed to dealing openly with their own feelings, sensitivities, and emotions.
2. To provide opportunity for simple interaction with only one other class member at a time.
3. To develop sincere interpersonal communication in a foreign language.

Small and large group activities require patience and good listening patterns. They require attention sharing, turn-taking, and fair interruptions

1. To develop in each individual a growing sense of commitment to the group.
2. To develop trust and cooperation among group members.
3. To develop group interaction techniques that facilitate fair interaction.

No doubt, the above mentioned strategies "will enhance the results of learning foreign languages and promote the formation of a polylingual person breaking down the stereotypes of classroom procedure and will give them opportunities to begin interacting democratically and independently"[6].

For improving the effectiveness of foreign language classes under modern conditions and requirements, there are many opportunities.

Acquiring any discipline in general and a foreign language to a greater extent is possible only with the active performance and involvement of each student in the verbal activity.

If there is the lack of students natural needs, the necessity to use the language in communicative purposes creates great difficulties for both teachers and learners. The need may arise only if there is high motivation, interest in the discipline, desire to acquire and master it. It depends largely on what kind of education technology is used, how the teacher teaches and how students learn.

Modern foreign language teaching has become more sophisticated as they are professionally oriented, i.e. learning a language through specialty, which demands from a teacher of a foreign language more creative and comparative approaches.

By striving to achieve the key aspects of polylingual personality formation effectively the following factors must be taken into consideration such as: skillful creation of programs for the class of a foreign language; thematic verbal situations close to natural; contributing to acquisition of communication skills in the dialogue of cultures.

These essential aspects define general didactic (scientific character, availability, system character, consistency, the principle of consciousness, activity, collective character of learning and individualization) principles; linguistic (functional and semantic) principles; and methodological principles (practical orientation, account of the native language, communicative, functional, cognitive and lingual aspects) of learning a foreign language.

While focusing on the development of polylingual person's competences we should study the factors reducing the success of teaching foreign language communication by highlighting the problem of parity violation in using the mother tongue and other languages. Polylingual personality formation must be based on the skillful use of means, forms, methods and techniques in the course of teaching Kazakh, Russian and English. Even if someone is highly proficient in 2 or more foreign languages, his or her so-called communicative competence or ability may not be as balanced.

The language policy and the status of languages in Kazakhstan are rather specific. Here we can find compound bilinguals who are fluent in both Kazakh and Russian and can start learning English with no difficulty. For others, the first language is more dominant than the second one. Judging by this we can assert that not all speakers need to be polylingual. It will depend on the functional distribution of the language involved.

In conclusion, I would like to emphasize that it is possible to accomplish our aims in polylingual education and polylingual personality formation through the efforts of dedicated teachers and committed society to change the language policy and to develop to its fullest potential the linguistic, academic and personal growth of learners. It means that "slow, steady growth of programs, with well-planned curriculum and strong community and administrative support is bound to lead to more effective results than 'shot-gun' implementation" [7].

References:

1. Zimnyaya, I.A., 1989. Psychology of foreign language teaching. Prosveshenye, Moscow.
2. Judd, Elliot L., 1978. Socio-political factors and their influence on the profession. Washington D.C.: TESOL
3. Passov, E.L., 1991. Communicative Methods of Teaching foreign language speaking. Moscow.
4. Kurovlev N.E., 1999. The Personality of a Teacher. – M.: "Flishks", 2005. – p.200
5. Michael H.Long, Jack C. Richards, 1987. Speech Acts and Second Language Learning. Applied Linguistics. Methodology in TESOL.
6. Sharov K. Bassano, 1987. Developing Successful Conversation Groups. Methodology in TESOL pp 202-203.
7. Spolsky and Cooper, 1977. Center for Applied Linguistics Methodology in TESOL, Nowbury Publishers House.

Mukanova G.K., Abdyhadyrova A.
METHODS «LEARNING BY DOING» OR HOW TO HELP DOCTORAL STUDENTS PUBLISHED
ARTICLES IN JOURNALS WITH IMPACT FACTOR

Teach correctly to issue a scientific article - no easy matter. For this young researcher has to possess the material and, in addition, learn how to express their opinions, so that even people far from science understood and correctly assessed the work of dissertation. Learning through action, in other words - fulfilling specific tasks, to produce new knowledge through scientific experiment to come to certain results - the essence of a technique «learning by doing».

One caveat should immediately designate. That is evident in the natural sciences, the humanities should be explained. Otherwise, we are wandering from century to century patterns and stereotypes. This is evident in the history of Kazakhstan (the origin of the ethnonym "Kazakh" is still a topic of debate).

Initially, research manager draws attention to the title of the article. This does not mean that the title does not change; In contrast, by the end of the article (abstracts) name will be improved.

What are the requirements to the title of the most typical? First. It should be informative and overlap with the topic of the thesis, otherwise why bother to be taken for writing articles? Second. The title of the article (abstracts) should present the chronological framework of the study (for example: 1991-2011, or the nineteenth and twentieth centuries, or the 20-ies of XX century), to indicate the approximate boundaries of the sources and the socio-economic component of the particular period. Third. If necessary, mark the geography of the study (Central Asia, Russia, Egypt, and others.) Moreover, the selected aspect (social, political, philosophical, and so on.).

The object and purpose of the study should overlap with the topic of the dissertation. It is important to give a brief description of the methods of scientific knowledge, of discussions and arguments of the author, and in the end will certainly present the results (final or intermediate), commenting, they are the same or different from the findings of colleagues (domestic and foreign).

All of these components combined with the finding aid (links to) the publication of the article will give a strictly scientific in nature and help build its internal logic.

Of course, the article (theses) should be deleted unnecessary parts of research: for example, the difficulty of finding sources, inappropriate emotions, etc., in order to save the publishing area, because the reader important methods and conclusions. For all that, the article to complement the original hypothesis, expressed in the very beginning. Do not be shy to point out the fact, if in the course of the study the original idea of working may be change since it influenced the newly discovered facts, benchmarking and others.

Actually, we outlined the above scheme of a scientific article. Fill those Framework outlines specific content, logically and correctly build digestible summary of the study course, lead to the conclusion - the task of dissertation. To master this art, it is necessary to study special literature, to know the works of scientists, recognized masters in their chosen industry.

We must remember that the human sciences rather labile, i.e., conclusions of economists smoothly flow in the realm of politics and political science, are used in sociology and anthropology, and all of them are together become the property of history.

For example, symptoms of crisis in the economy often crowned by political (coup, revolution, impeachment, Brexit, etc.) and social (unemployment, inflation) shocks, as reflected in the media, i.e., current processes and events somehow feed journalism, as a profession and as a branch of knowledge, and - as a reflection of the "fourth branch of government."

Conclusions specific studies should be consistent with the modern rod approaches in the humanities. It is important to link the goals and objectives of the study with the state program. It is necessary to monitor the publications of colleagues to avoid unnecessary repetition.

When citing foreign publications should avoid plagiarism - it is necessary to specify the name of the book / article, the author (s), year of publication and pages quoted fragment.

In the case of post-Soviet material, it is important to put forward bolder hypothesis, fundamentally changing the stale concept. Many of them were formed in the last century and in need of revision. This is - one of the most urgent problems of young Kazakhstan's researchers.

For example, the logs in the database Scopus put forward the basic requirement - a particular area of study. Kazakh investigators often write, abstracting from the source, trying to identify their personal opinion. However, they do not always give clear arguments in favor of the concept or do not adhere to the concept.

This is often the reason for the deviation from the publication of the article. Reviewers need to be sure that the author does not use plagiarism, for this, it is important to quote the edition of the past few years. It is important to study the methods and materials. Also plays a role as the author puts forward a hypothesis and protects. Justification (argument) abstracts of the main body of the article.

In the media, the Internet is now the most attractive offers to publish an article in the prestigious publication, but if you look closely, most of them created in Russian. This fact alone should alert: after all, the language of science is English. Where did the editors of international journals perfect knowledge of the Russian language? Prudence does not hurt, it is necessary to find the publication in indexed lists, publishing site and study the dynamics of the growth of the citation and subscriptions.

For doctoral students specializing in journalism, the challenge to publish the research and development, at first seemed an impossible task. Occupation journalist has its own specific and original and independent opinion is valued in it. Whereas scientific style requires restraint and argumentation.

Therefore, from the doctoral specialty "Journalism" can often hear complaints about the inconsistency between professional competence and - the scientific method. However, in order to bring their knowledge to the reader, the author must learn to master the methods of data journalism.

Having studied many publications in journals with impact factor, we noticed a definite trend. Humanities research is now similar to the natural, as the authors use diagrams, tables, graphs and statistics for the reasoning and visualization of its findings and theories. Noticeable thus interdisciplinary paradigm.

In general, in order to succeed in achieving this goal, the author - a young scientist, and his mentor have to revise the amount of reliable data, archives, search for the original sources. Further, comparing their findings with the publication of colleagues over the past few years show the favorable side of his studies. It is important that the development is beneficial to humankind, the obvious positive benefits of the project.

Thus, the road by walking (proverb). It is important to investigate their chosen field, to understand the socio-economic situation, the cause-and-effect relationships. Knowledge of the basic laws of dialectics must! To avoid possible disappointment, the author must learn to carefully examine the requirements of the magazine and correct reviewer's comments. Patience and hard work to succeed.

The above provisions are based on the experience of working with masters and doctoral students, as well as the practice of successful publications in journals with non-zero impact factor. Using our method will allow graduates of Al-FarabiKazNU to be in demand and competitive in today's conditions. The labor market presents significant opportunities for young graduates. The University is able to export our educational programs, provided quality selection in the master's and doctoral, master a foreign language (English). Science University library, IT communications, external communications with employers form the basis for an excellent study and doctoral theses.

Mussiraliyeva Sh.

APPLICATION OF MEDIS PROJECT METHODOLOGY for AUTOMATION and CONTROL SPECIALTY AT INFORMATION SYSTEMS DEPARTMENT

Latest requirements in production, business and society have a strong influence on teaching methods and content of engineering education today. Modern engineering projects cover technical, but also management, social, economic, and many other aspects that significantly affect their complexity. Specificity of tools and mechanisms for formation of a new quality in a competence-based education system requires a careful study of Kazakh and foreign experience in innovative education as well as ways of introducing them into traditional educational system. The problem of training's quality is a central issue in their demand for domestic economy and international recognition, which is directly related to the content of education and implementation technology of educational programs. Nowadays, throughout the world there is an active transformation of engineering education aimed at developing competencies required by professionals, in particular at ability of their application in practice

The Information Systems Department of KazNU named al-Farabi trains specialists on the next specialties:

Bachelor's Degree. 6B070300–Information Systems; 6B070200– Automation and Control;

Master's Degree. 6M070300– Information Systems; 6M100200–Information Security Systems; 6M070200–Automation and Control;

Ph.D. 6D070300– Information Systems, 6D100200– Information Security Systems, 6D070200– Automation and Control.

In winter of 2014 an international project MEDIS (A Methodology for the Formation of Highly Qualified Engineers at Masters Level in the Design and Development of Advanced Industrial Informatics) started as part of TEMPUS IV - 6th Call for proposals program. Given the above, this project is an excellent opportunity to adopt innovative teaching methods of European universities for quality education of engineering students. Designing an industrial automation project requires a good knowledge and understanding of the requirements and potential solutions. Transforming the design into reality in turn requires engineers capable of configuring, programming, and installing these domain specific hardware and software solutions. Commercial companies and industry therefore need qualified personnel in the domain of industrial automation, and the initial qualification is typically obtained at higher education institutions. MEDIS project aims to adapt master training programs for engineering specialties from EU partner universities by including in programs the Advanced Industrial Informatics Specialization Module (AIISM) aimed at training professionals in engineering design and development of industrial information systems using microcomputers, industrial computers, mobile and cloud computing platforms for decentralized control and management of complex processes. Such courses will contribute to preparation of highly skilled engineers who will be able integrate easily into labor market. Moreover, involvement of such engineers in production will help increase productivity and competitiveness of companies, thus contributing to development of the whole society [1].

The objectives of the project are:

– offer PBL (problem-based learning) methodology and develop resources for teaching the proposed modern industrial informatics specialization module (AIISM);

– review the curricula of universities in partner countries and adapt AIISM in order to integrate it into specific training

programs in each partner country;

- develop training courses and train teachers, support and administrative staff in the partner countries;
- implement AIISM-PBL methodology in the partner countries and contribute to its further use;
- evaluate the results of AIISM implementing;
- disseminate experience and results of the project among interested parties.

The methodology aims to create a working environment for students that is as close as possible to the working environment in industrial companies.

The teaching consists of:

1. Lectures: that describe the main idea by showing examples of corresponding applications.
2. Seminars: that discuss solutions to the stated real problem proposed by the group.
3. Laboratory classes: where students apply the proposed solution.
4. Mini-projects: that teach to plan, design and develop solutions for effective control of distributed and complex manufacturing processes.

Methodology is based on problem solving, Problem-Based Learning or “PBL”. This methodology is a kind of active learning. It is based on problem solving, where students build their knowledge based on problems and situations from real life. Meanwhile, they also exercise in the process of reasoning that will use in their future professional job; evaluating and integrating the acquired knowledge to achieve professional technical expertise in their specialty. The essential feature of the PBL methodology is the using of problems as a starting point for the acquisition of new knowledge, and the concept that the student is the protagonist of their learning progress. With this method, applied to the Industrial Computing, the student is empowered to take the roll of "designer" of an Industrial Computer Application, and throughout the course, "designers" attain new knowledge, skills and attitudes as it happens in the day to day in an real project office. Designers must be able to analyze and deal with the proposed design of an industrial computer system, the same way they have to do during their future professional job. This model is based on the educational goals proposed by the Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET) [2] and different experiences [3,4].

Proposed method of learning requires specially equipped laboratory classes (industrial computers, microcomputers, simulators, etc.). At this stage of the project works on the purchase of related equipment is being carried out. AIISM module consists of 5 sub-modules:

- Industrial computers;
- Microcomputers;
- Mobile and cloud computing platforms;
- Industrial networks and protocols;
- Industrial controllers and simulators.

Project executors from Kazakhstan and foreign countries:

- Universitat Politecnica de Valencia (Spain)
- Malardalen University (Sweden);
- Technical University of Sofia (Bulgaria);
- University of Stuttgart (Germany);
- University of Porto (Portugal);
- al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan);
- S.Toraigyrov Pavlodar State University (Kazakhstan);
- Saint Petersburg State Polytechnic University (Russia);
- Petrozavodsk State University (Russia);
- Odessa National Polytechnic University (Ukraine);
- Ukrainian National Technical University (Ukraine).

According to the plan of MEDIS project the new curriculums were elaborated for the specialties of Information Systems, Information Security Systems, Automation and Control. Five new courses were introduced for 2015-2016 educational year. Part of curricula for corresponding specialty is shown in table 1.

46 students chosen and passed exams on MEDIS courses during 2015-2016 educational years

Table 1. 6M070200– Automation and Control

Module	Code	Discipline name	Credits	Semester		
				I	II	III
Basic disciplines						
1.2. Elective module	Elective module #2 ASUSTMSS AU 5206	Microcomputers	3	1+1+1		
	Elective module #3 IK 5207	Industrial computers	3	1+1+1		
	Elective module #4 KSUTP 5208	Industrial controllers and simulators	3		1+1+1	

Specialized elective disciplines						
2.2. Elective module	Elective module #3 MOKP 6307	Mobile and cloud computing platforms	3			1+1+1
	Elective module #4 6308	Industrial networks and protocols	3			1+1+1

Each course has a foreign teacher who helps our teachers to elaborate new educational course. The names of courses and corresponding leaders are shown below:

1. Industrial Networks and protocols, University of PORTO, Dr. Mario de Sousa
2. Industrial Computers, Universitat Politècnica deValència (UPV), Dr. Houcine Hassan
3. Microcontrollers, - USTUTT - University of Stuttgart, Dipl. Ing. Michael Seyfarth
4. Industrial controllers and simulators , TUSofia - Technical University of Sofia, Dr. Valeri Mladenov
5. Mobile and cloud computing, MDU - Mälardalen University , Dr. Dobrin Radu
1. Mobile and cloud computing, MDU - Mälardalen University , Dr. Dobrin Radu

Figure 1. “Advanced Industrial Informatics” laboratory

Figure 2. “Industrial controllers and simulators” laboratory

Figure 3. Prof. Mario de Sousa teaches Medis course “Industrial networks and fieldbuses” at Porto University, July 2016

Figure 4. Laboratory work, Prof. Mario de Sousa’s classes at KazNU

Teachers of Information system Department prof. Yeraliyev A. and prof. Belgibayev B. attended course “Programming on logic controllers Siemens (SIMATIC S7-300)” which was organized by KazNU and FESTO company. Consultations of experienced professors from EU partner universities and purchasing equipment under Medis project allow KazNU to open 2 laboratory rooms - room #6 “Tempus Medis. Advanced Industrial Informatics ” (see figure 1) and room #5 “Industrial controllers and simulators” (figure 2.). So students have possibility to improve their practical skills and classes are more qualified. KazNU invited to teach the MEDIS course “Industrial networks and fieldbuses” the leader of this course prof. Mario de Sousa. After that 6 students attended Summer School organized by prof. Mario de Sousa at University of Porto (figures 3,4)

It was signed the agreement of collaboration between KazNU and Sant-Petersburg Polytechnic University in 2016. Sant-Petersburg Polytechnic University gave 7 student scholarships to attend Summer school. 7 students learned during 2 weeks additional themes under Medis courses this summer (figures 5).

The Workshop “Formation of highly qualified engineers within IIDSP-2” (Industrial and Innovative Development STATE PROGRAM -2) and Governing Board meeting of project partners were hosted by the al-Farabi Kazakh National University and were take place on June 1-5, 2016. The purpose of the meeting was to discuss results and to establish the tasks for further performance of the project according to the Work plan. When MEDIS partners arrived to Almaty to take part at the workshop “Preparing ICT specialists for company NPIID-2” Eltex (industrial company) and PIT Alatau (park of innovation technology) invited them to show companies works. It shows a big interest of industrial

company to Medis project results. 15 students which learned all 5 Medis courses are working on Labwork at Eltex company now. The results which were discussed during the Workshop “Formation of highly qualified engineers within IIDSP-2” published as a Proceedings of the first international practical workshop for company NPIID-2 [5].

Figure 5. Summer school at Sant-Petersburg Polytechnic University

References:

1. Welcome to MEDIS. 2015. Retrieved from www.medis-tempus.eu.
2. ABET. 2012. Criteria for accrediting engineering programs. Retrieved 03-21-12 from <http://www.abet.org/DisplayTemplates/DocsHandbook.aspx?id=3143>.
3. Hassan Mohamed Houcine and others “A Hybrid Structured Methodology for Developing Computer-based Industrial Computer Systems” International Conference on Frontiers in Education (FECS). Las Vegas (EE.UU.) 2012
4. Houcine Hassan Mohamed and others "An innovative proposal for the Industrial Informatics subject". International Conference on Engineering Education (ICEE). Valencia (Spain) July 2003
5. Book: “Proceedings of the first international practical workshop for company NPIID-2”, Almaty, 2016 (ISBN 978-601-04-2547-7)

Strautman L.E., Gumarova Sh.B.

CONTRIBUTION OF THE TEACHERS OF ENGLISH TO THE SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM "100 CONCRETE STEPS"

According to the new presidential program "100 concrete steps" Kazakhstan is planning a phased transition to teaching some subjects in the English language in high schools and universities. In November 2015, Kazakhstan adopted the 2020 Trilingual Education Road Map. Beginning from 2019-2020 academic year the subjects "Information Technology", "Chemistry", "Biology" and "Physics" will be taught in English. Kazakhstani students in the upper grades will soon be taught classes in English, This is provisioned by the new presidential program "100 concrete steps." "A phased transition to English language in the education system will be taking place in high schools and universities. The main objective is to improve the competitiveness of graduates and increase the export potential of the education sector," is stated in the document [1].

Introduction of the trilingual system of education in Kazakhstan requires intensification of efforts in learning and teaching the English language. It should be noted that the multi-language education program implemented in Kazakhstan is a unique and, unlike its Western analogies, implies a parallel and simultaneous training in three languages [2]. An effective higher education system is a core element of a successful society and economy. “We are increasing the pace of introduction of trilingual education. This is not a fiction, it is not a wish of someone, it is a necessity. Already 20% of Kazakhstani citizens speak English, and the knowledge of three languages is a pass to the global life, it is a base of success in life. In the global world our children will be citizens of our planet – they will have to work everywhere, and they must be like a fish in water in a complex world,” these are the words of the President of Kazakhstan.

The task of universities is to train specialists who will be able to teach science in school in English. In the framework of the program the courses were organized for the university teachers of Physics (5B011000) and Biology (5B011300) in compliance with the experience of basic higher education institutions of SPIID and State assignment program. The course program included on-line teaching. The teachers attended 240-hour courses English courses at Al-Farabi University Institute of educational development and professional improvement within the framework of intensive training program of pedagogical personnel. and passed the exams according to their level. It was an important contribution to the improvement of the level of English of the university teachers and professors.

How is the problem of training present-day high-qualified specialists solved by the teachers of English?

The program of our university has the course of professionally-oriented English instead of the course of general language. At the faculty of Physics & Technologies, at the lessons of English we introduce more and more physics in terms of translation of real scientific texts, making presentations and even student's conferences in English.

The teachers of the department of foreign languages of Al-Farabi Kazakh National University are making their contribution to the solution of this problem. One of the directions is application of new advanced methods in teaching English in the conditions of limited number of hours. They include usage of tests similar to the TOEFL tests that will be needed in their further exams, watching video-lessons provided by the American teachers of physics and preparation of exercises for such video-lessons as well as fulfillment of several project works during the semester. A lot of attention is paid to the organization of self-study work of the students. The limited number of hours makes it necessary to search for the most suitable material and new strategies which would improve the efficiency of its usage. The key factor is the response to the demands of the new educational environment when more and more English-speaking scientists reading lectures on physics in English come to the University and new disciplines in English are included in the curriculum.

Optimization of the educational process implies obtaining maximal results in the conditions of the limited number of classroom hours. As an object of optimization we will consider the course of English for Professional Purposes. The subject of technical English was defined by Peter Strevens [3], "Technical English uses little of general, philosophical or even methodological concepts; the special terminology used relates chiefly to concrete objects and practical processes, rather than to abstractions; quantification is mainly a matter of stating measurements rather than the symbolisation of mathematical relationships; there is a good deal of non-scientific or "common-core" English interspersed in technical texts." The assumption underlying this approach was that the clear relevance of the English course to their needs would improve the learners' motivation and thereby make learning better and faster." This purpose of making learning "better and faster" is a driving force of all applications of new technologies and methodologies. In this report we will discuss some problems of teaching professional English in terms of increasing efficiency of this process.

The new educational environment requires the development of new approaches to teaching technical English. At the present time most students starting the course of professionally-oriented (technical) English have as prerequisites Pre-Intermediate levels of English File or Headway courses. To reorientate students from the course of General English to the course of Technical English means to reorientate them from Colloquial Language to Academic Language. For example, in the instructions to Interactive exercises for English Files the language that is taught is defined as "colloquial". Therefore, we have to explain the students the difference between "colloquial" and "academic" language.

Systematization, introduction of tables, charts and graphs becomes an integral part of not only the textbooks on exact sciences but also the humanities. Visual presentation of grammar rules in the form of tables and diagrams significantly improves the digestibility of the studied material. Producers of educational materials in the market felt the need for such materials and began to produce a variety of benefits in the form of brief tables that are in high demand among students. With a limited number of classroom hours the use of tables, charts and graphs is a necessary component in optimizing the learning process. No doubt the fact that the tables for various grammatical structures can be found in textbooks, however, in the translation of scientific texts, we are faced with a problem that has not been reflected in the textbooks as a systematic presentation of the material.

A lot of questions arise when students translate concrete values and ways of expressing them from Russian into English and from English into Russian. Here are some examples that seem very simple, but difficult to translate even for the already practicing translators.

The other task is to teach students how to read mathematical formulas. Usually, having as prerequisites the textbooks on General English, the students simply skip formulas and go on reading. There are practically no textbooks that teach students how to read formulas and the available listening material both from the courses of General English and English for Specific Purposes does not provide this information. We have to provide students with the ability to understand lectures and presentations in English and to make reports. There are some applications that can be used for these purposes. We provide some of such information in our educational manuals published in the University Publishing House.

As an example we can provide the following material:

$$M = R_1x - P_1(x - a_1) - P_2(x - a_2)$$

M is equal to R sub one multiplied by x minus P sub one round brackets opened, x minus a sub one, round brackets closed, minus P sub two, round brackets opened, x minus a sub two, round brackets closed.

$$N_1 = K \frac{1}{e^{\epsilon/kT} - 1}$$

N sub 1 is equal to K, dash, one divided by e to the power of epsilon i-th by kT minus one.

To solve this problem it is necessary to have audio and video material that enables students to listen to the lectures. Nowadays the Internet provides an unlimited choice of such a material. The main problem is to find the material relevant for our classes. There are many lectures of university scientists, Nobel laureates and other famous people. However, they do not comply with the purpose – to get "better and faster" results.

Recently, there have been numerous academic discussions of the problem of interdisciplinarity. Interdisciplinary pedagogical practice allows the teacher to cross the traditional boundaries of discipline-centered teaching by using two or more academic disciplines. Interdisciplinary teaching is a method, or a set of methods, used to teach a unit across different curricular disciplines. There are many different types, or levels, of interdisciplinary teaching. The most

common method of implementing integrated, interdisciplinary instruction is the thematic unit, in which a common theme is studied in more than one content area.

Integration of Physics and English helps students in the formation of the following competencies:

- the ability and willingness to use physical terms in the English language;
- the ability and willingness to apply physical laws to solve problems and explain them in English;
- the ability and willingness to translate technical terms from a foreign language.

It is necessary to use new approaches to teaching technical English. To be competitive in this field it is necessary to include into work with specialized texts not only reading, translation and memorizing words, but also watching video presentations, listening to oral explanations of formulas, learning of physical units of measurements and interactive activities arising more active students' participation in classroom activities. The choice of video material for the classroom was limited by the range of themes studied by the students and the level of their knowledge of English. In one of the articles on interdisciplinary approach to teaching master students of non-linguistic specialties [4] it was suggested to use lectures of the Nobel Prize laureates for the master course students. We tested the possibility of usage of the lectures, but it turned out to have too disadvantages. The first one is the complexity of the subjects discussed by the lecturers, the second one is the level of English. Therefore we came to the conclusion that it is more efficient to use the texts and video close to the studied subjects.

References:

1. Сто конкретных шагов президента Н. Назарбаева www.zakon.kz/%2F4713070-sto-konkretnykh-shagov-prezidenta.html
2. Трёхязычное образование будут развивать в Казахстане <http://meta.kz/novosti/kazakhstan/973563-trehyazychnoe-obrazovanie-budut-razvivat-v-kazahstane.html>.
3. Strevens, P. "ESP after twenty years: A re-appraisal." *ESP: State of the Art*. Ed. M. Tickoo. Singapore, 1988. pp. 1-13.
4. Popova N.V., Stepanova M.M. An interdisciplinary approach to teaching a foreign language in non-linguistic master courses // *Proceedings of the Second International Scientific Conference "Actual problems of science and education."* Stavropol: NCSTU, 2010.

Tolesh F.

INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION IN KAZAKHSTAN

This paper discusses the process of internationalisation of higher education in Kazakhstan. The higher education internationalisation is the effect of globalization, which means, increased exchange of policies, ideas, and people. Internationalisation is one of the aims of higher education reforms in Kazakhstan through increased academic mobility, promotion of the English language, more intensive international cooperation and the best education policy borrowing and implementation. However, the main focus of this paper is on one aspect of higher education internationalisation, which is study abroad.

Globalization, according to Maudarbekova & Kashkinbayeva (2014) has generated the establishment of more active economic, political and cultural connections among the nations of the world and education is not immune from this process of internationalisation. Moreover, Waldinger & Fitzgerald (2004) believe that "at the turn of the 21st century, globalization is the order of the day" (p.1), that is, almost all aspects of present-day life, is being influenced with increasing speed and easiness of communication, information exchange and interconnection that leads to growing interdependence and interrelation of states, regions, industries, different fields of life, society, and individuals with each other. Adey agrees that "we simply cannot ignore that the world is moving a bit more than it did before" (as cited in Mosneaga, 2014, p. 90). Rivers (2010) refers to Knight, Ninomiya, Watanabe, who argue that globalization is stimulating new developments in communication technology in order to meet increasing interaction between different communities with different languages, cultures and behaviours, moreover, diversity is being considered as an important concept of globalization that leads to internationalisation, a term which is highly relevant to higher education (HE) institutions all over the world, which are trying to adapt and adopt to the increasing importance of international dimension of higher education and developing with new demands and opportunities (p. 441). Gunuz also came to the same conclusion and cites Nye who defines globalization as: "a state of the world involving networks of interdependence—networks of connections and multiple relations - at multi-continental distances" (as cited in Gunuz, 2011). This definition of Nye, Gunuz views as a description of increasing interconnectedness of the world through common language, common standards of professionalism where people are tolerant to different cultures and able to work in intercultural environments, which, in his opinion, drives higher education to internationalization, because young people need to have the best possible education in any place in the world, so that after graduation they can compete in the global labour market (Gunuz, 2011). Lucas (1988) indicates education as a major determinant of long-term growth, with whom Robertson agrees saying that "the focus on knowledge as the key motor for the economy [...] has placed education at the centre of policy and politics" (as cited in Mosneaga, 2014, p. 92). Knight is acknowledged as one of the prominent scholars in the field of internationalisation of higher education studies, who states that "the 1990s witnessed a sharp increase of internationalisation activities, such as the flow of students and scholars, international collaboration on education programmes and establishment of overseas campuses (as cited in Wang, 2013, p. 306), then she described the internationalisation of higher education as "the process of integrating an international intercultural, and global dimension into the purpose, functions (teaching, research, and service), and delivery of higher education at the institutional and national level" (as cited in Chan, 2013, p. 316). During the last several decades, several

scholars (Altbach & Teichler (as cited in Mosneaga, 2014, p. 93), Welch (as cited in Wang, 2013, p. 306)) agreed on the point that internationalisation of education is an inevitable result of the globalised and knowledge-based economy, and it is a common trend for all the countries across the world. To that, Knight remarked that “internationalisation is changing the world of higher education, and globalisation is changing the world of internationalisation” (as cited in Mosneaga, 2014, p. 93). In this regard, several studies by Brown, King, Findlay, Lewis have found that the role of universities being altered, they are assigned multiple responsibilities and became “repositories of talent” and “critical instruments for attaining economic prosperity through the provision of educated personnel and knowledge creation”, which in turn resulted in the growth of the international education market and its related industry (as cited in Mosneaga, 2014, p. 89).

Gunuz (2011) in his book about higher education and student mobility in the global knowledge economy pointed out that “knowledge and people with knowledge are the key factors of development, the main drivers of growth, and the major determinants of competitiveness in the global knowledge economy” (p. 6).

Kazakhstan, as a developing country is striving for socio-economic improvements, higher standards of living, secure and safe nation, that can keep up with global trends and changes. The government of the country fully realises that the key to any continuous development is well-established national system of higher education which can meet the demands of local as well as global labour market. Kazakhstan is distinguished from other Former Soviet Union countries with its intensive reforming of the educational system, and enthusiastic application of and adjustment to international education standards. One of the focuses of education reforming in the country is internationalisation of higher education, including extensive encouragement of academic mobility and study abroad.

During the last decade or so, Kazakhstani government is actively encouraging young people to study abroad through establishing different student exchange programmes with many countries throughout the world such as the UK, the USA, China, Japan, Russia, the Czech Republic (MES National Report on Education, 2014) as well as with organizations, funds and programs: UNESCO, ERASMUS MUNDUS, TEMPUS, DAAD, World Bank, etc, and expansion of direct contacts with foreign partners with the aim of improved mobility. Consequently, the number of Kazakhstani people with international study and work experience is constantly increasing. In the framework for qualifications of the European higher education area (Bologna Working Group, 2005), preparation for the labour market is indicated as one of the main purposes of higher education. By deciding to do a higher education degree abroad young people invest into themselves to increase their productivity and employability. The main rationale of different stakeholders in higher education for encouraging study abroad is that the modern labour market “needs international competences that foreign studies can provide” (Wiers-Jenssen, 2008, p. 79). However, there is a gap in the existing body of knowledge on how study abroad of Kazakhstani graduates’ impact their employability and early career experiences.

Study abroad currently is one of the most dominant discourses in higher education sphere. Thus, the different aspect of this issue has been studied, including study outcomes (Sutton & Rubin, 2004), influences on personal perspectives, promotion of multicultural awareness, intercultural communication skills (Williams, 2005), changing sense of belonging and global citizenship (Rizvi, 2005), the impact of study abroad programme duration (Anderson, Lawton, Rexeisen & Hubbard, 2006; Dwyer, 2004; Franklin, 2010), employer attitudes toward study abroad (Crossman & Clarke, 2010; Trooboff, Vande Berg & Rayman, 2008) and the professional value (Bracht, Engel, Janson, Over, Schomburg & Teichler, 2006; Teichler & Janson, 2007). Most of the research was focused on influences of short-term, exchange studies, or the study experience of students from developed countries such as the US (Kruze, Orahod & Pearson, 2004; Norris & Gillespie, 2009), Norway (Wiers-Jenssen, 2005, 2006, 2008). However, to the author’s best knowledge, very few publications can be found in the literature that address the influence of study abroad on early career of Kazakhstani graduates.

Human capital accumulation is one of the most important driving forces of economic growth (Kim, 1998, p. 338). Emerging economies such as Kazakhstan have recognised the benefits of importing advanced knowledge created by developed countries through sending students to study abroad for tertiary education, who can contribute by applying their learned skills upon return to accelerate creation of new knowledge and to develop the country's human capital (Kim, 1998; Sagintayeva, 2015).

Study abroad phenomenon as an important part of internationalisation, and along with human capital quality, competitiveness, and international cooperation are among key priorities of higher education development in Kazakhstan. The government of Kazakhstan, young people and their parents recognise the importance of global perspectives and value of international elements in the competences of new generation of labour force, thus investing large amounts of money on international education of young people. Despite the growing number of studies on different aspects of study abroad in the context of Kazakhstan (Kucera, 2011; Perna, Orosz, & Jumakulov, 2015; Perna, Orosz, Jumakulov, Kishkentayeva, & Ashirbekov, 2015; Sagintayeva & Jumakulov, 2015;), research focusing on the experiences of Kazakhstani graduates with international education in the local labour market is still scarce.

Generally, graduates with international education experience considerable development of different skills, including those with professional value (Bracht, Engel, Janson, Over, Schomburg & Teichler, 2006; Teichler & Janson, 2007), and after return, these graduates assume that their foreign diplomas will signal to the employers in the local labour market about their improved human capital. Therefore, education abroad is often expected to have positive effects. However, recent research suggests that added value of overseas education might be overestimated, and that it might have not only positive but also negative effects on graduates when they return to their home countries and enter a local labour market. Additionally, Kazakhstani employers might have different interpretation of the skills and competences

gained through overseas study, which can lead to education and job mismatch. Additionally, graduates may consider such mismatch as a misuse of their higher education competences, which has been heavily invested by the Kazakhstani government, international or local funding bodies, or the family of the students. These issues related to study abroad phenomenon in the context of Kazakhstan will be investigated in this study to contribute to growing body of research on the issue of study abroad.

References

1. Bridges, D. (2014). *Education reform and internationalisation* Cambridge University Press.
2. Chan, S. (2013). Internationalising higher education sectors: Explaining the approaches in four asian countries. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(3), 316-329.
3. Guruz, K. (2011). *Higher education and international student mobility in the global knowledge economy: Revised and updated second edition* SUNY Press.
4. Maudarbekova, B., & Kashkinbayeva, Z. (2014). Internationalization of higher education in kazakhstan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 4092-4097.
5. Mosneaga, A. (2014). Student migration at the global trijunction of higher education, competition for talent and migration management. *Indian skilled migration and development* (pp. 87-111) Springer.
6. Rivers, D. J. (2010). Ideologies of internationalisation and the treatment of diversity within Japanese higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 32(5), 441-454.
7. Rizvi, F. (2005). Rethinking “brain drain” in the era of globalisation. *Asia Pacific Journal of Education*, 25(2), 175-192.
8. Wiers-Jenssen, J. (2008). Career impacts of student mobility. *Borderless knowledge* (pp. 79-101) Springer.
9. Wiers-Jenssen, J. (2008). Does higher education attained abroad lead to international jobs? *Journal of Studies in International Education*, 12(2), 101-130.
10. The Ministry of Education and Science of Kazakhstan (2014). National report on education. Astana: the Ministry of Education and Science. Retrieved December 11, 2014, from <<http://www.edu.gov.kz/en>>.
11. Trooboff, S., Vande Berg, M., & Rayman, J. (2008). Employer attitudes toward study abroad. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 15, 17-33.
12. Teichler, U., & Janson, K. (2007). The professional value of temporary study in another European country: Employment and work of former ERASMUS students. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 486-495.
13. Anderson, P. H., Lawton, L., Rexeisen, R. J., & Hubbard, A. C. (2006). Short-term study abroad and intercultural sensitivity: A pilot study. *International Journal of Intercultural Relations*, 30(4), 457-469.
14. Bracht, O., Engel, C., Janson, K., Over, A., Schomburg, H., & Teichler, U. (2006). The professional value of ERASMUS mobility. International Centre for Higher Education Research (INCHER-Kassel), University of Kassel, Kassel, Germany,
15. Crossman, J. E., & Clarke, M. (2010). International experience and graduate employability: Stakeholder perceptions on the connection. *Higher Education*, 59(5), 599-613.
16. Dwyer, M. M. (2004). More is better: The impact of study abroad program duration. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 10, 151-163.
17. Dwyer, M. M., & Peters, C. K. (2004). The benefits of study abroad. *Transitions Abroad*, 37(5), 56-58.
18. Franklin, K. (2010). Long-term career impact and professional applicability of the study abroad experience. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 19, 169-190.
19. Kim, J. (1998). Economic analysis of foreign education and students abroad. *Journal of Development Economics*, 56(2), 337-365.
20. Kucera, J. (2011, August 3). Kazakhstan rising. *Slate*. Retrieved from http://www.slate.com/articles/news_and_politics/dispatches/features/2011/kazakhstan_rising/nazarbayev_u.html
21. Norris, E. M., & Gillespie, J. (2009). How study abroad shapes global careers evidence from the united states. *Journal of Studies in International Education*, 13(3), 382-397.
22. Orahood, T., Kruze, L., & Pearson, D. E. (2004). The impact of study abroad on business students' career goals. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 10, 117-130.
23. Perna, L. W., Orosz, K., & Jumakulov, Z. (2015). Understanding the human capital benefits of a government-funded international scholarship program: An exploration of Kazakhstan's Bolashak program. *International Journal of Educational Development*, 40, 85-97.
24. Perna, L. W., Orosz, K., Jumakulov, Z., Kishkentayeva, M., & Ashirbekov, A. (2015). Understanding the programmatic and contextual forces that influence participation in a government-sponsored international student-mobility program. *Higher Education*, 69(2), 173-188.
25. Rizvi, F. (2005). International education and the production of cosmopolitan identities, RIHE international publication series 9. Urbana Champaign: University of Illinois,
26. Sagintayeva, A., & Jumakulov, Z. (2015). Kazakhstan's Bolashak scholarship program. *International Higher Education*, (79), 21-23.
27. Sutton, R. C., & Rubin, D. L. (2004). The GLOSSARI project: Initial findings from a system-wide research initiative on study abroad learning outcomes. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 10, 65-82.
28. Williams, T. R. (2005). Exploring the impact of study abroad on students' intercultural communication skills: Adaptability and sensitivity. *Journal of Studies in International Education*, 9(4), 356-371.

**Zhussupova A.I., Zhussupova G.E., Shalakhmetova T.M., Ibrayeva G.Zh, Omirbekova N.Zh.
EVERYDAY IS A NEW CHANCE TO LEARN SOMETHING NEW**

“Education is not preparation for life.
Education is life itself”
John Dewey

According to Van Eck there are three reasons why games are considered learning tools: 1. Ongoing research that has included the last 20 years of educational findings have proven that digital games can be educational; 2. The new generation of today wants "multiple streams of information", which includes quick and frequent interaction that allows inductive reasoning; and 3. The mere popularity of games has created a billion-dollar industry. The idea of playing a game assumes the person is engaging in that activity by choice. The activity should have some value of "fun". This does not mean that the person is engaging in the activity only for leisure pursuits; it can also include the desire to learn a skill, connect with other gamers (social community), as well as spending time in a chosen activity. The activity needs to remain one of choice for the gamer. It has also been shown that the off-the-shelf games with meta-cognitive strategies provide an increase in students' cognitive performance [1-3].

Using small real-life projects to demonstrate scientific concepts improves the learning process and allows the users to directly experience what is written in textbooks, for example using ethanol and liquid soap for DNA isolation from different plant objects (so called Genetics in the kitchen) or Coca-Cola and coloured balls to simulate a volcano explosion, well shown at the Science Fair, taking place on October 18-30, 2016 in the Forum Norwich, UK (Figure 1).

Figure 1 – Volunteers from the John Innes Center at the Science Fair in Norwich on October 30th

Maddie Moate: What is a scientist? In one week in 2016 Science Camp 10 year students got to experience working as scientists across multiple scientific institutions of John Innes Centre (Crop Genetics, Molecular Microbiology, Cell and Developmental Biology, BioImaging, Molecular Biology) and the University of East Anglia. In this week they got to find out what it REALLY means to be a scientist (<https://www.jic.ac.uk/year10/>). Some responses include: “I could see myself doing the work and it was a great opportunity”, “Thanks for the awesome experience”. Another interesting school experience is a blended learning classroom at David Boody Jr. High School in New York City, where in one room, about the size of a basketball court there more than 100 students, all plugged into laptops with 15 teachers and teaching assistants (<http://www.npr.org>).

In ancient societies, there was no arts/science split. The development of materials was driven both by aesthetic and technological goals. At the end of the 19th century, things changed dramatically. Scientists started being able to analyse composition, detect structure, and make a link between structure and properties. The subsequent 20th-century revolution in new materials changed almost all aspects of human activity. An attempt to mix biology and material science with design thinking and rapid prototyping was performed by PILI (<http://www.pili.bio/>), a fabrication revolution company in Paris producing living colors with the help of tiny microorganisms in order to replace the non-renewable, toxic to work with petrochemical versions and non scalable, expensive, dependant on weather vegetal ones shares its experience on startup, which went so well “A lot of industrial sectors have been waiting for such a product and now cooperate with us, eager to use our living colors, from textile to cosmetic factories, to develop the future of colors in which we can already predict that affordable and sustainable products will lead the way... Everything started in the framework of La Paillasse in 2012 where we made our first proof of concept and created workshops for adults and kids to introduce them with those new modes of production. Workshops took place at the Science Gallery (Dublin), Gaîté Lyrique (Paris), Victoria and Albert Museum (London), Opéra Bastille (Paris), La Paillasse (Paris), Genspace (New York). The enthusiasm people showed gave rise to an ambitious project: to bring these biofabricated colors to the many, and to include them in our everyday life's products.”

Debates on the course “Basics of animal biotechnology” were conducted according to Karl Popper Debate Format. Saying in short: Two teams participate in each debate. Each team consists of three debaters; all of them actively

participate in the debate. One team is given the role of the affirmative party, the other one the negative. The selection of the role (party) shall be conducted in a way announced beforehand to the coaches of both teams by the organizer. The teams at the beginning of the debate will announce names and the order of the three active debaters. Debaters of a team can freely change within their team before the debate (Figure 2).

Cross-questioning is when the questioner asks and the addressed person responds. Questions and responses must be brief and clear. The questioner may ask about anything provided that s/he shows in the further course of the debate a connection between the questions and the resolution debated. The addressed person may refuse to answer personal questions. The questioner may interrupt the response, if the person is not speaking to the point. During the course of the debate, the affirmative team has the right to take 5 minutes and the negative team 7 minutes for preparation between individual presentations. The way of taking the preparation time shall be agreed before the start of the debate with the timekeeper. The debaters of one team can speak together only in the time allocated for the preparation of any of the two teams. However, they are not allowed to speak to each other during the course of the debate. The use of electronic devices (laptops, cell phones, PDAs, etc.) is strictly forbidden during the course of the debate with the exception of devices for keeping time (stopwatch). Purpose of cross-questioning is aimed to help reveal and point out the weaknesses in the argumentation of the previous speaker (opposing speaker), clarify unclear points from the previous speaker's speech, prepare room for argumentation of one's team. The organizer of debates in the Debate Cup competition can allow the use of electronic devices during the debate. It is not permitted for the team to communicate with a person that is delivering a speech or being cross-questioned. Coach-team communication of any form is not permitted during the course of the debate (from its beginning till the end of N3's speech). The only exception is when the coach has the function of the timekeeper in the debate – s/he can give standard time-keeping signals.

Figure 2 – This House believes that the usage of somatic cells in gene therapy is allowed

Regardless of certain flows like: the second speaker does not refute the arguments of the first speaker, raising voices during cross-examination, prompting weak players by captains, incomplete analysis of the game by third speakers, attempt to express personal opinion, when being asked 9 out of 10 students said that they liked this format of training; and every second of them noted that it would be interesting to use it more frequently during the other courses.

Two more simulation models were organized within the framework of the same course: mini-conference and UN inspired round-table.

Most important questions in current higher education is research-informed teaching and proactive contact [4-10]. To try something new, Newcastle University (<http://www.ncl.ac.uk/>) Business School Management Consultancy 6 months Project instead of a Dissertation Practice Module for Business Management and Management and Marketing undergraduate students in their final year, working in groups of 7-8 people for external organizations, acquiring insight

skills for their further employability, with a focus on regional businesses, which in turn note that the work of the student groups is comparable or better than professional agencies. This is how a module leader Sarah Carnegie describes it: "I start identifying appropriate organizations which would be willing to take part and collaborate about six months before the start of the projects. This is normally done through networking, personal contacts and CIPD links. Usually most of the companies are identified and contacted proactively, but sometimes a company may approach us. We then discuss the research scope, as it has to be sensible and realistic for the students to carry out. After the companies and their research aims are confirmed, the students engage in speed networking with companies' representatives and are able to choose two, which they would prefer to work with and one they would wish not to work with. The companies also take notes on which students they would prefer to work with and based on these factors, and others such as team type, gender and nationality, the project groups are formed. The student group is then responsible for developing an explicit research plan and all ongoing communication and interaction with the companies; including arranging primary research activities. It is a great opportunity for students to learn through working and applying their skills in practice. It is a good experience and a way to enhance employability for graduates. Several students have been offered a job at the company they did the research for at the end of the project. Newcastle University Business School is also getting more recognition among the regional companies for the quality of our students' work".

A nice example of successful implementation of ideas to innovation in the educational process is Purdue's i2i Learning Laboratory in the School of Engineering Education (<https://engineering.purdue.edu/ENE/Academics/i2ilab>), which supports interactive technologies and team-based activities that enable first-year engineers to build their knowledge through required gateway courses and explore authentic problems relevant to society. Innovative teaching and learning technologies are at the heart of this enterprise to ensure that students from all walks of life have every opportunity to succeed. Seven spaces (design studio, innovation studio, prototyping studio, artisan and fabrication laboratories, demonstration studio) clustered at one end of Neil Armstrong Hall (along with a companion classroom) take students through each stage of the design cycle. Like professional engineers, students identify design criteria for a particular problem, come up with potential alternatives, plan for a chosen solution, build and test a prototype, evaluate their work, and refine their solution (<https://engineering.purdue.edu>).

Good example of supporting innovations for teachers is a Global Impact Grant of \$125,000 from Cisco Systems, Inc. for Engineering is Elementary®; a project of the Museum of Science, Boston, USA; funding a pilot project to create digital professional development resources for teachers of elementary engineering nationwide (<http://www.eie.org/news/cisco-awards-125k-museum-science-boston-digital-initiative>). Another attempt to transform science learning to better resemble the authentic practice of science through computer technologies was introduced by Learning through Collaborative Visualization (CoVis) Project initiated at Northwestern University, USA, resulting in creating a community of thousands of students, hundreds of teachers, and dozens of researchers all working together to find new ways to think about and practice science in the classroom. Participating students study atmospheric and environmental sciences through inquiry-based activities. Using state of the art scientific visualization software, specially modified to be appropriate to a learning environment, students have access to the same research tools and data sets used by leading-edge scientists in the field (<http://www.covis.nwu.edu/>).

Medical students at Columbia University, USA are using digital technology to breathe new life into a process hundreds of years old: dissecting a cadaver from head to toe. That is what The Wall Street Journal (<http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303722604579111211766455066>) is saying: "As first-year student Ben Schrank uses a scalpel to cut and probe his way into the neck of the cadaver assigned to his team, his lab partner, Emma Gilmore, holds up an iPad with a thin plastic cover protecting its screen. Ms. Gilmore pinches her fingers on the screen to enlarge the digital image displayed, then positions it so her partners can see it better: a startlingly detailed photograph of the same type of tissue that her team needs to find for their anatomy lab."

Good news on the other side of the globe are not long to wait for. In 2016, master students attending Prof. Rafis Abazov's National Education Program MDP/Global Classroom on Sustainability at Al-Farabi KazNU hold in Association with the Columbia University, USA, won "Innovations for Youth" («Жақрап Innovation») competition and a 500,000 tenge money prize in nomination "Energy for the Future", suggesting to bring the chemoluminescence capacity of the foreign plants by crossing them with the local ones.

Teacher training has been by far one of the most fulfilling experiences in my life. It has made me realize my potential, testing the limits of my patience, confidence, organizational skills and empathy, as well as academic ability. I deeply believe that a modern teacher needs not only to have proper organizational skills and appropriate professional knowledge, but should also be full of commitment, affection, inspiration, respect to self, students and colleagues, energy and life to transmit, willing to accept new things and ideas in order to improve the teaching. And yes, teachers can learn to make their students "wonder", want to "explore", and "discover", and thus be "great" teachers. Also what I personally found fulfilling is sometimes try to use the student's own interests during the class, and here I am addressing not only their eager to get the maximum number of points possible in order to get higher GPA (which can be addressed by clear indication of scores gained during the course for the fulfillment of certain tasks depending on their complexity). Sometimes it is possible to speak on the impact of a certain concept on their everyday life or how a definite skill might further be helpful in getting a well-paid job. Of course, it is also important to remember that each student is personality having a certain potential and it is important to give him or her oral praise and encourage for a thoroughly prepared or unique project. It is good to be in good relations, however there another constraint might be found, sometimes dangerous for the overall result – too much informality can make a student unmotivated in reaching higher standards. Do not forget about the feedback, especially an anonymous one after the course [2]. Using innovative methods should

not make a student feel like a laboratory test object – have respect and empathy with your students about the challenges of learning. In addition, it is crucial to consider how to teach better next time and to maintain energy to keep giving out what students need. The process of learning is everlasting.

References:

1. Van Eck R.N. Digital game-based learning: still restless, after all these years // Educase review, 2015. P.13-28.
2. High-impact teaching strategies. From: Hudson's guide for teaching primary science. Available at: http://tedd.net.au/pdfs/Chapter_9_Science_teaching_strategies1.pdf
3. Barkley E.F, Cross K.P., Major C.H. Collaborative Learning Techniques: A Handbook for College Faculty. San-Francisco: Jossey-Bass, 2005.
4. OECD. Measuring Innovation in Education: A New Perspective. Educational Research and Innovation, OECD Publishing, 2014, Paris.
5. Baum S., Payea K. Education pays: The benefits of higher education for individuals and society. NY: College Board Publications, 2004.
6. Bok D. Universities in the market place: The commercialization of higher education. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2003
7. Knight J. Internationalization: A decade of changes and challenges. International Higher Education, 2007, 50, 6-7.
8. Colliver J. Effectiveness of problem-based learning curricula: Research and theory. Academic Medicine, 2000, 75, 259-266.
9. Christensen C.M., Anthony S.D., Roth E.A. Seeing what's next: Using the theories of innovation to predict industry change. Cambridge, MA: Harvard Business School Press, 2004.
10. Wiggins G. Seven Keys to Effective Feedback. Feedback for Learning, 2012, 70 (1), 10-16.

Zhussupova I., ChUNETOVA Zh.Zh., Shulembaeva K.K., Tokubaeva A.A.
INTEGRATION OF SCIENTIFIC-EDUCATIONAL PROGRAMS INTO THE INNOVATION
ECONOMICS OF KAZAKHSTAN

Currently, changes in the economic life of the country require a qualitative transformation of the nature and content of the work, an increase in the level of socio-professional mobility, competitiveness of specialists in their professional field. In these conditions, the level of employers requirements to qualification of staff, increased with demand for highly qualified professionals with new skills. Therefore, the most important factor in determining the success of economic growth and social development of society is an effective training and retraining of qualified specialists of all levels and profiles. The reorientation of society to the current market caused the necessity of modernization of professional education, quality assurance of training that meets the needs of modern economic demands. In training specialists at all levels major changes need to be introduced aimed at providing each person with the possibility of acquiring flexible knowledge, skills, practical skills and competences, allowing to carry out new tasks and responsibilities when you change the structure and content of his professional activity.

The introduction of the system of education, innovative pedagogical technologies, requires a maximum of individualization of educational process, creation of conditions for self-realization and self-development of all participants of pedagogical process actualizes the problem of readiness of teachers to activities in the educational space multi-ethnic region, its professional competence, as in the education system, the role of the teacher.

The reform of the educational system suggests that the main result of the educational process should be the competencies, the mastery of which allows solving problems in everyday, professional and social life. This approach is consistent with the traditional values of Russian educational system, where the main objective of education is the orientation on the scientific understanding of the world, spirituality, social activity. Competence-based approach underlying education involves the training of graduates with special skills and vision, able to integrate and coordinate their work.

All researchers studying the nature of the competence, pay attention to its multi-faceted, versatile nature. Rethinking the range of issues related to the content of vocational education on these new terms actualize the study of the content and structure of professional competence. The lack of a unified approach to the definition of professional competence due to differences of scientific approaches to understanding the content and structure of concepts is rather clear. Conventionally, they can be described as the personal-activity, systemic-structural, professional and meaningful approaches. These approaches focus on education and as a result, education has to consider both the amount of learned information and the ability of the graduate to act in various problem situations. From this point of view, assessment of competence formation of students at a certain stage, the results of the development of educational programs is often used as a means of control works in practice.

In the Strategy "Kazakhstan – 2050" - new political course of the established state President N.A. Nazarbayev noted: "Higher education should focus primarily on maximum satisfaction of current and future needs of the national economy. It is necessary to strengthen popular and promising directions of scientific and educational disciplines. The first phase of the state program of industrial-innovative development of Kazakhstan (SPIID) was successfully implemented at the national level. For the successful implementation of the second phase of the state program (SPIID-2) leading national universities in the country should aim to integrate their research and educational programs and projects to the needs of constituent entities of the real sector of the economy" [1; 2]. In this regard, in the context of the

implementation of the state program al-Farabi Kazakh National University as one of the active participants in the implementation of HR support, SIID-2, in order to develop a coherent and effective interaction of market participants in prioritizing issues of integration of educational and research programmes of universities with the real queries of business entities of Kazakhstan's innovative economy. In the example of a joint integrated collaboration for the preparation and release of competent professionals, "geneticists and breeders" in the field of biology and biotechnology, molecular biology and genetics, biological medicine oriented to work in the future in manufacturing enterprises in the framework of the MES project. of HR support SPIID-2 offers the following suggestions for the implementation of this program.

The program SPIID-2 was developed in order to help improve understanding of the role of work in the directions – "Universities as entrepreneurial and adaptive organizations", "Research activity" and "Academic activities", and to develop their ability to innovate. In addition, this program will provide higher education institutions with the opportunity to develop appropriate relationships with industry and various stakeholders as the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan (MES RK) will provide the universities with more academic freedom [3].

The main purpose of SPIID-2 is providing industry and business with qualified professional staff with a level of competence that will satisfy the needs of the economy and the industrial-innovative development of the country.

The main objective of the whole program is to assist faculty, participating in this program in the development of business, research and academic aspects of their universities. In accordance with the purposes of the SPIID-2, as well as in building strong relationships with various stakeholders to meet their needs and achieve the deliverables set out in the national plan of development of Kazakhstan.

The program on training of specialists for SPIID 2 is designed to be:

– Focused and action aimed at the assessment of conformity provided supporting evidence and the development of appropriate action plans for schools and offices, as well as recommendations for the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan;

– Cooperative: thorough regular discussions and feedback will be extensive cross-enrichment of experience and best practices;

– Comparative: program participants will contribute actively study and discuss the participants the experience of foreign and Kazakh universities on specific issues and problems.

– Stimulates: in terms of expertise and analytical assessment of the adequacy of national and international responses to the challenges arising in the solution of specific problems.

Modernization graduate training framework and proposals for their preparation:

1. Creation of business schools at universities with their powers and structure. Business schools collect problems and determine areas of research in universities. These structures are the bridge between the industry and universities.

2. The program is a production practice of students is determined by the existing industry problems; the result is immediate and involuntary relationship between the University and industry.

3. In the professions classifier enter the Industrial Doctorate. Increasing the number of PhD students with the definition of the research in relation to international and domestic demand for these studies. Pay more attention to distribution according to target training of doctoral students. Increasing the quality of research publications in journals with high impact factor.

4. To strengthen the image of the University through marketing in the world community. The definition of research topics through the analysis and marketing, and not what we can or know. The commercialization of knowledge in the neighboring countries.

5. Interested industry output to the university through the indulgence tax holidays.

6. Improving the quality of research and strengthening the image of the university allows students to gain and to open branches in the Central Asian universities.

7. To strengthen interdisciplinary in universities, as large projects usually cover more problems. Formation of interdisciplinary teams is determined by the principles of mutually beneficial and can solve single problems with the industry through the funding of other organizations. Formation at the University Centre brings together chemists and economists for an overall business plans, technical regulations, etc.

8. Creation of a consulting company providing services to the university in the industrial sector.

9. When you create a connection state universities and industry can contribute additional funding to increase the scale of production, depending on demand.

10. Create managerial groups to return to the Horizon 2020 helps scientists in forming applications with the assessment of the demand for feed applications.

11. In the State Council shall determine the organization of economic development priorities, depending on the demand of a particular industrial product with mandatory economic evaluation.

12. Enter the changes in university structure in three directions.

13. Only the teacher. 2. Only the researcher. 3. Leading academics, activities, and research. 4. Manager linking University and industry.

14. When applying for studies necessary preliminary discussions in the Council with an invitation to employers and industrialists, not based on the authority of the scientist.

15. Mandatory industrialists and scientists participate in some conferences, with the definition of the conclusions and resolution gives rise to new directions in research.

16. Protection graduate theses at industrial facilities that will significantly increase the employment of undergraduates.

17. Submission of group applications together not only with foreign partners, but also with industry.

18. Conduct training instructors in the industry. Invitation scientists not on the principle of love, and the level.

19. Creation of small enterprises and businesses, depending on local conditions, for example, in animal husbandry is possible to determine the direction of development and design of textiles based on communication biologists, chemists, artisans and designers.

20. Collective licensing of the use of equipment and the provision of services, including expert services.

Participation in this program has given us the opportunity to collect supporting data and materials on various issues so that we can draw up an action plan for our own universities, which, in turn, will contribute to the achievement of the plans of Kazakhstan in the field of higher education and, in particular, within the framework of the state program of industrial-innovative development. For instance, bachelor and master level students of the Department of Molecular Biology and Genetics, specialty “6M070100-Biotechnology” choosing plant genetics path undergo internships at the Kazakh SRI of Agriculture, results of which are incorporated into their diploma works. Our both theoretically and practically trained alumni can work in scientific-research institutions in the production direction.

References:

1. http://bnews.kz/ru/news/albom_industrializacii_2012/astana/spetsproekti/albom_industrializacii_2012/tsitati_iz_vistuplenii_glavi_gosudarstva_nnazarbaeva_o_gpiir_chast_i-2015_06_22-1100931 from 22 June, 2015.

2. Message of the President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev to the people of Kazakhstan “Strategy “Kazakhstan-2050” at <http://e-history.kz/en/contents/view/764> from 17 August, 2013.

3. Munasbaeva K.K., Tulepov M.I., Spanova G.A., Tulepova S.I. Modernization of educational programs for guaranty of HR quality in accordance with SPIID-2 at <http://group-global.org/en/node/33277> from 11 May, 2016.

Абдулкаримова Р.Г. , Мансуров З.А.

СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «НАНОТЕХНОЛОГИИ И АНОМАТЕРИАЛЫ»

XXI век – это век глобализации и информатизации, век высоких технологий, без которых невозможны общий прогресс и развитие экономики, являющихся, в сущности, основами развития общества. В передовых странах основной прирост занятости определяется профессиями, где преобладает интеллектуальный труд. Там весьма эффективно действует цепочка «образование – наука – производство» [1].

«Сегодня наиболее успешными являются те страны, которым удалось совместить в университетской системе теоретическую и практическую составляющую. Постиндустриальная триада – образование, наука, инновации - это мост, по которому Казахстан перейдет к новому уровню стабильного и устойчивого развития», - отметил в своем выступлении Президент Республики Казахстан перед студентами Назарбаев Университета.

В Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы обозначены мировые тенденции развития системы образования: интеграция, интернационализация; мобильность обучающихся, преподавателей, знаний и инноваций; образование через всю жизнь; информатизация и развитие электронного обучения; синтез триады «наука — образование — инновация» [2].

Научная основа преподавания в вузах– это тот самый фундамент, без которого невозможно представить современное образование. Именно такое образование повышает личностную и профессиональную самооценку выпускника, передает ему значительную часть культурных и социальных стандартов общества. Результаты качественного высшего образования – это не просто грамотность, приближенная к той или иной профессии. Это сочетание образованности и поведенческой культуры, формирование способности самостоятельно и квалифицированно мыслить, а в дальнейшем самостоятельно работать, учиться и переучиваться. Образование является стратегической основой развития личности, общества, нации, государства и залогом успешного будущего. Преобразование общества в глобальное информационное, основанное не только на знаниях, но и на компетентности специалистов, значительно актуализировало проблему инновационных подходов к организации образовательных процессов. В результате чего к системе образования в современных условиях выдвигаются весьма высокие требования: она должна готовить специалистов к жизнедеятельности в широком, динамичном, быстро меняющемся мире, где перед человеком постоянно возникают нестандартные задачи, решение которых предполагает наличие умений и навыков строить и анализировать собственные действия.

Одновременно инновации во всех аспектах: организационном, прикладном и методическом – это основной инструментальный улучшения качества образования в настоящее время. Инновационные методы - методы, основанные на использовании современных достижений науки и информационных технологий в образовании. Они направлены на повышение качества подготовки путём развития у студентов творческих способностей и самостоятельности. Эффективными формами учебной работы по внедрению в образовательный процесс инновационных процессов и формированию ключевых профессиональных компетенций будущих специалистов является применение различных активных форм и методов обучения: создание проектов, подготовка публичных выступлений, дискуссионное обсуждение профессионально важных проблем, создание проблемных ситуаций, подготовка профессионально направленных видеофильмов и презентаций и др. Переход от информационно-объяснительного обучения к инновационно-действенному связан с применением в учебном процессе новых компьютерных и различных информационных технологий, электронных учебников,

видеоматериалов, обеспечивающих свободную поисковую деятельность, а также предполагает развитие и личностную ориентацию. На сегодня можно отметить различные инновационные методы обучения студентов, в частности, это проблемная и игровая технологии, технологии коллективной и групповой деятельности, методы анализа конкретных ситуаций, метод проектов, обучение в сотрудничестве, креативное обучение, инновационная образовательная проектная деятельность, лекция-пресс-конференция, лекция-беседа, лекция-визуализация, лекция-диспут и т.д.

Важнейшей стратегической задачей образования Казахстана является, с одной стороны, сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой, обеспечение выпускников международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого – владение родным, государственным и иностранными языками. Стратегическим ориентиром развития образования РК является идея о формировании интеллектуальной нации. Можно выделить три базовых аспекта: прорыв в развитии системы образования и науки, повышение научного потенциала страны, развитие системы инноваций. Следовательно, обзор стратегий казахстанского образования можно определить следующими направлениями: инновации в обучении, качество обучения и патриотизм; а также ориентация на соединение науки и образовательного процесса в контексте мировой экономики и экономики Казахстана [3].

Инновации в образовании – улучшение условий реализации потенциала молодежи с учетом привлекательности и престижа научной деятельности. Профессорско-преподавательский состав вузов заинтересован в интеграции науки и образования с позиций применения результатов собственных научных исследований в целях совершенствования методик преподавания. Преподаватели кафедры постоянно внедряют результаты НИР в учебный процесс.

Основными аспектами интеграции науки и высшего образования являются:

- экономический, основанный на объединении ресурсов и экономических механизмов научного и образовательного комплексов для получения практических эффектов;
- структурный, предполагающий организационную интеграцию научных организаций и вузов в единые научно-образовательные комплексы;
- инновационный, обеспечивающий интеграцию инновационных потенциалов сферы науки и высшего образования с целью активизации инновационной деятельности [4].

Полагаем, что молодежь, обучающаяся сейчас в вузах, будет трудиться в новых условиях и совершенствовать новые технологии. Одной из таких технологий в настоящее время являются нанотехнологии, сфера нанотехнологий, несомненно, является в мире ключевой темой для технологий XXI века. Возможности их разностороннего применения в таких областях экономики, как производство полупроводников, медицина, сенсорная техника, экология, автомобилестроение, строительные материалы, современные керамические материалы, биотехнологии, химия, авиация и космонавтика, машиностроение и текстильная промышленность и др., несут в себе огромный потенциал роста экономики нашей страны. Очевидно, что в будущем значение нанотехнологий будет только расти. В специализированной области это будет пробуждать интерес, и стимулировать проведение научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ, а также работ по нахождению новых областей применения нанотехнологий. Необходимым условием развития данного процесса является усиленное внедрение основ науки о нанотехнологиях в образовательные программы в вузах. Это поможет сократить имеющийся дефицит молодых специалистов в этой области. С точки зрения научных разработок и производства научно-технологических комплексов, контрольно-измерительного оборудования для нанотехнологии важны, главным образом, вопросы практического применения.

Механизм конкуренции стимулирует образовательные учреждения постоянно обновлять учебные планы и программы, оперативно перестраиваться и адаптироваться соответственно меняющимся требованиям науки и техники, производства и рынка.

Известно, что революционные изменения, связанные с внедрением нанотехнологий, приведут к резкому уменьшению потребности в неквалифицированных видах труда, предъявят новые требования к системе образования. Образование в XXI веке должно стать по-настоящему доступным и непрерывным. Междисциплинарный подход будет постепенно приходить на смену отраслевому, что сформирует условия для подготовки специалистов с системным мышлением – лидеров, способных воспринимать нанотехнологию как сплав индустрии, науки, экономики.

На кафедре химической физики и материаловедения КазНУ им. аль-Фараби успешно ведется обучение по специальностям: «6D074000 – Нанотехнологии и Наноматериалы» и «6M074000 – Наноматериалы и Нанотехнологии». При этом большую роль в подготовке высококвалифицированных специалистов играет Институт проблем горения, который в свое время был создан на базе кафедры.

Профессорско-преподавательский состав кафедры и обучающиеся (бакалавры, магистранты, докторанты) принимают участие в реализации научных проектов и программ Института проблем горения и кафедры. Пытливая научная мысль в институте кипит, находит, в том числе, выход и в учебном процессе. Студенты, магистранты, докторанты привлекаются к участию в исследованиях, готовят на базе лабораторий института курсовые, дипломные работы, магистерские, докторские диссертации, проходят исследовательскую и производственную практику, знакомятся с основами инновационного бизнеса [5].

В Институте проблем горения (ИПГ) проводятся НИР по программам международных, поисково-прикладных и фундаментальных исследований МОН РК: «Развитие нанонауки и нанотехнологий в Республике

Казахстан», «Международное сотрудничество в области науки» и «Разработка научных основ новых технологий и создание перспективных материалов различного функционального назначения» и др. [5].

Совместно разработанная концепция образовательно- исследовательской системы кафедры химической физики и материаловедения КазНУ им. аль-Фараби и ИПГ заключается в следующем:

1. Техническое и кадровое обеспечение;
2. Организационное и методическое обеспечение;
3. Партнерские соглашения между кафедрой и Институтом (см. схему);
4. Взаимодействия с другими Вузами и организациями.

Схема совместной концепции образовательной и исследовательской системы кафедры химической физики и материаловедения и Института проблем горения

Научные достижения в области нанотехнологии и наноинженерии, проводимых в Институте проблем горения, внесли существенный вклад в развитие целого ряда актуальных областей в нанонауке и нанотехнологических процессах. За последние годы опубликованы: более 100 статей в республиканских и зарубежных журналах с высоким рейтингом, таких как «Combustion and Flame», «Carbon», «Eurasian chemical – technological journal», «Физика горения и взрыва», «Химическая физика», «Химия в интересах устойчивого развития», и т.д., более 250 тезисов в сборниках международных симпозиумов, получено более 40 охранных документов на изобретения [6].

Институт проблем горения и кафедра сотрудничают со многими научными организациями, в том числе дальнего зарубежья. Большую роль в формировании высококвалифицированных специалистов, на наш взгляд, играют лекции приглашенных известных ученых ближнего и дальнего зарубежья (США, Япония, Англия, Россия и др.) по профилю специальности магистрантов и докторантов.

Институт совместно с кафедрой химической физики и материаловедения регулярно организуют в г. Алматы Международные симпозиумы «Физика и химия углеродных материалов // Наноинженерия», «Горение и плазмохимия». С 1998 г. ежеквартально издается международный журнал «Eurasian Chemico-Technological journal» для ученых ближнего и дальнего зарубежья, который включен в перечень изданий для публикаций в базе «Scopus».

Плодотворно работает Совет молодых ученых Института проблем горения и кафедры, где магистранты и докторанты обсуждают научные проблемы. Новым является то, что молодежь под руководством наставников проводит конференции студентов и молодых ученых. Так, в 2014 году провели конференцию, посвященную 120-летию лауреата Нобелевской премии академика Н.Н.Семенова, в 2016 - 85-летию со дня рождения академика РАН, доктора физико-математических наук А.Г. Мержанова, создателя теории самораспространяющегося высокотемпературного синтеза (СВС). Таким образом, полученные знания закрепляются как на постоянно действующем семинаре молодых ученых, так и конференциях, которые помогают формировать творческий, инновационный подход к пониманию профессиональной деятельности, развивать самостоятельность мышления и приобрести навыки публичного выступления. При этом магистранты и докторанты кафедры самостоятельно организуют эти конференции, сами выбирают лучшие доклады и награждают победителей дипломами. Следует отметить, что это дает хорошие результаты. Так, докторант 3 курса специальности «Нанотехнологии и наноматериалы» кафедры Молдир Ауелханкызы (научный руководитель профессор З.А.Мансуров) получила первую премию на конкурсе проектов молодых ученых, посвященному 180-летию великого ученого Д.И. Менделеева за работу «Синтез графенов в пламени при низких давлениях» (Москва, 2014г).

Докторант Толендиулы Санат является стипендиатом Международной программы "Болашак" по специальности «Нанотехнология и наноматериалы». Место прохождения научной стажировки - Университет Кембриджа с высоким мировым рейтингом (2016).

28-29 октября 2016 года в г. Казани проходил I Чемпионат Мира по композитам “Composite Battle World Cup Kazan 2016”. В международном этапе этого Чемпионата приняли участие 15 команд из 8 стран мира, в том

числе и сборная команда «Bolashak» от Института проблем горения и Казахского Национального университета имени аль-Фараби. Участвовало 5 докторантов нашей кафедры по специальности: «6D074000 – Нанотехнологии и Наноматериалы». Ребята показали хорошие знания, проявили способность работать в команде, получили сертификаты. Магистрант 2 курса Кыдырбекова С (руководитель Абдулкаримова Р.Г.) с устным докладом на английском языке выступила на XIV Всероссийской с международным участием конференции по структурной макрокинетике для молодых ученых имени академика А.Г.Мержанова (Черноголовка, Московской обл., 2016). Награждена грамотой главы городского округа г.Черноголовки.

Соединение науки, образования и инноваций является важным фактором развития как отраслей экономики в целом, так и современного образования. Конечной целью интеграции образования, науки и инноваций является обеспечение конкурентоспособности и устойчивого развития национальной инновационной системы на основе эффективного функционирования научно-образовательных структур, создания перспективных инноваций и подготовки высококвалифицированных специалистов Республики Казахстан.

Список литературы:

1. Глушенко Л. Ф. Основы интеграции науки, образования и производства //Успехи современного естествознания. - 2009. - № 5. - С. 32–33.
2. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы // www.edu.gov.kz
3. Мухамеджанов Б., Стратегическая цель науки — инновационное развитие экономики. // Казахстанская правда. 18.10.2002.
4. Щербаков А. И. Основы инновационного образования / А. И. Щербаков. – Новосибирск : Международная академия наукоедения, 2004. – 323 с.
5. Абдулкаримова Р.Г.,Мансуров З.А. Опыт интеграции науки и образования при подготовке специалистов на кафедре химической физики и материаловедения // Материалы 45 научно-методической конференции – 23-24 января 2015, Алматы - С. 475-477.
6. Мансуров З.А. Исследовательский Университет наука – производству.// «Байтерек», №9-10(56-57), 2011.- С.33-38.

**Абдықалықова Р.А., Воробьева Н.А., Үркімбаева П.И., Тумабаева А.М., Кенесова З.А.
КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ – БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ МАМАНДАРДЫ ДАЙЫНДАУДАҒЫ
КОММУНИКАТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ БІРІ**

Көптеген зерттеушілердің белгілегендеріндей [1-3] қазіргі таңда қоғамда интеграциялау және жаһандану кеңінен таралуда. Қазіргі адамдар, қарым-қатынаста болу соның ішінде мәдениет аралық, ұлт аралық қатынаста болу басты роль атқаратын, көптілділік кеңістікте өмір сүріп, жұмыс жасауы қажет. Сонымен қатар, қоғамды ақпараттандыру едәуір маңызды фактор болып табылуда. Ақпаратты алу және алмастыру қабілеттілігі – заманауи тұлғаның жетістікке жетуіне қажетті маңызды талап. Саясат, бизнес және ғылым аумағындағы ұлт аралық қатынастың негізгі тілі – ағылшын тілі екендігін атап өту керек. Сонымен, бірнеше тілде сөйлесе алу және бірнеше тілдегі ақпаратпен жұмыс жасай алу қазіргі кездің жас азаматына – жоғарғы оқу орнының түлегіне қойылатын басты талаптардың бірі болып отыр.

Қазіргі таңда шетел тілін білу көп ақпараты бар үлкен ғаламдық әлемге терезе ашады. Шет тілін меңгеру шет елде әлемнің ең үздік жоғарғы оқу орындарында білім алуға мүмкіндік береді және ғаламның басты елдерінде тәжірибелік тағылымдамадан өту мүмкіндігін туғызады.

Жоғары білімді интернациоландыру – ұлттық, салалық және институциялық деңгейде өтетін үрдіс. Оның мақсаты, міндеті және білім беру қызметтерін көрсету механизмі халықаралық сипатқа ие. Қазіргі кезде білімді интернациоландыру экономикалық, әлеуметтік, саясаттық және ұлттық мәселелерді шешуге бағдарланған мемлекет тарапынан мақсатты бағытталған саясаттың объекті мен бұйымы болып табылады.

Білімді интернациоландыру өзара ынтымақтастықтың мынадай формаларын қамтиды: білім беру мақсатында студенттердің немесе профессор-оқытушы құрамының мобильділігі; білім беру бағдарламаларының мобильділігі және институционалды мобильдену; білім беру бағдарламаларының жаңа халықаралық стандарттарын құру; білім беру стандарттарының және халықаралық өлшемдегі білім беру бағдарламаларының интеграциясы; институционалды серіктестік және т.б. [4].

Студенттердің, оқытушылардың және жас мамандардың академиялық мобильділігі, шетел ғалымдарының назарын аудару – Болон Декларациясының негізгі қағидаларының бірі және заманауи білім беру мекемесінің басты бағыты болып саналады.

Қоғамды дамытудағы бұл беталыс бұрынғы ҚР болған өзгерістерден көрініс табады. Европалық Кеңестің құжаттарына сәйкес, заманауи білім берудің негізгі бастамаларының ішінде білім алушылардың жалпы ғылымдық сауаттылығы, (мұнда ең бастысы олардың ғылыми ақпаратты қолдануындағы құзіреттілігі ескеріледі); және әрбір білім алушыны көптілді білуші тұлға ретінде қалыптастыру, яғни бірнеше тілде тиімді сөйлесе алатын адамды қалыптастыру [5].

Сонымен, Европаның, Азияның және Американың көптеген жоғарғы оқу орындарында (ЖОО) әртүрлі пәндерді оқыту шетел тілінің коммуникативті орталығы арқылы тамаша қолданылуда. ”Content and Language Integrated Learning” – «Пәнге және шет тіліне біріктіріп оқыту» атты жоба іске асырылуда. Бұл жобаның негізгі міндеті білім алушыларда білім мен икемділік қалыптастыру және пәндік тақырыпта сөйлесуде тек өз тілін ғана

қолданбай, шетел тілін де қолдануларын қадағалау; ал үмітті масаты – жалпы ғылыми сауаты бар көп тілді білетін тұлға қалыптастыру [6].

Бұл салада мазмұнды да, ұйымшылдық сипаттағы қомақты өзгерістердің болғанын атап өту керек.

Қазақстан Республикасының Президенті – Ұлт көшбасшысы Н.А. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында «Стратегия «Қазақстан – 2050»: құрылған мемлекеттің жаңа саясаттық курсы» «біздің балаларымыз қазақ тілімен қатар, орыс және ағылшын тілдерін белсенді оқуларына арналған шаралар қолдану бойынша» белсенді шараларды құру қажеттілігі белгіленген [7].

Көптілді білім беру – көптілді білетін тұлғаның қалыптасуының негізі, оның бәсекеге қабілеттілігінің, әлеуметтік мобильді болуының нышаны. Бұл екі түсінік бір бірімен тығыз байланысты, біреуі екіншісінің дамуына ықпалын тигізеді.

Коммуникативті амалға бейімделу шет тілін оқыту үрдісінің дидактикалық элементтерінің мазмұнын түбегейлі өзгертті. Дегенмен, қазіргі кездегі оқытудың мақсаты коммуникативті құзіреттіліктің және көптілділіктің сапасы, мультимәдениетті тұлғаның тек фонетика, лексика, грамматиканы ғана оқып қоймай, сөйлеу қабілетін арттыру. Коммуникативтік көзқарас бойынша тілді оқытудың артықшылығының өзгерісі оқытудың мазмұнын жаңартуды талап етеді.

Осыған байланысты, Қазақстанда бастауыш мектептерде шетел тілін терең оқыту, сонымен қатар ЖОО, кәсіптік мектептерде де шетел тілін жалғастырып оқытылуын талап ету туралы шешім енгізілді.

Өздерінің даму жолдарында көптілділікті жоғары қоятын ЖОО-дың перспективті білім беру мақсаттары мынадай болып табылады: көптілді білім беру орталығын құру, гуманитарлы-педагогикалық және ғылыми-жаратылыстану мамандықтары бойынша көптілді білім беруді біртіндеп енгізу; көптілді топтардың біртіндеп құрылуы; оқу үрдісінде оқытушы құрамының үш тілді толық меңгере алып, бірдей деңгейде қолдануы; шеттілі оқытушыларын көптілді мамандықтар бойынша эдвайзерлер ретінде тағайындау; шеттілін оқытудың жаңа педагогикалық және ақпараттық технологияларын енгізу; библиотекалық фонд пен электрондық базаны көптілді ғылыми, әдістемелік, ғылыми, анықтамалық және т.б. әдебиеттермен және мультимедиялық материалдар; пәндердің оқу-әдістемелік комплекстерін дайындау және т.б.

Сонымен қатар, білім беру жүйесінің әр түрлі кезеңінде көптілді білім берудің бірізділігінің мәселелері; көптілді білім берудің шетелдік тәжірибесін үйрену; көптілділікке бағытталған факультативті курстар; қашықтықтан білім беру технологиясының мүмкіндіктерін қолдану; интерактивті телекоммуникациялардың мүмкіндіктерін кеңейту; Web-орталықтарды және т.б. құру сияқты перспективті бағыттар да маңызды болып табылады [3].

Білім берудің даму көрінісінің белгіленген келешегінің маңызды мәселесі болып педагогикалық мамандарды даярлау және қайта даярлау болып табылады.

Берілген мәселені оңтайлы шешу үшін төмендегі шараларды ұсынуға болады:

– Тілдік тағылымдамалар ұйымдастыру және арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқытатын оқытушыларды үйрету;

– Кәсіби бағытталған ағылшын тіліне қосымша кредиттер бөлу, ол үшін кредитті ағылшын тілі пәні оқытушылары мен арнайы пәннің оқытушылары арасында бөлу керек;

– Ағылшын тілінде программасы бар және қажетті құрал-жабдықтармен қамтылған класс-лабораториялар ашу керек;

– Көптілді білім беру мамандықтарының оқу жоспарларына «Шетел тілін өз бетімен оқу стратегиясы» пәнін бір кредит көлемінде енгізу [8].

Бұндай білім берудің бірінші тәжірибесі мынадай белгілеулерді ұсынуға мүмкіндік береді: шетел тілін оқуға қызығушылық артады, ақпараттың аумақтың үлкеюінен студенттің ой-өрісі артады, білім алушылардың жалпы білімдік қабілеттіліктері жетіледі (мәтіндегі ақпаратты таңдап, оны белгілі бір мәселені шешуге қолдана білу), білім алушылардың пәндер бойынша ағылшын тілінде ақпарат алуларына қызығушылықтары артады және ең бастысы оқыту технологиясы жетілдіріледі. Қос тілді білім беруді енгізу студенттердің оқу әрекеттерін арттыруға мүмкіндік береді.

Алға қойған мақсаттарға жету үшін әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің органикалық заттар, табиғи қосылыстар және полимерлер химиясы мен технологиясы кафедрасында жыл сайын қазақ және орыс топтарымен қатар бірінші курстан бастап ағылшын тілінде білім алатын студенттер топтары құрылады. Жас педагогикалық мамандарды даярлауға ерекше көңіл бөлінеді, оқытушылар «Болашақ» бағдарламасы бойынша немесе ғылыми жоба бойынша да атақты шетелдік ЖОО-да тағылымдамалардан өтіп отырады.

Көптілді білім беру мәселесін шешу қазақ тілін оқу біздің қоғамымызды біріктіретін тіл, орыс тілі достықтың дәстүрлі тілі, ғылымның және техниканың тілі ретінде, ағылшын тілі түлектерді еңбек нарығына және білім беру қызметін қамтитын тіл ретінде, сонымен қатар болашақта оларды тез өзгертін қоғамда бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан до 2010 года. - Астана, 2004
2. . Историко-педагогические предпосылки становления полиязычного образования // Профессионал Казахстана. — 2008. — № 12 (67).
3. Дьяченко М.В. Подготовка студентов и учителей иностранного языка для работы в профильных классах естественнонаучного направления. Методическое пособие. -М.: МПГУ, 2009. 190 с.

4. С.Е. Зайцева «Коммуникационная направленность современного урока», Национальный исследовательский технологический университет «МИСиС», 2010.
5. Современная языковая ситуация как фактор полиязычного образования // Актуальные проблемы современности: международный научный журнал. Сер. «Педагогика». — 2008. — № 11 (28). 3. Казахстан: образование в условиях полиязычия // Педагогика. — М. 2008. — № 6.
6. Richards, J., Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. - Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
7. Материалы конференции «Болонский процесс 2020 – пространство европейского высшего образования в новом десятилетии», 2009.
8. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. Издание официальное. Астана, 2001.

**Аймаганбетова О.Х., Баймолдина Л., Байшукурова А.К., Ахтаева Н.С., Махмутов А.Э.
ПРОЕКТНЫЙ МЕТОД - КАК СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИЙ**

В современных условиях, чтобы отвечать серьезным вызовам XXI века, выпускники высших учебных заведений, прежде всего, должны быть конкурентоспособными и компетентными специалистами.

Поэтому основная цель современной образовательной парадигмы высшего образования направлена на формирование устойчивого интереса у студентов не только к обучению, но и к продолжению самообразования и развитию способности самостоятельно заниматься научными исследованиями, постоянно самосовершенствоваться и успешно реализовываться в своей профессиональной деятельности.

Развитие этих способностей актуализируется с помощью современных инновационных психолого - педагогических методов и технологий, имеющихся сегодня в арсенале преподавателей высших учебных заведений.

Особое место среди этих технологий и методов принадлежит так называемому «методу проектов», детерминированного в современной психолого - педагогической литературе – «как совокупность приёмов для овладения определённой областью знания, путь познания, способ организации процесса познания, с установленными требованиями к качествам результатов, возможными рамками расхода средств и ресурсов и специфической организацией» [1].

Теоретико - методологическая основа метода проектов в контексте современного понимания была разработана российским педагогом Е.С. Полат, которая, опираясь на традиции использования этого метода в двадцатые годы прошлого столетия, начиная со школы Шацкого, Блонского и др., даёт следующее определение этому методу, рассматривая его как «систему обучения, при которой ребенок приобретает знания и умения в процессе самостоятельного планирования и выполнения, постепенно усложняющихся, практических заданий – проектов» [2]. В сжатом виде можно дать такое определение этому методу, что проект – «это совокупность определенных действий, документов, предварительных текстов, замысел для создания реального объекта, предмета, создания разного рода теоретико - прикладного продукта» [2].

Таким образом, в современном понимании метод проекта, прежде всего, это технология, направленная на создание какого - либо проекта, рассматриваемого как продукт, как результат деятельности студентов, в ходе осуществления которой он развивает определенные компетенции, умения, навыки, получает новые знания. Следовательно, в ходе использования этой технологии осуществляется не только образовательная, но и научно-исследовательская деятельность, направленная на поиск путей создания этого продукта.

В то же время, нельзя не отметить, что метод проектов также способствует развитию такой характеристики студентов, как самостоятельность, что даёт право рассматривать его как лично - ориентированный метод обучения, направленный на развитие самостоятельной деятельности студентов, активизируемой в ходе поиска, разработки проблемы и оформления ее в виде какого - либо материального или духовного продукта.

Как показывает опыт, использование метода проектов в студенческой среде способствует развитию коммуникабельности, командного духа в студенческом коллективе. В ходе выполнения совместной деятельности, когда каждый студент выполняет определенные роли в команде (председатель, генератор идей, исполнитель, растение и др.) все нацелены на общий результат и все понимают, что от усилий каждого из них зависит успешность деятельности всего коллектива, успех или неуспех одного из них отражается на результатах всей группы. Следовательно, «этот метод является ярким стимулом для развития группового (cooperative learning) подхода к обучению» [2].

Также хочется отметить еще одно достоинство этого метода, позволяющее студентам быть полноправными участниками совместной учебной деятельности не только со студентами, но и с преподавателем. При этом акцент делается на активном и заинтересованном участии каждого студента, актуализации его жизненного опыта, проявлении и развитии его индивидуальности, умении находить новые пути реализации этого проекта.

Нельзя не отметить, что в организации метода проектов как инновационного психолого – педагогического метода велика роль самого преподавателя, который не только должен уметь увидеть новизну, но и уметь отобрать наиболее интересные и значимые идеи и темы проектов. Поэтому преподаватель сам должен владеть всем комплексом исследовательских, поисковых методов, должен уметь грамотно организовать исследовательскую и самостоятельную деятельность студентов, он должен обладать умением

переориентировать деятельность студентов из специфики своего предмета на те дисциплины, которые способствуют развитию как индивидуальных, так и групповых видов самостоятельной деятельности.

Для того, чтобы успешно реализовывать метод проектов в своей деятельности, преподаватель также должен обладать навыками успешной коммуникации, раскрывающиеся в умении организовать и грамотно вести дискуссии, не навязывая свое мнение студентам, не навязывая им свою точку зрения

В свою очередь, студенты, принимающие участие в разработке проектов, должны обладать такими исследовательскими методами, как грамотно проводить поиск, систематизацию и анализ литературы, обрабатывать полученные результаты и объяснять их с точки зрения науки. В процессе совместной работы над проектом студенты также реализовывают свои умения и навыки к коммуникациям, к работе в команде.

Таким образом, мы видим, что в проектном методе реализуется обучающая, научная, инновационная и коммуникативная функции.

Если говорить о прикладном использовании данного метода в высших учебных заведениях в целом, и, в частности, в казахстанских вузах, то ярким примером этого может служить деятельность профессорско - преподавательский состава кафедры общей и прикладной психологии, которая активно использует метод проектов в процессе преподавания дисциплины «Психология» как базовой для магистрантов всех специальностей.

Как показала практика реализация этого метода в учебной деятельности членами кафедры, наиболее успешно этот метод будет реализовываться, если придерживаться следующего алгоритма действий: организационный этап, этап разработки, этап реализации проекта, этап презентации проекта. Особенностью метода проектов, используемого в контексте дисциплины «Психологии» является, прежде всего, то, что конечный продукт проекта реализуется в виде результатов, выводов и рекомендаций проведенного экспериментального исследования или в виде социально – психологического тренинга по какой - либо психологической проблеме.

Следовательно, прежде чем браться за реализацию проект необходимо определиться с психологической проблемой, для решения которой сначала необходимо выявить научно - исследовательские задачи, выделить экспериментальные методы исследования, провести само экспериментальное исследование, обработать полученные результаты. Таким образом, реализация метода проектов состоит из нескольких этапов.

На первом организационном этапе магистрантам сначала предлагаются темы проектов, затем объясняется, что из себя представляет собой проект как инновационная технология, из каких структурных компонентов она состоит.

На этапе разработки магистранты делятся на небольшие микрогруппы, определяют цели и основные задачи, распределяют роли с учетом интересов каждого из них.

Этап реализации проекта проводится магистрантами самостоятельно в определенные сроки, которые устанавливает преподаватель, который в данной случае, выполняет роль консультанта, отвечает на вопросы, возникающие по ходу реализации проекта.

Наконец, одним из важных этапов реализации проектного метода является этап презентации проекта, который является показателем деятельности всей микрогруппы.

На этом этапе происходит проверка и оценка результатов всей группы, выяснение причин удач и неудач; рефлексия своей деятельности.

Презентация проекта проходит на занятии в виде презентации, видеофильма, психологических тренингов, деловых игр, включающих упражнения, игры и др.

На заключительном этапе происходит экспертиза проектов, в которой принимают участие не только преподаватель, но и все студенты, определяя достоинства проектов и их недостатки.

Своеобразной общественной экспертизой наших проектов является проведение семинара по вопросам организации самостоятельной работы магистрантов, «многим приходится отстаивать реальность своих идей, необходимость их реализации в университете» [3].

И дело не только в том, что многие магистранты, как правило, обладают способностью грамотно излагать содержание проекта: проблемы, цель, задач, средства, действия. Очень важным является способ их общения с аудиторией. Современное поколение магистрантов, как правило, очень уверенно и грамотно умеют презентовать свои проекты перед аудиторией. В этом случае наибольший интерес представляют презентации психологических тренингов, достоинством которых, является активное участие в их реализации всех магистрантов, у каждого из которых в проекте отведены определенные роли. Презентуя проект в виде тренинга, магистранты, кроме образовательного, коммуникативного уровня, командного духа, реализуют артистические, физические способности. Особенно эти способности наиболее ярко проявляются при презентации психологических проектов в контексте тем «Психология» общения, «Управление и власть», «Психология конфликта», «Личность и культура» и др.

Таким образом, умение пользоваться методом проектов – это показатель высокой профессиональной квалификации преподавателя.

Исходя из своего опыта, в качестве рекомендаций для преподавателей, стремящихся внедрить в практику своей работы метод проектов, позволим себе обратить внимание на следующие моменты: при использовании метода проектов необходимо учитывать индивидуальные особенности учебной группы и каждого студента в отдельности; с целью формирования профессиональных компетенций, навыков и умений необходимо обратить внимание на особенности содержания изучаемого материала, задачи подготовки будущих профессионалов,

наличие средств обучения; использование метода проектов позволяет преподавателю создать хороший морально - психологический «микроклимат в группе, что будет создавать атмосферу свободного общения на занятии» [1].

Таким образом, создание проекта способствует многогранному и гармоничному развитию студентов, которые приобретают теоретические знания, прикладные навыки и умения, которые необходимы для будущей профессиональной деятельности, способствуют развитию творчества и самостоятельности. Следовательно, проектный метод – это метод, способствующий соединению образования, науки и инноваций.

Список литературы:

1. Безбородова Т. М. Учимся «Играючи»: деятельностный подход к формированию профессиональных компетенций будущих менеджеров. Сибирский торгово-экономический журнал. - № 1 (19). – 2014. – С.51-61.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования /под ред. Е.С. Полат. – М.: Аспект пресс, 2012. – 367 с.
3. Бурцева И. В. Применение проектного метода в процессе подготовки специалистов социальной работы как менеджеров. Интеграция образования. - № 3-4. – 2007. – С.71-75.

Айташева З.Г., Джангалина Э.Д., Лебедева Л.П.
ГЛОБАЛЬНЫЙ КОЭФФИЦИЕНТ ИННОВАЦИОННОСТИ КАК ОСНОВА ДЛЯ РАЗВИТИЯ И РОСТА РЕЙТИНГА ВНУТРЕННЕЙ ИННОВАЦИОННОСТИ

В мировой печати (см. сайт англоязычного еженедельного журнала “TheEconomist”, называющего себя газетой, Economist.com) за 17 сентября 2015 г., продолжает обсуждаться глобальный коэффициент инновационности (ГКИ, см. рис. 1).

Ежегодный доклад по ГКИ публикуется, начиная с 2007 года, сразу тремя организациями – Университетом Корнелла (США), компанией INSEAD и Всемирной Организацией Интеллектуальной Собственности (ВОИС, аффилированное агентство ООН).

Основной движущей силой экономического и развития является инновационный потенциал каждой отдельной страны. Для определения данного потенциала учитываются более 80 различных параметров, включая количество ежегодных патентов, общую публикационную активность, внедрение новых технологий и пр.

Все достижения государства за год разделяются на семь условных категорий:

- 1) Институты;
- 2) Человеческие ресурсы и человеческий потенциал;
- 3) Инфраструктура;
- 4) Развитие рынка и экономики;
- 5) Развитиебизнеса;
- 6) Знания и новые технологии;
- 7) Разработкипланы.

Всего в составлении ГКИ участвуют 128 государств, с максимальным показателем от 1 (Швейцария) до 100 (страны Африки).

Шкала по горизонтали представляет собой уровень ВВП на душу населения в пересчете на покупательную способность в мировой валюте (долларах США). По вертикали указана доля инновационности в условных единицах, или баллах. Голубыми кружками отмечены наиболее эффективные страны-инноваторы, неэффективные инноваторыобозначены красными кружками. Наша страна с ГКИ приблизительно 32 балла находится в середине данной международной шкалы, опережая такие государства, как Иран, Эквадор и Ямайка и совсем немногим уступая по инновационности Аргентине, Бразилии и Таиланду. Практически все страны СНГ находятся по этому показателю позади Казахстана. В Центральной и Южной Азии Казахстан занимает второе место, опережая Исламскую Республику Иран (75 и 78 баллов, соответственно) и уступая Индии (66 баллов).

Есть страны, уровень ГКИ которых близок к нашему показателю, однако у них на 30-50% ниже значение ВВП на душу населения. В этой когорте с относительно-высокой инновационностью и низким ВВП находятся Индия, Индонезия и Филиппины. Вверху шкалы расположены лидеры шкалы ГКИ, которыми являются Швейцария, Великобритания, Нидерланды и США. ГКИ в этой группе достигает 62-68 балла. Немногим ниже показатель ГКИ у Гонконга и Сингапура, хотя эти два государства отстают от эффективных инноваторов, ввиду их более высокого значения ВВП на душу населения по сравнению с лидерами. В самой нижней части замыкают шкалу ГКИ Бурунди, Зимбабве и Непал, коэффициент инновационности которых оценивается в 21-23 балла при показателе ВВП, соответствующем 500-800 долларов США покупательной способности на душу населения.

Отмечены эффективные страны-инноваторы- голубые кружки; неэффективные страны-инноваторы-красные кружки.

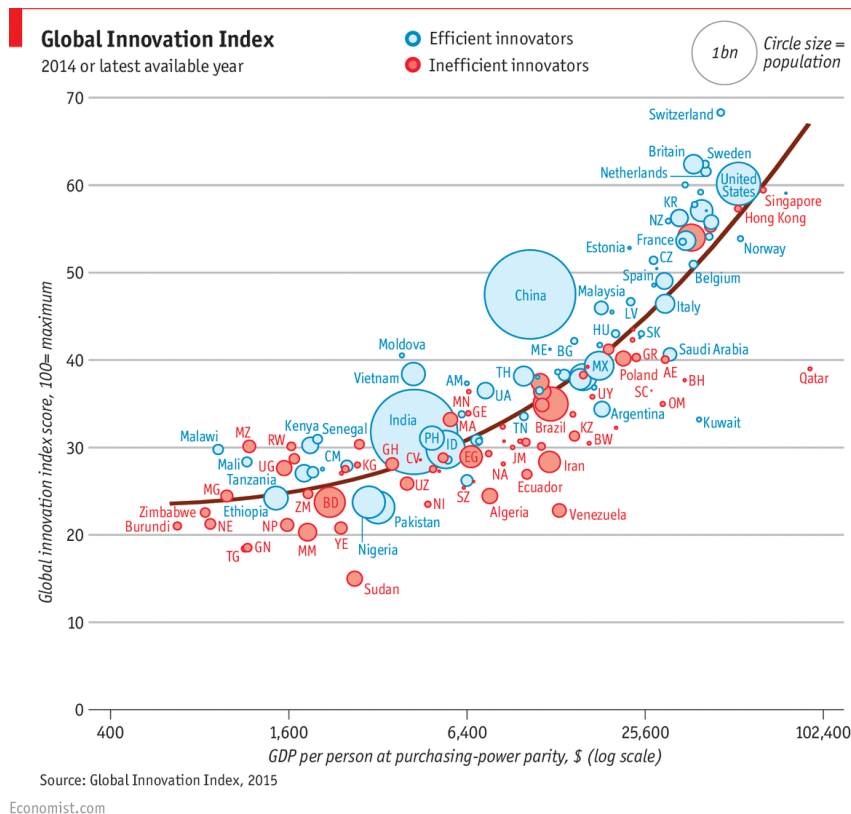

Рисунок 1. Глобальная шкала инновационности 2015 г.

Как видно из приведенного графика инновационного качества (Рис. 2), учитывающего вклад университетов, патентной активности и уровня цитируемости, более 30% инновационного качества среди стран с высоким подушевым доходом принадлежит университетам Великобритании и США. В таких странах той же высокодоходной группы, как Канада, ФРГ, Швейцария и Япония, инновационный вклад университетов в общегосударственный достигает примерно 25%. Сюда же примыкают Нидерланды, Франция, Швеция и Южная Корея. Однако с этими странами вполне соревнуется КНР, которая относится к странам с более низким, то есть средним доходом на душу населения. Порядка 10-15% инновационности вносят университеты других стран со средним доходом, и, в частности, Аргентины, Бразилии, Венгрии, Индии, Малайзии, Мексики, Турции и Южной Африки. Практически треть, или 30% инновационного вклада составляет патентная деятельность таких стран, как ФРГ, Южная Корея и Япония. Чуть ниже этот показатель у США и Швеции. Однако практически все страны с высоким подушевым доходом активно отслеживают и поддерживают высокий уровень патентной активности. Такая же картина соблюдается и в отношении степени цитируемости, хотя безусловными лидерами научных и технологических цитирований являются Великобритания и США. Стараются держаться «в том же фарватере» Франция, ФРГ, Канада и Япония. Далее располагаются Нидерланды и Швеция, в то время как Южная Корея с 40 баллами из 300 максимальных замыкает группу инновационного качества по цитируемости.

Бруно Ланвин, исполнительный директор компании INSEAD, занимающейся оценкой глобального коэффициента инновационности, в своем докладе (<http://knowledge.insead.edu/entrepreneurship-innovation/the-global-information-technology-report-2014-3312>) подчеркнул необходимость активного взаимодействия развитых и развивающихся стран для повышения ГКИ.

«Сейчас мы наблюдаем, как развивающиеся страны становятся успешными инноваторами, внедряя новейшие разработки в области науки и техники, однако нельзя забывать, что кооперация и активный обмен идеями и результатами разработок между странами ведут к повышению общего индекса инновационности в мире», - подчеркнул Ланвин в своей речи.

Также в докладе было сказано, что одним из приоритетных направлений для стран с высоким индексом инновационности должно стать налаживание партнерских отношений между развитыми и развивающимися странами и взаимный обмен новыми технологиями.

Аналогичную шкалу измерения можно было бы применять в Казахстане для оценки деятельности вузов и НИИ, предприятий и частных компаний, нарождающихся очагов государственно-частного партнерства. Такую же систему целесообразно использовать и для внутрирейтинговых целей для каждой из указанных организационных систем. Необходимо только учитывать, что оценка должна быть объективной, а, следовательно, независимой, или сторонней. Инсайдерский фактор в данном случае должен быть исключен.

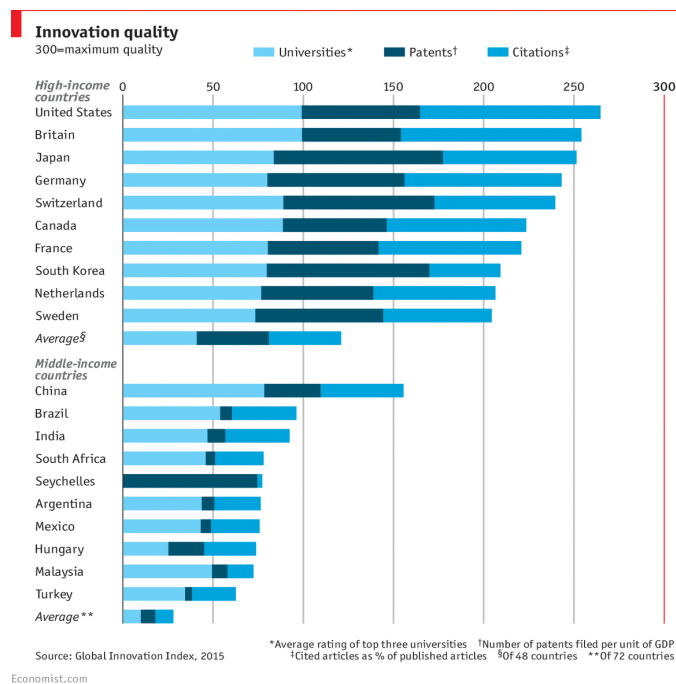

Рисунок 2. Шкала инновационного качества.

По вертикали - доля инновационности в условных единицах, или баллах. Максимальный балл инновационности -300. Инновационный вклад университетов показан *голубым* цветом; патентная активность - *темно-синим*; уровень цитируемости – *синим*.

Список литературы:

1. <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/09/global-innovation-rankings>
2. <http://knowledge.insead.edu/entrepreneurship-innovation/the-global-information-technology-report-2014-3312>

Айташева З.Г., Калимагамбетов А.М., Жумабаева Б.А.
РЕЗЕРВНАЯ ДВИЖУЩАЯ СИЛА ОТЕЧЕСТВЕННОЙ НАУКИ - АКАДЕМИЧЕСКАЯ
МОБИЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

В статье рассматриваются аспекты воздействия международной академической мобильности студентов на университеты различных стран. Учтены те страны, в которых количество иностранных студентов превышает 6,25 % от общего числа студентов. Таким образом, даже европейские государства на этом графике представлены только на половину. Если по горизонтали можно проследить соотношение местных и приезжих из-за рубежа студентов, то по вертикали показан средний научный рейтинг в условных единицах. На первом месте в этом рейтинге находится Австралия (510 у.е. научного рейтинга). Однако основу ее научного прогресса обеспечивают иностранцы, соотношение которых к собственно-австралийским студентам составляет 13 к 1. У следующей за Австралией Австрии, это соотношение еще выше, 18:1. Однако уровень научности чуть ниже (495 у.е.) при доминировании в исследованиях местной, австрийской молодежи. Наивысшее соотношение иностранных студентов к местным у Катар и ОАЭ (в обоих случаях 77:1).

До настоящего времени академическая мобильность КазНУ и большинства других отечественных университетов развивается лишь с некоторыми из стран с научно-ориентированной молодежью «собственной выпечки». Представляется необходимым расширить входящую мобильность студентов из Австрии, Бельгии, Великобритании, Дании, Испании, Люксембурга, Нидерландов, Норвегии, Швеции, Эстонии и других стран с целью привлечь их к отечественной исследовательской активности. Помимо этого следует направить определенные дополнительные усилия на организацию регулярного обмена отечественного профессорско-преподавательского состава с указанными потенциальными странами-«донорами» активной студенческой молодежи и ППС. Опыт «инвертированных» стран, то есть стран, опирающихся на потенциал своих студентов, тоже поучителен в контексте необходимости ставить перед нашими студентами инновационные задачи и давать им возможность полностью реализовать свои возможности в теоретической, экспериментальной и, возможно, патентно-лицензионной сферах.

Европейской Организации Кооперации Развития Organization of European Cooperation and Development, or OECD) графически проиллюстрировано (см. рис. 1) влияние международной академической мобильности на университеты различных стран. Учтены те страны, в которых количество иностранных студентов превышает 6,25 % от общего числа студентов.

Таким образом, даже европейские государства на этом графике представлены только на половину. Если по горизонтали можно проследить соотношение местных и приезжих из-за рубежа студентов, то по вертикали

показан средний научный рейтинг в условных единицах. На первом месте в этом рейтинге находится Австралия (510 у.е. научного рейтинга). Однако основу ее научного прогресса обеспечивают иностранцы, соотношение которых к собственно-австралийским студентам составляет 13 к 1. У следующей за Австралией Австрии, это соотношение еще выше, 18:1. Однако уровень научности чуть ниже (495 у.е.) при доминировании в исследованиях местной, австрийской молодежи. Наивысшее соотношение иностранных студентов к местным у Катара и ОАЭ (в обоих случаях 77:1). Именно приезжие студенты, как и в случае Австралии, доминируют в науке этих арабских стран, хотя исследовательский рейтинг немногим ниже и составляет 418 у.е. у Катара и 437 у.е. у ОАЭ. Рис. 1 также устанавливает различия среди лидеров мировой науки, Великобритании и США. В Великобритании соотношение местных студентов к иностранцам составляет 15:1.

Именно английские молодые исследователи являются локомотивом английской науки. В США картина мобильности обратная, соотношение иностранных студентов к местным составляет 5 к 1, и иммигранты или гостевые исследователи из-за рубежа по различным программам обеспечивают рейтинговый успех американской науки. Рейтинговые значения не уступают таковым у Австралии и Австрии и составляют 509 у.е. для Великобритании и 496 у.е. для США.

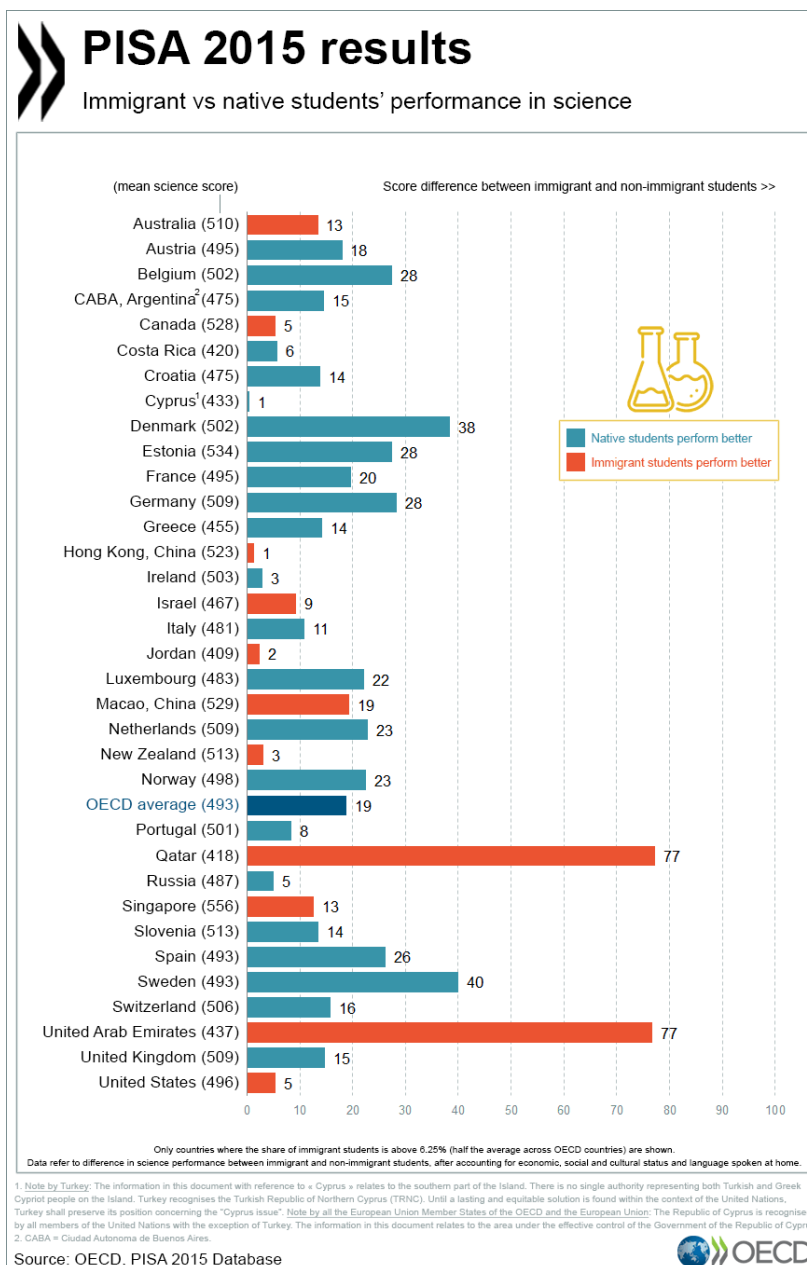

Рисунок 1. Шкала соотношений иммигрирующих и отечественных студентов для различных стран мира и вклада въезжающих студентов в науку страны пребывания.

Казахстанские студенты тоже приобретают опыт академической мобильности за рубежом и охотно делятся своим опытом (см. отзывы на сайте https://www.astanagid.kz/stati/chto_stoit_znat_ob_akademicheskoy_mobilnosti/). Ежегодно вузы проводят масштабные акции по приему

многочисленных заявок. Если на первом этапе поощрялись групповые заявки, то в настоящее время Казахский национальный университет старается отдавать предпочтение заявкам магистрантов, которые предоставляют конкретный индивидуальный план обучения и научной стажировки по академической мобильности. Такая индивидуальная работа имеет больший эффект и приносит реальные плоды в виде последующих соглашений, проектов, налаживания мини-производств. Следует учитывать тот факт, что неанглоязычные страны отдают предпочтение тем обучающимся, которые владеют языком страны пребывания. Отсюда встает вопрос об изучении второго, дополнительного языка, например, для поездки в КНР или ФРГ. Однако в результате долгосрочного, семестрового обучения обучающиеся повышают уровень не только английского языка, но и языка приглашающей страны, например, китайского или немецкого. Другим исключительно важным преимуществом является знакомство с самобытными культурами и преодоление стереотипов восприятия новых мест. Это приводит к повышению общей культуры труда и отдыха у обучающихся. Многие зарубежные вузы-партнеры предлагают дополнительно интересные туристические экскурсии и путешествия выходного дня.

Такой опыт позволяет быстрее адаптироваться и активнее включаться в рабочий ритм иностранной стажировки. Студенты различных вузов Казахстана отмечают большие трудности по сбору бумаг для выезда за рубеж. Этим трудностям значительно меньше по возвращении. Требуется только финансовый отчет и отчет по программе пребывания. Некоторые казахстанские обучающиеся за рубежом имели возможность учиться дистанционно по нескольким предметам. Они отправляли свои СРМ или СРД и, возвратившись, успешно сдавали экзамены. Немалую роль в этом играли доступные библиотеки и медиатеки, которые в западных вузах работают в круглосуточном режиме или закрываются всего на несколько часов глубокой ночью. Сильной стороной наших обучающихся является их способность снижать затраты на проживание и питание, экономить расходы на личные нужды, кропотливо собирать и вовремя сдавать требуемую документацию для выезда и по возвращении. Наши обучающиеся отмечают выигранные стороны мобильности: интернационализация среды, бесплатный ксерокс, комфортные условия в общежитиях и т.д. Студенты, выезжающие на Восток, в Японию, Южную Корею, подчеркивают, что сюда надо отправлять в группах ввиду самобытных условий, привыкнуть к которым в одиночку сложно. Оказалось, что в Южной Корее преподаватели не терпимы к плагиату и опозданиям. В то же время обучающиеся из Казахстана в Литве отмечают акцент литовских преподавателей на разносторонность образования: гуманитариям преподают дополнительные кредиты по технологиям (фотография, компьютерная графика и т.д.), а студентам естественного цикла гуманитарные дисциплины (история искусств, зодчество Средневековья и др.).

Из сказанного ясно, что академическая мобильность призвана, помимо основных образовательных задач, повышать рейтинговые показатели отечественной науки. В этой связи на представляется необходимым развивать академическую мобильность с теми странами, которые располагают опытом эффективного использования своих студентов для усиления национальных исследований. В эту группу государств, исходя из обсуждаемого рисунка, очевидно, входят Австрия, Бельгия, Великобритания, Дания, Испания, Люксембург, Нидерланды, Норвегия, ФРГ, Швейцария, Швеция и Эстония, а также некоторые другие страны. До настоящего времени академическая мобильность КазНУ и большинства других отечественных университетов развивается лишь с некоторыми из этой группы стран с научно-ориентированной молодежью «собственной выпечки». Представляется необходимым расширить перечень возможных стран-«доноров» за счет входящей мобильности студентов из Австрии, Бельгии, Великобритании, Дании, Испании, Люксембурга, Нидерландов, Норвегии, Швеции, Эстонии и т.д., чтобы привлечь их к реальной исследовательской активности в Казахстане. Помимо этого следует направить целевые усилия на организацию регулярного обмена отечественного профессорско-преподавательского состава с указанными потенциальными странами-«донорами» активной студенческой молодежи и ППС.

Опыт «инвертированных» стран, то есть стран, опирающихся на потенциал своих студентов, тоже поучителен в контексте необходимости ставить перед нашими студентами инновационные задачи и давать им возможность полнее реализовать свои возможности в теоретической, экспериментальной и, возможно, патентно-лицензионной сферах.

Список литературы:

1. <http://www.oecd.org/pisa/data/2015database/>
2. https://www.astanagid.kz/stati/chto_stoit_znat_ob_akademicheskoy_mobilnosti/

Акбаева Д.Н., Ешова Ж.Т.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В МЕТОДИЧЕСКОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВНЫЕ ПРОЦЕССЫ И АППАРАТЫ ХИМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ»

Полиязычие в образовательной среде является одним из основных аспектов работы всех учебных заведений страны. Программа полиязычного обучения предусматривает создание новой модели образования, способствующей формированию конкурентоспособного поколения в условиях интернационализации, владеющего языковой культурой. Трёхязычие дает студентам ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям, создает условия для формирования нового мировоззрения и приобщения к культурам различных народов. Внедрение полиязычного образования дает большие перспективы вузам и особенно обучающимся в

реализации своего потенциала, в применении своих знаний и умений для улучшения собственного благосостояния и благосостояния своей страны.

Как показали современные исследования, распространение многоязычия в мире является закономерным процессом, который обусловлен коренными изменениями в экономике, политике, культуре и образовании [1]. Согласно концепции ЮНЕСКО понятие «многоязычное образование» предполагает использование в образовании, по меньшей мере, трех языков: родного, регионального или национального и международного языка [2]. Применение этих языков является «важным фактором инклюзивности и качества образования».

В Казахстане идея триединства языков впервые озвучена Президентом Н. Назарбаевым ещё в 2004 г. В октябре 2006 г. на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана Президент вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для будущего наших детей. А уже в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» Н. Назарбаев предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [3]: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками» [4].

Именно с этого момента и начинается отсчёт новой языковой политики Казахстана. Полиязычное образование было закреплено следующими законодательными актами: Конституция Республики Казахстан, Закон Республики Казахстан «О языках», Закон «Об образовании», Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг., Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан [5-10] и другими, которые и составили его правовую основу. Роль, место полиязычного обучения, а также принципы создания современной эффективной системы управления полиязычным образованием определены перечисленными выше документами.

Сегодня уже можно говорить о завершении работы по институциональному обеспечению реализации Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 гг., базовыми компетенциями которой являются трёхязычие, евразийская поликультурность, коммуникативность и технократичность [9].

Имеется определенный опыт осуществления полиязычного образования в Назарбаев Интеллектуальных школах, в которых с учетом анализа современного международного опыта разрабатывается и внедряется модель трехязычного обучения, основанная на уровневой системе изучения языков. Данная модель строится на том, чтобы учащиеся могли полноценно освоить устную и письменную речь на казахском, русском и английском языках. При этом должны учитываться не только правила введения в учебный процесс второго и третьего языков, но и возможности интерактивных методов погружения в иноязычную среду. Также подготовка англоязычных педагогических кадров для среднего, технического и профессионального, высшего образования стала возможной в рамках международной стипендии Президента РК «Болашақ». На современном этапе реализации стипендии акцент делается как на магистерские и докторские программы обучения, так и подготовку специалистов технического и медицинского профиля, являющихся наиболее востребованными для нашей страны. Кроме того, в настоящее время стипендиаты имеют возможность обучения в 630 ведущих вузах 32 стран мира. Начиная с 2012-2013 учебного года, началась подготовка полиязычных учительских кадров в вузах. В связи с этим в 20 вузах страны открыты спец.отделения по подготовке полиязычных кадров приоритетных специальностей инженерно-технического и естественнонаучного направлений.

В настоящее время уже сформированы некоторые принципы обучения в системе полиязычия:

- казахский язык – русский язык – английский язык,
- обучение языков должно идти параллельно, опорой должен являться родной язык,
- обучение иностранному языку должно проецироваться на обучение речевому мышлению, овладение новыми средствами выражения мыслей и миром изучаемого языка [11].

Учебный процесс в КазНУ им. аль-Фараби организован в соответствии с требованиями полиязычного обучения: внедрена уровневая методика обучения иностранному языку, разработана методологическая база полиязычного обучения (учебно-методический комплекс дисциплин на казахско-русско-английском языках, модули, силлабусы, рабочие программы), запланировано проведение специализированных авторских программ на иностранных языках по фундаментальным направлениям науки.

В связи с этим очень важным аспектом является качественное учебно-методическое обеспечение дисциплин или, иначе говоря, разработка учебно-методического комплекса (УМК) дисциплины, который представляет собой совокупность учебно-программной и учебно-методической документации. УМК дисциплины способствует четкой организации преподавания изучаемого предмета и успешному усвоению образовательного материала студентами. Основными целями и задачами УМК дисциплины являются оказание помощи студенту в самостоятельном изучении теоретического материала, контроль знаний студента (самоконтроль, текущий контроль и промежуточная аттестация); методическое сопровождение организации всех видов занятий, практик. Использование опорных конспектов, тестовых заданий, схем, проблемно-ситуационных задач, логико-дидактических структур улучшает организацию работы студентов на учебном занятии и позволяет преподавателю решать поставленные педагогические задачи и использовать разнообразные методы для активизации учебного процесса.

Курс «Основные процессы и аппараты химической технологии» является базовой дисциплиной для студентов специальностей 5В072100–«Химическая технология органических веществ» и 5В072000–

«Химическая технология неорганических веществ». Он основывается на общих законах физики и химии и, по существу, является теоретической основой химической технологии и относится к числу основных общеинженерных дисциплин, формирующих современного инженера химика-технолога.

Курс «Основные процессы и аппараты химической технологии» является ведущим в общеинженерной подготовке студентов и играет важную роль в освоении ими специальных дисциплин. Представляя собой науку о процессах и аппаратах и обобщая теоретические и экспериментальные методы исследования основных процессов, он является генератором новых идей, ускоряющих научно-технический прогресс химической технологии [12].

В этой связи подготовка качественного учебно-методического комплекта дисциплины (УМКД) «Основные процессы и аппараты химической технологии» является актуальной задачей, стоящей перед преподавателями выпускающих кафедр факультета химии и химической технологии КазНУ им. аль-Фараби.

Учебно-методический комплект дисциплины «Основные процессы и аппараты химической технологии» разработан на трёх языках (казахском, русском, английском) и включает в себя:

– syllabus, представляющий собой программную часть, содержит аннотацию и учебную программу дисциплины;

– конспект лекций (по 15 лекций на каждый семестр), представляющий собой теоретическую часть по гидромеханическим, тепло- и массообменным процессам, содержит учебное пособие, конспект лекций, презентационные материалы.

Курс лекций опубликован на казахском и русском языках:

1. Ешова Ж.Т. Химиялық технологияның негізгі процестері мен аппараттары: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2007. – 237 б.

2. Ешова Ж.Т., Акбаева Д.Н. Лекции по курсу «Основные процессы и аппараты химической технологии». - Алматы: Қазақ университеті, 2016. - 419 с.

Конспект лекций на английском языке находится в разработке.

– методические рекомендации к 6 лабораторным работам по темам «Режимы течения жидкости», «Осаждение под действием силы тяжести твёрдых частиц в жидкой среде», «Определение констант процесса фильтрации», «Гидродинамика псевдооживленного слоя сыпучего материала», «Дистилляция», «Экстракция» представляют собой практическую часть.

Опубликованы методические пособия на трёх языках:

1. Ешова Ж.Т. Химиялық технологияның негізгі процестері мен аппараттары пәні бойынша зертханалық жұмыстардың әдістемелік нұсқаулары. – Алматы: Қазақ университеті, 2011. - 42 б.

2. Ешова Ж.Т., Акбаева Д.Н. Методическое пособие к лабораторным работам по курсу «Основные процессы и аппараты химической технологии» Алматы: Қазақ университеті, 2012. 44 с.

3. Akbayeva D.N., Eshova Zh.T. Methodical manual to laboratory works on the course «The main processes and devices of chemical technology». - Almaty: Qazaq university, 2015. - 80 p.

Необходимая детализация и усвоение курса обеспечиваются при прохождении лабораторного практикума, на практических расчетных занятиях и при курсовом проектировании.

– дополнительный материал, включающий в себя электронные книги, задачки;

– разработаны задания и методические рекомендации к 4 самостоятельным работам на каждый семестр, содержащих 6 задач на каждую работу по различным темам;

– комплект экзаменационных вопросов в количестве 1800 тестов (по 300 тестов на казахском, русском и английском языках) по курсу, рассчитанные на 6 кредитов, и загружены в университетскую систему Интранет, включают как теоретические вопросы, так и задачи.

Опубликован ряд учебно-методических пособий, которые содержат тестовые задания. Они активно используются студентами при подготовке к лабораторным, самостоятельным работам и экзаменам по курсу «Основные процессы и аппараты химической технологии»:

1. Акбаева Д.Н., Ешова Ж.Т. Тестовые задания по дисциплине «Основные процессы и аппараты химической технологии». - Алматы: Қазақ университеті, 2014. - 85 с.

2. Ешова Ж.Т., Акбаева Д.Н. «Химиялық технологияның негізгі үдерістері мен аппараттары» пәнінен тест тапсырмалары. - Алматы: Қазақ университеті, 2014. - 88 с.

3. Akbayeva D.N., Eshova Zh.T. Test tasks on discipline «Main processes and devices of chemical technology». - Almaty: Qazaq university, 2015. - 101 p.

Разработаны комплекты экзаменационных тестовых заданий для обеих специальностей и загружены в Интранет, которые ежегодно обновляются и проверяются при содействии Отдела тестирования университета.

Также разработаны тесты к экзамену ВОУД в количестве 1800 тестовых заданий.

– карта учебно-методической обеспеченности дисциплины,

– курсовая работа: руководство к выполнению курсовых работ/проектов и тематики курсовых работ.

Активное использование таких учебно-методических материалов необходимо студентам для полного восприятия учебного материала по дисциплине, приобретения практических навыков на основе теоретических знаний. Только такой практико-ориентированный комплекс учебных и учебно-методических пособий, предусматривающий применение в учебном процессе инновационных технологий и средств обучения позволит

высшей школе избавиться от устаревшего знаниевого подхода и обеспечит переход к новой, компетентностной модели подготовки специалистов.

Все методические разработки преподавателей размещаются в университетской системе Интранет и доступны для студентов. Также открыт для внешних пользователей доступ к аннотациям дисциплин и учебным материалам. Контроль обеспеченности дисциплин учебно-методическими комплектами по семестрам осуществляется Отделом мониторинга образовательного процесса.

В этом учебном году были разработаны и внедрены в учебный процесс две новые лабораторные работы «Режимы течения жидкости» и «Гидродинамика псевдооживленного слоя сыпучего материала». Специализированная лаборатория ГПИИР позволила проводить лабораторную работу «Дистилляция» на укрупнённой лабораторной установке.

Большую роль в улучшении и совершенствовании УМК дисциплины сыграл курс повышения квалификации по дополнительной профессиональной образовательной программе «Основные процессы и аппараты химической технологии» в Санкт-Петербургском государственном технологическом институте (техническом университете) (СПбГТИ(ТУ)), являющегося ведущим образовательным учреждением в области химической технологии, для преподавателей кафедры физической химии, катализа и нефтехимии доц., д.х.н. Акбаевой Д.Н. и доц., к.х.н. Ешовой Ж.Т. в течении 1 месяца в 2013 и 2014 годах на основе Соглашения о сотрудничестве между КазНУ им. аль-Фараби и СПбГТИ(ТУ) от 6 июня 2011 года.

Огромную вспомогательную роль играет также взаимопосещение занятий лекторов преподавателями, проводящими лабораторные работы, и наоборот, проведение открытых занятий, как лекционных, так и практических с целью обмена опытом.

Планируется внедрение в учебный процесс новых виртуальных лабораторных работ при содействии Центра дистанционного образования КазНУ им. аль-Фараби, написание глоссария-справочника на трёх языках, а также методических рекомендаций к самостоятельным работам студентов на трёх языках.

Следует отметить, что студенты русского и казахского отделений, обучающиеся в английских группах, имеют преимущество по сравнению с другими студентами не только постоянно совершенствовать язык, пополняя его новыми словами и терминами, но и продолжить своё обучение в спец.группах в магистратуре и PhD докторантуре как в стенах КазНУ им. аль-Фараби, так и за рубежом.

На данный момент основной трудностью внедрения полиязычия в вузе служит разный уровень знания языка студентов, их неуверенность при изучении специальной дисциплины на иностранном языке, недостаток знаний преподавателя по специально ориентированному английскому языку.

Таким образом, для дальнейшего улучшения образовательного процесса и методического обеспечения дисциплин специальностей инженерно-технического и естественнонаучного направлений, к которым относится курс «Основные процессы и аппараты химической технологии», необходимы:

- организация поэтапного внедрения полиязычного образования по приоритетным специальностям естественно-научного и инженерно-технического направлений;
- поэтапное формирование полиязычных академических групп;
- совершенствование умений и навыков владения профессорско-преподавательским составом и обучающимися университета тремя языками в одинаковой степени для одновременного использования их в учебном процессе;
- организация бесплатных языковых курсов (по уровням владения иностранным языком) для будущих полиязычных преподавателей;
- организация целенаправленной подготовки преподавателей за рубежом;
- пополнение библиотечного фонда и электронной базы полиязычной учебной, методической, научной, справочной и другой литературой и мультимедийными материалами;
- разработка интегрированных образовательных программ.

Методическое обеспечение дисциплины действительно лишь при условии развития и совершенствования с учётом требований образовательного процесса.

Список литературы:

1. Lanson T. A Short History of Language. - Oxford Umvemty Press, 2002.
2. Образование в многоязычном мире: Установочный документ ЮНЕСКО. - Париж, 2003. - 38 с. - http://www.unesco.org/new/ru/media-services/single_view/news/multilingualism_a_key_to_inclusive_education/#.VNbyXufqCJU.
3. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. - 2007. - 1 марта. - № 33 (25278).
4. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. - 2012. - 10 июля. - № 218-219.
5. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года. - [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/search/docs/va=КОНС>.
6. Закон Республики Казахстан «О языках» от 11 июля 1997 года. - [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z970000>.
7. Закон «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III // Казахстанская правда. - 2007 г. - № 127. - 15 августа.
8. Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг. // Казахстанская правда. - 2001. - № 47-48. - 17 февр.

9. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. - [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.

10. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. - Алматы: Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, 2006г. - [ЭР]. Режим доступа: <http://freeref.ru/wievjob.php?id=8721752006>.

11. Аманбекова Е.Д. Полиязычное обучение: проблемы и перспективы. – Материалы республиканской научно-практической конференции «Полиязычие в контексте высшего образования», 27 февраля 2015 года. - С. 7-9.

12. Акбаева Д.Н., Ешова Ж.Т. Каирбеков Ж.К. Стажировка как способ повышения квалификации профессорско-преподавательского состава // Материалы 46-й науч.-метод. конф. «Модернизация образовательных программ: аккредитация и гарантия качества подготовки кадров» Кн. 1. КазНУ им. аль-Фараби, 14-15 января 2016 г.

Аликбаева М.Б., Тунгатова У.А.

ҚОС ДИПЛОМДЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ

Әлемдік кеңістікте экономиканың дамуы мен интеграциясына ықпал ететін нақты факторларды әрбір мемлекет өзі таңдайды. Қазақстан Республикасының басты факторы - білім беру. Білім беру әлемдік экономиканың талаптарына жауап береді, тұрғындардың өмір сүру деңгейінің көретілуіне және жағдайларының жақсаруына көмектеседі.

2010 жылы ЕҚЫҰ (OSCE: Organization for Security and Cooperation in Europe) Қазақстандағы өкілеттілігі еліміздің Болон процесіне кіруге байланысты ұсыныс жасады. Қазақстанның Болон процессінде болуының басты мақсаты - еуропалық білім беру жүйесіне қол жетімділік және қазақстандық білім беру жүйесінің сапасын жоғарлату. Болон декларациясына қол қоюдан кейін Қазақстанның алдына 2020 жылға дейін бірнеше шараларды жүзеге асыру міндеттілігі жүктелді. Әлемдік білім беру кеңістігінде ҚР білім беру жүйесінің интеграциясы барысында халықаралық нәтижелі ынтымақтастықтың приоритетті стратегиялық бағыты қалыптасады. Лиссабон конвенциясы мен Болон декларациясының баптарына сәйкес, жоғары квалификациялық мамандарды даярлауда (бакалавриат, магистратура, докторантура (PhD)) деңгейлерінде ECTS (European Credit Transfer System) сынақ бірлігін енгізу тұр [1]. Ол дегеніміз отандық жоғары оқу орындарында ECTS сынақ бірлігін енгізу ғана емес, оның қажеттілігіне интеграцияланған білім беру жүйесінде баға беру. Әрине, кәсіби білім беру сапасын жақсарту жұмысы жоғары оқу орындарының өзекті мәселелерінің бірі екені баршамызға белгілі. Қазіргі таңда, алға қойған мәселенің шешімі ретінде серіктес-жоғары оқу орындарымен ынтымақтастық жасау қажеттігі туындап отыр. Жоғары оқу орындарының арасында жүзеге асырылып жатқан халықаралық байланыстардың қатарына:

- шетелдік оқу орындарда тәлімгерлік бағытты дамыту;
- студенттердің сол оқу орындарда білім алып қайтуы;
- шетелдік профессорларды немесе оқытушыларды отандық оқу орындарында дәріс оқуға шақыру;
- отандық профессорлар мен оқытушы құрамын біліктілігін арттыру мақсатында шетелдік оқу орталықтарына жіберу;
- шетелдік оқу орындарының елімізде филиалдарын ашу секілді шаралар кіреді. Солардың ішінде бірнеше жылдық тәжірибесі бар мемлекеттік бағдарламалардың бірі - "Болашақ" бағдарламасын атап айтуға болады. Эразмус Мундус, Темпус, DAAD секілді халықаралық бағдарламалар бойынша шетелдік ЖОО-да көптеген студенттер мен оқытушылар да біліктілігін арттырады [2].

Қос дипломдық білім берудің тиімділігі неде? Шетелде бұл көптен бері тәжірибеде жүзеге асып келе жатқан бағдарламалардың бірі. Шетелдік (мәселен, Ұлыбритания және Канада) университеттерде оқитын студенттің жұмысынан тұратын болмаса кейбір жағдайларда әртүрлі мемлекеттерде орналасқан университеттердің ғылыми мекемелерінде білім алатын студенттердің бағдарламасының қос дәрежесі, оны кейбір жағдайда қос дәреже, болмаса бағдарлама градациясының қос дәрежесі деп те атайды. Қосдипломдық бағдарламасы бойынша бакалавриат бағдарламасы өзгелеріне қарағанда көбірек тараған және көбіне білім берудің британдық моделіне сай келеді. Магистратура бойынша қосдипломдық бағдарлама көбінесе Еуропалық Одақ құрамындағы мүше елдерде тараған себебі еуропалық еңбек нарығында біліктілікті бір елде емес бірнеше елден арттыру, болмаса алу басымдылыққа ие.

Шартты түрде қосдипломдық білім беру бағдарламалары бойынша білім алу уақыты әлдеқайда қысқартылады. Кейбір университеттер бір бөлігін философия докторы дәрежесінде бір бөлігін кәсіпкерлер мен венчурлы капиталистерге бағытталған ғылыммен техника саласында қос дипломды PhD/MBA дәрежелерін де ұсынады.

Америка Құрама Штаттарында қосдипломды бағдарлама екі университет арасындағы ресми келіссөзге негізделіп жүзеге асырылады. Студенттер дәреженің әрбір дәрежесінде 2-3 жыл уақыттарын өткізеді. Екі бағдарламаның барлық шарттарын орындағаннан кейін студентке келесі комбинациялар бойынша қос диплом тағайындалады:

1) кіші маман және бакалавр бағдарламалары – колледж аяқтағандығы туралы диплом және серіктес университеттің бакалавр дәрежесі;

- 2) бағдарлама бойынша қосдәрежелі (double major) бакалавр – екі бакалавр дипломы;
- 3) Dual магистр бағдарлама бакалавры дәрежесі – бакалавр және магистр дәрежелері бойынша диплом;
- 4) бағдарлама бойынша қос диплом – DDS, DO, MA, MPP, MS, JD, MBA болмаса PhD сәйкестіктері бойынша.

Канада, Австралия, Гонконг елдерінде оқытушылыққа үміткерлер көбіне өнер бакалавры мамандығымен қатар білім беру бакалавры мамандығын оқиды. Олар «біруақытты - білім» бағдарламалары деген атпен танымал. Үндістанда интеграцияланған қос дәрежелі бағдарлама – бакалавр мен магистр дәрежелеріне ортақ әдетте 5 жылды қамтиды. Білімді жетілдірудің нәтижелі жолы - қосдәрежелі бағдарламалар екендігі шетелдік тәжірибеде көп дәлелденген бағыт.

Қосдәрежелі дегеніміз - екі университет жүзеге асыратын оқу бағдарламасы бұл бағдарламаны игеру барысында студент кезекті білім алу уақыты аралығында екі бағдарламаны игеруі тиіс қорытындысында екі бағдарламаны да меңгеруі тиіс. Бағдарлама әр қалада тіпті әр мемлекетте орналасқан әртүрлі сала бойынша маманданатын университеттер мен жүзеге асырылуы мүмкін осы екі университет арасындағы келісімсөздің аяқталған уақытына дейін. Қосдәрежелі дипломның беретін басымыдылықтары бірқатар.

Қос дипломды білімнің басымдықтарының тағы бірі ол сіздің екі бағдарлама бойынша да академиктермен, студенттермен, мамандармен танысып тәжірибе алмасу мүмкіндігі. Бұл байланыстар сізге оқуды бітіргеннен кейін де көп септігін тигізеді.

Қос дипломды бағдарламаның пайдасы білім алушыға оқуды аяқтағаннан кейін де пайдасын тигізе беремек. Жұмыс беруші ұйымдар қосдәрежелі бағдарлама бойынша білім алған студенттерге деген қарым-қатынастары өте жақсы. Сонымен қатар білім алушы өзі оқу оқып жатқан уақыт аралығында әртүрлі жұмыс орындарын көріп таныса алады.

Әрине қосдипломдық зерттеу жұмысын жүргізу барысында белгілі бір мәселелер туындауы да әбден мүмкін. Қос дипломды жұмысты зерттеу оны өз уақытында аяқтау үшін сізден екі есе күш жұмсауды талап етеді. Сонымен қатар білім беру жүйелеріндегі айырмашылықтар сізге бейімделуде қандайда бір қиындықтар туындатуы әбден мүмкін. Алайда бұның барлығы сізге қиындықтарға төтеп беріп мүлдем таныс емес жаңа ортаға тез бейімделуге мүмкіндік тудырады.

Білім алушы қандайда бір сала бойынша қос дипломды бағдарламалар бар екендігін білгенмен, ондай бағдарламамен оқу мүмкіндігі шектеулі. Себебін анықтай келе төменгі қорытындыларды айтуға болады:

- тілдік барьердің болуы;
- конкурстық талаптың жоғары болуы;
- студенттің оқып жатқан университетінің қос дипломдық бағдарламаларының шектеулі болуы;
- әлеуметтік және қаржылық мәселе;
- денсаулық мәселесі және т.б.

Осы уақытқа дейін Қазақстанның көптеген университетін қос дипломдық бағдарлама бойынша студенттер бітіріп жатыр. Соның ішінде, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің философия және саясаттану факультетінің дінтану және мәдениеттану кафедрасы аясында 2015 жылы әл-Фараби атындағы ҚазҰУ мен Ресей Федерациясының бірінші президенті Б.Н. Ельцин атындағы УРФУ арасындағы "Мәдениет саласындағы жобалық қызмет" бағыты бойынша қос дипломдық бағдарламасы жүзеге асты. Бағдарлама негізінде серіктес-оқу орындары арасында келісілген оқу жоспарында студенттер өздерінің университеттерінде және серіктес университетте білім ала алады. Білім беру бағдарламасы аясында дәстүрлі қалыптасқан, он-лайн вебинарлар, дистанционды-білім беру технологиялары қолданылады. Екі университет келісілген техникалық және ұйымдастырушылық жағдайға байланысты жұмыс жасайды. Магистранттардың ғылыми-зерттеу тәжірибесі отандық университетте немесе шетелдік университетте өтуі мүмкін. Қорытынды мемлекеттік аттестация екі ЖОО құрылған комиссия мүшелерінің келісімі негізінде жасалынады. Емтихан он-лайн режимде өтеді. Емтихан сұрақтары екі жақтың басшыларының келісімімен бекітіледі. Ал, ғылыми жетекшілер екі университеттің келісімімен бекітіліп, отандық және серіптес-университет тарапынан тағайындалды.

Біздің университетімізден Б.Н. Ельцин атындағы УРФУ-ға ғылыми зерттеу жұмысына қатысты барып қайтқан тәжірибесі негізінде, олар Ресейдің білім алудың әртүрлі орталарына, стильдеріне еркін бара алады және библиотекаларында жұмыс жасауға мүмкіндігі туды. Оларға зерттеу жұмысын жүзеге асыру барысында білім алушыда екі университеттен де кеңесшілер бекітілді. Бұл білім алушыға өзінің зерттеу жұмысына қатысты әрқилы ыңғайларды кірістіруге бірден артық кеңесшінің пікірін қарастыруға мүмкіндік тудырып отыр. Магистрант тәжірибесінде әртүрлі мәдениет, тұрмыс – тіршілікке қатысты өз тәжірибенізді молайта алғандығы анық.

Қорытындылай келе, қазіргі заманның негізгі тенденциясы білім беру үрдісіне ықпалы зор. ең алдымен, жаһанданудың білім беру саласына әсері әртүрлі жағынан көрініс табуы анық байқалады. Студенттер тек өз елінде ғана емес, шетелдік оқу орындарында білімдерін шыңайтуға тырсады. Болон процесі негізінде қос дипломдық бағдарламасын жүзеге асыру негізінде шетелдік беделді университеттің білім беру бағдарламасын игеру мүмкіндігіне ие болып отырмыз. Бағдарлама бойынша дәреже беретін қос дипломдық бағдарламаны игеру үшін екі кезеңге бөліп қарастырасыз. Екі университетпен серіктесіп отырып бір диссертациялық жұмысты қорғап шыға алады. Көп университеттер қосдипломды бағдарламалар бойынша өз шарттарын ұсынуда. Алайда кейбір университеттер сізге таңдау мүмкіндігін де ұсына алады. Сонымен қатар қосдипломдық тек қана бакалавр дәрежесіне ғана қатысты емес екендігін ескергеніңіз жөн. Көп бағдарламалар дипломнан кейінгі білім беру дәрежелерінде де мүмкін.

Әдебиеттер тізімі:

1. Нефедова Л.В., Нефедова М.И. Реализация совместных образовательных программ как механизм гарантии качества образования // <http://new.elib.altstu.ru/disser/conferenc/2010/01/pdf/077nefedova.pdf>.
2. Ермекова Ж.К., Майлыбаева Г.Ж., Тойшыбекова Н.Е. Интеграционные процессы образовательной системы в современном мире // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 5. – С. 65-66.
3. Найт J. Совместные и Double Degree программы: досадные вопросы и проблемы 2008.

Алтаев А.Ш., Султангалиева Г.С.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ – ИСТОРИКОВ В ПРОЦЕССЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Университеты, начиная с средневековья, являлись центрами формирования профессиональных групп и интеллектуальной элиты, а также развития культуры и науки в регионе. С конца XX века вузы оказались перед вызовом, так как развитие процессов глобализации экономики поставили перед высшим образованием новые цели – подготовка профессиональных кадров, способных эффективно работать в изменившихся условиях глобального рынка. В связи с изменившимися экономическими условиями вопрос интернационализации высшего образования стал рассматриваться как условие конкурентоспособности государства в новой глобальной экономике, как постепенный процесс интеграции международной составляющей в образование, научные исследования преподавателей. Современные информационные технологии расширили образовательные возможности, что дало толчок формированию единого мирового образовательного рынка, где вузы самых разных стран предлагают свои продукты и услуги студентам, не ограничивая себя национальными границами. [1] Не обошли эти процессы и Казахстан. Одним из ярких свидетельств этому является тот факт, что работодатели Казахстана все больше внимания при приеме на работу выпускников вузов обращают внимание на опыт учебы или работы за рубежом, поскольку это свидетельствует о более широком кругозоре и возможностях кандидата при решении нестандартных вопросов на производстве. Исходя из этого, в вузах Казахстана начался процесс определенных изменений содержания и организации обучения. Целью моего доклада является раскрытие путей повышения конкурентоспособности выпускников специальности «История» в процессе интернационализации образования.

Одна из форм интернационализации высшего образования – это мобильность студентов. Мобильность студентов стимулируется различными государственными и региональными программами. К примеру, Европейский Союз разработал специальные стипендии и программы, стимулирующие студентов ехать учиться за пределы своей страны. Одной из известных европейских программ является «Erasmus Mundus», в которой участвовала докторант 2 года обучения, специальности «История» Нугманова А., пройдя стажировку в университете Кадис (Испания), что свидетельствует о возможности личного участия студентов в программах академической мобильности. Кроме этого есть эффективные программы по включению в процесс интернационализации образования, в частности «Темпус», «Сократ», а также программа Германской службы академических обменов (Deutscher Akademischer Austausch Dienst – DAAD), Британского совета в ряд других. На их примере можно видеть как наличие целевых программ стимулирует активность вузов по участию в перспективных процессах по интернационализации высшего образования.

На национальном уровне процесс интернационализации образования осуществляется через Международную стипендию «Болашак», учрежденная Постановлением Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева в первые годы становления суверенного Казахстана (5 ноября 1993 года). За более чем двадцать лет реализации данная международная программа получила признание не только среди граждан Казахстана (присуждено более 12 000 стипендий казахстанцам для обучения в 170 лучших вузах 35 мира), но мирового сообщества. На VIII международной конференции Going Global в Майами в 2014 году «Болашак» признана лучшей стипендиальной программой среди 11 подобных [2].

Следующим инструментом в процессе реализации академической мобильности студентов на университетском уровне стали партнерские соглашения КазНУ им. аль-Фараби с ведущими университетами Европы, США, Турции, Индии. Отражением деятельности данных соглашений являются магистерские и докторские образовательные программы студентов специальности «История». Ежегодно магистранты выезжают на двухнедельные стажировки в известные университеты мира. Так, в 2016 году более 30 студентов кафедры Всемирная история, историография, источниковедение прошли образовательные программы в вузах Европы (Кембридж, Лейден, Кельн, Познань и др.), Турции (Стамбул, Анкара), Индии (Дели), Афганистан (Кабул), Россия (Москва, РГГУ) и др. Студенческий обмен рассматривается как одно из мощных средств подготовки кадров высокой квалификации, соответствующей мировым стандартам. Вместе можно отметить и ассиметричность мобильности студентов. Студенты, выезжающие на научные стажировки в зарубежные вузы больше, чем студентов, прибывших в КазНУ для обучения по образовательным программам. Для расширения возможностей академической мобильности в университете разрабатывается единая накопительная и переводная система зачетных единиц – ECTS, внедрен процесс оформления европейского приложения к диплому (Diploma Supplement) и практика перезачета единиц на основе академических справок (Transcript of Records), что нашло отражение в академической политике КазНУ.

Сегодня разрабатывается процесс обучения по программе совместных и двухдипломных образовательных программ с Российским государственным гуманитарным университетом, Московским государственным университетом им. М.Ломоносова и т.д.

Наряду со студенческой мобильностью важной формой интернационализации образования является мобильность профессорско-преподавательского состава. Сегодня преподаватели кафедры имеют возможность участвовать в различных международных программах, представлять свои доклады на престижных международных форумах, знакомится с организацией учебного процесса в зарубежных вузах. Для расширения академической мобильности преподавателей в дальнее зарубежье нужно работать с такими барьерами как ресурсный и информационный. В понятие ресурсный барьер включается языковая подготовка, знание современной зарубежной методологии по историческим дисциплинам. Наиболее сложным барьером в развитии академической мобильности остается вопрос, по мнению студентов, связанный с лингвистической подготовкой и финансированием данного вида активности. Информационный барьер на сегодняшний день уже не является таким актуальным. Имеется доступ к информационным системам библиотек ведущих университетов мира, ведется активный поиск информации о научных зарубежных конференциях. Вместе с тем участие в научных конференциях постсоветского пространства рассматривается как наиболее доступная и распространенная форма академической мобильности преподавателей и студентов.

Преподаватели кафедры вошли в такие ведущие научные общества по изучению Центральной Азии, как «The European Society for Central Asian Studies (ESCAS), Central Eurasian Studies Society (CESS). Постепенно увеличивается число преподавателей, осуществляющих деятельность в зарубежных исследовательских университетах в качестве приглашенных профессоров [Хоккайдо университет, (Саппоро, Япония), Висконсин университет, (Мадисон, США) и др.].

Каждый год на кафедре читают лекции ведущие профессора зарубежных вузов. К примеру, в 2016 году читал курс по истории границ Центральной Азии магистрантам и докторантам специальности «История» профессор института социальных наук из Франции Гзавье Аллез.

Программы студенческой и преподавательской академической мобильности развивались с целью стимулирования интернационализации учебных планов, т.е. внедрения изменений в учебные планы в соответствии с происходящими на рынке изменений. Новые программы, новые технологии обучения, программы с международной тематикой или международной компонентой приобрели в последние годы большую актуальность. Одним из ярких проявлений интернационализации образования стал так называемый «Болонский процесс», широкое вузовское движение перехода на трехуровневую систему и унификацию требований к программам высшего образования. В соответствии с этим факультет истории, археологии и этнологии проводит работу по координации действий по внедрению инструментов формирования общеевропейского пространства высшего образования в рамках КазНУ, что способствует адаптации основных принципов Болонского процесса на университетском уровне и приближает образовательные учебные программы к европейским стандартам. Особое внимание в процессе внедрения новых образовательных программ уделяется таким аспектам как:

– Планирование внутривузовских процессов, направленных на интернационализацию, а именно разработка образовательных программ по трехуровневой системе: бакалавриату (специальность 5В020300- История), магистратура (6М020300 –История), докторантура (6Д020300); На данном этапе внедряется в образовательные учебные планы модульная система обучения, разрабатываются индивидуальные траектории обучения студента по всемирной истории. Разрабатываются модули и элективные курсы на английском языке, особенно на уровне магистратуры и докторантуры.

– Системы обеспечения качества образовательных программ и процессов, направленные на развитие интернационализации и экспорта образовательных услуг. Данное направление осуществляет разработку образовательных программ на основе компетентностного подхода. В рамках инновационной образовательной программы разрабатываются экспериментальные учебно-методические комплексы по историческим дисциплинам, в которые закладываются элементы компетентностного подхода. Обеспечение качества образовательных программ реализуется через прозрачность образовательных программ для студентов, зарубежных партнеров, мирового образовательного сообщества, работодателей и является наиболее значимой и содержательной задачей. Трансформация организации учебного процесса происходит посредством реализации принципа индивидуализации обучения, увеличения доли дисциплин по выбору, формирования индивидуальных образовательных траекторий обучения в учебных планах, увеличение доли самостоятельной работы студентов. Студенты больше вовлекаются в процесс внутренней и внешней оценки качества знаний.

Отражением динамики процессов интернационализации образования является включение иностранных студентов (Исламская республика Афганистан, Китайская народная республика) в образовательные учебные программы специальности 6М020300 –История. Им предложены элективные курсы, помогающие углубить теоретические (The role of personality in History, Comparative History of World religions) и прикладные знания по всемирной истории, истории региона, в частности Центральной Азии (Nomads of Central Asia: problems of culture, anthropology and ecology).

Вышеназванные факты свидетельствуют о том, что подготовка студентов –историков в университете соответствует стратегии государства по интернационализации образования. При этом значимыми направлениями для дальнейшего развития данного процесса являются: 1) внедрение и реализация программ с

зарубежными вузами; 2) повышение академической мобильности; 3) внедрение и реализация программ обучения за рубежом;

Таким образом, интернационализацию высшего образования нужно рассматривать как инструмент модернизации и повышения конкурентоспособности образовательных программ и научных исследований в условиях глобализации.

Список литературы:

1. Интернационализация высшего образования: тенденции, стратегии, сценарии будущего /М.Л. Агранович [и др.]; Москва., 2010

2. История программы // <https://www.bolashak.gov.kz/ru/o-stipendii/istoriya-razvitiya.html>

Алтаев А.Ш., Султангалиева Г.С. ИНТЕГРАТИВНЫЙ ХАРАКТЕР И УРОВНИ МЕНЕДЖМЕНТА В ПОВЫШЕНИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА СТУДЕНТОВ

Президент Н.А.Назарбаев в своем послании 2017 года поставил важнейшую задачу разработки нового стратегического плана развития до 2025 года по Третьей модернизации страны под названием «Национальная технологическая инициатива Казахстана». Лидер Казахстана подчеркнул: «Только те народы, которым удастся опередить будущее и решительно пойти навстречу вызовам, а не стоять и ждать, окажутся победителями.

В мире началась очередная, уже Четвертая промышленная революция. Повсеместная цифровизация экономики приведет к исчезновению целых отраслей и созданию принципиально новых. Великие перемены, происходящие на наших глазах – это одновременно исторический вызов и шанс для нации. Сегодня я ставлю задачу обеспечить реализацию Третьей модернизации Казахстана. Необходимо создать новую модель экономического роста, которая обеспечит глобальную конкурентоспособность страны» [1].

В Третьей модернизации важнейшим приоритетом становится улучшение качества человеческого капитала, предполагающее кардинальное изменение роли образования, которое должно стать центральным звеном новой модели экономического роста. Проблемы казахстанского образования, повышения его качества и конкурентоспособности постоянно находятся в центре внимания главы государства. В современных условиях всеми передовыми странами признана ключевая роль науки и образования в развитии социума. Эта потребность возникает из самой природы информационного общества, когда именно креативность, творческое критическое мышление, нестандартность принятия решения являются базовым ресурсом и движущей силой перемен.

Возникшие в конце XX века и стремительно набирающие в XXI веке процессы инновационного развития, резко актуализировали роль тесно сопряженных между собой феноменов - «человеческого капитала», инновационного образования и креативности, творческого мышления и реагирования. Решение задач Третьей модернизации Казахстана невозможно без активного обладающего высоким уровнем профессиональных и общемировоззренческих знаний, творчески мыслящего, креативного человеческого капитала.

Об этом свидетельствует весь мировой опыт развития социума, все изменения в нем возникали и возникают только благодаря творческой активности личности. Человек одновременно является и порождением культуры и ее творцом.

XXI век начался и продолжается под знаком образования, инноваций и творческих способностей, именно поэтому всесторонне развитие как отдельной личности, так и всего человеческого капитала в целом приобретает основополагающее значение. Президент РК Н.А.Назарбаев в своем выступлении «Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее» подчеркнул, что «Казахстану необходима интеллектуальная революция, которая позволит пробудить потенциал будущего. Наша задача – изменить отношение казахстанцев, и в первую очередь молодежи, к образованности, к интеллекту, служению Родине и народу. Необходимо создать ядро национального интеллекта, сообщество эрудированных людей, способных конкурировать на международном уровне». Проект «Интеллектуальная нация 2020» направлен на формирование новой генерации казахстанцев. Без этого мы не сможем превратить Казахстан в страну с конкурентоспособным человеческим капиталом [2].

Еще К. Циолковский в своей статье «Двигатели прогресса» выделил целый ряд препятствий, тормозящих инновационное развитие. Среди них: инертность, косность, консерватизм, противодействие непривычному, нежелание переучиваться. Одним словом, их можно определить, как отсутствие творчества. В современных же условиях происходит переход от традиционного, узкопрагматического образования к инновационному, нацеленному на развитие творческих способностей, навыков и умений личности. На реализацию этих глобальных задач и направлены реформы, происходящие в настоящее время в сфере образования РК. «Мы движемся к постиндустриальному миру, – выразил свое мнение по этому поводу Президент в своем выступлении с интерактивной лекцией в Назарбаев университете, – в котором правит триада «образование – наука – инновация» [3].

При этом крайне важна непрерывность и последовательность инновационного образования на всех его ступенях – от дошкольного до высшего и на протяжении всей жизни.

Следует актуализировать то обстоятельство, что подготовка креативных, творчески мыслящих и действующих личностей невозможна без таких педагогов, в полной мере обладающих интегративными качествами творческого мастерства. Именно педагогическое творчество может помочь сформировать

специалистов с необходимыми для современного этапа третьей модернизации качествами. Педагогическое творчество носит интегративный характер и, как отмечают специалисты, без него невозможна профессиональная педагогическая деятельность высокого уровня, и развивается оно по мере развития личности самого педагога, роста его профессионального опыта и мастерства.

Творческий подход в образовании необходим постоянно, он во многом определяется самим характером педагогической деятельности и требованиями развития современного общества.

Высшим проявлением педагогического мастерства является новаторство, которое представляет собой прогрессивные нововведения в практике образовательно-воспитательной деятельности педагога.

Педагогическое новаторство является важным условием непрерывного развития образования. Благодаря ему происходят и ускоряются тенденции накопления и видоизменения разнообразных инициатив в образовательном пространстве. Их следствием могут быть как частичные трансформации в содержании образования и педагогических технологиях, так и глобальные изменения в сфере образования.

Обязательным условием деятельности педагога такого типа является обязательная опора на традиции и новации в теории и практике обучения и воспитания, их критический анализ, творческое переосмысление, внесение изменений, корректив и дополнений. При этом, необходимо в практике деятельности обеспечить конкретную нацеленность обучения. Определяя задачи в реализации приоритета – повышения качества человеческого капитала – Президент РК указал: «Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации» [4].

Определяя систему качеств, необходимых педагогу-творцу, следует их более расширенно, не только в контексте личностных и профессиональных свойств и умений, а в целостности и интегративности педагогической культуры. Рассмотрим подробнее, что представляет собой педагогическая культура в таком понимании.

В.И.Горова в развернутом виде педагогическую культуру представляет следующим образом:

1) система знаний и интересов личности, образующих её кругозор и эрудицию, формирующихся и развивающихся в процессе познавательной деятельности (находит выражение в познавательной и интеллектуальной активности);

2) система убеждений, составляющих мировоззренческий уровень культуры личности, формирующийся на базе интересов, жизненных предпочтений и ценностных ориентаций в процессе аксиологической деятельности, рефлексии и самосознания (находит выражение в идейной позиции личности);

3) система умений и развитых на их основе способностей, образующих уровень практической деятельности, который формируется на базе социальных потребностей и установок в процессе накопления и реализации опыта (находит своё выражение в продуктивной деятельности);

4) система индивидуальных норм поведения и освоенных методов деятельности, составляющих уровень реализации социального поведения личности, формируемый на базе культурных образцов и принципов поведения через различные формы общения и самовоспитания (находит выражение в поведении и творческой активности личности);

5) система социальных чувств, образующих уровень эмоциональной культуры, формирующейся на базе переживаний процессов деятельности и поведения личности (реализуется в эмоциональной активности);

6) система потребностей к анализу, самоанализу и самосовершенствованию (реализуется в саморефлексии) [5].

По нашему мнению, к сущностным показателям педагогической культуры следует отнести свойства, которые должны быть присущи психологическим и личностным качествам педагога, его профессиональной компетентности, способности к творческому поиску и саморазвитию в личностном, профессиональном и общемировоззренческом смыслах. Таким образом, именно педагогическая культура в широком ее понимании является интегральным показателем зрелости и развития системы значимых свойств и профессионально-личностных качеств педагога-творца.

Важное значение в развитии творческой индивидуальности имеет креативная направленность обучения и воспитания. Ее суть заключается в актуальной ценностной ориентации, в формировании установок на рефлексивно-творческое освоение новых знаний, определении способов и методов их практического внедрения, а также творческого применения. Только в этом случае может быть реализована креативная функция в деятельности педагога, когда она выступает условием творческого саморазвития личности.

Креативность – это не только способность к интеллектуальной активности, эмоциональная открытость к инновационному восприятию, но еще и способность к самоактуализации и самореализации. Креативность предстает как способность сделать свое существование осмысленно творческим, реализовать уникальный личностный потенциал.

Формирование творческой личности представляет собой двусторонний процесс, который выражается в выработке необходимых качеств у педагога, как индивидуальной творческой личности, и в то же время накопления и осмысления им опыта творческой деятельности.

Таким образом происходит формирование индивидуального творческого стиля, определяемый индивидуально-психологическими особенностями педагога. Последние, в свою очередь, подразумевают индивидуально-типологические, личностные и поведенческие особенности. По мнению В.А.Сластенина, творческий стиль личности отличается:

– достаточно широким, обобщенным, общественно-историческим взглядом;

- способностью к глубокому, богатому по качеству и разнообразию проявлению себя в профессиональной деятельности;
- мобильностью, позволяющей личности успешно действовать в условиях неопределенности и нехватки информации;
- направленностью на гармоничное слияние с окружающим миром, при котором сливаются установки: «я хочу», «я должен», «я могу»;
- проявлением постоянного желания кем-то становиться, быть, вместо желания кем-то казаться, что-то иметь, получать [6].

Следовательно, именно человек с индивидуальным стилем творчества представляет собой идеальный образ творца, то есть тот результат, к которому должен стремиться каждый педагог. В педагогической литературе общеизвестно утверждение, что талантлив лишь тот преподаватель, который постоянно развивает и совершенствует свою способность к производству идей – находится в постоянном творческом поиске.

В современном обществе ключевую роль играет креативность, которая является драйвером качественных изменений в социуме. Несмотря на то, что это аксиома для любого исторического этапа, но именно сегодня она выступает главным источником конкурентного преимущества. При этом особенность современного социума заключается в превращении креативности из индивидуального качества в фактор развития всего общества, чему благоприятствует изменившаяся социально-экономическая среда. Ведь только специфическая социальная среда, устойчивая и стимулирующая творчество во всех его проявлениях, способна к креативному созиданию. В монографии «Креативный класс: люди, которые меняют будущее», принадлежащей перу известного американского социолога Р.Флориды, обосновывается тезис о том, что «ядро креативного класса составляют люди, занятые в научной и технической среде, образовании и искусстве, чья экономическая функция заключается в создании новых идей, новых технологий и нового креативного содержания» [7].

Следовательно, образовательная среда относится к тем сферам, в которых происходит генерация креативных личностей. И роль педагога, его индивидуальная креативность, в такой ситуации значительно возрастает. В процессе обучения, как считает В.И.Загвязинский, основной задачей преподавателя – творца является превращение каждого занятия в «оригинальное педагогическое произведение» [8].

По мнению Кан-Калик В.А. и Никандрова Н.Д. «В креативную подструктуру входят также личностные качества:

- 1) способность «перешагнуть» через привычные рамки, готовность к риску (независимость мнений, оценок),
- 2) самостоятельность, отсутствие привычки к категорическим суждениям,
- 3) инициативность,
- 4) находчивость,
- 5) уверенность при неопределенности, смелость,
- 6) впечатлительность,
- 7) любознательность,
- 8) склонность «к игре»,
- 9) чувство юмора.

Оценочный компонент творческого стиля педагогической деятельности соединяет в себе:

- осознание себя творческой личностью;
- умение прогнозировать несколько вариантов выполнения педагогической деятельности на основе оценки достигнутых результатов;
- умение, анализируя, проектировать свою будущую творческую деятельность;
- умение отказаться от идеи, способов деятельности, если они не дают желаемых результатов;
- умение дать рефлексивную оценку своему состоянию, самочувствию, определить, насколько это мешает или помогает осуществлению творческой педагогической деятельности;
- умение «остановиться», дать рефлексивную оценку своим действиям и при необходимости внести нужные коррективы;
- способность к самооценке способов выполнения творческой педагогической деятельности» [9].

Таким образом, педагогическое творчество, уровень сформированности его индивидуального стиля, высокая педагогическая культура, новаторство и креативность педагога – это та необходимая база для формирования соответствующего требованиям постиндустриального общества, человеческого капитала, развитию его творческих способностей и готового к реализации нестандартных решений.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 31 января 2017 г. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность». 31 января 2017. // http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nnazarbaeva-narodu-kazahstana-31-yanvarya-2017-g
2. Назарбаев Н.А. Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее. //Казахстанская правда, 14 октября 2009.
3. Выступление Президента Н.А.Назарбаева перед студентами Назарбаев Университета. <http://www.akorda.kz/ru>
4. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 31 января 2017 г. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность». 31 января 2017. //

http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-annazarbaeva-narodu-kazahstana-31-yanvarya-2017-g

5. Горюва В.И. Высшее педагогическое образование: проблемы и перспективы. – Ставрополь, 1995. – 160 с.
6. Сластенин В.А. Творческий стиль педагогической деятельности. Материалы межрегиональной научно-практической конференции «Развитие личности как стратегия гуманизации образования». – Ставрополь, 2002.
7. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. – М.: Классика-XXI, 2011. – 430 с.
8. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М., 1987. – 160 с.
9. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 250 с.

**Артемов А.М., Жакупова А.А., Плохих Р.В., Абдреева Ш.Т., Глезденева О.В.
РЕАЛИЗАЦИЯ СОВМЕСТНОЙ МАГИСТЕРСКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ
ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТУРИЗМ» КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-
ФАРАБИ И РУДН В РАМКАХ СЕТЕВОГО УНИВЕРСИТЕТА СТРАН СНГ**

Конкуренция на рынке труда заставляет заранее, уже при выборе вуза абитуриентами, задуматься о тех конкурентных преимуществах, которые им даст обучение в том или ином учебном заведении. Для вузов на первый план выходит качество образования, гарантирующее востребованность и успешность карьеры выпускников. Необходимость изучения лучших мировых практик, адаптация и применение передового опыта вузов-партнеров, участие в международных образовательных проектах, постоянный конструктивный контакт с работодателями – необходимые условия подготовки высококвалифицированных специалистов современной формации.

После присоединения Казахстана в 2010 году к Болонской декларации, направленной на реализацию идеи сближения и гармонизации систем высшего образования стран Европы с целью создания единого европейского пространства высшего образования, появилась реальная возможность установления партнерских отношений с вузами Европы, Азии, Америки. Практика такого сотрудничества позволяет искать и находить наиболее приемлемые формы взаимодействия, способствующие решению задач по обеспечению конвертируемости казахстанских дипломов о высшем образовании и узнаваемости выпускников отечественных вузов на международном рынке труда.

Участие Казахстана в Болонском процессе позволило инициировать ряд казахстанских совместных образовательных проектов, в том числе, программы двудипломного образования. В документах Болонского процесса под совместным дипломом понимается документ о высшем образовании, выданный не менее чем двумя вузами, либо вузом и иным учреждением на основе реализуемых совместно различных образовательных программ. Прикладное значение двудипломного образования – возможность параллельного обучения по двум учебным планам образовательных программ (как правило, смежной тематики) с целью получения двух равноценных дипломов (либо одного основного и второго дополнительного).

Однако по многим специальностям удалось добиться эффективного сотрудничества в сфере реализации программ «двойного диплома» с вузами на постсоветском пространстве. Возможно потому, что база для такого сотрудничества на новой основе заложена еще в 2001 году, когда была согласована и подписана на уровне правительств Межгосударственная программа реализации Концепции формирования единого образовательного пространства СНГ. Кроме того, постоянно ведется работа по интеграции образования, рассматриваются возможности унификации национальных классификаторов и перечней специальностей, разрабатываются механизмы сближения присваиваемых квалификаций, профессиональных стандартов и т.д.

Двудипломное образование на сегодняшний день реализуют многие вузы ведущих стран мира. В рамках этого процесса выполняется взаимная адаптация и разработка новых совместных программ обучения на основе их сопоставительного анализа, взаимодополнения, усиления той или иной составляющей индивидуальной траектории обучающегося. При этом используются возможности активизации академической мобильности, технического и технологического сопровождения образовательного процесса, выполнения совместных научных исследований, реализации инновационных проектов и программ. Это один из важных каналов практической интеграции казахстанской высшей школы в международное образовательное пространство, которое отвечает стратегическим интересам развития вуза с точки зрения повышения качества образования, научных исследований, конкурентоспособности университета в мировом образовательном пространстве и соответствует основным принципам и положениям Болонского процесса.

Реализация совместных программ позволяет успешно решать и другие задачи, стоящие перед отечественными вузами. Так, позиционирование себя на международной арене предполагает участие в различного рода рейтингах. При этом многие показатели так или иначе связаны с международным сотрудничеством. На наш взгляд, имеет перспективу объединение образовательных проектов вузов на страновом уровне, что позволит в кратчайшие сроки повысить узнаваемость казахстанских ученых, преподавателей, специалистов международным академическим сообществом, стимулирует публикационную активность, поможет наладить прямые контакты между учеными и преподавателями, научными школами, студенческими сообществами и т.д.

С 2009 года в КазНУ им. аль-Фараби успешно осуществляется реализация около 30 совместных образовательных магистерских программ с выдачей двойных дипломов по ряду актуальных и востребованных специальностей магистратуры.

Одним из приоритетных направлений в рамках дудипломного образования является сотрудничество с университетами государств членов СНГ, на базе которых организованы и успешно функционируют два университета – Сетевой университет Содружества Независимых государств и Сетевой университет Шанхайской организации Сотрудничества.

Обучение магистрантов Казахского национального университета по программе «Двудипломное образование» в рамках Сетевого университета СНГ осуществляется на основе Соглашения о Консорциуме по созданию СУ СНГ от 11 июня 2009 года.

В рамках Сетевого университета СНГ КазНУ имени аль-Фараби реализует магистерские программы дудипломного образования по направлениям «Экономика», «Менеджмент», «Юриспруденция», «Международные отношения», «Международное право» совместно с Российским университетом дружбы народов (г.Москва).

С 2012-2013 учебном году в рамках Сетевого университета стран СНГ была инициирована программа «двойного диплома» для магистрантов научно-педагогического направления факультета географии и природопользования по специальности «6М090200 – Туризм».

Финансирование обучения по данной программе осуществляется за счет грантов (квот), выделяемых ежегодно Правительством Российской Федерации, либо в рамках Сетевого университета стран СНГ. В течение половины срока программы – 1 года – обучение студентов из вузов-партнеров осуществляется на базе РУДН в г.Москве, вторая половина (как правило, последний год) – по месту поступления абитуриента. Если студент поступил в вуз на договорной (коммерческой) основе, он оплачивает стоимость фактического обучения за 1 год (с учетом льгот, предусмотренных академической политикой вуза).

На сегодняшний день по данной программе по специальности «6М090200 – Туризм» дипломы магистров получили 7 человек. Следует отметить, что обучавшиеся продемонстрировали хорошие знания и умения, защитившись перед совместной государственной аттестационной комиссией на «хорошо» и «отлично». 2 магистранта (первого и второго курсов) в настоящее время продолжают обучение по данной специальности. Таким образом, за пять лет, количество обучившихся по программе дудипломного образования в рамках сетевого университета СНГ составило 9 человек.

Наряду с явными преимуществами и достоинствами дудипломного образования, кафедра рекреационной географии и туризма КазНУ имени аль-Фараби, реализуя эту идею на практике, столкнулась с рядом вопросов, которые пришлось решать с партнерами или учитывать при разработке и оптимизации программы:

- в Казахстане существует трехуровневая система подготовки кадров: бакалавриат – магистратура – докторантура (PhD). «Специалитет» с 5-летним циклом подготовки не реализуется. При этом магистранты, обучающиеся по программе двойного диплома и имеющие за плечами осволенную программу специалиста, гораздо лучше ориентируются в практических вопросах туристского бизнеса;

- магистратура в Казахстане относится к уровню послевузовского образования, а в России это уровень высшего образования;

- в Казахстане, в отличие от России, отменена подготовка научных кадров в аспирантуре и докторантуре.

Остановимся несколько подробнее на некоторых из указанных особенностей обучения в рамках программы дудипломного образования.

1 В момент инициирования совместной программы в КазНУ им. аль-Фараби подготовка магистрантов по специальности «Туризм» осуществлялась на основе Экспериментальной образовательной программы, утвержденной в 2010 году МОН РК. Сегодня эта программа несколько модифицирована, но базовые курсы сохранены. Программа включает 4 дисциплины обязательного государственного модуля (8 кредитов), 4 дисциплины обязательного профессионального модуля (12 кредитов), 1 профилирующую дисциплину и 4 дисциплины по индивидуальной образовательной траектории. В данной программе определена логическая последовательность изучения дисциплин. Однако, в рамках программы «Двудипломного образования», данная последовательность полностью нарушается, так как, обучаясь первый год в сетевом университете магистранты осваивают кредиты вуза партнера, для получения диплома РУДН и только на втором году обучения изучают обязательные дисциплины, предусмотренные для обучения магистрантов на первом курсе. Согласно основному учебному плану магистратуры РУДН магистранты сетевого университета стран СНГ из КазНУ первоначально изучают элективные курсы, а затем базовые. Такой подход нарушает последовательность освоения дисциплин Экспериментальной образовательной программы магистратуры КазНУ им.аль-Фараби.

2 Нагрузка по дисциплинам также учитывается по-разному: в России в часах, в Казахстане – в кредитах, что не позволяет составить единый план обучения, утвержденный обеими сторонами.

3 Так как магистратура в России – уровень высшего образования, соответственно возникли проблемы и при утверждении тем магистерских диссертаций. Требования, предъявляемые к написанию магистерских диссертаций в сетевом университете стран СНГ отличаются от тех, которые сформулированы в академической политике КазНУ (в Казахстане они жестче, поскольку магистратура относится к более высокой ступени системы квалификационных уровней).

Руководитель магистерской диссертации в КазНУ утверждается приказом уже в начале первого осеннего

семестра обучения, для обучающихся в РУДН первый год обучения – поиск тематики научного исследования. После выбора тематики происходит подбор и утверждение научного руководителя, а тема магистерской диссертации утверждается за 9 месяцев до защиты магистерской диссертации. При этом утверждение рецензентов происходит за две недели до защиты магистерской диссертации.

4 Следует также отметить, что подготовка обучающихся в Институте «Гостиничного бизнеса и туризма» РУДН осуществляется по направлению «Планирование и развитие туризма на государственном уровне». Для получения двойного диплома, утвержденные, согласно Правилам, в течение первого семестра темы диссертаций казахстанских магистрантов приходится менять либо корректировать с учетом выполненных магистрантом предварительных исследований в РУДН и вытекающей отсюда темой диссертации, представляемой к защите. При этом тема должна соответствовать направлению подготовки.

В целях улучшения условий реализации программы двойного диплома в рамках сетевого университета стран СНГ представляется целесообразным решение задачи по унификации содержания программы, с усилением компетентностной составляющей, обеспечения преемственности в уровнях осваиваемого материала (в т.ч., с учетом специфики графика обучения студентов), «раннего» определения направления и темы научных исследований, использования дистанционных технологий обучения и взаимодействия между базовыми кафедрами и кураторами-эдвайзерами магистрантов с обеих сторон.

Арыстанбекова Қ.Д., Қошымова А.О. ОҒЫЗДАРДЫҢ КӨРШІ ХАЛЫҚТАРМЕН БАЙЛАНЫСЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Тәуелсіз Қазақстанның білім саласындағы басты мақсаты жоғары оқу жүйесін әлемдік стандарттар деңгейіне көтере отырып, интеллектуалды қазақстандық кадрларды қалыптастыру және нағыз патриоттарды тәрбиелеп шығару болып отыр. Ол үшін білім жүйесін әлемдік дамыған инновациялық технологиялармен жабдықтау, білім мен ғылымның халықаралық стандартын меңгеру, сапалы білім беруге қол жеткізу, қоғам сұранысына жауап беретін білікті маман даярлау қажет. Ұлтжанды ұрпақ тәрбиелеуде Қазақстан тарихы пәнінің маңызы зор. Тарих – қай елдің болмасын рухани іргетасы әрі ұлттық мәйегі. Сондықтан да халық өзінің рухани болмысымен танысып, сусындағысы, рухани нәр алғысы келсе тарихының терең қатпарлары мен сандаған қырларына үңіліп, сырларынан нәр алуы тиіс.

Студенттерге жалпы ортағасырлардағы тайпалар бір-бірімен тығыз байланыста өмір сүргендігін атап көрсету қажет. Ортағасырлардағы түркі-славян халықтарының өзара саяси, этно-мәдени байланыстарының тарихи бастаулары өз өзектілігін жоймай келеді. Оның өзектілігі бүгінгі таңдағы түркі халықтары мен славяндардың тәуелсіздік деңгейіндегі қарым-қатынасының сонау ертедегі бастамасын құрайтындығында, яғни тарихи тамырының тереңдігінде десек қателеспейміз.

Бүгінгі украин халқының этникалық тарихы ертедегі оғыздардың тарихи тағдырымен тікелей байланысты болуы әбден мүмкін екендігі жөнінде көптеген пікірлер айтылып та, жазылып та келеді. Түркілік мәдени элементтердің ғана емес, сондай-ақ этникалық жағынан да славяндарға әсердің болғандығын студенттерге атап өткен дұрыс.

Тақырып аясында біршама зерттеулерге тоқтап өту қажет. Мәдениет тарихындағы ең күрделі мәселе ол түркілердің көрші орналасқан халықтарымен қарым-қатынасына негізделетіндігін А. Қайыржанов өз еңбегінде атап көрсетеді. Зерттеушілердің бірқатары, оның ішінде П.В. Голубовский де бар, көшпелілерді славяндарға қарағанда жоғары мәдениеттің өкілдері ретінде сипаттайды. Дегенмен де, кезінде бір жақты зерттеулердің саяси негізде орын алғандығы белгілі. Сондай кезеңдерде түркілердің славяндарға мәдени ықпалдастығы жөнінде сөз қозғауға мүмкіндіктер бермейтін. Түркі халықтары деген кең ұғым екендігін де студенттерге атап өту маңызды. Осы түркі халықтарының бір тармағы саналатын оғыздардың славяндармен саяси, мәдени және этникалық байланыстарын жан-жақты қарастырамыз. Студенттерге түсініктірек болу үшін оғыздар тарихының кейбір мәселелерін ғұндармен салыстырып қарастыруға болады. Мысалы, ертедегі ғұндар секілді XI ғ. қыпшақтардың оғыздар жеріне келуіне байланысты оғыздардың да «ұлы көші» болды. Осы қоныс аудару көптеген этникалық және мәдени де саяси жағдайларға себеп болды. Яғни, осындай үдерістердің нәтижесінде оғыздардың славян халықтарымен тарихи, мәдени, этникалық біртұтастығы қалыптасты.

Оғыздар орыс жылнамаларында торктер, Византия жылнамаларында уздар, шығыс шығармаларында оғыздар деп аталған көшпелілердің бір бөлігінің славяндармен қарым-қатынасы тарихының тереңде жатқандығын студенттерге атап өту қажет.

Түркі халықтарының тарихи мұраларынан бастау алатын қазіргі мәдени құндылықтарымыздың қалыптасуы мен даму тарихын білуде түркілердің көрші халықтармен қарым-қатынасын студенттерге атап көрсету керек. Өйткені, түркі тілдес халықтар көрші халықтармен, әсіресе славян халықтарымен кейде қарсылас, кейде одақтас мемлекет ретінде тығыз байланыс жасап, екі халық мәдениеттерін жана өзгерістермен толықтырып отырған.

Орта ғасырлардағы түркі халықтарының, оның ішінде оғыздардың орыс княздіктерімен байланысы жөніндегі жазба деректер көптеп кездеседі демесек те, жекеленген халықтар, мемлекеттер және т.б. тарихына қатысты мәліметтер қатарынан ұшырастыра аламыз. Археологиялық қазба жұмыстары кезінде көрші екі халықтың қоныстанған аумағынан табылған сол дәуірге жататын материалдарды студенттерге салыстырмалы

талдаулар жасай отырып қарастырып беруге болады. Бұл байланыстардың сипаты негізінен көшпелі түркі халықтарының Шығыс Еуропаның жергілікті славян халықтарымен мәдени, рухани, шаруашылық, кейде саудасаттық негіздерде жүзеге асырылды және олардың мәдени құндылықтарында ерекшелігімен қатар ұқсас, ортақ жақтары көп болды деп қорытындылап өтеміз.

Студенттерге түркі-славян тарихи байланыстары Қазақстан тарихының өзекті мәселелерінің бірі болып саналатындығын ұғындыру қажет. Қазақ даласы мен орыс елі тарихының геосаяси жағдайы өзара тығыз байланысты. Елбасшымыз Н.Ә. Назарбаев өзінің «Халық тарих толқынында» атты еңбегінде ата-бабаларымыздың екі мың жылдай Қиыр Шығыстан Батыс Еуропаға дейінгі, Сібірден Үнді еліне дейінгі мемлекеттердің дамуында ерекше маңызды рөлге ие болғандығы, үлкен арақашықтықта орналаса отырып, көшпелілер Еуразияның этникалық және мемлекеттік картинасын бір емес, бірнеше рет өзгерістерге алып келгендігі туралы айтқан еді [1].

Сабақ барысында тарихнамаға арнайы тоқталып өткен дұрыс. Түркі халықтары мен славяндардың қарым-қатынасы көптеген зерттеушілерді қызықтырған тақырып. Бұл мәселе төңірегінде Карамзин Н.М., Грушевский М.С., Аристов Н.Я., Расовский Д.А., Устрялов Н.Г., Ключевский В.О. және т.б. осы сынды ғалымдар өз еңбектерінде тоқталып өткен болатын. Дегенмен де, көшпелілердің көрші халықтармен арасындағы қарым-қатынастарын, байланыстарын алып қарастырғанда олардың арасындағы соғыс, яғни сыртқы саясатта орын алған әскери қақтығыстары ең бірінші еске түседі. Неге десек, бүгінгі таңға дейін тарихнамада орын алып келген көзқарас: көшпелілер мәдениетінің болмағандығы, олар тек жаулаушы, соғыс құмар, мәдениетті құртушы, жоюшы, экономикалық дамуды тежеуші ретінде ғана сипатталып келген болатын.

Көшпелілер өміріндегі табыс көзі ол жаулаушылықпен тікелей байланысты еді, ол көшпелілер өмірінің бір бөлшегі есептелді десек те болады. Себебі, көшпелілердің территориясын кеңейту, өз ықпалын қалыптастыру, әскерін азық-түлікпен қамтамасыз ету және т.б. осы сынды қажеттіліктерден туындайтын тұрмыстық жағдайлардан туындаған еді.

Жалпы ортағасырлардағы халықтардың халықаралық жағдайы, әлеуметтік-экономикалық және сауда, әскери байланыстарын жан-жақты қарастыру, сол кезеңнің келбетін ашуға көп септігін тигізери хақ.

Студенттерге зерттеулерден мысал келтіре отырып, түсіндіріп өткен дұрыс. П.Голубовский алғашқылардың бірі болып қарақалпақтар дәстүрінің Оңтүстік Русь мәдениетіне ықпалын атап көрсеткен болатын. Бұл ықпалды ол әскери өнерде былай суреттейді: олардың тұтқиылдан және күтпеген жерден шабуылдайтындығына, қимылдарының ширақ, шабуылдау мен кері шегіну кезінде отрядтарының ұстатпайтындығына, соғысу тактикасындағы шеберлік ерекшелігіне тоқтала отырып, қашуға ескерту жасауға ешқандай да мүмкіндік болмайтындығын, тек олардың кері шегінетін жолдарын жабуға және тұтқындарын кері қайтаруға тырысу ғана қалатындығын атап көрсетеді. Ол көбіне-көп мүмкін болмайтындығын да ескертеді П. Голубовский [2, 150-151 бб.].

Бұл мәселе өз кезегінде Д.А. Расовскийдің «Печенеги, торки и берендеи на Руси и в Угрии» деп аталатын монографиясында да көрініс табады. Еңбекте зерттеуші П.Голубовскийдің көзқарастарын жалғастыра түседі десек қателеспейміз. Мысалы, қарақалпақтардың Русь әскери істерінің дамуындағы үлесін былайша көрсетеді: «Для Руси Черные Клобуки были действительно незаменимы. Сами степняки, знавшие военное искусство своих противников, они, будучи кавалеристами, лишь одни были в состоянии догонять и ловить уходивших с награбленной добычей Половцев, сами делать быстрые нападения на них, наконец быть прекрасными разведчиками» [3, 20]. Расовский Д.А. қарақалпақтардың Русьтің әскери өнерімен бірге материалдық мәдениетіне де ықпалы айтарлықтай болғандығына кері уәж айта алмайды [3]. Бұл жерде қарақалпақтармен бірге қыпшақтардың да әсері көрінеді. Дегенмен де, этномәдени байланыстары тұрғысынан келгенде Д.А. Расовский қыпшақтардың емес, көбіне-көп қарақалпақтардың әсерінің мол болғандығына баса назар аударады: «Хотя главная масса Черных Клобуков жила на окраине Руси, в южной части Киевского княжества, тем не менее они были хорошо известны всей Руси. Лучшие мужи их жили в самом Киеве; там же находились иногда при князьях отдельные берендейские отряды; во время междоусобных войн Черных Клобуков видели всюду, почти по всей тогдашней Руси проходили их полки. Можно предполагать, что в первые годы их проникновения в Русь, в эпоху Святополка II и Владимира Мономаха, они наводнили собою княжеские дружины, может быть существовали самостоятельные тюркские отряды при князьях. Все это не могло не сыграть существенной роли в деле передачи различных тюркских элементов на дотатарскую Русь; а в исходе XI начала XII вв., когда она была особенно насыщена этими элементами, благодаря массовому наплыву Торков и Печенегов, едва ли не создалась своеобразная мода на них» [3, 37].

Ал, М.Грушевский қарақалпақтардың славяндармен қатынасы соншалықты жақын болмағандығын алға тартады [4, 550].

Оғыздар көшпелі мал шаруашылығымен айналысқан еді. Сондықтан да көрші елдермен арада жүргізілген көптеген жаулаушылық соғыстары осыған байланысты туындап отырды. Жалпы, оғыздар Сырдарияның орта және төменгі ағыстарына, сондай-ақ Арал теңізінің айналасына орналасқан еді. Жоғарыдағы айтылған жәйттердің себебінен олар IX ғасырдың соңына қарай осы жерді қоныс еткен печенегтерді өздерінің одақтасы хазарлармен бірлікте қуып шығады.

О. Бубеноктың пікірінше оғыздар X ғасырдың ортасында Солтүстік Кавказ жерінде болған. Оғыздар Кавказдың солтүстік-шығыс етегіне дейін жетіп, алан-бұлғар тұрғындарын ығыстырған еді. Е. Кругловтың пайымдауынша X ғасырдың ортасына дейін оғыздар мен хазарлар печенегтерге қарсы одақ құрған. Хазарлар оғыздармен шекарада соғыс жүргізу үшін ешқандай да қорғаныс бекіністерін тұрғызбады және Еділдің оң жақ

жағалауына көшіп-қонуға мүмкіндік берді. Джуаншер Джуаншерияни «печенегтердің» «түріктердің» қысымынан кері шегінгенін жазады. Мұндағы «печенегтер» деп отырғаны «оғыз-түріктер» еді. Оғыздар печенегтердің бір бөлігіне хазарлардың билігін мойындатуға ықпал етті. Печенегтердің бұл бөлігі «хазар печенегтері» деген атау алды. Саркелде оғыз-печенегтердің гарнизоны пайда болды.

Русь билігін князь Святослав басқарып тұрғанда оғыздар хазарлармен жаулық саясат ұстанып, Русь жағында табылған еді. Ибн Хаукал орыстардың Бұлғар, Хазар, Еділ, Семендерді жаулағандығын хабарласа, ал Ибн Мисхавейх хазарлар исламды қабылдамастан бұрын оларға түріктер шабуыл жасаған дейді. Ал-Мукаддаси хорезмдіктер азат еткеннен кейін, орыстардың Хазарияға шабуыл жасағанын еске салады.

Қаңғар-печенегтер бірлестігіне қарсы IX-X ғасырларда жүргізілген соғыс оқиғалары «Оғыз-наменің» сюжеттік желісіне негіз болған [5, 99].

Оғыз тайпалары бірлестігі 965 жылы Киев Русінің сол тұстағы билеушісі Святославпен арасында әскери одақ жасалынып, екі жаққа бірдей қатер төндіріп тұрған қуатты Хазар қағандығына қарсы соғыс ашады. Оғыздар мен Киев Русінің арасындағы мұндай әскери-саяси одақтың жасалынуы арадағы саяси, сондай-ақ сауда-экономикалық мүдделердің бір болуынан туындаған жәйт еді. Біріншіден, хазарлармен күресте одақ керек болған болса, екіншіден, жоғарыда айтып кеткендей, оғыздар мал шаруашылығымен айналысқандықтан, оғыз шонжарларына мал жаятын жайылым жерлерді қажет етіп, Дон, Қара теңіз маңындағы далаларға өте мұқтаж болды. Соңында хазарлар жеңіліске ұшырап, Каспий теңізінің солтүстік-шығыс жағалауын да жаулап алады. Арадан жиырма жыл өткен соң оғыздар орыс княздарымен біріге отырып, Еділ мен Кама өзендері бойындағы бұлғарларды да тас-талқан етіп жеңіп шығады. Негізі оғыздарды Еділ бойынан, Маңғыстаудан, Үстірттен өтіп, Еуропаны Азиямен жалғастырып жатқан маңызы зор жолдар қызықтырды. Бұл сауда жолдары тек оғыздарды ғана емес, сол кездегі орыс мемлекетінде қызықтырған еді. Осындай жолдарға алып баратын Хазария елінің жеңіліске ұшырауы орыс саудагер-көпестеріне Шығыс елдеріне шығуға мүмкіндік берді.

Міне, осы Хазар қағандығының оғыздар мен орыс княздерінің одағынан жеңіліске ұшырауы оғыз державасының саяси қуатын арттыра түсті. Орыс шежірелеріне сүйенсек, оғыздардың тек хазарларды емес, сонымен бірге орыс княздарымен біріге отырып Еділ бұлғарларын да жеңгендігіне куә болатындығымызды студенттердің назарына ұсынамыз. Онда 985 жылы князь Владимирдің торктармен (оғыздармен) одақтасып бұлғарларға жорыққа аттанғаны сөз болады. Орыс тарихшысы Н.М. Карамзин «берегом шли конные торки, союзники или наемники россиян» деп жазады. Осылайша орыстар жеңіске жеткен еді.

Міне, бұл зор жеңістердің бәрі Оғыз мемлекетінің күш-қуатын, саяси беделін бұрынғыдан да арттыра түседі. Оғыздардың жаужүрек ерлігі туралы алуан түрлі аңыздар тарайды. Оғыздар жайындағы осындай аңыз-ертегілер желісіне құрылған көркем шығарма – «Оғыз-наме» болып табылады.

Қыпшақтардың қатты тегеурініне төтеп бере алмаған оғыздар XI ғасырдың орта шенінде Дешті Қыпшақтан батысқа қарай ығысса да, бәрі бірдей қоныс аударған жоқ еді. Қазақстан жерінде қалған оғыздар бірте-бірте қыпшақ, қарлұқ, қаңлы секілді түркі тілдес тайпалармен араласып, солардың этникалық құрамына сіңісіп кеткені белгілі.

Осы сияқты славяндар да кейде басқа халықтармен бірігіп, кейде жаңа этникалық топтарды қалыптастырып бөлінді, олар өзіндік этникалық элементтерін жоғалтпай басқа тайпалардың мәдениеттерін қабылдаған кезеңі де болды [6, 20 б.]. Оғыздардың құрамы біртекті болмады. Балқанға жылжу барысында құрамына өзге тайпалардан қосылып жатқандары да болды. Олар да тек түркі тайпалары ғана емес еді. XI ғасырдың алғашқы ширегінде орыс шекарасына жақындаған оғыздардың өзге тайпалармен араласқаны соншалық, олардың оңтүстік орыс даласындағы мәдени ескерткіштерін зерттегенде археологтар көптеген қиындықтарға кездесіп отырады [7, 52 б.].

Көрші халықтармен арадағы қарым-қатынас мәселесін қарастырғанда этникалық байланыстар мәселесі де маңызды орын алатыны белгілі. Осы тұрғыдан алып қарастырғанда оғыздар тек түркі халықтарының ата-бабалары саналып, этникалық байланыстары түркі халықтарымен ғана шектелмейді, сондай-ақ славян халықтарының да этногенезінде алатын орны ерекше екендігін студенттерге көрсетіп өту қажет.

Оғыздар мемлекеті Еуразияның саяси және әскери тарихында маңызды рөл атқарды. Славяндардың қару-жарақтары көшпелілер қару-жарақтарының үлгісінде жасалды.

Осылайша, түркі-славян қатынасының пайда болуы мен қалыптасуы X-XII ғғ. күрделі жағдайлар негізінде орын алды деп дәрісімізді қорытындылаймыз. Дәрісте көшпелілер мен Русь арасындағы саяси қатынастардың пайда болуы мен дамуына тікелей және жанама ықпал еткен кейбір саяси үдерістер мен тарихи оқиғалар қамтылды. Дәріс барысында салыстырмалы талдау жасау әдісі ұтымды қолданыла отырып, тақырып кеңінен ашылды.

Қазақтың ата-бабасы болып табылатын оғыздар тарихы студенттің көңілін өсіріп, отаншылдық сезімін қозғайтыны анық. Университетімізде білім алып жатқан студенттердің Қазақстан Республикасына деген патриоттық сезімінің қалыптасуына және өзін-өздері тануларына, әлеуметтенуіне, нағыз кәсіби, интеллектуалды маман болып даярланып шығуына оңтайлы жағдай жасау қажет.

Артына терең тарихи мұра мен айтулы оқиғалар қалдырған, өзіндік мәдениеті қалыптасқан көшпелілер өркениеті түрік тілдес тайпалар мен халықтардың одан кейінгі тарихи дамуына да айтарлықтай үлес қосты. Ендеше қазақ тарихы әлемдік өркениеттің құрамды бөлігі, оның әлемдік дамуға қосқан үлесі, ол - адамзат баласының мақтанышы, болашақ даму, шарықтау басқышы. Біз тәуелсіз елдің перзенті Отан өркениетін мақтан ете аламыз, ұлттық санамызға одан нәр ала аламыз. Сондықтан, оны оқытуға үйрету біздің міндетті борышымыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Государственная программа «Народ в потоке истории». // Айқын, 2013, 30 марта.
2. Голубовский П. Печенеги, торки и половцы до нашествия татар. История южнорусских степей IX–XIII вв. Киев, 1884.
3. Расовский Д. А. Печенеги, торки и берендеи на Руси и в Угрии // Д.А. Расовский. Половцы, Черные Клобуки: печенеги, торки и берендеи на Руси и в Венгрии (работы разных лет). - Москва, 2012.
4. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. II. Київ, 1992.
5. Келімбетов Н. Ежелгі дәуір әдебиеті. – Алматы: Ана тілі, 1991.
6. Ангели Ф. «Очерки истории огузов» – Кишенев – 2010 г.
7. Райс Т. «Сельджуки. Кочевники – завоеватели Малой Азии» – М – «Центрполиграф», 2004 г.

Асилова А.С.

ОҚУ ПРОЦЕССИНДЕ ДӘРІС ЖҮРГІЗУДІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ

Қазіргі уақытта оқу үдерісі үздіксіз даму үстінде екені белгілі. Оған ең маңызды әсер етуші фактор ретінде қоғамдағы басымдық етуші құндылықтардың орын алып отырған өзгерісін айтуға болады. Сондықтан да, қазіргі кезде мамандарды дайындаудағы әдістерге, жоғарғы оқу орындардағы оқытудың тактикасы мен стратегиясына өзгертулер енгізу қажеттілігі туады. Кез келген оқу орындарының түлектерінен талап етілетін ең басты қасиеттер ретінде біліктілігі мен оның ұтқырлығын көрсетуге болады. Бұл ретте кез келген оқу пәнін үйренуде оқып жатқан студенттің сол сабаққа деген танымдық белсенділігі маңызды рөл атқарады. Пәнді оқып үйренуде алға қойылған мақсатқа жетудің табыстылығы пәнді толық меңгеруге ғана емес, оны үйрену әдістеріне де: жеке түрде немесе ұжымдық түрде, авторитарлық немесе гуманистік жағдайларда, назарға, түсінікке, есте сақтау қабілетіне немесе студенттің жеке әлеуетінің тірегі арқылы, репродуктивті немесе оқытудың активті әдістері арқылы үйретуге де байланысты болып келеді.

Студенттердің пәнді меңгеруде көбінесе табысты болып саналатын әдістер ретінде оқытудың белсенді әдістері саналады. Студенттердің дағды мен қабілеттерін қалыптастыруға бағытталған оқытудың белсенді әдістерінің мәні олардың белгіленген тапсырмаларды орындау барысында сол қажетті қабілеттерді өзіндік қалыптастыру болып табылады.

Оқытудың белсенді әдістерінің қалыптасуы мен дамуы студенттердің осы әдістер арқылы тек олардың маман ретінде қалыптасуы үшін қажетті қабілеттер мен дағдыларын үйренуде олардың шығармашылық және жеке коммуникативті қабілеттерін, туындаған проблеманы шешуде өзіндік көзқарасын қалыптастыруға бағытталған болып табылады.

Оқу процесі барысында белсенді оқу-танымдық әдістерді пайдалана отырып студенттерді пәнге қызықтыру жоғарғы оқу орындарында, сондай-ақ, қазірде кез келген оқыту жұмыстарымен айналысатын мекемелер үшін ең маңызды мәселе болып табылатыны белгілі.

Оқытушы өзінің кәсіби қызметінің барысында студенттерге белгілі бір пәнді үйрету алдында қойылған мақсатқа жету үшін ең тиімді болатын әдістерді пайдалануға ұмтылады. Оқу процесінде дәріс жүргізуде қолданылатын әдістерді бірнеше топқа бөліп қарастыруға болады.

1. Дәстүрлі емес дәріс түрі.

Мәселені шешуге бағытталған дәріс сұрақ қоюдан басталады және проблеманы айқындап алып, оны ары қарай дамытып, дәріс барысында материалды үйрету арқылы оны шешуге бағытталады. Сұрақтар өзекті емес тақырыптардан өзгеше болып келеді, себебі, бұл мәселені шешуде тек бір типті шешімдерді емес, өткен тәжірибеде шешімнің дайын сұлбасы жоқ болғандықтан әр түрлі шешімдердің шығуы мүмкін. Берілген сұраққа жауап ретінде студенттердің ойлануы қажет болады, ал проблемалы емес сұрақтарға белгілі ережелер алдын ала дайындалып қойылады.

Мұндай дәрістер болашақ мамандар үшін меңгеріліп отырған ғылымның заңдылықтары мен қағидаларын шығармашылық жағынан оқуға көмек береді. Сондай-ақ, студенттердің оқу-танымдық қызметін қалыптастырып, олардың жеке аудиториялық және аудиториядан тыс жұмыстарын, білімнің меңгеруі мен сол білімді тәжірибеде қолдануын іске асырады.

Қазіргі оқу тәжірибесінде көптеген оқытушылар дәрістің осындай дәстүрлі емес әдісін көптеп пайдаланады. Себебі, сол күнгі сабақты меңгеруде студенттердің белсенді қатысулары арқылы үлкен жетістіктерге жетуге мүмкіндік береді. Сондай-ақ, берілген материал студенттер мен оқытушы арасында ортаға салынып, жеткілікті дәрежеде талқыланудан өтсе, сол материалды меңгеру тез іске асады. Студенттердің осындай дәстүрлі емес дәрістерге қызығушылықтары жоғары болып келеді.

2. Визуалды дәріс түрі.

Дәрістің бұл түрі студенттерді ауызша және жазбаша ақпараттарды визуалды формаға аударуға үйретеді. Бұл арқылы студенттердің кәсіби ойлау қабілеттері оқытудың мазмұнының аса маңызды элементтерін оқшаулау арқылы қалыптасады. Визуалды дәрістер берілген ақпараттарды тез меңгеруге және оны тәжірибеде қолдануды оңайлатуға жәрдем береді. Студенттер арасында бұл дәріске деген қызығушылық өте жоғары, себебі, оқытушының тақырыпқа сай көрнекілік құралдары арқылы айтылған мәліметтер шынайы түрде бейнеленіп көрсетіліп, олардың түсінуі үшін визуалды түрде ақпараттар беріледі. Мұндай оқыту әдісі студенттер жағынан тиімді болып саналады, себебі, «мың рет естігеннен гөрі, бір рет көрген артық» деген

накыл сөзге сенер болсақ, ақпараттарды визуалды бейнелеу студенттердің сол тақырыпты меңгеруде, сондай-ақ, есіне тұрақты қалуға жәрдем етеді.

3. Екеулік дәрістер.

Бұл дәріс түрінде оқу материалдарының мәселесі жан-жақты қарастырылады, мұнда студенттерге екі оқытушының өзара әңгімелесулері барысында түсіндіріледі. Дәрісте теоретикалық сұрақтарды әр түрлі көзқарас жағынан бағалау үшін шынайы кәсіби жағдайлар келтіріледі. Бұл дәріс түрінде студенттер белсенді түрде ойлау үрдісіне қосылуға мәжбүрлейді. Екі түрлі ақпарат көздері берілген жағдайда студенттің мақсаты, сол екі ақпараттарды салыстыра отырып, әр түрлі көзқарас түрінен қарай шешім қабылдауы қажет.

Дәрістің бұл түрі көп таралмаған, себебі жоғарғы оқу орындарында дәрісте екі түрлі оқытушының қатар сабақ өтуі үшін жағдайлар қарастырылмаған. Бірақ, оқытушылар студенттердің тақырыпты меңгерулерін жеңілдету үшін бірлесіп сабақ өткізіп тұрады, немесе сол салада жұмыс атқарған, тақырыпты терең зерттеп, меңгерген мамандарды сабаққа шақырту арқылы осындай дәріс түрін өткізуді қолдап тұрады. Бұл студенттердің тақырыпты оқып-білуде, тәжірибелік түрде меңгеруде үлкен маңызға ие бола алады.

4. Алдын ала жоспарланған қатесі бар дәрістер.

Дәрісті жүргізудің бұл тәсілі студенттердің кәсіби жағдайларды оперативті түрде талдауға, эксперттер рөлінде жұмыс жасауға, дұрыс және дұрыс емес ақпараттарды табу қабілеттерін дамыту мақсатында құрылған.

Оқытушының дәрісті дайындау барысында оқу материалына белгілі бір көлемде дұрыс емес мазмұндылық, әдістемелік, сипаттық қателіктерді енгізуі қажет. Дұрыс емес мәліметтерді оқытушы тек дәріс соңында ғана айтады. Дәріс кезінде оқытушылардың, студенттердің көп қателік жіберетін ақпараттарына қателіктер енгізу қажет. Сондай-ақ, дәріс барысында оның қате екенін білдіртпей оқып шығуы керек. Бұл оқытушыға жоғары деңгейдегі лекторлық шеберліктің болуын қажет етеді. Студенттер дәріс барысында дұрыс емес ақпараттарды белгілеп отыруы қажет, оларды тек дәріс соңында айта алады. Қателіктерді талдауға 10-15 минут уақыт бөлінеді. Осы талқылау кезінде оқытушы да, студенттер де қателіктерді анықтап, дұрыстап отырулары қажет.

Мұндай дәріс түрлері қазіргі жоғарғы оқу орындарында көптеп қолданылмайды. Оқу барысында сабаққа деген қызығушылықты арттырудың тиімді әдістерінің бірі болып саналғанымен оқытушылар тарапынан көп сұранысқа ие емес.

5. Пресс-конференция түріндегі дәріс.

Бұл дәрісті өткізу формасы пресс-конференция өткізумен өте ұқсас болып келеді. Тек кейбір ерекшеліктері бар. Оқытушы дәрістің тақырыбын айтып, студенттерді осы тақырыпқа сай қызықтыратын сұрақтар қоюларын талап етеді. Әрбір студент 2-3 минут аралығында сұрақ құрастырып, параққа жазып, оқытушыға береді. Сосын оқытушы 3-5 минутта сұрақтарды іріктеп, солардың мазмұны бойынша дәріс оқуды бастайды. Материалды түсіндіру сұрақтарға жауап ретінде емес, тақырып мәнін ашуға ыңғайлы болатындай етіп, соның процесінде сұрақтарға жауап қалыптасады. Дәріс соңында оқытушы тыңдармандардың сұрақтары бойынша қорытынды бағаларын қояды.

Мұндай дәріс түрін қазіргі оқу процесінде көп кездестіреміз. Оқытушылар мен студенттер арасында белгілі бір ашық ара-қатынас орнай отырып, студенттердің дәл сол тақырып бойынша қызықтыратын сұрақтарына жауап ретінде ұйымдастырылатын дәрістер студенттерге, әсіресе, өз басыма өте ұнайды.

6. Әңгімелесу түріндегі дәріс.

Дәрістің бұл түрі «аудиториямен диалог» деп те аталады, студенттерді оқу процесіне белсенді түрде қызығушылықтарын оятудың салыстырмалы түрде қарапайым түрі болып табылады. Бұл дәріс оқытушы мен студент арасында қатынас орнатуға негізделеді. Дәрістің артықшылығы болып оның студенттерді тақырып ауқымындағы маңызды сұрақтарға көңіл бөліп, олардың әрқайсысының ерекшеліктерін есепке ала отырып материалды меңгеруге жәрдемдесуі табылады.

Қазіргі кездегі дәрістердің көптеген түрлері дәл осылай өтеді деп айтуымызға болады. Дәрісті өткізудің ең қарапайым әрі тиімді түрі болып табылады.

Студенттерді белгілі бір саланың кәсіби маманы ретінде дайындауда оқытушылардың қолданатын оқу процесі кезіндегі әдістерінің қазірде заманауи инновациялық түрлері әлі де даму үстінде. Олардың негізгі түрлері студент пен оқытушы арасында белсенді ара қатынасты орнатуға бағытталады.

Аскарова А.С., Болегенова С.А., Болегенова С.А., Шортанбаева Ж.К., Zivile Rutkuniene СТРАТЕГИЯ РЕАЛИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ И КАУНАССКОГО ТЕХОЛОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (ЛИТВА)

В современном мире высшее образование стало ключевым элементом устойчивого развития открытого общества, именно поэтому особо актуальным является вопрос социальной ответственности государства за поддержание должного уровня высшего образования.

Расширение форм международного сотрудничества высших учебных заведений представляется на сегодняшний день важным аспектом в развитии сферы образовательных услуг. Международное сотрудничество значительно обогащает деятельность ВУЗа, расширяет сферу интересов и практических результатов в науке, учебно-методической работе, подготовке кадров, способствует приобщению коллектива к мировой культуре.

Интеграция в европейскую и мировую образовательную систему, а также подготовка специалистов мирового уровня являются определяющими факторами для образовательных учреждений при установлении

международных контактов, организации и развитию разностороннего сотрудничества с зарубежными партнерами в области образования, научно-исследовательской работы и культуры.

Рост взаимозависимости национальных государств и углубление межгосударственного сотрудничества, которые охватывают практически все сферы жизнедеятельности государства, являются характерными признаками международных отношений XXI века. Образовательный аспект сотрудничества не является исключением. Будучи динамично развивающимся и необратимым, процесс интернационализации и международного сотрудничества в сфере высшего образования рассматривается в качестве самого эффективного пути повышения конкурентоспособности национальных систем высшего образования, их интеграции в мировую образовательную систему [1].

В Республике Казахстан прогрессивное развитие и модернизация образования являются возможными благодаря пониманию руководством страны необходимости и важности развития человеческого капитала и всесторонней поддержке при инициировании и проведении реформ в сфере образования.

Образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан-2050».

Организационной основой реализации государственной политики Республики Казахстан в сфере образования должна стать Государственная программа развития образования до 2020 года (далее – Программа), обеспечивающая продолжение модернизации казахстанского образования.

Равный доступ казахстанцев к знаниям во многом зависит от правовой базы и модели национального образования. Создание конкурентоспособной образовательной системы – глобальная задача, поставленная перед нами, ведь мы строим сильный, процветающий Казахстан.

Идеи Болонского процесса в условиях интеграции в Европейское пространство высшего образования стали одной из основ Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы [2].

Качественное образование невозможно получить без подготовленных, высококвалифицированных и конкурентоспособных специалистов, в связи с чем трансляция и обмен опытом с передовыми образовательными системами высшего образования даст возможность поднять на высокий уровень качество высшего образования в Республике Казахстан.

К 2020 году Казахский национальный университет имени аль-Фараби войдет в число ведущих мировых исследовательских университетов по подготовке конкурентоспособных специалистов для инновационной экономики. Политика формирования кадрового потенциала КазНУ имени аль-Фараби – специалистов новой формации, соответствующих современным интеллектуальным требованиям и стратегии развития Республики Казахстан проводится на основе эффективной интеграции образования, науки и инновационной деятельности.

Образовательные программы бакалавриата, магистратуры и докторантуры успешно прошли международную аккредитацию образовательных программ в признанных мировых агентствах ASIIN и ACQUIN.

Успешная реализация международной стратегии развития нашего университета является фактором повышения его престижа и ресурсом конкурентоспособности на рынке образовательных услуг. Решение данной задачи сегодня связывается с интернационализацией образования. В самом широком смысле под интернационализацией образования понимается включение различных международных аспектов в исследовательскую, преподавательскую и административную деятельность образовательных учреждений различных уровней. Процесс интернационализации в разных странах и университетах, несмотря на локальную и иную специфику, протекает достаточно универсально и затрагивает:

-студентов: набор иностранных студентов, организация обменных программ, а также индивидуальная студенческая мобильность;

-профессорско-преподавательский состав: обмен преподавателями, совместные научно-исследовательские программы, стажировки в зарубежных университетах, создание совместных учебных программ, организация интенсивных курсов и летних школ;

-вопросы сертификации, признания и оценки: выдача «двойных» дипломов, система зачетных единиц, международное признание документов об образовании, оценка качества образования.

Главной составной частью процесса интернационализации образования сегодня является академическая мобильность. Интернационализация образования в России, США и других странах протекает в весьма схожих формах и направлениях, поэтому зарубежный опыт сотрудничества может быть востребован отечественными университетами.

Для реализации стратегии университета в международной сфере д.ф.-м.н., профессором Болегеновой С.А. в 2014 году были заключены Соглашение о международном сотрудничестве в исследовательской и инновационной сфере; Соглашение об обмене студентами для оказания образовательных услуг; Договор о сотрудничестве с Институтом метрологии Каунасского технологического университета (г.Каунас, Литва).

За годы сотрудничества с факультетами математики и естественных наук, факультетом электронной инженерии и электричества, школой экономики и бизнеса и Институтом метрологии по программе академической мобильности организованы научные стажировки магистрантов, обучение в течение одного семестра бакалавров и магистрантов кафедры по специальностям «Техническая физика», «Физика», «Стандартизация, сертификация и метрология», «Стандартизация и сертификация», «Метрология». Эту возможность получили около 100 студентов факультета, которые прослушали курс лекций, защитили научные

проекты, провели измерения в лабораториях факультетов и Института метрологии, посетили фирмы и компании городов Каунаса и Вильнюса, теплоэлектростанции и другие предприятия Литвы.

В результате согласования образовательных программ студент специальности «5В072300-Техническая физика» Кайнбаев Нурсултан получил дипломы двух университетов (full-time), была проведена он-лайн защита дипломной работы на английском языке на тему «Формирование тонких пленок электролитов при использовании физического осаждения из паровой фазы». Успешно защитивший дипломную работу на степень бакалавра, Нурсултан учится на 2 курсе магистратуры «Прикладная физика» Каунасского технологического университета и в данное время по программе Erasmus+ проводит научные исследования в национальной нанотехнологической лаборатории открытого типа в КазНУ имени аль-Фараби.

Договор о реализации совместной магистерской программы (double degree) по специальности «Прикладная физика» (КТУ) и «Техническая физика» (КазНУ имени аль-Фараби) и разработан учебный план магистратуры с согласованием наименований дисциплин, таблицы перевода кредитов и учебных достижений студента был утвержден руководством обоих университетов в январе 2016 года.

Erasmus+ - это программа, направленная на расширение сотрудничества и мобильности в сфере высшего образования, цель которой - улучшение качества европейского высшего образования и посредством сотрудничества, поощрение диалога между людьми и культурами. Данная программа расширяет возможность международного сотрудничества между университетами. В рамках программы Erasmus+ каждый семестр объявляется конкурс для профессорско-преподавательского состава КазНУ и студентов имени аль-Фараби.

Профессоры департамента прикладной физики Laukaitis Giedrius и Rutkūnienė Živilė в рамках программы Erasmus+ прочитали курс лекций, провели встречи по обсуждению дальнейшего сотрудничества с физико-техническим и механико-математическим факультетами, были обсуждены совместные образовательные программы магистратуры и докторантуры по специальности «Техническая физика». Планируется публикация научных статей в соавторстве с профессорами кафедры теплофизики и технической физики Аскаровой А.С. и Болегеновой С.А.

Для расширения сотрудничества планируется участие преподавателей в совместных научных проектах, разработка совместных магистерских программ по специальностям «Теплоэнергетика», «Метрология» и «Стандартизация и сертификация».

Список литературы:

1. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы.–Астана, 2011.
2. Болонская декларация «Зона европейского высшего образования» // Совместное заявление европейских министров образования. - Болонья, 1999. – 5 с.

Аскарова М.А. Сагымбай О.Ж.

КРЕАТИВНОСТЬ КАК КОМПОНЕНТ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕМ»

В современных условиях, для улучшения эффективности обучения и организации подготовки специалистов в высших учебных заведениях, появляется необходимость в использовании новых информационных технологий. Так Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев в своем послании в январе 2017г. указал, что образование должно быть основным «звеном новой модели экономического роста». О необходимости новых учебных программ в послании отмечено, что нужно «развивать способности критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации» [1].

С этих позиций применение современных технологий в учебном процессе будет способствовать подготовке востребованных специалистов, которые соответствуют общепризнанным мировым стандартам. Это будут специалисты, обладающие высокой эрудицией и владеющие методами сбора, анализа и оценки информации и навыками научно-исследовательской работы. Для подготовки таких специалистов требуется создание креативной информационно-образовательной среды.

Креативное образование, являясь элементом инновационного образования, ориентировано на развитие творческих способностей человека. Оно закрепляет в его профессиональном сознании установки на поиск инноваций, анализ проблем и вариантов деятельности, мотивирует самостоятельное осмысление действительности, самопознание собственной индивидуальности, превращение знаний в потенциал мышления и саморазвития [2]. Студенты, обладающие креативным мышлением уверенные, активные, имеют лидерские качества, рассчитывая свои силы, могут идти на риск. Для креативных людей характерны такие качества как: изобретательность, умение находить решения на базе нового мышления, способность взглянуть на проблему с разных сторон. Молодые специалисты проявляют интерес к экспериментированию, способность вновь и вновь придумывать новые идеи и находить пути претворения их в жизнь.

Такой подход к подготовке специалистов предполагает следующие основные принципы инновационного образования [3]:

- уметь анализировать и сделать правильный логический вывод при освоении учебного материала и суметь сформулировать определения различных понятий, исходя из полученных знаний;
- проявить самостоятельность при выборе весомых показателей для создания новых классификаций и типологий и уметь научно обосновать их;

– обладать навыками самостоятельного моделирования явлений и процессов с дальнейшим прогнозированием тех или иных ситуаций;

– использовать свои навыки и знания для решения нестандартных задач, которое требует поиск, сбор и оценку информации и способствует выработке новых подходов к их решению с позиции системного видения исследуемого объекта.

Необходимо подчеркнуть, инновационные методы внедряются в учебный процесс посредством использования разнообразных в т.ч. цифровых технологий обучения, которые основаны на принципах развивающего познания. Важный смысл приобретает использование разнообразных методических приемов, информационных и мультимедийных средств. Гармоничное и обоснованное сочетание различных методов обучения позволяет получить наилучший результат и дает ощутимый эффект в области креативного образования.

В этой связи высшее профессиональное образование должно базироваться на следующих принципах креативизации [4]:

- направленность на базовое развитие навыков и умений;
- формирование правильного отношения обучающихся к изучаемым дисциплинам;
- индивидуализации, т.е. изменение логики и содержание дисциплин по отношению к потребностям обучающихся;
- трансформация методики презентации знаний по отношению к способностям обучающихся.
- компьютеризации и информатизации образования,
- постоянное совершенствование методологии и организации процесса обучения.

В креативном образовании наиболее комплексным и результативным методом является обучение действием, которое осуществляется в виде решения реальных профессиональных задач, анализа и проигрывания конкретных ситуаций, совместной деятельности учебной группы, самостоятельной работы.

В этом отношении преподавателями делаются попытки изучения того или иного предмета согласно принципам инновационного образования как вырабатывать навыки логического вывода, учиться выявлять значимые основания для построения классификаций и типологий и самостоятельно строить их и т.д. Такие элементы использовались нами при освоении дисциплины «Географические основы управления природопользованием», где рассматриваются такие вопросы как ноосфера В.И.Вернадского, устойчивое развитие при природопользовании, экологическая безопасность при использовании природных ресурсов и институциональные формы управления природопользованием. Лабораторные занятия состоят из заданий, которые выполняются группой студентов из 3-4 человек. Для этого территория изучается по регионам: Восточно-Казахстанский, Западно-Казахстанский, Северо-Казахстанский, Южно-Казахстанский, Центрально-Казахстанский, эти объекты исследования студенты выбирают сами по желанию и работают в дальнейшем. Так как лабораторные задания объемные, имеют научно-исследовательский, проектный характер, они их выполняют в течение первых 7 недель до 1-ого рубежного контроля. Для выполнения работы кроме рекомендованных источников студенты ведут активную поисковую работу, используя ресурсы интернета, приводят последние данные из различных справочников, информационных бюллетеней. Анализируя и оценивая полученные результаты составляют свои варианты классификаций ресурсов выбранного региона и делают выводы о их состоянии. По результатам работы составляется отчет в виде доклада и представляется презентация, в ходе которого студенты и преподаватель задают вопросы, обсуждают и принимают участие в оценке работы. Зачастую это бывает готовая курсовая работа или работа, которую можно представить на конкурс студенческих работ. В качестве примера ниже приводится лабораторная работа по Центральному Казахстану.

Лабораторная работа 1-7

Анализ состояния природно-ресурсного потенциала Центрального Казахстана и меры по их управлению

Задание: Проанализировать и составить карту природных ресурсов Центрального Казахстана (ЦК), используя различные источники.

Дать физико-географическую характеристику территории, с нанесением их на карту:

- определить природную зону региона;
- климатическую характеристику;
- состояние биоразнообразия
- почвы и их состояние
- обеспеченность водными ресурсами

Нанести на карту месторождения полезных ископаемых ЦК: составить и описать природно-ресурсный потенциал региона;

На основе инвентаризации природно-ресурсного потенциала и анализа литературы, сделать классификацию ресурсов региона, используя классические подходы.

Для оценки индустриально-производственной деятельности региона, нанести промышленные предприятия на контурную карту. Сделать вывод о преобладающем народнохозяйственном направлении региона.

На основе выше сделанной работы, дать оценку состоянию природно-ресурсного потенциала региона и предложить мероприятия по управлению ими.

В заключении работу представить в виде составленной вами:

- физической карты территории Центрального Казахстана;

– карты месторождений;

– карты предприятий.

Предложить собственную классификацию ресурсов.

Представить меры по управлению природно-ресурсным потенциалом региона

Для защиты работы подготовить презентацию и доклад. Работа будет активно обсуждаться остальными студентами.

Рекомендуемая литература:

Национальный атлас РК, т.1. Природные ресурсы, 2010г.

Монография «Республика Казахстан», т.1. Природные условия и ресурсы., 2010, 505с.

Емельянов А.Г. Основы природопользования. М.: 2004, 304с.

Исаченко А.Г. Оптимизация природной среды (географический аспект). М.: 1980, 264с.

Залесский Л.Б. Экологический менеджмент. М.: 2004, 220с.

Родзевич Н.Н. Геоэкология и природопользование. М.: 2003, 256с.

Акимова Т.А., Хаскин В.В. Экономика Природы и Человека. М.: 2006, 334с.

Таким образом, реализация модели креативного инновационного образования будет способствовать решению проблемы профессиональной готовности выпускников вузов и позволит подготовить востребованных рынком труда молодых специалистов, способных задать свой инновационный темп в социально-экономическом развитии Казахстана.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана 31 января 2017 г.

2. Коротков Э.М. Управление качеством образования. – М.: Академический проспект: Мир, 2006.

3. Журавлев В.А. Креативность и инновационное развитие общества // Гуманитарно-экономический вестник, №, 2007.

4. Кобяк О.В., Андрос И.А. Роль инновационного образования в формировании креативного индивидуального экономического мышления и инновационной общественной культуры //Международная научно-практическая конференция «Подготовка научных кадров высшей квалификации с целью обеспечения инновационного развития экономики». Материалы конф. /Под ред. Войтова И.В. и др. - Мн.: ГУ «БелИСА», 2006. – 146 с.

Аубакирова Ж., Айтбембетова А.

О ПРЕПОДАВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В МАГИСТРАТУРЕ

Обучение в магистратуре имеет свою специфику. Подготовка более зрелых, имеющих определенную квалификацию студентов требует выработки иных критериев обучения и передачи знаний. Следует отметить, что ведущая роль в процессе обучения принадлежит самому магистранту, аккумулирующему личностный, профессиональный и социальный опыт. При этом роль преподавателя в большей мере становится организационной, консультирующей, контролирующей, нацеленной на решение конкретных задач, выработке необходимых знаний, умений, навыков.

Главной задачей и спецификой преподавания в магистратуре должна оставаться углубленная специализация не только в области прикладных, но и фундаментальных экономических дисциплин. Следует отметить, что в период рыночных трансформаций, теоретико-методологический инструментарий науки, ее фундаментальных дисциплин, был не очень востребован современными экономистами. В научном и образовательном сообществе стали доминировать тенденции, обращенные к чистому прагматизму. Появилось определенное ущемление базовых теоретических дисциплин, в разных ее формах, в том числе и методологической, как не имеющей практической, прикладной значимости. Все большее распространение получает концепция «полезного знания» (useful knowledge), т.е. знания ограниченного, сконцентрированного на результат, приносящий немедленную экономическую отдачу или выгоду.

Наметилась опасная тенденция к уменьшению веса и объема гуманитарного знания в высшей школе. Так, известный культуролог Э. С. Маркарян с тревогой спрашивает: «В каких учебных заведениях даются целостные интегральные знания о человеческом обществе, о глубоко кризисном состоянии присущего ему типа жизни, о способах, процедурах преодоления социокультурных кризисов?» – и сам же отвечает: «Можно с уверенностью сказать, что подобной системы заведений не существует!» [1].

Качество подготовки магистров в рамках Болонского процесса можно повысить, если традиции фундаментальной и системной подготовки специалистов в области гуманитарного образования сохранить и приумножить. Эффективная реализация этой цели возможна при выполнении следующих условий:

- соблюдение принципа системности получаемых знаний;

- выстраивание образовательных программ с учетом преемственности знаний;

-наличие тесной взаимосвязи между фундаментальной, профессиональной и специальной подготовкой;

- использование новых подходов и знаний для решения актуальных научных и практических задач [2].

Несмотря на отдельные прорывные образовательные проекты, в целом развитие образования осуществляется в рамках прежней методологической парадигмы. Это проявляется в недостаточной восприимчивости системы образования к нововведениям, несоответствии материально-технической базы, лабораторного оборудования, учебной и методической литературы современным требованиям, отсутствием

мотивации в обеспечении высокого качества образования в системе подготовки кадров, снижение материальных стимулов педагогического труда. Между тем, современная модель образования должна ориентироваться на переход от обучения к образованию, усиление фундаментальной и профильной специализации образования, переходом от концепции функциональной подготовки к концепции всестороннего, многофункционального развития личности. «Образование должно давать молодежи не только знания, но и умение их использовать в процессе социальной адаптации» [3].

Компетенции магистранта в рамках изучаемого предмета, это :

- широкое использование информационно-компьютерных технологий (ИКТ), кейс-метода, ресурса «Интернет»;

-применение своих знаний в педагогической и научно-исследовательской сфере в рамках образовательного процесса;

-умение обобщать результаты научно-исследовательской работы в виде научных статей, эссе и проектов и др.

Достаточно актуальными остаются вопросы методики преподавания и обучения в магистратуре. Методика обучения теоретических и прикладных дисциплин должна следовать за методологией научного исследования с учетом специфики студенческой аудитории. Задача заключается в том, чтобы привить магистрантам современные навыки научного исследования, преподавания с использованием методологии научного анализа, умения выявлять и систематизировать существующие концепции, теории и подходы в современных экономических процессах. Магистерская подготовка не только предполагает, но и требует постоянного перехода к активным формам обучения, переноса акцентов на самостоятельную работу студентов, что также связано с разработкой и внедрением новых методик.

Учебный процесс успешен при условии практического закрепления материала, поэтому особое значение приобретают семинарские занятия и СРСР. Использование на семинарских занятиях ситуационных задач, обсуждение конкретных проблем и путей их решения позволяет избежать отрыва от реальных экономических процессов, описываемых с помощью категорий и понятий, формулировок экономических закономерностей, механического заучивания учебного материала [5].

При помощи апробированных методических приемов, таких как постановка проблемных и информативных вопросов, осмысление экономических задач и нахождение оптимальных путей их решения, преподаватель мотивирует и побуждает студентов к дискуссии, используя экономический инструментальный анализ. Исходя из специфики ведения лекций и семинаров в магистратуре, проблемно-ориентированном и логически взаимосвязанном подходе обсуждаемых вопросов, специфики подготовки студентов к презентациям, лекции и семинары необходимо включать в единый блок преподавания (2 часа лекций+1 час семинара), а не разделять во времени, как это принято в действующем расписании занятий на факультете.

Следует понимать, что предлагаемые курсы и спецкурсы по выбору не должны становиться самоцелью. На наш взгляд, выбор курса должен определяться в рамках основного направления подготовки. С другой стороны, дисциплины по выбору должны быть на одном уровне сложности и масштаба освоения.

Обучение в магистратуре необходимо ориентировать не только на научно-исследовательскую и педагогическую деятельность, но и на квалифицированную практическую работу. В «Стратегии «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства, подчеркнуто, что высшее образование должно ориентироваться в первую очередь на максимальное удовлетворение текущих и перспективных потребностей национальной экономики в специалистах. Высшие учебные заведения не должны ограничиваться образовательными функциями. Им необходимо создавать и развивать прикладные и научно-исследовательские подразделения [4].

Безусловно, необходимо усилить связь экономического факультета университета с научно-исследовательскими институтами, а также производственными, коммерческими подразделениями и предприятиями республики. Опыт показывает, что высокий уровень преподавания фундаментальных и прикладных экономических дисциплин в западных вузах сопряжен тесным сотрудничеством с научно-исследовательскими институтами и опытно-конструкторскими лабораториями, где активно практикуется использование магистрантов в качестве базовой «рабочей силы» для исследований и разработок [5].

Современные реалии выдвигают исключительно сложные задачи – обеспечить своевременную адаптацию человека к изменениям в окружающем мире, создать систему личностно-ориентированного и непрерывного образования. В условиях быстро меняющегося и трансформирующегося общества - синергия образования, науки и производства должна стать приоритетной задачей при подготовке конкурентоспособных экономических кадров.

Список литературы:

1. Маркарян Э. С. Гуманизм XXI столетия. Идеология самосохранения человечества. Изд. РАУ, 2008. – С.173.

2. Интернет-ресурс:<http://www.kosstu.kz/static/uploads/library...ekonteoriya...9.pdf>

3. Назарбаев Н. Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана. Послание Президента народу Казахстана. Интернет-ресурс: <http://www.akmol.kz/news/read/3565/index.html>

4. Послание Главы государства «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства» Интернет-ресурс:http://www.akorda.kz/ru/speeches/addresses_of_the_president_of_kazakhstan/r

Ахтаева Н.С., Хворост К, Нажемидин А., Аймаганбетова А.Х.
СВЯЗЬ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ

Из литературы, в частности, из творческого наследия американского ученого Э.Эриксона известно, что человеку в преодолении трудных жизненных ситуаций, в решении сложных личностных проблем помогают специфические взаимоотношения между родителями и детьми – это ритуалы. Ритуалы – это особые, эмоционально окрашенные, повторяющиеся формы взаимодействия, влияющие на всех участников общения в социальных институтах (семье, коллективе). Российский психолог в области психологии развития и возрастной психологии Обухова Л.Ф. в одной из своих лекций приводит интересный пример ритуала. Ее сын по утрам, перейдя дорогу, обычно ей махал рукой, когда она ежедневно выходила на балкон, и только тогда шел с радостью в школу. Однажды она не смогла выйти на балкон и не попрощалась с ним. Вечером, придя домой со школы, он в первую очередь спросил у нее: «А почему ты не вышла на балкон? А я тебя ждал!». Такой ритуал, пожалуй, есть во многих семьях. Он вселяет в ребенка уверенность, надежду и другие позитивные эмоции. На всех уровнях человеческих отношений есть в сущности ритуальные действия. Э. Эриксон считал, что понятие «ритуал» имеет разные значения. Одно из наиболее старых используется в этнографии и относится к обрядам и ритуалам, совершаемым взрослыми людьми, для того, чтобы отметить повторяющиеся события, например, смену времен года. Ритуал в психологии заимствован Э. Эриксоном из этологии. В этологии термин «ритуал» используется для описания сформированных в филогенезе церемониальных действий у общественных животных. В 20 в. был такой ученый-этолог К. Лоренц. Работал в замечательном месте, где мог изучать поведение животных в естественных условиях. Его объектом исследования был серый гусь. Он открыл феномен «Запечатление». Он заметил, когда только что появлялся гусенок на обломках скорлупы на свет, то мать произносит звук и гусенок приветствует свою мать. К. Лоренц описал приветствие одного животного (новорожденного гусенка) другим (его матерью). Это был ритуал встречи гусенка со своей матерью. И эту идею использовал у него Э.Эриксон. Мы часто в различных семьях наблюдаем ритуал встречи ребенка с матерью по утрам. Что делает мама? Она обычно его нюхает, ласкает, целует, гладит, массирует разные участки тела, приговаривая самые теплые слова. Это поддерживает ребенка, бодрит и вызывает положительные эмоции: улыбку, гуление. И в последующей нашей жизни ритуалы поддерживают нас. Они носят игровой характер. Но если они повторяются однообразно, то нам становится скучно. Именно игривость ритуалов поддерживает членов семьи, формирует сплоченность в семье. Если нет этих разнообразных форм ритуальных действий, то происходит духовная выхолощенность – ритуализация. Если мама не разговаривает с раннего детства с ребенком, то это неблагоприятно сказывается для последующего развития. Если мама не сохраняет контакт глаз, занята своими бытовыми делами, то дети становятся иногда аутистами. Мать должна вести себя таким образом, чтобы вызвать у ребенка желаемое поведение. Они по-разному кормят, и это зависит от качества матери, ее материнского чутья, эмпатии. Ритуалы стереотипизированы, т.е. осуществляются по образцам, которые существуют в данном обществе. В обществе есть эти образцы ритуализированных форм общения. Ритуалы появляются с определенной периодичностью, повторяются. Все они проходят через тело, связаны с работой органов (физиологических потребностей). Особенно заботливые отношения проявляется в подборе имени ребенка, так как имя включается в ритуализирование форм взаимодействия, по мнению российских философов П.А. Флоренского, А.Ф. Лосева и др. через имя происходит связь с поколением, у каждой мамы свои индивидуальные формы взаимодействия, и подстроены к ребенку. Эриксон обозначил критерии ритуальных действий:

1. общее значение для всех участников взаимодействия при сохранении различий между индивидами;
2. способность к развитию по стадиям жизненного цикла, в ходе которого достижения предыдущих стадий в дальнейшем на более поздних этапах обретают символическое значение;
3. способность сохранять известную новизну при всех повторениях, игровой характер.

Вот как характеризуют в своей семье ритуалы студенты первого курса, прослушавшие курс «Психология развития».

«Хотелось бы начать с того, что большое количество времени своего детства я провела в доме у бабушки с дедушкой. По этой причине в моей памяти не так много воспоминаний о ритуалах, связанных с моими родителями. Но тем не менее, в этом эссе я расскажу о ритуалах, проведенных как родителями, так бабушкой и дедушкой.

Так, первый маленький ритуал заключается в том, что каждый раз, через 10-15 минут после того, как я «засыпала», моя мама обязательно приходила в мою комнату, целовала меня и говорила много нежных слов. А помню я все это потому, что была в состоянии, будучи в котором понимаешь и слышишь все происходящее, но в то же время находишься на грани сна.

Следующий ритуал связан с моим дедушкой. Каждое утро после того, как я просыпалась, мой дедушка заходил в мою комнату и пытался меня рассмешить с помощью различных «гримас» на своем лице. Благодаря этому у меня каждый день было очень хорошее настроение. И даже сейчас, вспоминая это, на моем лице появляется улыбка, а в душе благодарность за поднятое настроение и столь необычное проявление любви со стороны моего дедушки.

Третий ритуал из моего детства являлся для меня, скорее, какой-то привычкой, поскольку каждый раз, идя к летней кухне, находящейся отдельно от самого дома, я точно была уверена в том, что бабушка меня своеобразно поприветствует, спросит, как мне спалось, а на столе меня обязательно будут ждать оладьи с вареньем. Более того, к этому ритуалу можно будет добавить то, что бабушка, обращаясь ко мне, всегда произносила слово «девочка» либо «доча». По началу, для меня это было как-то странно, но после я к этому привыкла.

Последним ритуалом, оказавшим на меня наибольшее влияние, является наблюдение за звездами. Каждое лето, когда мы с сестренкой приезжали к бабушке, она заставляла смотреть нас на звезды, поскольку живя в загрязненных городах, возможности увидеть их такими красивыми и яркими мы не имели. После данного ритуала во мне развился огромный интерес и любовь к звездам. До сегодняшнего дня, не смотря на свой возраст, я продолжаю придавать огромное значение звездам так же, как я делала это в детстве».

«Примеры хороших ритуалов в моей семье:

Приветствие каждое утро стало для нас ритуалом. Мы обязательно должны сказать доброе утро или поцеловать в щечку одного из членов семьи.

Общая трапеза. Один раз в день, за ужином, мы собираемся за общим столом для принятия пищи и для того, чтобы поговорить. Если каждый делает себе свой бутерброд, обед разогревают в микроволновке все по отдельности, а ужин проходит перед телевизором, общность пропадает.

Небольшие семейные обязанности каждого из членов семьи. Моя сестренка, к примеру, всегда убирает нашу обувь в шкаф после прогулки; брат выносит мусор; каждое утро воскресенья мы все вместе застилаем кровати и т.п.

Также в нашей семье важен ритуал не только приветствия, но и расставания. При прощании мы обязательно желаем удачного дня друг другу».

Семейные ритуалы – это неписанные законы семьи, воспроизводимые в силу привычки и убеждения, что это правильно. Свои ритуалы есть в каждой семье – это мелочи, которые делаются всегда и о которых никто не ведет дискуссий, надо это делать или не надо. Имеются в виду такие мелочи как приветствия и прощания, смена обуви при входе в квартиру с улицы, мытье рук перед едой, чистка зубов, пристегивание в машине, и т.д. Семейные ритуалы соблюдаются только, если все члены семьи их выполняют. Хорошие ритуалы – ритуалы, которые помогают общности и взаимоподдержке друг друга. Ритуалы помогают членам семьи чувствовать себя семьей, микрогруппой. В каждой семье, какой бы она не была – маленькой или большой – есть свои обычаи, традиции. Ритуалы укрепляют семейные ценности, объединяют семью, особенно в нестабильные времена

Список литературы:

1. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. М., 1996. – 370 с.
2. Эриксон Э. Детство и общество. Спб., 1996. – 483 с.
3. Возрастная психология. Под ред. Л.Ф. Обухова. М., 1996. – 360 с.

Әлкебаева Д.А.

ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІ ЖӘНЕ КӨПТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ САПАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН РӨЛІ

Қазақстан Республикасында білімнің басым бағыттарының бірі- әлемдік жаһандану кезеңінде жастарға берілер білімнің мазмұнын ұлттық құндылықтармен, мәдениетаралық түсінікпен, ақпараттық жетістіктермен, тілдік (ана тілі мен шетел тілдері) байлықпен толықтыру болмақ. Қазіргі білім беру жүйесінде көптілділік – аса маңызды орын алып отырғандықтан, ҚР білім беру сатыларындағы үлкен өзгерістер мен жауапкершіліктер басты міндетке айналды.

Көптілдіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс –тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Тіл – мәдениеттің айнасы, онда тек адамды қоршаған шынайы өмір ғана емес, оның өмірінің шынайы жағдайлары ғана емес, халықтың қоғамдық өзін-өзі тануы, оның менталитеті, ұлттық болмыс, өмір сүру салты, салт-дәстүрлері, әдет-ғұрпы, моралі, құндылықтар жүйесі, дүниені сезінуі, әлемді тануы жатыр. Көптілділік білім берудің проблемасы туралы зерттеу барысында отандық және шетелдік әдебиеттер мен мәліметтерге сүйенсек, әр мемлекеттің көп тілді білім беру жүйесінде өзіне тән бір ерекшелігі бар. Бірақ барлық жағдайларда ең маңыздысы-адам факторы, яғни көптілді білім беру барысында жеке адамның ұлтына, мәдениетіне, т.б. құндылықтарына мән берілуде. ҚР білім беру жүйесінде қазақ тілі және бір шет тілі (ағылшын, неміс, француз және араб) оқытылып келді. Жоғары мектепті бітірген болашақ маман иесі кәсіби құзіреттілігінде үш тілде еркін жаза, сөйлей білсе, онда ҚР көп тілділік мәселесі шешімін тапты деп қорытынды шығаруға болады. Сондықтан Жоғары мектеп оқытушы құрамы көптілді білім берудің проблемасы ҚР жалпы білім беретін мектептерде білім беру мазмұны мен құрылымының халықаралық стандарт деңгейіне жеткізу үшін өзге елдердегі тілдерді оқытудағы жетістіктерді игере отырып оны Отандық оқыту жүйесінде іске асыруы тиіс. Көптілділік білім берудің моделі тұжырымдамасын құрастырып, жоғары мектепте білім берудің мазмұнында қолдану қажеттілігі туындады. Қазақ үшін көптілділік мәселесі аяқ астынан пайда болған жоқ, оның негізі қазақтың «жеті жұрттың тілін білген, жеті жұрттың қамын жер»- деген қанатты сөзінде. Осы сөздің мәні бүгінгі көптілділік білім беру саясатының өмірлік мәнін ашуға тірек болады.

Қазіргі мақсат - қазақ тіл білімінің ғылыми – теориялық және тәжірибелік, қолданбалы негізін қазақ/орыс/ағылшын мәдениеттерінің ерекшеліктері, тілдердің өзара қатынасы, лингвистиканың заманауи

бағыттары позициясы арқылы мәдениетаралық қарым-қатынасты сипаттауда сапалы жаңа біріктірілген ғылыми әдіс -тәсілдерді меңгерту бағыты бойынша ұлттың шынайы бәсекеге қабілеттілігінің негізгі моделін қалыптастыру болып табылады. Білім берудің құзыреттілік парадигмасы білім беру мазмұнын іске асыру үшін Қазақстандағы көптілділік білім беру моделі төмендегі мәселелерді қамтиды. Қазақстан көп тілді - мемлекет. Мемлекеттік тіл – елтанба, әнұран, жалау сияқты Отанның символы. Қазақстандағы үштілділік концепциясы мемлекеттің әлеуетін көтереді, ҚР бәсеке қабілеттілігін және ұлттық идеялогияны жаңартуға тікелей негіз болады. Үштілділік 2004 жылы, 2007 жылы Қазақстан Халық ассамблеясының XII съезінде және мемлекет тарапынан шыққан заңдарда мен Елбасының жолдауларында айтылып келе жатыр. Қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі-ұлттаралық қарым-қатынас тілі, ағылшын тілі экономика дамуын интеграциялаудың табыс көзі деген түсінік бүгінде нақты қағидаға айналды.

Еуропада көптілділік нормаға айналған, бірақ ұлттық тілдің коммуникативті ұлттық нормасы бірінші орында екенін айта кету керек. Бұл да біздің мемлекетімізге қатысты, яғни қазақ тілі үшін осыны басты ұстаным ретінде басшылыққа алу керек.

Бүгінде білім беру саласының алдына инновациялық білім берудің біртұтас қазақстандық үлгісін қалыптастырудың негізін салу, әрбір қазақстандықтың бәсекеге қабылеттілілігі мен зияткерлік әлеуетін айтарлықтай арттыруға ықпал ететін білім беру сапасының жаңа деңгейіне шығу жөніндегі жаңа міндеттер қойылғандықтан қазақ тіл білімі кафедрасы да осы бағытта біршама жұмыстар жасады. Қазіргі таңда бірнеше тіл меңгеру табысты коммуникация, мансаптың өсуіне, әр түрлі мемлекет азаматтарымен толерантты қарым-қатынас үшін керекті шарт болып табылады. Сол себепті мәдениет аралық білім беру концепциясын құру және мәдениетаралық қарым - қатынас мен білім беру ортасында іргелі және қолданбалы зерттеулерге сәйкес оқу практикасында жүзеге асыру ерекше маңызға ие. Қазіргі уақытта тілші ғалымдар назарында әләемдік тіл ғылымының жаңа бағыттары, тіл байланыстары, тіл және мәдениет мәселелері, тіл даулары, сөз экологиясы, мәдениет аралық сәтсіздіктер және олардың тиімді шешімдері болып табылады. Қазақ, орыс және ағылшын тілдерінің фонетика-грамматикалық және синтаксистік ерекшеліктерін арашалаушы тіл-ағылшын ретінде лингвомәдени ерекшеліктерін зерттеуге басымдылық беріледі.

Қазақ тіл білімін оқыту арқылы инновациялық технологиялар мен ақпараттық жаңалықтар негізінде білім беру үдерісінің мазмұнын жаңарту аясында ұлттық саясат принциптерін жүзеге асырады, мәдениетаралық дискурстың түрлі типтері көрінетін, ұлттаралық құзыреттілік және күрделі бағытталған оқыту негізінде жоғары оқу орнында білім алудың формасы мен әдістерін жақсартуға бағытталған.

Кез келген тілдің қызметін оқыту қазіргі тіл білімінде жаңа бағыттармен пайда болған соңғы әдіс-тәсілдерді қолдануға мүмкіндік туғызады. Қазақ тіл білімі білім беру жүйесі жаңарып көптілділік мәселесіне тез оңтайлануда. Оның басты көрсеткіштері мыналар болып табылады :

1. Құрылымдық лингвистиканы оқыту мәселесі бакалавриат бөлімдері бойынша .
2. Жаңа іргелі пәндер бір жүйеге түсіп топтастырылды.
3. Қолданбалы пәндер бакалавриат, магистратура бөлімдерінде оқытыла бастады.
4. Қазіргі тіл білімінің жаңа бағыттары атап айтқанда, функционалды грамматика, когнитивті лингвистика, мәдениетаралық коммуникация, лингвомәдениеттану және этнолингвистика т.б.
5. Қолданбалды лингвистикаға тән бағыттар мен әлеуметтік, гуманитарлық ғылымдардың іргелі және қолданбалы зерттеулердің негізіндегі пәндер циклы жүйеленді.
6. Қазақ тілін оқыту басқа ұлт өкілдеріне сабақ беру әдістемесінің мәселелері жетілдірілді.
7. Бакалавриат, магистратура, доктрантурада көптілділік мәселесі бойынша семинарлар, дөңгелек үстелдер, ұйым жиналыстары және кездесулері өткізіледі.
8. Қазақ тіл білімі арнайы ұйымдастырылған конференциялар, қарқынды мастер класстар, семинарлар қатысушылар тәжірибелерімен алмасу көзделген.
9. Қазақ тіл білімі ғылыми практикасында әлемдің тренділер ретінде Қазақстандағы білімді дамыту және инновацияларды басқару перспективаларының шетелдерде дамуы, сондай-ақ шет тілдерін оқыту практикасында білімді басқарудың тиімді әдістемелерін қарастыруда.

Көптілділік арқылы түрлі әлеуметтік жағдаяттарда серіктестердің мәдениетіне құрмет, өзара түсіністік пен толеранттылық танытуды меңгерте отырып студенттер, магистранттар мен доктранттардың қарым-қатынас жасауының жаңа формаларын қалыптастыруды тездетеді. Аталған дағдылар мәдениетаралық сәтсіздіктерді жету үшін және алдағы келісімшарттарда үнемділіктің тиімділігіне жету үшін бірқатар мәселелерді шешуге мүмкіндік береді,

Көптеген елдерде көптілділік мәселесі толық жүзеге ашу барысында пайда болған ғылым салалары мәдениетаралық қарым-қатынас – лингвистика, коммуникативті лингвистика, этнология, әлеуметтану, мәдениеттану және лингводидактика тоғысындағы теориялық және қолданбалы ғылыми бағыттарды оқыту қазақ тіл ғылымында да үлкен жетістіктерге жетіп отыр.

Қазақ тіл білімі мен қатар ағылшын тілін оқытудың теориялық және практикалық тәжірибелерін жалпылау; оқытылып отырған елдің әлемімен тығыз байланыстағы халықтардың қазіргі әлеуметтік, мәдени, саяси өмірінде кең фонда синхронды кесіндіде ғылымда, техникада, экономикада, мәдениетте, т.б., тілдерді үйрену білім берудің көп функционалды формасын қалыптастырады.

Қазақ тіл білімінде базалық кәсіби модульдер 7 модульге бөлінеді. Жеке білім беру траекториясы бойынша ағылшын тілінде бакалавриатта «Scientific writing», пәнаралық модуль бойынша «Semiotics: symbols of the Kazakh and English languages and structure of dictionaries», Магистратурада міндетті мамандандыру модульдерді

бойынша «Ғылыми зерттеуді ұйымдастыру және жоспарлау» пәні өтіледі. Докторантурада көптілділікті оқыту арқылы трансұлттық құзыреттілікке бағытталған оқыту негізінде әлі пәндер оқытылмайды. Егер университет көлемінде қазақ тілін оқыту мәселесі орыс бөлімдерінде бірінші қойылып, қосымша ағылшын, түрік және өзі қалаған басқа ресми тілдер оқытылса, қазақ тілінің мемлекеттік статусы сақталып, көптілділік мәселесі шешілер еді.

Қазақ тілі білімі мен көптілділікті оқыту арқылы трансұлттық құзыреттілік және күрделі бағытталған оқыту негізінде студенттерге білім берудегі әдістер мен формаларды жетілдіру жолдарын іздеу аясында ұлттық саясат принциптерін жүзеге асырады; қазіргі заманғы педагогикалық инновациялық технологиялар мен ақпараттық жаңалықтар негізінде білім беру үдерісінің мазмұнын жаңартуға бағытталады, ұлттық және мәдениетаралық диалогтың әр түрлі типтері мен түрлері көрсетілетін креативті платформаларды жасауда өзекті мәселелер басты бағыт болып табылады.

Қазақ тілі білімі Кеңес дәуірінде ғылыми тұғырын айқындап тіл ғылымының жаңа жетістіктерін толық игергенін айта кетуге болады, бірақ қолданыс қызметінің шеңберінің тарылғаны ешкімге таңсық емес. Алайда қазір көптілділік мәселесі әлемдік көкейкесті мәселеге айналған кезде, қазақ тілінің ұлттық саясаттың ең маңызды тұғыры екенін басты назарға ұстап заман талабына сай көптілділікті ұлттық мүддеден жоғары шығармауымыз керек. Көптілділіктің маңызын алға тарта отырып ең басты ұлттық тілдің табиғи байлығын, сөздік қорын сақтап қалу үшін қазақ тілі білімін дамыту осы салада білім беру платформасының негізін тұрақтандыру арқылы бәсекеге қабілетті маман дайындауды басты мақсат ету керек.

Әдебиеттер тізімі:

1 Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.

2 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

Әмір Р.С.

«ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТІЛІ» ПӘНІН ОҚЫТУ ҮСТІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІ КРЕАТИВТІК ҰМТЫЛЫСЫҒА ЖЕТЕЛЕУ

Қазіргі заман жоғары білімді мамандарын дайындауда терең, әрі шектес ғылымдарға хабарлас етіп теориялық негізде дайындауды керек етіп отыр. Совет тұсында қалыптасқан маманды фундаменталдық білімді негіз етіп дайындау принципі әлі де мықтап ұсталуда. Мұнымен бірге маманды креативті ойлау жұмысына төселген, іздемпаз, инновацияшыл, кәсіби мобильдікке бейім ету де басты ұстаным болып отыр.

Филолог мамандарды дайындауда осы аталаған талаптар мықты ескеріліп, іске асырылып отыруы – біздің міндетіміз. Қоғамның, қауымның идеологиялық, интеллектуалдық жағынан да тәрбиелеудің көш басында филология – филолог мамандар тұрады. Өйткені филология, Энгельс айтқандай, аса бір кең ауқымды ғылым, өмір саласы. Мамандарды қабілетті, рухы биік, қоғамшыл етіп дайындаудың аспектілері көп, бұл жай аз айтылып жатқан жоқ. Бірақ барлық ұмтылыстардың басында креативтік қабілет тұрады.

Осы мақаламызда қазіргі қазақ тілі пәнін оқыту үстінде студенттердің креативтік қабілетін дамытуға көңіл қойған істерімізді айтамыз. Бұл бағыттағы жұмыс пән тақырыптарына сай ұйымдасады.

Сөйлем мүшелеріне мектеп оқулығы мынандай анықтама берген: «Сөйлем мүшелері дегеніміз - сөйлем құрауға қатысатын толық мағыналы сөздер». Осы анықтама былай дәйектіледі: *тезімен* Мағаш мұнда келсін. Бұл сөйлемде төрт сөз бар: Мағаш (кім?), келсін (не істесін?), мұнда (қайда?), *тезімен* (қалай?).

Осы талдауға сүйеніп, сөйлем мүшелерінің белгілері аталады:

1. толық мағыналы сөз болуы керек,
2. сөйлемдегі басқа сөзбен байланысып тұруы керек ,
3. сөйлем мүшелерінің бірінің сұрауына жауап беруі керек [1].

Студенттер алдымен осы мектепте алған мағлұматтарын қайталайды. Осы алған мағлұматтар және оқулықта берілген сөздер сөйлемге арнаулы қызмет (функция) атқарып қатысады, сол функцияға басқа сөзбен функционалдық байланысқа түсетіні айтылады. Сөйлем мүшесіне мынандай анықтама бердік: Сөйлем мүшесі – сөйлемдегі функционалдық қатынастық компоненті. Осы ретнен мектеп берген практикалық информацияны теориялық сипатқа түсірдік.

Тілде сөйлем құраудың жалпылық – абстрактылық сипаттағы функциясы модель ретінде болады. Бұл модельдің басты, негізгі көрінісі мына тәрізді.

1. S зат есім – P етістік - Мағаш келсін.

2. Тағы бір түрі S зат есім– P зат есім Мағаш- жігіт. Бұл модельдер -пропозитивтік (абстрактылы-грамматикалық) модель ретінде танылады, әрі жұмсалады. Символмен көрсетілгендер -функционалдық позиция және қатысатын сөздің жалпылық типтік мағынасы. Сөйлем құру осы модельдерді сөйлеу әрекетіне қатыстырудан басталады. Сөйлеу әрекетінде осы тілді құрбылысты тану арқылы студенттер абстракциялау процессіне қатысады.

Тілде абстракцияланған бес функционалдық позиция бар. Екеуі сөйлемнің субъектісін және предикативтік іс-қимылды, сапаны білдіреді. Үш позиция пропозициялық мағынаны кеңітетін, толықтыратын позиция: анықтауыш мүшесі, пысықтауыш мүшесі, толықтауыш мүшесінің позициялары. Олардың символдары: А сын есім, П зат есім, Т зат есім, т.т.

Бұл позициялар қозғалғанда, олардың лексикалық толымдары (сөздер) ілесе шығады және олар тиісті синтаксистік формасын алып шығады.

Әр сөйлем мүшелерінің лексикалық базасы болады. Бастауыштың лексикалық базасы – зат есім. Бастауыш ретінде сын есім, сан есім, етістік қатыстырылатын болса, олар субстантивтенеді.

Әр сөйлем мүшелерінің синтаксистік формалары бар. Сөйлем мүшелерінің базистік формасымен қатар стильдік коммуникативтік мақсатындағы варианттары болады

Торғайлар жол жағалап жүр – Торғай екеш торғайлар жол жағалап жүр

Мен былтыр көргенмін – Менің былтыр көргенім бар.

Осы варианттар арқылы сөйлем мүшелері лебізді (сөйлемді) түрлендіреді, эмоциялық мағына береді т.т.

Бұл мағлұмат студенттерді лебіз құрау процессін жан-жақты таратып, тереңрек үңіліп қарауға, тануға жұмылдырады. Тақырыптың информативтік мазмұны әрі теориялық, әрі практикалық жағынан көтереді. Бұл да креативтік дәрежесіне ықпал етеді.

Сөйлем мүшелерінің семантикасы мына компоненттерден құралады:

1. сөйлем мүшелері болып қатысқан сөздің (лексикалық тұлғаның) мағнасы.
2. синтаксистік форма әкелетін қосымша мағына.

Студенттер синтаксистік тұлғаны бастауыш, толықтауыш деп атап қоймай семантикасын нақтылап ашуды үйренеді.

Көшкін қар таудың етегіне қарай жүйіткіді.

Етегіне қарап – пысықтауыш, қимылдың бағыт мекенін атап тұр.

Сөйлем мүшелерінің семантикасын метатілге келтіріп айту студенттерден ойлануды, дәл атап айту жолын іздеуді талап етеді.

Сөйлем мүшелерінің стильдік варианттарының құрылымдық, мағыналық-функционалдық ерекшеліктерін ашу, тану үстінде де студенттер креативтік ізденіске түседі. Ол түсіске мұғалім тиісінше басшылық етеді.

Мысал үшін мына баяндауыштық формалармен жұмыс істеуді көрсетемін.

Қазіргі қазақ тілінде *көргем жоқ* типті баяндауыш бар. Ол мын варианттарда көрініп жүр.

а) Мен көргем (көргемін) жоқ

Сен көргенің жоқ

Сіз көргеніңіз жоқ

Ол көрген жоқ

б) Мен көрген жоқпын

Сен көрген жоқсын

Сіз көрген жоқсіз

Ол көрген жоқ

Алдымен бұл баяндауыштық формалардың екі сөзден құрылғаны аталып, ол сөздердің қандай қатынас арқылы жалғасқаны анықталады. Мұны мүмкінше студенттердің өзі тауып айтқаны дұрыс. Бұл сөздің арасынан предикативтік қатынас жасанды екені де аталады. Осыдан кейін а), б) болып бөліп көрсетілген көріністер бұл құрылысының жаңа баяндауыштық формаға ауысу процесінің кезеңдерін байқатып анықталады.

Ол кезеңдердің сипаты анықталады. Қорытынды ретінде студенттер келгенім жоқ типті баяндауыштың пайда болу себебін, құрылу процесін, жұмсалы ерекшелігін жүйеге түсіріп, толық баяндап береді.

Креативтік тәрбиенің біздің пәнімен байланысты етіп айтатын тағы бір аспектісі – студенттердің бұрын алған білімдерін теориялық, практикалық мәселелерді шешуге өз тұсынан қатыстыра пайдалана алуға икемдеу.

Бұл бағыттағы тәжірибемді байқату үшін мына болған жайды атағым келеді. Болымсыз сөйлемдерді ұйымдастыратын баяндауыштарды таныту, жаттықтыру тұсында мына сөйлем ұшырасты: Бұл сор дала жайында енді қайта ойланбан.

Студенттерге мынандай тапысырма беріледі:

1. Бұл грамматикалық құрылысы, сипаты тұрғысынан қарағанда қандай сөйлем?
2. Болымсыз сөйлем қалай жасалған?
3. Баяндауыш сөздің морфологиялық құрамын ажыратыңдар.

Баяндауыштың морфологиялық құрамын, оның стильдік қызметін, жақтық парадигмадағы орнына байланысты мәселелер едәуір қиындықпен анықталады.

Студенттердің мұрындары тепшіді, бірақ істеген жұмысына өздерінің қиналысына риза болды. Осындай жұмысты, ізденісті қалайтын болды.

Тіл динамикалық қалыпқа дайын тұратын феномен.

Коммуникативтік талпыныстар қалыпты құрлысты күтпеген, тосын өзгеріске түсіреді. Оны танып, анықтап алу да зерделеп талдауды қажет етеді.

Біз оның әсіресе уф деп аузынан бір құшақ көбікті сыртқа атып жіберіп, фуп деп төңірекке шашқанын көргенде, жүрегіміз жарыла жаздап, қорқатынбыз (М. Қалдыбаев).

Сөйлемді талдауда *атып жіберіп* деген сөйлем мүшесінің өзіне тиіс формадан ажырап, өткен шақ көсемше формасына ауысқаны анықталады. Бұл өзгерістің себептері де табылады.

Бұған себеп – коммуникативтік ұмтылыс.

3. –п бұл жұмыс салыста жалғастық байланысты білдіріп тұр (атып жіберіп, шашқаны).

4. студенттер бұл қосымшаның жұмсалы көріністерін еске түсіріп, форма туралы барлық мағлұматтарды жүйелейді – компетенциясын кенейтеді

Тілдің табиғаты осылайша бірнеше методикалық мақсаттарды қатар алып жүруге мүмкіндік береді. Коммуникативтік ұмтылыс лебізге қатысқан грамматикалық тұлғаларды тиянақты қалпынан алыс-жақын өзгеріске түсіреді. Өзгеріспен келген тұлғаны бастапқы қалпын тауып, тану да креативтік жаттығуға жатады.

Тілдің құрлысын, сөйлеу әрекетінде категориялау, категориялық қалыпқа түсіру үлкен роль атқарады. Және тілдік топтар өз межесінде қалып қоймайды, ол бір категориядан екінші, үшінші категорияға ауысып, бір сәттік жұмсалысқа түсіп жатады. Тілдегі амалдарыды тану, олардың жұмсалысын басқару олардың түпкі категориялық орнын білуге тәуелді.

Тіл білімінің тарихын шолып қарыстарсақ, осы категорияларды тану процесі ұзақ болғанын көруге болады.

Категорияларды тану оған кіреді деген грамматикалық, лексикалық тұлғалардың белгілерін зерек талдауға түсіріп, мағыналық, жұмсалыс ерекшеліктерін анықтауға, оларды бір топқа жатқызу принцибін дұрыс шығаруға байланысты.

Дүниені тану процесінің күделі екенін (опосредственный екенін) ескерсек бұл талапты орындау оңай емес.

Н.Т. Сауранбаев категорияларды тану өте терең, ауқымды абстрактылы ізденісті керек етеінін мына сипатта өте дәл көрсеткен болатын. «К.Маркс говорил, что между внешним и внутренним, между явлением и сущностью событий имеется различие. Наука отправляясь от фактов, должна углубляться в познание сущности их, познать законы развития явлений. Этого невозможно достигнуть, когда исследователи отождествляют внешнее и внутреннее, явление и сущность» [2, 34].

«Таким образом, при рассмотрении категории наклонения нельзя не учитывать внешней языковой формы. Необходимо анализировать внешние языковые факты языка и таким образом раскрывать внутреннюю сущность. К определению категории наклонения должно подойти не с точки зрения логики, а сточки зрения языковых форм, с позиции определения проявления сущности» [2, 34].

Осы айталғанды ескерсек, қазақ тілінің категорияларын оқыту үстінде, әсіресе екі ұдай көзқараспен аталып жүрген категорияларды – бұйрық рай егістіктер, біріккен сөздер, күрделі сөздер, сабақтас құрмалас сөйлемдер - өткенде оларды студенттерді қатыстыра отырып аналитикалық талдауға түсіру, олардың сырт, үстірт көрініс белгілерін түпкілікті, мәнді сипатымен ұштастырып отыруы креативтік жұмыстың бірі болады.

Сөз жоқ, қазақ тілі пәніне байланысты ескерілген креативтік тәрбие мамандардың барлық тіршілік саласындағы ісіне қатысты.

Студенттер өмірлік мәселелерін мәнді талдауға салып, келешек проблемаларын анықтап, оған жетудің жолын белгілеу қабілетіне ие болады.

Баяндамада айтылған мәселелер қазіргі қазақ тілінің синтаксис тарауына қатысты. Синтаксис - қазақ тілінің басқа деңгейлерден фактілерін тоғыстыратын, сөйлеу әрекет айдынына шығарын басты деңгей.

Әдебиеттер тізімі:

1 Қазіргі қазақ тілі. - Алматы, 1954.

2 Аманжолов С., Аманжолов А., Қосанова Н. Қазақ тілі, жалпы білім беретін мектептік 8 сыныбына арналған оқулық. - Алматы, 2012.

3 Академик Нығымет Сауранбаевтың еңбектері I,II, III. - Алматы, 20007

4 Нурков В.В., Березовская Н.Б. Общая психология. - М., 2013.

5 Креативная педагогика, методология, теория, практика. - М., 2014.

**Байшукурова А.К., Ахтаева Н.С., Аймаганбетова О.Х., Сатыбалдина Н.К.,
Басыбекова К.Е.**

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА «ОБРАЗОВАНИЕ В ТЕЧЕНИЕ ЖИЗНИ» В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ И ПРАКТИКЕ

Мы живем в век ускорений во всех смыслах. С каждым годом набирают новые обороты процессы научно-технического прогресса, все глубже проникают в нашу жизнь элементы глобализации, а также увеличиваются темпы иммиграционных процессов населения Земли. Увеличение темпов перемещения населения мы наблюдаем и внутри нашего государства, не говоря уже о людях, переселившихся по разным причинам в другие государства, где им приходится адаптироваться не только к чужому климату и кухне, но и к языку, обычаям и традициям. А самое главное, очень важно сегодня каждому человеку быть профессионально востребованным. Быстрыми темпами развивается наука и то, что вчера являлось научной проблемой, сегодня становится вполне разрешимой задачей. На рынке труда все больше требуются конкурентоспособные специалисты, способные к постоянному совершенствованию и обновлению компетенций.

Вместе с тем знания стали более доступными благодаря наличию интернета, телевизионных научно-образовательных передач и специальных телеканалов («Discovery» и др.). Открываются частные, международные университеты с очной и дистанционной формами обучения. Выдаются сертификаты качества от известных международных компаний и т.д. Поэтому приходится постоянно получать дополнительные знания или даже переучиваться. Жизнь быстро меняется, вчерашние знания устаревают, и их использование сегодня уже не приводит к успеху. Знания, полученные в вузе, уже не могут эффективно обеспечить социальную и профессиональную адаптацию специалиста на протяжении всей жизни.

Поэтому сегодня в системе высшего образования появилось понятие компетенций, то есть знаний, умений и навыков. Сегодня важно дать студентам не просто знания и выработать умения и навыки, а нужно научить их самостоятельно получать необходимые знания, развивать умения и навыки. Это позволит студенту и после

окончания вуза самостоятельно продолжать образование в течение всей жизни. Для этого в настоящее время существует целая система образования, нацеленная на получение дополнительных знаний в течение всей жизни. Ради справедливости нужно заметить, что в отечественной образовательной системе еще с советских времен существовали институты повышения квалификации и профессиональной переподготовки, позднее появилась возможность получения второго высшего образования. В настоящее время формируются новые области знаний, появляются ранее не существующие профессии, для освоения которых необходимы дополнительные знания и умения из области информатики, экономики, менеджмента, права, психологии и т.д.

Концепция образования в течение всей жизни (Lifelong Learning) – для общества не является новшеством. В качестве образовательной стратегии она существует около трех десятилетий благодаря усилиям ЮНЕСКО и Совета Европы. Ученые заметили, что специалисты в большинстве случаев на практике не могут применить знания, полученные за время обучения в вузе. Оказалось, что жизнь меняется быстрее, чем знания о ней. Следовательно, возникла необходимость постоянного поиска путей, которые бы приводили к соответствию имеющихся знаний требованиям жизни в целом. Успеху применения данной концепции способствовал и тот факт, что люди с опытом работы и более старшего возраста приходят к освоению новых знаний и профессий более осознанно и мотивировано, чем в юные годы, когда получение знаний является формальным процессом. Концепция «Образование в течение всей жизни», охватывает все виды целенаправленной учебной деятельности на протяжении всей жизни и ставит своей целью совершенствование знаний и навыков всех желающих [1].

Для получения непрерывного образования в течение всей жизни необходимо учиться постоянно и последовательно. При этом учащийся должен обладать определенным набором компетенций, необходимых для дальнейшего освоения знаний, навыков и умений. И главное, развитие концепции обучения в течение всей жизни было бы невозможно без мотивации людей к обучению, а также без активных действий всех правительственных организаций и вузов, осуществляющих подготовку и внедрение в учебный процесс данного подхода.

В современном мире действуют общие для всех государств закономерности, где образование и профессиональные умения становятся факторами достижения экономического успеха, гражданской ответственности и социального согласия.

В течение всей жизни человек имеет возможность получить три типа образования и обучения:

- формальное обучение (вузы, другие обучающие структуры, присваивающие свидетельство об образовании);
- спонтанное обучение (в ходе повседневной жизнедеятельности человека, связанной с его работой, семьей или досугом),
- неформальное обучение (вне рамок учебного заведения).

Постепенно формальное образование перестает быть процессом трансляции знаний – акцент перемещается на умение учиться и на самостоятельное освоение знаний. Уменьшается важность знания фактов, уступая место овладению умением поиска и интерпретации информации и превращения ее в новое знание. Важное значение в процессе обучения приобретает формирование умений, необходимых для самообразования. Таким образом, возрастает роль неформального образования и обучения. Изменить ситуацию в положительном направлении может и признание официального статуса спонтанного образования [2].

Принцип «Образование в течение жизни» при подготовке специалистов-психологов имеет свои особенности, которые определяются, во-первых, тем, что психологические знания сегодня «входят», буквально в каждый дом, в каждую семью через интернет, многочисленные телепередачи, книги по психологии и, наконец, художественные и документальные фильмы. Доступ к психологической информации в научно-популярной форме имеют все желающие. Во-вторых, профессия психолога обладает рядом особенностей, которые вытекают из специфики самой психологической науки, изучающей внутренний, духовный мир человека, который является сложным для объективного познания. Психолог как исследователь нуждается в мощном инструменте познания, то есть он должен обладать развитыми интеллектуальными, аналитическими способностями, широтой познания, критичностью мышления. Кроме того, психологу важно владеть парадоксальным, творческим, проблемным мышлением.

Надо отметить, что никакая другая профессия не является столь требовательной к личности специалиста как профессия психолога. Ни одна другая профессия, не предъявляет столь жестких требований к личности, психическому и психологическому здоровью как профессия психолога. Именно личность психолога является его непосредственным рабочим инструментом, или инструментом воздействия на других людей. Исходя из этого, следует выделить ряд актуальных направлений в процессе подготовки квалифицированных специалистов-психологов.

1. Ориентация на развитие у студентов, как у будущих профессионалов, мотивации к обучению и саморазвитию.

Необходимо формировать у будущих специалистов потребность в обучении, постоянного поиска новой современной информации, умения учиться и добывать знания самостоятельно.

2. Формирование ответственности студента за собственное обучение и его результаты.

Результатом формирования ответственности студента за собственное обучение является принятие личной ответственности за успехи и неудачи.

3. Стимулирование собственной активности студентов в получении знаний и формировании необходимых навыков.

Активность студентов выражается в поиске и освоении ими необходимых знаний, умений и навыков с выполнения заданий для самостоятельной работы.

4. Формирование способности к самоуправлению.

В современном мире успешным специалистом может стать тот человек, который обладает способностью к самообразованию, самоорганизации и самоуправлению. Формирование этих качеств будущего психолога следует начинать во время обучения в вузе.

5. Развитие осознанности.

Осознанность – неотъемлемая черта зрелой личности. В сфере психологии осознанность является основой профессионализма.

6. Развитие коммуникации сторон, включенных в процесс обучения.

Успех обучения зависит от качества коммуникации между обучаемыми и обучающимися. Речь идет о роли принципа обратной связи в процессе обучения. Обратная связь повышает степень осознанности учебной деятельности, которая лежит в основе развития личностного и профессионального самосознания будущего специалиста. Обратная связь также позволяет корректировать качество преподавания, повышая компетентность обучающего в умении создавать эффективную среду для обучения.

7. Переход от обучения к наставничеству.

Здесь идет ссылка на Правительство Великобритании, которое объявило о создании новой полноценной должности в государственной системе образования – должности «обучающего наставника». Функции которого, заключаются в обучении тому, как учиться. Цель наставничества – формирование у обучающегося чувства ответственности за собственное развитие и обучение. Первоочередной задачей в этом процессе является создание атмосферы активного обучения, формирование у обучающегося адекватной самооценки, стимулирование развития и укрепления самосознания. В системе отечественного образования роль наставника может выполнять каждый преподаватель, обладающий способностью правильной постановки вопросов, стимулирующий познавательную активность, познавательный интерес, развивающий проблемное, творческое мышление, осознанность и самосознание студентов [3].

Успешность реализации принципа «Образование в течение всей жизни» для решения проблемы подготовки специалистов-психологов также зависит от понимания особенностей психологии как науки и специфики профессии психолога. Согласно Е.А.Климову профессия психолога относится к типу деятельности «человек-человек». Поэтому наиболее важными качествами специалиста-психолога являются: понимание внутреннего мира человека, умение слушать и слышать, доброжелательность, способность сопереживать другому человеку (эмпатия), наблюдательность, терпение, снисходительность [4].

Размышления вслух практических психологов о своей профессии, высказанных в работе круглого стола «Хочу стать психологом», хорошо отражают интерес будущих специалистов к своей профессии [5]. Во-первых, важно знать, что профессия психолога требует получения полноценного базового высшего психологического образования, причем, в ведущих вузах. Университетское образование дает основы классической и современной психологии, навыки владения методами практической работы в разных направлениях: психодиагностике, психологическом консультировании, психотерапии, психокоррекции и др. Начальная практика работы по специальности тоже входит в обучение. Затем неотъемлемым условием профессионализации является постоянное повышение квалификации, знакомство и обучение новым направлениям в психологии, т.е. постоянное самообразование. Важно получить дополнительное образование по психологическому и психотерапевтическому консультированию, что позволит овладеть необходимыми навыками, умением и опытом консультирования.

Существующие повсеместно краткосрочные курсы или серия (блок) занятий, посвященных освоению какого-либо инструмента, предназначены только для специалистов с базовым образованием. У нас на отделении психологии в КазНУ им. аль-Фараби кроме очного отделения существует заочная форма обучения для желающих получить второе высшее образование, где обучение проходит в течение 2-х лет в дистанционной форме. Конечно, общая психология является общеобразовательной дисциплиной, и психологические знания помогут специалисту любой другой профессии быть более успешным. Но это не дает право каждому, кто прошел обучение на курсах или даже получил диплом о высшем образовании, заниматься психологической практикой.

Каждый специалист, заинтересованный в своем профессиональном и личностном росте, идущий в ногу со временем, может понять необходимость в тех или иных дополнительных компетенциях и обучиться в интересующем направлении. Кроме того, усвоить этические нормы работы, иметь возможность делиться опытом с коллегами и приобретать полезные контакты позволит вступление в профессиональные сообщества - ассоциации психологов.

Общеизвестно мнение, что в психологию приходят люди, на подсознательном уровне желающие помочь, прежде всего, себе. И это, в конце концов, дает им мощную мотивацию с большим интересом учиться профессии. Тем более, что обучение различным методам консультирования, психотерапии и психокоррекции происходит исключительно через себя. Будущий специалист, с одной стороны является клиентом, а с другой получает знания и опыт проведения подобной работы. Пропуская в процессе обучения все через себя, ему проще сделать выбор. Некоторые специалисты считают, что нельзя подпускать психолога с высшим

образованием к клиенту, пока он не овладел одним из методов, позволивших ему разрешить собственные психологические проблемы. Иначе есть опасность того, что психолог, слушая клиента, углубится в собственные переживания. Рекомендуется пройти личную терапию и проработать все психотравмирующие ситуации своего прошлого [5].

Профессия психолога во всем мире является модной, но в нашем обществе отношение к услугам психолога не всегда доверительное. Возможно, это связано с тем, что у нас мало хороших практикующих психологов или многие не понимают значение психологии для решения различных проблем. Тем более высока ответственность вузов за обучение и воспитание личности специалиста психолога. В процессе обучения мы видим лишь внешние качества будущего специалиста, а самое важное – это заложить в нем стремление к постоянному росту и развитию в профессиональном смысле. Например, чтобы стать практикующим психоаналитиком и вступить в международную ассоциацию полноправным членом, необходимо самому пройти психоанализ не менее 250 часов и супервизии не менее 150 часов у сертифицированных аналитиков. Это длительный и затратный процесс, но обязательный для того, кто хочет стать настоящим практиком. Тем не менее, многое зависит от личности будущего специалиста, от его умения справляться с трудностями и от его желания стать хорошим психологом и получать удовольствие от работы с людьми.

Нужно иметь в виду, что деятельность психолога – сложный, ответственный и энергоёмкий процесс. Основная сложность заключается в зыбкости границы между личным и профессиональным, которые могут быть легко нарушены.

Чтобы стать хорошим психологом, в первую очередь, нужно научиться понимать себя, осознавать свои истинные потребности, страхи, комплексы, то есть работать в направлении познания себя и себя в мире. В противном случае будет осуществляться терапевтический контрперенос – эмоционально бессознательная реакция аналитика на клиента. А также необходимо научиться выходить за рамки шаблонов, стереотипов и установок, навязанных обществом.

Список литературы:

1. Юрина Н.Н. Реализация концепции обучения в течение всей жизни <http://www.novsu.ru/dept/1108/i.122494/?id=788901>.
2. Олейникова О. Обучение в течение всей жизни – есть ли такая концепция в России?
3. <https://lifelonglearningrussia.wordpress.com/2010/05/21/%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2-D1%82%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D1%81%D0%B5%D0%B9-%D0%B6%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B8-%E2%80%93%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%BB/>
4. Белинская Е.В. Основные направления в решении проблемы подготовки специалистов-психологов <http://rasstanovki-rostov.ru/?p=1849>.
5. Косарева А. Б./Журнал Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Психология и педагогика, Выпуск № 2 / 2007.
6. <http://cyberleninka.ru/article/n/spetsialist-psiholog-vazhneyshie-sfery-professionalnoy-deyatelnosti-lichnostnye-kachestva-osobennosti-ih-otsenki>.
7. Хочу стать психологом. Раздел: Круглый стол <http://www.all-psy.com/ks/hochyu-stat-psihologom.html>.

Баудиярова Қ.Б.

ЖҰМЫС БЕРУШІЛЕРДІҢ ТАЛАПТАРЫНА СӘЙКЕС МУЗЕЙ ІСІ МАМАНДАРЫН ДАЯРЛАУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ

Бүгінгі таңда, мәдениеттің дамыған және қазақ халқының мәдени мұрасын сақтау мен қалпына келтіруге мүмкіндік жасалған жағдайында мәдени мұраны, мәдени тәжірибені, тарихи-мәдени байлықты келешек ұрпаққа мұра етіп, оны дәріптеу туралы кеңінен насихат жұмысы жүргізілуде.

Тарихи-мәдени ескерткіштер адамзаттың өткен тәжірибесін өз бойында жинақтаса, тәжірибелі мамандар оны бүгінгі қоғамға кеңінен насихаттап, еліміздегі құнды тарихи орындарды туризм ошақтарына айналдыруға ықпал етеді. Бұл адамзаттың өткені туралы тарихи деректермен сусындап қана қоймай, сондай-ақ замандастарының дүниетанымына әсер етуде септігін тигізеді. Осылайша тарих және мәдениет ескерткіштері көне тарихи мәліметтерді сақтаумен қатар, қазіргі қоғамның дамуы мақсатында бірқатар әлеуметтік функцияларды қоса атқарады. Қазақстанда 25 мыңнан астам тарих, археология мен монументалды құрылыстың жылжымайтын ескерткіштері, 89 мемлекеттік мұражайлардың экспозициялары мен қорларында 2 млн 56 мың бірліктен аса мәдени құндылықтар бар. Дегенменде, мемлекет қорғауындағы тарих және мәдениет ескерткіштерінің жартысынан астамының бүгінгі физикалық жай-күйі түрлі табиғи және адами факторлар нәтижесінде нашарлай түсуде [1].

Қазақстанның тарихи-мәдени ескерткіштері дүниежүзілік мәдени және табиғи мұраларының елеулі бөлігін құрайды, адамзат өркениетінің және мемлекеттің тұрақты дамуына үлкен үлес қосу арқылы өз мұрасын сақтау және келесі ұрпаққа аманат ету үшін халық пен мемлекетке жүктелетін жауапкершілікті анықтайды. Қазақстан Республикасында жүргізіліп отырған заманауи мәдени саясат мемлекеттің тарихи-мәдени жәдігерлерінің толық қорғалуын қамтамасыз ету мен тиімді пайдалануға бағытталған [2]. Бүгінгі қоғам алдында ескерткіштерді сақтау мен қорғау шараларына, археологиялық қазба жұмыстарын жүргізуге, этнографиялық зерттеулер жасауға жас буын өкілдерін үйрету арқылы республика аумағындағы тарихи-мәдени ескерткіштерді

зертеу мен сақтауға қызығушылығын ояту, арттыру міндеттері тұр. Аталған міндеттерге жету үшін осы саланың мамандары қажет.

Сол мақсатта 2003 жылы Әл-Фараби атындағы Тарих, археология және этнология факультетінде, 2006 жылы М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Мемлекеттік Университетінде 5B041900 – «Музей ісі және ескерткіштерді қорғау» мамандығы ашылды. Республика бойынша «Музей ісі және ескерткіштерді қорғау» мамандығы екі жерде ғана даярланады.

Мамандықтың мақсаты – жұмыс берушілердің талаптарына сәйкес және ең жоғарғы академиялық стандартқа сай музей ісі бойынша мамандарды даярлау.

Музей ісі және ескерткіштерді қорғау мамандығын бітірген студенттер мынадай қызметтерді атқара алады:

– ғылыми-зерттеу, экспозициялық және қор бөлімдерінде ғылыми қызметкер, бөлім басшысы, гид-экскурсовод, ғалым хатшы, қор сақтаушы, директордың орынбасары;

– кеңесші, сарапшы-өнертанушы, тарихи-мәдени ескерткіштерді қорғау және мәдениет саласында жетекші маман;

– жалпы білім беру және мамандандырылған мектептерде, лицей, колледж, гимназияларда музей және өлкетану жұмыстарын ұйымдастырушы, тарих пәнінен оқытушы.

Мамандықтың шығармашылық саласы: қолданбалы музейтану, тарихи-мәдени мұраны сақтау және мәдениет саласындағы мемлекеттік басқару, музей-көркемсурет сарапшысы, туристік бизнес, жалпы орта білім беру жүйесінде.

Мамандыққа оқытылатын пәндер: жылжитын және жылжымайтын, материалдық және бейматериалдық тарихи-мәдени ескерткіштер, музейдің қор коллекциясы, музей каталогі мен классификаторы, мемлекеттік музей құжаттарын тіркеу. Ашық аспан астындағы тарихи және мәдени ескерткіштер: археологиялық, сәулет, музей кешені, тарихи-мәдени құндылықтар. Музей экспозициясын ғылыми жобалау: ғылыми концепция, тақырыптық құрылым, тақырыптық-экспозициялық жоспар, экспозицияның көркемсурет сызбасы, музей құрылымы.

Мамандықтың қызметі:

– музей процесін ұйымдастыру, дамыту, жетілдіру;

– жаңа ақпараттық технологияны енгізу;

– тарихи және мәдени ескерткіштерді сақтау;

– музей сараптамасын жүргізу және дамыту;

– тарихи және мәдени жәдігерлерге аукцион ұйымдастыру;

– оқу-педагогикалық шығармашылықты жетілдіру;

– мектептерде оқу-өлкетану жұмыстарын жүргізу.

Мамандықтың типтік міндеттері: Қазақстандағы музей жүйесін жоспарлауды қамтамасыз ету және жетілдіру, музей мекемесі қызметінің сапасын көтеру, мемлекеттік саясатқа сәйкес ұлттық тарихи-мәдени мұраны сақтау жүйесін әлемдік жақсарту, жаңа ақпараттық технологияны енгізу.

Мамандықтың мазмұны:

– тарихи және мәдени музейлік құнды заттарды анықтап, тарихи процесстерді ғылыми құжаттау;

– музей коллекциясын құру;

– музей каталогтар мен классификаторды жетілдіру;

– музей коллекциясын сақтау мен қорғау режимін қалыптастыру;

– тарихи және мәдени ескерткіштерді реставрациялау және консервациялау;

– қорларды ғылыми тіркеу;

– музей құжаттарының мемлекеттік есебін компьютерлеу;

– көрмелер мен музей экспозициясының мазмұны мен әдістемесін жетілдіру, талдау;

– ғылыми музейлік және туристік басылымдарды: каталог, буклет, анықтамалық, проспектілер жасау;

– музей менеджменті мен маркетингі жүйесін жасау мен жетілдіруге қатысу;

– Қазақстаннан шетелге шығарылатын тарихи, мәдени, көркемсурет құндылықтарын кедендік сараптама жүргізуге қатысу;

– орта мектептерде тарихи пәндерді оқытуды жетілдіру;

– мектептік музей және өлкетануды дамыту.

Музей ісі және ескерткіштерді қорғау мамандығын бітіруші студенттер еңбек нарығында жұмыс берушілердің талаптарына сәйкес жаңа ақпараттық технологияларды игеру қажет, бәсекелестікке қарсы тұралатындай болу қажет, өз ісінің маманы болу керек.

Білу қажет: адамзат қоғамының даму ерекшелігі мен заңдылығын, әлемдік музей жүйесінің қалыптасу тарихы мен дамуын, әлемдік өнер тарихының кезеңдері мен ерекшеліктерін, Қазақстан халықтарының ұлттық материалдық және рухани мәдениетін, музей мекемелерінің ерекшелігі мен қызметін, мәдениет саласындағы, музей ісі мен ескерткіштерді қорғау мәселесіндегі заңдық және нормативтік актілер мен құжаттарды.

Атқару қажет: музей мекемелерінің шығармашылық қызметіне араласу, өнеркәсіптік және ғылыми музей құжаттарының жасау, тарихи-мәдени маңызы бар музей заттарының сараптамасын жасау және бағалай білу, мәдениет саласындағы мемлекеттік органдардың жұмысын ұйымдастыруға және жүргізуге қатысу, орта білім беру мекемелерінде педагогикалық қызмет атқару.

Игеру қажет: музей қызметкері мамандығын, шеберлігін, мәдени және тарихи мұра ескерткіштері бойынша маман, орта білім беру мекемелерінде оқытудың жаңа әдістерін.

Музей – қоғамдық өмірдің айнасы, идеологияның қайнар ошағы. Бүгінгі музей қызметкерлері ұлттық идеологияны қалыптастырып, оны халыққа жеткізу міндетін атқарады. Сондықтан да музейде жұмыс атқару жауаптылықты, білімді қажет етеді. Себебі музей қоғамдық сана, ұлттық менталитетті қалыптастыруда үлкен жұмыстар атқарады [3].

Қазіргі таңдағы музейлердің алдындағы өзекті мәселенің бірі мамандардың аздығы. Барлық қала, аудан орталығы, ауылдарда тарихи-өлкетану музейлері, мемориалдық музейлер, одан басқа түрлі саладағы музейлер қаншама? Аталған мамандықты бітірген студенттер бұл музейлерге маман ретінде қорықпай бара алады, оларға жұмыс орны дайын, яғни мамандықтың қажеттілігі анық.

Әл-Фараби атындағы Тарих, археология және этнология факультетінің 5B041900 – «Музей ісі және ескерткіштерді қорғау» мамандығын бітірген студенттер Қазақстан Республикасы Орталық Мемлекеттік музейінде жұмыс атқарады. Этнология және антропология орталығында, археология орталығында, қор бөлімінде, есепке тіркеу бөлімінде, менеджмент және маркетинг, экскурсия жүргізу орталығындағы мамандар – біздің студенттер. Музей басшысы Нұрсан Әлімбаев қазіргі таңда музейде жұмыс жасау үшін магистратура академиялық дәрежесін алу міндетті деген талап қойып отыр. Сондықтан ондағы жұмыс жасап жүрген қызметкерлер осы сала бойынша магистратураны оқып тәмамдауда. Келесі бір мәселе музеолог бағдарламасы. Қазіргі таңда барлық музейлер біртіндеп музейлік жүйе – музеологияға көшіп отыр. Бітіруші мамандар жұмыс берушілердің талаптарына әйкес бұл бағдарлама жайлы хабардар болуы тиіс. Сол мақсатта 2-3 курс студенттеріне арналып «Музеолог бағдарламасы» бойынша арнайы курстар өткізілді. Музей қызметкерлері аталған қызметтерден бөлек ғылыми зерттеу жұмысымен айналысады. Бұл музейдің шығарған этнографиялық энциклопедиясынан, түрлі тақырыптағы каталогтардан, халықаралық және республикалық ғылыми конференция материалдарынан көрініс берді. Бұл бір ғана Орталық музейдегі біздің бітіруші мамандардың үлесі.

Сонымен қатар Қазақстан Республикасы Ұлттық Музейі, мемориалдық музейлер, тарихи-өлкетану музейлеріндегі біздің түлектер қаншама. Музей басшыларының оларға деген бағасы оң болып отыр. Бұл Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеттің білім деңгейінің дұрыстығын көрсетеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мәдени мұра бағдарламасы. – Алматы, 2004. – 158 б.
2. 1992 жылы 2 шілдеде қабылданған №1488-ХІІ «Тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау және пайдалану туралы» (29.12.2014 ж. өзгертулер мен толықтырулар енгізілген) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Заңы.
3. Шляхтина Л.М. Современные музей: идеи и реалии // Вопросы музеологии. – №2(4). – 2011. – С.14-19.

Баяндинова С. М., Сыдықова П. Н.

ТУРИЗМ МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША СТУДЕНТТЕРДІҢ ҢЫНТАЛАНУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МЕХАНИЗМДЕРІ

Қазіргі таңда елімізде жиі өткізіліп отырған халықаралық деңгейдегі іс-шараларға байланысты туризм және қонақжайлық саласында білікті мамандарды дайындап шығару өзекті мәселе болып табылады. Осыған байланысты студенттерді жан-жақты ынталандыру маңызды.

Қоғамның пікірінше, сапалы білім алу болашақта сұранысқа ие маман болуға ықпал етеді. А.Г.Асмоловтың айтуынша, оқу процесі – ынталандырудың түрленуімен қатар жүретін процесс. Соңғы жылдары студенттердің негізгі мотивтері біршама өзгеріске ұшырағанын айта кеткен жөн. Бүгінгі жастарда өзіндік ерекше тенденция қалыптасып отыр. Мәселен, талапкерлердің көпшілігі ЖОО кәсіптік білім алып, өз ісінің білікті маманы болу үшін емес, тек ЖОО тәмамдағандығы жайында диплом алу үшін түседі. Сондай-ақ, ынталандыруды қалыптастыру механизмдерін жан-жақты зерттеу өзектілігі студенттердің көпшілігінде болашақ мамандығы жайлы кеңейтілген түсініктің болмауымен және оқу ынтасының төменділігімен шартталады. Көп жағдайда студенттерде оқу мотивіне қарағанда шығармашылық, өзін-өзі таныту мотивтері басым. Бұл оқу процесі жайында қалыптасқан ой мен шынайы жағдайдың сәйкес келмеуімен айқындалып отыр. ЖОО оқу процесінің тиімді және нәтижелі болуы тікелей студенттердің ынталану деңгейіне байланысты [1].

Ғалымдар білім алу барысындағы студенттерді ынталандырудың маңыздылығын атап өткен (А.Г. Сукиязов, С.О. Крамаров, Ю.В. Карякин, И.Г.Захарова, С.В. Панюкова және т.б.). Дегенмен, студенттік шақтағы оқуды ынталандыру мәселесі әлі де аз зерттелген. Сондай-ақ студенттердің ынталану деңгейі оқу процесінің әр кезеңінде әр түрлі болып келеді. Студенттік кезеңде негізгі мотивтер мен құндылықтарды бағдарлау жүйесі өзгеріске ұшырап, кәсіптік қабілеттер қалыптаса бастайды. Студенттік шақ объективті жағдайлармен анықталған өмірлік жоспарды құруға, әлеуметтік тұтастыққа ұмтылуға, өмірдің мәнін іздеуге және жоғарғы білім алып, маман иесі атануға және қызықты жұмысқа ие болуға бағытталған. Бұл кезеңде жақсы өмір жағдайларына және материалды қамтамасыз етілуге ұмтылу байқалады. Бастапқы курс студенттері үшін жоғарғы білім алудың басты мотиві жаңа әлеуметтік сипаттамаға ие болу болса, жоғарғы курс студенттері үшін білімдерін жетілдіру мен кәсіби дағдыларды иелену болып табылады.

Білім алу барысында құндылық-нормативті мақсаттарға түзету жасалады. И.Архангельский, В.И.Журавлева, Н.И. Мешкова, Я.О.Устинованың пікірінше, ынталандыруды оқу мазмұны ерекшеліктерінің жиынтығы негізінде қалыптастыру керек. Сонымен қатар студенттердің жұмыстағы қиындықтарды жеңу және қызмет барысындағы туындайтын жағдайларда оңтайлы нәтиже көрсету кезінде табандылықты қалыптастыруға бағытталуы керек [2].

В. Г. Асеев ынталандыруды қалыптастырудың екі жолын атап көрсетеді. (Асеев, 1976). Бірінші жолы («төменнен жоғары») күтпеген жерде қалыптасқан немесе арнайы ұйымдастырылған оқу жағдайлары мен әрекеттесулерді жүйелі түрде жандандыру барысында бірте-бірте тұрақты мотивациялық білімге көшетін таңдаулы түрде жеке ситуативті талаптарды өзекті қылады. Екінші жолы («жоғарыдан төменге») студенттер бойында қалыптастыруы тиіс және іштей қабылдап, өмірде пайдалануға бағытталған дайын түрде көрсетілетін талаптар мен мақсаттар, тұлғалық құндылықтарды игеруге бағытталады [3].

Белсенді оқу-танымдық іс-әрекеттегі аясындағы студенттерді ынталандыру жүйесі мотивтердің екі түрінен тұрады: ішкі және сыртқы. Бұл жерде мотивтің іс-әрекет мазмұнына қатынасы көрсетіледі (кесте 1).

Ішкі мотивтер ең тиім болып табылады, себебі студенттер үшін маңызды мәселелерге және олардың қызығушылығына негізделген. Ішкі мотивтерге білуге құмарлық және ой-өрісін кеңейтуге, мәдени және кәсіптік деңгейін көтеруге ұмтылу да жатады. Мотивтің бұл түрінде оқу жағдайлары ішкі шиеленісті болдырмайды. Жалпы ішкі ынталану оқу деңгейі жоғары, өз кәсібінің білікті маманы болуға ұмтылатын студенттерге тән. Сыртқы мотивтерге жаза немесе марапат, қорқыныш, орындауға тиіс талаптар, топтың қысымы, болашақ игіліктерді күту және білім алу, оқытушының бағасы, ыңғайсыздықтан қашуға ұмтылу және т.б. жатады. Бұлардың барлығы, расында да, оқу мақсатына қатысты сыртқы сипатқа ие, себебі бұл кезде оқу мақсаты немқұрайлы қаралуы мүмкін. Көп жағдайда сыртқы мотивтердің білікті маман дайындауда келешегі жоқ. Сондықтан оқытушының басты міндеті студенттердің бойында танымдылыққа бағытталған ішкі мотивтерді қалыптастыру болып табылады.

Кесте 1. Оқу-танымдық іс-әрекеттің жалпы жүйесіндегі ынталандырудың ішкі және сыртқы мотивтері

Студенттердің мотивтері	
Сыртқы (оқу деңгейі төмен студенттерге тән)	Ішкі (оқу деңгейі жоғары студенттерге тән)
Жеткілікті білім игермеген үшін жаза күту және қорқыныш	Білімге, білім алу процесі мен оны қалыптастыруға деген қызығушылық
Оқудағы жетістіктер үшін марапат күту	Жаңа білімді құндылық ретінде қарастыру және өзі танытудағы ролін түсіну
Талаптар мен топтың моральдық-психологиялық қысымы	Білуге құмарлық және ой-өрісін кеңейтуге ұмтылу
Ыңғайсыздықтан қашуға ұмтылу және оқытушыны бағалау	Мәдени және кәсіптік деңгейін көтеруге ұмтылу
Болашақ игіліктерді күту және білім алу	Жаңа ақпаратты қажет ету

Студенттердің бойында оқуға деген ынталануды қалыптастыру аталған екі жолмен де өтуі тиіс. Студенттерді осылайша жалпы түрде ынталандыру оқуға деген теріс және бейтарап қарым-қатынасты қызығушылыққа айналдырудың ықпал етеді.

Туризм мамандығының әр түрлі курс студенттерінің және мемлекеттік грант пен ақылы оқу бөлімінде оқитын студенттер арасында сауалнама жүргізілді. Студенттерде ынталандырудың бар-жоқтығын білу үшін олардың «Туризм» мамандығында жоғарғы білім алуда не мақсатты көздейтіні жайында сауалнама жүргізілді (кесте 2).

Ынталандырудың құрылымын талдау барысында респонденттердің үштен бір бөлігінің басты мақсаты қоғамда өз орнын табу болып табылса, үштен бір бөлігінен азы жақсы табыс мақсатында, ал 40% респонденттер басқа жауаптар берді.

Сондай-ақ ақылы бөлім студенттерінің мемлекеттік грант иегерлеріне қарағанда мақсаттарында өзгешеліктер байқалды.

Кесте 2. Мемлекеттік грантта және ақылы бөлімде оқитын студенттерінің сауалнама нәтижелері

Жоғарғы кәсіптік білім алу мотивтері	Мемлекеттік грант иегерлері (%)	Ақылы бөлім студенттері (%)
Қоғамда белгілі орын табу	26	32
Жақсы табыс табу мүмкіндігі	19	37
Жақсы кәсіби даярлық алу	19	11
Оқу орнын бітіріп өз ісін бастау	13	9
Жоғарғы басқару лауазымын иелену	7	11
Студенттік шақты қызықты өткізу	10	-
Жанұялық дәстүрді аяқтау	6	-

Нәтижеде көрініп тұрғандай, «Туризм» саласында жоғарғы кәсіптік білім алу мемлекеттік грантта оқитындар үшін болашақта қоғамда өз орнын табумен байланысты. Ал ақылы бөлімде оқитын студенттерде білім алу мотивтері болашақ мамандықтың материалдық мүмкіндіктерімен ұштасады. Дегенмен, сонда да ақылы бөлім студенттерінің оқудағы жетістіктері грантта оқитын студенттерден әлдеқайда төмен болып келеді.

Студенттер ЖОО оқу процесін өзіндік жеке қажеттіліктеріне, мақсаттарына, құндылықтарына байланысты бағалайды. Ал олар білім алудың басты мақсаты – осы сала бойынша маман дайындаудан өзгешеленеді. Студенттерде белгілі бір деңгейдегі түпкі нәтижеге жету мақсаты үстем болып келеді. Оқу тапсырмаларын шешу процесінің өзі тек түпкі нәтижемен байланыста ғана маңызды болып келеді (баға алу, емтихан тапсыру, диплом алу және т.б.).

Алайда субъективті жаңа білім алуға бағытталған танымдық мотив те байқалады. Оның ерекшелігі оқу іс-әрекетінің түпкі нәтижесімен ғана емес, оны орындау процесімен байланысты (тапсырмаларды орындаудағы қызығушылық, шешім табудың нақты әдістері және т.б.).

Студенттердің көпшілігінде ерік мотивінің төмендігі байқалды. Бұл саналы түрде мақсат етілген оқу іс-әрекеті стандарттарының жоғары деңгейде болмағандығын (мысалы, ұйымдастырушылық, жігерлік, табандылық деңгейі және т.б.), олардың өзіндік біліктілігін деңгейін көтерудегі төмен ұмтылысын көрсетеді.

Алайда жүргізілген сауалнама нәтижесі негізінде студенттердің барлығы дерлік ынталанғандығы байқалмады. Бұл өз кезегінде кәсіби болашақ мамандығына деген қызығушылық туғызуға бағытталған жұмыстардың қажеттілігін көрсетеді.

Оқытуды табысты және тиімді жүргізу студенттердің сабақ барысындағы ынтасын қалыптастырусыз мүмкін емес. Ынталандыру компонентіне тек мекеме ғана жауап бермейді. Ынталандырудың негізгі міндеті – студенттердің назарын сабақ тақырыбына аударту және білімге деген құмарлықты, танымдық қызығушылықты қалыптастыру. Сондай-ақ, студенттердің бойында бір уақытта оқудың белсенділігін арттыратын парыз мен жауапкершілікті дамыту маңызды. Тақырыптың өзектілігі мен қажеттілігін, маңыздылығы мен ерекшелігін тек сабақтың басында ғана айтып айқындап, түсіндіріп қана қоймай, сабақ өту барысында қолданылатын әдіс де ойластырып қойған жөн. Әсіресе, зейінді сақтап тұру үшін сабақтың екінші бөлімінде студенттер оқу материалын белсенді түрде қабылдауға бағытталған түрлі әдіс-тәсілдерді қажет етеді [4].

Студенттерде оқу мотивациясын қалыптастырудың мынадай педагогикалық әдістерін тиімді пайдаланған жөн:

- оқудың түрлі формаларын қолдану;
- жетістікке жету жағдайын қалыптастыру;
- оқудың проблемалық сипаты,
- оқу іс-әрекетін болашақ кәсібінің көрнекілік және әлеуметтік жағдайларға жақындату,
- оқу материалдарының әр түрлілігі, эмоционалдық реңкі;
- студенттердің педагогикалық тәжірибесін, ғылыми-зерттеу және өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру;
- бақылау мен өзіндік бақылауды ұйымдастыру.

Нәтижелер:

1) студенттердің танымдық белсенділігінің дамуы оқытушының ықпалына және студенттің жеке тәжірибесіне тәуелді;

2) танымдылық белсенділікті дамыту көздері:

оқу құралының мазмұны,

студенттердің танымдық белсенділігін ұйымдастыру процесі ролін атқаратын оқу процесі;

студент пен оқытушының тұлғалық қоры;

3) сабақ кезіндегі танымдық белсенділіктің байқалу формалары:

студенттің өз бетінше жұмыс жасау қабілеті;

жеке шығармашылық;

4) танымдылық белсенділікті қалыптастыру жағдайлары:

студенттердің белсенді ой қызметін дамытуға максималды сүйену,

оқу процесін студенттердің дамуының оптималды деңгейінде жүргізу,

білім алудың эмоционалды реңкі, оқу процесінің жағымды эмоционалды жағдайы.

Оқу әрекетінің табыстылығы көптеген психологиялық және педагогикалық сипаттағы көптеген факторларға байланысты, сондықтан студенттердің қалыптастыру кешенді жұмысты талап етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Батаршев А.В. Учебно-профессиональная мотивация молодежи: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений - М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 192 с.

2. Ильин Е.П. Мотивации и мотивы. - СПб.: Питер, (Серия «Мастера психологии»), 2006. – 512 с.

3. Лисовицкий В.Г., Дмитриев А.Б. Личность студента. – Л., 2004. – 204 с.

4. Асмолов А.Г. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологии [Текст] / А.Г. Асмолов. - М. : Смысл, 2002. – 480 с.

Бергенева Н.С., Сатарбаева А.С., Жуманова Г.С., Исанбекова А.Т.

ЕКІ ДИПЛОМДЫҚ БІЛІМ БЕРУ – «ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ӨМІР ТІРШІЛІГІНІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ» САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕМЕ

Екі дипломды білім беру қазақстандық жоғарғы мектептердің халықаралық білім беру кеңістігіне тәжірибелік интеграциясының дамуының маңызды сатысы болып табылады. Бұл бағыт Қазақстандық жоғарғы

оқу орындарының ғылыми зерттеу, білім беру сапасын арттыру, университеттердің әлемдік білім беру кеңістігіндегі бәсекеге қабілеттілігін арттыру тұрғысынан стратегиялық қызығушылыққа жауап береді және Болон үдерісінің негізгі қағидалары мен ұстанымдарына сәйкес келеді.

Жоғары мектептердің жаһандануы және халықаралық интеграциясы жағдайында білім берудің инновациялық стратегиясына өту қажет деп танылады. Бір ЖОО-да оқып жүріп, басқа университеттің дипломын алу фактісінің өзі инновациялық болып табылады. Бұл, инновациялық білім берудің өркениет, мәдениет, табиғат және адамдармен қауіпсіз және диалогтық тұрғыда өзара байланысқа дайын жеке тұлғаның дамуын қамтамасыз ете алуымен байланысты.

Инновациялық оқу түрін енгізудегі маңызды қадамның бірі, шет елдік жоғары оқу орнындарымен бірге екі дипломдық бағдарламаны іске асыру болып табылады. Осы жайында Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарында, қазақстандық жоғары оқу орндарының 20%-ы шетелдік жоғары оқу орнындарымен бірлесе отырып, екі дипломдық білім беруді іске асыратындығы көрсетілген. Бұл, біздің білім беру жүйесінде бәсекеге қабілеттіліктің маңызды критерилерінің бірі болып саналады.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінде (әл-Фараби ат. ҚазҰУ) екі дипломдық білім беруді жүзеге асыру үшін басым бағдарламалардың бірі, ол ТМД-ға мүше мемлекеттер университеттерімен ынтымақтастық болып табылады. Қазіргі таңда әл-Фараби ат. ҚазҰУ екі желілік университеттер Консорциумына кіреді. Олар Тәуелсіз мемлекеттер достастығы (ТМД) және Шанхай Ынтымақтастық Ұйымының (ШЫҰ) желілік университеттері.

Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы Университетінің (ШЫҰУ) құрылу мақсаты ШЫҰ-ның мемлекеттік-мүшелерімен қабылданған көпжақты нормативті-құқықтық актілері аясында анықталған, және ШЫҰ-на мүше елдер арасындағы бейбіт көршілес қарым-қатынастарды және өзара сенімді нығайтуға; білім беру, ғылым және технологиялар аумағында интеграциялық үдерістерді дамытуға; көпжақты білім беру, ғылыми және мәдени ынтымақтастықты кеңейтуге жаңа серпіліс беруге; жастардың заманауи сапалы білім алу мүмкіндіктерін кеңейтуге, ал ұстаздар мен ғалымдардың ғылыми байланыстарын жетілдіруге; ұйымға мүше елдердің саяси, сауда-экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдени салаларының тиімді ұйымдастырылуына атсалысуға бағытталады.

Екі дипломдық бағдарлама - бұл Университет пен басқа да бір немесе бірнеше ЖОО (немесе білім беру қызметімен айналысатын басқа да мекемелер) арасында ұйымдастырылатын және жүзеге асырылатын, екі немесе бірнеше диплом алумен аяқталатын бірлескен білім беру бағдарламасы.

Біртіндеп бұл бағдарлама Қазақстанның ең үздік университеттерінің бірі әл-Фараби атындағы Қазақ ҰУ-де енгізіле бастады. “Екідипломдық білім” бағдарламасы оқуға түсушілер үшін ғана емес, сонымен қатар университет үшін де үздік бағдарлама болып табылады, себебі бірінші кезекте халықаралық байланыстар жақсарды, Еуропа мен Азия елдерінің үздік университеттерімен келісім орнайды.

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ – өзекті және сұранысқа ие магистр мамандықтары бойынша екі дипломдық магистрлік білім беру бағдарламалары ойдағыдай жүзеге асырлуда. Халқаралық білім беру бағдарламалары әрбір магистрант жоғарғы оқу орындарының серіктес университеттерде алдыңғы қатарлы оқытушыларынан сапалы білім алады. Магистранттар толық оқу әдістемелік әдебиетті және шет елдің білім беру бағдарламаларының модульдерін тұрғылықты орын бойынша тыңдай алады, сонымен қатар интернет – технологияны қолдана алады.

Әсіресе «Тіршілік әрекетінің қауіпсіздігі және қоршаған оратны қорғау» саласындағы мамандарды даярлауда екі дипломдық білім берудің маңызы артуда. Бұл адам қауіпсіздігі және оның тіршілік ортасының қауіпсіздігін жоғарлатуға бағытталған теориялық және практикалық деңгейдегі мамандарды даярлаумен байланысты.

«Тіршілік әрекетінің қауіпсіздігі және қоршаған оратны қорғау» мамандығының 2 курс магистранттары 2016-2017 оқу жылы ШЫҰУ жобасы аясында және екі дипломды білім беру бағдарламасы академиялық ұтқырлық бойынша ресей мемлекетінің көш алды жоғары оқу орындарында, атап айтқанда Оңтүстік–Урал мемлекеттік университеті «20.04.01-Техносфералық қауіпсіздік», «05.04.06 – Экология және табиғатты пайдалану» бағыттарындағы даярлау және Алтай мемлекеттік университеті «05.04.06 – Экология және табиғатты пайдалану» бағытын даярлау бойынша оқуға жібірілді. Бұл университеттермен алдын ала екі дипломдық бағдарламаны іске асыру мақсатында келісім шарт жасалған.

Екі елдің дипломын алатын мамандарды даярлау барысында білім беру бағдарламасының мазмұнын келісу бойынша алдын ала дайындық жұмыстары үлкен жауапкершілікті талап етеді. Білім алушыларға Серіктес-университеттің жарғысында көрсетілген құқықтары мен міндеттерін сақтау бойынша талаптарымен таныстыру, және басқа да екі жақты келісімнің жергілікті нормативтік актілерін, сонымен қатар білім алатын елдің әрекеттесуші заңнаманың нормасын орындауға міндеттеу.

Келісім шартты іске асыру үшін Бірлескен білім беру бағдарламасы (БББ) жасалынады. БББ бір немесе бірнеше жоғары оқу орнындарымен өңделіп, іске асырылады, оны аяқтаған бітірушіге төменде көрсетілген үлгілердегі құжаттардың біреуін білім алғаны жайлы мағлұмат ретінде беріледі:

- екі жақты немесе көпжақты диплом – Серіктес–ЖОО 1 және Серіктес–ЖОО 2 дипломдары;
- Серіктес–ЖОО 1 және Серіктес–ЖОО 2 куәліктері;
- Серіктес–ЖОО 1 дипломы және Серіктес–ЖОО 2 куәлігі;
- Серіктес–ЖОО 2 дипломы және Серіктес–ЖОО 1 куәлігі.

БББ ұзақтығы жалпы 2 жылға жасалынады.

«Тіршілік әрекетінің қауіпсіздігі және қоршаған оратны қорғау» мамандығының магистранттары үшін БББ – 1+1 құрылымы таңдалған. Магистранттар өз университетінде екі семестр, 1 және 2 семестр оқиды. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ 1-ші курс магистратурасын бітірген магистранттар, екінші жылын шет елде Серіктес-университеттерде: ОңтүстікУрМУ және АлтМУ оқиды. Магистратураның екінші оқу жылында БББ бойынша магистрлік диссертацияны жазу белгіленеді. Магистранттар 4-ші семестрде виртуалды академиялық ұтқырлық формасында оқуға мүмкіндік бар.

Екі дипломды білім беру бағдарламасы бойынша оқуды ойдағыдай аяқтаған магистранттар екі университеттің дипломын алады: Қазақстандық және шет елдің, біздің мысалымызда ҚазҰУ+ОңтүстікУрМУ және ҚазҰУ+АлтМУ.

«Тіршілік әрекетінің қауіпсіздігі және қоршаған оратны қорғау» мамандығының магистранттарынан сұрақ жауап алынды. Сұрақ жауаптың нәтижесінде жоғарыда аталған мамандықтың магистранттары екі дипломды магистрлік бағдарламаға оң баға беріп отыр, мысалға, жаңа құрылғылармен жұмыс істеу дағдысын меңгеруге мүмкіндік алған, электрқауіпсіздігі, дірілқауіпсіздігі, өртқауіпсіздігі бағыттарында жаңа зертханалық жұмыстармен танысқан. Сонымен қатар жаңа «Техэксперт», «Эколог-3», «Ситис:Флоутек», «ситис блок» «rigosim «CFAST» компьютерлік бағдарламаларды меңгере отырып, «Экология», «Өрт қауіпсіздігі» бойынша жобалар жасаған және ғылыми семинарларға қатысқан. Кітапхана қорының бай, әрі электронды кітаптарға оңай қол жеткізуге болатындықтан білім алу үрдісінің жақсаруы әрі жеңілдеуіне мүмкіндіктің зор екендігін атап өтті. Өз кезегінде бай кітапханаға университет түрлі баспалармен келісімге келу арқылы қол жеткізіп отыр.

Осылайша, инженерлік мамандық магистранттары академиялық ұтқырлық бағдарламаларына қатыса отырып, сапалырақ білім мен зерттеу бағдарламаларына қол жеткізеді және еліне жаңа біліммен оралады. Академиялық ұтқырлық бағдарламасын қолдау және көтермелеу, елімізде сонымен қатар, әлемдік еңбек нарығында лайықты орынға ие бола алатындай, сапалы жаңа еңбек ресурстарының қалыптасуына септігін тигізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары. Астана, 2010.
2. Ерова Д.Р. Педагогические условия формирования социальнопсихологической готовности будущих инженеров к академической мобильности / Д.Р. Ерова, Ф.Т. Шагеева // Казанская наука. – Казань: Изд-во Казанский Издательский Дом, 2015. – № 6. – С.196-198.
3. Ерова Д.Р. Социально-психологическая компетенция будущих технических специалистов как одно из современных требований производства / Д.Р. Ерова // Международный научно-исследовательский журнал. – 2012.

Боранбаева А.Е., Алдиярова А.Н.

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН БАСҚАРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Инновация - жаңа немесе жетілдірілген тауар (жұмыс, қызмет көрсету), не экономикалық айналымда пайдаланылатын жаңа немесе жетілдірілген технологиялық процесті алу мақсатында санаткерлік шығармашылық еңбектің нәтижелерін пайдалану [1].

Инновациялық қызмет - нәтижелері экономикалық өсу мен бәсекелесу қабілеттілігі үшін пайдаланылатын өндірістің әртүрлі салалары мен қоғамның басқару саласында жаңа идеяларды, ғылыми білімдерді, технологиялар мен өнімнің түрлерін енгізуге бағытталған қызмет [2].

Университеттің білім және ғылыми-техникалық саласындағы инновациялық қызметі университеттегі ғылыми-зерттеу жұмыстарының бағыттарын кезеңдер бойынша реттеп отыруды көздейді.

Жоғары оқу орындарының басшылығы үшін ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру және басқару мәселесі әрқашан өзекті болған. Дегенмен, қазіргі оқу ордаларында ғылыми нәтижелердің нақты бағалайтын көрсеткіштер жоқ.

Университеттің басқару жүйесі іргелі ғылыми-зерттеулер нәтижесінің негізінде мәселерді шешіп қоймай, толық инновациялық цикл мәселесін қарастыру керек. Инновациялық өнімді жоспарлау, жасау және оны нарықта тираждау үрдісін қамтуы қажет. Университеттің инновациялық және ғылыми-зерттеуді басқару саласына келесі үрдістер енуі қажет: қызметкерлер мен ұжымдардың ғылыми-зерттеу қызметтеріне бағыт беру, инновациялық қаражатпен қамтамасыз ету, жаңа өнімді сертификаттау үрдісін қарастыру және т.б. Бұл университеттің ғылыми-зерттеу ғана емес, инновациялық қызмет бағыттарын дамытады. Инновациялық қызмет нәтижесі ол өнім немесе қызмет. Ол техникалық саламен ғана шектелмейді, оның ерекшелігі әмбебаптылығында.

Жоғарғы оқу орындарының инновациялық қызметі саласындағы сапа менеджментінің негізгі себептері:

- жаңа тапсырысшылар мен нарықтардың (халықаралық) ізденісі;
- ұйымның тұрақты дамуының ұзақ мерзімді стратегиясын құру және жүзеге асыру;
- шығындардың барлық түрлерін қысқарту;
- технологиялық және орындаушы тәртіпті жоғарлату;

- барлық үрдістердің реттілігі мен ұйымдасуы;
- өнімді сертификаттаудың қажеттілігі;
- өзге қызмет түрлерін лицензиялау [3].

ЖОО инновациялық қызметінің сапасын басқарудың технологиясы. *Инновациялық қызметтің бизнес-үрдісінің менеджментін ұйымдастыру.*

Өнімнің өмірлік циклі - өнімді жобалау, өндіру, пайдалану, сақтау, тасымалдау, өткізу, жою және кәдеге жарату процестерінен тұрады. ЖОО орнының инновациялық қызметінің өмірлік циклының кез-келген үрдісі үшін оның сипаттамаларын өлшей отырып, басқаратын жүйе негізге алынады.

Өнімнің өмірлік циклының процестерін дайындау. ИСО 9000 сериялы сапа менеджмент жүйесін енгізуге алғашқы қадам. Ақаулар мен қарама-қайшылықтардың алдын алу үшін алғашқы шараларды бастау қажет. Технологиялық басқаруды күшейту, кадрлармен жұмыс, статистикалық әдістерді үрдістерді басқаруда қолдану т.б..

ЖОО инновациялық қызметінің өнімдерінің өмірлік циклының процестерін дайындаудың тізімі [4]:

Инновациялық үрдістің функционалды диаграммасын құру.

Үрдістердің сипаттамаларын өлшеуді ұйымдастыру. Ақау (сәйкессіздік) дәрежесін анықтау. Сәйкессіздік дәрежесін, классификациясын талдау және себебін анықтау.

Үрдіс бойынша сәйкессіздіктер деңгейін төмендету үшін ынталандыру (мотивация) жүйесін әзірлеу.

Үрдістің сапасына кететін шығындарды анықтау.

Үрдістің «мінсіздік деңгейін» бағалау.

Инновациялық қызметті жүзеге асыру барысында пайда болған сәйкессіздіктерді жоюға және үздіксіз жақсартуға бейімділік деңгейі.

Жоғарыда көрсетілген 8 саты үрдістердің сапасын және тиімділігін арттыра түседі. Әр кезеңді жеке көңіл бөлейік:

1. Инновациялық үрдістің функционалды диаграммасын құру. ИСО 9000 сериялы стандарттарының талаптарына сәйкес ЖОО үрдістердің жиынтығы болып табылады. Сондықтан өз құзыреті шегінде ЖОО тиімді қызмет атқару үшін кез-келген үрдісті жеке-жеке сипаттауы қажет.

Кез-келген ұйымдағы өнімнің сапасымен байланысты үрдістерді бес негізгі класстарға жіктеуге болады:

Өнім (қызмет) дайындаудың/шығарудың бизнес-үрдістері;

Өнім немесе қызметтің өмірлік циклының үрдістері;

Қосымша (көмекші) үрдістер;

Өнім немесе қызметтің техникалық үрдістері;

Сапа менеджмент жүйесінің үрдістері;

Бизнес-үрдістер классына нақты тұтынушылар санына өнімді шығару немесе қызмет көрсету үрдістерінің жиынтығы жатады.

Өнімнің өмірлік циклының үрдістері бизнес-үрдіс құрамындағы үрдіс болып табылады.

Қосымша үрдістерге жоспарлау, тіркеу, персоналды басқару және тағы да басқа үрдістер жатады.

Техникалық үрдістер - өнім немесе қызметтің физикалық операциялары. Сапа менеджмент жүйесінің үрдістер классы ИСО 9000 сериялы халықаралық стандарттарында көрсетілген үрдістер тобынан: сапа менеджмент жүйесі, басшылық жауапкершілігі, ресурстар менеджменті, өнім өндірісі, өлшеу, талдау және жетілдіру - пайда болады.

Үрдістер менеджментін ұйымдастыру. Инновациялық қызмет үрдісін анықтап алған соң, оны сипаттау қажет. Толық ақпарат жиналған үрдісті ұйымдастырып, оны басқару кезеңіне көшеміз. Бұл кезеңде сапа жүйесіндегі үрдістерді басқарудың TQM концепциясына сүйенсек: нәтижеге емес, үрдіске әсер ету керек (ақаулар мен шығынды болдырмау); үрдістің әр кезеңінде алынған нәтижелерді эталон үлгімен салыстыру (сәйкессіздік болған жағдайда кері байланыс арқылы үрдіс операциясына түзетулер енгізу). Үрдісті басқаруды жүйесінің негізгі талабы – сәйкессіздіктердің алдын алу.

2. Үрдістердің сипаттамаларын өлшеуді ұйымдастыру. Ақау (сәйкессіздік) дәрежесін анықтау. Сәйкессіздік дәрежесін, классификациясын талдау және себебін анықтау. Сапа менеджментіндегі TQM-ның негізгі принциптерінің бірі – фактілер мен мәліметтерге сүйенген шешімдерді қабылдау. Басқару барысындағы ең тиімді және нақты шешімдер тек қана талдау мен өлшеудің шынайы нәтижелеріне сүйенуі қажет. Ол ақпараттарды жинау үшін университеттің инновациялық бөлімінің «сыртқы ортамен» жақсы байланысын орнату керек. Барлық инновациялық үрдістердің нәтижесінде ақпараттар алынып, жиналып және талдаудан өткізілуі қажет. Мысалы, инновациялық қызметтің алға қойған жылдық мақсаттарына жете алуы, университеттің стратегиялық жоспарында көрсетілген жоспарды орындауы.

ЖОО инновациялық үрдістердің сапасы және өлшеуге болатын нәтижелері мен көрсеткіштерін үш топқа бөліп қарастыруға болады.

ЖОО инновациялық саладағы мүмкіншіліктері;

ЖОО инновациялық қызметінің нәтижелері, мамандарды дайындаудың сапа көрсеткіші (біліктілік дәрежесі);

Мүдделі жақтармен сауалдама жүргізу нәтижесінде ЖОО инновациялық қызметін бағалау.

3. Үрдіс бойынша сәйкессіздіктер деңгейін төмендету үшін ынталандыру (мотивация) жүйесін әзірлеу. Инновациялық қызметтің бизнес-үрдісін әзірлеу барысында, кез-келген үрдісті жүзеге асыратын ол – қызметкер екенін естен шығармау қажет.

Бнталандыру ойы. ЖОО инновациялық қызметі белгілі бір мақсаттарды ұстанса, топ болып еңбек ететін қызметкерлердің де өзіндік мақсаттары болады. ЖОО инновациялық қызметі мен қызметкерлердің мақсаттарына талдау жасап, мынадай 4 жағдайды қарастыруға болады:

1. ЖОО инновациялық қызметі мен қызметкерлерінің мақсаттарының қарама-қайшылығы. Басшылық пен қызметкерлердің еңбек көлемі мен жалақыларының үлкен айырмашылығы, басқарудың менеджментінің дұрыс орындалмауы, тәртіптің болмауы.

2. Ұжымның бірнеше топтарға бөлінуі, топшалардың ортақ мақсаттарының болмауы, мақсаттардың инновациялық қызме саласындағы мақсаттармен сәйкес келмеуі.

3. Ұжымның бірнеше топтарға бөлінуі, топшалардың ортақ мақсаттарының болмаса да, ортақ шешімдер арқылы, мақсаттарды үйлестіру мүмкіндігінің болуы.

4. Ұжым мен ЖОО инновациялық қызмет саласындағы мақсаттарының толық үйлесімділігі, университеттің құрамындағы берік механизм ретінде жұмыс атқаруы.

«Мінсіздік деңгейін» бағалау үшін квалиметриялық шкаланы пайдалануға болады. Квалиметриялық шкала университеттің инновациялық қызметінің көрсеткіштері мен құрамдас бөлімдері көрсетіледі. Квалиметриялық шкалалар бенчмаркетинг технологиясында кеңінен қолданылады. Бұл сапалық көрсеткіштерден сандық көрсеткіштерге өтуге мүмкіндік береді.

1-5 деңгей арасында берілген «мінсіздік деңгейі» 10 баллдық есеппен бағаланады [5,6].

Кесте 1. Университетінің инновациялық қызметінің «мінсіздік деңгейінің» квалиметриялық шкаласы

Деңгей №	Университеттегі инновациялық қызметтің мінсіздік деңгейінің сипаттамасы	Баға шкаласы
1	2	3
1	Университеттегі инновациялық қызмет (ИҚ) зерттеушілердің өзіндік ынтасымен жүргізіледі.	1
	Университетте инновациялық зерттеуді орындайтын және ұйымдастыратын арнайы бөлімдер жоқ. Инновациялық кезең іргелі және қолданбалы зерттеулермен шектеледі. Инновациялық зерттеулерге қатысуға студенттерге рұқсат берілмейді. ҒЗЖ техникалық сұраныс пен күнтізбелік жоспармен ғана орындалады.	2
2	Университетте инновациялық зерттеуді орындайтын және ұйымдастыратын арнайы бөлімдердің болуы (ҒЗИ, ҒО, лабораториялар және т.б.). ИҚ үрдістері айқындалған. Әр үрдіске көрсеткіштер белгілеу арқылы ИҚ басқарудың кешенді саясаты мен жүйесін әзірлеу бойынша жұмыстардың басталуы. Ғылыми зерттеулер мен инновацияларды қаржыландыру жалпы көлемі университет бюджетіне елеулі әсер етпейді.	3
	Инновациялық циклдың алғашқы кезеңдері (іргелі зерттеулерден тәжірибе-құрылыстық жұмыстарға дейін) жүзеге асып отыр. ҒЗЖ-ды орындаудың жоспар-тізімі белгіленген. Инновациялық зерттеулерге студенттер мен докторанттардың қатысуы.	4
3	Университеттегі ИҚ басқарудың құжатталған кешенді саясаты мен жүйесі әзірленіп енгізілуде. Инновациялық зерттеулерді жүргізудің тиімділік көрсеткіштері қалыпты өлшенеді, талданады, алған қойған мақсаттармен салыстырылады және қызметті жетілдірудегі сәйкессіздіктерді түзетудің негізі болып табылады. ҒЗЖ-ның нәтижелері ғылыми-техникалық ұжымның мерзімді семинарлары мен отырыстарында талқыланыды. Жобалау менеджмент технологияларын енгізу бойынша жұмыстар қолға алынған. ҒЗЖ және ҒЗТҚД нәтижелерін білім беру жүйесінде енгізу және өндірісте арнайы келісім-шарттар негізінде енгізу. Инновациялық құрылымдардың болуы (технопарк, инновациялық-техникалық орталық және т.б.).	5
		6
4	Университеттегі ИҚ басқарудың құжатталған кешенді саясаты мен жүйесі әзірленіп, енгізілген. Инновациялық зерттеулерді жүргізудің тиімділік көрсеткіштері қалыпты өлшенеді, талданады, қызмет аясы ұқсас ЖОО-ның көрсеткіштерімен салыстырылады, қызметті жетілдірудегі сәйкессіздіктерді түзетудің негізі болып табылады. Ғылыми және инновациялық зерттеулердің нәтижелері толықтай оқу үрдісіне енгізіледі. ЖОО стратегиялық дамуының қойған мақсаты ЖОО зерттеу институтына айналуы. Жобалау менеджмент технологияларын енгізу. Өндірістік кәсіпорындармен стратегиялық серіктестік бағдарламаларын жүзеге асыру. Инновациялық құрылымдар (технопарк, инновациялық-техникалық орталық және т.б.) дайындалған.	7
		8
5	Университеттегі ИҚ басқарудың кешенді, жетіліп отыратын жүйесі бар. Білім беру, ғылыми және инновациялық қызметтердің бірлігі және үйлесімділігі қамтамасыз етілген. Инновациялық зерттеулерді жүргізудің тиімділік	9
		10

	<p>көрсеткіштері қалыпты өлшенеді, талданады, қызмет аясы ұқсас ЖОО-ның көрсеткіштерімен салыстырылады, қызметті жетілдірудегі сәйкессіздіктерді түзетудің негізі болып табылады. Инновациялық цикл толық орындалады. Инновациялық зерттеулерге қатысатын студенттер мен докторанттардың саны салыстырмалы түрде өседі. Университетті ғылыми зерттеу типіндегі университет ретінде дамыту концепциясы қабылданды. Жобалау менеджментінің технологиялары, ISO 10006:2005 «Сапа менеджмент жүйесі. Жобалардың сапа менеджменті бойынша басқарушы нұсқаулар» стандартының талаптары мен ұсыныстары толық енгізілген және қолданылады. Инновациялық құрылымдардың шетелдік серіктестермен келісім-шарттық қатынастарының беріктенуі.</p>	
--	--	--

Инновациялық қызметтің білімді ары қарай дамытып, тәжірибелік біліктілік пен профессор-оқытушылар ұжымының потенциалын жоғары дәрежеде қамтамасыз етуге, ЖОО ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-құрылымдық жұмыстарында, жоғары білікті мамандар мен инженерлік кадрларды дайындауда үлесі зор. Сонымен қатар қосымша қаржы көздері арқылы жоғары оқу орнының бәсекеге қабілеттігін жоғарылатудың көрсеткіші.

Еліміздегі білімнің сапасын жоғары деңгейде ұстап, ары қарай бәсекеге қабілетті етіп дамытатын, ол – ғылым мен инновация. Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарындағы сапа менеджмент жүйесі білім беру саласына аса көңіл бөліп әзірленген. Қазір жоғарғы оқу орындарындағы инновациялық қызметті әзірлеу және қамтамасыз ету саласындағы сапа ешбір нақты талаптар немесе сапа менеджмент жүйесімен реттелмейді. Сондықтан жоғары оқу орындарындағы инновациялық қызметті сапа менеджмент жүйесімен басқару ең тиімді және оңтайлы жол болып отыр.

Әдебиеттер тізімі:

1. Скок Г.В. Формирование ценностей, целей и норм как основы построения системы качества образования // Качество образования: концепции и проблемы. - Новосибирск, Изд-во НГТУ, 2011. - 380 с.
2. Гавриков А.И. Стратегический менеджмент вуза: учеб. пособие. - М.: Изд. дом «Новый учебник», 2012. - 400 с.
3. Минажева Г.С. Разработка, внедрение и совершенствование системы менеджмента качества в высших учебных заведениях Казахстана // Науч.-практ. изд.- Алматы: Қазақ ун-ті, 2009.- 108 с.
4. Қазақстан Республикасының «Инновациялық қызмет туралы» Заңы, 2001 жыл 8 маусым.
5. Қазақстан Республикасының «Инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау туралы» Заңы, 2012 жыл 9 қаңтар.
6. Ильшев А.М., Ильшева И.Н., Воропанова И.Н. Учет и анализ инновационно-инвестиционной деятельности: науч. издание. - Челябинск: Издательский центр НТЦ-НИИОГР, 2013. - 136 с.

Гончарова А.В., Карпенюк Т.А., Оразова С.Б.
СОТРУДНИЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ В ПОДГОТОВКЕ
ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ ДЛЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ

В последние годы в области образования и науки Республики Казахстан произошли значительные перемены: были приняты новая долгосрочная государственная программа развития образования на 2011–2020 г.г., новая редакция Закона РК «Об образовании», утвержден новый Закон РК «О науке» и ряд других нормативных документов. С их принятием начался новый этап формирования на основе инновационного развития национальной модели образования, интегрированной в мировое образовательное пространство и обеспечивающей подготовку специалистов, конкурентоспособных на мировом рынке труда. В стратегии «Казахстан-2050», в одном из Посланий народу Казахстана Президент Республики Н.А.Назарбаев отметил, что приоритетом образовательной стратегии Казахстана является ускоренное развитие партнерства между образованием, наукой и производством, что «интеграция образования, науки и производства, развитие послевузовского образования на основе современных достижений науки и техники являются одними из приоритетных направлений развития экономики страны». В связи с этим необходимо обеспечить новый уровень развития университетского образования и науки, до 5-ти процентов увеличить долю вузов, осуществляющих инновационную деятельность и внедряющих результаты научных исследований в производство» [1-3].

Интеграция образования, науки, а кроме того и производства предполагает использование потенциала образовательных, научных и производственных организаций во взаимных интересах: в областях подготовки и переподготовки кадров, повышения квалификации, а также проведения совместных научных исследований, внедрения научных разработок в современное производство и т.д. Это будет способствовать созданию более эффективной системы развития фундаментальных и прикладных наук, стимулировать разработку и внедрение инноваций за счет сотрудничества вузовских ученых, сотрудников научно-исследовательских институтов и производственных организаций, сохранению и модернизации ведущих научных школ, повышению качества образования, развитию инновационных форм организации учебного процесса. Процесс интеграции призван сократить разрыв между образованием и наукой, привлечь в науку талантливую и перспективную молодежь,

повысить уровень и эффективность научных исследований, а также качество образовательных программ. Интеграция просто необходима для дальнейшего движения вперед казахстанской науки и образования.

В нашем Университете идут инновационные изменения по таким направлениям, как формирование нового содержания образования; разработка и реализация новых технологий обучения; применение методов, приемов, средств освоения новых программ; создание условий для самоопределения личности в процессе обучения; изменение в образе деятельности и стиле мышления как преподавателей, так и учащихся, изменение взаимоотношений между ними; создание и развитие творческих инновационных коллективов; создание собственной инновационной инфраструктуры, включающей в себя технопарк, агробиостанцию, теплицу, станцию для производства биогаза, бизнес-инкубаторы, центры трансфера и коммерциализации технологий. Вовлекаются в работу информационные ресурсы, обеспечивающие международную интеграцию, осуществляются международный обмен преподавателями, докторантами, студентами, заграничные стажировки, повышение квалификации профессорско-преподавательского состава, обмен научной информацией, педагогическими технологиями, совместная публикация монографий, научных статей. В КазНУ вот уже на протяжении десятилетий функционируют собственные научно-исследовательские институты. При факультете биологии и биотехнологии КазНУ им. аль-Фараби работает Институт проблем биологии и биотехнологии, на базе которого сотрудники факультета с привлечением докторантов, магистрантов и студентов бакалавриата проводят фундаментальные и прикладные исследования в рамках грантового и хоздоговорного финансирования, проводят научные конференции и т.д.. Работа проводится по приоритетным научным направлениям в области биологии и биотехнологии, включая проблемы прикладной микробиологии, генетики и молекулярной биологии, геной инженерии и биотехнологии, биохимии и физиологии растений, ботаники и физиологии, физиологии человека и животных, цитологии и гистологии, зоологии, гидробиологии и ихтиологии. Благодаря грантовому финансированию научных проектов и инвестициям бизнес-партнеров в исследования факультета (хоздоговорные исследования) сотрудниками факультета ведется подготовка высококвалифицированных молодых специалистов для производства, развиваются научные исследования на факультете и в вузе с привлечением обучающихся всех уровней, поддерживается эффективное функционирование сложившихся в ВУЗе научных школ. Во многом благодаря сложившейся системе научно-исследовательская работа является обязательным разделом подготовки будущих специалистов.

Слияние вузов и научно-исследовательских институтов сегодня, является наиболее эффективной и реальной формой интеграции. Мировая практика демонстрирует примеры плодотворного сотрудничества академических сообществ, объединяющих учебные заведения и научно-исследовательские институты. Именно такой тандем служит прочной основой интеграции образования и науки, и в нем наука призвана обогащать образование новыми знаниями, умениями, навыками. Наука содействует разработке и внедрению в образовательный процесс инновационных методов обучения (проектное, проблемно-ориентированное образование, личностно-ориентированный подход), а образование, в свою очередь, является источником новых высококвалифицированных кадров для науки. От эффективности такого взаимодействия, и зависит перспективное развития научной и образовательной деятельности.

На сегодняшний день факультет активно сотрудничает с большинством ведущих «академических» НИИ биологического и биотехнологического профиля. Тесное взаимодействие осуществляется между КазНУ и НИИ «Институт Общей Генетики и Цитологии», «Институт Биологии и Биотехнологии растений», «Институт молекулярной биологии и биохимии им. М.А. Айтхожина», «Институт Ботаники и фитоинтродукции» МОН РК и т.д., которые имеют с университетом договора на подготовку специалистов, на проведение различного рода практик (производственных, преддипломных).

В области биологии и биотехнологии сотрудничество между «академическими» институтами РК и университетом осуществляется по определенным позициям:

- подготовка специалистов ведется по образовательным профессиональным программам, в разработке и осуществлении которых непосредственное участие принимают специалисты академических НИИ;
- сотрудники НИИ работают по совместительству на кафедрах факультета, читая элективные курсы, в бакалавриате, магистратуре и докторантуре;
- лаборатории научно-исследовательских институтов являются базами производственных и преддипломных практик;
- сотрудники лабораторий НИИ являются руководителями выпускных работ бакалавров, магистрантов и PhD диссертаций студентов, выполняющих научную работу на их базе;
- сотрудники научно-исследовательских институтов являются экспертами качества учебного процесса, рецензентами выпускных работ, магистерских диссертаций, председателями Государственных Аттестационных Комиссий (ГАК), членами диссертационного совета по защите диссертаций докторантов PhD;
- НИИ являются работодателями для хорошо зарекомендовавших себя выпускников факультета.

Таким образом, сегодня по многим формам сотрудничества науки и образования факультет преуспел. Однако, хотелось бы отметить, что не все возможности исчерпаны. Так, например, остается перспектива для:

- развития партнерства университета с НИИ через объединение ресурсов нескольких субъектов в рамках выполнения научно-исследовательских проектов, коммерциализацию результатов научных исследований и разработок и передачу технологий в реальный сектор экономики;

– подготовки специалистов не только для конкретных НИИ и компаний, но и способных самостоятельно организовать предприятие (через создание бизнес-инкубаторов, которые позволяют сформировать у студентов предпринимательские компетенции);

– создания филиалов и базовых кафедр высших учебных заведений в производственных и научных организациях, что даст дополнительные возможности для широкого использования современной лабораторной базы НИИ, открытия в вузе новых специальностей, требующих нового оборудования и квалифицированных специалистов, для повышения уровня подготовки будущих специалистов и приближения учебного процесса к реалиям сегодняшнего дня;

– усиления коммуникации ученых, преподавателей и производителей через научные конференции, семинары, симпозиумы, являющиеся условием дальнейшего развития процессов интеграции науки и образования;

– развития не двухстороннего, а трехстороннего партнерства, включающего организации образования, науки и производства;

– разрешения проблемных аспектов, связанных с трудоустройством молодых специалистов, а также трудоустраивающихся не по избранной специальности.

Очевидно, что смысл процесса интеграции науки и образования состоит в формировании тесной взаимосвязи между научной и образовательной деятельностью на основе проектного финансирования, управления, стимулирования и взаимодействия.

Наука и образование должны преследовать одни цели, быть единым целым, так как подготовить специалиста высокой квалификации без соответствующей научной базы, без проведения исследований совместно со студентами, с магистрантами, докторантами, профессорами, научными сотрудниками невозможно.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. «20 лет мира и созидания» Послание Главы государства от 28 января 2011г. // Казахстанская правда. – 2011.

2. Концепция развития образования Республики Казахстан до 2015 года: Одобрена Правительством Республики Казахстан 24 февраля 2004 года (протокол №3).

3. Назарбаев Н.А. Стратегия «Казахстан-2050» //Казахстанская правда. 2012 - 15 декабря.

Дауытова Ж.К., Шукетаева К.К., Смағұл М.Ж.

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ–ҚАЗАҚСТАН ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫНА ӘСЕРІ

Ертеден-ақ көптілділік адамзат дамуының ерекше тұсы болып саналған. Қазір халқы тек бір тілде сөйлейтін елдің болуы мүмкін емес. Өркениетті елдер арасынан тек бір ғана ұлт тұратын ел табу қиын. Кез-келген көпұлтты мемлекет дұрыс дамуы үшін қостілділік ия көптілділік қалыптасуы қажет.

Қазақстанда білім берудің басты стратегиялық міндеті- біріншіден, ең үздік қазақстандық білім беру дәстүрлерін дамыту, екінші жағынан, оқушыларды халықаралық біліктілік қасиеттерімен қамтамасыз ету, олардың лингвистикалық, мемлекеттік, ана және шет тілдерін меңгеру мақсатындағы- санасын дамыту.

Қазақстанда мекендеген халықтардың тілдерінің дамуына зор көңіл бөлінеді. Мұнда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, ал орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі.

Мемлекеттік бағдарлама бойынша жаңа буын оқулықтар, елдегі алты тілде: қазақ, орыс, ұйғыр, өзбек, түрік және неміс шығарылады. Шет тілдері барлық мектептерде оқытылады. Егер мектептерде, колледждерде оқу мемлекеттік тіл- қазақ тілінде, ұлтаралық қатынас тілі- орыс тілінде жүрсе, барлық жоғары оқу орындарының оқу жоспарларында орыс тілімен қатар кем дегенде бір шет тілін оқу қарастырылғанын ескерсек, онда Қазақстанда қазірдің өзінде қостілділік қалыптасқан және көптілді білім беру үрдісі барлығын айтуға болады.

«Қазір Қазақстанда, негізінен, қостілділік -ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетінің маңызды бағыты ретінде қалыптасты. Адам өз тілімен қатар өзге ұлт тілін меңгерсе, көптеген адамдармен сөйлесу мүмкіндігіне ие болады, сол ұлт, сол ұлт тіліндегі материалдық және рухани байлыққа ие болады, оның тарихы, мәдениетімен жақын және тереңірек танысады» [1, 33].

Елбасы 2009 жылғы өз «Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан» жолдауында Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев, елдің және оның азаматтарының бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету мақсатында, үш тілді: қазақ мемлекеттік тілі ретінде, орыс тілі ұлтаралық қатынас тілі ретінде және ағылшын тілін жаһандық экономиканы ойдағыдай интеграциялайды деп қарайтын, сатылап іске асырылатын «Тілдердің үштұғырлығы» мәдениет жобасын ұсынылғанын атап өтті.

Президентіміз Н.Ә. Назарбаевтың пікірінше, «...Қазақстан өзінің көпұлттылығымен ерекше және күшті. Оның жерінде бірегей көпмәдениетті кеңістік қалыптасты... Қазақстанның көпмәдениеттілігі – бұл қоғам дамуының прогрессивті факторы. Қазақстан халықтарының еуразиялық тамыры шығыс, азия, батыс, еуропа ағындарын біріктіруге мүмкіндік береді және көпмәдениеттілікті дамытудың бірегей қазақстандық нұсқасын жасайды».

Мемлекет Басшысының тапсырмасы бойынша, 2013 жылдан бастап, республика мектептерінде 1-сыныптан бастап ағылшын тілін оқыту енгізілді. Енді 5 жылдан кейін бұл оқушылар пәндерді ағылшын тілінде оқи бастайды. Мұндай жұмысты іске асыру үшін сол уақытқа білікті мамандар дайындау керек. Сондықтан алдағы 2012-2013 оқу жылы жоғары оқу орындарында көптілді мұғалім кадрларды дайындауға арналған нақты және

тиімді іс-шаралардан басталуға тиіс. Жаңа білім беру моделі үш тілде құрылатын болады, Мемлекет Басшысы жақын болашақта қазақстандықтардың алдында дәл осындай тапсырманы қойып отыр.

Көптілділік – «бірнеше тілдерді белгілі бір әлеуметтік қоғамда (алдымен мемлекетте) қолдану; бірнеше (адамдар топтарының) тілдерінің, әрқайсысы әр нақты коммуникативтік жағдайға сәйкес келетін, ерешеліктерін пайдалану» [2, 303].

Көптілділік – көпмәдениетті тұлға қалыптастырудың негізі. Адамды көптілді деп атауға болады, егер ол қарым-қатынаста кез-келген жағдайда түсінетін және шетел тілдерінде еркін сөйлеуді меңгерген болса. Шетел тілін оқу ол әлі білім алу емес. Көптілділік білім беру туралы «айтуға болады, егер оқитын шет тілінде тағы басқа оқу пәндері оқытылса, мысалы, оқитын тілдің әдебиеті, елтануы және т. б. »

Бірнеше шет тілдерін халықаралық-стандарт деңгейінде меңгеруге жетуін қамтамасыз ету үшін, біз көптілді білім беру тұжырымдамасына тағайындадық. Ол, мазмұн мен оқыту принциптерін белгілі бір іріктеу арқылы іріктеген, көптілді тұлғаның қалыптасуын көздейді, көптілді сөздікті пайдалана отырып әзірленген арнайы технология жасуды, базалық, аралық және жаңа оқыту тілі ұқсастықтары мен айырмашылықтары көрсетілген сөздіктер мен оқу-әдістемелік әдебиеттер жасайды. Жаңа оқыту технологиясы екінші және үшінші тілді оқудағы оқыту мазмұнының ұқсастықтарын әмбебап тілдік құбылыстардан бастап оқылатын жаңа тілдің өзіндік ерекшеліктеріне дейін көшуін қамтамасыз ету қажет. Көптілді тұлға – бұл сөйлеу іс-әрекетін жүргізетін, шығармалар құратын және қабылдай алатын қарайтын тұрғысынан дайын модель «адам» үш және одан көп тілде (әңгіме айту мен мәтіндер) [3, 95].

Ю. Н. Караулов [4], теориясына сүйене отырып біз, тілдік тұлғаның кейбір деңгейлері нажыратамыз. Оқытудың шектік деңгейі үшін төменде келтірілген көптілді тұлға жалпыланған дайындық моделі- бізбен анықталған фонетикалық, лексикалық және грамматикалық минимумдармен үйлеседі, олар туралы сөз төменде қозғалмақ.

Дайындық моделі. Көптілді тұлғаның вербалдық-семантикалық деңгейі.

1. Айта алуға және қабылдауға, дыбыстарды ажырата білуге, ағылшын және орыс тілдеріндегі дыбыстық үйлесімділікке дайындық:

–сөздердің шектерін ажырата білуге, сөздегі екпін орнын таба білуге (ол орыс тілінде (жылжымалы) дайындық

–сөйлемдердің ырғақтық құрылымын ажырата білуге дайындық.

2. Номинацияға пайдалана отырып, үш тілдің таңбалық жүйесін пайдалануға дайындық (үш тілдің дыбыстық кешендерінің қауымдастық заттары мен құбылыстарына индивидтің қабілеттілігі):

–Ағылшын және орыс тілдерінде лексиканың рецепцияге дайынғы;

–үш тілде сөздерді таңдауды жүзеге асыра алуға дайындық;

–оқылып жатқан тілде лингвистикалық терминологияны қолдануға дайындық.

–көптілді тұлғаның тезаурустық деңгейі.

3. Ағылшын және орыс тілдерінің рецепциясы мен грамматикалық құрылымдарына дайындық:

– Ағылшын және орыс тілдерінде ауызша сөйлеуге дайындық;

–Орфографиялық нормаларды игеру;

–Үш тілде жазбаша сөйлеуге дайындық;

–Түсіну және айтуды тілдің грамматикалық модельдерін қолдану

–көптілді тұлғаның мотивациялық деңгейі.

4. Оқу және айтып берусы:

–күнделікті пайдалану мәтіндерін жүргізуге және қабылдауға дайындық, күнделікті қолданбалы сөздерді игеру;

–қарқыны жылдам сөйлеуді игеру;

– дайын диалогты қолдау, сұрақтар қоя білу;

–оқылған мәтінді айтып жеткізе алуға дайындалу;

–өзіндік пікір, дайын бағдарлама туралы өз ойыңды айту.

Көптілді тұлғаның қалыптасу сатылары шартты, себебі оның үйлесімділігі әр тарапты.

Шет тілдерін оқытудың негізгі мақсаты-мәдениетаралық қарым-қатынаста және кәсіби-тілдік қызметінде табысты іс-әрекет етуге мүмкіндік бере алатын, шет тілдік таным, шет тілдік қарым-қатынас және шет тілдік шығармашылықтың субъект ролін атқаратын ақпараттық, коммуникативтік және интеллектуалдық қажеттіліктермен біліктілікке ие көпмәдениетті көптілді тұлғаны қалыптастыру болып табылады

Қостілділік пен көптілділік туралы айта келіп, ағылшын тілінің экспансиясының үрдістері туралы айтпауға болмайды. Қазіргі уақытта республикада ағылшын тілі кеңінен дамуда. Ағылшын тілін қолдану ауқымы белсенді кеңейуде. Әлем халықтары қазірдің өзінде ағылшын тілінің экспансиясына, әлемнің барлық тілдерінің ағылшынша алаңына бара жатқандығына байланысты дабылқағуда.

Қорытынды. Егеменді Қазақстанның даму жылдары көрсеткендей, қоғамыздағы қостілділік және көптілділік, қазақ тілінің құқығымен жетістіктеріне нұқсан келтірмейді және оның даму мен прогрессіне барлық қажет жағдайды жасайды. Бірақ, бұл терең ойластырылған Президентіміз Назарбаевтың және мемлекетіміз бен ұлттық интеллигенцияның мәдениетімізді, тарихымыз бен қазақ халқының тілін сақтау мен дамыту қабілеттілігіне байланысты тілдік саясатына байланысты.

Орыс тілін, Қазақстан Республикасының тіл саясаты концепциясы, ғылым мен техниканың әр түрлі облыста бойынша негізгі ақпарат көзі, құралы ретінде жақын-алыс шетелдер мемлекеттерімен қарым-қатынас

жасау коммуникация құралы ретінде анықтайды. Мемлекеттік қазақ тілін сақтау және дамыту, орыс, саясатын іске асыру, көптілді білім беру – маңызды міндет. Бұл мәселені шешуге қоғамның барлық мүшелері қатысуға тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Асанова Д.Н. Проблемы языкового образования в Казахстане на современном этапе // Материалы международной науч.-практ. конф. в области языкового образования (15-16 ноября 2007 г.) / КарГУ, том 2. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2007. – С.63-66.
2. Кубеев Е.К., Жумашев Р.М., Асанова Д.Н. Программа внедрения полиязычного образования в Карагандинском государственном университете имени Е.А.Букетова. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2008. – 9 с.
3. Положение о Центре развития полиязычного образования в Карагандинском государственном университете имени Е.А. Букетова. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2008. – 11 с.
4. Казахстан: образование в условиях полиязычия // Педагогика. – М. – 2008. – № 6. – С.124-125.
5. Полиязычное образование: теория и методология. – Алматы: Білім, 2008. – 343 с.

Ем Н.

ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРАКТИК ОТДЕЛЕНИЯ КОРЕЕВЕДЕНИЯ: К ВОПРОСУ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЗАКАЗАМ РАБОТОДАТЕЛЕЙ

В результате анкетирования студентов выпускных курсов было выяснено, что степень удовлетворенности ходом прохождения производственной практики студентами отделения корееведения кафедры Дальнего Востока за последние три года значительно повысился. Качество взаимодействия с базами производственных практик также становится на порядок выше. Многие организации - базы практики переходят в статус постоянных партнеров по гарантированному трудоустройству выпускников отделения корееведения.

Сегодня Южная Корея закрепила за собой статус одного из наиболее надежных партнеров на казахстанском рынке. Являясь глобальным инновационным центром и одним из четырех «азиатских тигров», Республика Корея предлагает миру новые технологические разработки решения. В Казахстане работает более 300 совместных казахстанско-корейских предприятий, и корейский бизнес всегда остается в тренде внутриэкономического развития нашей страны. Именно южнокорейский малый и средний бизнес является первостепенным потребителем наших выпускников.

В соответствии с Академической политикой университета профессиональная практика проводится в организациях, являющихся базами практики. В связи с профилем подготовки специалистов переводчиков базами практики являются предприятия, научно-исследовательские институты, учреждения, банки, а также организации, соответствующие будущей деятельности переводчика.

Концепция непрерывной практической подготовки базируется на Государственных программах: Стратегия "Казахстан-2050": новый политический курс состоявшегося государства; План Нации «100 конкретных шагов», Программная статья Президента РК «Социальная модернизация: десять шагов к обществу всеобщего труда», Государственная программа инфраструктурного развития «Нұрлы жол» на 2015-2019 г., Концепция Государственной молодежной политики РК до 2020 года «Казахстан 2020: путь будущего», «Дорожная карта занятости – 2020», «Дорожная карта бизнеса – 2020», Закон РК «Об образовании».

Стратегической задачей КазНУ им аль-Фараби в рамках Концепции непрерывной практической подготовки является формирование кадрового потенциала – конкурентоспособных специалистов, соответствующих современным интеллектуальным требованиям и стратегии развития Республики Казахстан, отвечающих мировым стандартам. Конкурентоспособный специалист – выпускник КазНУ - должен обладать не только теоретическими знаниями в своей сфере, но и дополнительными компетенциями для успешной карьеры.

Производственная практика осуществляется согласно Процедуры Профессиональная и производственная практика ПРО КазНУ 709-13. Издание четвертое. Программа разрабатывается в соответствии с рабочим учебным планом (ПРО КазНУ 703-13) для специальности «5В020700 - Переводческое дело». Содержание и сроки выполнения индивидуальных заданий обучающимися указываются руководителями в задании.

В условиях осуществления компетентного подхода на основе модульного обучения в подготовке современных переводчиков производственная практика является неотъемлемой частью процесса профессиональной подготовки студентов отделения корееведения кафедры Дальнего Востока факультета востоковедения по специальности «5В020700 - Переводческое дело».

Компетентностная модель выпускника-переводчика предполагает, что специалист-переводчик свободно владеет восточными и западными языками, он способен преподавать эти языки, выполнять функции переводчика-референта, вести экспертно-аналитическую и консультативную деятельность, осуществлять дипломатическую миссию за рубежом.

Производственная практика направлена на закрепление теоретических знаний, полученных в процессе обучения, совершенствование качества профессиональной подготовки будущего специалиста переводческого дела, приобретение практических навыков и компетенций, укрепление связей обучения с практической деятельностью, а также освоение передового опыта в этой сфере.

Студент должен на практике подтвердить усвоение теоретических аспектов по комплексу страноведческих дисциплин: Восточные языки и литература; История страны изучаемого языка; Этническая культура изучаемой

страны Востока; Проблемы межкультурной коммуникации; Теория и практика перевода изучаемого языка; История Востока и др., а также усвоение теоретических знаний и компетенций, полученных по основным обязательным (6-13), основным элективным (1-4) и профессионально элективным модулям (1-12).

Производственная практика имеет целью закрепление знаний и умений, приобретенных студентами в результате освоения теоретических курсов, приобретение студентами необходимых практических знаний, навыков и умений в работе переводчика и формирование компетенций в области профессионально ориентированного (специального) перевода. Практика способствует комплексному формированию общекультурных и профессиональных компетенций обучающихся.

Производственная практика также ставит целью: закрепление теоретических знаний, полученных студентом по основным аспектам переводоведения; практическую отработку теоретических аспектов дипломной работы; изучение зарубежного опыта ведения официальной и бизнес-документации; изучение опыта организации и ведения переговоров, проведения выставок, мероприятий организационного характера.

Задачами производственной практики определяются: совершенствование специальных знаний студентов в процессе их применения для осуществления перевода; ознакомление студентов с реальной работой переводчика (спецификой функциональных обязанностей, направлениями деятельности, традициями и инновациями в организации работы); становление у студентов умений: гностических, связанных с осуществлением самоанализа переводческой деятельности; организаторских, направленных на осуществление своей собственной переводческой деятельности; коммуникативных, связанных с вербальным и невербальным общением студента-практиканта с коллегами (своими сокурсниками, преподавателями, методистами); развитие у студентов интереса к профессиональной переводческой деятельности; развитие у студентов экспрессивно-речевых, перцептивных и др. способностей, а также профессионально значимых качеств личности переводчика (расположенность к слушателям, самообладание, профессиональный такт и профессиональная этика т.д.).

Руководитель практики ставит перед студентами определенные цели, специфичные в той или иной организации: овладеть методами работы с официальной документацией, справочными и информационными материалами, научной литературой, а также Интернет-ресурсами на иностранных языках; овладеть умениями и приобрести навыки работы с деловой документацией и текстами соответствующей сложности; отработать навыки анализа и реферирования источников различного характера; отработать умения и навыки в сфере письменного и устного перевода; приобрести навыки составления дипломатической и бизнес-документации; освоить передовые технологии в сфере современной ориенталистики.

Все эти цели обсуждаются с руководителями со стороны базы практик южнокорейских организаций и компаний. На основе совместных усилий со стороны партнеров на сегодняшний день практика базируется на знаниях, полученных студентами при изучении дисциплин «Основы профессиональной деятельности переводчика», «Практическое аудирование», «Культура речи и языковая коммуникация», «Теория и практика перевода», «Практика устного перевода», «Практика письменного перевода», «Межкультурная коммуникация», «Деловое общение», «Практика информативного перевода», «Практика художественного перевода», «Стилистика и культура речи», «Перевод общественно-политических текстов» и другими.

Таким образом, теоретически в ходе изучения этих дисциплины студенты владеют орфографической, орфоэпической, лексической, грамматической и стилистической нормами иностранного языка; навыками разговорной речи для повседневного общения; понимают устную речь на общественно-политические и специальные темы. По результатам, полученным в ходе аттестации студенты умеют письменно переводить общенаучные, специальные и общественно-политические тексты с корейского языка на русский (или казахский) и обратно; переводить последовательно доклады, выступления с опорой на записи; вести двусторонний перевод деловой беседы на общенаучную и социокультурную тематику; читать и понимать со словарем специальную литературу по широкому и узкому профилю специальности; владеть основами публичной речи – делать сообщения, доклады с предварительной подготовкой; переводить и оформлять документы в соответствии с требованиями русского и корейского языков. По результатам анализа работы комиссий в период экзаменационной сессии 2015-2016 учебного года студенты имеют представление о классификации переводов, понятиях межъязыковой и межкультурной коммуникации, адекватности и эквивалентности перевода; умеют профессионально пользоваться словарями, справочниками, базами данных и другими источниками дополнительной информации; пользоваться при переводе новыми информационными технологиями.

В результате работы с представителями баз практики в 2014-2016 годы были включены дополнительные курсы в учебные планы экспериментальной образовательной программы "Переводческое дело", такие как "Бизнес-курс восточного языка", "Строительная терминология" и т.п. Но наиболее значимым результатом явилось введение в планы дисциплин из экономических и юридических специальностей. Так, студенты выбрали эту траекторию, будут слушать дисциплины "Деньги, кредит, банки", "Финансовый менеджмент", "Правовые основы бизнеса", "Корпоративное право", "Корпоративные финансы", "Контрактное право". В результате ожидается, что спрос на специалистов-переводчиков со знанием корейского языка постоянно будет увеличиваться.

Тем самым руководство южнокорейского бизнеса, а также потенциальные работодатели удовлетворены возможностью вносить предложения по введению новых курсов и регулировать программу практики студентов выпускного курса. По итогам практики работодатели принимают участие в заключительной конференции с участием оценочной комиссии. Положительные отзывы, оценивающие достижение целей были получены в

2015-2016 учебном году от таких организаций, как АО "Самсунг Инжиниринг", АО "Daegu Medical Tourism Organization", Компания ХайВил Казахстан, ТОО "Кайрат Курылыс" и другие.

Как результат, в 2016-2017 учебном году студенты отделения корееведения специальности "Переводческое дело" выбрали траекторию "Переводчик в сфере бизнеса". Традиционный подход формирования учебной нагрузки кафедры, исходя из количества часов, читаемых преподавателями был преодолен. Коллектив кафедры понимает, что только с использованием междисциплинарных связей студенты получают переводческие навыки применительно к современным условиям рынка, и специалист получит узкую квалификацию, степень его востребованности возрастет. По данным анкетирования выпускников кафедры 2014-2015 учебного года, прошедших практику в базах практики кафедры, а также работодателей только 30 процентов не нуждались в переквалификации и дополнительном образовании за счет организации. Остальные 70 процентов проходили стажировку в различных областях – от языковых курсов до технической подготовки на предприятиях с целью переподготовки.

Необходимо отметить, что формирование этой траектории было совместно с представителями - партнерами кафедры в течение продолжительной работы. Так, наиболее стабильные отношения сложились с АО "Шинхан банк Казахстан" (Shinhan Bank Kazakhstan, 123/7 Dostyk Ave., 050020, Almaty, Kazakhstan) согласно Процедурам СМК ПРО КазНУ 710-13 Карьера студентов, ПРО КазНУ 709-13 - Профессиональная и производственная практика, а также ПРО КазНУ 502-13 - Анализ со стороны руководства. Так, в лице Члена Правления Ли Ке Джонга, а также директора отдела менеджмента АО "Банк Центр кредит Казахстан" Джаксыгельдинова Н. была проделана работа по внесению изменений в рабочие учебные планы. В частности, была внедрена в учебный процесс траектория "Переводчик в сфере бизнеса" по специальности "5В050700 - Переводческое дело". В траекторию внедрены новые дисциплины такие, как "Деньги, кредит, банки", "Финансовый менеджмент", "Правовые основы бизнеса", "Корпоративное право", "Корпоративные финансы" и т.д.

В учебном процессе принимает участие директор отдела менеджмента АО "Банк Центр кредит Казахстан" Джаксыгельдинов Н. в качестве члена государственной экзаменационной комиссии, активно сотрудничает в процессе защиты дипломных работ. Идея заказа дипломных проектов сейчас разрабатывается. Кроме того, данная идея параллельно апробируется совместно с менеджером АО "Банк Центр кредит Казахстан" Сартаевым Е.Е. который читает курсы "от работодателей" - "Перевод в сфере делового общения", "Дипломатический перевод" и т.д.

Ежегодно АО "Банк Центр кредит Казахстан" принимает студентов выпускных курсов на прохождение производственной практики, проводит отчетную конференцию по итогам практики.

Опыт подобной работы постепенно внедряется во взаимодействие с другими представителями южнокорейских компаний. По результатам анализа в течении 2014-2017гг. базы практик ежегодно расширяются и обновляется состав партнеров. Так, по итогам отчетной конференции производственной практики 2014-2015 учебного года договоры о прохождении производственной практики были заключены со следующими организациями:

1. АО "Рахат" - Председатель правления Зенкова А.С. Адрес: 050002, г. Алматы, ул. Зенкова, 2а
2. Филиал АО "Самсунг Инжиниринг" - Директор компании Ким Джонг Кык. Адрес: г. Алматы, ул. Бөгенбай батыра, 150, офис. 6, 7, 7а
3. ТОО HSnK - Директор компании Ким Нам Хван. Адрес: ул. Достык 128, офис 128
4. JS Group - Директор компании Джан Су. Адрес: Байтурсынов 95
5. ТОО «Кайрат Құрылыс» - Директор компании Ким Дасыль. Адрес: г. Астана, Правый берег р. Ишим, ул. Манаса 12-й магистраль
6. ТОО "Т-Стандарт" - Ген.директор Габдуллина Н.М.
7. ТОО "КССА" - Директор компании Хан Хенг Чоль
8. ТОО "Le Cons" - Директор компании Павлюченко В.С. Адрес: г. Алматы, р. Алмалиский, ул. Панфилова д. 151, кв. 12
9. АО "Шинхан Банк Казахстан" - Директор компании Ли Кё Джонг. Адрес: Алматы 050020, пр. Достык 123/7
10. ТОО "Expert Miracle Mixture"
11. ТОО «КОКАЗ ЛАЙН» - Директор Ким Джин Сонг. Адрес: обл. Алматинский, р. Карасайский, село Кокозек
12. Филиал АО Korea Electric Power Corporation - Директор компании Джехи Ли
13. КЕРСО, Адрес: РК; Алматы 050051, пр. Достык 134(уг. Жолдасбекова), БЦ «Пионер-2», офис 501
14. ТОО «Сило Энерджи» - Директор компании Чо Сон Кван
15. ТОО Youngsan Kazakhstan - Директор компании Чонг Ман Су. Адрес: г. Алматы, ул. Макатаева 117, Корпус «А», 5-этаж, 525 кабинет
16. ТОО Редакция газеты «Коре Ильбо» Абдикаримова С.

По результатам анализа трудоустройства выпускников 2015 года, прошедших практику в 2014-2015 учебном году низкий процент трудоустройства подтвердили студенты с высокой успеваемостью в организациях малого бизнеса. На рабочих совещаниях при Посольстве Республики Корея отмечался тот факт, что "первая волна южнокорейских предпринимателей вышла с территории Казахстана с глубоким разочарованием, многие организации испытывают трудности в длительном нахождении рынка по причине

отсутствия профессиональной поддержки в переводе в том числе". В совокупности с экономическими потрясениями, трудностями восприятия постоянно меняющегося казахстанского законодательства, а также психологического восприятия и установления взаимопонимания с казахстанскими гражданами многие компании прекратили свою деятельность. В связи с этим, вопрос о трудоустройстве решался не всегда стабильно.

В результате в качестве потенциальных баз практики были предложены крупные организации и предприятия, с которыми позже велась работа по заключению договоров. Среди них:

1. Центр просвещения Республики Корея в Алматы - Директор Ким Джон Иль. Адрес: г.Алматы, ул.Абая 198а

2. SAMSUNG - Президент Ким Юн Су. Адрес: г.Алматы, пр.аль-Фараби, 36, финансовый центр, здание В.

3. АО "БанкЦентрКредит" - заместитель директора Джонг Джу Ан. Адрес: г.Алматы, ул.Ал-Фараби, 38с

4. АО "Шинхан банк Казахстан" - Председатель Чой Менг Кью. Адрес: г.Алматы, пр.Достык123-7

5. Представительство иностранной компании "ASIANA AIRLINESInc". Директор Ли Енг Хак. Адрес ул.Ахметова, 1а, KDI, офис 35

6. Smart Card - Директор Ли Джонг Ву. Адрес: г.Алматы, ул.Емцова47

7. ТОО KEI-FLAZA - Директор Юн Чжон Кван. Адрес: г.Алматы, ул.БогенбайБатыра 214, оф.13

8. КОТРА (Коммерческий Отдел Посольства Республики Корея в Алматы) - Директор ДжонгУэ Ёнг . Адрес: г.Алматы, ул.Тимирязева42, БЦ<Экспо сити> Павильон 15-107

9. АО «Рахат» - Председатель правления -Зенкова А.С. Адрес: г.Алматы, ул. Зенкова, 2а

10. Филиал АО «Korea Electric Power Corporation» - Директор Джехи Ли. Адрес: г.Алматы, пр. Достык 134(ул.Жолдасбекова), БЦ «Пионер-2», офис 501.

Таким образом, опыт проведения производственных практик и тесного сотрудничества приводит к новым результатам. В 2016-2017 учебном году из числа студентов выпускного курса по итогам конкурса на соответствие требованиям к сотрудникам АО "Шинхан банк Казахстан" была принята студентка 4 курса специальности "Переводческое дело" Ким Валерия. Данная вакансия была объявлена в ТОО "Aspen Construction" как в дочернем предприятии АО "Шинхан банк Казахстан". Конкурентоспособность наших выпускников подтверждается заключением трудового договора выпускницы 2017 года.

Кроме того, за этот период по инициативе Председателя Правления АО «Шинхан банк Казахстан» г-на Чой Менг Кью ежегодно предоставляла стипендии шести наиболее выдающимся студентам кафедры из числа социально-незащищенных слоев контингента. Данная инициатива постепенно поддерживается многими южнокорейскими компаниями и организациями. Так, в 2016-2017 учебном году к постоянным партнерам по студенческим стипендиям присоединилась Южнокорейская Ассоциация малого и среднего бизнеса в Казахстане в лице ее вице-президента Ким Сонг Тхэ.

Автор надеется, что формирующаяся в процессе совместных усилий коллектива кафедры Дальнего Востока с современными партнерами в качестве баз практики новая модель современного корееведа обеспечит высокую конкурентоспособность наших выпускников. В свою очередь, Казахский национальный университет имени аль-Фараби станет кузницей кадров, лидеров современного общества, надежной опорой и поддержкой продвижения идей в области предпринимательства, образования и науки в Казахстане и на мировом уровне в целом, которые несомненно будут способствовать повышению уровня взаимопонимания между Казахстаном и Южной Кореей.

Ергобек Ш., Алтаева К.

ОБЩЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ АККРЕДИТАЦИЯ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ И ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В СИСТЕМЕ ГАРАНТИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

В своем послании посланий народу Казахстана Стратегия Казахстан – 2050 Президент поставил задачу: «С учетом нового курса «Казахстан-2050» поручаю Правительству начиная с 2013 года обеспечить развитие системы инженерного образования и современных технических специальностей с присвоением сертификатов международного образца». Однако данное поручение не выполнено. Почему? Есть ли на то основания?

В условиях инновационной экономики и экономики знаний генерация новых знаний и технологий достигается за счёт объединения усилий университетов, государства и бизнеса, то есть за счет реализации идеи тройной спирали, являющихся ключевыми элементами инновационной системы любой страны. Но объединить и институционализировать эти условия призваны общественно значимые механизмы как-то аккредитация, сертификация и другие важные

К признанным Европейским инструментам гарантии качества образования (Quality assurance) относятся:

– Аккредитация (accreditation)

– Оценивание (evaluation)

– Аудит (audit)

– Бенчмаркинг (benchmarking)

– SWOT-анализ.

Роль каждого из этих инструментов тяжело переоценить. Однако остановимся на самом актуальном и известном в Казахстане инструменте каковой является аккредитация.

В самом общем смысле аккредитация (лат. *accredo*, «доверять») - это процесс, в результате которого приобретает официальное подтверждение соответствия качества предоставляемых услуг какому-то стандарту. При этом среди множества классификации разделяются два вида аккредитации:

1) оценка деятельности организации образования по качественному представлению образовательных программ в соответствии с заявленным статусом;

2) специализированная аккредитация - оценка качества отдельных образовательных программ, реализуемых организацией образования.

При этом следует выделять три базовых вида самих аккредитационных агентств по условиям создания и в зависимости от миссии и уровня признания аккредитационных агентств, что безусловно влияет на само содержание процесса аккредитации:

1) Государственная аккредитация, которая гарантирует вузам признание со стороны государства. Отличительными чертами государственной аккредитации является:

– Аккредитационный орган создан государством

– Определение типа вуза (университет, академия, институт)

– Целевое финансирование образовательного процесса независимо от формы собственности или выделение образовательных грантов

– Присвоение диплома государственного образца

– Подтверждение выполнения минимального уровня требований, определенных государством.

Около 10% вузов не могут пройти данный вид аккредитации. Государственная аккредитация является признаком не готовности государственных органов от отказа не свойственных себе функции. При этом данная аккредитация реализуется в странах постсоветского пространства где используется наряду с такими видами контроля как государственная аттестация и соответствие лицензионным требованиям. Все это усиливает роль государственных органов и делает функцию аккредитации не столь очевидной. Государственная аккредитация практикуется и в ряде стран и Европейского союза, однако, с небольшими изменениями.

Во-первых, государственная аккредитация в таких странах Европы как Италия и Испания могут комбинироваться с независимой общественно-профессиональной аккредитацией. То есть присутствует практика системы взаимных договоров когда государство являясь учредителем аккредитационного органа, признает стандарты и результаты аккредитации общественно-профессиональной выдавая свой сертификат наряду с общественно-профессиональным сообществом;

Во-вторых, государственная аккредитация исключает все остальные виды контроля и регулирования со стороны государственных органов.

2) Независимая общественная аккредитация которая гарантирует признание со стороны общества. Отличительными чертами общественной аккредитации являются:

– Аккредитационный орган создан независимыми и/или общественными организациями;

– Высокий имидж;

– Соответствие высоким требованиям стандартов;

– Демонстрация постоянного улучшения;

– Подтверждение высокого уровня;

– Демонстрация признания общественности.

При этом данный вид аккредитации не могут пройти около 20% от всех вузов или программ. Данный вид аккредитации активно практикуется в Республике Казахстан. После расформирования Национального аккредитационного Министерства образования и науки Республики Казахстан было естественно, что площадка была передана в пользу общественной аккредитации. По образцу Соединенных Штатов Америки была создана система Национальных реестров где Национальный реестр №1 представляет из себя реестр аккредитационных органов, Национальный реестр №2 реестр организации образования прошедших институциональную аккредитацию и Национальный реестр №3 реестр образовательных программ прошедших специализированную аккредитацию. Казалось бы все гладко и система должна работать но есть ряд причин которые не позволяют реализовать полноценно тот потенциал который разработан.

Во-первых, в реестре отсутствует конкурентная среда. При создании системы реестров законодатели не предусмотрели, что такие требования как полноправное членство в Европейских сетях не может быть осуществлено без легального признания на родине. Так большинство Европейских сетей выставляет данное требование в качестве первичного признака аккредитационного органа. Получается своего рода замкнутый круг. Чтобы войти в Национальный реестр №1 и стать аккредитационным агентством нужно быть членами международных сетей, однако чтобы стать членами международных сетей требуется быть в Национальном реестре №1. Парадокс. Но это не все.

Во-вторых, в отношении аккредитации применяются нормы законодательства о государственных закупках. Вроде бы благое начало. В Республике Казахстан установлен национальный режим и режим наибольшего благоприятствования для большинства стран. Можно говорить о равноправии субъектов предпринимательства и других принципах, которые закрепляет законодательство в данной области. Однако, очевиден тот факт, что не все так гладко. Проблемы начинаются с момента, когда вуз объявляет тендер. Для участия в тендере необходимо иметь электронно-цифровую подпись. А для этого необходимо регистрация в Республике Казахстан. Это приводит к двойному налогообложению и другим проблемам. Представьте себе, что аккредитацией могут заниматься только некоммерческие организации, для которых подобное налогообложение

делает их деятельность на территории Казахстана крайне не выгодным. При этом только недавно было снято ограничение, которое гласило, что институциональную аккредитацию вузы могли пройти только в отечественных аккредитационных агентствах. Вот и монополизация рынка. Фактически созданы тепличные условия для прохождения аккредитации только в двух отечественных агентствах. Данная проблема не нашла своего решения для абсолютного большинства государственных вузов.

В-третьих, последние изменения в законодательстве коснулись деятельности аккредитационных Агентств из США так как было введено новое требование о членстве в Европейских сетях по гарантии качества. Что же будет с аккредитацией, которую проводили эти агентства не понятно.

В-четвертых, государственный орган не отказался не от одной функции по контролю. Ожидалась отмена государственной аттестации, однако этого не произошло, ожидалось сокращение количества различных видов внешнего контроля, но и этого не произошло. Само собой напрашивается вопрос о целесообразности аккредитации в данных условиях.

3) Третий вид аккредитации о котором законодательство Казахстана вообще не говорит общественно-профессиональная аккредитация которая гарантирует максимальную интеграцию рынка образовательных услуг и рынка труда. Отличительными чертами данного вида аккредитации являются:

- Аккредитационный орган создается профессиональными ассоциациями (ассоциацией экономистов, педагогов, медиков, инженеров);
- Имидж в профессиональном сообществе;
- Активное влияние работодателей на содержание образования;
- «Заточка» под рабочее место;
- Гарантированное трудоустройство и признание квалификации;
- Демонстрация высокого качества и сформированной профессиональной компетентности.

Данный вид аккредитации проходит не более 20% программ.

В развитых странах (США, Великобритания, Канада, Япония и др.) существует двухступенчатая система гарантий качества подготовки специалистов в области техники и технологий – профессиональных инженеров.

Первая ступень – общественно- профессиональная аккредитация инженерных образовательных программ в университетах: АВЕТ (США), ЕСУК (Великобритания), СЕАВ (Канада), JABEE (Япония) и др.

Вторая ступень – сертификация и регистрация профессиональных инженеров: NCEES (США), ЕСУК (Великобритания), Engineers Canada (Канада), IPEJ (Япония) и др.

Аккредитация образовательной программы – подтверждение того, что ее реализация позволяет выпускникам начать профессиональную деятельность («вхождение» в профессию).

Сертификация специалиста – подтверждение того, что его квалификация позволяет качественно и ответственно вести самостоятельную профессиональную деятельность («овладение» профессией).

Вот для этого и необходимо создание соответствующей системы общественно-профессиональной аккредитации.

Ергобек Ш.К. Шайкенов Б.А. Қойшыбайұлы Е. Салқараев Ж.К. Алтаева К. Ж. МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕЙТИНГ ВУЗОВ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

В наиболее развитых странах в последние годы интенсивно используются рейтинги университетов. Это связано с тем, что естественным итогом расширения спроса и предложения образовательных ресурсов в условиях рыночной экономики стало стремление к коммерциализации и, соответственно, формирование рынка образования. При этом очевидным желанием тех, кто предъявляет спрос на образование, является получение качественных знаний при минимальных затратах, а тех, кто предоставляет эти знания — высших учебных заведений — максимизация дохода при хорошем усвоении знаний учащимися.

Рейтинги университетов базируются на различных критериях оценки, поэтому с их помощью можно определить состояние и уровень конкретных вузов, сопоставить отечественные и зарубежные вузы, выявить тенденции развития системы образования.

В настоящее время наиболее влиятельными мировыми рейтингами университетов считаются:

– Академический рейтинг мировых университетов, который часто называют «Шанхайский рейтинг» (Academic Ranking of World Universities (ARWU)), составляется Шанхайским университетом Цзяо Тун ежегодно с 2003 года;

– Рейтинг мировых университетов QS («QS World University Rankings»), бывший Рейтинг мировых университетов «Times Higher Education» – QS («Times Higher Education – QS World University Rankings» (THES или THE-QS)), который составлялся компанией «Quacquarelli Symonds» совместно с журналом «Times Higher Education Supplement» ежегодно с 2004 года, а с 2009 года «Quacquarelli Symonds» составляла его по прежней методологии уже без участия «Times»;

– Рейтинг мировых университетов «Times Higher Education» (Times Higher Education World University Rankings (THE)), который «Times Higher Education» (бывший «Times Higher Education Supplement») составляет с 2010 г. самостоятельно, с использованием базы данных цитирования «Thomson Reuters».

Каждая из этих систем ранжирования отличается определенными особенностями. Так, рейтинг британской компании QS оценивает академическую репутацию вуза, мнения работодателей о выпускниках учебного

заведения, соотношение числа преподавателей и студентов, долю сотрудников с докторскими степенями, количество научных публикаций относительно численности научно-педагогического состава, цитируемость научных публикаций, долю иностранных преподавателей и студентов и так далее. Кроме мирового рейтинга вузов QS выпускают рейтинги по специальностям и сравнивают университеты отдельных регионов мира (в частности, существует рейтинг университетов стран БРИКС).

Рейтинг университетов мира Times Higher Education, или просто рейтинг Times, считается единственным проектом, в котором учитываются все самые важные критерии успешной деятельности университетов: уровень преподавания, уровень научных исследований, уровень академического обмена и международное сотрудничество. Информацию по каждому критерию дают сами университеты, а составители сравнивают их и выводят общий балл. Все эти критерии объединены в пять групп: преподавание (30% от общего балла), исследования (30%), цитирование в научно-исследовательских кругах (30%), инновации и влияние на экономику (2,5%), международное сотрудничество на всех уровнях — студенты, преподаватели, сотрудники вуза (7,5%).

Шанхайский рейтинг формируется на основании шести объективных показателей, таких как число выпускников и сотрудников, количество лауреатов Нобелевской или Филдсовской премии, наличие высоко цитируемых исследователей, статей, опубликованных в журналах Nature и Science, и производительность университета в расчете на душу населения. Ежегодно в рейтинг ARWU входят более 1200 университетов, и информация о 500 лучших публикуется.

Кроме того, в мире существует целый ряд институтов оценки рейтинга университетов, которые применяют разные методы и методики оценок и расчетов.

Несмотря на разницу в применяемых методиках, эти рейтинги объединяет то, что в них придается все большее значение критерию научно-исследовательской деятельности, поскольку, по мнению большинства экспертов, научная работа напрямую связана с качеством высшего образования, эффективностью работы вузов.

Анализ современного уровня образования на основании рейтингов в Казахстане показывает, что республика практически остается на низком уровне стран «третьего мира» и сегодня необходимо найти пути роста конкурентоспособности образования.

Для этого необходимо как минимум создать постоянно действующую открытую виртуальную площадку для дискуссий о путях устойчивого развития национальных вузов не только в нашей стране, но объединить усилия в рамках конвертируемости дипломов о среднем и высшем образовании таких стран как СНГ.

Только таким образом, сообща, все реформаторы этих стран: как в государственных органах управления образованием, в профессиональной среде, в среде работодателей, так и среди общественности смогут определить механизмы повышения конкурентоспособности университетов и образовательной системы в целом. Только при масштабной мобилизации всех заинтересованных в развитии системы образования лиц и организаций можно достичь поставленной цели - достижения большинством казахстанских университетов уровня мирового класса.

В Казахстане представители политических и научных элит апеллируют в основном к национальному рейтингу. Международные - пока зачастую остаются вне поля зрения. О них вспоминают, как правило, только на момент поступления в Вузы. Возможно, на них стоит чаще обращать внимание общественности, профессионалам образования и экономистам, чтобы иметь более полное и не зависящее от результатов одного рейтинга мнение об уровне конкурентоспособности университетов Казахстана. Однако, этот вопрос пока не ставится и широко не обсуждается. Но в этой связи актуализируется необходимость перестройки национального рейтинга таким образом, чтобы отслеживаемые им параметры могли помочь казахстанским вузам следовать в направлении роста их конкурентоспособности согласно мировым тенденциям и достижения главной цели - высшие позиции в международных рейтингах университетов.

Если опираться на данные международных рейтингов ведущих мировых университетов, позиция Казахстана в них крайне слабая. The Times Higher Education World University Rankings (THE), Academic Ranking of World Universities (ARWU) или Quacquarelli Symonds World University Rankings (QS) занимают университеты Соединенных Штатов. Второе место прочно закреплено за учебными центрами Великобритании – 10-20%.

При этом сложившийся стереотип о прямой взаимосвязи качества образования и степени его финансовой поддержки со стороны государства статистикой не подтверждается. Так, например, по данным Всемирного банка больше всего на образование (в % от ВВП) тратят Литва (17,7%), Куба (12,8%), Дания (8,5%), Намибия (8,4%). По данному показателю лидер международных рейтингов США оказываются на 53-ем месте, направляя на образование 5,2% (в отношении к ВВП) государственных расходов. Великобритания тратит чуть больше – 5,7% (в отношении к ВВП).

Сравнительный анализ представленности стран в международных рейтингах ставит перед Казахстанским образованием как минимум две задачи: задачу повышения престижа Казахстанских университетов для вхождения мировых рейтингов, и необходимость разработки собственных национальных рейтингов для более полного и объективного понимания и представления картины развития отечественного образования и науки. При этом стоит учитывать, что лишь финансовым стимулированием решить первую задачу невозможно. Как подтверждает приведенная статистика, вопреки сложившемуся стереотипу, качество науки и образования не имеет устойчивой и прямой связи с уровнем государственного финансирования.

Таким образом государственная политика в сфере образования должна быть нацелена не только на прямую финансовую поддержку отечественных вузов, но и на стимулирование руководства самих университетов к

самостоятельному поиску и диверсификации финансовых источников. Привлечение бизнес-инвестиций, грантовой поддержки, развитие научно-технологических парков – вот далеко не полный список форм сотрудничества между исследовательскими университетами и потенциальными инвесторами.

Международные рейтинги университетов традиционно воспринимаются как важная составляющая оценки экономического развития и сравнения достижений высшего образования различных стран мира. Статистика показывает, что престижные университеты существуют не только в странах с высокоразвитой экономикой (США и Европа). В список 200 лучших университетов входят вузы 28 стран. На передовые позиции начинают выходить национальные системы, не имеющие укоренившихся «вековых» традиций в высшем образовании. Так, в рейтинге ТНЕ 30-е место занимает Австралия, опережающая Германию, Японию, Канаду, Францию и Нидерланды (при этом Австралийский национальный университет занял 16-е место, Мельбурнский — 27-е). В первую сотню вузов входят Университет Новой Зеландии и два университета Сингапура.

Несмотря на важность глобальных университетских рейтингов, подходы к их составлению должны быть столь же гибкими, сколь быстро и разнообразно меняется окружающая реальность под влиянием глобализации и активизации экономики знаний. В новых условиях к рейтингам предъявляются дополнительные требования: усиление объективности в отражении слабых и сильных сторон каждого вуза, повышение внимания к прикладным результатам и исследовательской работе.

Эффективность высшего образования в условиях новой экономики становится стратегическим направлением инновационной политики растущего числа стран мира. Задавая тон этой тенденции, обращает все большее внимание на важность именно исследовательской работы ведущих университетов, их вклада в решение основных глобальных проблем человечества. Весьма характерно, что этот приоритет по существу совпадает с мнением представителей малых университетов развивающихся стран. Для последних главной задачей высшего образования также является цель оказания помощи своим регионам в выравнивании и ускорении экономического развития, в борьбе с бедностью и социальным неравенством.

В связи с этой общей тенденцией отношения к рейтингам, их совершенствованию и сферам применения, Казахстан должен более взвешенно относиться к факту своего отставания от ведущих стран, одновременно используя все реальные возможности модернизации своего ВПО (высшее профессиональное образование) в рамках общенациональной инновационной стратегии. Как показывает анализ новых тенденций в рейтинговой оценке университетов, научные исследования (фундаментального и прикладного характера) должны для Казахстана превратиться из вспомогательного элемента учебного процесса в его необходимый внутренний элемент.

Список литературы:

1. Altbach, Philip G. The globalization of college and university rankings.
2. Change: The Magazine of Higher Learning 44.1 (2012): 26-31.
3. Интернационализация высшего образования: тенденции, стратегии, сценарии будущего. — М.: Логос, 2010.
4. Шестопалова А.В. Сравнительный анализ статистики и методологии мировых рейтингов вузов // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. Выпуск 1 (45), том 9, 2016.
5. Балацкий Е.В., Гусев А.Б. (2008): Рейтинги национальных систем высшего образования// Мир измерений, №4 (86).
6. Rauhvargers, Andrejs. "Global university rankings and their impact."
7. European University Association, 2011.
8. Карпенко О.М., Бершадская М.Д. Высшее образование в странах мира: анализу данных образовательной статистики и глобальных рейтингов в сфере образования. — М.: Изд-во СГУ. — 2009.

Ергобек Ш., Алтаева К.

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАЧЕСТВА ИНЖЕНЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ НА ПРИМЕРЕ ПРОЕКТА TEMPUS QUEЕСА

Введение. Центральнo-Азиатский регион будучи соседним с Европейским Союзом обладает рядом специфических характеристик. Столь близкое расположение к Европейскому сообществу способствует развитию отношения между регионами. За 20 летнюю историю независимости региона были реализованы сотни проектов по развитию инженерного образования. Однако в контексте обеспечения качества TEMPUS QUEЕСА это уникальный проект как для Центральнo-Азиатского региона так и для Европейского союза. Опыт Европейского союза в области обеспечения качества является одной из ведущих в мире и может послужить крепким фундаментом для развития данного института в соседних регионах.

Основная часть. 1. СТАТУС-КВО И СОВРЕМЕННАЯ СИТУАЦИЯ НА РЫНКЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ИНЖЕНЕРНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ В ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКОМ РЕГИОНЕ

На сегодняшний день вопросы обеспечения качества в инженерном образовании представляют из себя довольно сложный клубок формирующихся процессов. Концептуально вопросы аккредитации до конца решены только в Республике Казахстан. Законодательство Казахстана[1] рассматривает вопрос аккредитации с призмы неправительственного сектора обеспечения качества. Роль государственного контроля и обеспечения качества в образовании постепенно снижаются, передавая пальму первенства неправительственному сектору.

На стадии формирования данной системы находится и Кыргызстан [2]. Однако принципиальным отличием между двумя странами в вопросах аккредитации заключается в том что если в Кыргызстане аккредитация это добровольный акт со стороны высшего учебного заведения то в Казахстане хотя и утверждается принцип добровольности однако государство ставит жесткие условия для проведения аккредитации. Например законодательство устанавливает что для выделения государственного грантового финансирования необходимо чтобы образовательная программа прошла специализированную аккредитацию и чтобы получить государственный грант вуз должен пройти институциональную аккредитацию. То есть в случае с Казахстаном вопросы обеспечения качества являются необходимым пререквизитом для получения государственного финансирования. В других странах региона подобных требований нет. Более того в Казахстане сформирован так называемая система национальных реестров [3] чего не скажешь о других странах региона. Конечно следует также отметить что благодаря данной системе у казахстанских вузов значительный опыт казахстанских вузов в системе EUR-ACE [4]. На сегодняшний день более 75 инженерных образовательных программ казахстанских вузов уже получили или на стадии получения данного лейбла.

При этом следует заметить что в таких странах как Узбекистан[5] и Таджикистан [6] внедряется система государственной аккредитации. Данная система предусматривает аккредитацию как еще одну форму государственного контроля в дополнении к государственной аттестации. Отсутствие независимой общественно-профессиональной аккредитации и замена ее государственными инструментами регулирования создает некую иллюзию о неоднозначности подхода в реализации повышения качества инженерного образования. Таким образом подходы к вопросам обеспечения качества в образовании и инженерного образования в частности.

2. ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА TEMPUS QUEESA

Проект TEMPUS QUEESA был направлен на создание и укрепление инженерных обществ в Центральной Азии и улучшение системы обеспечения качества инженерного образования в странах региона посредством создания аккредитационных центров на базе этих обществ. При этом самим проектом предусмотрено создание всей инфраструктуры обеспечения качества. Так, проект предусматривает подготовку специалистов в области аккредитации инженерных образовательных программ, подготовку Центрально-Азиатских рамочных стандартов аккредитации, пробную и актуальную аккредитацию инженерных образовательных программ в странах участниках проекта.

В проекте принимали участие как партнеры с Центрально-Азиатского региона, так и партнеры с различных стран Европейского Союза, а также что не маловажно Европейская сеть по обеспечению качества в области инженерного образования и ряд крупных Агентств авторизованных в данной сети (ENAE) [7].

Проект еще не подошел к концу однако можно провести некий анализ тех проблем которые появились в ходе реализации проекта.

Во-первых, это ярковыраженная сложность законодательства стран региона в отношении неправительственного сектора [8]. Как мы отметили выше проект предусматривал создание сети обществ инженерного образования. Так своевременную регистрацию в органах юстиции прошло только Общество инженерного образования Кыргызстана. В Казахстане Казахстанская Ассоциация инженерного образования была создана до начала проекта, а вот общество инженерного образования Узбекистана прошла регистрацию намного позже, не говоря уже о коллегах из Таджикистана[9] которые так и не провели регистрацию независимого юридического лица создав инженерное общество при Ассоциации выпускников Таджикского государственного технического университета. А если учесть что неаффилированность с государством является одним из базовых требований для аккредитационных Агентств при вхождении в Европейскую сеть по обеспечению качества в инженерном образовании ENAE [10], то данный факт создает серьезную юридическую проблему при вступлении в данную сеть.

Во-вторых, одним из требований при вхождении в европейскую сеть по обеспечению качества в инженерном образовании ENAE является вхождении страны регистрации в Европейского пространства высшего образования. Из Центрально-Азиатских стран такой страной является только Казахстан. Все остальные страны региона таковыми не являются что однако не мешает им применять стандарты ENAE в ходе своей деятельности.

В третьих опять же наличие факторов государственного регулирования образовательной деятельности и отсутствие в ряде стран регионов понятия общественно-профессиональной аккредитации не позволят создать аккредитационные центры в этих странах за ненадобностью и юридическим не признанием со стороны государства. В этих условиях вообще вызывает сомнение финансовая устойчивость вновь созданных обществ инженерного образования, после окончания проекта.

В четвертых проект поставил и попытался реализовать весьма сложную задачу по созданию Центрально-Азиатских рамочных стандартов по аккредитации инженерных образовательных программ. Однако за прошедшие двадцать лет у стран региона так трансформировались системы образования что представить себе один единый стандарт который смог бы объединить все страны региона. Как следствие весьма широкие рамочные стандарты, которые не всегда соответствуют нормативным актам которые регулируют деятельность в системе образования. Таким образом можно заметить что система ГОСО которая широко распространена в странах региона весьма тяжело может существовать с данными стандартами.

В пятых финансовые возможности проекта не предусмотрели ряда важных моментов. К примеру проект не смог профинансировать актуальную аккредитацию в Казахстане так как для того чтобы покрыть расходы

приезжающих для аккредитации экспертов, эти эксперты должны были быть постоянными работниками аккредитационных агентств. В ином случае организация не могла получить финансирование. Но не одно аккредитационное Агентство в мире не содержит такого количества экспертов у себя в штате. Более того проект не предусмотрел одного из важнейших факторов процесс авторизации в ENAEE. Данный процесс является весьма затратным и в рамках проекта надо было бы предусмотреть средства для серии визитов экспертов ENAEE для Аккредитационных Агентств которые проходят процедуру авторизации.

3. ИТОГИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА И ЕГО ЭФФЕКТ НА КАЧЕСТВО ИНЖЕНЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Однако нельзя не отметить и положительную сторону данного проекта. Данный проект безусловно дал серьезный толчок для переосмысления образовательных программ в области инженерии. Рассмотреть возможности альтернативного регулирования процесса обеспечения качества. Участие экспертов из Центральной Азии в процедуре аккредитации безусловно будет способствовать развитию нового взгляда на так называемую проблему дизайна образовательных программ. Создание инженерных обществ в странах региона безусловно будет стимулировать развитию данной системы обеспечения качества. Более того укрепиться сознание необходимости сотрудничества в данной сфере как между странами региона так и с европейскими партнерами.

Участие же в данном проекте ENAEE как аффилированной структуры FEANI [11] позволяет странам региона в целом представить себе картину динамики развития не только обеспечения качества и аккредитации но и сертификации инженерных кадров. Безусловно стандарты аккредитации инженерных образовательных программ ENAEE основано на критериях вхождения образовательных программ тех или иных стран в индекс FEANI что конечно же положительно сказывается на мобильности инженеров региона. В данном контексте актуализация проекта и внедрение ее результатов в жизнь будет способствовать развития инженерного образования.

Выводы. Проект Европейского союза TEMPUS QUEECA представляет собой уникальную программу сотрудничества между соседними регионами. Пожалуй трудно оценить вклад наших европейских партнеров в развитие данного проекта. Данный проект явился очень важным шагом в интеграции систем обеспечения качества Европейского союза и Центрально Азиатского региона. Участие и сотрудничество в подобных проектах безусловно дает новый толчок для развития инженерного образования.

Список литературы:

1. Со всеми мероприятиями проведенными в рамках проекта а также его целями и задачами можно ознакомиться на сайте http://www.queeca.eu/tempus_queeca_1.html
2. Закон Республики Казахстан Об образовании (с изменениями и дополнениями по состоянию на 19.05.2015 г.)
3. Закон Кыргызской Республики от 30 апреля 2003 года №92 Об образовании
4. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 30 декабря 2011 года № 556 О создании Национальных реестров аккредитационных органов, аккредитованных организаций и образовательных программ (с изменениями и дополнениями от 04.07.2014 г.)
5. Со списком образовательных программ обладающих лейблом EUR-ACE можно ознакомиться на сайте <http://eurace.enaee.eu/>
6. Закон Республики Узбекистан об образовании/Ведомости Олий Мажлиса Республики Узбекистан, 1997 г., № 9, ст. 225; 2013 г., № 41, ст. 543
7. Закон Республики Таджикистан от 22 июля 2013 года №1004 Об образовании (В редакции Законов Республики Таджикистан от 14.03.2014 г. №1081, 26.07.2014 г. №1125)
8. С информацией о сети можно ознакомиться на официальном сайте <http://www.enaee.eu/>
9. Закон Республики Узбекистан об общественных объединения в Республике Узбекистан (Ведомости Верховного Совета Республики Узбекистан, 1991 г., № 4, ст. 76; 1992 г., № 9, ст. 363; Ведомости Олий Мажлиса Республики Узбекистан, 1997 г., № 4-5, ст. 126; 1998 г., № 3, ст. 38; 2004 г., № 1-2, ст. 18; Собрание законодательства Республики Узбекистан, 2004 г., № 25, ст. 287, № 51, ст. 514; 2008 г., № 52, ст. 513; 2014 г., № 50, ст. 588)
10. Закон Республики Таджикистан от 12 мая 2007 года №258 Об общественных объединениях (В редакции Законов РТ от 20.03.2008 г. №384, 21.07.2010г. №621, 19.03.2013 г. №962)
11. Standards and Guidelines for Accreditation Agencies/ EUR-ACE® Framework Standards and Guidelines// <http://www.enaee.eu/wp-content/uploads/2015/04/EUR-ACE-Framework-Standards-and-Guidelines-Mar-2015.pdf>
12. С деятельностью Европейской Федерации Национальных инженерных Ассоциации можно ознакомиться на сайте <http://www.feani.org/site/index.php>

Ешова Ж.Т., Акбаева Д.Н.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВНЫЕ ПРОЦЕССЫ И АППАРАТЫ ХИМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ» В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ В РАМКАХ ИНТЕГРАЦИИ В МИРОВОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО

В настоящее время, в век глобализации образование стало конкурентоспособным, высококачественным и выпускники высших учебных заведений могут легко продолжить обучение в зарубежных вузах. Поэтому

интенсивные темпы и уровень развития науки и техники в мире требуют свободного владения иностранными языками для более качественного и полноценного получения необходимых теоретических и практических знаний, умений и навыков. В своём Послании народу Глава государства отметил, что «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками: казахский язык – государственный, русский язык как язык межнационального общения и английский язык – язык успешной интеграции в глобальную экономику» [1]. В этой связи высшая школа Казахстана должна стремиться к достижению мирового уровня образования и к вхождению в единое образовательное пространство. Механизмом достижения поставленных целей является выполнение параметров Болонского процесса. Они включают трехуровневую систему высшего образования, кредитную технологию обучения, академическую мобильность студентов и преподавателей, а также контроль качества высшего образования.

В статье рассматриваются особенности методики преподавания дисциплины «Основные процессы и аппараты химической технологии» для технологических специальностей: «5B072000 – Химическая технология неорганических веществ», «5B072100 – Химическая технология органических веществ» кафедры физической химии, катализа и нефтехимии факультета химии и химической технологии КазНУ им. аль-Фараби. Данный курс является базовой дисциплиной для такого курса как «Общая химическая технология» и специальных технологических дисциплин, использующих его методы и результаты для завершения общеинженерного образования.

Основная учебная программа дисциплины разработана в соответствии с типовой учебной программы, которая утверждена ректором нашего университета, и реализуется в рабочих учебных программах для подготовки студентов казахского, русского и английского отделений.

На факультете химии и химической технологии, начиная с 2013-2014 учебного года по настоящее время, занятия ведутся на трех языках. Данные для обучающихся по дисциплине «Основные процессы и аппараты химической технологии» по специальностям 5B072000 – Химическая технология неорганических веществ» и «5B072100 – Химическая технология органических веществ» приведены в таблице 1.

Таблица 1 – Сводная таблица для обучающихся по дисциплине «Основные процессы и аппараты химической технологии»

Учебный год	Семестр	Дисциплина, число кредитов	Специальность, курс	Язык обучения и число обучающихся
2013 – 2014	Осенний	Основные процессы и аппараты химических производств, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 84 студента; русский – 26 студентов; английский, 20 студентов, из них: р/о – 12 студентов; к/о – 8 студентов.
	Весенний	–	–	–
2014 – 2015	Осенний	Основные процессы и аппараты химических производств I, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 95 студентов; русский – 33 студента; английский, к/о – 12 студентов.
		Основные процессы и аппараты химико-технологического производства, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 3 курс	казахский – 39 студентов; русский – 9 студентов; английский, к/о – 10 студентов.
	Весенний	Основные процессы и аппараты химических производств II, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 94 студента; русский – 32 студента; английский, к/о – 12 студентов.
		Основные процессы и аппараты в химической технологии I, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 2 курс	казахский – 87 студентов; русский – 2 студента.
2015 – 2016	Осенний	Основные процессы и аппараты химических производств I, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 117 студентов; английский, 14 студентов, из них: к/о – 12 студентов; р/о – 2 студента.
		Основные процессы и аппараты в химической технологии II, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 2 курс	казахский – 84 студента; русский – 2 студента.
	Весенний	Основные процессы и аппараты химических производств II, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 117 студентов; английский, 14 студентов, из них: к/о – 12 студентов; р/о – 2 студента.
		Основные процессы и аппараты в химической технологии I, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 2 курс	казахский – 102 студента; русский – 10 студентов.

2016 – 2017	Осенний	Основные процессы и аппараты химических производств I, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 75 студентов; английский – 10 студентов, из них: к/о – 5 студентов; р/о – 5 студентов.
		Основные процессы и аппараты в химической технологии II, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 2 курс	казахский – 99 студентов; русский – 10 студентов.
	Весенний	Основные процессы и аппараты химических производств II, 3 кредита.	5B072100 – ХТОВ, 2 курс	казахский – 117 студентов; английский – 10 студентов, из них: к/о – 5 студентов; р/о – 5 студентов.
		Основные процессы и аппараты в химической технологии I, 3 кредита.	5B072000 – ХТНВ, 2 курс	казахский – 102 студента; русский – 26 студентов; английский, к/о – 7 студентов.

По курсу «Основные процессы и аппараты химической технологии» разработан учебно-методический комплекс дисциплины (УМКД) – документ, состоящий из силлабуса, краткого конспекта лекций в виде слайдов, заданий для лабораторных занятий, заданий для СРС, карты учебно-методической обеспеченности дисциплины.

Учебная программа дисциплины (Syllabus) включает в себе академическую презентацию курса, пререквизиты, литературу и интернет-ресурсы, академическую политику курса в контексте университетских морально-этических ценностей, политику оценивания и аттестации, график реализации содержания учебного курса. В академическую презентацию курса входят тип и цель учебного курса. Цель курса описывается через ожидаемый результат обучения в контексте квалификационных требований образовательной программы [2].

График реализации содержания учебного курса структурировано по модульному принципу и содержит три содержательных модуля. Содержательный модуль 1. Гидромеханические процессы, содержательный модуль 2. Теплообменные процессы и содержательный модуль 3. Массообменные процессы [3].

Методика преподавания – это совокупность рациональных методов и приемов обучения и воспитания, а метод обучения – это процесс взаимодействия между преподавателями и обучающимися, в результате которого происходит передача и увеличение знаний, умений и навыков, предусмотренных содержанию обучения.

Прием обучения кратковременное взаимодействие между преподавателями и обучающимися, направленное на передачу и усвоению конкретного знания, умения, навыка. Основными видами учебных занятий по данной дисциплине являются: лекции и лабораторные занятия.

Одним из важнейших видов учебных занятий являются лекции и составляют основу теоретической подготовки студентов. Лекции по курсу «Основные процессы и аппараты химической технологии» раскрывают состояние и перспективы развития в области процессов и аппаратов химической технологии, концентрируют внимание студентов на наиболее сложные и узловые вопросы, стимулируют их активную познавательную деятельность и способствуют формированию творческого мышления. Каждая лекция представляет собой устное изложение преподавателем основных теоретических положений изучаемого предмета или отдельной темы как логически законченное целое, и имеет конкретную целевую установку. Лекции носят проблемный характер с использованием мультимедийной техники. Основным методом в лекции выступает устное изложение учебного материала с выводом расчетных формул на доске

Лабораторные работы проводятся в целях практического освоения обучающимися теоретических положений изучаемой дисциплины, овладения ими техникой экспериментальных исследований и анализа полученных результатов, привития навыков работы с лабораторными установками, контрольно-измерительными приборами и вычислительной техникой. В настоящее время лабораторные занятия имеют все большую роль в подготовке химиков-технологов, которые прививают навыки профессиональной деятельности. Для подготовки студентов к лабораторной работе на кафедре нами разработаны методические рекомендации к выполнению лабораторных работ. Перед началом лабораторной работы преподавателями проводится проверка подготовленности студентов к выполнению лабораторных работ и инструктаж по соблюдению техники безопасности. Для этого по вопросам самоконтроля, которые приведены в методических разработках по каждой лабораторной работе проводится устный опрос студентов. Для проведения лабораторной работы разработаны план её проведения. После выполнения лабораторной работы студенты оформляют и представляют преподавателю отчет по установленной на кафедре форме и защищают его. По дисциплине выполняются лабораторные работы на следующие темы: 1) Осаждение под действием силы тяжести твердых частиц в жидкой среде; 2) Определение констант процесса фильтрования; 3) Изучение гидравлики взвешенного слоя; 4) Ознакомление с многоступенчатым поршневым компрессором высокого давления; 5) процесс дистилляции; 6) Процесс экстракции. Из вышеперечисленных работ две работы выполняются устно и по ним решаются задачи.

Самостоятельную работу студентов (СРС) как вид учебной деятельности связан со всеми формами планового учебного процесса. СРС специфичен как по содержанию, так и по многообразию методических приемов, поэтому руководство самостоятельной работой требует от преподавателя не только теоретических знаний и методических умений, но и организаторских качеств. Основными видами самостоятельной работы

студентов являются решение проблемных задач и выполнение курсовых работ. В курсе предлагаются четыре СРС в виде решения задач по трём содержательным модулям.

Курсовая работа – это один из видов самостоятельной работы студента, представляющая собой научное исследование по конкретной теме. Цель написания курсовой работы – научить студента применять полученные знания на практике для решения конкретных задач. В ходе выполнения курсовой работы студенты исследуют аппаратное оформление гидродинамических, теплообменных и массообменных процессов. Это является фундаментом для развития творческих навыков и помогает ознакомиться с основами научной работы. Курсовая работа, как и все научные работы, включает в себя несколько взаимосвязанных частей: содержание, введение, основная часть, заключение, список литературы.

Таким образом, только сочетание методических и организаторских усилий педагога, постоянная коллективная и индивидуальная забота и потребность обеспечить эффективную и качественную самостоятельную работу студентов.

Формы контроля знаний, умений и навыков студентов. Рубежный контроль успеваемости проводится дважды в семестр, по итогам которого выставляется суммарный балл в процентном выражении. Для допуска к итоговому контролю он должен быть не ниже 50 %. Итоговый контроль, как правило, проводится после изучения определённого объёма учебной дисциплины в виде письменного экзамена. По данной дисциплине предусмотрено два итоговых контроля для студентов.

Обязательной компонентой кредитно-модульной системы организации учебного процесса (КМСОУП) является рейтинговая система оценивания [2]. Максимальное количество баллов в процентном выражении, которое может получить студент по данной дисциплине, составляет 100 %, а минимальное – 50 %. По каждому виду контроля разработаны критерии оценивания, в которых предусмотрены все уровни сформированных компетенций по оцениваемому виду работ.

Для повышения качества преподавания необходимо проводить такие мероприятия, как повышение квалификации преподавателей в ближнем и дальнем зарубежье, слушать лекции ведущих учёных, проводить и участвовать в работе консультативных семинаров с ведущими специалистами в области, преподаваемой дисциплины. Разработка и усовершенствование информационного пакета дисциплины «Основные процессы и аппараты химической технологии» является неотъемлемой частью по дальнейшему внедрению кредитно-модульной системы, которая будет способствовать конкурентоспособности выпускников и престижу казахстанского высшего образования в мировом образовательном пространстве.

Таким образом, созданы необходимые предпосылки для совершенствования подготовки специалистов-практиков, способных творчески подходить к разработке инновационных технологий и внедрению их в производство, что является одной из основных целей построения и успешного функционирования исследовательского университета. Для обмена передовым опытом учебной и методической работы, постоянного совершенствования содержания, организации и методики проведения всех видов учебных занятий их итоги должны периодически обсуждаться на заседаниях кафедр, Ученых советов факультетов и Университета.

Список литературы:

1. Послание Президента РК Н.А. Назарбаева народу Казахстана "Стратегия «Казахстан – 2050 новый политический курс состоявшегося государства», материалы мероприятий, посвященных обсуждению Послания Главы государства / Отв. ред. Б. Султанов. – Алматы: КИСИ, 2013. – 228 с.
2. Академическая политика КазНУ им. аль-Фараби // Под редакцией Г.М. Мутанова. Алматы: «Казак университеті». 2014. – 368 с.
3. Акбаева Д.Н., Ешова Ж.Т. Инновационные методы в преподавании дисциплины «Основные процессы и аппараты химической технологии» // Материалы 42-й Международной научно-методической конференции. Книга 1. КазНУ им. аль-Фараби. 27-28 января 2012 г. С. 12-16.

Жакебаев Д.Б., Каруна О.Л., Костомарова А.П.

ПЕРЕХОД ВЕДУЩИХ УНИВЕРСИТЕТОВ К АКАДЕМИЧЕСКОЙ И УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ АВТОНОМИИ – ВАЖНЫЙ ШАГ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЗАКАЗАМ РАБОТОДАТЕЛЕЙ

В своих ежегодных посланиях Президент Республики Казахстан [1, 2] подчеркивает необходимость создания условий для обеспечения качественного образования, соответствующего потребностям отечественного рынка.

Переход университетов Казахстана к программе академической и управленческой автономии – одна из приоритетных тенденций в управлении процессами модернизации высшего образования. Актуальность разработки в данном направлении подтверждена решением Великой Хартии европейских университетов (Болонья, 18 сентября 1988г.) [3]. В условиях развития экономики любого государства автономия является одним из фундаментальных принципов и обеспечивает не только независимость и экономическую стабильность ВУЗа, но и способствует созданию необходимых условий для их деятельности, а все вопросы, относящиеся к содержанию образования, методике преподавания, штатному расписанию и т.п., вузы могут и должны решать самостоятельно.

За относительно небольшой период времени в Республике Казахстан созданы возможности для формирования автономии высших учебных заведений. Изучение литературы в данном направлении указывает на то, что в ближайшей перспективе вузам Казахстана предстоит конкурировать в условиях инновационной экономики, индустриализации, стремительно меняющегося рынка технологий, услуг, труда. Новый тип общественных и экономических отношений требует соответствующей образовательной модели.

В частности, перспективными с точки зрения создания новых инструментов для функционирования востребованных и перспективных направлений послевузовского образования на этапе перехода к академической и управленческой автономии видятся:

- а) разработка учебных планов с позиций компетентностного подхода;
- б) привлечение магистрантов и докторантов к разработке научно-исследовательских проектов практического характера – заказы от производства или организаций бизнеса...
- в) наладить взаимовыгодные отношения с производством по подготовке кадров (открыта профильная магистратура в рамках Государственной программы индустриально-инновационного развития РК на 2015-2019 годы).

Также, приоритетным направлением становится разработка и продвижение научно-исследовательских проектов связанных с междисциплинарной интеграцией.

Основой междисциплинарной интеграции являются междисциплинарные связи, т.е. применение знаний по одной дисциплине при изучении другой. Данный факт в условиях развития современной науки и производства рассматривается как центральное дидактическое условие успешности научно-исследовательских проектов. Необходимость междисциплинарной интеграции становится еще более очевидной, если учесть интеграционные процессы в современной науке. Если раньше фундаментальные, «прорывные» достижения в любой научной теории получались, как правило, в результате ее внутреннего развития, то для последних десятилетий характерно их появление в результате междисциплинарного научного синтеза, при котором принципиально новое возникает в соединении с другими научными теориями.

Следует понимать, что междисциплинарная интеграция многократно умножает ситуации использования знаний в новых условиях, при этом студенты, изучая дисциплины, одновременно учатся применять полученные знания в будущей работе, а это и означает новый, компетентностный уровень обучения. Также следует увеличить количество часов практического применения получаемых знаний.

Необходимо осовременить существующие учебные планы, в которых, несомненно, присутствуют междисциплинарные связи, но развитие и усиление данных связей, при сохранении теоретической целостности и практической значимости каждой дисциплины, приведет к междисциплинарной интеграции. Таким образом, синтез апробированной системы обучения и междисциплинарной интеграции усовершенствует процесс развития компетентности выпускника, его конкурентоспособности в современном мире.

Конкурентоспособность и востребованность на рынке труда выпускника, владеющего современными знаниями, особенно в области передовых технологий, значительно выше, однако непрерывное техническое переоснащение производства требует от специалиста постоянного совершенствования и углубления не только своих знаний, но и личностных качеств. Задача ВУЗа выработать у студента следующие навыки: высокой профессиональной мобильности, умения самостоятельно ориентироваться в потоке научно-технической информации и пополнять свои профессиональные знания и др. И потому в интересах студента учебный процесс должен быть организован таким образом, чтобы студент мог научиться свободно ориентироваться в информационном пространстве, используя новые информационные технологии. Применение междисциплинарных связей и их эффективной работы невозможно без выполнения следующих задач:

1. Организация учебной деятельности в форме, моделирующей комплексное применение получаемых знаний;
2. Систематическое использование учебно-познавательных задач, требующих междисциплинарной интеграции и применения компетенций для ситуаций, приближенных к действительности;
3. Предоставление возможностей для саморазвития и самореализации, развития необходимых личностных способностей;
4. Создание дополнительных условий, направленных на усиление мотивации студентов к изучению дисциплин, повышение их познавательной и академической активности (кредитно-рейтинговая система, курсы по выбору, метод проектов, кейс-метод и др.)

Реализация данной модели приводит к необходимости решения ряда дидактических проблем, что обусловлено недостаточной проработкой изучения междисциплинарных связей, несмотря на то, что их положительное влияние на качество знаний общепризнанно.

Для большей эффективности междисциплинарной интеграции необходимо создание условий для вовлечения молодых специалистов в реальные инновационные проекты, как научно-исследовательские, так и бизнес ориентированные. Данная мера позволит университетам быть если не финансово независимыми, то находить дополнительные средства для различного рода исследований, также разрабатывать новые направления применения теоретического материала. Привлечение магистрантов и докторантов к разработке научно-исследовательских проектов практического характера – заказы от производства или организаций бизнеса вынуждает администрацию ВУЗа наладить взаимовыгодные отношения с производством по подготовке кадров.

Одним из эффективных способов формирования источников финансирования, является внедрение технологических центров. На примере таких стран как США, Япония, Финляндия можно рассмотреть синтез науки, инноваций и практики, где существуют технологические центры, как «Кремневая (Силиконовая) долина» изначально являющаяся Стэнфордским индустриальным парком – отличная площадка для стажировки, создания и реализации проектов, вовлечение молодых специалистов и привлечения денежных средств в университет.

Казахстан присоединился к Болонскому процессу в 2010 году, и уже предпринято множество шагов для обеспечения и поддержания конкурентоспособности вузов Республики Казахстан на мировом рынке образовательных услуг. Поддержка необходима, как самим ученым и специалистам, так и, в комплексе, образовательным программам магистратуры и докторантуры в соответствии с требованиями международных квалификационных стандартов.

В разработанном проекте «Концепции развития образования Казахстана до 2015 года», были предложены и реализованы принципиально новые подходы в сфере высшего и послевузовского образования, выполнен переход на трехуровневую подготовку молодых специалистов - бакалавр - магистр - доктор PhD. В послевузовское образование включены 2 ступени: магистратура и докторантура. На данный момент подготовка магистров осуществляется на базе вузов и научно-исследовательских институтов по двум направлениям: научно-педагогическому со сроком обучения не менее 2-х лет, направленные на подготовку научно-педагогических кадров; профильному со сроком обучения не менее 1-1,5 лет, которые готовят специалистов для различных отраслей производства.

Вторая ступень послевузовского образования предусматривает докторские программы PhD. Подготовка специалистов сочетает образовательный процесс и исследовательскую деятельность, в соответствии с Болонской декларацией "О европейском регионе высшего образования и международной стандартной классификации образования".

В 2015 году была внедрена программа «ГПИИР-2» в рамках «Дорожной карты», что запустило настройку механизма кооперации образования и производства, привлечения работодателей к процессу разработки стандартов высшего образования, подготовки и аттестации молодых специалистов. Также привлечение и использование фондов предприятий по подготовке специалистов относится к категории инвестиций в университеты, что является плодотворной почвой перехода к автономии.

Важными факторами перехода к автономии является принятие международных квалификационных стандартов, обеспечивающих высокое качество послевузовского образования. Совместные образовательные программы, международные исследовательские проекты, участие ВУЗов в международных конференциях, форумах, академическая мобильность, как студентов, так и преподавателей, привлечение зарубежных специалистов, профессоров для проведения лекций, семинаров, со-руководства написания и защиты диссертаций магистрантов и докторантов – все это важные шаги достижения качества образования и конкурентоспособности на международном уровне.

КазНУ имени аль. Фараби наряду с другими ведущими вузами прошли международную аккредитацию образовательных программ, входящих в Международную сеть обеспечения качества ENQA, стран Европы (Нидерланды, Венгрия, Австрия, Германия, Польша), США, России.

Для реализации интеграции науки, образования и производства в программах магистратуры и докторантуры в казахстанских вузах развиваются инновационные инфраструктуры: научно-технологические парки, функционируют научно-исследовательские институты, центры и лаборатории, обучающиеся привлекаются к участию в научных проектах.

Таким образом необходимо отметить, что переход к автономии вуза приведет к тому что образовательное учреждение должно будет столкнуться и решить следующие задачи:

1. Обеспечение конкурентоспособности
2. Поиск инвесторов и спонсоров для обеспечения образовательных программ
3. Реструктуризация образовательного учреждения
4. Расширение программ студенческой мобильности
5. Увеличение программ дистанционного обучения, включая массовые онлайн курсы
6. Тесный контакт с работодателями
7. Открытие и поддержка эндаумент-фонда
8. Прохождение процедуры международной аккредитации с целью обеспечения конкурентоспособности образовательной среды
9. Увеличение числа хоздоговорных работ, реализуемых профессорско-преподавательским составом
10. Открытие центров дополнительного образования
11. Увеличение количества студенческих startup – проектов и другое.

Новыми инструментами для функционирования востребованных и перспективных направлений послевузовского образования станет обеспечение принятия верного решения при условии организации четкого анализа существующей ситуации, создания условий мотивации для сотрудников вуза, ведению контроля качества предоставления образовательных услуг, координации и прогноза развития процесса. Данные этапы и предлагаются для внедрения новых технологий обеспечения качества образовательных услуг.

Список литературы:

1. Официальный сайт Президента. Послание Президента [Электронный ресурс]: Режим доступа:

<http://www.akorda.kz/ru/addresses>.

2. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу Казахстана [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://khabar.kz/ru/agency/aktualno/item/40152-poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-nazarbaeva-narodu-kazakhstan>.

3. Великая Хартия университетов [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.studfiles.ru/preview/5680091/page:4/>.

Жаппасов Ж.Е., Ибрагимова М.Н., Тойшубекова Ж. К.
КРЕДИТТІК ЖҮЙЕ БОЙЫНША ТЫҢДАУШЫЛАРДЫҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСТАРЫН
ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

XXI ғасыр озық және жаңа технологиялар ғасыры болғандықтан, бүгінгі таңда білім жүйесінде де осы технологияларды заман талабына сай, кеңінен қолдану сапалы білімге жетелейді. Әсіресе халықаралық деңгейдегі кредиттік жүйеге өткен жоғарғы оқу орындарында білім алушыға инновациялық үрдісте білім берудің жаңа жолдарын ашары сөзсіз. Ал «инновация» деген ұғымға қысқаша тоқталатын болсақ, бұл нақты қойылған мақсатқа, ойға алынған жаңа нәтиже. «Инновация» деген ұғымды кейбір авторлар «жаңалық», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «әдістеме», «жаңашылдық» деп атауға болатындығын атап көрсетеді. Демек инновациялық технологияларды пайдалану дегеніміз тек қана жаңа әдіс ойлап табу деген сөз емес, сонымен қатар бұрын қолданып келген әдістерге жаңаша түр беру немесе сол әдіске өзгеріс енгізу болып табылады.

Елімізде жан-жақты ақпараттық технологиялар дамыған сайын білім жүйесінде де сан алуан өзгерістер орын алуда. Еуропалық стандартқа негізделген білім жүйесінің дамуы жоғары оқу орындарының кредиттік жүйеге көшуіне ықпал етуде. Осы жүйеге сәйкес студенттің өзіндік жұмысы ұйымдастырылып, көптеген тың жұмыстар атқарылуда.

Студенттің өзіндік жұмысы (СӨЖ) – жоғарғы оқу орындарының үрдісінде студенттердің өзіндік әрекетін ұйымдастыру мен басқарудың ерекше бір құралы [1, 19]. Ястребова Е.Б., Ерецкий М.И., Гарунов М.Г., Блохина Р.А., Сабодашев В.П., Вербицкий А. сияқты ғалымдар бұл мәселеге үлкен мән беріп, зерттеген [2, 192].

Алдымен жоғары оқу орындары кредиттік жүйеге бет алған болатын, енді жоғары оқу орнына дейінгі білім беру мекемелеріне де енгізу қолға алынып жатыр. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультеті де осы жүйеге ауысты. Осы жүйеге сай барлық пәндер бойынша оқу-әдістемелік кешен дайындалып, айтылмыш орынның оқу-әдістемелік бөлімімен тексеріліп, бекітілді. Факультет тыңдаушылармен кредиттік жүйеге сәйкес жүргізілетін жұмысы осы кешен негізінде ұйымдастырылады. Осы орайда тыңдаушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру жұмыстары өзекті мәселелердің бірі болып тұр. Ұлттық университеттегі кредиттік технология бойынша оқытын білім алушыларға өзіндік жұмысын ұйымдастыруға кәсіби жоғары білім берудің оқу бағдарламасының талап ережесіне сәйкес, тыңдаушылардың өзіндік жұмысы ұйымдастырылды.

Тыңдаушының өзіндік жұмысын (ТӨЖ) екі түрге бөлуге болады: оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушының өзіндік жұмысы (ОТӨЖ) және тыңдаушының толығымен өзі орындайтын жұмысы (ТӨЖ).

Тыңдаушылардың өзіндік жұмысы дегеніміз (ТӨЖ) – оқытушы тапсырған тақырып бойынша әдебиеттермен білімалушылардың өз беттерімен ізденіп оқуы, тапсырманы орындауы және берілген тапсырманы тест, бақылау жұмыстары арқылы бағаланатын жұмысы. Тыңдаушылардың өзіндік жұмысы – арнайы бөлінген уақыт ішінде оқытушының тапсыруымен, бірақ тікелей көмегіңіз орындалатын жұмыс. Бұл жұмыс түрі дәрісханада және дәрісханадан тыс уақытта жүзеге асады.

Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушылардың өзіндік жұмысы (ОТӨЖ) – тыңдаушы өзіндік жұмысының бір бөлігі ретінде саналатын білім алушының оқытушы басшылығымен бірге сабақ кестесі бойынша жұмыс істеуі. ОТӨЖ жеке кесте бойынша оқытушымен байланыста орындалатын тыңдаушының аудиториядан тыс жұмыс түрі болып табылады, ол жалпы оқу сабақтарының кестесіне енбейді. Бөлек кесте дайындалып, факультеттің деканы бекітеді. ОТӨЖ барысында оқу бағдарламасындағы анағұрлым қиын сұрақтар, үй тапсырмалары, есептер мен басқа да ТӨЖ тапсырмаларының орындалуына бақылау жүргізіледі.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультеті жоғары оқу орнына дейінгі дайындық бөлімінде білім берудің ерекшелігі – мұнда Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылмайтын алыс-жақын шет елдерден оқу сапарымен келген қазақ диаспора өкілдері мен Ауған Ислам Республикасынан келген тыңдаушылар және ақылы бөлім тыңдаушылары білім алады. Сондықтан тарих сабағын оқытуда жаңаша әдіс-тәсілдерді пайдалануды талап етеді. Кафедра былтырдан бері білім берудің кредиттік жүйесіне өтіп, тыңдаушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыруды қолға алды.

Тыңдаушылардың өзіндік жұмыстарын (ТӨЖ) кредиттік жүйе бойынша ұйымдастырудың маңыздылығы – білімалушы білімнің әртүрлі тарапынан ақпараттық қолдана отырып, нақтылы тәжірибелік мәселелердің шешімін тауып үйренулеріне әсерін тигізеді.

Оқытушының біліктілігі тыңдаушының өзіндік жұмысын ұйымдастыру жолдарымен тығыз байланысты. Жалпы алғанда, ТӨЖ ұйымдастыру және оны өткізу жолдары мына төмендегідей элементтерден тұрады:

- Тыңдаушылардың өзіндік жұмыстарын жоспарлау;
- Әдістемелік қамтамасыз ету;
- Бақылау және орындау бағасы;

– Талдау және жетілдіру [3, 152].

ТӨЖ өзінің жақсы нәтижесін көрсетуі үшін жақсы, сапалы оқу-әдістемелік және анықтама-нормативтік материалдар керек.

ТӨЖ тақырыптары тыңдаушыларға оқу жылының басында беріледі. Өзіндік жұмыстарын орындау барысында тыңдаушылар қосымша әдебиеттермен жұмыс жасай білуді, ойын жинақтап айтуды, ой тұжырымдауды меңгереді. Тыңдаушы өзі алған тақырып бойынша пайдаланған тарихи зерттеу еңбектерінен конспект, эссе, тезис жазып үйренеді. Нәтижесінде тыңдаушылардың сол тақырып туралы түсінігі қалыптасады.

Тыңдаушы кестеге сәйкес оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушылардың өзіндік жұмысы (ОТӨЖ) сабағына қатысуға міндетті. Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушылардың өзіндік жұмысы (ОТӨЖ) кестесінде көрсетілген уақытта оқытушының аудиторияда болуы міндетті.

Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушының өзіндік жұмысын (ОТӨЖ) сабақ ретінде, кеңес беру ретінде де өткізуге болады.

Кредиттік оқу жүйесі бойынша тыңдаушылардың танымдық, логикалық ойлау белсенділігін, зерттеу мүмкіндіктерін қалыптастыратын оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушылардың өзіндік жұмысы (ОТӨЖ) тыңдаушының өзіндік жұмыстары (ТӨЖ) жұмыстық бағдарламаға сай жасалатын силлабус мазмұнында анық көрінуі тиіс.

Оқытушының жетекшілігімен жүргізілетін тыңдаушылардың өзіндік жұмысы сабағында бастан аяқ оқытушы белсенділігі болмау керек. Мүмкіндігінше тыңдаушының белсенділігіне қолдау көрсеткен орынды. Тыңдаушылардың тапсырма орындау кезінде жеке және топтық жұмысы, мысалы, бір үлкен тақырыпты топпен бөлініп орындау сияқты үлгілері де қарастырылады.

Оқыту үрдісінде жүргізілетін өзіндік жұмыстың мазмұны мына талаптарға сай болу керек:

1. тапсырма мазмұны тыңдаушылардың өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып жасалу керек;
2. тыңдаушының бұған дейін алған біліміне сәйкес құрылуы тиіс;
3. тапсырма түсінікті, мазмұны қызықтырарлық болуы қажет;
4. орындалу тәртібі мен тапсырма мазмұны бірте-бірте күрделене түсуі керек.

Тыңдаушылардың өзіндік жұмысы – олардың оқу танымдық әрекетінің ерекше түрі. Оның өзіне тән сипаты бар. Бұл жұмысты орындау барысында оқытушы жағынан тікелей басшылық болмайды. Оқытушы тек кеңес беруші, көмекші рөлін атқарады. Тыңдаушылардың өзіндік жұмысының (ТӨЖ) оқу үрдісіне енуіне себепші болып отырған кредиттік оқу жүйесі ерекшелігінің бірі де осында жатыр. Себебі өзіндік жұмысты орындау барысында тыңдаушылардың өз бетімен еркін әрекет жасау дағдысы қалыптасып, дамиды. Олар шығармашылықпен белсенді жұмыс жасауға үйренеді.

Өзіндік жұмыстарды төмендегідей мақсаттарға байланысты жүргізуге болады:

1. тыңдаушының өздігінен білімін толықтыра, жетілдіре отырып, жаңа білім алуы;
2. берілген білімді пысықтау, тексеру, бақылау.
3. шығармашылық қабілетін арттыру, сөздік қорын байыту, тіл дамыту.

Әдістемелік әдебиеттерде тыңдаушылардың өзіндік жұмысы әр жақтан қарастырылады. Өзіндік оқу жұмысын ұйымдастыру және басқару мәселесінің маңызы зор. Өзіндік оқу жұмысын ұйымдастырудағы маңызды элемент – өзара ынтымақтаса әрекет жасауға бағытталған шығармашылық қарым-қатынас, оқытушының тыңдаушымен жұмыс жасау барысындағы өзара сенімі мен түсінігі екенін ұғындыру. Сабақта өтілетін тақырыптар ТӨЖ тақырыптарымен өзара байланыста болуы керек.

Тыңдаушының өзіндік жұмысын қабылдап, бағалау барысында жұмыстың мазмұны, сауаттылығы ескеріледі. Сонымен қатар жауаптың толықтығы, қосымша сұрақтарға берген жауабы бағаланады және т.б. [4; 100]

Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің алға қойған міндеттерінің бірі – тек тыңдаушыға білім беру ғана емес, көкрегін ояу, көзі ашық, адамгершілігі мол, жауапкершілікті сезіне алатын тұлға ретінде қалыптасуына өз үлесін қосу. Еліміз басқа да дамыған елдер қатарында білім беру жүйесін ақпараттандыру жолына түскендіктен, білім беруде жаңа ақпараттық технологияларды көптеп қолдануымыз қажет [5; 133]. Шетел тыңдаушылары мен шетелден келген қандастарымызға Қазақстан тарихын оқытудың компьютерлік технологияларын қолдану әдісі өте тиімді деп айтуымызға болады. Өйткені, шетелдіктер де, қандастарымыз да біздің тарихымыздан көп хабары жоқ болғандықтан, оларға тарихи терминдерді, деректерді, кестелерді, тірек-сызбалар мен тақырыптарға қатысты суреттерді проектор арқылы слайдтармен дайындау арқылы түсіндіру: біріншіден, оқытушы мен тыңдаушының уақытын үнемдейді; екіншіден, тыңдаушыға түсіну оңайға соғады және ой-өрісінің кеңеюіне ықпалын тигізеді. Компьютерді сабақта әрдайым қолдану, өзіндік жұмыстың компьютерлік технология негізінде жүргізу барысында мамандық олардың кәсіби біліктіліктерін арттыруға, болашақта өздерінің нақты іс-әрекеттерін жоспарлауда, ұйымдастыруда компьютерлік технологияны пайдалануға, танымдық дербестікті қалыптастыруға негіз болады.

Білімалушы тыңдаушыларға Қазақстан тарихы пәні бойынша өзіндік ізденіс жұмыстарын тиімді ұйымдастыра білудің маңызы өте зор. Қазақстан тарихынан ізденіс жұмыстарын ұйымдастыру тыңдаушының білімін тереңдетуге, ой-өрісін кеңейтуге, олардың тілді үйренуге ынтымақтасын, құмарлық сезімін оятуға көмектеседі, олардың жан-жақты қабілеттігі мен шығармашылық күшін дамытады және алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуге көмегін тигізеді. Тыңдаушы аудиториядағы сабақ үстінде ғана білім алып қоймайды, өзіндік ізденіс жұмыстарын орындау арқылы да Қазақстан тарихынан білім деңгейін кеңейтіп отырады.

Тыңдаушының өзіндік ізденіс жұмыстарын ұйымдастыру мынадай мақсаттарды жүзеге асыруды көздейді. Біріншіден, тыңдаушылардың тарих пәні бойынша алған теориялық және практикалық білімдерін бағдарламадан тыс материалдармен толықтыра, жетілдіре түсу. Екіншіден, қазақтың тарихы туралы, ол туралы жазған деректер мен зерттеулер арқылы қосымша әдебиеттермен таныстыру. Үшіншіден, тарих пәні бойынша түрлі үйірме, пән апталығы, конкурстар ұйымдастыру және тыңдаушыларды ғылыми-практикалық конференцияларда баяндамалар жасату арқылы олардың тарихқа деген қызығушылығын арттыру, патриоттық сезімін ояту.

Қорыта келсек, Отан тарихын түсіндіруде заманауи жаңа технологияларды қолдану – оқытушыға сабақты жоғары сапада өткізуге пайдалы және тыңдаушының түсінігіне орасан зор әсерін тигізіп, білім сапасын жоғары деңгейде көтереді. Сонымен қатар тыңдаушыларды оқуға ынталандыруға, олардың үлгерімі мен қызығушылығына ықпал етеді. Сондықтан да осындай түрлі әдістерді сабақта қолдану және оларға кредиттік жүйе бойынша өз бетімен тапсырмалар беру тыңдаушының тәрбиесіне де жақсы ықпал етеді деген ойдамыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Асанов Н. Өзіндік жұмыстардың ерекшеліктері. Алматы, 2004. – 19 б.
2. Шкутина Л.А., Плотников В.М., Егоров В.В. Основы исследовательской работы в профессиональной педагогике. – Алматы: Ғылым, 2000. – 192 с.
3. Құдайқұлов М.Ә. Нарықтық оқытудың жүйесі мен технологиясы. – Алматы: ҚазҰПУ, 2010. – 152 б.
4. Жаппасов Ж.Е., Асанов Н.А., Тилеужанова Г.Т. Кредиттік жүйе бойынша тыңдаушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру мәселелері. // «Қазіргі заманғы білім берудегі инновациялық бағыттар» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 4-5 ақпан 2016.
5. Ибадуллаева Ы.М. Қазақстанда білім беруде компьютер және жаңа ақпарат технологиясын қолдану.// Гуманитарлық ғылымдар Академиясының Хабаршы, №1(11), 2005, 133-137.

Жумагазиева А.Г., Смагулова Г.С., Нурсейтова Г.Б.

ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАДА, БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕССТЕРДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ

Өндірісті, білімді және ғылымды интеграциялау идеясы негізі Америка құрама штаттарында пайда болып, дамыған Еуропа елдерінде, сондай-ақ Жапонияда, Оңтүстік Кореяда, Гонконгта өз жалғасын тапты.

Бұл тақырып біздің еліміз үшін көптеген себептерге байланысты өте өзекті болып табылады: білім беру жүйесін және осымен байланысты білім беру инфрақұрылымдарын реформалау, ғылым саласын жандандыру талаптары, ғылыми зерттеулерді ынталандыру және ғылым мен білімнің өзара әрекеттесуін қамтамасыз ету әрекеттері, өндірістік сфераға инновацияны енгізу. Еліміздің шикізатқа тәуелділігі проблемасы да осы тақырыптың өзектілігін айшықтай түседі, себебі білімнің, ғылымның және өндірістің интеграциясын жүзеге асыру экономиканы инновациялық ынталандыру талпыныстарын қолдайды.

Аталмыш тақырыптың актуальдылығы Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында, 2011-2020 жж. арналған Қазақстан Республикасының білімді дамытудың мемлекеттік бағдарламасымен нығайтылған. ҚР «Білім туралы» заңының 29-бабында «Білім мен ғылымды интеграциялау, оқу-тәрбие процесін қамтамасыз ету және жетілдіру, оқытудың жаңа технологияларын әзірлеу және енгізу, білім беру ұйымдарында және тиісті инфрақұрылымда педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыруды қамтамасыз ету мақсатында оқу-әдістемелік және ғылыми-әдістемелік жұмыс жүзеге асырылады» - деп көрсетілген [1]. Сонымен қатар 2011-2020 жж. арналған Қазақстан Республикасының білімді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында білім мен ғылымды интеграциялау, зияткерлік меншік өнімдерін коммерциализациялау үшін жағдай қалыптастыру мәселелерін шешу міндеттері алға қойылған [2].

«Қазақстан-2050» Стратегиясында еліміздің Президенті Н.Ә. Назарбаев: «Біздің жастарымыз оқуға, жаңа ғылым-білімді игеруге, жаңа машықтар алуға, білім мен технологияны күнделікті өмірде шебер де тиімді пайдалануға тиіс. Біз бұл үшін барлық мүмкіндіктерді жасап, ең қолайлы жағдайлармен қамтамасыз етуіміз керек...» «Біздің басты мақсатымыз – 2050 жылға қарай мықты мемлекеттің, дамыған экономиканың және жалпыға ортақ еңбектің негізінде берекелі қоғам құру. Мықты мемлекет экономикалық жедел өсу жағдайын қамтамасыз ету үшін аса маңызды болмақ» деп [3]., Қазақстанның алдыңғы қатарлы жоғары дамыған 30 мемлекеттің дамуына кіру үшін нақты мақсаттар жүктеген болатын. Ғылым мен білімді елдің даму деңгейі мен болашағын анықтайтын ұлттық игілік ретінде қарастыру арқылы жоғарыда аталған міндеттерге табысты қол жеткізе аламыз. Осы тұрғыдан білім мен ғылымды инновациялау және жаңарту экономикалық дамудың басты бағыты болып табылады.

Білім беруді, ғылымды және өндірісті интеграциялау ұлттық экономикамыздың бәсекеқабілеттілігінің дамуы мен өсуінің шешуші факторы болып табылады. Қазіргі жағдайда ғылымды қажет ететін технологиялардың даму деңгейі мемлекетіміздің экономикалық дамуы мен ғылыми-өндірістік әлеуетінің сипаты іспеттес.

Шетелдік озық тәжірибе интеграцияланған ғылыми-білім беру құрылымдары еңбек нарығында үлкен сұранысқа ие сапалы жаңа мамандарды дайындауды қамтамасыз ететіндігін, ал жаңа білімді пайдалануға негізделген өндірістегі технологиялық өзгерістер еліміздің экономикалық өсуіне әкелетіндігін көрсетеді. Шетелдік тәжірибенің жетістіктерін зерттеу білімді, инновацияны және өндірісті интеграциялаудың ұлттық тұжырымдамасын жетілдіру мен жүзеге асыруда маңызды көрінісі болып табылады.

Әлемдік тәжірибеде кампустардың ішінде студенттердің теориялық білім алатын дәріс жүргізетін аудиториялар мен тікелей зерттеу қызметтері іске асатын зертханалар да орналастырылған зерттеу университеттері ерекше орын иеленеді. Мұндай интеграциясы бар университеттердің тұжырымдамасының негізгі ерекшелігі өнеркәсіппен тығыз байланысты орнатуы болып табылады. Университеттік идеялардың дамуында АҚШ университеттерінің (Техас университеті, Стенфорд университеті, Манчестер метрополитен-университеті және т.б.) тәжірибесі ерекше қызығушылық тудырады. Мәселен, Массачусетс университеті 300-ге жуық корпорациялармен тығыз қарым-қатынас орнатқан. Зерттеу университеттері үшін қаржыландыру көздерінің көптігі тән: федералдық және жергілікті бюджеттер, гранттар, қайырымдылық және қамқоршылық қорлары, бизнес, оқу, зерттеу, өндірістік және кеңес беру қызметтері [4].

Бизнес пен ғылымның ынтымақтастығының айқын мысалы ретінде ғылым, білім және өндірістің маңызды интеграциялық процесін білдіретін технопарктерді атауға болады. Технопарк венчурлық бизнестің негізі болып табылады, жаңа бизнестің үзіліссіз қалыптасуына мүмкіндік береді.

Ғылыми парктердің Еуропада екпінді дамуы 1980 ж. басталды, ал алғашқы ғылыми парктер: Heriot-Watt University зерттеу паркі, Эдинбург; Trinity College ғылыми паркі, Кембридж т.б. атауға болады. Ғылымды қажет ететін фирмалардың қожайындарына жерді жалға беру - аталмыш парктердің қызметтерінің негізгі түрі болып табылады.

1980 ж. Бразилияда, Үндістанда, Малайзияда ал бүгінгі таңда Шығыс Еуропа елдерінде, ТМД, Қытайда қалыптаса бастады. Қайрғы уақытта әлемде 400-ге жуық ғылыми парктер бар.

Осылайша ғылым, білім және өндірістің интеграциясының шетелдік модельдерін зерттеу шетелдік университеттерде көптеген жылдар бойы қалыптасып, көптеген елдердің инновациялық дамуының маңызды факторы болып табылады.

Соңғы жылдары Қазақстан Респубикасында ғылымды, білімді және өндірісті интеграциялаудың нақты қадамдары жасалуда. Бірақ Қазақстандағы ғылыми ұйымдардың қызметтерін талдау инновациялық өнімді жасау бойынша жобалардың көбі аймақтық не болмаса ғылыми-техникалық тапсырыс емес, инициативтік зерттеулер болып табылатындығын көрсетеді, яғни жаңа өнімді жасаушылар өздері қандай-да бір өнім жасап, артынан оның өмірде қолданыс табуын іздеуге мәжбүр болады.

Бұл жердегі институционалдық олқылықтардың бірі инноваторлар мен иновация тұтынушыларын арасындағы байланыстырушы түйін ретінде коммерциализациялау кеңселері желілерінің қалыптастыру және дамытудың ұйымдасқан базасының болмауы болып табылады. Коммерциализация кеңселері коммерциализациялауды қолдайтын компоненттердің бірі болып табылады және ғылыми-зерттеу институттарымен, жоғары білім беру ұйымдарымен құрылады.

Қазақстан Республикасында ұлттық экономиканың барлық салаларында ғылым мен өндірістің интеграциялануында білікті, бәсекеге қабілетті мамандарды кәсіби дайындауда жоғары білім беру маңызды роль атқарады. Дегенмен оқу бағдарламаларының жұмыс берушілердің күтулеріне әруақытта сәйкес келмейді.

Бұған дәлел еліміздегі әлеуметтік негізгі мәселелердің бірі – бұл жастардың жұмыспен қамтылуы, соның ішінде ЖОО бітірген жастардың жұмысқа орналасу деңгейі. 2015 ж. мәліметке сүйенсек, жастар жұмыссыздығының деңгейі 15-24 жас аралығы бойынша 4,1 %, 15-28 жас аралығында 4,3 % құраған (1-кесте).

Осы жұмыссыздық проблемасын, әсіресе белгілі бір кәсіп иесі атанған мамандардың мамандықтары бойынша жұмысқа орналасуы білім мен ғылымның және өндірістің интеграциясы негізінде қол жеткізілетін шаралардың бірі деп есептейміз.

Білімнің, ғылымның және өндірістің интеграциясы жоғары оқу орындарында белгілі бір мамандықтар бойынша маман дайындау ісінде олардың бірігуін білдіреді. Мұндай бірігулердің нәтижесі оны жүзеге асыру нысандарына байланысты. Білімнің, ғылымның және өндірістің интеграциясының бағыттары бірнеше жүзеге асу формаларын иеленеді:

- Оқу-ғылым-өндірістік кешендер;
- «зауыт-жтоо»;
- Филиалдар мен базалық кафедралар;
- Ғылыми-оқу және инженерлік орталықтар;
- Студенттерді мақсатты интенсивті дайындау жүйелері;
- Технопарктер мен технополистер;
- Мамандар мен студенттердің шығармашылық ұжымдары.
- оқу-ғылыми-өндірістік кешендер.

Кесте. ҚР халықтың жұмыспен қамтылуы

Халықтың жұмыспен қамтылуы	2015 жыл
Жұмыссыз тіркелген халықтың саны, мың адам	34,6
Жұмыссыздық деңгейі, пайызбен	5,0
Жастар жұмыссыздығының деңгейі, % (15-24 жас)	4,1
Жастар жұмыссыздығының деңгейі, % (15-28 жас)	4,3
Ұзақ мерзімді жұмыссыздық деңгейі, %	2,4

Жоғарыда аталған аталған нысандардың нақты білім беру мекемелері үшін өз ерекшеліктері бар. Жоғары білім беретін оқу орындары білім беру қызметімен шектеліп қалмауы тиіс. Олар дуальдық білім беру жүйесінің негізінде қолданбалы және ғылыми-зерттеу бөлімшелерін құруы және дамытуы қажет. Дуальдық білім беру - шетелде өзін мойындатқан, әсіресе Германияда кеңінен таралған білім беру жүйесі. Дуальдық білім беру дегеніміз - жастар таңдалған кәсібі бойынша білімін екі ұйымнан алатын жүйе, яғни біріншісі – бұл кәсіби мектеп, ал екіншісі – білім оқытатын мекеме.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ ғылым мен білімнің және инновацияның интеграциясы бойынша бірнеше жұмыстар атқарылды. Соның бірі магистратура және PhD докторантурасының инновациялық білім беру бағдарламаларының енгізілуі. Атап айтсақ, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ мен «Ғылым ордасы» кешеніндегі ғылыми-зерттеу институттарының бірлескен білім беру бағдарламалары, ИИМДБ-2 индустрияның басым салалары үшін маман даярлауға арналған бейіндік магистратураның бағдарламалары, ТМД желілік университеттерінің қос дипломдық бағдарламалары, ШЫҰ желілік университеттерінің қос дипломдық бағдарламаларын атауға болады.

Дей тұрғанмен, бәсекелестік жағдайында экономикалық бағытта оқитын мамандардың еңбек нарығындағы сұраныстарын арттыру үшін олардың бәсекеқабілеттіліктерін көтеру қажет.

Осы тұрғыда университеттің білім беру қызметтерін жетілдіру келесідей шараларды жүзеге асыруды білдіреді:

– білім беру процесін модернизациялау, яғни мемлекеттің кәсіби стандарттарына сәйкес білім беру бағдарламаларын сараптамадан өткізудің ықпалды механизмін құру және жанарту негізінде оқу процесін ұйымдастыру мен басқарудың жаңа нысандарына көшу;

– қазақстандық және әлемдік нарықта білім беру және тәжірибеден өту бағдарламаларының бірегей бағыттарын қолдау және жылжыту және білімнің түбегейлілігінің жоғары деңгейін сақтай отырып олардың тәжірибеге бағытталауын көтеру, білім беру қызметтерінің маркетингтік жүйесін дамыту;

– еңбек нарығындағы бітірушілердің бәсеке қабілеттілігінің өсуін қамтамасыз ететін магистратура мен докторантура бағдарламаларын приоритетті түрде дамыту арқылы білім беру бағдарламаларын әртараптандыру;

– интеграцияланған ғылыми-білім беру кешендерінің спектрін кеңейтуге, еңбек нарығының өзгермелі қажеттіліктеріне сәйкес жүзеге асырылатын бағдарламалардың білім беру контентінің ғылыми сымдылығы мен тәжірибеге бағытталуын көтеруге мүмкіндік беретін «зерттеу арқылы білім беру» көпқырлы модельдерін іске асыру негізінде білім беру мен ғылымның интеграциясын қамтамасыз ету.

Қазіргі ғылым мен өндіріс бір мезгілде мамандану мен интеграциялану бағытында дамиды. Осы мақсатта тәжірибе бағдарламаларын дайындағанда тек университеттің мүддесін, емес, сонымен қатар тәжірибе өтетін базалардың, болашақ жұмыс беруші ұйымдардың мүдделерін ескере отырып, дайындаған дұрыс деп есептейміз. Сонымен қатар болашақ жұмыс берушілердің университетіміздің түлектеріне деген сұраныстарын арттыру мақсатында олардың пікірлерімен санаса отырып, оқу траекториясын дайындау және студенттерді нақты жобаларды жасап жүзеге асыруға бейімділіктерін арттыру; әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ның ғылыми-технологиялық паркінің жұмысын студенттердің қызығушылықтарын арттырып, мотивациялап жандандыру.

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР «Білім туралы» заңы. 2015 ж.
2. ҚР-ның 2011-2020жж. арналған білімді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. Астана 2010.
3. Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» ҚР Президенті – Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы (2012 ж 14 желтоқсан).
4. Неборский Е.В. Формы осуществления интеграции образования, науки и производства в университетах США и Японии // Отечественная и зарубежная практика. - №1 (4) – 2012.

Жүніс Қ.Ә., Ешметова Б.Б.

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ТҮРКІ ТІЛДЕС ХАЛЫҚТАР АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ

Қазіргі Орталық Азия әлемнің ең бір келешегі бар геосаяси аймағына айналды. Себебі мұнда саяси ықпал етудің мүмкіндігі, маңызды ресурстық потенциалдың болуы, әртүрлі аспектілерімен қауіпсіздік мәселелердің мүдделері шоғырланған. Орталық Азияда интеграциялық үдерістердің дамуына күрделі кедергілер бар: сауда, көлік салаларындағы бақталастық, газға қатысты дау-дамай сияқты мәселелер аймақтағы елдердің өзара ынтымақтасуын тежейтін қайшылықтардың болғанын айғақтайды. Бұл қақтығыстар мен келіспеушіліктер Орталық Азияның біртұтас организм еместігін көрсетеді.

Аймақтағы негізгі проблемаларға экстремизм, заңсыз жұмыс миграциясы, есірткі трафигі, су-энергетикалық проблемалар - бұларға қарсы тұру үшін аймақтық елдер бірігуге мәжбүр. Бүгінгі таңда есірткі бизнесі экстремизм мен терроризмнің дамуына өз тұрғысынан әсерін тигізуде. Ауғанстанмен көршілес болғандықтан Өзбекстан әлемдік есірткі трафигінің эпицентрінде тұруы сөзсіз. Аймақтағы тағы бір үлкен мәселелердің бірі миграция - көші-қон. Халықаралық көші-қон ұйымының есебі бойынша (ХҚҰ) Орталық Азияда соңғы 15 жылда миграциялық көріністер түбегейлі өзгерген. Мұның бірнеше себептері бар. Оларға: кедейлік, жұмыссыздық пен халықтың көп бөлігінің әлеуметтік-тұрмыстық жағдайының төмендігі, билік органдарының азаматтардың құқықтары мен бостандығына қол сұғуы, сана-сезімнің маргинализациясы жатады [1].

Фридрих Эберт атындағы Орталық Азия мен Кавказ жөніндегі қордың үйлестірушісі Винфрид Шнайдер-Детерс Орталық Азия елдері екі сала бойынша ынтымақтастық жасауы қажет деген. Оларға экономика мен қауіпсіздік жатады. Сарапшының пікірінше, аймақтағы мемлекеттер ортақ Еуропалық Одақтың экономикадан туындағанын ескеруге тиісті.

Өзбекстандағы ЮНЕСКО өкілі Майкл Барри Лейннің айтуынша, аймақты ортақ түсінік, ортақ тіл, ортақ тарихи-мәдени өмір, ортақ сауда жолдары біріктіреді. Тәуелсіздік бұл елдерге экономикалық қалпына келу мен тарихи байланыстарды қайта орнату арқылы аймақтық интеграция мен ынтымақтасу үшін үлкен мүмкіндік беріп отыр.

Халықаралық интеграция еркін сауда аумағы - кедендік одақ - экономикалық және валюталық одақ сияқты негізгі кезеңдерден өтеді. Аймақ интеграциялық үдерістерді жеделдетіп, ортақ нарықтың тезірек құрылуына мүдделі. Орталық Азияда ортақ нарық пен ортақ валютаның болғаны дұрыс. Мемлекеттердің аймақтық келісімдер арқылы бірігуі олардың тиімді дамуына және қазіргі қауіп-қатерлерге бірге төтеп беруіне жағдай жасайды. Аймақта шешімін таппаған көптеген өзекті проблемалардың болуы Орта Азия мемлекеттерін бірлікке және ынтымаққа итермелеуі тиіс [2].

Қауіпсіздік мәселесіндегі кейбір қайшылықтарды санамағанда, аймақтық елдердің қауіп-қатерлерге қатысты ұстанымдары бір-біріне сәйкес келеді. Ресей мамандарының айтуынша, аймақтық экономикалардың әртүрлі одақтарға қатысуы ерекше мәнге ие мәселе.

Ресей Орталық Азияны Қытайға бермеуге тырысуда. Себебі, Орталық Азия екі жақ үшін де нарық және мүдде аймағы. Ғаламдандудың әсерімен Орталық Азия елдері алпауыт елдердің қаржылық және технологиялық мүмкіндіктерін пайдаланып, дүниежүзілік шаруашылыққа қол жеткізуде.

Орталық Азия қауымдастығы 1994 жылы Ортақ экономикалық кеңістікті құру жөніндегі келісім арқылы құрылып, онда бірқатар маңызды үкіметаралық құжаттар қабылданды. Бұл құжаттарға жеке тұлғалардың шекарадан өтуі мен жұмыс күшінің әкелінуінің шарттары жеңілдетілді, көші-қон, денсаулық сақтау, ғылыми-техникалық ақпарат, сейсмология, төтенше жағдалармен күрес мәселелері енді. Сырдария өзенінің су-энергетикалық ресурстарының тиімді пайдаланылуы, энергожүйелер мен су-энергетикалық консорциум туралы келісілді.

Қырғызстанда болған саяси астары бар қақтығыстар күллі аймақтағы жағдайға тікелей әсер етті. Оның үстіне Өзбекстанның «екі стандарт саясаты» да «отқа май құйғандай» болды. Кейбір мамандардың айтуынша, Өзбекстанның өзі «керіартпа саясат» ұстанып отыр: аймақтағы шиеленістердің көбісі өзбек жағының «қырсық мінезінен» туындап отыр. Десек те, соңғы бес жылда Өзбекстанның өзінде халықтың ішкі қарсылығының өскендігі байқалады. Өзбек халқының демографиялық өсімнәтижесінде жергілікті экономика, ауылдық аймақтардағы халықты тұрақты жұмыс пен жеткілікті жалақымен қамтамасыз ете алмайды.

Қырғызстан мен Өзбекстан соңғы жылдары Қазақстанның экономикалық және саяси салмағын мойындап, аймақтық интеграция аясындағы бастамаларын мақұлдай бастады. *Бұларға қарсы салмақ ретінде*, Өзбекстан соңғы кезде Түркіменстанмен жақындаса бастады. *Екі мемлекет* Қырғызстан мен Тәжікстанға қарсы ұстанымда. Алайда, Өзбекстан газ, газ өндірісі мен тасымалы салаларында Түркіменстанның өзіне бәсекелес болып тұр. Іс жүзінде Өзбекстан мен Түркіменстан бейресми блок құрып отыр және суды пайдалану мәселесінде ұстанымдарын бір-бірімен сәйкестендіруде. И.Каримовтың пікірінше, су мәселесін шешу үшін Қырғызстан мен Тәжікстанның қатысуы міндетті емес. Ислам Каримов ешқандай мемлекеттің, тіпті Ресейдің де Орталық Азияның ішкі су-энергетикалық мәселесіне араласа алмайтынын ашық білдірді [3].

Екінші жағынан, Ресей Қырғызстанның энергетикасына ықпал ете алады. Осы арқылы Ресей, Өзбекстан мен Қазақстанның оңтүстігіне түсетін суды қадағалай алады. Мәселе саяси мүддеде жатыр. Ресей И.Каримовтың мәлімдемесіне қарамастан, аймақтың су мәселесіне де араласа алатынын білдірді.

Өзбекстан мен Қырғызстан арасында су ресурстарына қатысты туындаған күрделі проблема Ош пен Джалалабад қақтығысының салдарынан тіпті «ушығып» кетті. Бұл қақтығыстың туындауына су дауының ықпалы өз әсерін мүмкін. Ресей Қырғызстанмен жақындасу арқылы Өзбекстанға теріс көз-қарасын танытуда.

Ташкенттің шекаралық мәселелерді шешудегі бір беткейлігі Қырғызстан мен Тәжікстанды ойландырып тастады. Бұл жағдай Өзбекстанның аймақтық көшбасшылыққа жету жобасын жүзеге асыруын қиындатып жіберді. Қырғызстанға мәдени және этникалық тұрғыдан, Қазақстанмен ынтымақтасу тиімдірек.

Орталық Азиядағы қырғыздар мен түркімендер де Өзбекстанның өктем саясатына наразы. Интеграция идеясы Тәжікстанның үлкен қызығушылығын тудыра қойған жоқ. Қазақстанмен немесе Иранмен бірігу Душанбе үшін анағұрлым қызықтырақ. Тәжікстан мен Қырғызстанның Қазақстанды серіктес ретінде таңдауы оның мәдени ұстанымы мен экономикалық жетістіктеріне тікелей байланысты еді. Осыған байланысты, Өзбекстан Қазақстанға айып тағуда.

Сарапшылардың бірқатары Орталық Азияда тиімді интеграциялық құрылымдардың қалыптасу мүмкіндігін жоққа шығарады. Интеграцияның алдында тұрған ең басты кедергі ретінде аймақтағы елдердің геосаяси тәуелділігінде.

Сарапшы Саймуддин Дустовтың пікірінше, Орталық Азиядағы кез келген интеграциялық үдерістер толық қолдау таппайды. Оның ойынша, алдағы 15-20 жылда Орталық Азияда ешқандай құрылымдық өзгерістер орын алмайды. Әзірше, аймақтағы мемлекетаралық қатынастарда туындайтын проблемалар көбінесе Өзбекстанмен байланысты болып тұр.

2008 жылы И.Каримовтың ҰҚКҰ мен ЕурАзЭО ұйымдарын біріктіру туралы ұсынысы қолдау таппаған соң, Өзбекстан соңғысының құрамынан шығады. 2009 жылдың күзінде Өзбекстан біржақты түрде Орталық Азия

энергетикалық жүйесінен шығатындығын жариялады. Орталық Азияның интеграциясына күмәнмен қарайтын саясаттанушылар Қазақстанда да жетерлік. Бүгінгі таңда Қазақстан өзіне тілдік және мәдени жақын Қырғызстанға ықпал жүргізумен шектеліп отыр.

Десек те, Өзбекстан Қырғызстан мен Тәжікстанмен арадағы күрделі қатынастарды жалғастыруда. Ташкент Қазақстанның артында Ресейдің тұрғанын біледі. Сондықтан, Ташкент көбінесе Батысқа және Азия-Тынық мұхиты аймағына бет бұрады [4].

Өзбекстан ғаламдық экономикалық жүйеге толық еніп, өзінің әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ету үшін дүниежүзілік саясат пен экономиканың басты өзгерістері мен бағыттарын анықтап, оларға бейімделуі тиіс. Өзбекстан үшін бұл мәселені ең аз шығынмен шешудің бірден бір жолы аймақтық интеграция болып отыр.

Ғаламдық бәсекелестіктің осындай қиындықтарына төтеп беру үшін Өзбекстан экономикалық мақсатта аймақтағы көршілес елдермен бірігуге мәжбүр. Орталық Азияның экономикалық ынтымақтасуы - «жаһандануға аймақтық ынтымақтасу арқылы енуі» білдіреді.

Өзбекстан Республикасы - бұл халықаралық қатынастарда өз-өзіне сенімді, белсенді мемлекеттік құрылым. Бірақ, елдің экономикалық тұралауының созылыңқы сипаты, көршілес жатқан елдердің өзбек басшылығының ұстанымдарының өзгермелілігінен қажуы, аймақтан тыс ірі халықаралық державалардың, мүдделі және белсенді құрылымдардың бақталастығы (Ресей, АҚШ, Қытай, Еуропа Одағы), ішкі және сыртқы саяси, әлеуметтік және экономикалық жағдайдың қарама-қайшылықта дамуы елдің сыртқы саяси бағытына айтарлықтай өз салқынын тигізді. Өзбекстанның И. Каримов бастаған саяси басшылығы Ресейдің қамқорлығындағы ҰҚКУ, ЕурАзЭО, ШЫҰ сияқты аймақтық және халықаралық ұйымдарға біресе мүше болады, біресе олардан шығып, Ресейге қарсы батыстық бағытты ұстанып келді [5].

Ташкенттің қазіргі сыртқы саясаттағы басты ерекшелігі оның өзгермелі саясат негізінде. Алайда, оның саяси мүдделері тұрақты. Өзбекстан ОА аймағында көш басшы болуды көздейді.

Экономикалық интеграцияның іске асуына алып келетін сауда-экономикалық байланыстарды күшейтпей, аймақтың экономикасын дамыту жөнінде нақты іс жүзіндегі жобаларды қолға алмай, Орталық Азия елдері әсіресе сыртқы тұрақсыздық факторларынан және қауіп-қатерлерден құтыла алмайды. Орталық Азияда шынайы саяси-экономикалық ықпалдасуды қамтамасыз ету үшін алдымен аймақтық көш басшылардың жеке келісімі мен татуластығын қамтамасыз ету қажет.

Орталық Азияда ортақ экономикалық кеңістік құру идеясы екінші жоспарға ысырылды. Оның орнына ЕурАзЭО-тың рөлі артты. Өзбекстанның бұл ұйымға деген көзқарасы тұрақты емес.

Қазақстандық ғалымдардың пікірінше, ОА мемлекеттерінің аймақтық интеграциялық ынтымақтастығы келесі үш түрде дамуы мүмкін: 1) жәй қарқынмен дамуы; 2) қауымдастықтың бірте-бірте бәсеңдеп, ыдырауы; 3) интеграцияның келесі жоғарғы деңгейге көтерілуі [6].

2010 жылы Қырғызстанның Ош және Джалаалабад қалаларында болған қанды қақтығыс өзбек-қырғыз қатынастарын біраз уақытқа артқа шегеріп тастағаны белгілі. Орта мерзімді келешекте аталмыш елдердің билеушілерінің ауысуымен екі жақ ортақ келісімге келуі мүмкін. Сарапшылардың пікірінше, осы аймақтағы елдер экономикалық реформалар, кедендік-тарифтік және салықтық заңнамалар, сауда-экономикалық қатынастарға қатысты келісілген жүйелі саясат жүргізуі қажет [7].

Әзірше бірқатары қағаз күйінде тұрған бұл жобалардың бірсыпырасы мыналар: әртүрлі деңгейдегі инвестициялық бағдарламалар, аймақтық транзиттік-көліктік әлеуетін пайдалану, магистралды мұнай-газ құбырларын салу.

АҚШ пен Ресей Орталық Азияны жауапкершілік аймақтарға бөліп, прагматикалық ынтымақтастыққа көшті. Бұл жағдайда Қытайдың аймақтағы ықпалы күшейіп келеді. АҚШ Ресейдің аймақтағы ықпалын шектей келіп, орыстардың Орталық Азияға келуіне кедергі болмайды. Вашингтон Москваны аймақтық геосаясаттағы көмекшісі ретінде қарастырады. Яғни, АҚШ Ресеймен бірігіп, аймақтағы Қытайдың ықпалына қарсы тұруды көздейді. Себебі, Қытай Орталық Азияда өктем саясат жүргізіп, өзінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін экономикалық тетіктерді пайдаланады. Көз алдымызда Қытай Орталық Азияның экономикалары үшін ең ірі инвесторлардың біріне айналды.

Бұл себептердің барлығы аймақтың ішкі интеграциялық әлеуетінің төмендігін көрсетеді. Аймақтағы экономикалық кеңістік жай қалыптасуда. Бұған қоса, өткен жылдарда кедендік, салықтық саясатты біріздендіру бағытында мардымды ештеме жасалынбады. Энергетикалық және шикізаттық ресурстарды экспорттауда ортақ мүдделерді қорғау концепциясы мен жоспарының жоқтығы, өндірістік бәсекелестік туралы шаралардың жоқтығы, су, энергетика, газ, көлік кешендерін пайдалануға қатысты мәселердің шешілмеуі, мәдени-ғылыми байланыстардың әлсіреуі, экономикаларды реформалау мен қайта құрылымдаудың қажетті стратегиясының жоқтығы аймақтық деңгейдегі ынтымақтастыққа айтарлықтай кедергі келтірді.

Экспорт саясатында келіспеушіліктердің болуы, экономикалардың реформалануының әртүрлі қарқынмен дамуы, біржақты шешімдердің қабылдануы да интеграцияға кедергі болды. Мысалы, Қазақстан 90-шы жылдардың аяғында аймақтық сауданы тарифтік және тарифтік емес реттеуді қолға алды. Қырғызстан су-энергетикалық ресурстарды пайдалануға шектеу және тыйым салу шараларына кірісті. Өзбекстан оқшаулану саясатын жүргізіп, ТМД-дан тыс елдерге бағыт алды. Түркіменстан ортақ жобаларға қатысудан мүлдем бас тартты.

Орталық Азияның трансшекаралық өзендері осы аймақтың қазірге дейін мән берілмей келген ең күрделі мәселелерінің бірін құрайды. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында Орталық Азия елдері толығымен экономикалық және институционалды мәселелермен шұғылданғандықтан, ол уақытта ешкім су ресурстары

мәселелерінің (энергетика саласы сияқты) аймақтық және трансшекаралық дағдарыстарды тудыра алатындығына сенбеді. Расында, су дегеніміз аймақ үшін өзекті де күрделі мәселе, сонымен қатар, шектеулі әрі орны толмайтын қор. Су - экономикалық маңызы бар стратегиялық қор. Су ресурстары үшін дүние жүзінде күрделі қақтығыстар мен түрлі тартыстардың болуы да өз алдына шындық. Адам баласы алтын, мұнай және табиғи газ сияқты ресурстарсыз өмір сүре алады, бірақ, сусыз 4-5 күннен артық өмір сүре алмайды [8].

Орталық Азия табиғи-географиялық тұрғыдан Еуразия құрлығының ең үлкен әрі таза су ресурстарына ие. Мысалы, Памир, Алатау, Алтай таулары, Амудария, Сырдария, Ертіс, Орал, Іле, Талас өзендері және т.б. Бірақ, сонымен қатар, Орталық Азияда халық санының жылдам өсуімен бірге, кедейлік пен әлеуметтік теңсіздік деңгейі де артуда. Бұл факторлар аймақтың су қатынастарына да кері әсерін тигізуде. Аймақтың су ресурстарының 90 % пайызы суару және ауыл шаруашылығы мақсатында қолданылады. Су ресурстарының дұрыс игерілмеуі аталмыш аймақта күрделі теңсіздік пен еларалық шиеленістерге себеп болып келді [8]. Өкінішке орай, Совет үкіметі тарапынан Орталық Азияда жоспарланған ірі ауыл шаруашылық жобаларды орындау барысында аймақтағы экожүйенің табиғи мүмкіндіктері есепке алынбады. Осы саясаттың нәтижесінде, Орталық Азия топырағының жартысынан астамы шөлге айналды. Мысалы, Қазақстандағы 179,9 млн гектардың немесе ел аумағының 66% пайызы шөлге айналған. Арал дағдарысы немесе апаты да осындай келеңсіз саясаттың тікелей нәтижесі. Совет үкіметі құнарлылығы мен өнімділігі ітүрлі аграрлық аймақтарға бірдей тәсіл қолданды.

КСРО тарағаннан кейін Орталық Азия республикалары аймақтағы жер мен ресурстарды бөлісе бастады. Алайда, өзен мен су ресурстары шекаралық яки аумақтық принцип бойынша бөлісуге келмейді. Осы қиын жағдайда жас әрі тәуелсіз мемлекеттер арасында кейбір келіспеушіліктер мен қайшылықтар туындады. Орталық Азия елдері арасында КРСО кезіннен қалған бұрынғы қарыздар мен міндеттерді ешкім өз мойнына алғысы келмегендіктен, түрлі алауыздық пен таластар көбейді. Өуелі, Тоқтоғұл мен Әндіжан су қорлары Орталық Азия республикалары арасындағы халықаралық су қоймалары ретінде қабылданған. Дүниежүзілік банк берген мәліметке сәйкес Қазақстанда 1990 жылдары суару және су каналдарын салу үшін бөлінетін қаражат деңгейі 21 есе азайып кеткен.

Орталық Азия мемлекеттері су ресурстарын басқаруда өзіндік реформалар жасап, ұлттық идеологияларын жетілдіргендіктен, әркім тәсілдер мен стратегиялар туындады. Келіспеушіліктердің алғашқысы су қорларын иелену құқығына қатысты. Әрбір ел судың көп мөлшерін пайдаланғысы келгендіктен, ортақ келісімге келу де қиындап кетті. Болашақта су мәселесі Орталық Азия елдері өз тарапынан ортақ түрде бір шешімге келулері тиіс.

Орталық Азияның трансшекаралық өзендері төмендегідей: Сырдария және Амудария (Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Өзбекстан, Түркіменстан), Шу мен Талас (Қазақстан, Қырғызстан), Тарым (Қырғызстан, Тәжікстан және Қытай), Іле (Қазақстан және Қытай), Ертіс (Қытай, Қазақстан, Ресей), Орал, Есім, Тобыл (Қазақстан, Ресей).

Орталық Азияның су қорлары жеткілікті, тең және өз деңгейінде бөлінбеген. Тәжікстан мен Қырғызстан жоғары таулы аймақтарда орналасқандықтан басқа елдермен салыстырғанда мол су қорларына ие. Өзбекстан мен Қазақстанға келсек, теңіз деңгейімен салыстырғанда төменде орналасқандықтан су тапшылығынан зардап шегіп келеді. Әсіресе, Өзбекстан жағы Тәжікстан мен Қырғызстанның суды қадағалау саясатын жие сынға алуда.

Аймақтың құрғақтығы осындай шиеленістердің асқынуына серпін береді. 2012 жылы өзбек көшбасшысы Ислам Кәрімов Астанадағы пікірінде, Орталық Азияда су мәселелері аймақтық қақтығыстар тудыра алатындай күрделі халықаралық мәселе деген болатын. Тәжікстан Орталық Азияның Вахш өзенінде Рогун су электрстанциясын салуды қолға алуда. Қырғызстан да өз кезегінде Нарын өзенінде Қамбарата су электрстанциясын салуды жоспарлауда. Экономикалық жағынан кедей елдер саналатын аталмыш екі мемлекет өздеріне тиесілі су мүмкіншіліктерін ең тиімді түрде пайдаланғысы келетіндігі түсінікті. Бірақ, бұл жағдайда Өзбекстан мен Қазақстанның суға деген қажеттіліктері есепке алынбағандығы, болашақта екі елдің ауыл шаруашылығы саласындағы жобаларға қауіп төндіріуі мүмкін. Өзбекстан Тәжікстанның жоғарыдағы су ресурстарын қадағалайтындығын алға тарта отырып, осыған қатысты өз көз қарасын жиі тілге тиек етіп келеді. Бұл жағдай Өзбекстанның мақта өнеркәсібіне кері әсер етуі мүмкін. Қырғызстанға келсек, өзінің электр қуатына деген қажеттілігін шешкісі келеді [10]. Қазір Өзбекстан, Түркіменстан мен Қазақстан шектеулі мөлшердегі су ресурстарын үнемдеуге мәжбүр болып отыр.

Таулы аймақта орналасқан елдер төменіректе орналасқан Өзбекстан мен Қазақстанның суға ең зәру жаз маусымында су ресурстарын қадағалап, өз қолында шорғырландыруда. Бұл жайт аймақта мүдделер қақтығысының бірі болып саналады. Расында, Орталық Азия мемлекеттері өзараларында алмаса алатын мүмкіндіктер турасында келісе алмауда. Мысалы, энергетикаға бай елдер мол су ресурстарына ие елдермен келісіп, мүмкіндіктерді бөлісе отырып қорларды бөлісе алары сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Елбасының 2010 жылғы 1 ақпандағы № 922 жарлығы – Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары; елбасының 2010 жылғы 19 наурыздағы № 958 жарлығы - Үдемелі индустриялық-инновациялық даму жөніндегі мемлекеттік бағдарлама; 2007 жылғы 6 сәуір № 310 жарлығы – Қазақстан 2030 жылға дейінгі Даму стратегиясы; елбасының 2012 жылғы Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстан – 2050» Стратегиясы.

2. Тоқаев Қ.К. Дипломатия Республики Казахстан. – Алматы. 2002.

3. Каримов И.А. Мировой финансово-экономический кризис, пути и меры по его преодолению в условиях Узбекистана. – Т.: Узбекистан, 2009.
4. Омаров Н.М. Государства Центральной Азии в эпоху глобализации: поиски стратегии развития, – Бишкек, 2008.
5. Бекутаев Б.А. Сотрудничество новых независимых государств Центральной Азии по обеспечению региональной безопасности. – Алматы, 2004.
6. Davutoğlu Ahmet. Stratejik Derinlik. 70. Baskı. İstanbul 2011. P. 4504.
7. Krivilev V.A., Pashennykh F.S., Shilkina O.A. Regional Problems of Ecology in the CIS / Problems of Economic Transition, vol. 47, no. 12, April 2005.
8. Қазақстан Республикасы сыртқы саясатының 2014 – 2020 жылдарға арналған тұжырымдамасы: <http://strategy2050.kz/news/5623>

Зарипова Ю.А., Дьячков В.В., Юшков А.В.
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ИНТЕРЕС К ЖИЗНИ КАК ИНДИКАТОР ПОВЫШЕНИЯ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СФЕРЕ

Анализ системы мотиваций к хорошей качественной учебе показал, что, по-видимому, главный мотив – это интеллектуальный интерес к жизни. То есть жажда познать окружающий мир, его закономерности, сущность социального общества, глубину культурного пласта социальной жизни. Активному интеллектуалу интересно все!

Интеллектуальный интерес к жизни необходимо поставить во главу воспитания молодого поколения и, прежде всего, его передового отряда – студентов. В этом воспитании первенство переходит в вуз, хотя большое значение имеет семья и семейные интеллектуальные традиции.

Педагогу вуза следует вдумчиво разобраться, что у каждого студента заложено ее величество Природой, а что студент способен заложить и развить сам. В самом деле, глубинный смысл образования – это самообразование (интеллектуальную «пищу», точно также как и материальную, можно «съесть» только самому). Самообразование – ключ к интеллектуальному росту и последующему успеху.

В своем развитии молодое поколение проходит последовательно погружение в различные интеллектуальные среды: семейные традиции → переход в школьную среду → переход в вузовскую среду → переход в трудовую интеллектуальную (или нет) среду. Эти переходы актуально рассмотреть на фоне все возрастающей образованности субъекта, так как отсутствие образования ведет к угасанию интеллектуального интереса к жизни. А отсутствие интеллектуального интереса к жизни ведет к дикости, к депрессии, пьянству и прочим порокам. Самый страшный пример утраты интеллектуального интереса к жизни – это самоубийства школьников и студентов. По нашему мнению у учащихся это не «горе от ума», а горе от безумия, порожаемого желтой прессой, желтым телевидением и желтым Интернетом.

Мотивацию к учебе, как социально-философскую категорию, можно разделить на две составляющие: 1) естественную генонаследственную мотивацию; 2) искусственную благоприобретенную мотивацию за счет домашнего и общественного воспитания и благоприятного влияния среды обитания. Раннее пробуждение наследственных способностей зависит от семьи, и здесь мы этот компонент далее рассматривать не будем. Сосредоточимся на модели современной системы образования. Предположим описание этой модели глубокий афоризм Альфреда Нобеля:

«Мир должен принадлежать гениям, Атилам точных наук и Зевсам технического прогресса, но при этом недопустимо расширение прав демократии, ибо, в конце концов, любая демократия приведет человечество к образованию диктатуры, составленной из отъявленных подонков населения!»

[см. Валентин Пикуль «Завещание Альфреда Нобеля»]

Обществу необходимо понять, что необразованность – признак раба. Если в стародавние времена пропасть между необразованными и образованными людьми была обусловлена сословными различиями: для дворянского сословия путь к образованию был открыт, а для крестьян – закрыт, то в наши дни наблюдаются механизмы необразованности иного рода. Среди них первый механизм, можно сказать, «пушкинский», обозначенный его словами: «Мы все учились понемногу чему-нибудь и как-нибудь. Образованьем, слава богу, у нас немудрено блеснуть». Происхождение такого механизма – это пониженные требования общества к уровню образования и отклик на эти требования со стороны педагогического сословия.

Второй механизм – узкопрофессиональная направленность образования, стремление «порадеть» бизнесу. Такая западная модель общества и образования – это западня тому государству, которое хочет прогрессивно развиваться. Наконец, третий механизм – это растерянность молодежи в современном бушующем океане информации и псевдоинформации и, как результат, - депрессия и утрата интеллектуального интереса к жизни.

Несмотря на то, что необразованными людьми легче управлять, так как рабство – это безусловное подавление и полное управление, современные государства стараются повысить уровень образования граждан. Еще царь Николай I, уменьшая число крепостных крестьян, увеличил число крестьянских школ с 30 до примерно 2000, желая «превратить крестьян из вещи в людей». Какой контраст с современными мигрантами с Ближнего и Среднего востока: ни образования, ни профессии, ни интеллектуального интереса к жизни – ничего!

Нет худшей беды, чем необразованность. Прежде всего, это касается и отдельного человека (индивида), и семьи, и отдельной профессии, и популяции (населения), и целых государств (в смысле системы управления населением). Необразованность (дикость) – это суженные горизонты во всем, в нуждах (потребностях), в профессии, в культуре, в общем цивилизационном плане. Обратимся к тем негативам, которые рождаются из необразованности в различных сферах современной жизни.

Необразованность индивида в профессии. Негативы: зависть, интриги, невоспитанность, отсутствие творческой инициативы.

Необразованность индивида в эрудиции. Негативы: нет интеллектуального интереса к жизни; а путешествия – чисто «животные», для животных потребностей; отсутствие интереса к истории, музеям, театрам.

Необразованность индивида в культуре. Негативы: пренебрежение к книгам, музыке.

Необразованность индивида во внутренней и внешней политике. Негативы: взгляд на государство чисто потребительский; отсутствие патриотизма; вечная оппозиция; неконструктивная критика; подверженность внешнему влиянию, чуждой агитации и пропаганде; взгляд на другие государства: «везде лучше, где меня нет».

Необразованность «низов» населения. Негативы: всегдашняя неудовлетворенность; повышенные требования к властям.

Необразованность «верхов» населения. Негативы: незнание истории и специфики иных государств; незнание общих философских законов развития природы и общества; незнание объективных законов управления соответствующей общественно-экономической формацией.

Необразованность государств. Негативы: несовременная политика; блоковое мышление; незнание объективных законов развития цивилизации; только политика жесткой силы; разграбление других народов.

Таким образом. Вышеприведенный неполный список необразованности как отсутствие ограничителей приводит к «дикому» поведению и нецивилизованным отношениям. Понятно, что необразованность как орудие управления и подавления – это наиболее простые и отжившие формы. Это былые стремления метрополий к подавлению явных и неявных колоний с целью выкачивания ресурсов. Это непоставка современных технологий с целью сохранения «рабства».

Подведем итоги.

– Существует вполне определенный объективный закон развития общественно-экономических формаций: исторически обусловлен переход от нецивилизованных обществ к цивилизованным, а затем и к высоко цивилизованным на основе все возрастающей образованности населения.

– Для поступательного развития конкретного государства в исторически обособленных территориальных и вещественных рамках необходимо обеспечить высочайший уровень образованности населения для создания и использования наукоемких технологий.

– Система образования должна быть основана на гармоничном сочетании узкопрофессиональных (для дела) и широкоцивилизованных (для эрудиции) дисциплин.

– Образование должно быть жестко связано с передовой мировой наукой, а государственная политика должна быть основана на признании, что фундаментальная наука является главной и определяющей силой в экономическом и военном могуществе государства.

**Иминова Р.С., Кайралапова Г. Ж., Жумагалиева Ш.Н., Бейсебеков М.К., Абилов Ж.А.
О ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ НА ФАКУЛЬТЕТЕ ХИМИИ И ХИМИЧЕСКОЙ
ТЕХНОЛОГИИ**

Начиная с 2004 года из уст Первого президента страны, прозвучал впервые вопрос о глобализации полиязычия в нашей многонациональной стране, и в своем очередном послании в 2007 году Глава государства предложил пошагово осуществить проект касательно полиязычного образования с названием «Триединство языков». В образовательных программах уже для большинства стран полиязычное обучение стало одним из главных сфер в развитии образования в целом. Уже существует определенная терминология, которая все прочней закрепляется в лексиконе конкурентоспособных стран: *полиязычное образование* – образование, в котором процесс обучения и культурно-нравственное воспитание студента как личности «полиглота» базируется на овладении студентом сразу нескольких языков; *полиязыковая личность* – это активный носитель нескольких языков, который может быть подразделен на: *личность речевую* – индивид, который может осуществлять речевую деятельность одновременно на нескольких языках; *личность коммуникативную* – индивид, который владеет совокупностью способностей к вербальному поведению и использованию нескольких языков как средства общения с представителями разных лингвистических социумов; *личность словарную* – индивид, который владеет совокупностью знания языков, объединенных, слитых и отражающихся, главным образом, в его лексической системе знания нескольких языков [1-2]. В этом контексте, ключевой целью образования становится - овладение студентами таких компетенций, которые помогут обучающимся стать более конкурентоспособными специалистами в своей сфере деятельности, являясь уже полиязыковыми личностями. Компетенциями могут быть - полиязычие, евразийская поликультурность, коммуникативность и технократичность.

Фактически, в 1999 г. ЮНЕСКО в своей резолюции представила новый термин «полиязычное образование», означающий использование, по меньшей мере, трех языков, а именно родного языка, регионального или

национального языка и международного языка в образовании. Поэтому в нашей стране наряду с казахским языком, имеющим статус государственного, и русским языком межнационального общения, важным средством, обеспечивающим умение взаимодействовать с представителями различных культур, выступает английский язык. Знание казахского, английского и русского языков делает молодежь более конкурентоспособной, а страна приобретает необходимый интеллектуальный потенциал. «Государственная программа развития образования РК на 2011-2020» ставит задачу внедрения полиязычия в систему образования с действенным механизмом: а) повышения конкурентоспособности родного языка за счет того, что он активизируется в сфере получения культурной и разной другой, значимой информации; б) закрепления статуса русского языка как официального языка межгосударственных отношений в нашей стране (объективна необходимость функционирования единого языка - посредника, а в силу исторического фактора таковым является русский язык); в) продвижения английского языка до уровня казахско-русского двуязычия. Кроме того «доля педагогов, использующих английский язык при обучении, должна достигнуть 30 %». Поэтому уже сейчас в некоторых ВУЗах и школах РК вводится полиязычие, преподавание предметов на различных языках [3].

Полиязычие для студентов, обучающихся по программе бакалавриата, магистратуры и докторантуры различных специальностей, с 2012-2013 учебного года введено и на факультетах КазНУ им. аль-Фараби, в том числе и на факультете химии и химической технологии. Советом университета утверждена экспериментальная образовательная программа, которая определяет определенный контингент студентов и магистрантов обучающихся на английском языке по специальностям «05В060600-Химия», «05В072100-Химическая технология органических веществ» и «05В072000-Химическая технология неорганических веществ». Эта, своего рода, специализированная траектория образования предусматривает формирование модели полиязычного образования и полиязычной личности учащегося, конкурентоспособного в условиях глобализации поколения, владеющего языковой культурой. Владение казахским, английским и русским языками открывает большие возможности перед дееспособной молодежью, которая норовит использовать свой талант в химической науке, производстве, на мировых рынках новых технологий, в возможности приобщения к этнической, казахстанской и мировой культурам при сотрудничестве с зарубежными представителями той или иной сферы взаимодействия [4]. Реализация программы предполагает выполнения следующих критериев:

- преемственность полиязычного образования на разных ступенях системы химического образования;
- зарубежный опыт образования полиязычия;
- программы курсов по выбору, факультативных курсов полиязычной направленности;
- возможности интерактивной телекоммуникации;
- Web-среда;
- возможности дистанционных образовательных технологий [3].

В «Стратегии трансформации общества и возрождения евразийской цивилизации» Н. Назарбаев подчеркнул, что «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности» [2]. Учащиеся, ориентированные на техническое образование, такое как химическое, физическое, математическое, биологическое и другие, понимают, что их участие в научно-технической модернизации производства в условиях интеграции нашей страны в мировое и экономическое пространство невозможно без знания языков народов Казахстана и английского языка. Так, для достижения высокого уровня владения профессиональным английским языком и всеми компетенциями самой специальности уже при поступлении студентов на первый курс, проводится тестирование на выявления уровня владения английским языком и определения его в спецгруппу полиязычия при положительном результате тестирования. Последующее обучение специальной группы полиязычия, начиная с первого курса бакалавриата, по всем видам химических специальностей осуществляется исключительно на английском языке, включая защиты дипломных работ и сдачи государственных экзаменов по специальности. Преподавание ведется в основном высококвалифицированными местными преподавателями, прошедшими обучение или курсы ПК на английском языке на кафедре иностранных языков или других иностранных курсов на территории Казахстана или за рубежом. Подача и закрепление лекционного материала, выполнение практических работ, лабораторных экспериментов, а также выполнения СРС осуществляется с помощью традиционных классических и нетрадиционных методов обучения на английском языке (презентации, кейсы, рефераты, круглые столы, словари терминологий и т.п.). Эффективность обучения группы полиязычия во многом зависит от обеспеченности студентов учебно-методической литературой на английском языке. Поэтому преподавателями-предметниками факультета химии и химической технологии совместно с кафедрой иностранных языков разрабатываются учебно-методические комплексы с учетом специфики терминологии технического английского языка. Дополнительно в качестве основной литературы преподаватели и студенты используют современные учебники отечественных и зарубежных издательств, профессионально-ориентированные технические словари, пособия для лабораторных работ. Важным моментом для студента технического образования является изучение научно-технической литературы периодического издания на английском языке (научных и обзорных статей, докладов, аннотаций и т.п.), а так же участие и выступление с докладом на молодежной, международной, студенческой, республиканской научно-практических конференциях.

По существу, знание и изучение иностранного языка это ключ к мировой свободе общения без каких либо языковых или географических границ с возможностью поглощать и передавать огромный поток информации и инноваций. Рациональное, грамотное и масштабное освоение трехязычия позволит нашим студентам быть коммуникативными и адаптированными в любой среде. В этой связи, не маловажную роль в становлении поликультурной личности студента играет и действующая в университете КазНУ программа академической мобильности для магистрантов и студентов 3-4 курса. Благодаря которой обучающимся представляется возможным стажировки в ведущие университеты мира, расширения багажа знаний и навыков по специализации, знакомства с культурой местного населения, совершенствования английского и других языков, т.е. самообразовательной деятельности, коммуникативности, поликультурности и возможности получения двудипломного образования. Поэтому для магистрантов и докторантов кафедр и факультета в целом, обладающих языковой подготовкой возможны научные стажировки в научных центрах и университетах Англии, Пакистана, США, Германии, Египта, Турции, где они, продолжая свои научные исследования, могут прослушать ряд курсов теоретического и практического характера, приобрести навыки работы на различных современных приборах. Главным образом, научные стажировки способствуют развитию самостоятельности, ответственности, познавательной активности и развитию культуры личности самого обучающегося.

Таким образом, на факультете, в целом есть условия для достижения и реализации целей по подготовке востребованных специалистов в условиях полиязычного образования и инновационного развития. Владение казахским, русским и иностранным языками в современном обществе важный и необходимый компонент в индивидуальной и профессиональной деятельности человека.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Стратегия трансформации общества и возрождения евразийской цивилизации. – М., 2000.
2. Жетписбаева Б.А. Теоретико-методологические основы полиязычного образования Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук Республика Казахстан.- Караганда, 2009.
3. Кусаинова Г.Т. Полиязычное образование учащихся как фактор эффективности межкультурного общения http://library.wksu.kz/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=4262&Itemid=2&lang=ru.

**Иминова Р.С., Кайралапова Г. Ж., Жумагалиева Ш.Н., Бейсебеков М.К., Абилов Ж.А.
СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИИ НА ПРИМЕРЕ КАФЕДРЫ ХИМИИ И
ТЕХНОЛОГИИ ОРГАНИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ, ПРИРОДНЫХ СОЕДИНЕНИЙ И ПОЛИМЕРОВ
КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ**

Затрагивая такое явление как единение научной и образовательной сферы, необходимо вспомнить историю и место развития науки и образования как одного целого. Анализ исторических фрагментов развития университетов мира проясняет, почему Университет как высшее учебное заведение является на сегодняшний день уникальным в своем роде учреждением, где переплетаются научные исследования, открытия, инновации и преподавательское мастерство. Тысячелетняя история «университета» показывает, что, не смотря на различные виды модернизации, трансформации, реформации его целей и ценностей в силу воздействия на него различных внешних и внутренних факторов (влияние государства, религии, желаний молодого поколения, образовательных реформ и т.п.), главнейшей миссией было и остается - составление образовательных программ и проведение научных исследований. А занятие философией, в понятие которой раньше входила и наука, и обучение учеников (молодых юношей и девушек - студентов) – были еще тогда, и остаются сейчас – главной и единственной задачей университетской профессуры, которая, кстати, уже тогда имела известную академическую свободу (уже в середине XVIII века, университет Геттингена, в конце XVIII века, университет В. Гумбольдта) [1].

Так вот, синтез целостности науки с образованием для создания инновационной экономики в настоящее время рыночных отношений в стране и в мире в целом, представляется в нашем университете именно как осуществление известных мировых принципов В. Гумбольдта (выдающегося представителя немецкого гуманизма конца XVIII – начала XIX вв.). Преимуществом, которых является – академическая свобода и возможность для преподавателей и студентов заниматься исследовательской научной работой [2]. Первый принцип «единство преподавания и исследования»: каждый преподаватель – это ученый с обязательными публикациями в научных мировых изданиях, участник научных проектов, наставник для молодых ученых в поисках научного знания. Критерий второго принципа – единство свободы преподавания и свободы обучения: свой курс преподаватель вправе формировать сам, студент вправе выбирать интересующий его курс.

Таким образом, университет выступает одновременно как образовательное учреждение и как научно-исследовательские корпорации. Т.е., и ученые и преподавателей занимаются и наукой, и преподаванием, находясь в единых научно-образовательных центрах, представляющих собой университет с сетью научно-исследовательских институтов. Процесс подготовки высококвалифицированных кадров возможен лишь в тесной связи образования с передовой исследовательской, фундаментальной наукой [3]. Довольно новым элементом, касающимся финансирования вузовской науки, является система грантов, которая рассматривается сегодня как основа селективной поддержки небольших, но наиболее дееспособных коллективов и отдельных

ученых. Она также служит общественно-научным признанием исполнителей и проектов, способствует независимости выбора тематики научных исследований, обеспечивает возможность дальнейшего поиска решений фундаментальных проблем. Финансирование такого рода проводится обычно на конкурсной основе и посредством государственных Фондов наук [3].

По степени интеграции образования и науки лидируют США, где научные исследования в вузах отличаются масштабностью, целенаправленностью, большим разнообразием направлений, организационных форм, источников финансирования, а также широким спектром научных разработок, успешным распространением результатов исследований среди заинтересованных лиц и организаций. Большой вклад в интеграцию вносят также бизнес-школы, где студенты получают представление о реалиях рынка, развивают коммерческие способности и приобретают практические навыки. Это во многом объясняет тот факт, что по уровню инновационной подготовки кадров США опережают многие европейские страны. Отлаженная система продвижения научных результатов в экономику существует в Великобритании. Она включает в каждом университете комплекс структур: офисы по транс-сфере технологий, где ученые получают консультацию по своей проблематике; специальные государственные фонды, которые финансируют начинающие технические компании (начальный капитал предоставляется безвозмездно); независимые венчурные фонды, созданные на средства государства (75%) и университетов (25%) и управляемые последними; научные технопарки. Государство вкладывает немалые средства в вузовскую науку, но и получает серьезную отдачу – налоговые поступления от новых компаний, новые рабочие места, а главное – перспективных специалистов [3].

Повышение уровня конкурентоспособности экономики и вхождение Казахстана в число мировых лидеров определяется эффективностью инновационного развития промышленности, что в свою очередь зависит от модернизации системы высшего технического образования, системно взаимодействующего с наукой, генерирующей новые знания и современные технологии, и с производством. Сегодня потенциал вузов Казахстана также определяется не только качеством предоставляемых образовательных услуг, но и развитием всей триады «Образование – наука – инновации», нацеленной на формирование человека труда [4]. Процесс интеграции науки и высшего образования в Казахстане осуществляется благодаря многообразным формам совместной деятельности вузов и научно-исследовательских институтов (НИИ): договоры о сотрудничестве в области фундаментальных и прикладных исследований, разработки и выполнение научно-исследовательских проектов, программ, учебная и производственная практика в лабораториях и опытных хозяйствах НИИ, привлечение ведущих ученых НИИ для проведения учебных занятий, руководства практикой студентов и дипломными работами, совместной подготовки аспирантов и магистрантов, чтение лекций в ведущих вузах страны.

Как сказано, было выше, университеты раньше и сейчас тем более, считаются мощными образовательными, исследовательскими и научно-производственными комплексами, тесно связанные с отраслями новых технологий и опосредующие внедрение в хозяйство современных систем организации и управления. Будучи традиционно центрами подготовки исследовательских кадров и проведения фундаментальных исследований, они стали средоточием предпринимательской инновационной активности, «предпринимательскими университетами», ставящими цель способствовать внедрению инноваций в промышленность (и не только в нее). Настоящей целью соединения науки, образования и инновации в Казахстане посредством университетов и других объединений есть не только передачи культурного наследия, нравственных принципов, но и подготовка государственных кадров для национального (в первую очередь) инновационного кластера и экономики страны в целом. Квантовое достижение поставленной цели главой государства может быть осуществлено определенным направлениям:

– усиление качества образования и научно-технических обеспечение и подготовка кадров, обладающих современными знаниями на уровне новейших достижений науки и технологий и практическим опытом участия в научных исследованиях, полученным в процессе обучения;

– завлечение и постоянство талантливой молодежи в науку и образовании;

– обеспечение эффективности распределения финансирования, а также кадровых, информационных и материально-технических ресурсов научных организаций и вузов при проведении фундаментальных и прикладных исследований и подготовке научных кадров;

– активизация взаимосвязей с предпринимательским сектором экономики и корпоративной наукой, процессов коммерциализации результатов научных исследований и разработок и передачи технологий в реальный сектор экономики [3].

Альянс «науки, образования и инновации» среди Вузов Казахстана главным образом отражается в Казахском национальном университете имени аль-Фараби. Университет в своей инфраструктуре имеет целый ряд факультетов гуманитарных и естественных фундаментальных наук и современный научно-технологический парк (НТП) КазНУ им. аль-Фараби, целью которого является создание благоприятных условий для активного развертывания наукоемких производств, которые основываются на результатах научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ ученых и молодых исследователей университета.

В основе стратегии развития технопарка КазНУ лежит использование производственных мощностей КазНУ и интеллектуального потенциала шести научно-исследовательских институтов (НИИ математики и механики, НИИ проблем горения, НИИ экспериментальной и теоретической физики, НИИ новых химических технологий и материалов, НИИ проблем экологии, НИИ проблем биологии и биотехнологии), научных центров (центр физико-химических методов анализа, центр аль-Фараби, центр этнопедагогике и этнопсихологии, французский

центр), а также научно-технологического парка КазНУ. Именно Технопарк КазНУ является базой для реализации научно-производственных проектов в КазНУ. Основными задачами Технопарка являются: внедрение инновационных продуктов, разрабатываемых научными сотрудниками и учеными вузов; привлечение бюджетных, хоздоговорных средств, средств различных инновационных фондов на выполнение НИР и НИОКР с участием сотрудников и преподавателей университета; популяризация малого предпринимательства в инновационной сфере, в том числе, посредством освещения в средствах массовой информации, возможностей и достижений Технопарка; участие в обеспечении учебного процесса, осуществляемого в университете, что позволит вывести его на уровень, отвечающий мировым стандартам в области образования.

Особое внимание уделяется разработке инновационным проектам один из проектов - «Разработка и внедрение в Кампусе КазНУ им. аль-Фараби экологически безопасной технологии переработки органической фракции твердых бытовых отходов». Новая экологически безопасная и недорогая технология вермикомпостирования широко и успешно может использоваться в Казахстане для переработки самых различных видов органических отходов, в том числе и органической фракции ТБО. Конкурентоспособность полученной продукции не вызывает сомнений, поскольку из фактических отходов будут получены высокоэффективные кормовые добавки.

Деятельность «НТП» совместно с факультетами таких естественных наук как химия, биология, физика и математика в данном направлении, напрямую интегрирована в деятельность флагмана вузовской системы страны КазНУ им. аль-Фараби по подготовке конкурентоспособных научных инженерных кадров высшей квалификации, имея специализированное исследовательское оборудование для проведения прикладных и фундаментальных исследований в области естественных и технических наук.

Так, в частности, на факультете химии и химической технологии КазНУ им. аль-Фараби образовательный процесс и наука как инновационный ресурс тесно связаны и нацелены на реализацию подготовки востребованных, конкурентоспособных специалистов, обладающих высоко-профессиональными навыками и умениями. В настоящее время в учебный процесс внедрена кредитно-модульная образовательная программа на основе компетентностного подхода и личностно-ориентированной подготовки. Параллельно есть возможность для преподавателей-исследователей внедрять различные научные достижения как результаты и учебно-методические разработки в области фундаментальной и прикладной органической, неорганической, физической и аналитической химии, которые могут быть включены в программы бакалавриата на четвертом курсе, программы магистратуры и докторантуры [5]. Актуальность компетентностного подхода в образовании обусловлена главным образом усилением инновационного развития страны и необходимостью профессионального универсализма [2]. Поэтому одним из ключевых компетенций, которым должен владеть молодой современный специалист это – коммуникативная культура (мобильность, информативность, инициативность, гибкость мышления и полиязычность). В тоже время кредитно-модульная технология обучения ориентирована на самостоятельное овладение профессиональными знаниями и навыками и предполагает необходимость осознания целостности поэтапно выполненной самостоятельной исследовательской научной работы.

Говоря о подготовке конкурентоспособного специалиста химического профиля, следует акцентировать внимание на студентах выпускных групп бакалавриата, магистрантах и докторантах PhD. Так как они уже имеют полную базовую подготовку химической направленности и являются профессионально и научно подкованными личностями.

На кафедре химии и технологии органических веществ, природных соединений и полимеров факультета химии и химической технологии КазНУ им. аль-Фараби образовательная подготовка бакалавров, магистров и докторов PhD по специальности «Химическая технология органических веществ» тесно связана с научными исследованиями и проводится по трем научным направлениям: органический синтез, химия природных соединений, химия высокомолекулярных соединений и иммобилизация БАВ на полимерных композиционных материалах. Активизация познавательного процесса обучающихся осуществляется посредством научно-исследовательской работы, в результате которой закрепляется теоретическая база и приобретаются практические навыки и профессиональные компетенции. В процессе четкой организации и постановке научной работы студенты, магистранты и докторанты выполняют ее непосредственно в научных лабораториях кафедры, а также в лабораториях различных НИИ - физико-химических методов исследования Центра физико-химических методов исследования при КазНУ им. аль-Фараби, в Научно-исследовательском институте «Новых химических технологий и материалов», которые оснащены современными приборами и измерительными аппаратами. Суть интеграции науки и образования состоит в формировании устойчивых взаимосвязей между научной и образовательной деятельностью, прежде всего на основе проектного финансирования, управления, стимулирования и взаимодействия. Наука обогащает образование новыми знаниями, разрабатывает новые, прогрессивные методы обучения, а образование служит источником, питающим науку молодыми кадрами. Решение многих проблем развития научной и образовательной деятельности зависит от их эффективного взаимодействия. Поэтому темы магистерских и докторских диссертаций тесно связаны с научными работами фундаментальных, прикладных или международных проектов и с научными направлениями кафедры. Обсуждение научных результатов совместно с научным руководителем способствует развитию научной мысли, проблемный подход при интерпретации обнаруженных закономерностей повышает уровень критического мышления, обучающийся старается доходчиво излагать свои мысли и приобретает навыки

самостоятельного критического анализа. Поэтапные или промежуточные результаты самостоятельных работ обучающиеся могут опубликовывать и представлять в виде докладов на международных и республиканских научных конференциях, конкурсах или семинарах. Правильное написание и изложение своих научных исследований в статьях, тезисах, а также публичные выступления с докладом позволяют видеть и оценить уровень личностного подхода к профессиональному формированию будущего специалиста.

Ранние успешные партнерства нашего университета с ведущими зарубежными университетами и научными институтами СНГ и Европы, а теперь и вхождение КазНУ им. аль-Фараби в мировой консорциум университетов расширил возможности академической мобильности студентов. Программа академической мобильности открывает обучающимся новые возможности самообразовательной деятельности, коммуникативной компетентности поликультурности и возможности получения двуязычного образования. Поэтому для магистрантов и докторантов кафедры, обладающих языковой подготовкой возможны научные стажировки в научных центрах и университетах Англии, Пакистана, США, Германии, Египта, Турции, где они, продолжая свои научные исследования, могут прослушать ряд курсов теоретического и практического характера, приобрести навыки работы на различных современных приборах. Главным образом, научные стажировки способствуют развитию самостоятельности, ответственности, познавательной активности и развитию культуры личности самого обучающегося. В настоящее время руководством университета внедряется практика дуального образования, которая рассматривает возможности обучающихся и повышает их конкурентоспособность.

Таким образом, на кафедре, и на факультете, в целом есть все условия для достижения и реализации целей по подготовке востребованных специалистов в условиях инновационного развития, осуществляемая благодаря определенному построению научной исследовательской работы студентов на выпускных курсах, магистрантов и докторантов факультета в рамках кредитно-модульной технологии обучения.

В целом, исходя из выше изложенного, основными задачами современного этапа интеграции науки и образования в Республике Казахстан, на наш взгляд, должны стать подготовка кадров для науки и высоких технологий, стимулирование научных исследований. Одним из действенных методов развития образования является его интеграция с наукой и производством. Такая интеграция дает синергический эффект и интенсифицирует развитие всех компонентов этой триады. Хотя особую остроту на современном этапе приобретает недостаточная ориентация научно-педагогических кадров на инновационное развитие страны и адаптация их к рыночным реалиям науки и экономики. Между тем проект Государственной программы развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы предусматривает создание научно-исследовательских проектных институтов (НИПИ) и проектно-конструкторских бюро [6]. Однако при действующей квалификационной структуре выпускников вузов инженеров явно будет не хватать, для чего потребуются значительно увеличить корпус инженерных кадров.

Список литературы:

1. Кольчугина М.Б. Синергия образования и науки как инновационный ресурс. Экономика образования 33, часть 1, 2009, С. 98-108.
2. О мерах по совершенствованию системы государственного управления наукой в РК. Указ Президента РК от 11 марта 1996 г. № 2895// САПП. 1996. № 12.
3. Инновационное развитие индустрии Казахстана. В помощь кураторам студенческих групп. Сборник 3 / Под ред. акад. НАН РК А.М. Газалиева. – 3-е издание, перераб. и доп. – Караганда: Изд-во Карагандинского государственного технического университета, 2016. – 232 с.
4. Абилова М.У., Мусабекова А.А., Шалдыбаева А.М. Подготовка конкурентноспособных специалистов в условиях формирующейся инновационной образовательной среды // Сборник докладов международного Беремжановского съезда по химии и химической технологии, Ч-2, Усть-Каменогорск, 2014. – С.102-103.
5. Кунхожаева Г.Н. Государственное управление в сфере образования РК: перспектива и развитие//Саясат. 2005. № 11.
6. Доклад вице-министра образования и науки РК на совещании Правительства по вопросам управления наукой//Наука и высшая школа Казахстана. 2006. № 9.

Искакова З.Е.

КОНЦЕПЦИЯ ВЫБОРА АКТУАЛЬНОСТИ ТЕМ ДИПЛОМНЫХ РАБОТ СТУДЕНТОВ С УЧЕТОМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УНИВЕРСИТЕТА

Согласно Стратегии развития КазНУ им. аль-Фараби до 2020 года, основной целью деятельности университета является преобразование университета в научно-образовательно-инновационный центр, который предоставляет образовательные, исследовательские, инновационные и коммерческие услуги, удовлетворяющие потребностям рынка труда, задачам индустриально-инновационного развития страны, личности и отвечающие лучшим образцам мировой практики в области образования.

Миссия университета заключается в формировании кадрового потенциала – специалистов новой формации, соответствующих современным интеллектуальным требованиям и стратегии развития Республики Казахстан на основе эффективной интеграции образования, науки и инновационной деятельности.

Открытость экономики Казахстана, ориентация на международные стандарты выдвигают новые требования к профессиональной компетенции выпускников со стороны работодателей. Ставка на высокое качество

оказываемых образовательных услуг – основной приоритет деятельности университета в целом и факультета востоковедения в частности. В современных условиях жесткой конкуренции в сфере образования это является основой успешного выполнения уставных функций, обязательств по подготовке высококвалифицированных специалистов, обеспечения финансовой устойчивости и опережения конкурентов.

Суверенный Казахстан – крупнейшее государство в Центральной Азии – сегодня восстанавливает свою подлинную историю, поддерживает активные отношения со многими странами мира, в том числе и Востока, являясь несомненным региональным лидером. Сегодня как никогда высока потребность в специалистах-востоковедах для изучения взаимоотношений Казахстана со странами Востока, исследования истории, экономики и культуры Востока, изучения даже собственной истории казахов.

Особую роль в профессиональной подготовке востоковедов играют ежегодные послания Президента Казахстана Н.А.Назарбаева, которые являются мощным рычагом повышения мотивации студентов к учебе. Как сказал Президент Н.Назарбаев в одном из своих посланий: «Сегодня казахстанцы – молодая и динамичная нация. Средний возраст наших граждан не превышает 35 лет. Полтора десятилетия назад, когда была принята «Стратегия-2030», первое поколение казахстанцев, родившихся уже в нашей новой стране, только собирались идти в школу. Сегодня они уже трудятся или завершают учебу в вузах. А через два-три года уже начнет появляться второе поколение независимости. Поэтому нам важно уже сейчас думать о том, чтобы дать им верные ориентиры».

Ежегодные послания Президента Н. Назарбаева народу Казахстана являются одним из важнейших инструментов развития государства, ведь именно документы такого уровня, можно сказать, и делают современную историю. Будущие востоковеды, как никто другой, должны полностью понимать такие документы, уметь анализировать их и использовать в процессе профессиональной подготовки.

«В XXI веке Казахстан должен укрепить свои позиции регионального лидера и стать мостом для диалога и взаимодействия Востока и Запада», - говорит Президент. Для возведения этого «моста», для ведения диалога с Востоком, для поддержания и дальнейшего развития отношений со странами Востока в различных сферах общественно-политической и экономической жизни мирового сообщества Казахстан нуждается в специалистах со знанием восточных языков, истории стран Востока, культуры и специфики восточного социума.

Подготовка специалиста-востоковеда, в совершенстве владеющего профессиональными навыками, соответствующего мировым требованиям и востребованного на современном рынке труда, является основной целью образовательного процесса на факультете востоковедения. Специалист-востоковед свободно владеет восточными и западными языками (английский или французский), он способен преподавать эти языки, выполнять функции переводчика-референта, вести экспертно-аналитическую и консультативную деятельность, осуществлять дипломатическую миссию за рубежом. В ходе учебно-воспитательного процесса подчеркивается особый статус Казахстана национального университета им. аль-Фараби как флага высшего образования Республики Казахстан, воспитанники которого внесли и вносят значительный вклад в развитие казахстанского социума в различных его аспектах. Студентам прививается чувство гордости за свой университет и факультет, и как обратная сторона этого процесса – чувство чести и долга высоко нести знамя выпускника КазНУ им. аль-Фараби.

Показателем степени результативности обучения студента в высшем учебном заведении, в том числе и на факультете востоковедения, является дипломная работа. Дипломная работа представляет собой самостоятельное комплексное научно-практическое исследование одной из актуальных проблем по специальности студента.

Целью дипломной работы является закрепление, углубление и специализация знаний и навыков студента в области востоковедения путем самостоятельного решения поставленных проблемных задач.

Выполнение дипломной работы является завершающим и наиболее сложным этапом в образовательном процессе в высшей школе и важным инструментом итогового государственного контроля качества образования. Не менее важны результаты государственных экзаменов, но именно эта студенческая работа является итогом, по которому возможно судить о том, насколько студент-выпускник усвоил основы профессиональной деятельности и приобрел профессиональные, социально-коммуникативные и иные компетенции по выбранной им специальности.

Подготовка дипломной работы направлена на закрепление отдельных навыков, полученных студентами при выполнении курсовых проектов по дисциплинам специальности, и является их логическим продолжением, образуя с проектами методическое единство.

Учитывая вышеизложенные аргументы, роль и место, занимаемое КазНУ им. аль-Фараби в мировом научно-образовательном пространстве, а также задачи по улучшению позиции университета в мировых рейтингах, при выборе тем дипломных работ необходимо придерживаться положений Стратегии развития университета и его высокой миссии.

Казахский национальный университет имени аль-Фараби – первый в истории Казахстана классический университет, основан 15 января 1934 года. Сегодня КазНУ им. аль-Фараби – вуз с особым статусом, предоставленным в соответствии с указом Президента Республики Казахстан, крупнейший в Казахстане образовательный и научный центр. На сегодняшний день КазНУ им. аль-Фараби, единственный из вузов республики, принят в программу ООН «Академическое влияние», учрежденную по инициативе Генерального секретаря ООН Пан Ги Муна. КазНУ является членом многих престижных международных организаций, имеет международное признание и активно развивающиеся направления международного сотрудничества.

КазНУ им. аль-Фараби имеет современную научно-инновационную структуру. В образовательный процесс внедрены новые инновационные технологии обучения: компетентностный подход на основе модульного обучения, проблемно-ориентированный, личностно-ориентированный и проектно-организованный, направленные на профессиональное становление и развитие личности на основе достижений науки, практики, национальных и общечеловеческих ценностей. В университете разработана и реализуется Стратегия гуманитаризации образования, цель которой – внедрение эффективных форм духовно-нравственного, гражданско-патриотического и эстетического воспитания, культурно-просветительской деятельности.

Основной целью деятельности Казахского национального университета имени аль-Фараби является преобразование университета в научно-образовательно-инновационный центр, который предоставляет образовательные, исследовательские, инновационные и коммерческие услуги, удовлетворяющие потребностям рынка труда, задачам индустриально-инновационного развития страны, личности и отвечающие лучшим образцам мировой практики в области образования.

В Стратегии развития КазНУ им. аль-Фараби до 2020 года определены стратегические направления развития университета – интегратора науки, образования и инновационной деятельности на долгосрочный период и системообразующие стратегические моменты в контексте глобальных тенденций развития высшей школы, внутренней среды и текущей ситуации, связанной с трансформацией КазНУ в исследовательский университет.

Это следующие стратегические направления:

1. Подготовка конкурентоспособных специалистов.
2. Формирование КазНУ как современного исследовательского вуза, основанного на тесной интеграции науки, образования и бизнеса.
3. Повышение уровня воспитательной и социальной работы.
4. Развитие инфраструктуры и внедрение новейших информационных технологий.

При выборе темы следует исходить из реальной оценки уровня теоретической подготовки и возможностей студентов, научных интересов и навыков исследования, степени обеспеченности научной литературы, наличия источников информации и их доступности.

Тема дипломной работы должна быть актуальной, соответствовать специфике и направлению научной деятельности кафедры и, желательно, иметь практическое значение. При выборе темы следует руководствоваться примерным перечнем тем дипломных работ, рекомендуемых выпускающей кафедрой. Перечень тем непосредственно связан с основными направлениями научно-исследовательской работы кафедры, с выполняемыми кафедрой научными проектами. Формулировка темы должна быть предельно четкой, характеризовать важную проблему и одновременно конкретно отражать цель исследования. При работе над темой необходима демонстрация студентом высокого теоретического уровня и глубокого освоения основных вопросов исследования; умения сочетать теорию проблемы с практическими аспектами ее развития; использования для исследования современных методов и приемов; умения делать обоснованные выводы и рекомендации. В обязательном порядке должно акцентироваться понимание студентом значимости своей темы в рамках общей стратегии развития университета и, как следствие, возрастания ответственности за ее качественную разработку.

Кроме отечественных и зарубежных публикаций узкопрофессиональной направленности, необходимо ознакомление с научными публикациями и историческими документами, освещающими этапы становления университета как крупнейшего научно-образовательного центра. При подборе литературы необходимо обращать внимание на год издания и ее актуальность к моменту выполнения работы.

Качество выполнения дипломной работы определяется тем, насколько студент овладел навыками сбора исходной информации, ее обработки, анализа, а также формулировки научно обоснованных выводов, содержащихся в предлагаемых решениях. Студенту необходимо закрепить навыки использования компьютерной техники, как в процессе выполнения исследований, так и при принятии решений, квалифицированно оформлять материалы, иллюстрирующие содержание дипломной работы.

В своем Послании народу Казахстана «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» от 31.01.2017 Президент обозначил пять основных приоритетов третьей модернизации. Они призваны обеспечить темпы роста экономики выше среднемировых и устойчивое продвижение в число 30 передовых стран. В их числе: ускоренная технологическая модернизация экономики, кардинальное улучшение и расширение бизнес-среды, макроэкономическая стабильность, улучшение качества человеческого капитала, институциональные преобразования, безопасность и борьба с коррупцией.

В рамках четвертого приоритета особый интерес для вузовской общественности представляют задачи по улучшению системы образования. Роль системы образования, в том числе и вузовского, должна значительно возрасти. В настоящее время мировое сообщество находится на качественно новом уровне развития. Растущий с каждым днем поток информации делает сегодня бесполезным в качестве цели образования простое усвоение накопленных человечеством знаний. В этих условиях большое значение придается личностно-ориентированному компетентностному подходу в образовании и, прежде всего, развитию и совершенствованию способностей студентов к постоянному профессиональному и интеллектуальному росту. Мы должны постоянно совершенствовать наши образовательные программы, нацелить их «на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации». Преподаватели высшей школы должны постоянно повышать свой квалификационный уровень, использовать в учебном

процессе новейшие достижения технического прогресса. Только тогда можно будет говорить о соответствии качества наших выпускников требованиям современного рынка труда.

Полиязычное образование, о котором также говорит Президент, это уже сегодняшняя реальность факультета востоковедения. Студенты получают знания на казахском, русском, английском и восточных языках. Ведь завтра они будут представлять Казахстан при осуществлении своей профессиональной деятельности. И их кругозор и компетентность, их образованность и культура будут влиять на формирование представления о нашей стране.

На факультете востоковедения не только реализуется принцип полиязычности обучения. Наши студенты также пишут дипломные работы на перечисленных языках. Практически все студенты проходят зарубежную стажировку, в ходе которой идет сбор материала для будущей дипломной работы. Свободное владение к концу обучения восточным и английским языками позволяет студентам в полной мере использовать для проведения дипломного исследования материалы на этих языках. Студенты читают, переводят и анализируют художественные произведения, публицистику, речи государственных и общественных деятелей, прессу и многое другое. Данный фактор значительно повышает достоверность, оригинальность и новизну их дипломных изысканий.

Актуальность темы дипломной работы студента-востоковеда связана с необходимостью сегодняшнего исследования данного конкретного направления в ориенталистике, будь то арабистика, китаеведение, индология и др. К примеру, в настоящее время на факультете востоковедения осуществляется фундаментальный научный проект «Духовное созвучие казахских и индийских мыслителей», в числе исполнителей которого была и я как индолог. Выпускник 2016 года по специальности «5В021021 - иностранная филология: язык хинди» Салимгирей Мирас подготовил под моим руководством дипломную работу на тему «Место эпоса "Рамаяна" в индийской литературе и ее сравнение с казахскими жырами о батырах». Как известно, фольклор является одной из основ духовного наследия любого народа, формирование любого мыслителя и поэта невозможно без глубокого влияния фольклора. И древнеиндийский эпос "Рамаяна", и казахские жыры о батырах оказали сильнейшее влияние на мировоззрение Абая Кунанбаева и Свами Вивекананды, а также других казахских и индийских мыслителей, творческое наследие и духовное созвучие которых изучается в рамках вышеупомянутого научного проекта. Таким образом, данная дипломная работа имела высокую степень новизны и актуальности и принесла огромную пользу его научным исполнителям.

Вся учебно-воспитательная и научно-исследовательская деятельность коллектива университета, в том числе и его студентов, направлена на укрепление положительного имиджа университета как престижного, высококонкурентного высшего учебного заведения с сильными традициями и высокой социальной ответственностью. И дипломные работы наших выпускников должны соответствовать высокому статусу нашего университета.

Калганова Е. А.

ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В СКГУ им. М. КОЗЫБАЕВА

Важнейшей стратегической задачей образования Казахстана является, с одной стороны, сохранение лучших казахстанских образовательных традиций, с другой, обеспечение выпускников школ международными квалификационными качествами, развитие их лингвистического сознания, в основе которого – овладение государственным, родным и иностранными языками.

Полиязычное образование в Республики Казахстан приобретает большую актуальность и на сегодняшний момент является одним из главных направлений в системе высшего образования. Поставлена задача по подготовке конкурентоспособных специалистов, владеющих несколькими языками.

Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев отметил, что в целях обеспечения конкурентоспособности страны и ее граждан предложена поэтапная реализация культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: казахского как государственного языка, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику.

По мнению Президента Н. Назарбаева «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности».

Во всех документах в области языковой политики стержневой идеей является необходимость овладения несколькими языками.

В этой связи новое звучание приобретает проблема языкового образования. Исходным при этом является идея о том, что изучение любого языка должно сопровождаться изучением культуры носителей этого языка. Поэтому изучение языка как одного из главных индикаторов адаптации человека к новым социально-политическим и социально-культурным реалиям становится в настоящее время актуальной научно-теоретической и научно-практической задачей. Кроме того, объективно возникла необходимость по-новому осмыслить сложившиеся в период независимости традиционные концепции языковой политики и языковой ситуации.

В СКГУ им. М. Козыбаева реализуется Государственная программа «Триединство языков», предусматривающая подготовку специалистов, владеющих тремя языками (казахский, русский, английский).

С 2012-2013 учебного года в режиме эксперимента осуществляется подготовка обучающихся на трех языках: казахском, русском, английском. За этот период около 350 обучающихся прошли обучение на трех языках.

В связи с введением с 2019 преподавания школьных предметов «Химия», «Физика», «Информатика», и «Биология» на английском языке, с 2016-2017 учебного года в университете осуществляется переход на трехязычное обучение с включением в число полиязычных групп студентов набора 2016 года специальностей 5В011000 «Физика», 5В011100 «Информатика», 5В011200 «Химия», 5В011300 «Биология».

СКГУ им. М. Козыбаева в 2016 году включен в перечень вузов, осуществляющих обучение по повышению уровня языковой подготовки на подготовительных отделениях высших учебных заведений. В 2016 году языковую подготовку на факультете «Foundation» проходят 40 обучающихся за счет ежегодного выделения грантов на подготовительное отделение в вузах для повышения уровня языковой подготовки.

В 2016-2017 учебном году подготовка специалистов, владеющих тремя языками, осуществляется по 7 образовательным программам: 5В011000 «Физика», 5В011100 «Информатика», 5В011200 «Химия», 5В011300 «Биология», 5В050900 «Финансы», 5В070300 «Информационные системы», 5В071600 «Приборостроение». Общий контингент составляет 59 обучающихся.

Ежегодно в целях развития полиязычного образования и формирования лингвистической компетенции организуются бесплатные курсы по дополнительному изучению английского и казахского языков для ППС, обучающихся, стажировки ППС в зарубежные вузы. Начиная с 2016 года запланировано ежегодное обучение преподавателей английскому языку. В этом году обучение прошли 69 преподавателей университета.

Количество ППС и студентов, прошедшие курсы

Студенты	2014-2015 уч.год		2015-2016 уч. год	
	Казахский	Английский	Казахский	Английский
ППС	10	52	17	20
Итого	20	51	16	54
Всего	30	103	33	74
	133		107	

Университет содействует в участии ППС, сотрудников и студентов в Международной стипендиальной программе Президента РК «Болашак». По результатам конкурсного отбора претендентов в 2015 году стипендия «Болашак» присуждена старшему преподавателю кафедры «Правовые дисциплины» для обучения по программе магистратуры в США и 2 преподавателям кафедры «Иностранные языки» для прохождения стажировки в Университете Калифорнии (США) по специальности «Педагогика и психология».

В университет ежегодно формируется внутривузовская комиссия по контролю качества проведения занятий в полиязычных группах, которая проводит анализ качества занятий, обеспеченность дисциплин учебной и научной литературой.

Ежегодно проводятся конкурсы «Лучшая лекция и лучшее практическое занятие на государственном, русском и английском языках», по итогам которого конкурсанты награждаются грамотами.

В целях языковой подготовки в рабочие планы специальностей введены дисциплины «Профессиональный казахский (русский) язык» и «Профессионально-ориентированный иностранный язык» в объеме 2 кредита для бакалавров, для магистрантов «Деловой казахский язык» в объеме 2 кредита, для докторантов «Профессиональный иностранный язык» в объеме 3 кредита.

В 2014 году был открыт читальный зал для обучающихся в полиязычных группах, где сосредоточена вся учебная, справочная литература, словари и периодические издания. Зал оснащен 13 моноблоками с выходом в Интернет и с безлимитным выходом к внешним базам данных www.sciencedirect.com и www.webofknowledge.com.

В целях реализации трехязычного образования преподавателями кафедры «Иностранные языки» ежегодно разрабатываются тесты для определения уровня владения языком, дающие возможность рассмотреть вопрос о включении обучающегося в полиязычную группу.

В вузе на постоянной основе ведется разработка учебно-методического сопровождения учебного процесса по реализации трехязычного образования: так в 2016 году разработано 32 учебно-методических комплекса на английском языке по образовательным программам; так же преподавателями университета разрабатываются электронные учебники на английском языке.

Преподавателями кафедр «Германо-романская филология», «Иностранные языки», «Казахский язык», «Казахская филология» разрабатываются и издаются трехязычные терминологические словари для обучающихся трехязычных групп всех факультетов.

Ежегодно в целях учебно-методического обеспечения трехязычного образования кафедрами составляется заявки и приобретается необходимая учебно-методическая литература на государственном и английском языке.

Этапы организации трехязычного образования.

Организация полиязычного образования состоит из трех этапов: предварительный этап, этап языковой подготовки и основной этап.

Предварительный этап включает отбор обучающихся и преподавателей для участия в программе по полиязычному образованию. Отбор осуществляется из числа обучающихся на основе диагностики уровня их обученности казахскому, русскому и английскому языкам.

Этап языковой подготовки включает углубленное изучение обучающимися казахского, русского и английского языков на протяжении всего обучения. Языковая подготовка осуществляется за счет обязательного и вузовского компонента учебного плана.

Основной этап охватывает второй, третий и четвертый курсы обучения.

На первом курсе среди обучающихся проводится тестирование на выявление уровня владения языком. По итогам тестирования формируются полиязычные группы.

Организация учебного процесса в полиязычных группах.

С 2016 года в ГОСО высшего образования предусмотрено обучение не менее 20% учебных дисциплин на втором языке, не менее 30% на английском языке, 50% на языке обучения.

В университете созданы условия для развития полиязычного образования, направленного на создание непрерывной многоуровневой поэтапной полиязычной подготовки обучающихся, охватывающей весь период обучения.

Обучение в полиязычных группах предусматривает:

– в начале каждого занятия выделение 5-10 минут повторению лексики и рассмотрению новых слов и терминов, используемых при преподавании дисциплины.

– объяснение заданий на языке, отличном от языка обучения.

– использование индивидуальной, групповой, коллективной, устной, письменной и др. форм работы, помогающих преподавателю направить действия обучающихся на расширение объема своих знаний на их структурирование, интегрирование, обобщение.

– использование на занятиях материала, отвечающего интересам и потребностям обучающихся, но качественно и количественно выходящий за рамки программы.

– обеспечение целенаправленного и поэтапного междисциплинарного общения, формирующего у обучающихся умений речевой деятельности на языке, отличном от языка обучения.

Самостоятельная работа обучающихся осуществляется как в форме внеаудиторной деятельности (работа в библиотеках, мультимедийных и компьютерных классах, лингафонных кабинетов и т.д.), так и в аудиторной форме. Задания для самостоятельной работы обучающихся для практических (языковых) дисциплин могут быть связаны с выполнением коммуникативных заданий творческого характера после прослушивания или прочтения аутентичных иноязычных текстов, выполнением фонетически, грамматически или лексически ориентированных практических заданий. Контроль качества самостоятельной работы осуществляется как в устной, так и в письменной формах.

На базе мультимедийных и компьютерных классов, лингафонных кабинетов обучающиеся и преподаватели проводят следующие виды работ:

– подбор аутентичного языкового, страноведческого, культуроведческого материалов для обучения всем видам речевой деятельности;

– запись, прослушивание и обработка звуковой и видео информации из ресурсов сети;

– участие в E-mail проектах;

– поиск и использование материалов электронных, грамматических, лексических справочников, словарей, справочников страноведческого характера, материалов дистанционных курсов;

– выполнение контролирующих и тестирующих заданий по материалам электронных учебников и обучающих программ;

– подбор материала для выполнения курсовых и дипломных работ.

Таким образом, в СКГУ им. М. Козыбаева будут созданы все условия для создания полиязычной среды, способствующей развитию профессиональных компетенций обучающихся посредством реализации трехязычного образования.

**Кистаубаева А.С., Батлукская И. В., Коргюкова Е. А., Маслова Е.В., Игнатова Л.В., Савицкая И.С.
ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ПОДГОТОВКА МАГИСТРАНТОВ В ОБЛАСТИ
БИОТЕХНОЛОГИИ В РАМКАХ ПРОГРАММЫ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА**

В настоящее время биотехнология является приоритетным направлением социально-экономического развития Российской Федерации и Республики Казахстан. На сегодняшний день, Россия и Казахстан преследует одну цель – это выход на лидирующие позиции в области разработки биотехнологий, в том числе по отдельным направлениям биомедицины, агробiotехнологий, промышленной биотехнологии и биоэнергетики; создание производственно-технологической базы для формирования новых подотраслей промышленности, способных в долгосрочной перспективе заменить существенную часть продуктов, производимых методом химического синтеза, продуктами биологического синтеза; создание технологической и опытно-промышленной базы для формирования биотопливной промышленности. Программа предусматривает

и поддержку биотехнологий в регионах. В этой связи создание современных образовательных программ и системы подготовки кадров в области биотехнологии является одной из главных задач.

Основными задачами для НИУ «БелГУ», как ведущего ВУЗ-а в регионе РФ, является подготовка специалистов в области развития аграрных технологий, включая биотехнологии микроорганизмов, нанотехнологии, альтернативную энергетику, глобальные информационные сети, биотехнологии растений, животных, лекарств, что позволит обеспечить конкурентоспособность продукции на мировом и внутреннем рынках. Однако дефицит кадров в области биотехнологического производства из-за демографического кризиса весьма ощутим.

Такие же задачи ставятся и перед Казахским национальным университетом имени аль-Фараби (КазНУ им.аль-Фараби), который осуществляет подготовку специалистов по специальности «Биотехнология» и готовит специалистов в области биотехнологии растений, биотехнологии микроорганизмов, в области биоинженерии и биоинформатики, в пищевой биотехнологии, экологической биотехнологии, в промышленной биотехнологии и в области зеленой энергетики.

На сегодняшний день решение поставленных задач можно осуществить путем подготовки специалистов для биотехнологической отрасли, с объединением усилий двух учебных учреждений профессионального образования, для создания эффективной системы подготовки студентов и магистрантов в области биотехнологии, ориентированных на получение профессионального естественнонаучного и технического образования и дальнейшую работу в отрасли.

В связи с этим, для магистрантов специальности - «Биотехнология» была разработана программа «Двойной диплом» совместно с НИУ «БелГУ» и КазНУ им.аль-Фараби.

На сегодняшний день для магистрантов специальности биотехнология - это уникальная возможность стать конкурентоспособными на рынке труда всего за 2 года и получить сразу две аккредитованные степени магистра и профессиональный сертификат по специальности. Как правило, это происходит следующим образом: студенты посещают лекции и семинары в одном университете, а программу второго университета они частично проходят онлайн и на один семестр едут во второй университет, посещая лекции и семинары второго университета. Защита магистерской диссертации проходит в он-лайн режиме через видео-конференцию. Такое обучение дает магистрантам уникальную возможность полностью погрузиться в жизнь европейской страны: завести новых друзей и, возможно, наладить будущие деловые и партнерские контакты со всего мира, а также углубить свои знания иностранных языков. Имея два диплома, у магистранта есть возможность продолжить свое образование в любой стране мира, а также найти работу на мировом рынке труда.

Значительные достижения на пути создания программы «Двойной диплом» связаны с введением профильного обучения в 3-м семестре магистратуры, предусматривающим биотехнологический профиль. Тем не менее, изучение опыта реализации программ профильного обучения показывает, что в большинстве случаев существующая модель профильного обучения магистрантов ориентирована на углубленное изучение базовых предметов специальности «Биотехнология», а не на профильную подготовку.

В связи с этим, была разработана и реализована научно-методическая и профессионально-ориентированная подготовка магистрантов в области биотехнологии с учетом использования научного потенциала КазНУ им.аль-Фараби и НИУ «БелГУ», а также подобрана база практики и подписаны договора практики магистрантов как для НИУ БелГУ, так и для магистрантов КазНУ им.аль-Фараби. Также была разработана общая программа двойного диплома, в которой учитывались мнения работодателей и зарубежных экспертов.

Кроме того, были учтены актуальные вопросы в системе непрерывного профессионального образования. Такие как, создание условий для самоопределения каждого учащегося относительно профиля обучения и будущего направления деятельности, для индивидуализации и дифференциации обучения, выбора учащимися разных категорий индивидуальных образовательных траекторий в соответствии с их способностями, склонностями, потребностями. В свою очередь, элективные курсы наиболее оптимально способствуют созданию условий для профессионального самоопределения магистрантов.

Содержание рабочей программы элективного курса «Основы биотехнологии» должно соответствовать целям и задачам предпрофильного и профильного обучения. Рабочая программа элективного курса должна помочь учащемуся оценить свои познавательные потребности и интересы для обоснованного выбора будущей специальности. Поэтому, дополнительными требованиями к содержанию рабочей программы элективных курсов были следующими:

1. Степень новизны для магистрантов. Рабочая программа элективного курса включает учебный материал, не содержащийся в базовых программах.

2. Мотивирующий потенциал программы. Рабочая программа элективного курса содержит знания, вызывающие практический интерес магистрантов и формирующие познавательные потребности.

3. Развивающий потенциал программы. Содержание рабочей программы элективного курса способствует интеллектуальному, творческому, эмоциональному развитию магистрантов, обеспечивает развитие потребности в самообразовании и профессиональной ориентации.

4. Здоровьесберегающие характеристики. Рабочая программа элективного курса направлена на снижение физических и эмоциональных перегрузок для магистрантов, предполагает использование методов активного обучения.

5. Полнота содержания учебного материала. Рабочая программа элективного курса содержит все необходимое для достижения запланированных в ней учебных целей.

6. Связность и систематичность изложенного учебного материала. Содержание рабочей программы элективного курса построено таким образом, что изучение всех последующих тем обеспечивается предыдущими знаниями базовых курсов; между частными и общими знаниями прослеживаются связи.

7. Методы обучения. Рабочая программа элективного курса основывается преимущественно на методах активного обучения (проектного обучения, исследовательского и прикладного характера).

8. Степень контролируемости усвоения учащимися программного содержания. В рабочей программе элективного курса конкретно определены ожидаемые результаты обучения и методы проверки их достижимости.

9. Реалистичность реализации элективного курса с точки зрения материальных ресурсов. Рабочая программа элективного курса реалистична с точки зрения использования учебно-методических и материально-технических средств, кадровых возможностей ВУЗ-а.

10. Формальная структура рабочей программы. Наличие в рабочей программе элективного курса необходимых разделов: пояснительной записки (с обязательным целеполаганием), основного (тематического) содержания, ожидаемых результатов обучения, списка литературы.

Элективные курсы предоставляют возможность выбора магистрантами содержания обучения в зависимости от своих интересов, способностей, последующих жизненных планов. Для того, чтобы повысить уровень индивидуализации обучения и социализации личности и подготовить учащихся к осознанному и ответственному выбору сферы будущей профессиональной деятельности необходимо создать условия для самообразования, формирования у учащихся умений и навыков самостоятельной работы и самоконтроля своих достижений. Организация работы учащихся по самообразованию предполагает самостоятельное изучение дополнительной учебной литературы, которая будет содействовать развитию у учащихся отношения к себе как к субъекту будущего профессионального образования и профессионального труда.

Результативность элективных курсов будет достигнута только в том случае, если у магистрантов появится возможность осознанного выбора элективного курса. Для обоснования этого выбора учащимся нужны определенные условия. Во-первых, они должны ясно осознавать свои познавательные интересы и планы на получение будущей профессии. Во-вторых, магистранты должны иметь возможность заранее ознакомиться с содержанием предложенных элективных курсов, изучив их краткие аннотации. В-третьих, преподавателю, который будет реализовывать элективный курс, необходимо провести презентацию данного курса для того, чтобы студенты имели полное представление о содержании предлагаемого курса.

Таким образом, разработанная нами программа двойного диплома позволила нам на базе имеющихся знаний по биотехнологии сформировать у магистрантов современное профессионально-ориентированное представление о биотехнологии, о потенциале и перспективах использования разнообразных биологических объектов в России и в Казахстане в области биотехнологии, возможностях, путях и способах их применения для высокого жизнеобеспечения человека, отвечающего уровню современного научно-технического прогресса. У магистрантов будут сформированы представления о профессиональной деятельности специалиста в области биотехнологии.

Список литературы:

1. Комплексная программа развития биотехнологий в Российской Федерации на период до 2020 года // Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.bio-economy.ru/upload/bio_2020_programme.pdf
2. Концепция профильного обучения на старшей ступени общего образования (приложение к приказу Минобрнауки РФ от 18.07.2002 Москва N 2783). – 2002. – 20 сентября <http://www.eidos.ru/journal/2002/0920.htm>
3. Письмо Министерства образования и науки РФ от 04.03. 2010 г. № 03-413 «О методических рекомендациях по реализации элективных курсов» // Электронный ресурс. Режим доступа: <http://base.garant.ru/55183277/>
4. Стратегия социально-экономического развития Белгородской области на период до 2025 года // Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.belregion.ru/region/priorities/>

Колумбаева С.Ж., Бияшева З.М., Ловинская А.В., Шимшиков Б.Е.
ОПЫТ ПРЕПОДАВАНИЯ В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ
«БИОТЕХНОЛОГИЯ»

Казахстан является многонациональным государством, в котором проживают на сегодняшний день более 17 млн человек. В республике совместно трудятся представители около 120 национальностей и народностей, имеющих свою культуру, традиции и язык. Еще в октября 2006 года на XII сессии Ассамблеи народа Казахстана президент Назарбаев Н.А. в своем выступлении отметил необходимость развития в стране трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [1].

Как известно, в современном мире основой формирования поликультурной личности является полиязычие. Полиязычным можно назвать человека, говорящего, понимающего и умеющего в различных ситуациях общения пользоваться иностранными языками [2]. Нельзя не согласиться с профессором А. Тулембаевой, которая отмечает, что существующее в настоящее время образование на трех языках не является полиязычным. Правильнее его назвать моноязычным образованием, осуществляемом отдельно на казахском, русском и

английском языке. Так, зачастую студенты разных языковых отделений вузов хорошо владеют языком, на котором осуществляется обучение, и слабо знают другие языки. При моноязычном образовании на трех языках, в нашем случае – казахском, русском и английском, разноязычные студенческие сообщества мало общаются друг с другом, они говорят на разных языках и имеют разный словарный запас, оперируют разным понятийным аппаратом [3].

В современном обществе владение казахским, русским и иностранным языками становится престижным. Полиязычные специалисты с высшим образованием востребованы в современном обществе. Именно те граждане, которые профессионально владеют несколькими языками, имеют реальные шансы занять в обществе более престижное как в социальном, так и в профессиональном отношении положение.

В казахстанских вузах начинают внедрять в учебный процесс новую полиязычную модель образования. Наблюдается реформация стандартнообразования, открываются спецотделения и спецгруппы, где преподавание ведется на трех языках [4].

Несомненно, полиязычное образование необходимо начинать со школы и широко внедрять уже в начальных классах. Необходимо, чтобы полиязычие в многонациональных государствах стало неотъемлемой частью государственной политики. В настоящее время полиязычная школьная модель образования апробируется в ряде школ сети «Назарбаев интеллектуальные школы». Такая практика имеет место и в Казахском национальном университете им. аль-Фараби. Так, на факультете биологии и биотехнологии в 2016-2017 учебном году на 4 курсе специальности «Биотехнология» была открыта полиязычная группа, сформированная из студентов русского и английского отделений. Чтение дисциплин осуществлялось на трех языках – государственном, русском и английском в соотношении дисциплин 1:4:2. Основанием для открытия такой полиязычной группы на завершающем курсе обучения в бакалавриате был выбор ИОТ (индивидуальная образовательная траектория) студентами разных языковых отделений для специализации на кафедре молекулярной биологии и генетики.

Практика показала, что студенты отлично владеют, как правило, одним языком, носителем которого они являются (казахским или русским), хорошо – вторым (английским), а третьим (русским или казахским) – поверхностно, как правило, на бытовом уровне. Безусловно, выбор языка общения может повлиять на способность человека выразить свою мысль наиболее понятным образом и действенно в полной мере выразить знание тех или иных вопросов по изучаемой дисциплине, отстаивать свою точку зрения. Однако остается неопровержимым фактом то, что при использовании языка, не являющегося родным или хорошо изученным, наблюдается упрощение и обеднение изложения, в результате чего сообщение теряет свою содержательность. Свобода и четкость изложения изучаемого учебного материала являются обязательными условиями для установления плодотворного диалога студента с преподавателем.

Первый опыт преподавания ППС кафедры молекулярной биологии и генетики в полиязычной группе показывает, что студенты успешно овладели дисциплинами и получили положительные оценки во время аттестации (А, В). Безусловно, подготовка к семинарским и лабораторным занятиям требовала от них дополнительных усилий и временных затрат, но главным образом в связи с поиском ранее незнакомой терминологии (совокупности терминов, используемых в изучаемой области знания).

Как правило, помимо дисциплин, читаемых на языке, носителями которых студенты являются, успешнее усваивались дисциплины, читаемые на английском языке. Действительно, английский язык становится востребованным среди студенческой молодежи, так как открывает большие возможности для участия в зарубежных научных форумах, прохождения стажировок за пределами РК, дальнейшего обучения в магистратуре и докторантуре за рубежом. Кроме того, большая часть научной периодической литературы, которая содержит современные, передовые достижения в области науки и техники, публикуется на английском языке.

Необходимо не просто свободное владение языком, но и наполнение его научной терминологией, позволяющей на профессиональном научном языке излагать свои знания, видение проблем и пути их решения. Необходимо отметить, что при полиязычном образовании необходимо соблюдать идентичность содержания обучения на всех трех языках. Появляется острая необходимость в многоязычных разговорниках, словарях и учебно-методической литературе, где указывались бы сходства и различия базового, промежуточного и нового языка обучения.

При беседе с студентами полиязычной группы выяснилось, что им не хватает учебно-методической литературы на государственном языке. Если учебники, учебно-методические пособия и методические рекомендации, близкие к читаемым дисциплинам, имеются на русском и английском языках, то относительно казахского языка, такой литературы практически нет. Отсутствие учебной литературы, особенно по профессиональным и элективным дисциплинам, вызывает определенные трудности при освоении и закреплении теоретического материала. Зачастую студентам самим приходится осуществлять перевод имеющейся учебно-методической литературы, больше времени уделять на самостоятельное закрепление пройденного во время лекций материала. Поэтому первоочередной задачей является подготовка и выпуск соответствующей учебной литературы на всех трех языках. Кроме того, студенты выразили желание самим определять выбор языка дисциплины.

Первый опыт преподавания в полиязычной группе показал, что студенты наряду с полученными теоретическими знаниями и практическими навыками углубляют знания языка преподавания, значительно

увеличивают словарный запас, включающий научную терминологию, осознают востребованность и престиж употребления государственного языка и необходимость сохранения языкового многообразия в Казахстане.

Полиязычное обучение в ВУЗах необходимо начинать с первого курса бакалавриата, предусматривающего непрерывное полиязычное образование. Для этого, на наш взгляд, нужно разработать государственный стандарт полиязычного образования для всех форм обучения, как очного, так и заочного с использованием дистанционной методики. Вторым этапом на пути внедрения полиязычного образования является разработка трехязычных словарей профессиональной терминологии. В разработке вышеуказанных документов должны принимать участие не отдельные преподаватели, а творческие коллективы, сформированные из преподавателей, которые читают дисциплины из перечня Госстандарта в моноязычных группах. Этим будет достигнута унификация содержания дисциплин на трех языках, обеспечено единство требований и расширена возможность выбора студентом языка дисциплины.

Полиязычное образование связано с Болонским процессом, который преследует идею корреляции и унификации учебных планов в разных странах с Европейскими стандартами образования. Европейская комиссия в 1995 году опубликовала официальный доклад о вопросах образования и поставила в нем цель трехязычия всех европейских граждан. Более того, эта организация выделяет специальные гранты для проведения исследований по полиязычию с применением электронного обучения.

Авторы статьи имеют первичный опыт преподавания в полиязычной группе, созданной на основе трех групп, ранее обучающихся на русском, казахском и английском языках. Студенты отмечают продвижение в изучении английского языка, что по их мнению, поможет им при поступлении в магистратуру и расширит возможности участия в международных конкурсах на гранты обучения за границей. Наибольшую сложность вызывает обучение на казахском языке у студентов других отделений, так как недостаточно насыщен библиотечный фонд учебной и методической литературы. Именно от них исходит предложение о создании совмещенных учебных пособий по предметам одновременно на трех языках, сопровождающихся трехязычным глоссарием. Аналогичное направление необходимо развивать и в заочной форме обучения с использованием дистанционных методик образования. Тем более, это обусловлено программой внедрения трехязычия в школах, и именно биология внесена в список обязательного обучения на английском языке. Через заочное обучение преподаватели школ на русском и казахском языках получают возможность приобрести второе высшее образование в полиязычном варианте.

Таким образом, полиязычное образование в высших учебных заведениях имеет большие перспективы, поскольку, как уже отмечалось выше, в современном обществе владение несколькими языками становится престижным и полиязычные специалисты востребованы в современном обществе.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
2. Чан Динь Лам Полиязычное образование – важнейшая стратегия развития Казахстана // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 7. – С. 130-132
3. Тулембаева А. Полиязычное образование: конкретный механизм реализации - <http://www.almau.edu.kz/4518>
4. Балгазина Б.С. Полиязычное образование: перспективы и риски // Успехи современного естествознания. – 2015. - № 1. - С. 1235-1238.

Купешова С.Т.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРІТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІН КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЯЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Барлық экономикалық және инновациялық дамыған әлемдік елдерде, қазіргі кезде әлемдік зияткерлік және инновациялық әлеуеттің концентрациясы, соның ішінде дамушы елдердің білімін алу арқасында көтерілуде. Ал дарынды жастарды, жоғары оқу орнында білім алу, тәжірибеден өту, грантқа ие болу мүмкіндіктерімен қамтамасыз ету болып табылады. Неғұрлым қабілетті және үміт күттіретін мамандар жоғары ақылы жұмыспен қамтамасыз етіледі. Осылайша, экономикасы дамыған елдерде мемлекеттің көмегімен қоғамды ақыл мен білімге негіздеу және экономиканы қалыптастыру, сондай-ақ қолайлы әлеуметтік-экономикалық жағдайларды құру және зияткерлік шығармашылық және өзін-өзі дамыту үшін ынталандыру жүзеге асырылады. Осылайша, әлемдік экономикадағы жоғары білікті мамандардың ағынымен байланысты белсенді инновациялық қызметтер іске асырылады.

Қазіргі таңда барлық экономикалық дамыған елдерде ең басты назар әлемдік интеллектуалды потенциалда екенін ескеруіміз қажет. Дарынды жастардың білімділігі-оларға гранттардың бөлінуіне, жоғары оқу орындарында оқуына және тәжірибеден өтуіне мүмкіндік береді. Қабілетті және үлкен үміт күттіретін маман иелеріне жоғары деңгейдігі жалақылы жұмыс тағайындалады. Сол арқылы экономикалық дамыған елдерде білімге негізделе отырып, қоғамның интеллектуалын жоғарылату және экономиканың қалыптасуына жағымды әлеуметтік-экономикалық жағдай жасау және интеллектуалдық шығармашылыққа ынталандыру жүреді. Жоғары білімді мамандардың ағынының арқасында әлемдік экономикада постиндустриалдық қайта құру қарқынды жүзеге асуда. Сондықтан, Қазақстанда да университет қабырғасында ғылыми зеріттеу жұмыстарын дамытып, жастарды инновациялық қызметпен айнасуға ынталдары қажет. Бүгінгі әлемде әсіресе адамдық

әлеуеттің айналасында материалдық, ақпараттық, қаржылық және басқа да ресурстар шоғырланған. 192 елдің сауалнама мысалында Дүниежүзілік банк есебінен, дамыған экономикасы бар елдерде тек 16% өсу физикалық капиталмен туындаған, 20% -ға дейін табиғи капиталмен, қалған 64%-ы адам және әлеуметтік капиталмен байланысты деп, қорытындыға келді.

Ғылым мен бизнес арасындағы байланысын күшейту - қазір қазақстандық жоғары оқу орындары үшін негізгі мәселелердің бірі болып отыр. Теория мен тәжірибенің арасындағы байланысты күшейту, студенттер мен профессор-оқытушылардың ғылыми зеріттеулерін коммерциализациялау мәселесі қазақстандық экономиканың шикізат бағытынан өндіріске бет алуын күрделентіп отыр. Қазір күнде айтылып жүрген ерекше инновациялар - біз бір күнде оларсыз қызмет атқара алмайтын заттардың көбісі, мәселен: интернет, ұялы телефондар, персоналды компьютерлер осы ғыли зеріттеулердің күшімен дүниеге келген, дәл осы теория мен тәжірибенің, яғни ғылым мен бизнестің өзара байланысы негізінде пайда болып отырған өнім. Сондықтан да, ғылыми әлеуетті дамыту, инновациялық қызметтерді жеке сектор мен мемлекет тарапынан қаржыландыруды күшейту керек.

Әлемнің дамыған елдерінде зияткерлік әлеуетін дамытуға инвестиция ЖІӨ-нің айтарлықтай үлесін құрайды, бұл өндірістің материалды факторларына салынған инвестициядан алда тұр, осыған байланысты, экономиканың әлеуметтік маңызы бар секторларының рөлі мен маңызы өсті (білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, т.б.). АҚШ-та адам басына шаққандағы инвестиция бөлігі ЖІӨ-нің 15% құрайды, олар қазір өндіріс құралдарына жалпы жеке және қоғамдық инвестициялар қарағанда 4 есе жоғары. Бес елге – АҚШ, Жапония, Франция, Германия және Ұлыбританияға ҒЗТК-ға мемлекеттік қаржы бөлудің 80% тиесілі және оларда әлемдегі ғылыми кадрлардың шамамен 50% шоғырланған.

Қазақстан Республикасының жан басына шаққандағы зерттеулер мен әзірлемелерге арналған шығыстар дамыған елдерге қарағанда ондаған есе аз. Ғылымға деген бұл қатынасы ғылыми зерттеулердің, халықтың инновациялық белсенділігінің төмендеуіне алып келді, сондықтан, бізде өнертапқыштық қызмет коэффициенті ең төменгі – 1, ал Жапонияда бұл көрсеткіш бізден 28 есе жоғары.

Қазақстан экономикасын индустриалды-инновациялық бағытта дамытудың негізгі жолдарының бірі жоғары оқу орындарының ғылыми зеріттеу жұмыстарының нәтижелерін белсенді түрде өндіріске енгізу. Ол үшін жоғары оқу орындарының профессорлары, жас ғалымдары мен студенттерін ғылыми жұмысқа ынталандыру керек. Жастарды ғылымға баулудың бір әдісі - ол технопарктік құрылымдардың инновациялық қызметін ұйымдастыру мен басқару үдерісіне магистранттар мен студенттерді қатыстыру, болашақта оларды осы инновацияларды өндіріске енгізетін компанияларда жұмыспен қамту, ғылыми қызметкерлердің статусын жоғарылату.

Қазіргі таңда жоғарғы оқу орындарында «білім–ғылым–өндіріс» байланысын орнатуға бағытталған білім берудің инновациялық инфрақұрылымын қалыптастыру, әр түрлі профильді ғылыми-инновациялық орталықтар, жаңа технопарктер құру бойынша жұмыстар жүргізіліп келеді.

Өз кезегінде технопарктерді құру мемлекеттің кәсіпкерлік сектор мен ғылым мен білім беру саласымен әріптесе жұмыс істеуінің жаңа көрінісі болып отыр. Технопарк құру арқылы инновациялық үдерістерді жүйелі түрде реттеудің ұйымдастырушылық және экономикалық шараларын іске асыруға, инновациялық қызмет үшін материалдық-техникалық база құруға болады.

Технопарк келесі бағыттар бойынша кешенді жұмыстар жүргізуі тиіс:

– іргелі және қолданбалы ғылым, жаратылыстану және техникалық ғылымдар саласындағы инновациялық зерттеулер жүргізу;

– қазір бар жаңа технологияларды әбден жетілдіру, материалдар мен техниканы енгізу және құру;

– ғылыми-техникалық бағдарламалар мен жобаларды өңдеу, ғылыми-зерттеу және тәжірибе-конструкторлық жұмыстарын жобалау;

– жоғары білікті мамандардың инновациялық менеджментте, маркетингте көп ғылымды өндірістің, ұйым мен оның өндірісін даярлау;

– профессорлық-оқытушылық құрамының қатысуымен, ғалымдар мен студенттер және Қазақстан Республикасының басқа ғылыми мекемелерінің ғылыми техникалық саладағы іскерлік қызметін ұйымдастыру;

– ғылыми-техникалық және білім беретін салада шағын инновациялық кәсіпорындарды құру (start-up компания).

Сонымен қатар, шетел тәжірибесінде кең қолданылатын краудфандинг (халықтық қаржыландыру, ағылшын тілінен crowd funding, crowd — «көпшілік», funding — «қаржыландыру») әдістері арқылы студенттердің ғылыми жобаларын қаржыландырып, нәтижелерін нарыққа шығаруға да болады. Осындай платформалар университет студенттері мен әкімшілігі арқасында ұйымдастырылып, жастарды ғылымға, зеріттеуге, инновациялар жасауға деген талпынысын арттыру керек.

Инновациялық процестің ең басты мақсаты-инновация енгізу арқылы экономикалық, ғылыми-техникалық, экологиялық және әлеуметтік жағдайды жоғарылату, ол өз кезегінде елдің және аймақтардың бәсекеге қабілеттілігін арттырады. Қазақстанның қазіргі экономикалық жағдайында технологиялық инновацияларды жүзеге асыруға үлкен мүмкіндік бар, мысалы машина және тау-кен өндіру үшін құрал-жабдықтар мен ауыл шаруашылық өндірісіне қажет құралдар жасау, ауыл шаруашылық өнімін сақтау үшін жаңа әдістер ойлап табу, ұйымдастыру және т.б.

Инновациялар дамуды тездететін, мақсатқа қол жеткізетін бірден-бір құрал десек те, ең алдымен инновацияларды жасауға, инновациялық қызметті ынталандыруға жағдай жасау қажет, басқару үдерісін бір жүйеге келтіру және мемлекеттік қолдауы мен қамқорлығы болуы тиіс.

Инновациясы бар кәсіпорындардың саны жылдан жылға азайып бара жатқан тенденциясы байқалады. Инновациялық белсенділік деңгейі жоғары көрсеткіштерге жете алмай құбылмалы болып келеді. Қалыпты даму байқалмай отыр. Бұл арада жеке меншік нысанындағы кәсіпорындардың белсенділігі мемлекеттік меншік нысанындағы кәсіпорындардың инновациялық белсенділігі төмендігін көрсетіп отыр. Кәсіпорындардың инновациялық қызметін дамытуға қауһары жоқтығын, қаражат тапшылығын айқындап отырғандай. Басты мәселе қаражат көзінде ғана емес, дәстүрлі бизнесті жалғастыра беру, ескі технологияны пайдалана беру, үйреншікті ісін жасап отырғаны белгілі. Инновацияға деген көзқарастың әлі де болса өзгермеуі, қызығушылықтың болмауы

Әлемдік тәжірибеге сүйенсек, көптеген инновациялардың пайда болуы мемлекеттік емес ұйымдар мен орталықтардың, университеттердің, ғылыми институттардың, венчурлық қорлардың қызметінің ықпалынан және белсенділігінен туындайды. Яғни, инновацияның пайда болуына мүдделі топтар белсенділік танытуы тиіс. Еуропа және Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің жетістіктері адам капиталын дамытуға және инновациялық әлеуетті көтеруге жұмсалған инвестиция экономикалық өсу үшін ең тиімді стратегия екенін растады.

Мемлекеттік және жеке секторлар қолдауға тиіс инновацияларды жасау, инновациялық қызметтің дамуы үшін қолайлы жағдайды талап етеді. Бұл әсіресе кәсіпкерлік сектор, жоғары сапалы ғылыми-зерттеу институттары, Ғылыми-зерттеу институтының арасындағы зерттеулер саласындағы ынтымақтастық, жоғары оқу орындары мен өнеркәсіп, сондай-ақ зияткерлік меншік қорғау кепілдігі және әлеуетті инвестициялар ғылыми-зерттеулерге барабар инвестицияларды көздейді.

Білімге негізделген инновациялық жүйені, экономиканы құру шарты тұрғысынан бірден-бір дұрыс даму стратегиясы инновациялық әлеуетті жандандыру болып табылады. Еліміздің инновациялық әлеуеті әр түрлі көздерден, яғни материалдық, қаржылық, интеллектуалдық және тағы басқа көздерді құрып және біріктіріп, білімді ұлт жасау және оны қалыптастыру негізінде жатыр. Инновациялық экономиканың өсуінің ең маңызды факторы елдің зияткерлік әлеуеті болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жилқайдарова Г.Б. «Кәсіпорынның нәтижелі жетістігі – бәсеке қабілеттілігі» // ҚазЭУ хабаршысы – 2013 №5 б 117-121.
2. Купешева А. «Өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға стратегиялық жоспарлаудың маңыздылығы» // ҚазЭУ хабаршысы – 2012 №5 б 131-138.
3. www.pm.kz.

Құрманбаева А.Ә.

КОММУНИКАТИВТІ ИНДИВИДУМНЫҢ КИБЕРКЕҢІСТІКТЕГІ МУЛЬТИЛИНГВИЗМДІ ИГЕРУІ

Көптілділік – мемлекетіміздің, еліміздің маңызды саясаты, басым бағыты боп саналады. Ұлтаралық қатынастардың үйлесімділігін, халықтың бірлігі мен қоғамдық келісімінің нығаюындағы көптілділік мәселесін тиімді шешу ұлттың ұтымды түпқазығы. Мультилингвизм ғылымы кейінгі жылдары жаңа бағыттарды қамтып, көптеген практикалық және ғылыми-теориялық жағынан дамып, кең өріс алып, келеді. Бұл қазіргі уақыт сұранысы мен өмір талабына сәйкес пайда болып отыр.

Бұған дейін біз бір тілге көңіл аударып келсек, қазір заман талабына сай жаңа салаға, жаңа бағытқа - когнитивтік лингвистикаға айрықша көңіл аударып келеміз. Бұл сала қазақ, орыс, ағылшын тілдерін жарыстыра отырып, бір-бірімен салыстыра, жалғастыра отырып үйрету принципіне негізделген. Мұндай қазіргі инновациялық процес ғылым салаларының тоғысуы мен бірігуіне ғана емес, сонымен қатар тың ғылыми салалардың қалыптасуы мен дамуына да әсер етті. Қазіргі таңда Қазақстан қоғамының әлеуметтік-экономикалық, рухани қалыптасуының жаңа міндеттерін іс жүзіне асыруға дайын жас ұрпақты тәрбиелеудің негізгі факторларының бірі – мультилингвизмді жолға қою екені баршамызға айқын.

Мультилингвизм ұғымын қарапайым тілмен түсіндіргенде, жеке тұлғаның кемінде үш тілді меңгеруі боп табылады. Жаһандандыру жастардан да, басқадан да заман тілдерін білуді талап ететіндіктен, қазіргі таңда мультилингвизм киберкеңістіктегі маңызды мәселе боп келеді. Мультилингвизм - индивидумның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі боп бөлінеді. Біздің елімізде де қазақ тілін, орыс тілін, ағылшын тілін және қосымша қытай тілін де жетік меңгеру индивидумның тұлғалық және кәсіби деңгейін арттыруға, еліміздің өңесін көтеруге көмектесетіні анық.

Мультилингвизм: индивидумның мультилингвизмі және ұлт пен ұлыстың мультилингвизмі болып бөлінеді. Мультилингвизмді меңгеру көптеген факторларға байланысты. Мультилингвизмді қажетсіну бір елдің, бір халықтың тілдік ортасы, әлеуметі, экономикалық өмірі, мәдениеті, тұрмыс-тіршілігіне тығыз қатысы бар. Ұлттық құрамы бірдей, немесе бір-екі ғана этносорналасқан мемлекетте мультилингвизм жеке индивидтің қызығушылығы арқылы ғана қажет етілуі мүмкін Бұған Кореяны, Жапонияны, Исландияны, Германияны кіргізуге болады. Бұл ішінара мультилингвизм. Ал ұйғыр, өзбек, дүнген, күрд, түрік, Әзірбайжан, тәжік, татар, т.б. деп аталады, Жаппай мультилингвизм ол жалпы әлеуметтік ортада қалыптасады. Ол Қазақстанда, АҚШ-та, Ресейде, Нигерияда, Үндістанда, Дағыстан халықтары, Кавказдағы армян, аджар, осетин, күрд, грек, т.б.

халықтар арасында жиі кездеседі. Яғни жүзден астам ұлт пен ұлыс мекендейтін мемлекеттерге тән құбылыс. Біздің елімізде де 130-дан астам ұлыс пен ұлт орналасқандықтан көптілді меңгеру талап, шарт болып қалыптасуда. Біздің елде екі тілде еркін сөйлейтіндер аз емес. Мультилингвизм қостілділіктен, яғни билингвизмнен басталады. Кейінгі кезде әртүрлі шет тілін үйренуге назар қойыла бастағандықтан, елімізде де мультилингвизмді көтеру көбейіп келеді. Ұлт мультилингвизмі жаппай мультилингвизм жағдайында коммуникативтік формалар (әр алуан жаргондар, диалектілер, жеке тілдер, говорлар,) өте күрделі қолдану иерархиясын құрайтын социоллингвистердің зерттеу нысаны болып келе жатқан құбылыс.

1989 жылғы мәлімет бойынша, бұрынғы Кеңестер Одағындағы 73 млн. қос тілділердің (23,4%), 61 млн-ының екінші тілі орыс тілі болған. Олардың шағын ғана тобы мультилингвизмге жатқан. Мультилингвизмге сирек ден қойылған. Мультилингвизм үшін тілдің қолдану мәртебесінің жан-жақты болуы, қажеттіліктің қалыптасуы, сондай-ақ тілдердің туыстығы (генетикалық және типологиялық жақындығы) шешуші рөл атқарады [1].

«Үй-ішілік тіл» және «Базар тілі» тұрмыспен байланысты топаралық қатынас құралы ресми қатынас құралы болмай, тек ауызекі сөйлесу тіліне жатса, онда ұлт тілі билік жүргізетін әкімшілік тілі болуы керек. Ал бізде көп ұлтты аймаққа жатсақ та, әлі күнге ресми тіл іс барысында орыс тілі болуда. Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» деп көрсетілген. Мемлекеттік тіл – қазақ тілі деп саналады да, халықаралық байланыс тілі орыс, ағылшын деп есептеледі. Бұл тілдердің атқарар қызметі жан-жақты. Бұлар ғылым мен білімнің, пен баспасөз бен ақпараттың мәдениет пен әдебиеттің тілі. Халыққа ортақ қарым-қатынас құралы.

Елбасының «үш тұғырлы тіл» тұжырымдамасынан мультилингвизмнің бастау алғаны белгілі. Елімізде «Тілдің үштұғырлығы» туралы тіл саясатына ХХІ ғасырда қатты назар аударылуда. Тіл туралы стратегияны 2004 жылы жария еткен Елбасымыз, өткен жылы Еуроодақтық үштілді білім тәжірибесін тарихи қажеттілік болғандықтан заңды түрде енгізді. Елбасымыз Қазақстан халқына арнаған “Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан” атты кезекті Жолдауында “Тілдердің үштұғырлығы” мәдени жобасын жүзеге асыруды ұсына отырып, қазақ елін әлемдегі үш тілді қатар тұтынатын білімді де білікті ел ретінде танытуымыз қажет екенін және мемлекеттік тіл – қазақ тілі, ұлтаралық қарым-қатынас тілі – орыс тілі мен жаһандық экономикаға табысты кірігу тілі – ағылшын тілі болуы тиіс екенін ерекше атап көрсеткен еді.

«Елдің түрлі өңірлерінде қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыта отырып, үш тұғырлы тіл қағидаты бойынша жұмыс істеуге тиіс» деген болатын Елбасымыз Қазақстан халқы Ассамблеясының ХҮІІ сессиясында. Қазіргі уақытта “Тілдердің үштұғырлығы” жобасын іске асыру үшін мәдени қоғамдық өмірдің салаларында қазақ тілін мемлекеттік тіл мәртебесіне сай қолданылып қамтамасыз етілуін, ал ресми тіл ретінде және ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін, ғаламдық экономикаға табысты кірігу ретінде ағылшын тілін қолдану туралы сан түрлі шаралар қолға алынуда. Әртүрлі тілдерді қатар қолдануда Қазақстан тәжірибесінің аз екендігі де ескерілу керек. Бұл бағытта атқарылған іс-шаралар әсіресе, ауылдық жерлерде жақсы нәтиже берерліктей жүзеге аса қоймады. «Кеңестік кезеңге дейінгі бай дәстүрі, мол лексикалық қоры бар қазақ тілінің кейінгі кезеңдерде әдебиет тілі ғана болып, ғылым мен экономика тіліне айнала алмауы да, қостілділікте (билингвизмде) орыс тілінің басымдылығы ғана емес, үстемдігіне әкелгені рас».

Әрине, Ата заңымызда әлемдік тілдерді әр адамның еркіне орай меңгеруге құқық берілген. Әрбір қазақстандық тұлғаның көбірек тілді меңгергені мемлекетіміздің экономикалық, саяси, мәдени байланыстарының белсенді дамуына әкеледі. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім стандарттары талаптары деңгейінде, көптілді коммуникативтік құзырлықтары қалыптасқан, үш-төрт тілде білім меңгерген мәдениеті мықты, адами-рухани қасиеттері дамыған тұлғаны тәрбиелеуде мультилингвизмнің маңызы зор. Әрине, мультилингвизмді меңгеру психологиялық күрделі үдеріс.

“Үштұғырлық” үш тілді қамтығанымен, мәдени жобаны іске асыру барысында қазақ тіліне мемлекеттік тіл мәртебесіне сай басымдық бағыт беріледі. Қазақ тілінің қолданылу аясын кеңейту және конституциялық мәртебесіне сәйкес қоғамдағы рөлін нығайтуға, еліміздің барлық азаматтарының мемлекеттік тілді меңгеруіне қажетті барлық материалдық-техникалық жағдайларды жасауға аса көңіл бөліну керек. Дей тұрғанмен, қазақ тілінің экономика мен ғылым тіліне айнала алмауының ең негізгі себебі - қазақ тілді ортаның белсенді әрекетінің төмендігінен. Әрбір қазақстандық үшін қазақ тілі - негізгі тіл. Сондықтан мемлекеттік саясаттың негізгі бағытын дамытуда қазақ тілінің рөлі зор екені белгілі. Әл-Фараби бабамыздың 77 тіл білгені біз үшін мақтаныш.

Қазіргі таңда бізге қазақ тілінің уызына қаныққан, іскер, ұлттық мұраны құрметтейтін, дүниетанымы мол, шығармашыл, шабытты да зиялы тұлғаның қажет екені белгілі.

Отандық оқу үрдісі барысында екі не үш, төрт тілде білім беру, көптілді білім алудың өзіне тән қиындығы да бар. Еліміздің мектебінде үш тілде оқыту реформасы қаралғаны қазіргі заман қажеттілігі. Дей тұрғанмен бұл бағыттың олқылықтары мен осал тұстары да аз емес. Мектеп жасындағы оқушы қазіргідей орыс және ағылшын тілдерін 1-сыныптан бастап оқығаны әжептеуір қиындық туғызады. Бұл қанша жерде айтылып та, жазылып та жүр. Баланың ой-өрісінің дамуына, ойлау қабілетіне де кері әсері әсіресе, ауылдық мектептерде көрініп қалуда. Қазақ немесе орыс тілін еркін меңгеріп, сол тілде ойлау қабілетін қалыптастырған бала ғана ағылшын, қытай, испан, үнді т.б. тілдерді ұлттық тіліне тең дәрежеде қолдана алады.

Мультилингвизм - жас ұрпақтың білім шартарабындасамғауына жол ашатын, қабілетін танытуға мүмкіндік беретін, ғаламның ғылым құпияларына үңілдіретін, үміт беретін сәуле. Елімізде мәдениетті, көптілді тұлғаға

деген сұраныстың артуы әлемдік және отандық ақпарат кеңістігіне жаңа білім кіріктірудегі мәселелерді табысты шешеді. Киберкеңістіктегі коммуникативті индивидуумның адамгершілік-рухани қасиетін арттыру үшін, ол жан-жақты болу қажет. Патриот болып, ұлтаралық қатынас мәдениетін меңгерген тәрбиелі тұлға болуы керек. Сонда ғана оқу-әдістемелік, ғылыми, медициналық, ақпараттық-технологиялық, т.б. салалардағы жаңалықтар, әлемдік озық тәжірибелерден хабарымыз болып, оларды игілігімізге пайдаланамыз, халықаралық байланыстарды нығайтамыз, әлемдік аренада танымал боламыз.

Бүгінде жастарымыз үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол батыл тұлғаның өз болмысын тануға көмектесіп, ұмтылысын қолдап, талап-тілегін, қабілеттерін дамытты, оған толыққанды рухани күш беру – әрбір азаматтың басты міндеті. Бұл міндеттің орындалуы үшін көптілділікті қолдай отырып, қазақ тілінің мәртебесін көтеруді ойластырған абзал.

Әдебиеттер тізімі:

1. Толеубекова Л.Д. Мультилингвизм – білім берудің жаңасатысы. // <https://kk.wikipedia.org/wiki>
2. Абдиркенова Акбидаш Капановна Мультилингвизм-заман талабы // <http://group-global.org/kk/publication/3768-koptildilik-zaman-talaby>.
3. Сраилова Г.М. Мультилингвизм - әлемтану көпірі // <http://www.rusnauka.com>
4. Қадырбаева Ж. Мультилингвизм - білім берудің жаңа бағыты // <http://bilimdinews.kz/index.php/item/>

Қабылғазина К., Әлім Ә.

ДАМЫТА ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ- БӘСЕКЕЛЕСТІККЕ ҚАДАМ

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай жаңа білім беру өте – мөте қажет», - деп ел Президенті атап көрсеткендей, жастарға білім беруде жаңашылдық тәсілдерді тәжірибеде қолдану берілген ілімнің нәтижелі болуына көмектесетіндігіне көзіміз айқын жетіп отыр. Заманауи дамыған техникалық құрылғылардың жалпыәлемдік рынокқа шығуы, шартараппен сауда әрекетінің дамуы әкелген онды өзгерістер - өркениеті озық елдерден үйрену, басқа халықтар мәдениетінен, әдебиетінен тағылым алу осы біздер өмір сүріп отырған кезеңнің тамаша бір мүмкіндігі деуге болады. Әрине, әлемдегі болып жатқан мұндай өзгерістерден табиғи және адами байлығы мол Қазақстан шет қалуы мүмкін емес екені ақиқат. Сондықтан да, бүгінгі күн ұстаздарының заман өзгерісінен, технологиялық жаңалықтардан қалыс қалуына болмайтындығы да ақиқат дүние. Тыңдарманға мағлұмат беру, жаңалықты жеткізу, мәліметті, деректі тарату мәселелері электронды журналистикада да өзіндік бағыт бағдарын тапқан. Тиянақты ой, шешімді түйін, ұсыныс пікір қалыптастыру дәрежесі де жоғары деңгейде қалыптасуда. Алайда, көптеген журналистерде мәселені көтеру, аудиторияға жеткізу бар да оны шешу жолдарын көрсету, бағытын ұсыну жағы кемшін тартуда. Өмір сүріп отырған ортада болып жатқан жайларды бағалай білу де керек. Ал оның түйінін шешуді келісе отырып көрсетуге тырысқан хабарлардың, мақалалардың рейтингі асқақтайтыны ақиқат. Түйіні табылмай жатқан мәселелерді құр айта беру аудиторияны жалықтыратын жайлардың бірі болып табылады. Сол үшін де болашақ журналистердің тәжірибелік сағаттарын проблемалық бағдарлық түрде өткізу жақсы нәтиже береді. Мәселелік бағдарлық тәсілді қолдануда студенттер түйіні шешілмеген жайларды өз мүмкіндіктері арқылы айқындауға жұмылдырылады. Түйінді жағдайдың жолын көрсету арқылы студенттердің творчестволық ой – өрістері дамиды, саналық, танымдық деңгейлері өсіп, тез арада шешім қабылдауға үйренеді. Оқытудың бұл тәсіліне бейімделген әрекеттер, берілген, олар орындауға тиісті жұмыстар дара межелеуге, жекелей ізденіс жасауға жұмылдырады, сөйтіп өздіктерінен оқып-үйренуге талпыныс жасалады. Яғни, бұл логикалық үдеріске бастайтын тәсіл. Ал шығармашыл буынның мәселенің түйінін шеше алуы, логикалық тұрғыда ұсыныс, пікір білдіре алуы, өздігінен ізденіс жасай алуы бұл сол сабақтардың нәтижесін көрсетеді. Мынадай жағдайды мысалға алсақ, әуе толқынына шығатын хабардың айналасында редактор мен сценарист айналасында дау-дамай болды. «Жақсы сценарий тууы үшін тақырыптың өткірлігі қажет. Сценарист – шығармашылық өкілі, ол ешбір адамға бағынышты болмауы қажет. Редакторға да тәуелді емес. Сценарист жұмысына қол сұғушылық көбінесе жақсы хабардың пайда болуына кедергі келтіреді. Сценарист шығармашылық адамдары болғандықтан оларға еркіндік беру керек, олардың жақсы қызметтерін көрсетуге тырысып, бірге қызмет жасауға ұмтылу керек», - дейді сценарий жазушы. Ендігі жерде, бағдарлама редакторына сценарий жазушының ойы ұнамай қалуы мүмкін. Бұл жерде бағдарламаның редакторы өз міндетін білуі тиіс: Хабардың пішінін, мақсатын айқындауы керек. Редактор әдеби талантты, білімді, жаза алатын, талғамды болуы тиіс. Осы жерде әңгімеге хабар режиссері араласады. Оның рөлі қандай болуы керек? Әр режиссер өзінше шешім қабылдайды. Олардың көпшілігі хабардың болашағы соларға тәуелді болып тұрғандықтан болар олардың көпшілігі тәкаббар болып келеді. Ескертулерді режиссерге жеке айту керек. Шығармашылық топтың қызметкерлеріне орынды кейде орынсыз мін тағып жатқанда бағдарлама редакторының араша түсу құқығы бар. Редактор режиссердің қателігін байқап, оны жоюға тырысуы керек. Телерадио журналистикада «режиссерге бәрі бағынуы тиіс, соның сөзі ғана жүзеге асырылады» деген түсінік қалыптасқан. Түйінін ұсынуға тиісті редактордың өзі проблеманы шеше алмай тұр. Ал, хабардың актуальдылығы басым. Әрқайсысы сценарист, әрқайсысы редактор, немесе режиссер, яки жүргізуші ролінде болатын студенттер түйінді шешу арқылы бір пікірге ортақтасады. Мәселелік бағдарлық тәсілді қолдана отырып оқыту, болашақ журналистерден ыждағаттылықты талап етеді, ол орындалуға тиісті дүниелердің бәрі де олардың қабілеттіліктерін, дарындылықтарын арттыруға негізделеді.

«Бұқаралық ақпарат құралдары, әсіресе, электронды журналистикада озық ойларды, идеяларды пайдаланып кету жағдайлары жиі кездеседі, сөйтіп жақсы сценарист өз жобасынан айырылып қалуы мүмкін. Егер озық

ойлы, зерде өресі кең сценарист өз жобасымен келген болса оның идеясын иеленіп кеткеннен гөрі оны бағдарламаға тартудың арнаға берер пайдасы мол болмақ. Басшылар тарапынан өз идеяларын, ұсыныстарын сценарий жазушыларымен келісе отырып өңдеген жөн. «Хабар барысында сценарист жобасы бойынша оқиғаға қатысты бір адам болса, «артық етемін» деп бірнеше адам әкелуге болмайды. Өйткені, хабардың пішіні, форматы өзгереді. Танымал адамның қатарына белгісіз адамды әкеліп отырғызуға болмайды. Себебі, біріншіден танымал адамның көлеңкесінде қалып қойған студия қонағына жағымсыз әсер етеді. Егер лауазымды, шебер сөйлейтін адам болса ғана тайталаса алуы мүмкін; Экраннан жағымсыз болып көрінетін адамдарды тартудың да қажеті жоқ. Телевизия эстетикалық тәрбие құралы екендігін ескеру керек, әрі көрермендер сезіміне, талғамына нұқсан келмеуі тиіс; Қысылатын, ұяң, сөйлеуге жүрмейтін адамдарды қайта тәрбиелеудің еш қажеті жоқ. Сол мәселені жетік біліп тұрғанмен сөйлей алмай тұрса хабар сапасына нұқсан келеді» деген кәсіби дағдылардың теориялық тұжырымдарын қолдана отырып, шәкірттер эфирге сапалы хабардың жол тартуына атсалысады.

Редактордың экрандағы жүргізуші образына көңілі толмай қалды дейік. Ол режиссерге ұнап тұр, міне, тағы бір проблема туындады. Бірақ редактор өз пікірін дәлелдеуі қажет. Негізінде жүргізушіге қолдау көрсетіліп отырғаны жөн. Камерадағы немесе микрофон алдында айтылатын мәтінді немесе ақпаратты жүйелеп, оның жұмысына мүмкіндік жасау. Адами қарым-қатынаста болу қажет. Жүргізушінің қатесін достық тактикамен жеткізу керек. Жүргізушінің де кейбір пікірлеріне құлақ асу қажет. Хабардың жақсы болуы жүргізушіге де қатысты. Міне, осындай тәжірибелік тұрғыда сипаттама берілген ұжым мүшелерінің қатысуымен жаңа хабар немесе бағдарлама түсіріледі. Ол тұста «осындай хабар түсіріледі, уақыты (хронометражы) мерзімділігі осындай» деп тапсырыс беріледі. Бұл мәселені шешудің технологиялық тәсілі болып табылады.

Тікелей тәжірибелік-бағдарлық сабақ кейс стади тәсілімен өткізілді. Мысалы, дәріс «Микрофон алдында сөйлеу дағдысын қалыптастыру» деп аталды дейік. Пішіні практикалық (зертханалық) дебаттар ұйымдастыру арқылы қалыптастырылды.

Пікірсайыстың білім берудегі маңызы:

1. Шәкірттің жан-жақты білімін қамтамасыз етеді;
2. Шешен сөйлеуге, тіл ұстартуға апарды;
3. Дер кезінде жауап таба алуға жаттығады;
4. Жедел пайымдай алуға ;
5. Алғырлыққа ;
6. Сыни пікір айта білуге;
7. Ел алдында еркін сөйлеуге;
8. Ойын ашық айта алуға;
9. Аудиториямен мәдени қарым-қатынасқа бейімдейді.

Ұйымдастырушылық қызметтері жүзеге асырылған соң, хабардың қызықты мәнді шығуына студенттердің бәрі ат салысады. Көптеген әдіс, тәсілдер, техникалық «ойнату» тәсілдері, шығармашылық қиялдауға еркіндік беріледі. Технологияның көмегімен расфокус (бұлдырату) жасап, құбылту, ретроспекция (өткенге оралу) арқылы өткен кадрларды жаңғырту, т.б. көптеген түрлендіру, бояуын қанықтыру тәсілдерін техникалық топ жүзеге асырады. Ал бағдарламаны жасаушы журналистер хабардың алғашқы сәтінен бастап, кадр сыртындағы мәтінде не айтылатынына дейін егжей-тегжейлі ұйымдастырады. Үйдің іргесінің мықты қалануы қабырғалардың, керегенің, шаңырақтың тұтас, бір дүние болып шығуына мүмкіндік береді. Телехабарларды жасаушы журналистер де осы бір жайға көңіл бөлулері керек. Сонымен, электронды журналистика мамандарын оқытып шығаруда, олардың тәжірибемен етене байланыста жұмыс істеулері қажеттігін баса айтқымыз келеді.

Жаңа оқыту әдістерін қолдануда нақты өмірден мысалдар алынып, шешілуге тиісті мәселеге қатысты ойын түріндегі тәсілдер ұсынылып, шәкірттердің белсенділіктерін арттыруға қажетті жағдай жасалып, олардың бір-бірімен ақпарат алмасулары, мән-жайға сыни көзқараспен қарай білулері талап етіледі. Осылайша, ақпараттық заманауи тәсілдерді пайдалануды оқыту процесіне енгізу заман талабына сай екендігіне баса назар аударылады. Сабақ барысында аудиоқұралдар – микрофон, диктофон, дауыс күшейткіштер, микшерлік басқару пульті, аудио және телевизия өнімдері, әртүрлі магнитті жазбалар, проектор, компьютер т.б. үнемі қолданыс табуы керек. Дыбыстық жазбалар төмендегідей мақсатта қолданыс табады:

- алдымен, материалды әсерлі жеткізеді;
- студенттің байқампаздығы мен аналитикалық дағдысын жетілдіреді;
- өзіндік тұжырымын жеткізе алады;

Аудиомәтін тілді дамытуға да жәрдемдеседі. Шәкірттің, құзіреттілігін, шығармашылық қабілетін дамыту мақсатында жұптық, топтық тапсырмалар беріледі. Әлеуметтік желі арқылы жұмыс істеу студенттердің тілді дұрыс қолдана алуына, творчестволық базасының нығаюына, тұлғалық дамуына жол ашады. Мысалы, әлеуметтік желілер арқылы пікірсайыс өткізу тәсілін жиі қолданамын. «Кеш үйлену сән бе, әлде мәжбүрлік пе?» деген тақырыпта өткен желілік пікірсайысқа көптеген адамдар қатысқанына пікірсайысты ұйымдастырған студенттер көзімді жеткізді. Бұл жерде болашақ журналистің проблема қоя білуі, сауатты жаза білуі, ойын жеткізе алуы, мәселені ушықтармай дұрыс бағыттап білуі сияқты мәселелер бағаланды.

Әлемнің білікті социологтарының зерттеу қорытындылары бойынша, мәдени – рухани институттары дамыған елдің өзінде жас ұрпақ тәрбиесі мен үлкендердің құндылық бағдарын (ценностная ориентация) қалыптастыруда БАҚ-ның соның ішінде теледидардың үлес салмағы 40-45 пайыз екен. Демек, бұл бүгінгі электронды БАҚ қандай болса, ұлт та сондай болады деген пікірді қалыптастырады. “Ғаламдық жаһандану

арқылы адамзаттың алдынан жаңа постидеологиялық кезең ашылды. Оның бізге не берері бүгінгі ұрпақтың білімі мен білігіне байланысты. Менің пайымдауымша, күллі әлем үшін ашық та айқын ақпарат таратуға негізделген жаңа заманға бастайтын жаһандану БАҚ-тарға қойылатын талапты күшейте түсті. Сондықтан олар өздерінің әрбір сөзі үшін моральдық жауапкершілікті терең сезінуі керек. Баспасөздің еркіндігі мен оның қоғам алдындағы моральдық жауапкершілігі арасындағы тепе-теңдікті таба білу – бүгінгі форумның күн тәртібіндегі ең басты мәселелердің бірі болады деп есептеймін. Сөз бостандығы шексіз емес. Ол табындыратын ғана емес, талқандайтын да қуатты күш. Ол саясатты қана жасап қоймайды, сонымен бірге ел тағдырына ықпал ететін қоғамдық пікір мен қалың бұқараның санасын да сомдайды. Сондықтан сөз бостандығы дегенді журналистік ар-ұждан жауапкершілігі деп те танығандарыңыз жөн», – деген болатын медиафорумда сөйлеген сөзінде ҚР Президенті Н.Назарбаев.

Ата-бабаларымыздың бай рухани қазынасын жастарды тәрбиелеуге жүйелі түрде пайдалану ұлттық БАҚ-ның еншісінде екендігі міне, осы пікірлерден айқын көрінеді. Бұл ретте электронды журналистиканың атқаратын қызметі зор. Яғни, жастар тәрбиесінде халықтық педагогиканың мол құндылықтарын пайдалану оқу орны қабырғасында алған білімнің жасампаздығына әсер етеді. Оның қайнар бұлағы халықтың ауыз әдебиетінде, жыр-толғауларында, көнеден келе жатқан көсемсөздерінде, рухани мұраларында және қазіргі заманғы публицистикалық еңбектерде. Ал халықтық педагогика деген – сан ғасырлар бойы жинақталған, ұрпақ тәрбиесі жөніндегі ой-пікірлер, білім, тәжірибелер жиынтығы. Келер ұрпақтың ұлттық келбетінен айырылып қалмауы үшін жастарға халықтық тәрбие беру әбден қажет. Теолог ғалым Х.Зейдан “Дін және әдебиет” атты еңбегінде былай дейді: “Қай ұлт болмасын, өз бойын өзі ұдайы һәм ұқыптап тексеріп тұрмаса, ұлт ретіндегі ұлық және кішік сипаттарын, құлықтық көзқарасын, тақылет-тәрбиесін, автономды салт-санасын, мәдени өріс-қонысын жіті зерделеп және осы зерделенгеннен тағылымдық, тұрмыстық-тәжірибелік гибрат алып отырмаса, қайбір қасиетсіз, әсіренткі әдет-қылықтар атадан балаға ауысып, ұрпақтан ұрпаққа жалғасып, әлгі ұлтқа мінез болып сіңісе бастайды. Асқына келе мұндай дерт ұлттық мінездің құрамдас бір бөлігіне, ажырамас серігіне айналып кетеді”. Міне, бұл мәселе әлем халықтарының бәрінің алдында тұрған жай. Ертеңгі күнге, ұрпақтан ұрпаққа ұлттық қасиеттерді жеткізу алдыңғы толқын азаматтардың міндеті, оны әркім түсінуі тиіс.

Қазақ дәстүрінің тазалығы мен адалдығына қарағанда, ұятсыздық пен келеңсіздіктің бәрі жастар санасында орын алуында алдына жан салмай қызмет етіп отырғандар да осы бұқаралық ақпарат құралдары. Бүгінгі таңда шет елдік ақпарат құралдары, әсіресе теледидар жас ұрпақтың нөмірі бірінші тәлімгері болып отыр. Бұл мәселе тек қазақстандықтарды ғана ойландырып отырған жоқ, әлемдік деңгейдегі ауқымды мәселе болып табылады. Ақпараттық дақырт пен қиял ұлттық рухты тұншықтырудың болуы мүмкін сұмдықтарын ашық – жарқын көрсетуде. Әлі өмірде болмаған сұмдықты жастар өздерінің ішкі түйсіктері арқылы, басқаша айтқанда фантазиясына қанат бітірумен ұштайды. Мұндай тәсілдің тигізер кеселі сол, олар көріп жүрген шетелдік бағдарламалары мен киноларындағы атыс-шабыс, адам өлімі, жезөкшеліктің құйтырқы суреттері, суық қаруды қолданудың әдіс-тәсілі, алдау-арбау, маньяк-террорист туындататын сұрқия ойлары арқылы бойындағы инабатты аттап өтеді. Жастардың бойындағы имандылықты жоюға жас ұрпаққа елімізде шектеу қойылмаған фильм сценарийлері, хабарлар мен кітап мазмұндары, әр түрлі жастар журналдары көп көмектесуде. Мұндай сюжеттердің өмірден көрініс тауып үлгергені жасырын емес.

Ұлттық құнсызданудан қорғау БАҚ-ның әсіресе телевизия мен радионың міндеті болуы тиіс және өзінің ұлттық ерекшелігінен жерінбеуге жігерлендіруі қажет. Қорыта келгенде, жоғары мектеп ұстаздары әр дәрісін тек қана теориялық шикізатпен ғана емес, өмір тәжірибесімен де толықтырып отыруы тиіс. «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» дегендей әр қадам, әр сәт тәрбиемен ұштастырылғанда Қазақ елінің болашағын алға апаратын, өркениетті елдер мамандарымен ғылыми, біліми бәсекелестікке түсе алатындай ұлағатты ұрпақ қалыптасатыны ақиқат.

Әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Президенті Н.Назарбаевтың медиафорумда сөйлеген сөзі.
2. Қабылғазина К. «Хабар технологиясы», оқу құралы. – ҚазҰУ баспасы, 2011.
3. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы// Қазақстан жоғарғы мектебі, 2004. – No1. – 5-20 бб.
4. Тұрғанбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары. – Алматы, 2000.
5. Гусев В.В. Планирование результатов образования и образовательная технология. – Москва, 2001.

Қасен Г.А.

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ, ПРИЕМЫ И ТЕХНИКИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ

Введение. В нашей стране идея триединства языков была озвучена президентом ещё в 2004 г., а в 2006 г. на очередной сессии Ассамблеи народа Казахстана Н. Назарбаев вновь отметил, что знание, как минимум, трех языков важно для подрастающего поколения.

В 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире» президент РК предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков», в соответствии с которым необходимо развитие трех языков: казахского как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [1]: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками» [2]. Рассмотрены

и обсуждены проекты программ, а затем внедрены культурная программа «Гриединство языков, Государственная программа функционирования и развития языков на 2011-2020 годы, [3], в которых ставится амбициозная задача: к 2020 году все казахстанцы должны овладеть казахским, 95% - русским и 25% - английским языками.

Внедрение в учебно-воспитательный процесс общеобразовательной школы обучения на трех языках – важный и ответственный шаг в направлении реализации Концепции развития образования Республики Казахстан, одной из базовых компетенций которой является трехязычие. Вместе с тем, открытие полиязычных групп в высшей школе также значимо, т.к. трехязычие - действенный инструмент не только интеграции Казахстана в мировое образовательное пространство, но и подготовки молодого поколения к жизнедеятельности в условиях глобализованного общества.

В Республике Казахстан проблемами полиязычия и иноязычия ученые начали заниматься уже свыше 10 лет, разработаны теоретические основы и методология, языковой аспект содержания учебно-методических комплексов (Жетписбаева Б.А. [4; 5; 6]), Кунанбаева С.С. [7]), современные подходы по внедрению полиязычного образования (Нурагунова Г.М., Сманова А. [8]), подходы к формированию иноязычной профессиональной компетентности (Аитов В.Ф. [9] и др.) и т.д.

Все эти исследования сопровождаются разработкой и внедрением новых междисциплинарных элективных курсов на трех языках в соответствии с международными стандартами, реформированием учебного плана, организацией тестирования (TOEFL, IELTS) преподавателей, докторантов, магистрантов и студентов полиязычных групп, поощрением преподавателей, имеющих достижения в овладении английским языком.

По данным МОН РК, в вузах страны введение полиязычия начато в 2008 году. Из более 360 тыс. студентов-очников 1,4% обучаются на иностранных языках, а из 40,5 тыс. человек профессорско-преподавательского состава 8,3% владеют иностранным языком. В 2011 году в типовые учебные планы бакалавриата введены дисциплины «Профессиональный казахский (русский) язык» и «Профессиональный иностранный язык». Внедряется уровневая модель изучения языков в соответствии с международными стандартами, институциональную и специализированную аккредитацию вузы могут проходить на трех языках, ведется системная работа по разработке, изданию и переводу на государственный язык базовых вузовских учебников [10].

Реформирование неукоснительно требует создания эффективных и рассчитанных на максимально быстрый результат методик обучения. В особенности это касается гуманитарных дисциплин, и в том числе психологических, т.к. именно они призваны формировать «человековедческую грамотность» будущего специалиста. Опираясь во многом на взгляды В.Я. Ляудис [11, С.6-17] мы считаем, что преподавание должно быть представлено не как трансляция знаний, а как сложная, многогранная, многоаспектная и эффективная основа организации учебной деятельности - процесс, состоящий как минимум из пяти подпроцессов:

1. Проектирования дидактической стратегии управления процессом формирования познавательной деятельности студентов в изучении психолого-педагогических дисциплин.
2. Опережающего управления процессом развития познавательной деятельности с помощью таксономии учебных задач и подбора активных и интерактивных методов обучения.
3. Интеграции видов интеллектуальной деятельности в процессе обучения психолого-педагогическим дисциплинам.
4. Системной организации многообразных учебно-воспитательных и проблемных ситуаций, репрезентирующих многообразие психологических явлений и событий.
5. Создания ситуаций совместной продуктивной и творческой деятельности на основе взаимодействия как условия для соразвития личностей преподавателя и студентов.

Взаимодействие субъектов образовательного процесса вуза как основа эффективности преподавания в полиязычных группах

Переход к субъект-субъектной парадигме образования предполагает определенные изменения в характере взаимодействия педагога и обучающихся. Прежде всего, эти изменения затрагивают отношения участников образовательного процесса, применяемые формы и методы обучения, подход к оценке взаимодействия. Одной из ключевых проблем высшей школы является повышение эффективности взаимодействия преподавателей и студентов, что непосредственно влияет на качество обучения, особенно это касается полиязычных групп, где зачастую обучающиеся имеют языковой барьер даже во взаимодействии друг с другом.

Обращаясь к проблеме взаимодействия необходимо помнить, что оно не самоцель, а важнейшее средство, необходимый способ решения поставленных задач обучения.

Особый интерес для нас вызывает технология развития критического мышления, т.к. она имеет свои специфические особенности: опора на высокий уровень самостоятельности студентов в учебном процессе; организация поиска аргументов для решения проблемы; не принятие сведений на веру. При этом поиск аргументированных ответов происходит на основе рефлексии, выявления неизвестного.

В США с 80-х годов, а в европейских странах с 90-х годов прошлого столетия, развитие критического мышления стало одной из основных целей образования. В качестве основного инструмента для организации активного обучения в рамках педагогической технологии «Развитие критического мышления через чтение и письмо», разработанной в середине 90-х годов американскими преподавателями (Дженни Д. Стилл., Кертис С.Мереди, Чарлз Темпл и Скотт Уолтер) рассматривался прием инсерт [12].

Сама технология "Развитие критического мышления через чтение и письмо" состоит из нескольких фаз:

- 1) вызов (то, что воспитанник уже знает по теме);
- 2) осмысление (что узнал);
- 3) рефлексия (отбор информации).

Особо хотелось бы остановиться на фазе осмысления, где как уже было выше сказано, главным приемом является инсерт - работа с информацией с разметкой или маркировка текста с его разметкой.

Фаза осмысления после фазы "вызов" имеет цель систематизировать знания по теме, дать возможность осмыслить материал, т.е. приведение информации в логический порядок, кроме инсорта предполагается чтение с остановками, перекрестная дискуссия, прием "ЗХУ" - знаю, хочу узнать, узнал.

Инсерт, как прием и инструмент развития аналитического и критического мышления в полиязычных группах

ИНСЕРТ - звуковой аналог условного английского сокращения (INSERT– Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking) [13] - буквально переводится как интерактивная система записи для эффективного чтения и размышления или самоактивизирующаяся системная разметка для эффективного чтения и размышления.

Данный прием в лекции предполагает смысловой анализ текста, актуализацию имеющихся знаний, реализуется в четыре этапа и может сопровождать всю лекцию:

1 этап: Обучающимся предлагается система маркировки текста, чтобы подразделить заключенную в нем информацию [13] следующим образом:

"V" - «галочкой» помечается то, что им уже известно;

"-" - знаком «минус» помечается то, что противоречит их представлению;

"+" - знаком «плюс» помечается то, что является для них интересным и неожиданным;

"?" - «вопросительный знак» ставится, если что-то неясно, возникло желание узнать больше.

2 этап: Читая текст, студенты должны помечать соответствующим значком на полях отдельные абзацы и предложения. Знакомство с текстом и его маркировка может производиться в течение всей лекции, при этом лектор может давать свои комментарии по ходу чтения.

3 этап: Обучающимся предлагается систематизировать информацию, расположив ее в соответствии со своими пометками в следующую таблицу [13]:

№ п/п	V	+	-	?
1				
2				

4 этап: Последовательное обсуждение каждой графы таблицы. Работая над заполнением таблицы, студенты выявляют свои представления или более конкретные знания по изучаемой теме и это помогает им прийти к новому знанию.

Предметная область использования данного приема помимо лекции: учебные тексты с большим количеством фактов и сведений [12], он позволяет обучающимся отслеживать собственное понимание информации; напомним что под «текстом» также подразумеваются речь и видеоматериал. Прием способствует развитию аналитического и критического мышления, для преподавателя служит средством отслеживания понимания материала.

Предложенные значки могут быть заменены другими символами по вашему усмотрению. Например, вместо «+» можно использовать «!», вместо "V" можно использовать ":" (обозначающее слово "поясняю"), главное – использовать четкие критерии ранжирования информации.

Этапы ИНСЕРТА соответствуют трем стадиям развития критического мышления: вызов, осмысление, рефлексия [13].

Применение метода проектов в полиязычных группах

Метод проектов - это совокупность приемов и действий обучающихся в их определенной последовательности для достижения поставленной задачи - решения определенной проблемы, значимой для учащихся и оформленной в виде некоего конечного продукта. Каковы же основные требования к использованию метода проектов в полиязычных группах? Это прежде всего наличие значимой в исследовательском, творческом плане проблемы или задачи, требующей интегрированного знания, исследовательского поиска для ее решения в полиязычной среде (на основе коммуникации, взаимодействия и сотрудничества).

Вместе с тем от преподавателя требуется необходимость затрат большого количества времени на индивидуальную работу с каждым студентом при отсутствии специально отведенного времени в ходе учебной деятельности, а также существует опасность постановки нереальной для данного студента задачи и др. Студенты, как правило, затрудняются в определении ведущих целей и задач, в выборе оптимальных путей решения проблемы при наличии альтернативы, в аргументировании и осуществлении выбора, в объективном оценивании результатов проектирования и т. д. И, конечно, дополнительная нагрузка на студента в связи с выполнением проекта, которая может привести к нарушению общего учебного процесса.

В полиязычных группах более приемлемыми являются моно-проект (в рамках одной области знания, но разных языков) и межпредметный проект, который призван интегрировать знания в области всех изученных

психологических дисциплин («Психология и развитие человека», «Психология сознания и самосознания», «Психодиагностика и психокоррекция», «Психолого-педагогическое консультирование» и т.д.).

Мы придерживаемся в своей работе формулы: «Проект - это 6 П» - проблема –проектирование (планирование) - поиск информации -продукт –презентация – портфолио. В полиязычной группе это особо оптимально, т.к. поиск информации осуществляется вне одного языкового поля. Основное требование на данном этапе: найти как можно больше современной литературы по данной проблеме на разных языках. Это позволяет развить наглядное восприятие языковых единиц, запомнить названия психологических понятий, феноменов и явлений на разных языках. А на этапе презентации услышать о проблеме (и увидеть ее понимание) на разных языках.

Опыт преподавания психологических дисциплин в полиязычных группах с применением инновационных методов, приемов и техник

В нашей практике преподавания психологических дисциплин нами широко используется модификация приема ИНСЕРТ - лекция-инсерт, основной организационной задачей которой является отслеживание восприятия обучающимся изученного материала, поддержка их активности и интереса к более сложному по содержанию учебному материалу. Также графическая форма работы в отличие от устной (когда студентам можно и отсидеться), делает лекцию увлекательной и насыщенной. Т.е., повышает эффективность лекции, учитывая то, что некоторые студенты на занятии (в особенности лекционном) не прикладывают значительных интеллектуальных усилий, а предпочитают дождаться момента, когда другие выполнят предложенную задачу (например, обобщения услышанного материала, конкретизации приведенной преподавателем информации и т.п.).

Инновационность данной формы занятия, на наш взгляд заключается в том, что еще до организации основной работы в рамках чтения лекции, она помогает понять, что можно сказать по данной теме, позволяет систематизировать уже имеющиеся знания.

Немаловажным аспектом при проведении лекции-инсерт является систематизация всей информации (темы, раздела или модуля) с помощью графического варианта "метода свободных ассоциаций". Это необходимо для того, чтобы они смогли, с одной стороны, увидеть собранную информацию в «укрупненном» категориальном виде, при этом в эту структуру могут войти все мнения: «правильные» и «неправильные». С другой стороны, упорядочивание и графическое изображение мнений позволит увидеть противоречия, нестыковку, "непроясненные" моменты, которые и определяют направления дальнейшего поиска в ходе изучения новой информации. Причем для каждого из обучающихся эти направления могут быть индивидуальными. Студент или магистрант сможет определить для себя, на каком аспекте изучаемой темы он должен заострить свое внимание, а какая информация требует только проверки на достоверность.

Можно использовать приём ИНСЕРТ не в течение всей лекции, тогда он предназначается для снятия проблемы неосмысленного конспектирования и пассивного прослушивания лекции. Например, во время слушания лекции или просмотра (фильма, презентации и т.п.) необходимо делать на полях пометки, а после этого заполнить таблицу, схему (или "пустое пространство") на специальном бланке. При этом преподавателем на инсерт-бланке (или карточке) могут быть даны "частично заполненные" схемы или таблицы (для логического осмысления информации и соотнесения готовых знаний с новыми), или же представлены "пустые" графы для самостоятельного заполнения (в целях формирования большей внимательности на лекции и активности восприятия).

Например, одной из важных форм организации эффективного личностного взаимодействия является смысло-поисковый диалог, он направлен на формирование у обучающихся своей субъектной картины мира в отличие от однозначных «программных» представлений.

Следующей важной и значимой в нашем опыте преподавания формой взаимодействия с обучающимися является включение учебных задач в контекст жизненных проблем.

Необходимо также отметить, что многие психологические техники и методы являются особо оптимальными для создания взаимопознавательной и «взаимопонимательной» атмосферы учебного занятия в полиязычных группах:

1. Методы усиления регулирующих функций психики, направленные в первую очередь на развитие эмоционального самоконтроля, улучшение саморегуляции в процессе взаимодействия.

2. Методы нормативно ценностной коррекции, позволяющие вырабатывать соответствующее конечной цели «самоактуализирующее» поведение, корректировать дезадаптацию в образовательном процессе, возникшую на фоне личностного непонимания, развивать и совершенствовать рефлексивность, развивать умение преодолевать стрессовые ситуации в обучении.

Также эффективно использование четырех основных групп техник и приемов:

1. Пластико-когнитивные техники, взятые из курса разработанного в рамках пластико-когнитивного подхода в телесной-арт-терапии В.Н. Никитиным (1998) [14]. Эти техники основываются на концепции исследования форм самовыражения человека посредством тела, движения, голоса и работы с художественным пластическим материалом.

Основными задачами, при использовании этих техник являются:

1) исследование семантики невербального пространства человека;

2) освоение приемов саморегуляции на основе знания психофизических и социально-психологических особенностей индивидуальности;

3) аутоанализ - освоение психотехник внутреннего «погружения»;

4) создание собственного продуктивного социального имиджа посредством коррекции: форм тела, способов невербального самовыражения, интонации голоса, выразительности речи, характера взгляда, выражения лица, проигрывания и освоения социальных ролей.

2. Приемы каузометрии - это приемы исследования субъективной картины жизненного пути и психологического времени личности, предложенный Е.И. Головахой и А.А. Кроником (1982) [14].

Каузометрия относится к числу биографических методов и направлена на описание не только прошедших, но и предполагаемых будущих этапов жизненного пути. Именно в этом отношении использование приемов каузометрии поможет получить сведения о масштабности, осмысленности и реализованности замыслов человека, об особенностях его стиля жизни и удовлетворенности своим прошлым, настоящим, будущим.

3. Блок смыслотехнических упражнений:

1) на развитие умений самоподдержки («диалог с самим собой», «вечерний пересмотр событий», «лейбл и ярлык» и пр.);

2) на снижение эффекта отрицательных и закрепления эффекта положительных факторов («психологическая диета», «дерево добра и силы»);

3) на развитие установок (стратегии постановки жизненных целей, техники конструктивного отношения к жизненным трудностям, техники моделирования деятельности).

4. В рамках социально-психологического тренинга мы активно включаем личность в игровые методы, используем различные психогимнастические упражнения. Это также обусловлено рядом коррекционных задач:

– развитие общительности и диалогичности мышления;

– формирование умений самораскрытия (произвольного и непроизвольного с помощью невербальных и вербальных средств), как у преподавателя, так и у обучающихся;

– обучение речевому и невербальному самопредъявлению, направленному на формирование истинного представления о своей личности.

Заключение

Можно сказать, что реализация предлагаемой модели интеграции взаимодействия субъектов образовательного процесса и элементов новых образовательных технологий - это своего рода личностно-ориентированная педагогическая технология, основанная на персонализации (адекватном включении в процесс взаимодействия личностного опыта всех его субъектов), что особо важно в полиязычных группах.

Необходимо также отметить, что многие психологические техники и методы являются особо оптимальными для создания взаимопознавательной и «взаимопонимательной» атмосферы учебного занятия. Так, преподаватель при организации лекции-инсерт выступает в роли штурмана, направляющего корабль знаний в правильное русло, давая своим подопечным "карту" краткого и эффективного маршрута, комментируя непонятные отрывки текста на разных языках, отвечая на вопросы обучающихся и тем самым проясняя "незнакомый маршрут с рифами и скалами".

Отмечая эффективность лекции-инсерт, мы можем также сказать, что графическая организация материала, сопровождающая слушание и понимание лекционного материала отражает взаимоотношения между идеями, показывает ход мыслей. Процесс мышления, скрытый от глаз, становится наглядным, обретает видимое воплощение, а маркировка текста, заполнение таблицы по нему и дальнейшее ее обсуждение выступают как способы организовать размышление над полученными знаниями.

В целом для совершенствования методики преподавания в полиязычных группах необходимо участие в соответствующих программах международной и внутривнутриреспубликанской академической мобильности, повышение квалификации ППС на семинарах и тренингах по полиязычному обучению, издание учебников, учебных пособий, словарей на трех языках, приглашение для проведения лекций и мастер-классов зарубежных и казахстанских специалистов в области полиязычия и мультилингвизма.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. - 2007. - 1 марта. - № 33 (25278).

2. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. - 2012. - 10 июля. - № 218-219.

3. Государственная программа функционирования и развития языков на 2011-2020 годы Республики Казахстан. - Астана, 2011. - 22 с.

4. Жетписбаева Б.А. Теоретико-методологические основы полиязычного образования: Автореф. дис. д-ра пед. наук. - Караганда, 2009. - 46 с.

5. Жетписбаева Б. А. Полиязычное образование: теория и методология. - Алматы: Білім, 2011. - 343 с.

6. Жетписбаева Б.А., Аязбаева С.С. Лингводидактический аспект учебно-методических комплексов в полиязычном образовании // Вестн. Караганд. ун-та. Сер. Педагогика. - 2011. - № 2 (62). - С. 4-8.

7. Куанбаева С.С. Современное иноязычное образование: методология и теории. - Алматы, 2005. - 264 с.

8. Нурахунова Г.М., Сманова А. Современные подходы по внедрению полиязычного образования в Казахстане // Международный журнал экспериментального образования. №4-2/ 2016. С.343-346.

9. Аитов В.Ф. Проблемно-проектный подход к формированию иноязычной профессиональной компетентности студентов (на примере неязыковых факультетов педагогических вузов) Текст.: автореф. дис. докт. пед. наук/ В.Ф. Аитов. Санкт-Петербург, 2007. - 48 с.

10. URL: <http://www.bnews.kz/ru/news/post/255646>

11. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. - М.: Изд-во УРАО, 2000. -128 с.

12. Грудзинская Е.Ю., Марико В.В. Активные методы обучения в высшей школе. Учебно-методические материалы по программе повышения квалификации «Современные педагогические и информационные технологии». - Нижний Новгород, 2007 - 182 с.

13. Темпл Ч., Стил Дж., Мереди К. Чтение, письмо и обсуждение для любого учебного предмета: подготовлено в рамках проекта «Чтение и письмо для Критического мышления». Пос.Ш. – М.: Изд-во «ИОО», 1997. - С.16-20.

14. Залевский Г.В. Фиксированные формы поведения индивидуальных и групповых систем. - Томск: Томский государственный университет, 2004 – 460 с.

**Мадалиева З.Б., Жубаназарова Н.С., Құдайбергенова С.Қ., Баймолдина Л.О.,
Жақыпов М.С.**

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ – САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ КЕПІЛІ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында білім беру жүйесін ақпараттандыру саладағы мемлекеттік саясат негізінде анықталынып, осы жүйедегі басты міндеттердің біріне айналып отыр. «Қазақстан 2030» стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінде қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңістігіне кіріктірумен сипатталады. ХХІ ғасырда ақпараттанған қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру сала сында төмендегідей міндеттерді шешу көзделіп отыр: компьютерлік техниканы, интернет, компьютерлік желі, электрондық және телекоммуникациялық құралдарды, электрондық оқулықтарды оқу үрдісіне тиімді пайдалану арқылы білім сапасын көтеру.

Елбасының «Қазақстан-2050» стратегиясы-қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек»,-деген еді. Демек, ұлттық бәсекелестік қабілеті бірінші кезекте оның білімділік деңгейімен айқындалады [1].

Өркениетті қоғам мен құқықтық мемлекеттің қалыптасуы өскелең ұрпақтың рухани байлығы мен мәдениеттілігін, еркін ойлау қабілеті мен шығармашылығын, кәсіби біліктілігі мен білімділігін, қоршаған ортаға деген сүйіспеншілігін талап етеді. Ғылым және техникадағы алға даму прогресі білім мазмұнын үнемі толықтырып және жаңартып отыруға, ол білімді теориялық және практикалық әрекеттің барлық аймағында пайдалануға итермелейді. Бұл жағдайда тек білімді меңгеруді ғана емес, сонымен қатар, оқу жұмысының тәсілдерін меңгеруді, мәселелік жағдайларда шешім табудың арнайы тәсілін жалпы өмірде пайдалана білуді қамтамасыз ететін оқу іс – әрекетінің қалыптасуы ерекше маңызды.

Соңғы жылдары білім берудің мазмұнын жетілдіру және оның теориялық деңгейін көтеру үшін, ғылыми – техникалық жетістіктерге жету үшін көптеген маңызды жұмыстар жүргізілуде. Оқу іс-әрекеті білімді меңгерудің тиімділігіне әсер етеді. Егер оқушылар меңгеретін оқу материалы мазмұнының шеңберінде білімді меңгерудің арнайы тәсілдерін бойларына игерсе, сонымен бірге, меңгерудің сапалы түрде жана, биік деңгейіне бағыттталып, дайындалады. Бұл дегеніміз оқушылардың интеллектілік дамуында да алға жылжу болатынын көрсетеді. Оқыту мен даму бір-бірімен тығыз байланысты. Оқу іс-әрекетінің ұйымдастырылуы тұлғаның қалыптасуына және дамуына әсер етеді.

Компьютер және ақпараттық технологиялар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстар мен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашу керек. Талап қатаң, дұрыс қойылған жағдайда кәсіптік оқытуда оқушыларда мынадай өзгерістер қалыптасады:

- Компьютерлік сауаттылығы жоғарылайды;
- Өз мамандығына деген қызығушылықтары артады.
- Шығармашылық шабыты шыңдалады.
- Ғылыми көзқарасы қалыптасады.
- Ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолданудағы психологиялық кедергілер жойылады;
- Оқытудағы модернизациялауға деген ұмтылыс пайда болады
- Еңбек нарығында бәсекеге қабілетті маман қалыптасады.

Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық – құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны өзіндік даму мен оны іске асыру құралы ретінде пайдалану дағдыларын қалыптастырып, ақпараттық қоғамға бейімделу болып табылады [2]

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан жақты маман болу мүмкін емес. Оқыту технологиясы оқу процесіне қажетті әдіс, тәсіл, амал, дидактикалық талап секілді психологиялық-педагогикалық іс-әрекеттердің жүйелі кешені ретінде пайдаланылады. Сонымен қарым-қатынас оқу-тәрбие іс-әрекетінің нәтижесінен анықталатыны байқалды. Оқыту мен тәрбие процесінде өзара

қарым-қатынас жүйесін бір ізді ұйымдастыруға арналған бірнеше кеңестерді ұсынамыз: компьютерлік презентациялар қолдану сабақты көрнекті және жан-жақты етіп, жаңа сабақты жақсы игеруге көмектеседі. Электронды оқулықтар да бүгінгі таңда оқушының сабаққа ынтасын арттырушы құрал болып табылады. Кейбір сабақтарды қысқаша осы оқулықпен түсіндіріп өтсең де, келесі сабақта оқушының өзгеше дайындықпен келіп отырғанын байқауға болады. Күнделікті әр сабақты жаңа ақпараттық технологияларды пайдалана отырып өткізу арқылы оқушылар бойынан төмендегі қабілеттерді дамытуға тез қол жеткізуге мүмкіндік тудыра алады:

1. Білім, білік дағдыларын дамытуға қызығушылығын арттыру;
2. Жауапкершілік пен міндеттерін қалыптастыру;
3. Логикалық және ақпараттық ойлау қабілеттерін дамыту;
4. Өз бетінше ізденуге үйрету және компьютерлік сауаттылыққа тәрбиелеу;
5. Алған білімдерін өмірде қолдана білуге тәрбиелеу;

Ақпараттық – телекоммуникациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті құралдарды қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникациялық байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді.

Ақпараттық – коммуникациялық технологияның келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса зор.

XXI ғасыр – бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір.

Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу- тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді.

Мемлекеттік бағдарламада оқу үрдісін педагогикалық және ақпараттық – коммуникациялық технологияларды кеңінен пайдалану – жалпы білім беруді дамытудың басты бағыттарының бірі делінген. Білім беру жүйесін ақпараттандыру қазақстандық білім беру үшін үлкен перспективалар ашады. Ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды игеру қазіргі заманда әрбір жеке тұлға үшін оқу және жазу қабілеті сияқты сапалармен бір қатарға және әрбір адам үшін қажетті шартқа айналды. Алынған білім мен дағдылар бұдан әрі көптеген жағдайда қоғамның даму жолдарын анықтайды. Интернет жүйесінде жұмыс істеу оқушыларымызға әлемдік білім мен ғылым жетістігінен хабардар болып, оны игеруіне шексіз мүмкіндіктер ашатыны хақ. Интернетті пайдалану арқылы оқушылар өздеріне керекті мәліметтер алу арқылы білімін жетілдіре түсетіні сөзсіз. Заман ағымына қарай күнделікті сабаққа видео, аудио қондырғылары мен теледидарды, компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Кез- келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды.

Технология → оқыту → оқытудың интерактивті режимі.

Оқыту → оқыту технологиялары → ақпараттық технологиялар; компьютерлік технологиялар; мультимедиялық технология.

Оқыту технологиялары: компьютер, интернет, коммуникация, электронды пошта, электронды оқулық.

Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте-мөте қажет. Ақпараттық-коммуникациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі сабақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр. Білім беруді ақпараттандыру, білім салаларының барлық қызметіне ақпараттық технологияны енгізу және ұлттық модельді қалыптастыру - қазақстандық білім беруді сапалы деңгейге көтерудің алғы шарты. Білім беруді ақпараттандыру процесі мұғалімнің дайындық деңгейі мен мамандық сапасына үлкен талап қояды. Ол мұғалімнің өзін-өзі дамуына, өзіндік білім алуына және шығармашылық қызметтерін іске асыруға мүмкіндік береді[3].

Заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Осы орайда келешек қоғамымыздың мүшелері- жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптасыру қоғамның алдында тұрған ең басты міндет. Ақпараттық мәдениетті, сауатты адам- ақпараттың қажет кезін сезіну, оны тауып алуға, бағалауға және тиімді қолдануға қабілетті, ақпарат сақталатын дәстүрлі және автоматтандырылған құралдарын пайдалана білуі керек.

Ақпараттық – коммуникациялық құзырлығын қалыптастырудың негізгі тәсілдеріне мыналар жатады:

-ақпараттарды өңдеудің компьютерлік технологияларын теориялық және практикалық тұрғыда оқып-үйрену;

-әр түрлі қолданыстағы бағдарламалық қамтамасыздандыруды оқып- үйрену және оны оқыту процесінде қолдану мүмкіндіктеріне талдау жасау;

-ақпараттық және коммуникациялық технологияларды жеке пәндерді оқытуда қолданудың тиімділігін дәлелдей білу.

Ақпараттық мәдениет – адамға ақпараттық кеңістіктің қалыптасуына қатысуға және ол кеңістікте еркін бағдарлай алуға, ақпараттық өзара іс-әрекетке түсуге мүмкіндік беретін білім деңгейі. Жаңа коммуникациялық

технологияларды пайдаланудың басты мақсаты – оқушылардың оқу материалдарын толық меңгеруі үшін оқу материалдарының практикалық жағынан тиімді ұсынылуына мүмкіндік беру. Орта білім беру жүйесін ақпараттандыруды дамытуды қарастыра отырып, ақпараттық-коммуникациялық технология құралдарының динамикалық түрде өзгеріп отыратынына және компьютерлік сауаттылықтан жеке тұлғаның ақпараттық мәдениетіне іргелі операциялық негіздеріне ауысуды білдіретіндігімен, мұнда әрбір оқушы ақпаратқа, қазіргі ақпараттық технологияларға назар салып қана қоймай, оны тиімді қолдана білуі, интернет, ғаламдық ақпарат жүйесін пайдалана алуы тиіс екендігіне ерекше көңіл бөлінеді.

Сонымен бірге оқу процесінде электрондық оқулықты пайдаланудың маңызы зор. Электрондық оқу құралы – бұл оқу курсының ең маңызды бөлімдерін, сонымен бірге есептер жинағы, анықтамалар, энциклопедиялар, карталар, атластар, оқу эксперименттерін жүргізу нұсқаулары, практикumға, курстық және дипломдық жобаларға нұсқау және т.б. білім беруді басқаратын мемлекеттік органдар тағайындаған арнайы статусы бар берілген түрдегі баспаларды қамтитын электрондық оқу басылымы. Сонымен қатар электрондық оқулықтарды сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Әрбір оқушы таңдалған тақырып бойынша тапсырмалар мен тарау бойынша тест жұмыстарын орындап, анимациялық практика тапсырмаларымен жұмыс жасауға дағдыланады. Электрондық оқулық арқылы түрлі суреттер, видеокөріністер, дыбыс және музыка тыңдатып көрсетуге болады. Бұл, әрине мұғалімнің тақтаға жазып түсіндіргенінен әлдеқайда тиімді, әрі әсерлі. Меңгерілуі қиын сабақтарды компьютердің көмегімен оқушыларға ұғындырса, жаңа тақырыпқа деген баланың құштарлығы оянады.

Қазақстандық психология ғылымын ілгері жылжытқан профессор С.М. Жақыповтың еңбегіне тоқталмай кетуге ешбір болмайды. Мұнда кейбір психологиялық мазмұнды нақтылау қажет, біз білім сөзімен нені белгілейміз. Білім бұл сөз арқылы бекітілген түсінік жүйесі. Әр түрлі түсініктің екі жағы бар: объективті – мәні және субъективті – мағынасы болады. Демек, ішкі білімді беру психологиялық тұрғыдан бірлескен екі өзара байланысқан процесс, яғни білім беру және мағына беру деген ойдан оқу процесіндегі білімнің мағынасына терең мән берудің жөні бар екені белгілі болып отыр [4, 92 б.].

Оқу процесінде оқытудың ақпараттық – коммуникациялық технологияларын тиімді пайдалану және қолдану айтарлықтай оң тәжірибе беріп отыр. Атап айтсақ, оқушылардың өз бетімен ізденісі, пәнге деген қызығушылығын арттырып, шығармашылығын дамытуға, оқу қызметінің мәдениетін қалыптастыруға, дербес жұмыстарын ұйымдастыруға өте маңызды.

Күзирет – оқушының жеке және қоғам талаптарын қанағаттандыру мақсатындағы табысты іс-әрекетіне қажетті білім дайындығына әлеуметтік тапсырыс. Күзиреттілік – оқушының әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі. Ақпараттық күзиреттілік – бұл жеке тұлғаның әртүрлі ақпаратты қабылдау, табу, сақтау, оны жүзеге асыру және ақпараттық – коммуникациялық технологияның мүмкіндіктерін жан-жақты қолдану қабілеті. Ақпараттық күзиреттілікті қалыптастырудың басты мақсаты – оқушыларды ақпаратты беру, түрлендіру және оны қолдану білімдерімен қаруландыру, олардың компьютерлік технологияны өз қызметтеріне еркін, тиімді пайдалана алу қабілеттерін қалыптастыру.

Ақпаратты қандай да арақашықтықта тез арада жеткізу, алыстағы ақпарат көздерін пайдалану мүмкіндігі интерактивтік іздеу жүйелері мен өз бетімен іздеу, содай ақ алынған материалдарды түрлі тіл тасушыларға ауыстырып салу мен т.б. сол сияқты интернеттің артықшылық көздері пайдаланылады. Демек, интернет өзінің барлық мүмкіндіктері және қорларымен қоса, осы мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асырудың құралы болып табылады.

Компьютер және ақпараттық технологиялар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстар мен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде — өздерінің кәсіби потенциалдарының қалыптасуына жол ашуы керек.

Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағындағы оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын педагогикалық технологиялардың тиімділігі жоғары деп есептейміз.

Білімді жобалап, яғни алдын-ала анықтап, балалардың психикалық дамуының мүмкін болатын бір бағытын таңдап біз фундаментальды адамдық қабілеттерді өсіруге саналы түрде бағытталуға ұмтыламыз-өзіміздің өмірлік іс-әрекеттерімізді өз бетінше құру және көркейту, оның субъектісі болу. Дәл осы қабілеттілік адамның өмірлік әлемде өзіндік анықталуына, бар іс-әрекеттерге кіруіне, жаңа іс-әрекет түрлерін және басқа адамдармен қарым-қатынас формаларын жасауына мүмкіндік береді.

Көрнекті ғалымы, профессор С.М.Жақыпов адамның психикалық дамуы оқыту процесі әсерінен тыс болмайды, ол үшін оқытушы мен оқушы арасында нақты байланыс, оқытудың формасы мен мазмұны екі жақты біріккен іс-әрекетте орындалады деген [4. 76 б.].

Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. ХХІ ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері – кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы. Сондықтан біз болашақ педагог-психологтардың жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды қолдануға даярлығын қалыптастырудың

құрылымдық-мазмұндық моделін жасадық. Болашақ мамандардың жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды қолдануға даярлықты қалыптастыру мына көрсеткіштерді қамтиды:

Мотивациялық өлшемдеріне танымдық қызығуды қалыптастыру бейнесі жатады. Оған болашақ мамандарды қалыптастыру, құндылық қарым-қатынас, болашақ маманның өзінің кәсіби шеберлігін дамытуға талпынуы, болашақ мамандығын ерекше жақсы көруі, ұрпақ тәрбиесінде ұстаздың жетекші орнын сезінуі, кәсіби жеке біліктілік деңгейін көтеруге бағыттылығы, инновациялық іс-әрекетке ұмтылу әрекеттері кіреді.

Технологияның өлшемдері оқытудың әдістемелік мақсаттары, оқыту үрдісі, оның міндеттерін анықтай алуы, оқытудың нәтижесін болжай алуы және психологиялық -педагогикалық білімдерді меңгерумен анықталады. Оған болашақ маманның біртұтас оқу- тәрбие үрдісінде сабақты тиімді ұйымдастыра білуі, оқушылармен ынтымақтастық қарым- қатынасты жүзеге асыра алуы, біртұтас педагогикалық үрдісті диагностикалай алуы және сабақтың нәтижесі жоғары болатындай ең тиімді педагогикалық технологияны таңдай алуы қажет.

Баланың келешегі үшін ең қажетті нәрсе білім емес, алдымен оның ой-өрісін, ақылын дамыту болып табылады; егер баланың ұғымталдығы, ой-өрісі ауқымды дәрежеде дамыған болса, ол кейін өз бетімен кітаптағы мазмұнды түсініп, соған мол ие бола алады[5].

Демек, білімді тиісті жағдайда қолдану оқытудың көздейтін мақсаттарының бірі болып табылады. Бастауыш мектептегі сабақта оқу міндетін ұйымдастыру эксперименттері нәтижесінде дәлелденген нәрсе, ең алғашқы балалық сұраулар мен гипотезалар қарастырылып отырған мәселе бойынша олардың үлкендермен емес, өзінің құрбы-құрдастарымен пікір-талас жүрген кезде анағұрлым сапалы келетіндігі.

Сонымен оқыту міндетінің мақсаты: - жалпы әрекет ету тәсілдерін іздестіруді ұйымдастыру арқылы, үлкендер балалардағы белгіліден белгісіздікті айыру және сол белгісіздік туралы сұрақтар мен болжамдар құрастыра алу қасиетінің дамуына жағдай жасайды. Осы қасиеттердің негізі – анықтаушы рефлексия болып табылады. Оқытудың дамытушы түрін жүзеге асыру үшін оқу процесін арнайы түрде ұйымдастыру керек. Бұл үшін мектеп бағдарламасын біліп қана қою аз, сонымен қоса оқу іс-әрекетін мақсатқа сай қалыптастыруға, оқушылардың мақсатқа сай даму заңдылықтарын, олардың жас ерекшелік және индивидуалдық ерекшеліктерін білуге мүмкіндік беретін психологиялық білімді меңгеру қажет. Сондықтан да бастауыш мектеп кезеңінде оқу іс-әрекетінде танымдық қызығушылықтар мен бейімділіктерін тиімді дамыту, тек баланың өзінің жеке басының ерекшеліктеріне ғана емес, оқыту–тәрбие жұмысын негіздейтін психолог-педагогтың творчестволық сипатына да тәуелді болады.

Қорытындылай келе, қоғамдық сананы қалыптастырудың бір құралы ретінде ақпараттық технологиялардың елдің интеллектуалды әлеуетін арттырудағы маңызы зор. Қоғамның барлық салаларында қолданыс табатын ақпараттық технологиялар арқылы елімізде орын алып отырған маңызды өзгерістер, жаңа бастамалар, халықтың ой-өрісін дамытуға бағытталған бағдарламалар қоғам санасына белгілі бір деңгейде еніп жатыр. Бұл әрине қазіргі ақпараттық заманға тән қалыпты жағдайдың бірі. Ақпараттық-коммуникативті технология құралдарды орынды қолдану оқыту сапасын жетілдіруге көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан-2050» стратегиясы дамыған мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы -Егемен Қазақстан, 2012 жыл 17 қаңтар
2. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Изучение личностного профиля успешных предпринимателей в области высоких технологий // Отчет о выполнении научно-исследовательской работы. 2008. 8 с.
3. Раджерс Э. «Инновация туралы түсінік, «Қазақстан мектебі», №4. 2006
4. Джакупов С.М. Психологическая структура процесса обучения: - Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 312 с.
5. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального исследования.- 2-изд.М.: Педагогика, 2003.- 240 с.

Майкотова Ғ., Сапарходжаева Н.

БОЛОН ҮДЕРІСІНІҢ ҚАҒИДАЛЫҚ ДЕКЛАРАЦИЯСЫ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖОО-ДА ҚОС ДИПЛОМДЫҚ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Қазіргі таңда Қазақстанның Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың халыққа ұсынған стратегиялық жобаларының бірі – жоғары оқу орындарының халықаралық дәрежеде бәсекеге қабілеттілігін арттыру. Осы орайда Елбасы Жолдауда: «Жоғары білім сапасы ең жоғары халықаралық талаптарға жауап беруі тиіс. Елдегі жоғары оқу орындары әлемнің жетекші университеттері рейтингіне еруге ұмтылуы керек», - деді. Білім беру жүйесіндегі өзгерістер мен мақсаттар жүзеге асу үшін Болон үрдісі арқылы ғана Қазақстанның әлемдік білім кеңістігін бағындыруға бағыт алу керек. Қазақстанның білімі мен ғылымының халықаралық білім кеңістігіне бірігу үрдісінің аса маңызды жақтарының бірі – академиялық ұтқырлық. Академиялық ұтқырлықты тек оқытушылар мен студенттердің алмастыру жүйесімен байланысты қарастыруға болмайды. Мұнда қоғамның зияткерлік мүдделерді дамыту арқылы қарыштап алға қарай қадам басудың, ғылым мен мәдени жетістіктерді, жаңа иновациялық оқыту технологиясын алмастырудың маңызды шарттары қарастырылады. Болон құжаттарында Ұтқырлық туралы ережелер көптеп кездеседі. «Университеттердің Ұлы хартиясында» университеттер оқытушылар мен студенттердің ұтқырлығын ынталандырады» - делінген. Академиялық ұтқырлық арқылы Қазақстандық университеттер жоғары білім сапасын онтайландырып, ғылыми зерттеу

жұмыстарының тиімділігін арттыруға күш салады. Басқару жүйесін жетілдіруге және сыртқы және ішкі ықпалдастық байланысты орнатуға ықпал етеді. Осындай ерекше тұстар негізінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ стратегиялық тұрғыда халықаралық деңгейдегі зерттеу университеті атанып, әлемдегі жетекші университеттер рейтингіне жетуге ұмтылыс жасайды. Жоғары оқу орнын зерттеу университеті етіп қайта өзгерту бірнеше кезеңдер бойынша жүзеге асырылды. Осыған сәйкес білім бағдарламасын жаңа технология бойынша дамытып, шет тілдерінде оқу бағдарламалары әзірленіп, «қос дипломды білім беруді» енгізу қажеттігі туындайды. Екі тараптан білім беру студенттердің академиялық ұтқырлығын одан әрі нығайтуға септігін тигізеді. Мысалы, «Маркетинг» мамандығы, «Люкс саласындағы маркетинг» маманданымы бойынша қос дипломдық бағдарлама келісімі әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Люкс саласындағы Халықаралық Маркетинг мектебі (Франция, Париж) және «KASSOR EDUCATION» ЖШС арасында бекітілген. Бұл бағдарлама бойынша студент 2-семестрде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да білім алып, 3-семестрде Люкс саласындағы Халықаралық Маркетинг мектебінде (Франция, Париж) білім алады. Білім алудың нәтижесінде Люкс саласындағы Халықаралық Маркетинг мектебінің және MBA дипломы «Маркетинг» мамандығы бойынша ҚазҰУ магистрі дипломына ие бола алады.

Қазақстандағы үздік бағдарлама ретінде 1,5 жыл ішінде екі дипломға ие болу – университеттің үлкен жетістіктерінің бірі. Қазақстандық және шетелдік білім алудың халықаралық тәжірибесін игерген студент Брендтік тауарлар өндіруші атақты компанияларда тағлымдамадан өте алады.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Білім сапасын сараптамадан өткізу бойынша тәуелсіз Қазақстандық агенттігі (БСКТҚА) мен ҚР БжҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық Орталығы жүргізген білім беру бағдарламаларының сынынан өтті. Сонымен қатар университет мамандарды даярлаудың бағыттары мен деңгейлерін анықтау үшін Аккредиттеу мен рейтингтің тәуелсіз агенттігі (АРТА) жүргізген сараптамаға қатысты. Ұлттық рейтингтің көрсеткіші бойынша, университет алғашқы межені иеленді.

Жетекші университет қазіргі таңда отыз жеті мамандық бойынша кадрлар даярлайтын жоғары оқу орны және ғылыми-зерттеу орталығы ретінде қызмет атқарады. Оқу ордасында екі мыңнан астам жоғары білікті оқытушы жұмыс істейді, соның ішінде мыңнан астам ғылым докторлары мен кандидаттары, жүз елуге жуық академик пен Phd докторлары бар.

Университетте білім беру ісі Болон реформасына сәйкес жүргізіледі, оқытудың кредиттік жүйесі толық күшіне енген, оқу үдерісінің ашықтығы, білім алушылардың академиялық ұтқырлығы, «бакалавр – магистр – PhD» түрінде үш сатылы мамандар дайындау үрдісіне бағытталған. Университеттің жаңаша құрылымдық өзгерістеріне сәйкес әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың жаңа Академиялық саясаты іске асырылды, білім бағалаудың ашықтығын қамтамасыз ететін қуатты корпоративтік Интранет жүйесі іске қосылды [1].

Бүгінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ ерекше мәртебеге ие болған Қазақстанның жетекші классикалық университеті, сондай-ақ білім мен ғылымды инновациялық дамытудың ұлттық көшбасшысы, еліміздің жоғары оқу орындары арасындағы Елбасы тағайындаған «Сапа саласындағы жетістіктері үшін» сыйлығының иегері. Quasquarelli Symonds (QS, Ұлыбритания) агенттігінің зерттеулеріне сәйкес әл-Фараби атындағы ҚазҰУ білім беру бағдарламалары бойынша 401-450 дәрежеге енді. Университетте еліміздің түрлі аймақтарынан келген жиырма мыңнан астам студент, сондай-ақ алыс жақын шетелден келген студенттер [2].
<http://massaget.kz/layfstayl/bilim/bilim-ordalary/azastan-/376//>

Университеттің қазіргі миссиясы – еліміздің жарқын болашағын қалыптастыратын жоғары білімді, бәсекеге қабілетті мамандар даярлап шығару. Кредиттік технология бойынша әр студент үшін оқудың жеке траекториясын таңдай алады. Еліміздегі іргелі зерттеу бағдарламалары жүргізілетін Университетте 20 ғылыми-зерттеу институты мен халықаралық ғылыми орталықтары бар. 2003 жылы 16 қыркүйекте Еуропадағы белгілі Болонья (Италия) университетінің қабырғасында университет Дүниежүзілік университеттердің хартиясына қол қойды. Сөйтіп, ҚазҰУ Қазақстан мен Орта Азия мемлекеттері жоғары оқу орындарының ішінде бірінші болып Еуропалық білім кеңістігінен орын алды [3]. <http://massaget.kz/layfstayl/bilim/bilim-ordalary/azastan-/376/>. Жалпы білім беру бағыты халықаралық білім беру стандартына негізделген. Университет әлемдік білім кеңістігінен айырықша орын алып, өндіріске енгізілетін іргелі және қолданбалы зерттеулерді дамытуға үлес қосып келеді. ҚазҰУ ынтымақтастық және академиялық ұтқырлық жөнінде әлемнің 100-ден астам жоғары оқу орындарымен, соның ішінде Англия, Германия, Италия, Франция, Голландия, Корея, Канада, Польша, АҚШ, Жапония, Ресей, Қытай және т.б. университеттермен келісім- шарттар жасады. Ел Президенті Нұрсұлтан Назарбаев әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіне келіп, ҚазҰУ ректоры академик Ғалым Мұтановпен кездесті. ЖОО ректоры Мемлекет басшысын ЖОО жетістіктерімен және келешек даму жоспарымен егжей-тегжейлі таныстырып, мемлекеттік жеке әріптестік негізінде 500 млн. АҚШ долларынан астам шетелдік инвестициялар тартылып отырған медицина-биологиялық және инновациялық кластерлерді құру бойынша жобалардың жүзеге асырылуы жайлы айтып берді. Сәтті сапардың нәтижесі медициналық диагностикалық орталықтың ашылуына ұласты. Сонымен қатар университет басшысы инновациялық кластер жүйесінің қызметі жайында да мәліметтерге тоқталып өтті.

Ұлттық университетте медицина-биологиялық кластер құру жобасы да жүзеге асырылмақ. Аталмыш кластердің алға қойған мақсаты - ҚР денсаулық сақтау және білім беру жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, Қазақстандағы медицина саласының ғылыми-кадрлық әлеуетін дамыту, халықаралық ынтымақтастықты жандандыру, инновациялық медициналық технологияларды енгізу, ғылыми-зерттеу және білім беру қызметтерінің медициналық қызмет көрсету өндірісімен байланысын арттыру болып табылады. Болашақта 500 орынға арналған заманауи клиника мен ғылыми-зерттеу лабораториясының құрылысын салуды

іске асырмақ. Осындай шараларды жүзеге асыру үшін университетке 20,3 млрд. теңге шетелдік инвестиция құйылды. Жалпы клиниканың құрылысын салуға «Енсе» университеті, «Кангнам Северанс» клиникасы және «POSCO» қаржылық-өндірістік топтары (Оңт.Корея) тартылып отыр [4].

Жалпы индустриалды-инновациялық дамудың аясында университетіміз біріншіден, алдыңғы қатарлы шетел жоғары оқу орындарының озық тәжірибелерін игеріп, бейіндік магистратурада заманауи білім беру бағдарламаларын жасап, жүзеге асырмақ. Екіншіден, аталмыш салалар бойынша қажетті тиісті көлемдегі мамандарды халықаралық стандарттарға сай даярлауға тырысады. Үшіншіден, түлектеріміздің жұмысқа орналасуы заман талабына сай ретке келтіріледі. Ақпараттық-қатысымдық технологиялар, өнеркәсіптік химия, Агрохимия бағыттары бойынша даярланған магистрант бітірген соң отандық және шетелдік ірі-ірі компанияларда, мысалы дүниежүзіндегі уран өндіретін «ҚазАтомПром» ҰАК» АҚ, «Қазақстан Ғарыш Сапары» Ұлттық Компаниясы, «Қазақмыс корпорациясы» «Қазфосфат», «Қазақтелеком» Ұлттық компаниясы, «KEGOC», «ҚазТрансОйл», «ҚазМұнайГаз», «ҚазТрансГаз» сияқты тағы да бірнеше ірі кәсіпорындарда жұмыс істейтін болады. Осы кәсіпорындарда жұмыс істейтін білікті мамандарды даярлауда шетелдік жоғары оқу орындары АҚШ-тағы Массачусет технология университеті, Стенфорд университеті, Джорджтаун университеті, Кореядағы Корей жетекші ғылыми-техникалық институты, Сеул университеті, Жапонияда Токио университеті, Сингапурда Наньян технология университеті, сондай-ақ, Германияның, Ұлыбританияның, Ресейдің, Үндістанның, Польшаның жоғары оқу орындары бар. Бұл университеттер ақпараттық технологиялар бойынша мамандар даярлайды. Осы саланы зерттеу арқылы қол жеткізген ғылыми нәтижелерді өндіріске енгізумен айналысады. Өндірістік химия және Агрохимия бағыттары бойынша біздің университетпен АҚШ-тағы Колумбия университеті, Канададағы Торонто университеті, Жапониядағы Осака университеті, Қытай Ғылым Академиясының физика және химия институты, Шыңжан техникалық институты, М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университеті, Д.И.Менделеев атындағы Ресей химия-технология университеті, сонымен қатар, Германияның, Түркияның, Пәкістанның, Кореяның химия саласына қатысты мамандар даярлайтын жоғары оқу орындарымен ынтымақтастық байланыстар орнатты /5/. /kaznu.kz сайты/.

Оқытушы-профессорлардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін Австрияның Клагенфурт қаласындағы инженерлік бағыттағы ғалымдар мен педагогтар тоғысқан жоғары техникалық білім беру саласындағы ең алдыңғы қатардағы халықаралық ұйымның көмегі зор болды. Университет бұл ұйыммен 2009 жылдан бері байланыс жасайды. Қазақстандағы ресми өкілдігі бізде орналасқан. 2015 жылдың 26 қаңтары мен 14 ақпаны аралығында индустриалды-инновациялық даму бағдарламасы аясында біздің оқытушы-профессорларымыз біліктілікті жетілдіру ісін бастады. Осы бағдарламаны тәмамдаған оқытушы «Инженерлік жоғары оқу орнының халықаралық оқытушысы» деген атақ және сертификатқа ие болады. Жаңа академиялық саясат бойынша шетелдік профессорлар да біздің университетте сабақ береді. Академиялық ұтқырлық жүйесі бойынша студенттер де, магистранттар да, докторанттар да өз таңдаған мамандықтары бойынша шетелдік университеттерде оқу тәжірибесінен өтеді. Осы ретте Қос дипломды білім беру қазақстандық жоғары мектеп дамуының халықаралық білім беру кеңістігіне бірігудегі аса маңызды тәжірибелік бастамасы болып есептеледі. Бұл бағыт жоғары оқу орнының білім сапасын арттыру, ғылыми зерттеулер, университеттің әлемдік білім беру кеңістігінде бәсекелестік танытуға жол ашады. Сондай-ақ Болон үдерісінің декларациялық қағидалары мен ережелеріне сәйкес келеді.

Университеттің журналистика факультетінің студенттері мен магистранттары академиялық ұтқырлық бойынша АҚШ-тағы Колумбия университеті, Стамбұл университеті (Түркия), Яноша Кодолани атындағы Қолданбалы ғылымдар университеті (Венгрия), Turība университеті (Латвия республикасы), Огайо университеті (Атенс қаласы, АҚШ) сияқты шетелдік оқу орындарымен байланыс жасайды.

Польшадағы Страсбург Университеті мен Познан қаласындағы Адам Мицкевич атындағы университет және И.Федоров атындағы Мәскеу мемлекеттік баспа университетімен қос дипломдық білім беру туралы ынтымақтастық келісім-шарттар жасалған.

Журналистика факультетінің студенттері мен магистранттары халықаралық білім беру бағдарламалары бойынша серіктес жоғары оқу орындарының алдыңғы қатарлы оқытушыларынан білім алады. Студенттер шетелдік білім беру бағдарламаларының модульдерін өздерінің тұрғылықты жерлерінде тындап, оқу-әдістемелік әдебиеттермен толық қамтамасыз етіледі, сонымен қатар, заманауи технологияларды қолдануды жүзеге асыра алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Медеубек С. Мұхамбетқали Бүркітбаев, профессор: Экономиканың өзегі – білім мен ғылым. Сұхбат. kaznu.kz сайты.
2. //http://massaget.kz/layfstayl/bilim/bilim-ordalary/azastan-/376//.
3. //http://massaget.kz/layfstayl/bilim/bilim-ordalary/azastan-/376//.
4. Әділжанова С.А., Төлепбердинова Г.А., Ғазиз Г., Кабдрахова С.С. Білімнің қара шаңырағы – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. G-Global сайты.
5. kaznu.kz сайты.

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ ОБУЧАЕМОЙ ЛИЧНОСТИ ДЛЯ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ СДАЧИ РУБЕЖНОГО КОНТРОЛЯ

Приобретение профессиональных качеств предполагает наличие специальных знаний, определенных навыков деятельных функций, определяющих выполнение повседневных требований для осуществления эффективного исполнения работы как круга обязанностей личности.

Подготовка профессионала в процессе обучения формально представляется как процесс передачи знаний от педагога к обучающемуся пригодными для будущей деятельности в качестве специалиста. Формирование широкого кругозора, собственного критического видения, умение выделять главное и применять для решения многоплановой проблемы при академическом проведении занятий на лекциях и практических занятиях в виде опроса, тестовых заданий и контрольных работ не создает условий реального знания.

В настоящее время конкуренции, экономических преобразований и создания новых сфер производств и потребительских товаров необходимы специалисты, способные самостоятельно организовывать собственный бизнес и участвовать в инновационных проектах. Квалифицированные специалисты, обладающие творческим потенциалом, ответственные за принятые производственные решения требуют кроме знаний, профессиональных умений, развития ценностных личных качеств, таких как стремление к повышению мастерства. При подготовке нынешних студентов, формировании профессиональных качеств личности, в изучаемых ими областях необходимо вдохновить желание и потребность иметь собственного комплексного всестороннего видения и отношения к решению возникшей проблемы.

Для студенческого возрастного периода характерна вербальная память, определяет запоминание, воспроизводство полученной информации. В период сдачи экзамена, рубежного контроля студент старается больше запомнить, а для критического осмысливания изучаемого материала не уделяет особого внимания. Формальное обучение, не затрагивающее личность ученика, неэффективно. Для появления значимого знания создает педагог, способный создать условия, для свободного выражения знаний. Знания, полученные усилиями педагогов легко забываются и могут быть не использованы в той ситуации, где они необходимы.

В этот период взрослости необходимо совершенствовать и развивать аналитико-синтетическую деятельность личности под воздействием процесса обучения так, как происходит структурирование интеллекта, целостной его структуры, изменение соотношения компонентов [1].

Процесс обучения оценка знаний студентов является завершающим актом формирования профессиональных качеств будущего специалиста, его личностных компетенций. С другой стороны процесс определения индивидуальных знаний является стрессовой ситуацией для обучающегося.

Сдача рубежного контроля является приемным актом оценивания знаний студентов определенного объема, который обычно представляет изложение усвоенного учебного материала, подкрепленного решением задач и упражнений. Студент, занятый подготовкой своего задания в данный момент ориентированного только на предложенные вопросы не показывает владения всем материалом. Поэтому коллективный опрос в форме "круглого стола" позволяет ему показать знания в полном объеме и дополнить его прослушиванием ответов и критических откликов других студентов.

Принятие рубежного контроля в форме круглого стола проводилось по дисциплинам "Химия и технология гетероциклических соединений" и "Физико-химическим методам анализа органических веществ и материалов, Технология производства органических красок и пигментов бакалавриата и магистратуры. Обучающимся заранее задавался общий перечень вопросов порядка 30-35, из них вначале индивидуально определялись два вопроса для предварительного осмысливания и через некоторое время начиналось общее обсуждение всех заданий. Вначале давалась возможность ответа студентам по предложенным вопросам. При этом вся группа слушает отвечающего и может также дополнять, корректировать и высказывать свое критическое отношение и анализировать услышанную информацию. Преподаватель дает полную свободу для проявления своих знаний студентам по всему блоку вопросов и объективно оценить свои знания и просчеты по данному модулю.

Такая форма приема также формирует межличностные отношения с коллегами -сокурсниками, и отношение к самому студенту как к личности. Существуют противоречия между огромным, просто колоссальным объемом информации, поступающей из разнородных источников, создающих хаос неосмысленных фактов, и очень ограниченным временем для ее осмысливания, что приводит к поверхностным знаниям студентов и не развивающих их мышление. Этому способствует и то, что студенты в последнее время готовятся к занятиям не по классическим учебникам и методическим пособиям, и как экспресс метод ответы на вопросы ищут через интернет. Но и таким образом полученные знания надо приводит в порядок, систематизировать, что позволяет сдача рубежного контроля в процессе обсуждения всей группы за "круглым столом" и вырабатываются навыки критического мышления, закрепления полученных знаний.

Кроме того, такой опрос вырабатывает навыки, умения публичного выражения собственных мыслей и оппонирования другого мнения, личностной ответственности в учебе, позволяют оценить собственные интеллектуальные способности, мотивирует к формированию личного престижа. Мотивы «личного престижа» и «профессиональные» мотивы являются существенно более значимыми, чем, например, мотивы «познания» и «прагматичности» [2]. Просто процесс познания личностью, не позволяющий осмыслить знания как систему профессионального понимания сущности своей будущей специальности не приводит к формирования классного специалиста.

Принятие рубежного контроля в форме всеобщего обсуждения позволяет и преподавателю оценить акценты предшествующих занятий, общий уровень усвоения материала и коррекцию структуры учебного комплекса дисциплины и даже введения междисциплинарных понятий для повышения профессиональных компетенций.

Разностороннее прослушивание ответов и для педагога полезно в социальном отношении, позволяет раскрыть внутренний мир обучающегося, относиться без предвзятых оценок; показать себя как личность и построить открытые, эмоциональные отношения на основе общего интереса, любознательности.

Преподаватель на занятии сотрудничает с обучающимися: направляет, отмечает и анализирует высказанные соображения, решения, на занятиях, если необходимо подсказывает правильное направление, стимулирует их мыслительную деятельность.

Такая сдача рубежного контроля в форме круглого стола способствует выработке личностного убеждения, индивидуализации, уходу от стереотипов ответа, способности применять свои знания в профессии, радости учения как творчества.

Студенты сами отмечают развитие таких ценностей как навыки:

- сотрудничества,
- умения критически мыслить,
- выслушивать мнение коллег,
- выстраивать взаимоотношения,
- уважение идей и мыслей других.

Таким образом, сдача рубежного контроля в форме дискуссии, всеобщего обсуждения требует личностной подготовки к занятию, без скачивания, копирования, элементарного списывания, приводит к более глубокому, пониманию, умению выражать свои мысли, отстаиванию своих позиций и быть честными в отношениях со студентами, выражая истину, иметь свое мнение, объективно без личностных отношений способствует формированию свойств профессионального специалиста, способного конкурировать на рынке труда.

Список литературы:

1. Балашова Ю. В. Развитие личностной и когнитивной сферы студентов. Ярославский педагогический вестник № 2-2009 (59). – С. 139-142.

2. Печников, А. Н. Особенности учебной мотивации. Психология: итоги и перспективы [Текст]: тезисы научно-практической конференции / А. Н. Печников, Г. С. Мухина. – СПб., 1996.

Мамытқанов Д.Қ.

ЖАСТАРДЫҢ КӘСІБИ ӨЗІН-ӨЗІ АЙҚЫНДАУЫН ӘЛЕУМЕТТІК ТАЛДАУ

Бүгінгі таңда қоғам алдына қойылған негізгі міндеттердің бірі жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру болып табылады. Қазіргі жаңа кезеңдерде ғылымдар жүйесінде, жеке тұлғаның кәсіби өзін-өзі айқындау мәселесін зерттеу өзектілігі артып отыр. Қоғамда еңбек сипаты мен мазмұнының аумақты, жылдам өзгеруіне байланысты кәсіби бағдар мен мамандық таңдауға әлеуметтік дайындықты қалыптастырудың теориялық және әдіснамалық өңдеулерін жүзеге асыру маңызды. Кәсіби бағдарлану мен кәсіби өзін-өзі айқындау, соған байланысты іс-әрекетті саналы өзіндік реттеу мәселелерінде дәстүрлі және диагностикалық зерттеуді қолдану, психологиялық, педагогикалық, практикалық кеңес беруді, мамандыққа дайындауды, еңбек субъектісі ретінде болашаққа бағыт бағдар беруді кеңінен қолдану жолдары жан-жақты жетілдіру қажет.

Кәсіптік бағдарлау жұмысының өзектілігі, Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты мақаласындағы қоғамның әлеуметтік жаңғыртылуы стратегиясында түсіндіріледі.

Қоғамның қажеттілігіне қарай әр жеке тұлғаның қабілеті мен бейімділігін ескере отырып, кәсіптік қызығу мен қабілеттілігін қалыптастыру және мамандық таңдауға әлеуметтанулық көзқарас пен зерттеудің қазіргі жаһандану заманында ролі жоғары болып отыр.

Барлық кәсіби даму теориясы, тәжірибе көрсеткендей, өзінің мақсаты ретінде аталған мәселелерді алдын ала анықтауды көздейді: кәсіби таңдаудың бағыты, мансапқа жету жоспарын құру, кәсіби жетістіктің шынайылығы, жұмыстағы кәсіби мінез-құлықтың ерекшеліктері, кәсіби еңбектен қанағат алуы, жеке тұлғаның білім алу әрекетінің нәтижелілігі, жұмыс орнының, мамандықтың тұрақтылығы немесе ауыстырылуы.

Әлеуметтік психологиялық ұстанымдарда жеке тұлғаның 6 типі көрсетіледі: реалистік, зерттеушілік, артистік, әлеуметтік, кәсіпкерлік, конвенционалдық. Әрбір тип – көптірлі мәдениет пен тұлғалық факторлар (ата-аналар, әлеуметтік топ, физикалық орта, тұқым қуалаушылық) арасындағы өзара әрекеттердің нәтижесі.

Әрбір тип өзін белгілі адамдармен, объектілермен қорғауға тырысады, белгілі проблемаларды шешуге мақсат қояды, яғни, өзінің типіне сәйкес орта құрады [1].

Э. Гинзберг өзінің теориясында, мамандық таңдау – дамушы үдеріс, барлығы бір сәтте жүзеге аспайды, ұзақ кезең барысында ғана жүзеге асады деген фактіге ерекше көңіл аударды. Бұл үдеріс өзіне «аралық шешімдер» сериясын енгізеді, олардың жиынтығы қорытынды шешімге әкеледі. Әрбір аралық шешім өте маңызды, себебі ол әрі қарай таңдау еркін және жаңа мақсаттарға жету мүмкіндігін шектейді. Э. Гинзберг кәсіби таңдау үдерісін бірнеше сатыға бөледі:

1) Фантазия сатысы баланың 11 жасына дейін созылады. Бұл сатыда балалар кім болғысы келетінін, нақты қажеттілікке, қабілеттеріне, дайындықтарына, мүмкіншіліктеріне қарамастан, сол мамандық бойынша жұмыс табуы немесе басқа реалистік түсініктерді елестетеді;

II) гипотетикалық саты 11-ден 17 жасқа дейін созылады және 4 кезеңге бөлінеді.

Бірінші қызығушылық кезеңі, 11 – 12 жас, балалар өздерінің бейімділіктерін және мүдделерін жетекшілікке ала отырып, таңдауларын жасайды.

Екінші кезең, 13 – 14 жас, жасөспірімдер, таңдап алынған мамандыққа қойылатын талаптарды толығырақ біледі, оның әкелетін материалдық игіліктері, сонымен қатар, оқу және дайындық әдістері, сол мамандықтың талабына байланысты қолданылатын өздерінің қабілеттері туралы ойлай бастайды.

Үшінші – бағалау кезеңі, 15–16 жас, жастар әртүрлі мамандықтарды өздерінің жеке мүдделері мен құндылықтарына «өлшеуге», сол мамандыққа қойылатын кәсіби талаптарды өздерінің құндылық бағдарлары мен нақты мүмкіншіліктеріне сәйкестендіруге тырысады.

Төртінше кезең - өтпелі (17 жас шамасында), бұл кезде кәсіби таңдау барысында, мектеп, жолдастары, ата-аналары, коллегалары және басқа да жағдаяттардың қысымымен орта білім беру мекемелерін бітіру уақытында гипотетикалық тұрғыдан реалистік тұрғыға өту жүреді;

III) реалистік саты (17 жастан жоғары) жасөспірімдердің соңғы шешім қабылдауға – мамандық таңдап алуға ынтасымен сипатталады. Бұл саты терең білім мен түсінік алуға белсенді күш жұмсалатын бірнеше кезеңді қамтиды:

- зерттеушілік кезеңге (17-18 жас) бөлінеді;
- кристаллизация кезеңі (19-21 жас аралығында), таңдау диапазоны қомақты тарылатын және болашақ қызметінің негізгі бағыты анықталатын уақыты;
- мамандандырылу кезеңі, таңдалған жалпы мамандық, мысалы, физика мамандығы, нақты мамандандырылған бөлімшелерді таңдаумен анықталады[2].

Бірінші екі кезең – фантазия және гипотетикалық – ұлдар мен қыздарда ұқсас жүреді, ал реализмге өту аз қамтамасыздандырылған отбасыларынан шыққан ұлдарда ертерек басталады, бірақ, қыз балалардың жоспары үлкен икемділік және әртүрлілікпен ерекшеленеді. Зерттеулер көрсеткендей, өзінің кәсібилік тағдырын өзі шешетін кезеңнің жасқа байланысты шекарасын дәл анықтау қиын – үлкен индивидуалды вариациялары бар: кейбір жастар мамандықты мектеп бітіргенге дейін анықтайды, басқаларына кәсіби таңдаудың кемелденуі тек қана 30 жаста келеді. Ал кейбіреулері өмір бойы мамандықтарын ауыстыруды жалғастырады. Э. Гинзберг, мансап таңдау бірінші мамандық таңдаумен аяқталмайтынын және кейбір адамдар мамандық түрін барлық еңбек еткен кезінде ауыстырып отыратынын мойындады. Әлеуметтік және басқа да себептерге байланысты бірқатар адамдар өмір бойы мамандықтарын өзгертуге мәжбүр болады, бірақ, өздерінің тұлғалық ерекшеліктеріне немесе өте сұранысы жоғары талаптарға бағдарланғандықтарынан және қажетті келісімге баруға ризашылығы болмағандықтан өз еріктерімен мамандығын ауыстыратын топтарда бар.

Е.А.Климов кәсіби таңдауды анықтайтын сегіз негізгі факторды атап көрсетті:

- 1) отбасының үлкендерінің позициясы;
- 2) құрдастарының позициясы;
- 3) мектептің педагогикалық ұжымының позициясы (оқытушы, сынып жетекшісі және т.б.);
- 4) жеке кәсіби және өмірлік жоспары;
- 5) қабілеттіліктері және оның көріністері;
- 6) қоғамдық құрметке талаптану;
- 7) әртүрлі кәсіби іс-әрекеттерден ақпараттандырылуы;
- 8) бейімділігі.

Мамандық таңдауды анықтайтын негізгі факторлар ретінде мамандар негізгі екі факторды атайды.

Субъективті факторлар: мүдделер (танымдық, мамандыққа кәсіби ынта қою, бейімділік); қабілеттіліктер (іс-әрекеттің белгілі түрінен жетістікке жету үшін қажетті психологиялық механизмдер сияқты); темперамент, мінез-құлық.

Объективті факторлар: дайындық деңгейі (үлгерімі), денсаулық жағдайы, әлемдегі мамандықтардан хабардар болуы, әлеуметтік орта, тұрмыстық жағдайы, ата-аналарының білім деңгейі [3].

Объективті сыртқы факторлардың әсері жеке адамның табиғи қасиеттеріне (жасы, жынысы, темпераменті, қабілеті) және тұлғалық индивидуальдық қасиеттерінің қалыптасуын және құндылық бағдарының айқындалуын анықтайды. Сондықтан да кәсіби бағдар жүйесі субъектінің сыртқы әлемімен үздіксіз қарым-қатынасы процесінде қалыптасады және ол жеке адам дамуынан бөлінбейтін күрделі де ұзақ процесс болып табылады.

Кәсіби бағдар беру жүйесі оны сыртқы факторлармен байланыстыратын субъект іс-әрекетінің пайда болуы, ұлғаюы тереңдеуімен байланысты. Сонымен қатар кәсіби айқындаудың өзі сол әрекетті бағыттайтын, күшейтетін, түзейтін, оны өзгертетін яғни оның өту сипатын функционалды түрде айқындайтын компонентті ретінде қарастырылады.

Кәсіби бағдар беру жүйесінің жеке тұлғалық маңызды алғы шарттарының барысын негізгі екі топқа жинақтауға болады

Бірінші топқа мамандық таңдау мәселесін ойдағыдай шешуді қамтамасыз ететін, бірақ ол процесті жандандыруға қатыспайтын жеке адам ерекшеліктері жатады. Мұндай ерекшеліктерге еңбекқорлық кәсіби және өмірлік тәжірибенің болуы, адамның жалпы өмірлік және әлеуметтік кемелдену деңгейі жатады.

Екінші топқа мамандық таңдау процесін жандандыратын және кәсіби бағытталаудағы талғампаздықты тудыратын жеке адам бағыншылығының компоненттері, қажеттілік кәсіби мотив кәсіби қызығулар мен бейімділіктер, сенім, бағдарлар, құндылық бағдары, қабілет ерекшеліктерін жатқызуға болады. [4].

Кез келген адамзат бала кезден өмірде үлкен жетістіктерге жетуді армандайды. Кейбіреулерінде ерте кезден бастап белгілі бір іс - әрекетке қабілеттілік байқатады (би билейді, сурет салады, өлең айтады, белгілі бір музыкалық құралда ойнайды, мүсін салады), ал басқа біреулерінде қандай да бір әрекетке бейімділігі байқалмай қалады. Бірақ, бұл қабілеттілікті қалыптастырып, жүйелі дамытып отырмаса, ол қасиет жас өскен сайын бірте – бірте жойыла бастайды, жас жеткіншектің болашақ кәсіби өміріне бағыт – бағдар бере алмайды.

Қазіргі әлеуметтік – экономикалық жағдайда кәсіби жетістікке қабілеттілік, білімділік, шығармашылық арқылы ғана жетуге болады. Сондықтан ата – аналар, мұғалімдер дер кезінде балалардың жеке қабілеттілігін, бейімділігін анықтап және оны дамытса, олардың болашақта жан-жақты дамыған дарынды тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді. Осы аталған мәселенің өзектілігі соншалық, жеке тұлғаның қабілеттілігін дер кезінде анықтап, оны қолдап отыру қажеттілігі дәлелдеуді қажет етпейді. Дер кезінде қабілетті анықтау, баланың болашақтағы мамандығы да анықталады. Кім болатынын, қабілетін нақты білетін бала болашағына нақты жоспар құра алады.

Қазіргі таңда кәсіби мамандықты таңдауда орын алатын кемшіліктерді болдырмау үшін біздің елімізде кәсіптік бағдар беру жұмыстары жүргізіледі. Кәсіптік білім беру жүйесінде кәсіби бағдар беру ісін жоспарлы, жүйелі түрде дұрыс ұйымдастырғанда ғана, кәсіп иесі өз жұмысын жеңілдетіп, болашақ мамандығын дұрыс таңдай алады. Кәсіптік бағдар берудің көкейкестілігі де осында. Қорыта айтқанда заманауи кәсіптік бағдар беру жұмыстарын жетілдіре отырып, жастарға мамандық таңдауына дұрыс бағдар беру, мамандар тарапынан еңбек нарығындағы ақпараттармен жұмыс тиімді жұмыстар жүзеге асырылса, дер кезінде ұсынатын болса, онда біздің еліміздің жастары өмірден өз мамандықтары мен кәсіптерін дұрыс, адаспай тауып, сапалы мамандық иесі болуына және қоғамда жұмыссыздардың қатарын азайтуға мүмкіндіктер болар еді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Пряжникова Е.Ю., Пряжников Е.Ю. Психология труда и человеческого достоинства. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 480 с.
2. Гинзберг Э. Личностное самоопределение как психологическая проблема. Вопросы психологии. – 1988. - №2.
3. Климов Е.А. Пути в профессионализме. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2003. – 320 с.
4. Захаров Н.Н. «Профорентация школьников». М., 1988.
5. Абдикерова Г.О. Социализация современной личности. – Алматы, 2005. – 284 с.
6. Абдирайымова Г.С. Ценностные ориентации современной молодежи (социологический анализ): монография. – Алматы, 2005. – 302 с.

Маульшариф М. ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «СОЦИОЛОГИЯ»

Двойные дипломы являются одним из ключевых показателей инновационной деятельности вуза и повышения качества академической и исследовательской деятельности. Более того, программы двойных дипломов в настоящее время вузами рассматриваются как возможность быть узнаваемым в мировом образовательном процессе и успешной международной аккредитации. Неоспоримым преимуществом подобных программ является получение полноценного набора образовательных услуг в двух учебных заведениях и обеспечение себе конкурентоспособности при последующем трудоустройстве. Ведущие университеты мира также рассматривают программы двойного диплома как наиболее инновационной образовательной услугой. Серьезным аргументом является также и возможность обучения в мультикультурной студенческой среде, возможности получения опыта проживания в транснациональном социуме. По мнению специалистов «совместные программы, основанные на синергии уникального опыта каждой стороны, позволяют разработать программы, направленные на формирование у студентов в каждом из университетов-партнеров каких-либо отдельных групп компетенций, которые взаимно дополняют друг друга. При этом слишком узкая специализация каждого партнера также непродуктивна, поскольку препятствует сотрудничеству преподавателей» [1].

Привлекательность программ двойного диплома для студентов подтверждает и опыт КазНУ, который сотрудничает с ведущими учебными заведениями мира и ежегодно расширяет спектр международных образовательных услуг.

В рамках договора о сотрудничестве между НИУ Белгородским государственным университетом и Казахским национальным университетом им. аль-Фараби в 2015 году стартовала двудипломное образование. В настоящее время по совместной образовательной программе (СОП) магистратуры обучаются четыре студента двое студентов со стороны БелГУ по специальности - «6M0500100-Социология» и двое со стороны КазНУ по специальности 39.04.01 «Социология бизнеса». Как и во многих других магистерских программах прием обучающихся по специальности «Социология» осуществляется на основе документов, а не экзаменов. Это позволяет выпускникам бакалаврских программ заранее определиться с собственным будущим, а не ждать итогов вступительных испытаний в июле.

Работа над двойным дипломом требует много усилий, где нужно продумать каждый шаг. На данный момент, к сожалению, нет стандартной системы создания программ двойного диплома. К тому же, для создания

двудипломного обучения нужен постоянный обмен опытом и открытый диалог сторон, при этом достигать высокое академическое качество с практическим применением знаний для повышения конкурентоспособности выпускников. Существуют много факторов, которые затрудняют обеспечение академического качества в казахстанских ВУЗах, к примеру, такие как сохранение и развитие научно-педагогических школ. В последние годы преподавательская профессия теряет свою привлекательность среди компетентных молодых людей с продвинутыми уровнями иностранных языков для восполнения профессорского корпуса.

Самым важным условием функционирования программ двойного диплома является финансовое обеспечение. Согласно результатам исследования, нехватка финансов является основным препятствием в развитии программ двойного диплома во всем мире. Данная проблема решается только за счет спонсорства немногих европейских организации и в редких случаях за счет инвестиции самих вузов. Такие страны как Италия, Германия, Финляндия, Литва, Люксембург и Албания выделяют дополнительные финансовые средства из государственной казны для развития программ двойного диплома. Финляндия уже тесно сотрудничают с Китаем и Россией с помощью специальных программ в образовательной сфере. В Италий за два года 2012 и 2013 из государственного бюджета было выделено 2.5 млн. евро на реализацию программ двойного диплома с дальнейшим развитием. Для Литвы из европейского фонда было выделено почти 20 млн. евро на внедрение программ двойного диплома. В Норвегии же было основано специальное Национальное агентство, для регулирования международного сотрудничества для развития и внедрения образовательных программ [2].

Несмотря, на трудоемкий процесс реализации программы двойного диплома участниками СОП магистратуры по направлению подготовки социология ведется активная работа, последовательные и планомерные действия в результате которых стороны приходят к взаимным договоренностям. К примеру, визит Шаповаловой И. С., доктора социологических наук, доцента, заведующей кафедрой социологии и организации работы с молодежью Института управления Белгородского государственного национального исследовательского университета в КазНУ в целях обмена мнениями и дискуссий показал важность и эффективность сотрудничества. В результате данного этапа сотрудничества стороны договорились о реализации конкретных мероприятий таких как:

1. Участие в опросах национальных и международных рейтинговых агентств:

С целью повышения академической репутации и узнаваемости вузов-партнеров в международном научно-образовательном пространстве обе стороны подтверждают согласие принимать участие в опросах по оценке деятельности вузов при поступлении соответствующих запросов из различных рейтинговых агентств.

2. Реализация совместной образовательной программы.

2.1. Стороны планируют и в дальнейшем реализовывать совместную образовательную программу магистратуры «6M050100-Социология», 39.04.01 «Социология бизнеса» на основе действующего законодательства в сфере образования обеих Сторон.

2.2. Проведены переговоры о возможности открытия совместных программ бакалавриата и магистратуры по Организации работы с молодежью. Сторонами определен срок согласование возможности их реализации до 3 месяцев.

3. Академическая мобильность обучающихся и НПП.

3.1. Стороны договорились содействовать в проведении агитационных мероприятий среди обучающихся вузов-партнеров с целью участия в двусторонних академических обменах для семестрового обучения по направлениям магистратуры 39.04.01 «Социология» и бакалавриата 39.03.01 «Социология», срок реализации до 12 месяцев.

3.2. Стороны договорились о включении на почасовой основе преподавателей в магистерские программы и программы бакалавриата, с целью повышения качества преподавания и вовлечения зарубежных ученых в образовательный процесс вузов-партнеров.

4. Согласование плана совместных исследований с последующей публикацией полученных результатов.

4.1. Стороны договорились о проведении совместных исследований в области молодежного экстремизма, корпоративной солидарности, национальной идентичности, проблем молодежи, солидаризации общества. Результаты исследования будут размещены в совместных монографиях коллективов (индексированных в РИНЦ), совместных статья, публикуемых в журналах, индексируемых в РИНЦ, Scopus, WoS.

4.2. Сторонами была обсуждена возможность и принято решение о включении сравнительного международного компонента в исследования выпускных квалификационных работ бакалавров, магистров а также аспирантов направлений 22.00.(04,08,06) «Социология» и докторантов Ph.D.

5. Обсуждение новых возможностей и планирование взаимодействия на ближайшую перспективу.

Сторонами была обсуждена возможность создания совместной международной лаборатории, на базе одноименных лабораторий Центров социологических исследований вузов-партнеров. Международная лаборатория будет называться «Лаборатория социологии молодежи», будет реализовывать совместные международные исследования молодежных проблем и осуществлять интеграцию молодежи двух стран. Срок реализации принятого решения в течении 12 месяцев.

Выводы. В КазНУ, как самому передовому университету в РК, актуальна и важна реализация программ двойных дипломов в контексте нарастающих интеграционных и глобализационных тенденций, в свете интенсификации экспорта образовательных услуг и необходимости выведения образовательного процесса на качественно новый уровень. Опыт и задачи реализации СОП магистратуры по специальности «Социология» является еще одним шагом на пути к образовательной интеграции.

Список литературы:

1. Программы двойных дипломов как средство формирования европейского пространства высшего образования
2. <http://www.tempus-russia.ru/МИПТ-seminar/DD-Oleynikova.pdf>
3. Хмель, О.А. Совместные образовательные программы и программы двойных дипломов: основные проблемы и пути решения. Economic Development: Processes and Tendencies // International scientific-practical conference held in Vilnius Kolegija / University of Applied Sciences Faculty of Economics in April 29, 2015, the material (collection of articles), Volume I. – Vilnius : Vilnius kolegija, 2015, p. 240–251.

Махметова Д.М., Луговская Е.И., Бекмашева Б.Н.

«ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК» КАК ПРОФИЛИРУЮЩИЙ ПРЕДМЕТ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ С ХАРАКТЕРИСТИКОЙ: «ПРОФЕССИОНАЛЬНО-КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫЙ В ИНОЯЗЫЧНОЙ СФЕРЕ ДЕЛОВОГО ОБЩЕНИЯ»

Образовательные программы и ожидаемые результаты в форме различных признаков, которые должны проявляться в зависимости от разных факторов действительности, составляют сущность концептуального подхода к формированию цикла знаний и «фигуральной личности», владеющей этими знаниями. Тема настоящей конференции поставлена широко, затрагивает разные аспекты высшего профессионального образования. Критерии «профессионализма» специалиста, получающего дипломы университета о высшем специальном образовании, динамично меняются с условиями труда, тенденциями в мировом образовательном и научном пространстве. Каким видит специалиста по любой отрасли знания мир сегодняшний и мир будущего времени – проблема дискуссионного характера. Однозначно лишь то, что объем знаний по всем наукам растет, что в итоге отражается на требованиях к подготовке разных специалистов. В связи с этим возникает проблема рациональной оптимизации объема знаний в процессе обучения. Она приводит к другой проблеме, связанной с оптимизацией методических приемов и методических средств обучения. Методологический аспект выражается конечными результатами, проявление которых зависит от многих условий. Условия предоставления комплекса знаний и условия для реального проявления их в любой сфере профессиональных отношений имеют характер разного времени. Поэтому конечные цели образовательных программ, сопряженные с научной, производственной, образовательной, либо другой сферой делового общения, представляют собой, прежде всего «потенциальную модель специалиста в конкретной сфере знаний». Личность, стремящаяся приобрести знания по выбранной образовательной программе, должна осознанно и активно интегрироваться в процесс получения профессиональных знаний.

Мировой опыт отдает предпочтение уровневой системе обучения, которая делит совокупность профессиональных знаний на «классические» и «современные». Уровневая система знаний, с переходами от хорошо известных и утвердившихся знаний к новшествам, явилась основой деления высшего профессионального образования на уровни с показательными индексами «степень образования». «Степень образования», содержание которой по целям, объему знаний, конечному результату, проявлению на практике в трудовой деятельности, безусловно, документально оформляется соответствующими программами. Структурно-функциональные компоненты конкретной образовательной программы отражают специфику отрасли знания. Но, независимо от отрасли знания, и независимо от уровня обучения, «степень образования» должна подразумевать «специалиста» с общей характеристикой: «обладает профессиональными способностями для сферы делового общения». Понятие «сфера делового общения», как «сфера профессиональной деятельности» со всеми присущими ей направлениями и оттенками, – лежит в основе концепта о «фигуральной личности», как «личности, профессионально востребованной». «Профессионально востребованная личность» имеет возможность стать «конкурентоспособной личностью».

Уровневая система подготовки специалистов в форме: «степень бакалавра наук», либо «степень магистра наук» должна четко разделять качественные признаки «профессионально востребованной личности» и «сферы делового общения». Это очень важно для тех, кто выбирает путь высшего профессионального образования. Тот, кто получает знания, должен быть активным участником образовательной программы, которую он выбрал. Его участие должно быть зависимым, т.е. проявляться в форме «соучастия». «Соучастие» в овладении программными знаниями должно выражаться простыми нормами, которые доступны пониманию. Например: посещение занятий, выполнение заданий в определенные интервальные сроки, выполнение рекомендаций преподавателя к заданиям, обязательная работа с учебной и научной литературой.

Проблема исходного уровня знаний до сих пор требует деления обучающихся на подгруппы в пределах групп. В подгруппах с более низким исходным комплексом знаний необходимо использовать плавные переходы в процессе обучения: от заданий общеобразовательного стереотипного характера к заданиям, развивающим профессиональное мышление и профессиональные навыки. Итоговая образовательная картина в таких подгруппах не должна «отречься» от профессиональных требований. Обе подгруппы должны быть подведены к одному и тому же результату, который выражается требованиями к «степени образования». Не следует забывать при этом, что концептуальный подход к системе знаний на каждой ступени высшего образования подразумевает также и индивидуальные свойства, присущие «фигуральной личности», т.е. личности, стремящейся получить данную «степень образования» по данной науке. Поэтому назначение

образовательных программ также связано с уровневой оценкой «профессионализма», что должно помочь «соучастнику» программы сделать правильный выбор в сфере будущей трудовой деятельности. Получить оценку «конкурентоспособного специалиста» не только в масштабах своей страны, но и за ее пределами, является задачей не простой. Моменты положительного и моменты отрицательного в процессе обучения не всегда воспринимаются обучающимися правильно. Одна из главных причин – непонимание сущности результата обучения, что выражается простыми понятиями «уметь», «знать». То, что должен «знать», и на основании знаний «уметь» специалист в «степени бакалавра наук», на более высоких ступенях образования должно проявляться более уверенно, более разнообразно.

Цели и принципы обучения, содержание обучения и основные этапы обучения представляют собой, выражаясь образно, стратегию и тактику программных продуктов, называемых «образовательными программами с университетским профилем для «степени бакалавр наук» (или для «степени магистр наук»)). Структурно-функциональные компоненты образовательных программ должны отражать следующие цели: интегративную и дифференциальную, теоретическую и практическую, общеобразовательную и развивающую, культурологическую и воспитательную. Способы реализации этих целей должны быть показаны в образовательных программах. При этом специфика области знания в программах должна выделяться структурой коммуникативной компетенции. Это наиболее важная и значимая структура для «степени образования».

Такая цель обучения, как «интеграция в мировое образовательное и научное пространство» звучит глобально. Как один из конкретных и важных компонентов в реализации этой цели, мы выделяем образовательные функции предмета «иностранный язык» для студентов естественных факультетов. Не только предоставлять знания по иностранному языку, но и развивать их в аспекте другой отрасли знания – задача, которая всегда была, и по-прежнему, остается актуальной в плане методологии образовательных программ с индексацией «для нефилологического профиля». Образовательные программы по любым научным направлениям, которые не связаны с языковыми науками, тем не менее, косвенно касаются многих вопросов, которые относятся к знаниям о языке. Развивающая функция специальных знаний тесно связана, переплетается с лингвистическими понятиями, понятиями из области общего языкознания: метод, концепт, коммуникация, речь, общение, ситуация, «деловое общение на родном или иностранном языке», «коммуникативная компетенция речи», «научный стиль речи», «речевые средства выражения логичности, официальности», «языковые средства выражения точности», «межкультурные отличия в деловом общении специалистов».

В международной практике, которая охватывает сферу образования, иностранный язык рассматривается, как один из профилирующих, обязательных компонентов подготовки будущих специалистов с характеристикой «конкурентоспособный». Принято считать, что деловая сфера общения, особенно контакты с иноязычным партнером, способна показать профессиональные качества специалиста. Признаки профессионализма обнаруживаются в следующих ситуациях и следующим образом:

– Умеет использовать теоретические и практические знания для реализации профессиональных целей и задач;

– Умеет выявлять и решать проблемные вопросы в научной и производственной деятельности;

– Умеет осуществлять деловые контакты: владеет устными и письменными видами делового общения на иностранном языке;

– Умеет аргументировать собственную позицию в разных ситуациях общения с иностранным партнером;

– Владеет специальной профессиональной терминологией на иностранном языке;

– Умеет редактировать, реферировать, рецензировать тексты по специальности;

– Умеет осуществлять поиск и работать с профессионально значимой информацией.

Это лишь некоторые важные критерии проявления профессионализма. [1, 59]

Следовательно, образовательные программы должны учитывать (потенциально или непосредственно) такую возможность.

Формирование навыков и умений иноязычного делового общения всегда было, является и будет считаться приоритетной задачей образовательных программ по дисциплине «Иностранный язык». Ценностные качества этой научной дисциплины заключаются в том, что она формирует культурную личность, которая владеет грамотной речью на иностранном языке. Особенность этой научной дисциплины связана с ярко выраженной развивающей функцией: развитие логического и образного творческого мышления, которое передается затем на родной язык в области профессиональной речи. В образовательных программах по английскому языку, действующих в Казахском национальном университете им. аль-Фараби, содержатся разные методические приемы, с помощью которых, в процессах обучения языку бакалавров и магистрантов химического факультета, достигаются программные цели [2, 4]:

– презентации;

– реферирование специальных текстов, составление резюме по специальным текстам;

– упражнения на технику речи, упражнения на выявление языковых ошибок в текстах;

– конференции и проектные работы на темы специальности;

– химическая теория и химический эксперимент через устные монологи, диалоги и письменные доклады;

– воспитательные мероприятия с культурологическим уклоном;

– аудирование;

– письменные переводы сложных научных текстов из специальных научных журналов.

Естественно, речь идет не о формировании специалиста по химии с высокими профессиональными качествами по иностранному языку. Речь идет о роли иностранного языка в общем процессе предоставления комплекса знаний студентам химического факультета. Если возникла необходимость в специалистах по химии с качеством «конкурентоспособный», т.е. «способный к эффективному взаимодействию с иностранным партнером в области химии», то в формировании таких качеств первая роль принадлежит научным основам языка.

В связи с этим, хотелось бы более конкретно высказаться о результатах некоторых методических приемов и средств, которые применяются в последние годы на практике.

Первое, что хотелось бы отметить, касается ответной реакции аудитории. Она проявляется в форме разной активности по отношению к форме задания. Наименее активной ответной формой являются письменные переводы сложных научных текстов из журналов. Это наносит определенный ущерб знаниям в области лексики, семантики, грамматических норм контактирующих языков. Более того, студенты не пытаются понять и воспринять новые научные идеи и способы их решения, которые предоставляются зарубежными учеными. Не пытаясь преодолевать языковые трудности, они тем самым закрывают себе путь в мировое научное пространство. Естественно, что при таком отношении к языковым заданиям, снижается не только показатель качества по иностранному языку, но и ограничиваются профессиональные качества. Такое отношение характерно не только для студентов бакалавриата, но и для магистрантов. Если на стадии бакалавриата это можно воспринимать как временные языковые проблемы и трудности, то для получения «степени магистра наук» с квалификацией «конкурентоспособный» эти проблемы должны иметь характер случайности. Языковые задания на перевод сложных научных текстов из специализированных научных журналов наиболее эффективны при формировании профессионально значимых навыков и умений. Основная методологическая цель этих заданий заключается в том, что магистрант должен показать свое отношение к научной информации. Понимает ли он научные идеи и способы их решения, которые представляет иноязычный партнер? Поэтому в ходе выполнения подобных заданий преподавателем английского языка акцентируется внимание на особенностях речевых структур, которые должны представлять профессиональный интерес.

Более высокая активность проявляется при использовании «презентации», «проектной работы», «письменного доклада», как форм задания с целью развития навыков профессиональной речи. Это связано с тем, что в этих случаях предоставляется свободный выбор языковых единиц. Студент реализует собственную, индивидуально доступную для него речь на английском языке, не пытается воспроизводить речевые структуры из научных журналов, не уделяет особого внимания стилю своей речи.

Образовательные программы по английскому языку предусматривают определенные меры воздействия на подобную активность. Изменением пропорциональных соотношений между разными формами и методическими приемами обучения удастся все же до некоторой степени повысить профессиональный компонент коммуникативных речевых навыков. Для этого используются мини-словари, методические пособия, которые целенаправленно концентрируют внимание студентов на терминологии, на семантике многозначных слов, на переводе лексических единиц в зависимости от синтаксической структуры и в зависимости от типа текста.

Как вызвать интерес к изучению иностранного языка у студентов, посвятивших себя естественным или техническим наукам, не превращая занятия в «занимательные игры или представления» по образу «занимательной химии»? Как добиться такого отношения, которое должно формироваться осознанно и адекватно понятию «научная дисциплина, обязательная в комплексе знаний о химической науке»? Как объяснить студентам первого курса на ступени бакалавриата, что любой предмет имеет целью только продвижение профессиональных знаний на более высокий и сложный уровень? Нужны методические приемы организации языковых заданий с учетом специфики специальности и уровня обучения, и которые были бы связаны с хорошо известной студентам, привычной для них сферой делового или бытового общения. Изучение иностранного языка на разных ситуациях из реальной действительности, т.е. на ситуациях, называемых «ситуациями речевой деятельности», не является новым методом. Новшество связано с методическими приемами, основанными на сравнении: бытовая ситуация и научная ситуация, ситуация творчества и научная ситуация, и т.д. Научить выбору образа из реальной действительности для конкретной научной ситуации, а следовательно, научить грамотно и адекватно устно или письменно выразить научную ситуацию – составляет сущность новых методик обучения английскому языку студентов химического факультета.

В заключение приведем несколько конкретных примеров, которые убедительно доказывают вклад дисциплины «иностраный язык» в формирование «конкурентоспособности», как особой характеристики специалиста в области естественных (либо технических) наук. Известно, что научный текст служит для передачи когнитивной информации. Многочисленны языковые средства, обеспечивающие ее оформление. К примеру, роль и семантика разных частей речи, слов общеупотребительной лексики, терминов, слов специальной лексики в обычной речи и профессиональной речи. В таблице 1 показаны типы речевых ситуаций из обычной действительности и их образы в научной речи. Такие примеры способствуют развитию языкового мышления и применению его в профессиональной речи с разной целью.

Таблица 1. Интегративная и развивающая функция языковых средств

№	Книжная речь: прямое значение, выражающее отношение к объекту речи	Книжная речь: перенос прямого значения на другой объект речи с целью сравнения по качеству, свойству
1	Бархат. Бархатное платье.	Бархатный голос.
2	Zip. Zipper. Zipper bags (сумка с быстрой застежкой).	Zipper reactions (научный текст: реакции быстрого присоединения).
3	Ring road (кольцевая, т.е. окружная).	Carbon ring structure; ring electrode (научный текст: кольцеобразные структуры/ электрод).

Таблица 2. Языковая тактика коммуникативной речи

Речевая структура научного текста	Основная языковая единица	Языковая единица с ассоциативно-смысловой функцией	Коммуникативная цель ассоциации
«Графитовая Роза»	Слово «графитовая» спец.лексика в химии.	Слово «Роза», название растения, цветы которого имеют лепестковое строение.	Отразить лепестковую структуру графитового вещества.
«Толпа электронов»	Слово «электронов» Спец.лекс. в естест. науках	Слово «толпа», общепотребительная лексика в ситуациях о живой природе. Словоформа «столпотворение».	Отразить явление (стадию) хаоса, беспорядка.

Список литературы:

1. Громова Н.М. Деловое общение на иностранном языке: методика обучения.– М.: Магистр: ИНФРА-М, 2010. – 268 с.
2. Щавелева Е.Н. How to make a scientific speech. Практикум по развитию умений публичного выступления на английском языке для студентов, диссертантов, научных работников технических специальностей. Учебное пособие. – М.: Кнорус, 2012 – 92 с.

Мендигалиева Г. МОЛОДЕЖНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ КАК ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА

Многие студенты задумываются, а для чего в университетах существует молодежное самоуправление? Зачем студенты посвящают подобным занятиям всё свое свободное время? В своей статье я отвечу вам на эти вопросы.

Как Председатель одной из организаций КазНУ, я расскажу вам, чем же мы занимаемся, и почему эта деятельность полезна.

Студенческое Бюро по Болонскому Процессу – это студенческая организация, работающая на построение диалога администрации университета и его студентов в новом формате. Члены нашей организации являются нерушимым мостом между студентами и преподавателями.

Наша организация предотвращает ситуации, которые могут побудить две стороны к конфликтам, или недопониманием.

Студенческое бюро по Болонскому процессу сегодня – это организация, основной целью которой является оказание поддержки и защиты интересов студентов и решение их академических вопросов. Помимо представления полных прав студента, мы также стараемся развить их творческие способности, и помочь им найти свое призвание. Что играет не последнюю роль при выборе профессии, при выборе их будущего.

Организация существует с 2011 года, не имея подобных аналогов по Казахстану. На сегодняшний день в организации 333 студента. Из них, 50% - первый курс, 30%-второй курс, 15% - студенты третьего курса; 5% - студенты четвертого курса. Средний гра членов СББП = 3.65., а это неопровержимое доказательство того, студенты в нашей организации являются примером для остальных студентов вуза.

Студенческое Бюро по Болонскому процессу ведет регулярную работу с Департаментом по академическим вопросам и проректором по учебной работе. Так же мы сотрудничаем с департаментом по воспитательной работе, проректором по воспитательной работе, центром карьеры и профессионального развития, департаментом международного сотрудничества и Центром по аккредитации и качеству образовательных программ. С самого начала молодежное самоуправление учит студентов- как нужно правильно работать, налаживать отношения с руководством. Ведь в будущем, у всех будут начальники, и правильный подход- залог хорошей работы.

Гордостью СББП является, единственный в своем роде, центр поддержки студентов "Advice". Центр уже стал местом диалога студентов с администрацией. Он способствует разрешению спорных вопросов, а так же принимает предложения и замечания для улучшения учебного процесса. Каждый студент может обратиться с различными вопросами, как анонимно, так и лично для консультации.

В центре работают сами студенты - старшекурсники, которые в полной мере владеют академической политикой университета, и другими нормативно-правовыми актами регулирующие данную область. Подобная практика улучшает обратную связь администрации со студентами. Ведь доверие студентов и сохранение конфиденциальности студентов главный постулат работы нашего центра.

«Advice» в полной мере оказывает поддержку, помощь в адаптации и разъясняет все вопросы по учебному процессу, студентам приехавшим по внутренней мобильности и иностранным студентам КазНУ.

Опираясь на тему данной статьи, хочется отметить, что работа студентов в таких местах как «Advice», становление студентов старших курсов на роли председателей, заместителей - все это в будущем поможет им быть прекрасными руководителями.

Также, хочется отметить, что опыт, приобретаемый в молодежном самоуправлении, поможет им на будущих руководящих должностях. Молодежка - это «школа Лидерства» для будущего поколения.

Помимо всего опыта, которые приобретают мои подопечные, у нашей организации есть свой собственный опыт взаимодействия выпускников вуза с работодателями.

Каждый год Центр Карьеры и профессионального развития проводит Ярмарку Вакансий, где мы принимаем непосредственное участие. Сама суть ярмарки состоит в том, чтобы дать возможность студентам получить работу либо договориться о прохождении практики, в интересующей их сфере деятельности. Это хорошая возможность для студента, не имеющего опыта работы.

Наша организация провела опрос выпускников университета и студентов четверты курсов.

После общения с четверокурсниками было выявлено, что их мнения разнятся. Кто-то уже работает, а кто-то еще не имеет представления, что делать дальше. Вот примеры их ответов:

«Работаю с третьего курса по профессии, зарекомендовали меня перед школой, в которой работаю, мои преподаватели с университета».

«Благодаря своему факультету уже с первого курса отработывала свои профессиональные навыки и после окончания поступлю на магистратуру и буду продолжать работу».

«Работать по специальности не собираюсь. Закончу и буду помогать в семейном бизнесе»

А вот выпускников вуза Мы попросили поделиться своим опытом и рассказать, какие проблемы при трудоустройстве их ожидали, каких навыков им не хватало, какие преимущества были перед ними как перед выпускниками КазНУ или наоборот.

Все выпускники утверждают, что нужно четко определяться с выбором профессии, когда в большинстве случаев сейчас абитуриенты поступают на те специальности, что советует их семья. Что показывает нам обратить свое внимание на то, чтобы абитуриенты уже при подаче документов точно понимали, кем они будут и хотят ли они этого.

Хочется отметить, что студенты из молодежного самоуправления реже сталкиваются с проблемой «куда податься после окончания», так как, работая уже на руководящих должностях, будучи простыми студентами, в молодежке, каждый представляет и видит себя на определенном месте.

Почему же молодежное самоуправление – это основа формирования кадрового потенциала?

Я, как председатель, могу с уверенностью заверить, что выходя в «большой мир» студенты с моей организации наделены определенными знаниями в работе различных сферах, а также имеют немалый опыт в руководстве, и в постановлении работы. Студент, вышедший с моей организации, четко знает, чего он хочет, и что немало важно, точно знает, как добиться этого.

Молдабеков Ж.Ж.

ҚАЗАҚТЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҒЫНЫҢ ТӘРБИЕЛІК МАҢЫЗЫ

Отаншылдық идеясы барлық замандарда да тек қоғамның рухани өмірінде ғана емес, сонымен бірге оның қызметінің барлық маңызды – мәдениет, идеология, саясат және т.б. салаларында ерекше орын алады. Қазір Қазақстандық отаншылдық тәрбиесі туралы, осы ұғымның мағынасы қандай, оның негізгі принциптері қандай деген пікірлер жиі айтылады. Бірақ отаншылдық ұғымының өзі – өте терең, бағалануы қиын. Отаншылдық сезім – бұл қасиетті сезім. Кеңестік тәрбиеде өсіп қалыптасқан біздің ұрпақ посткеңестік мемлекеттердің барлығына тән дәуірлік өзгерістерді бастан кешіріп жатыр. Мемлекет құру және мемлекеттіліктің өз тұжырымдамалары бар жаңа мемлекеттер пайда болады. Олардың ішінде біздің еліміз – Қазақстан да бар. Бүгінгі күні Қазақстандықтар өз тағдырының иелері.

Көптеген адамдардың түсінігінде өсіп келе жатқан ұрпаққа отаншылдық тәрбие беру – әскери парызын өтеумен ғана шектеледі. Бұл халықтық тәрбие беру ұғымының аясын тарылтатыны анық. Қазіргі кезде өскелең ұрпаққа тәрбие беру ісі ұлттық сананы қалыптастырудың талаптарына толық жауап бере алмайды, соның ішінде мемлекетшілік сананы қалыптастыру, ұлтжандылық пен адамгершілік сезіміне тәрбиелеу, азаматтық парыздары мен конституциялық міндеттерін орындауға дайын болу тәрбиесі де артта қалып келеді. Жас ұрпаққа ұлттық тәрбие берудің негізгі бағдарлы идеялары «Қазақстанның даму жолы: 2050» стратегиялық

бағдарламада: «Толық өркениетті ел болу үшін алдымен өз тарихымызды, мәдениетімізді бойымызға сіңіріп, содан кейін өзге дүниені игеруге ұмтылғанмыз жөн», - деп жазылған.

Ұлттық дүниетанымды игеру – алдымен қазақтың өзіне ғана тән мінезі, жүріс-тұрысы, салт-санасы, дәстүрі ұлттың тәрбие нысандарын игеру болып табылады. Қазақтың қадір-қасиеттері, дүниетанымы оның рухани тұтастығының, ұлттық болмысының негізгі қайнар көзі болып саналады. Жалпы, ұлттық дүниетанымның қалыптасуында тарих пен әлеуметтік тәжірибенің ықпалы зор. Әрбір халық тарихи даму кезеңінде өз болмысын ойлау жүйесі мен дүниетанымы арқылы зерделейді. Ұлттық дүниетаным сіресіп қатып қалған ұғым емес, ол халықтың өмір салтының бағдаршамы. Адамдардың нақты қоғамдық қатынаста қалыптасатын ойлау жүйесі, ойлау салтының рухани жемісі, әдет-ғұрыптары мен діни көзқарастары, әсіресе, олардың санасында берік орын алған ақпараттық өріс ұлттық дүниетанымның қалыптасуы мен дамуына әрі өзгеруіне айрықша зор ықпал ететіні байқалауда.

Рухы биік, күшті елдердің қашан да бағы сөнбеген, ұлттың рухын сақтап қалған ел ғана өз ерлерін қорлатпайды, қорламайды, қорғайды. Содан олардың ұлттық қадір-қасиеттері шыңдалған үстіне шыңдала береді. Адамның руханилығынан туындаған жеке тұлғалық болмысының толыққандылығы және саналанып, саралануы адамгершіліктің, тәрбиеліктің көзі, іске асырушысы болып табылады. Осындай тоталитаризм жүйесі кезеңінде адамның жеке қасиеті мен шығармашылық қасиеттері арасындағы байланыстың үзіліп, адамның жеке тұлға ретіндегі кісілік қасиеттері қарастырылмай кеткендігі тегін емес еді.

Тарихтың үйретері не? Адам, шамасы келгенше, өткен кезеңдер тәжірибесін жинақтап, сұрыптап, оның рухын өз бойына сіңіруге тырысады. Сол себептен де адам бойында, оның кісілік болмысында қазіргі рухани мәдениетіміздің кейбір формалары, ал сана-сезімінде өткен кезең мәдениетінің көріністері, бейнелері ұшырасады. Кей жағдайларда олардың арасында қарсы ағымдардың күш алуы мүмкін. Мұндай кездерде ол кедергілерді адамның дүниетанымдық мүмкіндігіне, кісілік қасиеттеріне байланыстыруға мән береді. Онсыз жас буын бүгінгі заман ағымына ілесіп, өзіне сай ерекшелік дәрежесіне еркін жете алмайды.

Тәрбие – жалпы адамзаттық құндылықтар мен халықтың ғасырлар бойы жинақталған, іріктеп алған озық тәжірибесі, жас ұрпақтың ізгі қасиеттерін өз бойына сіңіруі, баланың өмірге деген көзқарасын, қоршаған ортадағы қарым-қатынасын және соған сай мінез-құлқын қалыптастыруы. Еңбектенудің көзге көрінбес тынымсыз түрлері мұнымен шектелмес.

Қазақ халқының тәлімдік тағылымдарының қазынасы – тәлім-тәрбиелік ой-пікірдің бастауы, халықтың рухани мұрасы. Қазақ халқының тәлімдік мәні зор ой-толғаныстары бесік жыры мен айтыс, терме, мақал-мәтелдерде көптеп кездеседі. Ұрпақтан-ұрпаққа рухани құндылықтарды жеткізу ұлттық құндылықтардың тұрақты жүйесін құрайды. Сыртқы дүниедегі өзіне ұқсас қоғамдық өлшемдерді ішкі қажеттіліктерге жаратып, ұлттық діл негіздерін қалыптастыруға мүмкіндіктер ашады. Осыдан келіп, дүниетанымның негізгі мәні тек дүниені тану ғана емес, оның адамдар арақатынасының адамгершілік негізде құрылуында [1, 129 б.]. Оған ұлттық сипат беру – ұлт болашағын ойлаудан туған даналық.

Қазақ халқының тану - ұлттық сана мен болмысқа сіңген даналық рухты тану. Қазақтың даналық рухы - оның жарасты дүниетанымы, қазақ өмірінің болмысымен, шаруашылық тұрмыс жағдайымен, саяси қызмет ахуалымен, халықтың бойына біткен тәлім-тәрбиесімен, халқымыздың керемет бай, әрі терең ойлы асыл қазына тілімен, ұлы, мұраларымен тығыз байланысты.

Қазақ мәдениетінде, еліміздің ғасырлар бойы қалыптасқан тіл мен тәрбиеде адами-рухани құндылықтар әлемін жүйелеудің орны ерекше.

Тіл ойдың көрінісі дей салу, оның қазіргі замандағы қызметіне тарлық, аздық етеді. Дұрысында, тіл – ой қаруы, сана шолғыншысы; қарым-қатынас құралы ғана емес, тіл – ұлттың, тұлғаның әлемді, дүниені тану, игеру моделі; ұлттың өмір сүру үдерісінде ғасырлар бойы жинақталған рухани амалдары мен тәсілдерінің мейлінше сұрыпталған тәжірибесінің ең жарқын қазынасы. Діл тілді қалыптастырмағы қалай белгілі болса, тілдің ділге де ықпалы ақиқат. Тек бірлес бітімде ұлт күшеймек, мемлекет қуаттанбақ, халқымыз өзінің бірегейлігін сезінеді.

Адам болмысында тәрбие тілден басталады. Адам бойындағы тәрбиені қалыптастыратын адами құндылықтар бүгінгі таңдағы аса өзекті мәселе, яғни, тіл мен тәрбиедегі үндескен құндылықтар жүйесі сол елдің дүниетанымының бейнесін анықтайды. Бұл жауапты міндет өлшемі кісілік құндылықтармен айқындалады.

Адамгершілік пен имандылықты, мейірімділік пен қайырымдылықты, қанағат пен рахымды, саналылық пен іздемпаздықты, еңбекқорлық пен өнерпаздықты бүкіл шығармашылығына арқау еткен хәкім Абайдың өлеңдері мен қара сөздеріне ден қойып оқысақ, жастарды ғылым-білімге, еңбекке, қайрат-жігерге, сүйіспеншілікке, ұлттың асыл қасиеттерін қадірлеп-қастерлеуге, ар-ожданнан биік болуына шақырған. Ұлы ақын ғибратты сөздерін үнемі жас ұрпақтың адамгершілік қасиеттердің қалыптастыруға арнаған. Ол тегін емес еді.

Ойшыл ақынның «Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп», «адамның адамшылығы – ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады» деген өсиеттері оның өмірлік тәжірибеден алған тұжырымдары. Сондай-ақ «әрбір жалқау кісі – қорқақ, қайратсыз тартады; әрбір қайратсыз қорқақ – мақтаншақ келеді; әрбір мақтаншақ қорқақ – ақылсыз, надан келеді; әрбір ақылсыз надан – арсыз келеді; әрбір арсыз жалқаудан сұрамсақ, өзі тойымсыз, тыйымсыз, өнерсіз, ешкімге достығы жоқ жандар шығады» деген сөздері [3, 148 б.] ғибратқа, тәлім-тәрбиеге толы өсиетті ой-толғамдар.

Ұрпақ тәрбиелеуде көп кемшіліктер – құлықсыздық, не қайран қыларын білмеушілік те орын алды. Ұлтының ұлылығын бойына сіңіргендер ғана тұлғалық қадірге жетті. мәдениеті алуан түрлілігімен әлі де қызық. Ұлттың мәдениетін меңгерген адам адамзат пен төл мәдениеттің үйлестігін жетілдіреді. Бұл – тәрбиелі

болудың, түзу жүрудің ашық жолы. Отанды сүю, ана тілді қадірлеу, үлкенді сыйлау, кішіге қамқорлық көрсету, дененің саулығын нығайту, рух биіктігі мен терең білімге ұмтылу – түзу, түзеле жүрудің кепілдігі. Кепілдік кісілік қасиеттердің - имандылық, өнерпаздық, еңбексүйгіштік, сұлулық, дүниетаным кендігі, сабырлық, төзімділік, әділдік, әдептілік тоғысында. Осының бәрі Отанның ошағынан жылу алып, ұлт қазанына қайнаған ұрпақтың бойынан табылады.

Ендігі білім мен ұлттық тәрбие үлгісін қатар жолға қоюға мұқтаждық артуда. Осындай сұранысты ескерген Бауыржан Момышұлы: «Біріншіден, бесік жырын айтатын келіндердің азайып бара жатқанынан қорқамын, екіншіден, немерелеріне ертегі айтып бере алмайтын әжелердің көбейіп бара жатқанынан қорқамын, үшіншіден, дәстүрді сыйламайтын балалардың өсіп келе жатқанынан қорқамын», – деп айтқан. Жеңіл мінездіден, алдашудан, жылтырақты іздеуден қайыр күтудің, сірә, реті келмес. Өйткені тәрбие бастаулары жете ойластырылмаған, жан-жақты нақтыланбаған.

Халқымыз өскелең ұрпақ тәрбиесінде үш бастаудың - ұлттық игіліктердің, рухани құндылықтардың, дәстүрлі мұралардың сабақтастығын сақтауды мақсат тұтқан. Қазақ зиялыларының бірі Міржақып Дулатұлы: «Мектептің мақсаты – құрғақ білім үйрету ғана емес, біліммен қоса тәрбиені қоса беру», - деп жазады. Адамға тәрбие беру білім беруден де маңызды екенін аңғартады. Тәрбиелілік - адамның өзіне деген қадір-қасиетін жоғалтпауда.

Президент Н.Ә. Назарбаев «Ұлттың ұлы мұраты жолында ұйысайық» атты мақаласында: «Отаншылдық сезімді орнықтыру қай заманда да, қай қоғамда да маңызды. Бұл, әсіресе, жас мемлекеттер үшін ерекше мәнге ие. Біз патриоттық тәрбие беруге көп көңіл бөлуге тиіспіз. Мұның бір қайнар көзі тарихты білу, одан тағылым алу, бабаларымыздың даңқты істері үшін мақтану екендігі анық. Солай ету керек те. Сонымен бірге тек тарихты малданып қана қалуға да болмайды. «Бүгін мақтанатыны қалмаған елдер өткенімен мақтанады» деген де сөз бар. Біз өткенімізбен де, бүгінгімізбен де мақтанатындай ұлт болуымыз керек» [5], - деген еді. Бұл тоқтам екі тұрғыдан: (1) тарихымыз бен тәуелсіздігіміз аясында келген қазақстандық жетістіктеріміз аясында; (2) жас буын өкілдерін ұлтжандылық, отаншылдық рухта тәрбиелеудің тағылымдық рөлін ескере айтылған.

Қазақ дәстүріндегі мәдени адамгершілікке тәрбиелеуден ұғатынымыз - өсімтал өмірдің өлшемі – адамның рухани кемелділігінде; өркениетті, өсімтал өмірдің құнды өлшемі – адам, оның рухани кемелдігінде; рухани байлықтың асыл мұрасы - мәдени адамгершілікте.

Халқымыздың рухани жаңаруын көздеу - ұлтымыздың өзін көне, өркениетке еңбегі сіңген, өшпес ізі қалған, толыққанды ұлт есебінде сезінуі үшін қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ мәдениетіндегі дәстүрлер мен инновациялар: ғылыми мақалаларының жиынтығы. 2-бөлім. – А., 2007.– 260 б.
2. Абай Құнанбаев. Шығармалар. Екі томдық. II-том. – Алматы: Жазушы. – 1993 жыл.
3. http://alashainasy.kz/ustazdar_ustahanasy/ulttyik-tarbieleudn-manyizyi-men-erekshelkter-67455/
4. Назарбаев Н.Ә. Ұлттың ұлы мұраты жолында ұйысайық//Егемен Қазақстан. 2008 жыл 31 мамыр.

Мун Г.А., Мангазбаева Р.А., Ирмухаметова Г.С. ИНТЕГРАЦИЯ, НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИЙ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА

За годы независимости Казахстан под руководством лидера нации Н.А.Назарбаева достиг, по всеобщему признанию, по настоящему, выдающихся успехов. Еще в 2005 г. по данным Всемирного Экономического Форума из всех стран СНГ наилучшие показатели в мировом рейтинге конкурентоспособности имел Казахстан, который уже в то время обеспечил себе 61-е место и запланировал в ближайшие годы улучшить этот свой мировой рейтинг, намереваясь войти в число 50-ти лучших. Сейчас эта задача успешно решена. В рейтинге Всемирного банка по ведению бизнеса Казахстан занял почетное 42 место, оставив позади все страны СНГ. Совокупные резервы Национального Банка вместе с активами Национального Фонда приближаются к 80 млрд. долларов. Согласно классификации Всемирного банка, мы вошли в группу стран с уровнем доходов выше среднего. Таких темпов развития и улучшения показателей жизнеобеспечения ранее в мировой экономике никогда и нигде не наблюдалось.

По оценкам британских специалистов, из 25 самых динамичных экономик первого десятилетия XXI века Казахстан занимает третье место, пропустив вперед лишь Китай и Катар.

За последние 10 лет расходы на образование возросли в 10 раз. Расходы госбюджета на образование в 2011 году превысил 1,0 трлн.тг. (3,8% от ВВП). Такая сумма прежде на образование никогда не выделялось. Думается, что все это позволяет в полном объеме решить задачи, поставленные Главой государства по пути ускоренного инновационного развития экономики нашей страны, которое возможно только при динамичном развитии образования и науки.

В своем недавнем Послании Нурсултан Абишевич поставил новые масштабные задачи – наращивать инновационный потенциал взаимодействия государства, общества и науки, поддержку отечественных ученых, увеличить бюджетные средства на науку за счет еще одного нового механизма финансирования – инновационных грантов.

В этом направлении уже многое сделано. Однако наша страна пока еще остается только в начале пути создания подлинно инновационной экономики. Основными институтами, обеспечивающими такое становление, являются сферы образования и науки, которые, однако, в настоящее время сталкиваются с целым рядом кризисных явлений [1-3]. При этом кризис современной науки и высшего образования носит общемировой характер, причем одной из его основных причин является несоответствие структуры инновационных институтов и высшего образования, которая исторически сложилась в период индустриальной эпохи, и не отвечает реалиям общества постиндустриальной эпохи [3-5].

Поиск путей становления наукоемкой экономики, ориентированной на инновации, требует предельного напряжения сил отечественного научно-образовательного сообщества. Как уже отмечалось, наука и высшая школа переживают далеко не лучшие времена в подавляющем большинстве стран мира. Такие примеры как функциональная неграмотность большей части выпускников американских школ, резкое падение эффективности финансовых вложений в европейскую науку, деградация целых разделов гуманитарных наук свидетельствуют в пользу вывода о том, что мы имеем дело с системным кризисом.

Ряд ведущих российских исследователей связывает общемировые негативные тенденции в науке и высшей школе с общим кризисом *индустриальной фазы* развития цивилизации. В соответствии с этой точкой зрения, мы живем в переходный период, когда уже отмирают институты индустриальной эпохи, но еще не сложились механизмы общественной регуляции, отвечающие требованиям постиндустриальной фазы, которую также часто называют когнитивной, т.е. основанной на ценностях информационного общества.

С этой же точки зрения можно рассматривать и явление, которое первоначально трактовалось как «мировой финансовый кризис». События в Греции, неспособность руководства ЕС отыскать эффективные меры противодействия нарастающим негативными тенденциями в европейской экономике и растерянность экспертного сообщества однозначно говорят, что мы имеем дело с куда более грозными явлениями, чем просто очередной кризис кредитно-финансовой системы.

Преодолеть постиндустриальный барьер, как выясняется, очень и очень непросто и далеко не очевидно, что в этом преуспеют все страны мира. Системный кризис индустриальной фазы развития цивилизации налицо и, по мнению ряда экспертов, за выход из него придется платить высокую цену, вплоть до потери суверенитета отдельными государствами.

В пользу рассматриваемой точки зрения свидетельствует также неспособность высшей школы индустриальной эпохи отвечать на запросы *постиндустриального* рынка труда. Этот рынок слишком динамичен, чтобы старые механизмы оставались способными поставлять для него кадры нужной квалификации. Профессии возникают и исчезают (или становятся мало востребованными) настолько быстро, что существующая высшая школа просто не успевает отслеживать перемены.

Схемы подготовки кадров, сложившиеся в индустриальный период, не успевают реагировать на эти изменения. В результате нарастают объемы выпуска студентов по невостребованным специальностям, что отражают статистические данные (не более 50% выпускников вузов в странах СНГ работают по формальной специальности).

Кроме того в условиях постиндустриальной эпохи, как следствие, теряются преимущества подготовки кадров в узких рамках отдельных специальностей. В таких условиях единственным возможным вариантом становится подготовка профессионалов, способных быстро адаптироваться к изменяющейся обстановке, обладающих значительным творческим потенциалом и выраженной способностью к самообразованию.

Еще одним фактором является объективно мульти-дисциплинарный характер любых инноваций (уже более полувека крупные открытия и финансово успешные инновации делаются на стыке наук, причем часто естественных и гуманитарных). Предугадать комбинацию навыков, требуемых для создания такой инновации, невозможно в принципе, и именно поэтому как наука, так и высшая школа индустриального периода в этом процессе де-факто остается в стороне. Выход из сложившегося положения существует только один – в максимальной степени учесть особенности формирования постиндустриального рынка труда и инновационной активности в постиндустриальный период и действовать в соответствующей парадигме. На практике это, означает, что существующая гипертрофированная ориентация на такую характеристику специалиста как «компетентность» перестает отвечать требованиям времени. Более того, инновационная экономика в принципе не может поставить во главу угла «компетентность», так как любая серьезная инновация есть некомпетентность по определению, ибо никто не может быть специалистом в том, чего ранее не существовало, включая самого автора открытия, который тоже двигается вперед методом проб и ошибок.

Использование парадигмы постиндустриальной высшей школы позволяет комплексно решить перечисленные проблемы. Основой концепции является тезис о необходимости максимально полного вовлечения обучающихся в научные исследования: «творчеству можно обучить только в процессе самого творчества». Приобретение студентами и магистрантами конкретных, в особенности узкоспециальных, знаний и навыков в процессе учебы уже перестает играть ключевую роль.

В таких условиях единственным адекватным ответом становится триединство образования, науки и производства. По образному выражению президента «Мы движемся к постиндустриальному миру, в котором правит триада «образование – наука – инновации». Это признается всеми, но до сих пор мир еще не выработано эффективных механизмов обеспечения этого триединства.

Очевидно лишь то, что в этом «треугольнике» главенствующая роль должна принадлежать науке. Однако наука, как институт, сложившаяся в индустриальную эпоху, также во многом перестала выполнять свои

функции. Проявлением этого является, в частности, кризис «коротких» инноваций, приведший к резкому падению эффективности капиталовложений в науку, снижению ее престижа и результативности.

Мировая наука переживает кризис; это подтверждают сравнительные исследования Р.Гордона из Кембриджа. Он показал, что большинство технических изобретений, согласно рейтингу «Величайшие технические достижения XX века» Национальной академии инженерного искусства были сделаны до 1950 г. Только три из двадцати наиболее важных изобретений относятся к периоду после второй мировой войны – это полупроводники, компьютер, Интернет. Остается только добавить, что научная база для последних трех позиций также была создана задолго до 1950 г.

Таким образом, далеко не все первопричины сложностей, с которыми сталкивается отечественное высшее образование и отечественная наука, коренятся на казахстанской земле. Однако это ни в коей мере не означает, что мы должны ждать, когда кто-то их решит за нас. Средство, которое многие рассматривали (и продолжают рассматривать) как вполне надежное – заимствование передовых достижений – часто перестает работать, так как наука и образование стран ядра мировой экономической системы сами поражены глубоким и затяжным кризисом.

Остается только одно. Отечественное научное сообщество должно выработать собственную парадигму становления казахстанской науки. Контуры ее просматриваются уже сейчас: глобализация и регионализация в обозримом будущем приведут к становлению *международной системы интеллектуального труда*. Следовательно, для Казахстана жизненно необходимо отыскать собственное положение в этой системе, свою, если угодно, «экологическую нишу».

Один только этот тезис, несмотря на кажущуюся очевидность, приводит к исключительно важным выводам. В первую очередь, становится ясным, что нет необходимости обеспечивать равномерную поддержку научных исследований «по всему фронту», как это имело место в бывшем СССР. Заведомо более эффективно сосредоточить силы и средства на отдельных прорывных направлениях, частично или полностью свернув те исследования, которые так и не принесли ощутимых результатов за весь период независимости Казахстана.

Разумеется, выбор приоритетных направлений – далеко не простое дело. Мы не можем позволить себе слепо копировать список приоритетов, установленных в других странах, т.е. пытаться претендовать на уже занятые «экологические ниши». Мы не можем также позволить себе полностью полагаться на мнение экспертов, какие бы научные достижения и регалии те не имели в прошлом. Фактор субъективности в данном вопросе может слишком дорого обойтись нашей стране. Потеря возможности преодоления постиндустриального барьера в науке приведет к необратимой деградации системы высшего образования, так как некому будет ответить на многочисленные вызовы времени. А это уже является прямой угрозой суверенитету Казахстана, что не нуждается в развернутых доказательствах.

Вместе с этим необходимо отметить, что экономика современных развитых стран всегда основывается на научных знаниях. В такой ситуации экономический рост обеспечивается инвестированием исследований и разработок; повышением инновационной активности; повышением качества образования и квалификации кадров. Понимание инноваций как многоотраслевого процесса, в который включено некоторое количество различных участников с различными компетенциями и возможностями, которые постоянно обмениваются знаниями и взаимодействуют для того, чтобы произвести новый продукт, технологический процесс или другую инновацию, приводит к понятию инновационного кластера. Внутри этого кластера инновации носят системный, взаимозависимый характер. Факторы, которые формируют и влияют на инновации, включая организационные и институциональные факторы, являются взаимозависимыми и обеспечивают двустороннее взаимодействие.

Думается, что на сегодняшний день идея инновационных кластеров актуальна для Казахстана и стран СНГ как никогда, поскольку именно кластеры призваны стать эффективным инструментом развития отдельных отраслей промышленной, науки и техники, а также конкретных территорий и регионов, что в целом должно способствовать повышению общенациональной конкурентоспособности. Одним из главных механизмов роста экономики страны должна стать четкая, сбалансированная программа развития инновационных кластеров. Важно отметить, что, руководство страны, отдельные министерства и ведомства прилагают большие усилия, чтобы создать условия для развития инновационных проектов и кластеров, поскольку понимают, что без внедрения инновации им не выжить в условиях конкуренции. Для этого требуется продуманная и целенаправленная экономическая политика, учитывающая имеющиеся в базовые заделы и предпосылки для возникновения и реализации инновационных проектов.

Необходимо отметить, что инновационно-кластерная система уже получила реализацию в Казахстане в виде научно-образовательного кластера, каковым, по-существу, является Назарбаев университет, призванный стать национальным брендом высшего образования Казахстана, на основе сочетания преимуществ национальной системы образования и лучших образцов мировой научно-образовательной практики.

В этой связи необходимо отметить, что внедрение инноваций в практику – это вообще один из самых больных вопросов в отечественной науке. Одна из причин, по-видимому, также кроется в устаревшей парадигме, оставшейся от индустриальной эпохи развития цивилизации.

Большинство из исследовательских коллективов в нашей стране идут от НИР к рынку. Занимаясь той или иной темой (часто доставшейся в наследство от советской науки), они генерируют некую инновацию и затем пытаются ее внедрить, упорно игнорируя реальность: в современных условиях абсолютно первичными являются *запросы рынка*, причем международного.

Схема «инновация – запросы рынка» должна быть кардинально перестроена, переделана с точностью до наоборот: «запросы рынка – инновация».

Для примера. В 1981 году в небольшую кабельную компанию Финляндии пришел молодой человек, который сказал: «Вот, готов вашу кабельную компанию поднимать, но нужно сменить профиль продукции». Его звали Йорма Оллила, президент компании Nokia, которого спросили акционеры: «Слушай, а какую продукцию ты хочешь, чтобы мы производили вместо кабеля, который хорошо реализуется; рынок надежный, понятный». Он сказал: «Я хочу производить мобильные телефоны». Акционеры вначале заявили, что он сошел с ума, но, тем не менее, Оллила удалось их убедить и сегодня Финляндия, сделав ставку на нужный и доступный каждому жителю планеты товар – мобильные телефоны, располагает фирмой Nokia – мировым технологическим лидером в данном сегменте рынка.

Как видно из примера, практически с нуля, только лишь с правильной формулировки товара, пользующего повышенным спросом на мировом рынке, буквально через несколько лет коренным образом изменилась экономическая ситуация в целой стране.

А ведь именно об этом говорил и говорит Глава нашего государства. На одном из заседаний в НАН РК он приводил пример успеха Южной Кореи, начавшей свое головокружительное восхождение по инновационной лестнице с производства женских париков.

Если мы ставим целью с помощью кластерной экономики получить результат мирового уровня, то должны отдавать себе отчет в том, что его сегодня можно достичь только через производство товаров более нужных и более доступных каждому жителю планеты, чем это имеет место в других странах.

Другого пути попросту нет.

По этой причине инновационные кластеры Казахстана желательно создавать по «товарной схеме», т.е. вначале должна быть четкая и понятная каждому жителю планеты формулировка товара, который будет нужен каждому из них, а уже затем поиск технологий его производства, создание инфраструктуры и т.д. и все это, разумеется, с использованием современных достижений науки и образования.

Сделать это не так уж и сложно, собственно, речь идет только об изменении умонастроений в научном сообществе. Используемые финансовые и административные инструменты вполне могут оставаться теми же самими.

Сегодня как никогда актуальными становятся примеры успешных инноваций, успешно реализуемых казахстанских изобретений. И такие примеры есть. Так, усилиями двух научных групп из двух ведущих университетов (КазНУ им. аль-Фараби и Алматинский университет энергетики и связи) были разработаны новые системы воспроизведения изображений, одна из которых – модель телевизионного экрана нового типа демонстрировалась президенту Казахстана. Ее принципиальным отличием является резкое упрощение технологии изготовления экрана. В нем жидкие кристаллы заменены на новые стимул-чувствительные полимеры, созданные казахстанскими химиками, работавшими в тесном контакте с отечественными специалистами в области радиотехники. Планируется демонстрация данной системы на ЭКСПО-2017.

Кроме того, на базе этих же ведущих университетов страны планируется организация опытного производства рекламно-информационных систем различного назначения (перечень представлен ниже), являющегося основой для дальнейшего развития инновационного кластера «Электроника на квазибиологической основе», причем при организации производства максимально использованы современные тренды IT-моды, позволяющее обеспечить самофинансирование.

Перечень планируемых к выпуску изделий:

- рекламно-бытовые осветительные системы нового типа, основанные на использовании пленок, содержащих иммерсированные наночастицы («светящиеся обои»);
- поясные ремни, обладающие встроенной цветодинамической системой;
- рекламная система на основе светорассеивающих элементах (один из экземпляров находится на эксплуатационных испытаниях в АУЭС).
- одежда с цветодинамическими элементами
- цветодинамические рекламные значки
- цветодинамические ювелирные изделия
- цветодинамические системы для шоу-программ, фестивалей и т.д., включая программное обеспечение к ним.

Этот пример, несмотря на кажущуюся скромность, демонстрирует, насколько в действительности велик научный потенциал нашей страны. Авторы сумели очень быстро – и при незначительных на общем фоне финансовых вложениях – добиться впечатляющих результатов за счет одной только консолидации усилий, соединив потенциал химиков и специалистов в области радиотехники в направлении на товар, пользующийся повышенным спросом на мировом рынке.

Список литературы:

- 1 Vapnik V.N. The Nature of Statistical Learning Theory. - Springer, 1995. – 171 p.
- 2 Аманжол И. Нанотехнология в Казахстане: PR-акция или спасательный круг для экономики? // Деловая неделя. 43(871), 13 ноября 2009 г. С.6.
- 3 Дежина И.Г. Государственное регулирование науки в России. - М.: Магистр, 2008. – 430 с.
- 4 Переслегин С.Б. Самоучитель игры на мировой шахматной доске. - М.- СПб., 2006. - 619 с.

Мухатаева Қ., Бақраденова А.
КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ БАЛАЛАРДЫ АНА ТІЛІНЕ БАУЛУ

«Біреулер бар – бойында бір шөкім таланты болса соны айғай салып, адақтап жұртқа паш етуге әзір тұрады... Рас, Ондай өзін-өзі насихаттайтын адамдар тез жанып, тез сөнетіне куә болып жүрміз де... Біреулер бар табиғат үйіп-төгіп берген талантты бола тұрса да, өзін тым қарапайым, тыс салқынқанды ұстап, көрермен көзіне орынсыз көріне бермейді. Өйте берсе мезі қыларын, айнытып аларын біледі. Сондықтан да олар текті өнердің кербез, табиғи тәкаппарлығын әмәнда бабында сақтап қалмақ. Ендеше олар шығар ұшпақ халықтың жүрегі болмақ. Олар асықпай басып, алысқа шабады, дара озып дарқан сахнаның саңлағына айналады» [1,23]. Өмірден ерте озған танымал публицист, талантты жазушы Оралхан Бөкейдің осы ой-тұжырымдары балалар жүрегінен орын алған қазақ балалар жазушыларына да арналғандай.

Кезінде шырылдап балаларға арнап, алғашқы туындылар жазған, халық ауыз әдебиетіндегі кіші-гірім үлгілерден кейін қазақ балалар жырларының керегесін тұрғызған М.Жұмабаев, І.Жансүгіров, С.Сейфуллин, Ө.Тұрманжанов, Қ.Мырзалиевтер, бөбек деп өбектеп өткен, мектепке дейінгілерге жарасымды жырларын қалдырған Ж.Смақов, М.Жаманбалинов, Ә.Дүйсенбиев, Ж. Әбдірешев, Ө. Ақыпбековтер, бүгінгі шағына дейін жырлары балаларға жеткізіліп жатқан М. Әлімбаев, Ө.Табылдыевтер жайлы да осыны айтуға болады.

Қазір ақпараттар ағыл-тегіл заман. Балалар компьютер, видеожазба ақпараттарынан ажырамайды. Солай бола тұра, сәбилердің балабақша жасынан ақжүрек ақындарын әлі де танымай келе жатқаны ащы шындық.

Талантты жастарды жөрегінен әлди жырмен сусындатқан халықтық дәстүр азайып кетті. Үлкендер тарапынан да тәрбиелік мәні ерекше жауһар жырлар, ертегілер естілуден қалған. Барымызды балабақшада, мектептерде балаларға жас кезінен жаттатып, мәпелеп айтқызып, сақтап келе жатырмыз ба? Гәп сонда. Балалар жазушыларына да соны айта аламыз. Балалармен сырласып, жырласып жүріп олар өз оқырмандарынан адасып, ажырап бара жатқандай көрінеді кейде бізге. Бұл жайында зерттеушілер не дейді?

«Балаларға жазып жүрген ақындарымыздың бәрі бірдей көпшілікке таныс емес. Мұнда кінә екі жақты. Біріншіден, балалар әдебиеті өкілін танып, бағалау, еңбегін қуалай оқу жағы жеткіліксіз. Тіпті балалардың жан дүниесіне қызықпаушылық, балалар әдебиетіне немқұрайлықтың түптің түбінде жалпы әдебиеттің дамуына, ұлттық болмысымызға кедергі болатынын біле тұра, балалар әдебиетін үлкен әдебиет деп қарамаймыз. Балалар жазушыларын мойындай бермейтініміз де сондықтан. Екіншіден, балалар қаламгерлерінің өздері де бұған кінәлі. «Өздері» дегеніміз, бүлдіршіндер қызығын өз қызығына балаған азғантай ақ жүрек таланттылар емес. Үлкен талапқа жарамайтын, творчестволық мүмкіндігі төмен ақындар балалар әдебиетінде еңбектенуге тиіс деген теріс ұғым бар бізде.»- деп өзінің «Мейірім шуағы» деп аталатын сын еңбегінде сонау 1980-жылдары Қ.Ергөбеков ашық жазған болатын [1,24].

Содан бері қанша жыл өтті біздің балалар қай ақынды біледі, қандай ертегілерді сүйіп тындайды деген сұраққа келгенде тамағымызға тас тығылатындай болатыны өтірік емес. Шындық нәрсе мектепке дейінгі мекемелерде де «жаңа технологиялар» үрдісімен оқу-ойын-сабақ дәстүрлері жаңғыртылып, жаңа бағыттағы технологиялық карталар ұсынылуда. Нақты айтқанда, «Әлеуметтік білім» саласы бойынша экология, қоршаған ортамен таныстыру; денсаулық саласы бойынша өзін-өзі тану, валеология мәселелері; «Шығармашылық» саласы бойынша қол машықтарын жетілдіретін қолаңбегі, сурет, жапсыру; «Таным» саласынан математикаға; «Қатынас» саласы бойынша тіл дамыту, көркем шығармамен таныстыруға бағытталған оқу іс-әрекеттері ұйымдастырылады. Бірақ ескерілмей келе жатқан мәселе: осы әрекеттердің (ойын, демалыс, серуен) қай-қайсысы ұйымдастырылса да, қазақ қанына жақын поэзиялық ырғаққа құрылған көркем сөзбен демеліп ұйымдастырылмауы. Нақты айтқанда, балалармен сабақтан тыс өткізілетін серуен-саяхаттар мен мерекелік шаралардың барлығы дерлік баланың жан дүниесіне поэтикалық стильде жететіндей өткізіле ме, бала тәніне де, жанына да рухани күш болатынын ескеріп келеміз бе? Бұл мақалада осы жайында ой бөлісуді қажет деп есептейміз.

Қазақ баласының сүйікті ақынын таныта алмай келеміз. Бірақ бүгінгі озық технологиямен тәрбиеленетін бала көбінесе техника тілінде ойнайды. Қала баласының бойында ата-бабамыздың мінсе көлігі, кісе киімі, ішіп-жесе тағамы болған төрт түліктің ерекшеліктерін білмей қалу қаупі тұр. Ал оларды көз алдына елестете суреттеген кешегі алдыңғы толқын ақындардың, балаларға жыр арнауға бүгінгі жеткен деңгейіне үлкен үлес қосқан кейінгі балалар ақындарының бала тілді, бал тілді шығармаларын балалар түгілі тәрбиешілеріміз біле ме екен? Осы «азғантай ақжүректілер» қатарындағы ақындарымыздың шығармалары мектепке дейінгі бағдарламаларда өз орнында жиі көрінбейтіндігі бізді алаңдатады. «Әйбат бала» деген мына өлеңді оқып көрелікші:

Қандай жақсы бала өзі,
Үстінде жоқ кір сатпақ.
Айта қойшы, қане енді
Біздерге арнап бір тақпақ.
Деп қонақтар жиналып,
Ортаға алды Серікті.
Қалталардан сый алып,

Шоколад та беріпті.
Қойыпты олар құр мақтап,
Жаттамапты бір тақпақ.
Жаттатпаған бір тақпақ
Мамасы тұр қипақтап [2].

Өлең авторы—Ескен Елубаев. Мазмұнындағы ой –бәрімізді ойландыруы керек сияқты. Сонау ХХ ғасырдың басында Мағжан Жұмабаев қазақ баласын бағалап, оның математика, жағрафиядан гөрі кең сахара даласының кеңдігіндей кең тілімен жеткізілетін поэзиясына жүйрік екенін, бала тілінің жетілісін поэзияға негіздей зерттеген К.Чуковский баланың поэзия тілімен туылып, проза тіліне біртіндеп өтетінін айтқан.

Дегенмен де ауызды құр шөппен сүртуге болмас. Осы олқылықтың орнын толтыруды ойластырып, Мұзафар Әлімбаев, Мүбәрак Жаманбаинов, Есентай Ерботин және республика радиосынан мектепке дейінгі сәбилерге мейірімге толы өлеңдерін, тәрбиелік тақпақ-жаттамақтарын көзі тірісінде жаттатып кеткен, ертегі-мысалдарының сырына, әуенді жырына 60-70 жылдар балаларының құлақ құрышын қандырған Жақан Смақовтардың мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерге арналған туындыларын зерттеу жобалары қолға алынып келеді. Нәтижесі де жоқ емес. Балалармен көркем шығарма оқу туралы «Кітап-білім бұлағы» атты оқу-әдістемелік кітабы [3], қара Ертістің бойын балалармен бірге жағалап, балығын бірге ауласқан, орман-тоғайының жеміс-жидегін бірге тамашаласқан балалар ақыны Мүбәрак Жаманбаинов шығармашылығы туралы монографиялық еңбек жазылды [4], балабақшалар мен бастауыш сынып оқушыларына арналып «Поэзиялық шығармалар тіліне лингвистикалық-стилистикалық талдау» оқу құралы мен балаларға арналған суретті кітапшалар шығарылды [5]. Бұл сөз етіп отырғанымыз әрине, теңікте құйылған тамшыдай ғана десек те болады.

60-80 жылдар арасындағы поэзиялық туындылардың балалардың жас ерекшеліктеріне қарай берілуін тақырып, сюжет, танымдық-тағылымдық ықпалы жағынан сараптап талдаған кандидаттық диссертациялар да баршылық [6,7]. Зерттелу бар, таңдаулы жыр-өлеңдер бар, десек тағы әдісі-тәсілі аудиалды, аудиовизуалды жүйеде таралымы, бала жетілісімен біте қайнасуы жетіспей жатқандықтан, бала ақынын танымайды, сол себепті өзге ел теледидарларын аралайды, жасыраны жоқ, орыс-ағылшын тілдеріндегі өлең-жырларға сәби шақтан әуес, бала шақтан жақын болып тұр.

Осылардың бәрін ескере келе, бүгінгі күннен қалдырмай, күн тәртібіне қоятын мәселелер аз емес болып тұр.

- Біріншіден, балалар өздерінің өміріне жақын жыр-өлеңдер жазған ақындарды танып өсуі үшін, баспадан олардың портреттерін әр жасқа лайықты шығармаларына берілген түсініктемелерімен, суреттерімен түрлі-түсті етіп шығара бастау;

- Екіншіден, танымал балалар әдебиеті классиктерінің туындыларын балабақшаның әр саладағы білім бағдарламалары тақырыптарына сәйкестендіре, жеңілден ауырға ұстанымымен енгізуді қарастыру;

- Үшіншіден, әсіресе қатысым білім саласындағы көркем әдебиетпен таныстыру, тіл дамыту, сауат ашу сабақтарында ақындардың, мысалдар мен ертегі авторларының балаға эстетикалық тәрбие беретін шығармаларын алуан түрлі әдіс-тәсілдермен (жаттату, өлеңді талдау, мазмұнын қайталап айту, үзінді жаттап, рөлде ойнау, контаминация жасау) жүйелі түрде қабылдату;

- Төртіншіден, әуенді, сазды өлеңдерді, ертегілерді ойын-сауықта, мереке-ертеңгіліктерде балаларға жекелей, жаппай айтылуын жиі жүзеге асырып отыру;

- Бесіншіден, балалардың қызығушылығын тудыратын суретті кітапшаларды көпшілік болып шығарудың жолдарын қарастыру, бұл істі балабақша, ата-ана және мектеп болып қолға алу, яғни кітап шығару ісінде материалдық тұрғыда демеушілер іздестіру жұмыстарын бастау.

- Тілге баулудың түпкі мақсаты –балаларды жұрт алдында қысылмай-қымтырылмай байланыстырып сөйлеуге үйрету. Ұялшақ, қыңыр балалар көбінесе үндемей құтылуды жөн көреді. Әсіресе ана тілінде еркін сөйлеуге әлі де сенбейтін балалардың қазақша сөйлеу тілі әдеби викторина, жұмбақ жасыру-шешу, тақпақты мәнерлеп оқу жарыстарында қалыптасып, дами түспек. Мерекелік сценарийлер кезінде сөйлемейтін балаларды сөйлейтіндей жағдаяттар туғызу: олардың топта өз қатарластарының, өз ата-анасы, топ тәрбиешілерінің алдында біртіндеп сөйлетіп, өз ойын айтуға мүмкіндік жасау; оларды біртіндеп сахналық көрініске шығару; мерейтойлық әдеби ертеңгілік арқылы балалар жатқа білетін өлеңдерінің авторларымен таныстыру: «Мұзафар ата кітаптары», «Жақан Смақов біздің сүйікті ақынымыз!», «Мүбәрак ата табиғатпен бірге», «Отан алдында борышын өтеген Өтепберген ақын» атты мерекелік әдеби шаралар ұйымдастыру тиімді болмақ.

Сөз соңында, десек тағы, бала бағбандары бірлесе, «қазақ баласы даласының кеңдігіндей кең тілімен жеткізілетін поэзиясына жүйрік екенін» дәлелдей алады деп ойлаймыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ергөбеков Қ. Мейірім шуағы. - Алматы: Жазушы, 1985. - 83 б.
2. Ескен Елубаев. Балабақша. Алматы: Жалын, 1981.-158 б.
3. Бақраденова А.Б. «Кітап-білім бұлағы» (Балалармен көркем мәтін оқу), Павлодар: «ЭКО»баспасы, 1999.-127 б.
4. Бақраденова А. Мүбәрак Жаманбаинов : Өмірі, шығармашылығы, тілдік ерекшеліктері.- Павлодар: ЭКО, 2012.-185 б.
5. Бақраденова А.Б. Поэзиялық шығармалар тіліне лингвистикалық-стилистикалық талдау.- Павлодар:С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті баспасы, 2002.-85 б.

6. Нұғыбаева К. Детская литература Казахстана 1970-80 гг. (Развитие, нравственная проблематика, язык.) Автореферат, Алматы, 1984.

7. Қапасова Б. Қазақ балалар лирикасы. – Астана, 2000.-119 б.

Мұқаметханұлы Н., Түргенбай А.А.

2+2 БАҒДАРЛАМАСЫ: ТИІМДІЛІГІ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ (ҚАЗҰУ-ЛАНЬЧЖОУ УНИВЕРСИТЕТІ ТӘЖІРИБЕСІ МЫСАЛЫНДА).

Саяси интеграция мен экономикалық үдерістер нәтижесінде дамыған жоғары білім мен бизнесті интернационализациялау «қос дипломды», «2+2» және «1+1» бағдарламалары секілді, түрлі формадағы бірлескен оқу бағдарламаларының пайда болуына түрткі болды. Мұндай бағдарламалардың пайда болуы белгілі бір деңгейде мүмкіндіктер беріп, пайда мен тәуекелдерге жетелегенімен, кедергілерсіз болады дей алмаймыз. Осындай бағдарламалар жоғары оқу орындарының білім беру траекториясын өзгертіп, әрі оқу бағдарламалары мен курстар нәтижелеріне ықпал ете алады. Бірлескен бағдарламалар - тек білім беру саласына ғана емес, жалпы білім беру жүйесіне өзгеріс әкелген жаңалық. Ол ЖОО-ның ішкі білім беру саласын халықаралық деңгейде бағалауына мүмкіндік береді. Осыдан білім ордасы ішкі және сыртқы нарықта, яғни, қазақстандық студенттер мен шетелдік студенттердің арасында да беделге ие болады.

Бірлескен білім беру бағдарламалары бұрынғысынша әлемнің жетекші жоғарғы білім беру мекемелері үшін және Болон үдерісіне қатысушы елдердің білім саласындағы қатты қызығушылық танытатын басты бағыттарының бірі. Осындай бағдарламалардың санының артуы еліміздің Болон үдерісіндегі алға жылжуының көрнекіліктерінің бірі болып саналады. Сондықтан да, бүгінгі таңдағы университетіміздің бәсекеге қабылетті мамандар дайындауда осы мәселеге ерекше көңіл бөліп, бағдарламалар саны мен сапасын аттыруға жоғары талап қойып отыр.

Және де қосдипломды бағдарлама мәселесі бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі ретінде күн тәртібіне қойылып, осындай конференциялар мен семинарларда жиі талқыланады.

Біз алдымен, «бірлескен бағдарламалар» түсінігіне тоқталсақ, ол- серіктес университетпен бірлесе отырып, қосдипломды бағдарламаны жүзеге асыру, нәтижесі ретінде, осы оқу бағдарламасы бойынша білім алған студентке екі университеттің де бакалавр дәрежесі көрсетілген диплом беру. Бірақ, біздің университет тәжірибесінде қосдипломды білім беру бағдарламалары бакалавриаттан гөрі, магистрлік деңгейде көп ұсынылған.

Жалпы мұндай бағдарламаларды дайындау мен оқу үдерісіне енгізудің өзіндік тәртібі бар: бағдарламаны дайындау мен жүзеге асырудың нақты қадамдарын реттестіру; бірлескен оқу бағдарламаларының сапасын қамтамасыз етудің түрлі жолдарын қарастыру; екі университеттің «5B021016- шетел филологиясы» мамандығы бойынша Негізгі оқу жоспарын құрастыру; білім беру бағдарламасының жүзеге асырылуын бақылау мен осы бағдарламалар нәтижесін екіжақты мойындалуын қадағалау.

Сондай-ақ мұндай бағдарламаларды ұсыну, дайындау, жүзеге асыру үлкен кәсібилікті қажет етеді. Олай болмаған жағдайда, күтілетін нәтижеге қол жеткізе алмаймыз, артықшылықтарды көре алмаймыз. Осы жағдай бірлескен бағдарламаларға қол жеткізуге ұзақ уақытты талап етеді, болмаса қол қойылғаннан кейін түрлі себептермен жүзеге асыруда қиындықтар туындап, немесе сұранысқа ие болмай қалуы мүмкін. Мысалы, Қытайтану кафедрасында 2011 жылдан бастап қолға алған ҚХР-ның Ланьчжоу университетімен «Қытай тілі» мамандығы бойынша бакалаврларды бірлесе дайындау бойынша қосдипломды бағдарламаға тек 2013 жылы қол қойылып, 2015 жылдан бастап біздің «5B021000- шетел филологиясы» мамандығының студенттері осы бағдарлама негізінде Ланьчжоу университетінде білім алуда.

2015 жылғы қол қойылған әл-Фараби атындағы ҚазҰУ мен Ланьчжоу университетінің «Қытай тілі» мамандығы (бакалавриат) бойынша бірлесе студент дайындау Келісімінде» студент ҚазҰУ-ға оқу ақысының 10 пайызын, ал Ланьчжоу университетіне екі жылдың толық оқу ақысын төлейді деп көрсетілген. Осы келісімшарттың негізінде үш жақты келісімге қол қойылды.

Қазіргі жағдайда ең күрделі, шешімін таба алмай отырған мәселелердің бірі қаржы мәселесі. Біздің тәжірибемізде, оқу ақысы толықтай студенттің өзінің қалтасынан жұмсалып отыр. Бұл біздің студенттеріміздің екі жаққа да толықтай оқу қаржысын төлеу қабілетінің болмағандығынан, ұсынылып отырған бірқатар бағдарламалардан бас тартуымызға итермелеп отыр. Біздің студенттер экономикалық қаржы дағдарысына байланысты екі жаққа да оқу ақысын толық төлеуге қабілетті емес. Осы мәселені шешуде университет басшылығы тарапынан қолдау көрсетілсе жақсы болар еді. Алматы қаласындағы 2+2 бағдарламасы бойынша қытай тілі мамандарын дайындайтын өзге де ЖОО-да дұрыс шешімін тапқан. Атап айтсақ, Абылайхан ат. ҚазХҚ және ӘТУ қытай филологиясы және аударма кафедрасында аталған бағдарлама негізінде білім алып жатқан студенттер оқу ақысын тек бір университетке ғана, яғни, 1-2 курстың оқу ақысын Абылайхан ат. ҚазХҚ және ӘТУ-ге төлесе, келесі 2 жылдың оқу ақысын серіктес университетке төлейді. Оқу ақысының мәселесі осындай жолмен шешіледі. Осы тәжірибе негізінде, толық оқу ақысын емес, кем дегенде 10-20 пайызын төлеу жағын қарастырсақ барлығына тиімді болар еді.

Екінші бір күрделі мәселе Негізгі оқу бағдарламасында. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ –дың «5B021000- шетел филологиясы» мамандығы бойынша Негізгі оқу жоспарында студенттің 1 және 2 курста оқитын пәндерінің басым көпшілігі Мемлекеттік міндетті модуль (11 кредит), Әлеуметтік – коммуникативті модуль (4 кредит), Жаратылыстану-ғылыми (STEM) модулі – 6 кредит, Пәнаралық модуль – (8 кредит) беріледі. Базалық кәсіби

модульдерге берілетін кредит саны аз болғандықтан, студенттің қытай тілінің деңгейі өте төмен. Олар Ланьчжоу университетінде барғанда қытайлық студенттермен қатар бір топта білім алуына тілдік деңгейінің төмендігі көп кедергі келтіреді, студенттерге үлкен психологиялық, моральдық тұрғыдан да қысым болды. Дегенмен, осы мәселеде Ланьчжоу университеті түсіністік танытып, біздің студенттерге қосымша, тегін қытай тілінен сабақ өткізді. Бұл Ланьчжоу университетінің халықаралық білім кеңістігінде тәжірибелі екендігінің көрінісі.

Сондықтан да, осы 2+2 бағдарламасы бойынша білім алушыларға арналған Негізі оқу жоспарында жоғарыда аталған модульдерді қайта қарауды ұсынамыз.

Қорыта келгенде, қазіргі таңда алғашқы кезеңдегідей емес, осындай бірлескен білім беру бағдарламаларына деген студенттер тарапынан қызығушылық жыл өткен сайын артып келуде. Дегенмен, осы аталған негізі мәселелер өз шешімін таппаса, бұл бағдарламаның өміршеңдігіне күмән бар.

Мұсатаев С.

ЕУРАЗИЯЛЫҚ БІРТҰТАС БІЛІМ-ҒЫЛЫМ КЕҢІСТІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЖЕЛІЛІК ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Еуразиялық экономикалық одақ (бұдан ары қарай – ЕАЭО) ауқымындағы интеграциялық байланыстардың нығаюы өз кезегінде білім беру, интеллектуалдық және гуманитарлық салалардағы ортақ кеңістікті қалыптастыру мен дамыту қажеттілігін туындатып отыр. Экономикалық қауымдастық, кедендік одақ, ортақ экономикалық кеңістік сатыларынан өтіп, экономикалық одақ деңгейіне дейін көтерілген ЕАЭО орнықты дамуы үшін біртұтас интеллектуалдық инфрақұрылымы болуы қажет. Бұл тұрғыда шешімін күтіп отырған өзекті мәселелер көп: ЕАЭО мүше елдердің ғылыми қауымдастықтарының бытыраңқы өмір сүруі, экономикалық одақтас елдердің ғылыми саладағы ынтымақтастығының нашар болуы, ғылым мен білім салаларындағы реформалардың әр-түрлілігі, ғылым мен өндірістің арасындағы байланыстың дамымауы т.б. жетерлік.

Евро Одақта ғылыми ынтымақтастық дұрыс жолға қойылған, Еуропаның ғылыми-зерттеу инфрақұрылымдары бір ұйымға біріккен. Бұл ұйым – Еуропалық зерттеу кеңесі (The European Research Council (ERC), интернет-сайты: <https://erc.europa.eu/>). Сонымен қатар, Ғылыми зерттеулер мен технологиялар жөніндегі Еуропалық Одақтың рамалық бағдарламалары, Еуропалық зерттеу кеңістігі (European Research Area (ERA), интернет-сайты: http://ec.europa.eu/research/era/index_en.htm), «Көкжиек-2020» сияқты ғылыми-зерттеу бағытындағы қосымша интеграциялық жобалар бар. Еуропалық зерттеу кеңесінің өзіндік ережелері бар, еуропалық ғалымдар мен ғылыми мекемелердің қызметін үйлестіреді, қаржыландырады және қолдау көрсетіп отырады.

ЕАЭО ауқымында ғылыми қауымдастықты ұйыстырып, еуразиялық ғылыми консолидацияны жүзеге асыратын осындай ұйым құрылуы қажет. Тағы бір маңызды мәселе – ЕАЭО шеңберінде біртұтас ғылыми-техникалық саясат жүргізілуі. ЕАЭО мүше елдер үшін ортақ ғылыми-техникалық саясаттың жүзеге асуы өз кезегінде одақтық экономиканы құрылымдық қайта құруға, еңбек өнімділігін арттыруға, мүше-мемлекеттердің ұлттық экономикаларының бір-бірін толықтыруы мен үйлесімді қызмет етуіне, бәсекеге қабілетті тауарлардың көптеп өндірілуіне игі ықпал етері сөзсіз. ЕАЭО аясындағы ортақ білім беру мен ғылыми кеңістіктің нәтижелі болуы, ғылыми-техникалық ынтымақтастықтың тиімділігі қаржы мәселесіне тікелей байланысты. Ең алдымен, мүше-мемлекеттер деңгейінде ғылыми зерттеулер мен технологиялық шешімдерге деген сұраныстың болуына, мемлекеттер тарапынан тапсырыстар жасалуына, арнайы гранттардың бөлінуіне, патенттеу мен лицензиялаудың, өндіріс пен тәжірибеге дер кезінде ендірілуі дұрыс жолға қойылуына тікелей байланысты.

Адамзаттың қазіргі кезеңдегі даму факторларының бірі интеграция (ықпалдасу) болса, бұл процесс дезинтеграциямен, ескінің тарауы – жаңаның пайда болумен, ескі интеграциялық құрылымдардың ыдырап - жаңа экономикалық, саяси, әскери және басқа да одақтардың тууымен алмасып отырады. Жаһандану жағдайында интеграция позитивті үрдіс саналады. Регионализация және ғаламдану - бұл бір-бірлеріне параллель процестер. Ал аймақтар - глобалді, яғни жаһанды экономиканың кірпіштері сияқты Регионализация және ғаламдану - бұл бір-бірлеріне параллель процестер. Ал аймақтар - глобалді, яғни жаһанды экономиканың кірпіштері сияқты.

Адамзаттың өзіндік тарихы яғни, шағын жалпылықтан неғұрлым ірілеуге, оқшауланғаннан гөрі неғұрлым өзара тәуелділікке негізделген кезекті интеграциялық эволюция ретінде қарастыруға болады. Осы үдерістер қазіргі күшіндегі халықаралық құқық аясындағы негізін қалайтын қағидалардың бірі ретінде БҰҰ Жарғысында көрініс тапқан және Біріккен Ұлттар Ұйымының 1970 жылғы 24 қазандағы құжатпен қабылданған Жарғысына сәйкес мемлекеттердің арасындағы достық қатынастар мен ынтымақтастыққа қатысты халықаралық құқықтардың қағидалары туралы Декларацияда толық айтылған. Аталған құжатқа сәйкес, «Мемлекеттер бір-бірімен, олардың саяси, экономикалық және әлеуметтік жүйелерінің айырмашылықтарына, түрлі аядағы мемлекетаралық қатынастарына қарамастан, халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау және халықаралық экономикалық тұрақтылыққа жәрдемдесу мен өрлеуіне, халықтың ортақ әл-ауқатына сәйкес ынтымақтасуы қажет» [1]. Аймақтық бірігулер мемлекеттердің ынтымақтастығы мақсаттарына сәйкес құрылады және жеке мемлекетке қарағанда ғаламдану үрдісіне сәйкес жылдам дамиды, әрі өмір сүре білетін, сонымен қатар бәсекеге түсе алатын адамзат ізденісіндегі детерминирленген логикалық құбылыс болып табылады.

Еуразияшылдық – халықтардың бірлігі, ол – басты мұрат ретінде адам мәдениетінің екі жағының тұтастығы, Шығыс пен Батыс қуаттарының бірігуі. 2006 жылдың 26 мамырында Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-де «Экономика біліміне инновация және ғылым арқылы» атты өзінің дәрісінде Елбасы Н.Ә. Назарбаев былай деді: «Еуразиялық идея теория секілді өткен ғасырда туды. Бірақ, еуразиялық идея тәжірибе жүзінде осы ғасырда жүзеге асады. Еуразияшылдық – ХХ ғасырдың басты идеялардың бірі. Мұны өздеріңіз түсініп, көретін боласыздар. Еуразиялық идеяның Қазақстан инициативасы негізінде орындалған үш басты көрінісі – ЕурАзЭҚ, АӨСШК және ШЫҰ. Және бұл үш ұйым мызғымас Орталық, Біріккен Еуразиялық Идеяның тәжірибелік келбеті» [2].

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде өткізген “Қазақстан дағдарыстан кейінгі әлемде: болашаққа интеллектуалды ұмтылыс” атты дәрісінде Қазақстанның нақты бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететін аса маңызды құралы ретінде экономикалық және қоғамдық модернизацияның сұраныстарына сәйкес келетін “Интеллектуалды ұлт-2020” атты жобаны іске асыру отандық білім дамуының басым бағыты болып табылады деп атап көрсеткен еді. Осы ретте Елбасымыздың дәрісі – ақыл-ой өресін биіктететін, өңірлік және халықаралық өрісті кеңейтетін тағылымды дәріс. Өйткені, білім экономикасы әрқашан қоғамның дамуын анықтайтын көрсеткіш болып табылады. Қоғамның дамуы – нарықтық қатынастарды дамыту және білімді өркендету секілді екі факторға тәуелді. Білім экономикасында екі үдеріс қатар жүріп отырады: бірінші, іргелі ғылым бірнеше орталықтарда шоғырланады; екінші, қолданбалы білім, оны пайдалану әлемге тез арада таралады.

Білім экономикасы жалпы елдің және жекелеген орнықты компаниялардың білім күшімен қаншалықты жұмыс істей алатынын және оны қалай басқара алатындығын білдіреді. Білімді басқару дегеніміз – білімді құру, сақтау, дамыту, сату іскерліктерінің жиынтығы.

Білім арқылы жұмыс істеу технологиясы үш бағытта жүреді:

- білімді жинау, сақтау және одан пайда түсіру;
- білімді жинау, талдау және жауапкершілік аумақтарын бөлу жүйесін құру;
- басым бағыттар бойынша компаниялардың білімін дамыту.

Білімді құнттау, сапасын арттыру, бағалау – ЕАЭО мүше елдерінің жоғары мектептерінің күн тәртібіндегі көкейкесті міндеті. Инновациялар мен оқу-білімді жетілдіру арқылы білім экономикасына қол жеткізу үшін бәсекеге қабілеттілік белгісін (критерий) анықтау қажет. Ғылыми мекемелерді, ғылыми зерттеулерді жүйелі басқару – жаңа кезеңнің қажетті шарты. Сондықтан да ЕАЭО жоғары оқу орындарының алдында тұрған міндет – бәсекеге қабілеттіліктің басты белгісі ретінде дамыған білім экономикасына қол жеткізу.

Қазақстанның Президенті Нұрсұлтан Назарбаев Еуразиялық мәдени-гуманитарлық ынтымақтастықты дамыта түсудің бірқатар бағыттарын нақтылап көрсетті. Атап айтқанда, инновациялық дамуға көшу, бірыңғай еуразиялық білім беру кеңістігін құру, жастармен жұмыс, мәдени және тілдік әр-алуандықтың ортақ құндылықтары негізінде бірыңғай еуразиялық сәйкестікті қалыптастыру, азаматтардың бір жерден екінші жерге қатынау еркіндігін барынша орайластырып отыру. Елбасы идеясымен ауқымды жұмыс істеп келе жатқан бұл құрылым, әсіресе, әр мемлекеттің зиялы қауым өкілдерінің басын біріктіруге келелі жұмыстар атқаруда. Соның ішінде Қазақстан Басшысының идеясымен өмірге келген Ғалымдардың Еуразиялық клубының және Жоғары білім беру көшбасшыларының Еуразиялық форумының жөні бөлек. Ал Еуразиялық медиа-форум мен Еуразиялық академиялық телевидение және радио ТМД елдерінің қайраткерлерімен кездесу ұйымдастыруды жақсы жолға қойған. Сонымен қатар, ғалымдарды қолдау мақсатында 2010 жылды ТМД бойынша Ғылым және инновация жылы деп жарияланғанын да айта кеткеніміз жөн болар. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 11 ақпандағы № 114 қаулысымен «Еуразиялық экономикалық қоғамдастықта білім, ғылыми дәрежелер мен ғылыми атақтар туралы құжаттарды өзара тану және олардың баламалылығы туралы» келісімнің жобасы мақұлданды [3].

Ал «Еуразиялық экономикалық қоғамдастыққа мүше мемлекеттердің білім беру саласындағы ынтымақтастығы туралы келісім Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 19 шілдедегі № 735 Қаулысымен мақұлданды. Тараптар өз мемлекеттерінің заңнамаларына сәйкес ЕурАзЭҚ-тың жалпы білім беру кеңістігін құруға бағытталған білім беру саласындағы ынтымақтастықты біртіндеп кеңейту жөніндегі келісілген шараларды жүзеге асырады, сондай-ақ ЕурАзЭҚ-қа мүше мемлекеттерде жүргізілетін білім беру саласындағы реформалар мәселелері бойынша тәжірибе және ақпарат алмасады.

Қазіргі таңда еуразиялық кеңістік аясында білім беру саласындағы жемісті жобалар арасында Тәуелсіз мемлекеттер достастығының (ТМД) Желілік Университеттері және Шанхай ынтымақтастық ұйымының (ШЫҰ) Желілік Университеттері, Славян университеттері. Олардың қызметі посткеңестік кеңістікте ортақ білім кеңістігін құруға, академиялық ұтқырлықты дамытуға, мамандар дайындау саласында ТМД елдері арасында ынтымақтастықты нығайтуға, жас зерттеушілермен алмасуға әрекеттесуге бағытталған. ЕАЭО елдерінің барлығы іш жүзінде Болон үдерісіне қатысуына ынталарын білдірген, ол арқылы өздерінің жоғары білім жүйелерін әлемдік стандарттарға жақындастыруға мүмкіндік. Еуропалық білім жүйесіне бағдар ұстануға және өтуге қатысты ғылыми-педагогикалық қауымдастықтың кейбір өкілдері айтарлықтай күмәнмен қарап, бұл құбылыс барлық посткеңестік кеңістікте тұрақты тенденцияға айналды. Болон үдерісіне қатысудың өзіндік жағымды жақтары бар, егер оны дұрыс пайдалана білсе ЕАЭО территориясында ортақ білім кеңістігін дамытуда жағымды рөл ойнайтыны күмәнсіз.

Сонымен қатар, бір уақытта ресейлік және қазақстандық білім бойынша қос дипломдар алу тәжірибесі әлсіз дамуда, алайда бұндай тәжірибе орынды және тиімді. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде

аталмыш тәжірибе жүзеге асырылуда, қос диплом бағдарламалары «Дубна» табиғат, қоғам және адам халықаралық университетімен («Ядролық физика» Бакалавриат/Магистратура), Томск Политехникалық Университетімен («Заттың конденсациялық жағдай физикасы»), ТМД желілік университетінің шеңберінде: Ресей халықтар достастығы университетімен, Санкт-Петербург мемлекеттік халықаралық институтымен, Новосибирск мемлекеттік университетімен, Орал федералдық университетімен, Мәскеу мемлекеттік халықаралық қатынастар институтымен («Экономика», «Заң», «Филология», «Халықаралық қатынастар» мамандықтары бойынша) жүзеге асырылуда. Қазіргі кездегі және кеңес кезеңіндегі оқу көші-қонымен байланысты қиыншылықтардың басты себебі – тым орталықтануы, аса бюрократиялығы және аса әкімшілігі. Сонымен қатар, еуразиялық жоғары оқу орындарының автономдық құқықтарының жеткіліксіздігі, материалдық-техникалық негізінің әлсіздігі, заманауи лабораториялардың және азаматтардың жайлы және қауіпсіз өмір сүруіне қажетті кампустардың жоқтығы тағы қосылады.

Қазақстандық студенттер үшін, әсіресе этникалық қазақтар үшін ЕАЭО, оның ішінде Ресейдің жоғары оқу орындарын таңдау кезінде жағымсыз факторлардың қатары жиыны қомақты, олардың қатарында: ксенофобия деңгейінің жоғарылығы, құқық қорғау органдарының дәрежі қылықтары, қоғамдық қауіпсіздік деңгейінің жалпы төмен деңгейі. Осының барлығы ресейліктердің қоғамдық санасында қалыптасқан көші-қон қорқынышының сипатын көрсетеді және мемлекет туралы жағымсыз әсер қалдырады. Алайда қоғамдық ортада ресейлік білімнің сапасының жоғарылығы жөніндегі қалыптасқан пікір күмән тудырмайды. Ресейді таңдағанда оқу орыны ретінде қазақстандық абитуриенттер дәстүрлі түрде Мәскеу және Санкт-Петербургтің жоғарғы оқу орындарында білім алуды қалайды. Басқа қалалардың арасында, Қазақстанның шекарасына жақын орналасқан Новосибирск, Омск, Барнаул, Томск, Самара қалаларында, Поволжьеңің университеттік орталықтарында оқуға барады [4]. Қазақстандық этникалық орыстар Ресей Федерациясында оқуды Қазақстан Республикасынан кету мүмкіндігі ретінде қарастырады. Қазақ ұлтты оқуға түсушілерді сонымен бірге жергілікті биліктің қазақ диаспорасымен өзара қарым-қатынасы туралы, олар оқығысы келетін қалаларда қазақ мәдени орталықтарының бар немесе жоқтығы қызықтырады. Егер осындай орталықтар болса және егер жергілікті билік қазақ диаспорасымен жақсы ынтамтастықта болса қала қазақ-абитуриенттеріне тартымды болады, олардың осы қалаға бейімделуі оңай өтеді.

«Еуразия әлемі» пікір сайыс клубында бас қосқан саясаттанушылар, сарапшылар, журналистер бұл жолы одақ аясындағы елдердің білім сапасын назарға алды. Оның ішінде одақ аясындағы елдердің білім саласын интеграциялау мәселесі сөз болып, мамандар бұл тараптағы өз көзқарастарын ортаға салды. Zonakz.net интернет газетінің саяси шолушысы Владислав Юрицынның айтуынша Қазақстандағы білім беру саласының сапасын жақсарту өте ауыр, ал Еуразиялық одаққа мүше елдердің арасында дәл осы білім саласында өзара әріптестік орнату одан да қиын. «Неге десеңіздер, білім саласын өте ауыр интеграцияланады. Тіпті, атақты Болон процесінің өзіне Еуропадағы бірнеше белді жоғары оқу орны қол қоймай қойған. Себебі, оның нәтиже береріне күмәнмен қараған» деді Юрицын. Бұл тарапта пікір білдірген «Алмагест» консалтингтік компаниясының бас директоры Айдархан Құсайынов өз сөзінде: «Еуразиялық одақ аясында елдердің білім саласын интеграцияламау тұрып алдымен бұл қадамның қаншалықты нәтиже береріне назар аударғанымыз дұрыс» деді. Өз кезегінде «Литер» қоғамдық саяси газетінің саяси шолушысы Олег Сидоров: Дәл қазір біз ортақ еуразиялық диплом туралы айтып отырмыз. Бірақ, мұның мәнісі бар ма? Посткеңестік елдердегі коррупцияның әлі де жоғалмағанын ескерсек, оның қадірі қаншалықты болады? Отырысты түйіндеген Президенттің жанындағы Стратегиялық зерттеулер институтының ғылыми қызметкері Леся Каратаева: «Жалпы одақ аясындағы білімді ортақтастыру идеясы дұрыс па? Дәл қазіргі кезеңде бұл қисынсыз. Бұл арада біздің білім жүйеміздегі ерекшеліктерді назарға алу керек. Жақын арада Қазақстан үш тілді білім беру стандартына көшеді және біздің балаларға жүктелер мақсат пен міндет те бөлек болмақ» деді [5].

Еуразия кеңістігінде желілік халықаралық білім беруді ынталандыру үшін:

- білім беру жүйесіндегі ғылыми-техникалық инфрақұрылымды инвестициялау;
- Қазақстан Республикасымен халықаралық келісімдер жүйесін дамыту, яғни еуразия кеңістігіндегі дипломдардың мойындалуы;
- ақпараттық компаниялар көші-қон қорқынышына қарсы әрекеттер арқылы Еуразия кеңістігі елдерінде қазақстандық студенттер үшін толерантты өмір сүру ортасын құру және қолдау бойынша мемлекеттік шаралар;
- талантты қазақстандық абитуриенттерді гранттық жүйе енгізу арқылы қолдау;
- жоғары білім беру жүйесін мемлекетаралық қатынастарды нығайту тетігі ретінде және шетелдегі отандастарды қолдау үшін ерекше бағдарламалар құру арқылы қолдау, сонымен қатар, ЕАЭО мүше-елдеріндегі түрлі қайырымдылық қорлардың қаражатын тарту;
- Қазақстанда ЕАЭО ауқымында білім мен мәдениетті насихаттау үшін неміс, британ, аустралиялық, американдық бағдарламалар сияқты мемлекеттік мәдени, білім және еңбек ауысу бағдарламаларын құру, осындай бағдарламалардың дамуына жеке тұлғаларды және ұйымдарды тарту қажет;
- Қазақстанда жарнамалық сипаттағы шараларды дамыту (білім беру көрмелеріне қатысу және ұйымдастыру, ЕАЭО елдеріндегі оқу мүмкіндіктері туралы білім бағдарламаларымен айналысатын үйлестірушілер желісін құру және дамыту, шетелдегі отандастардың бірлестіктерімен байланыстарды дамыту) керек.

Негізінен бүгінде жалпы ортақ білім беру кеңістігін құруға айтарлықтай әлеует бар. Бұған шекаралардың жақындығы, тарихы мен мәдениетінің ортақтығы, Еуразиялық Одақтың құрылуы септігін тигізіп отыр. Қазір ЕАЭО елдері ықпалдастықтың жаңа сатысына көтерілді. Қазақстан, Ресей, Әзербайжан және Армения елдері

медицина саласындағы мәселелерді бірлесіп шешуге ниетті. Енді әр 5 жыл сайын денсаулық сақтау саласына қатысты оқыту үрдісі мен технологиясы өзгеріп отырмақ. Сол үшін Қазақ медициналық үздіксіз білім беру университеті мен Әзербайжан және Ресей медициналық жоғарғы оқу орындары арасында меморандумға қол қойылды. Келісім аясында құрылған үйлестіру кеңесі осы оқу орындарында білім беру үрдісін жаңа биіктерге көтеруді көздейді. Онда жаңа әдіснамалар қолданылып қана қоймай, онлайн байланыс арқылы операция бөлімдерінде де тәжірибие алмасу жоспарланып отыр.

Еуразиялық интеграция идеясы экономикалық одақпен ғана шектелмейді. Бұл идея Еуразиялық университеттер қауымдастығын құруға негіз болды. КСРО күйрегеннен кейін посткеңестік кеңістіктегі жоғары оқу орындарының арасындағы байланыстар үзілген жоқ. Сондықтан да, білім беру жүйесі, ғылымдағы тәжірибемен алмасуға деген қажеттілік еуразиялық интеграцияның қалыптасуының маңызды факторына айналды.

Қорыта айтар болсақ, ЕАЭО – әр қатысушы елдің ұлттық-мемлекеттік мүддесі жүзеге асырылатын тең құқықты тәуелсіз мемлекеттердің одағы болуы тиіс және әрқайсысының жиынтық әлеуеті толықтай пайдаланылуы қажет. Сондықтан да Қазақстан Президенті Н.Ә. Назарбаев интеграциялық үдерістерді ілгерілету кезінде ең алдымен, мемлекеттердің тәуелсіздігіне нұқсан келмеуі керектігін, Еуразиялық экономикалық одақты саясиландырудан аулақ болу қажеттігін айтқан болатын. Яғни, бұл одақ тек экономикалық интеграциялық үдерісті дамытуды ғана емес, оның көкжиегін әлеуметтік, білім-ғылым, денсаулық сақтау салалары аясында да кеңейтуді көздейді. Қоғамдық санада еуразиялық құндылықтарды Еуразиялық кеңістік елдерін біріктіруші фактор болып табылады, сондықтан білім беру жүйесі мен оқыту саласында өзара қарым-қатынасты ұлғайтқан жөн. Ал еуразия кеңістігіндегі мемлекеттердің әлеуметтік-мәдени байланыстарын дамыту толеранттылықтың еуразиялық үлгісін жасауға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН. Принята резолюцией 2625 (XXV) Генеральной Ассамблеи ООН от 24 октября 1970 года // http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles.shtml (қаралған уақыты 16.07.2016)

2. Назарбаев Н.Ә. Инновациялармен оқу білімді жетілдіру арқылы білім экономикасына// Егемен Қазақстан. 2006 жылғы 28 мамыр. –Б. 1.

3. «Еуразиялық экономикалық қоғамдастықта білім, ғылыми дәрежелер мен ғылыми атақтар туралы құжаттарды өзара тану және олардың баламалылығы туралы келісімге қол қою туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 11 ақпандағы № 114 қаулысы // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1300000114> (қаралған уақыты 27.12.2016)

4. Полетаев Д. Учебная миграция в Россию и российские вузы как ресурс для адаптации учебных мигрантов. Опыт социологического исследования. –//Международная экономика.– М., 2009. – №6. –С. 5.

5. Еуразиялық одақ: білім беру саласын біріктіру мүмкін бе? // http://www.nauka.kz/page.php?page_id=845&lang=2 (қаралған уақыты 20.09.2016)

Надыров Ш.М., Мылкайдаров А.Т.

МЕХАНИЗМЫ АКТИВИЗАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИИ

Введение. Мотивация интеллектуальной деятельностью на практике означает работу, которую можно было бы назвать работой по управлению деятельностью. Чем лучше человек управляет своей деятельностью, тем меньше оснований другим вмешиваться в нее. Это, означает, что исполнители, прежде всего, четко улавливают цели своей деятельности. В отличие от управления экономикой, управление интеллектуальной собственностью означает создание условий, при которых умственная деятельность человека не только становится товаром, но и главным образом создаются условия реализации творческого потенциала человека путем законодательного обеспечения права на творческую деятельность и его защиты. Стимулятором развития интеллектуального потенциала выступает не только наличие интеллектуальных инвестиций, то есть вложений средств на подготовку специалистов, передачу опыта, лицензий и ноу-хау, совместных научных разработок, но и совмещение правового поля с полем творческой деятельности. Упрощая, можно сказать, что единственной целью управления, в том числе интеллектуальной собственностью, является достижение результатов. Однако для этого необходимо владеть вопросами как управления деятельностью, так и управления людьми (руководства). Однако система управления, в странах постсоветского пространства видимо делает первые шаги по созданию механизма управления интеллектуальной собственностью, поскольку в СССР само понятие «интеллектуальная собственность» не было принято в национальном законодательстве и соответственно не учитывалось в практике. Но, при этом советская наука и образование оставались конкурентоспособными вплоть до распада Советского Союза.

Материалы и методы исследования. Так, в Казахстане сложилась ситуация, когда между системой образования и складывающейся новой экономикой и рынком труда возникли несоответствия и противоречия. Этому, к сожалению, привело к отсутствию методов эффективного руководства, в первую очередь, развитие творческого потенциала направленного на выдвижения перед людьми высоких целей. Однако было бы неправильно урезать роль рационализаторских предложений в различных отраслях промышленности в

прошлом, но слабая их защищенность и отсутствие экономического стимулирования, возможно характер хозяйственной системы исключали нормальные условия функционирования интеллектуального потенциала, поскольку отсутствовало само понятие «интеллектуальная собственность» со всеми вытекающими отсюда последствиями. Вместе с тем наблюдались значительные различия в уровне размещения не только интеллектоемких производств, но и научно-образовательной инфраструктуры, обеспечивающих потребности высоких технологий, поскольку последние концентрировались в европейской части Советского Союза. Возможно, это является одной из причин высокого уровня сырьезориентированности экономики Казахстана и низкой конкурентоспособности на рынке интеллектоемкой продукции. Этими факторами во многом обусловлена необходимость решения проблем повышения соответствия системы образования к запросам новой экономики и рынка труда: модернизация, внедрение новых технологий, акцент на технических и инженерных специальностях.

Экспериментальная часть. Одной из особенностей управления интеллектуальной собственностью является правовое поле, исключающее нарушение принципа оплаты по труду, в особенности, в интеллектоемких отраслях экономики. Уровень развития интеллектуального потенциала определяет конкурентоспособность экономики, страны и в целом нации. Сегодня представители научной общественности, бизнеса, и правительственные организации по всему миру основное внимание уделяют концепции конкурентоспособности. В широком понимании под конкурентоспособностью страны подразумевается способность ее экономики завоевывать и укреплять позиции на зарубежных рынках. В данном случае речь идет о национальной и региональной конкурентоспособности на мировом рынке. Согласно теории Майкла Портера она может повышаться за счет сотрудничества, взаимодополняемых групп компаний, что привело его к созданию кластерной теории. По М. Портеру «Кластер – это группа близкорасположенных и связанных между собой предприятий и сопутствующих им организаций, работающих в определенной отрасли, объединенных и дополняющих друг друга [1]. Кластер может охватывать район, штат или даже один город с захватом близлежащего города или соседних стран». Кстати аналогичная теория, причем, глубже рассматривающая процессы территориального размещения производительных сил с точки зрения повышения экономической эффективности и ресурсосбережения была предложена еще в 1932 году известным советским ученым, одним из основоположников советской экономической географии Н.Н. Колосовским и получила название метода энерго - производственных циклов [2]. Таким образом, сама идея не новая, другое дело, что М. Портер кластеры рассматривает, как инструмент, оказывающий влияние на показатели экономической эффективности и повышение конкурентоспособности. Для Казахстана кластерный подход имеет большое значение, поскольку в основе выделяемых кластеров лежат различные территориально-производственные сочетания интегрального типа: территориально-производственные комплексы (ТПК), промышленные узлы и т. д. [3]. К сожалению, в условиях плановой экономики потенциальные возможности, заложенные в идеях Н.Н. Колосовского и других ученых, были реализованы лишь отчасти. Самой сложной оказалась проблема управления территориально-производственными комплексами, промышленными узлами и т. д. Причин было много и главное из них это невозможность согласовать интересы союзных, республиканских министерств и ведомств, конкретных отраслей и предприятий. Конечно, определенное влияние оказало отсутствие в структуре советской экономики рыночных составляющих, и, в том числе инфраструктурного характера: рынка финансовых и специализированных услуг.

В настоящее время основными участниками кластерного развития являются компании, входящие в кластер. Именно бизнес-лидеры играют важнейшую роль в процессе повышения конкурентоспособности. Однако они не являются единственными участниками процесса. Как показывает опыт, важным катализатором в процессе кластерного развития являются научно-исследовательские и образовательные учреждения. Они, прежде всего, могут обеспечивать участников кластера инновациями и продвигать работу НИОКР. К сожалению, в Казахстане тесные связи между университетами и предприятиями, за исключением нефтяной, горнодобывающей и пищевой промышленности слабо выражены или вовсе отсутствуют. Возможно, кластерный подход позволит решить эти проблемы, однако условия функционирования кластеров должны быть идентичными, развитым странам, при которых научно-образовательные комплексы становятся составными частями социально-экономической системы страны. Что на сей счет говорит мировая практика? Так, швейцарское образование основано на лучших традициях разных национальных систем образования (французской, немецкой, итальянской, английской). Система среднего образования в Швейцарии считается одной из самых инновационных в мире (ведь именно в этой стране были заложены основы международного обучения). В Швейцарии можно выбрать программу обучения под любые требования, так как в разных кантонах приняты разные системы, которые в любом случае направлены на развитие функциональной грамотности учащихся, являющейся основой интеллектуализации общества. Гибкая и демократичная, интернациональная швейцарская система образования основана на принципе индивидуального развития каждого ученика, как личности, без чего невозможно развитие интеллектуального потенциала [4]. Разумеется, сопоставление Казахстана со Швейцарией возможно не совсем корректно, поскольку в Швейцарии имеется мощная социально-экономическая база функционирования и многовековой опыт развития систем образования. Швейцария постиндустриальная страна, а мы лишь вступаем в «стадию новой индустриализации». Это означает, что мы находимся на разных уровнях технологических укладов. В какой – то степени технологические уклады отражают разные уровни цивилизации и существуют в рамках соответствующих социально-экономических формаций. Пока данная проблема в Казахстане находится на стадии определения

концептуальных подходов и принципов и ждет своего решения. Так, если в Швейцарии годовая нагрузка преподавателя составляет от 100 до 150 часов, причем преподаватель ведет лишь одну дисциплину, в то время как в Казахстане годовая нагрузка составляет от 600 до 800 часов и количество дисциплин колеблется от 5 до 10. В Швейцарии и в целом в странах Болонского процесса большая часть времени преподавателя отводится на овладение новыми методами и технологиями, на генерацию не только знаний, но и идей и нахождение инновационных решений социально-экономических, производственно-технологических и экологических проблем, что лежит в основе формирования механизма активизации интеллектуальной деятельности [5]. Следовательно, речь идет о том, как в рамках существующих стандартов обучения в Казахстане при превышении более чем в 5 раз учебных нагрузок по сравнению с европейскими странами найти пути достижения конкурентоспособности интеллектуального потенциала преподавательского корпуса казахстанских университетов и занять лидирующее положение в международных рейтингах. Насколько возможно решение этой проблемы покажет время.

Выводы. Таким образом Казахстан в целом располагает возможностями интеграции интеллектуального потенциала с системой образования, другое дело, но какова будет методология и практика данного процесса пока остается открытым. В отчете о состоянии инновационных процессов в Республике Казахстан [6] отмечается «Формирование инновационной экономики в Казахстане является комплексной экономической, социальной и политической задачей, решение которой возможно на пути создания опорных зон роста при концентрации в них физического, человеческого и социальных капиталов. Начинать формирование инновационной экономики надо именно с создания опорных зон инновационной системы в регионах». На наш взгляд, речь идет о пространственном совмещении интеллектуального потенциала с региональными интересами страны, направленными на создания условий и механизмов функционирования науки и образования, как важнейшей части социально-экономической системы. Основным ее свойством должен быть процесс управления интеллектуальной собственностью, оказывающий влияние на развитие отраслевой и территориальной структур региональной природно-хозяйственной системы (ПХС). Это обусловлено огромной территорией страны и внутрирегиональными различиями в природных, социально-экономических и демографических показателях. При этом в Казахстане пока не решен вопрос о соответствии или несоответствии системы образования запросам новой экономики и рынка труда. Постоянная взаимозависимость между развитием отраслевой и территориальной структуры и форм регулируемого экономического и социального развития отражает зрелость и уровень интеллектуального потенциала. В этом проявляется способность интеллектуального потенциала решать задачи, исключающие возникновения конфликтов и противоречий на конкретных этапах развития. На современном этапе развития Казахстана, данное направление исследования должно наполниться новым содержанием, обусловленным новыми задачами и подходами к решению проблем развития интеллектуального потенциала научно-исследовательских университетов на фоне складывающейся внутриэкономической, региональной и геополитической ситуаций.

Список литературы:

1. Портер М. Конкуренция. Москва, 2006. – 495 с.
2. Глобальный город: теория и реальность / Под ред. Н.А. Служи. – Москва: ООО «Аванглион», 2007. – С. 9.
3. Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo, 2001.
4. Данные портала Kapital.kz
5. Надыров Ш.М. Инновационные технологии образования – основа механизма эффективного развития современного общества // Интеграция науки и практики как механизм эффективного развития современного общества // Материалы VII между-народной научно-практической конференции. Москва, 2013. – С.276-280.
6. О состоянии инновационного развития Республики Казахстан. 30 октября 2006 г. Материалы международного форума «Инновационные технологии и системы» - Минск: ГУ «БелИСА

Нареге Г., Жұбаназарова Н.С., Тұтқабаева Г.Б., Масимбаева, А.А., Адилова Э.Т.
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ДАМЫТА ОҚЫТУ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ
ОҚУШЫ БІЛІМІНЕ ТИГІЗЕР ӘСЕРІ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында мемлекеттік саясат негізінде ең алғашқы рет «Әр баланың жеке қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы, жеке адамның дарындылығын дамыту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі [1]. Өйткені, ғылым мен техниканы, өндірісті қазіргідей әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізге шығармашылықпен жұмыс жасайтын білімді, жоғары дайындығы бар білікті мамандар қажет

Қазіргі білім беру саласын жақсартудың бірден – бір жолы жаңа педагогикалық технологияларды қолдану. Бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологияларды пайдалану тәжірибеге еніп нәтижелер беруде.

Барлық технологиялардың мақсаты – пәнді оқытуда оқушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылықтарын қалыптастыру болып табылады.

Оқыту барысында жаңа технологиялық әдістерді пайдалану шәкірттердің ойлана білу қабілеттерін дамытады, олардың білім сапасын жақсартады, ой өрісін кеңейтеді, есте сақтау қабілеттерін өсіреді.

Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін әр мұғалім өзінің алдында отырған оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық мақсат – мүддесіне байланысты өзінің шеберлігіне байланысты таңдап алады.

Баланың жеке тұлға ретіндегі дамуы, өзіндік көзқарасының қалыптасуы, ой - өрісінің кеңеюі мектеп қабырғасында басталады. Оқушыларды еркін ойлауға, талпынысқа баулу – мұғалімге қажетті әдістердің ең бастысы.

Жаңа білім беру жүйесі дәстүрлі оқыту үдерісін түбегейлі өзгертуді және оқытудың жаңа технологияларын оқыту үдерісіне тиімділікпен енгізу жолын негіздейді. Бұл жаңа бағыт оқудың нәтижесін алдын ала болжап және сол арқылы оқушылардың өзін-өзі дамытуға қатысуын мүмкін етеді. Жаңа педагогикалық технологиялар жүйесін қалыптастырған еңбектер мен зерттеулерде Қазақстандық мектептердің болашағына игі ықпалын тигізер жолдар мен бағыттар да айқын танылады.

Көрнекті ғалымы, профессор С.М.Жақыпов адамның психикалық дамуы оқыту процесі әсерінен тыс болмайды, ол үшін оқытушы мен оқушы арасында нақты байланыс, оқытудың формасы мен мазмұны екі жақты біріккен іс-әрекетте орындалады деген [3. 76 б.].

Өркениетті қоғам мен құқықтық мемлекеттің қалыптасуы өскелең ұрпақтың рухани байлығы мен мәдениеттілігін, еркін ойлау қабілеті мен шығармашылығын, кәсіби біліктілігі мен білімділігін, қоршаған ортаға деген сүйіспеншілігін талап етеді. Ғылым және техникадағы алға даму прогресі білім мазмұнын үнемі толықтырып және жаңартып отыруға, ол білімді теориялық және практикалық әрекеттің барлық аймағында пайдалануға итермелейді. Бұл жағдайда тек білімді меңгеруді ғана емес, сонымен қатар, оқу жұмысының тәсілдерін меңгеруді, мәселелік жағдайларда шешім табудың арнайы тәсілін жалпы өмірде пайдалана білуді қамтамасыз ететін оқу іс - әрекетінің қалыптасуы ерекше маңызды.

Соңғы жылдары білім берудің мазмұнын жетілдіру және оның теориялық деңгейін көтеру үшін, ғылыми – техникалық жетістіктерге жету үшін көптеген маңызды жұмыстар жүргізілуде. Оқу іс-әрекеті білімді меңгерудің тиімділігіне әсер етеді. Егер оқушылар меңгеретін оқу материалы мазмұнының шеңберінде білімді меңгерудің арнайы тәсілдерін бойларына игерсе, сонымен бірге, меңгерудің сапалы түрде жаңа, биік деңгейіне бағыттталып, дайындалады. Бұл дегеніміз оқушылардың интеллектілік дамуында да алға жылжу болатынын көрсетеді. Оқыту мен даму бір-бірімен тығыз байланысты. Оқу іс-әрекетінің ұйымдастырылуы тұлғаның қалыптасуына және дамуына әсер етеді.

Бастауыш мектеп жасындағылардың жетекші іс-әрекеті оқу болып табылады. Бұл балаға нақты талаптар қояды, оны орындау кезінде баланың психикасының сапалы өзгеріске ұшырауы мүмкін. Психологиялық жаңа құрылымдар бастауыш мектеп жасындағылардың оқу іс-әрекетінің қалыптасуына байланысты пайда болады.

Қазақстандық психология ғылымын ілгері жылжытқан профессор С.М. Жақыповтың еңбегіне тоқталмай кетуге ешбір болмайды. Өйткені біздің жұмысымыз толығымен осы ғалымның “Танымдық іс - әрекет психологиясы” атты еңбегіне негізделген. Мұнда кейбір психологиялық мазмұнды нақтылау қажет, біз білім сөзімен нені белгілейміз. Білім бұл сөз арқылы бекітілген түсінік жүйесі. Әр түрлі түсініктің екі жағы бар: объективті – мәні және субъективті – мағынасы болады. Демек, ішкі білімді беру психологиялық тұрғыдан бірлескен екі өзара байланысқан процесс, яғни білім беру және мағына беру деген ойдан оқу процесіндегі білімнің мағынасына терең мән берудің жөні бар екені белгілі болып отыр (С.М. Жақыпов 92 б.).

Сонымен бастауыш сынып оқушыларының оқу процесін қалыптастыра отырып танымдық іс-әрекеттерінде дамытуға болады. Танымдық ұғымның, танымдық іс-әрекеттен айырмашылығы оқушының оқу – тәрбие процесіндегі әрекетінің танымдық іс-әрекетпен тығыз байланыстылығында. Оқу – тәрбие процесімен қатар танымдық іс-әрекеттерде жүйелі деңгейде дамып жетіліп отырады.

П.Я. Гальпериннің пікірінше “Біздің қоғамда балаға ұғымдарды қалыптастырудың басты жолы – ол мектептегі оқу процесі мұндай оқытудың жаңа ұғымдардың мазмұны оның мәнді белгілері әуел бастан-ақ тура беріледі. Түсініктердің табиғаты өте күрделі объективті дүниенің субъективті бейнесі ретінде адам басындағы түсініктерді тікелей зерттеу мүмкін емес. Адамның түсініктері сөзбен туындауы мүмкін емес көптеген зерттеулер көрсеткендей бір зат жайлы нақты түсінікті қалыптастыру үшін ол заттың құрылысын жұмыс істеу негізін, себебін білу керек екендігінде. Бала өзінің түсінігін толықтыру үшін оны ылғи өзгертіп нақтылап отыруы қажет. Түсініктердің негізгі қайнар көзі – объективті болмыс. Оқыту мен тәрбие процесінде осы объективті болмысты зерттеу мен қабылдауға бағыттай отырып оқытушы баланың түсініктерін қалыптастырып дамытады.

В.В. Давыдов айтуы бойынша оқу міндетін қою оқушылардың материалды игеру тәсілдерін меңгеріп, оны басқа міндеттерді шешу кезінде қолдана білуден тұрады. Бұл оқу іс-әрекетінің негізгі мақсаты болып табылады. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей түсініктермен ұғымдар өзара тығыз байланысты болғанда ғана олар жан-жақты қалыптастырылады. Айқын түсініктер нақты ұғымдарды қатынастыруға көмектеседі, ал дұрыс және толық ұғымдар жеке күрделі түсініктерді түсінуге негіз болады. Қабылдау процесін қажетті жаққа бағыттай отырып, оның тереңдеуіне себепкер болып балада күрделі түсініктерді қатынастырудың жағдайын жасаймыз.

Қазіргі кезде әр мемлекет өз егемендігін алған әр ұлттың өз тілі негізгі болып, басқа тілдер жанама тіл болып отырған кезде – оқу процесінің негізгі құрылымы да өзгерістерге ұшырайды. Мұғалімнің қызметі оқушылардың танымдық іс-әрекетінің қалыптасуын, олардың бір – біріне әсерін, өзара әрекет етуін ескеруге мәжбүр етеді. Сонымен оқушылар танымдық оқу іс-әрекеті деңгейінің интеграциялануына байланысты білім

шеберлігі арта түсіп, өз ұлтының тілімен, мәдениетімен, әдебиетімен, болмыс тіршілігімен таныса түседі. Соның нәтижесінде әр сыныпта олардың өзіне, өзгеге деген қызығушылығы артып танымы кеңейеді.

Ал Ю.К. Бабанский көрсеткен “Оқу мен оқыту бірлігі – оқыту процесінің заңдылығы болып табылады” – деген тұжырымы дидактикалық сананың белсенділік, өз бетіншелік принциптерінен туындайды. Мұндағы айтылып отырған “оқу” мен “оқыту” ұғымдары оқытушы мен оқушының қызметі тұрғысынан түсіндіріледі.

Л.С. Выготскийдің идеясын дамыта отырып, Д.Б. Эльконин әрбір психологиялық жасқа мынандай негізгі сындарды қарастырды:

– Әлеуметтік даму жағдайы. Бұл баланың қоғамға араласуымен қатынастық жүйесі.

– Осы кезеңдегі баланың жетекші іс-әрекеті негізгі болады. Мұнда тек қана іс-әрекеттің түрін қарастырмаймыз, оның құрылымына да назар аударамыз (мектеп жасында жетекші іс-әрекет оқыту).

– Негізгі жаңа білімдердің дамуы. Мұнда әлеуметтік жағдайдың жаңа жетістіктерін көрсету маңызды.

– Дағдарыс – бұл бір кезеңнен екінші кезеңге өтудегі қиындықтармен байланысты. Мұнда осы кезеңдегі дағдарыстың психологиялық мәнін ашып, ішкі даму жағдайын түсіну қажет.

Қазақстандық және шетелдік ғалымдардың дидактикалық оқыту процесіндегі концепциялар классификациясы көбіне ұқсас келеді. Оқыту теориясы мен игеру белгісі бойынша Ю.К. Бабанский берілген заңдылықтардан оқытушының жетекшілік ролінен оқытуда алатын оқушылардың саналылығы, өз бетімен жұмыс істей алатындығы әрі белсенділік қасиеттері байқалады. Оның пікірінше оқу процесінде арнайы жүйелілік психологиялық зерттеуді қажет ететін оқыту процесінің дидактикалық психологиялық ескертпесіне енгізіледі - деді.

Психологиялық жүйе ретінде оқыту процесінің тиімділігін айқындайтын фактор оқушылардың танымдық процестерінің қалыптасуы мен дамуына оқу процесін өз бетінше меңгеруге бейімділігін байқаймыз. Жүйелі тәсілдің мазмұны мен болмысын біржақты анықтау қиын. Жан – жақтылық мақсатпен оқыту процесін игеруде жүйелік тәсілдің принциптерін пайдаланамыз, әрі оқыту процесінің жүйелі психологиялық талдауын жүргіземіз.

Оқыту процесінде оқушылардың танымдық іс-әрекетінің маңызды мәселелерін қалыптастыру және дамуын оқыту процесінің тиімділігін анықтайтын факторларды жоққа шығару мүмкін емес. “Қазіргі кездегі білім берудің қайнар көздерінің талдауы көрсеткендей, жүйелік амалдың мағынасы мен мазмұнын анықтау өте қиын. Егер жүйелілік амалдың түпнұсқасын бөлуге тырысса оның жеке мазмұнын шындықты интегралды өлшеу деп санайды” - деп қарастырады В.П. Кузмин. Пәнді тұтас, жүйе, кешен ретінде зерттеу танытуды ашудың орталық міндеті ретінде, оны жүйе жасайды және оның интегралды қасиеттері мен заңдылықтарын құрайды.

Е.Б. Шиянова өзінің ғылыми зерттеуінде “Әр түрлі психологиялық дидактикалық принциптер білімді ұйымдастырудың негізі болып табылады. Оның ішіндегі маңыздысы оқу материалдарын меңгеру бойынша, белсенді іс-әрекет ретінде ұйымдастыру принципі болады. Оны ұйымдастыру жағдайы: материалдың сипаттамасы мен құрылымына, жаттығулардың типіне, оқушылардың меңгеруге дайындығына тағы басқада оқытудың әр түрлі даму тиімділіктеріне байланысты” - деп тоқталады.

Қазақстандық психология мектебінің көрнекті өкілі С.М. Жакыповтың “Оқыту процесінің психологиялық құрылымы” атты монографиясында көрсетілген принциптердің негізінде оқыту жүйесінің психологиялық мазмұнын ашу оқыту процестерінің жүйелілік, психологиялық талдауы жүргізілгенін түсіндіреді. Бірінші принцип объектіні бүтін және тұтас жүйе ретінде зерттеуді қарастыру негізгі принципі болып табылады.

Бастауыш сыныптардың қазақ тілі пәнінің тақырыбы бойынша ойлау процесінің түрлерін, формаларын, операцияларын пайдалана отырып, құрастырылған мұндағы тапсырмалар жүйесі дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді, себебі ол оқушының ойлауын, елестету және есте сақтау қабілетін, ынтасы мен белсенділігін арттырады. Оқытушы әр жаңа тақырыпты түсіндірген соң, оқушыларға оны өз бетімен меңгеруге мүмкіндік береді (5 –10 минут). Біз дамытушы экспериментке осы уақытты пайдалана отырып, сабақты қорытындылауда “Тірек тапсырмаларды” ұсындық. Бұл психологиялық диагностикалық жұмыстың мақсаты үш кезеңде орындалады. Бірінші кезең - бұл оқушылардың оқулықпен жұмыс жасап үйренуін және өз бетімен іздену дағдысын қалыптастырады, білім сапасын арттырады. Екінші кезең (кері байланыс) - сабақтың әр түрлі бөлімінде оқытушы мен оқушы арасындағы қарым - қатынастың дұрыс қалыптасуы және бірін-бірі жақсы түсінуге мүмкіндік береді, яғни бұл тапсырманың орындалу кезеңі. Мұнда оқушылар алған білімдерін тереңдетіп дамытуға және жүйелі қорытынды жасауға үйренеді. Үшінші кезең - бұл оқушылардың шығармашылық қабілеттілігін арттырады. Мұнда оқытушы жеке баланың ойлау қабілетіне қарай психологиялық жаттығулар ұсынып, диагностикалық тексерулер жасалынады.

Қорыта келгенде, қазақ тілін танымдық іс-әрекет арқылы дамыта отырып оқытудың мақсаты мен міндетіне жетуді көздей отырып, оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылықтарын, олардың шығармашылық қабілеттіліктерін дамыту, әрбір оқушының ойлау мүмкіндіктерін жетілдіру үшін жағдай жасау негізгі мақсатымыз болды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан-2050» стратегиясы дамыған мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы -Егемен Қазақстан, 2012 жыл 17 қаңтар

2. Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий //Исследование мышления в советской психологии. – М.: МГУ, 1988. – 145 с.

3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального исследования.- М.: Педагогика, 1986. – 240 с.

4. Джакупов С.М. Психологическая структура процесса обучения: - Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 312 с.

5. Бабанский Ю.К. Проблема повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект. - М., 1982. – 192 с.

Ноянов Е. Н.

ТАРИХ, АРХЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІНДЕ КӨП ТІЛДІ ТОПТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ МЕН ДӘРІС ЖҮРГІЗЕТІН ОПҚ-Н ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУЫ ТӘЖІРИБЕСІ

Қазіргі кезде Қазақстанның жоғары оқу орындарында оқу жұмыс бағдарламаларын дамыған елдердің білім жүйесіне бейімдеу, сол арқылы студенттер мен магистранттарды академиялық ұтқырлық саясат жүйесі негізінде өзара алмастырып оқыту мәселесі өзекті болып отыр. Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде соңғы 7-8 жылдан бері арнайы ағылшын тілінде оқитын оқу топтарын құрып білім беру тәжірибесі жүзеге асырылып келеді. Алайда ағылшын тілінде оқитын арнайы топтарға дәріс жүргізудің студенттергеде оқытушы-профессорлар құрамы үшін де қиындық туғызып жататын тұстары жетерлік. Біріншіден, арнайы топтарда оқитын студенттердің ағылшын тілін меңгеру деңгейі бірдей емес. Екіншіден, бұл топтарды базалық пәндер мен элективті курстарды оқытатын оқытушы-профессорлар құрамымен қамтамасыз етудің қиындығы. Ал жоғары оқу орнының негізгі міндеті студентті білікті маман етіп дайындау болып табылады. Ал жоғарыда көрсетілген көріністер маман дайындауға кері әсерін тигізеді. Шет тілін білетін оқытушылар негізінен жастар болып келеді. Ал ғылыми дәрежесі бар, монографиялар мен оқулықтар жазған тәжірибелі мамандар көбіне орта және егде жастағылар болып табылады.

Соңғы екі жылда ҚР ҒЖБМ-лігі көтеріп жатқан мәселенің қатарында орта мектептерде көп тілді оқу жүйесін енгізу мәселесі болып табылады. Бұл жағдай өз кезегінде орта мектептерде сабақ беретін мамандарды дайындау мәселесін туғызып отыр. Мектептерде көп тілде сабақ беретін мамандардың тапшылығы нарықтық заманның талабына сәйкес жоғары оқу орындарында осындай мамандар дайындауда бәсекелестік туғызып отырған жайыда бар. Биылғы, яғни 2016-2017 оқу жылында мен жұмыс істейтін тарих, археология және этнология факультетінде көп тілді маман дайындау мәселесі «6М020300-тарих» мамандығы негізінде жүзеге асыруды жөн деп санадық. Осы мақсатта өткен оқу жылының соңында бакалавриат сатысында «5В020300-тарих» мамандығы бойынша терең білім алған, әрі оқу орнын үздік бітірген бітірушілерді магистратура бөліміне түсуге үгіт насихат жұмыстары жүргізілді. Жазды күні магистратураға түсуге өтініш берген талапкерлермен ағылшын тілін қаншалықты деңгейде меңгергендігін анықтау мақсатында алдын ала әңгімелесу шарасы жүзеге асырылды.

Биылғы оқу жылында ҚР ҒЖБМ-лігі тарапынан Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетіне «6М020300-тарих» мамандығына бойынша 16 орын бөлінді. Қабылданған құжаттар саны бойынша 25 талапкер алғашқы «ағылшын тілі» пәнінен сыннан өтті. Емтиханнан өте алмағаны, төмен балл жинап келесі мамандық бойынша өтетін сыннан бас тартқандарын кеміткенде 20 талапкер екінші емтиханды тапсыруға ниет білдірді. Екі емтиханнан сыннан өткен 16 талапкер осылайша грант иегері атанды. Оқу жылының басында 1 курсқа қабылданған магистранттармен кездесіп, көп тілді топ ашу мәселесі қаралды. Аталған топқа бірінші кезекте ағылшын тілінен өткен сыннан жоғары балл жинағандар тартылды. Нәтижесінде «6М020300-тарих» мамандығына бойынша 8 магистранттан тұратын топ құрылды. Көңіл аударатын жайт, қабылданған 8 магистранттың 3-уі бакалавриатта орыс тобында, 5-уі қазақ тобында оқыған болып шықты. Бұл жағдайда көп тілді топ ашудың талаптарына сай болып шықты. Университеттің оқу үдерісі бөлімінің талабы бойынша тілдік жағынан пәндер 50:30:20 пайыздық принцип бойынша, яғни оқытылатын пәндер 50 пайыз ағылшын, 30 пайыз қазақ, 20 пайыз орыс тілдерінде өткізілу тиіс болды. Ең бастысы магистратураның ОУП-ры (негізгі оқу бағдарламасы) бұл талаптарға сай үш тілде дайындалған болатын. Факультет деканының қадағалауымен оның оқу-әдістемелік және тәрбие ісі жөнінде орынбасары, факультеттің оқу-әдістемелік бюросы төрайымы, мамандық бойынша координатор және Қазақстан тарихы кафедрасы меңгерушісінің оқу-әдістемелік және тәрбие ісі жөнінде орынбасары бірлесе атқарған жұмыс барысында 2016-2017 оқу жылында оқытылатын пәндерді қай тілде жүргізе алатын оқытушы-профессорлар құрамы анықталды. Пәндерді ағылшын тілінде оқытуда базалықта, элективті курстардың да қамтылуына ерекше назар аударылды. Келесі туындаған мәселелер қатарында факультет тарапынан бөлек жалпы университеттік деңгейде оқытылатын пәндерді де көп тілде оқыту мәселесі қаралды. Осы мақсатта философия және саясаттану факультетінің Философия, Психология, Педагогика кафедраларының меңгерушілерімен келіссөздер жүргізіліп олар тарапынан оқытылатын пәндердің қай тілде оқытылатыны анықталды.

Көп тілді топта дәріс жүргізуде қиындық туғызған келесі бір мәселе мамандар болып табылады. Магистратура бөлімінде дәріс жүргізуге мамандарды таңдағанда олардың ғылыми дәрежесі мен атағына ерекше назар аударылды. «6М020300-тарих» мамандығы 2 жыл бұрын халықаралық аттестациядан өтіп, сертификат алған мамандықтар қатарынан табылады. Сол себепті дәріс жүргізетін мамандарды таңдауда ғылым докторлары мен профессорлар болуына ерекше назар аударылды. Бұл кедергіде факультет ұжымы тарапынан дұрыс анықталды. Басты жетістік тарих, археология және этнология факультетінде халықаралық рейтингтер жүйесіне енетін журналдарда мақалалары жарияланған, монографиялар мен оқулықтар жазған профессорлар жеткілікті деңгейде болатын. Нәтижесінде «6М020300-тарих» мамандығы бойынша I курстағы көп тілді топта

бірінші семестрде 6 пән оқытылды[1]. Тілдік белгі бойынша аталған пәндер төмендегідей болды. Ағылшын тілінде: «Organization and Planning of Scientific Research», «Contemporary theoretical-methodical approaches to actual problems of native history» пәндерін т.ғ.д., профессор Ж.Б. Құндақбаева, «Civilizational Consciousness and Historical Knowledge» пәнін т.ғ.д., профессор Г.М. Мендикулова, орыс тілінде «Инновации в изучении фундаментальных проблем всемирной истории» пәнін т.ғ.д., профессор Г.К. Кокебаева, «Педагогика» пәнін п.ғ.к., доцент С.У. Наушабаева, «Психология» пәнін психология ғылымының кандидаты, доцент Ж.С. Сейітнұрлар жүргізді. Тілдік принцип бойынша пәндер 50 пайыз ағылшын, 50 пайыз орыс тілдерінде жүргізілді.

«6М020300-тарих» мамандығы Қазақстан тарихы кафедрасына бекітілген болғандықтан 2-ші семестрде т.ғ.д., профессор Н.Нуртазина «Eurasian proto-Turks» элективті курсы ағылшын тілінде, т.ғ.д., профессорлар Қ.С.Қаражан «Қазақстандағы тоталитарлық социализм: теориялық-методологиялық әдістер мен зерттеу» пәнін, Б.Б.Кәрібаев «Отандық тарихтағы хандық кезең» пәнін қазақ тілінде, т.ғ.д., профессор М.Ж.Тәшенев «Советский опыт социальной модернизации традиционного общества: уроки и историческое значения» пәнін орыс тілінде жүргізуде. Сонымен қатар т.ғ.д., профессор Ж.М.Асылбекова «Теоретико-методологические проблемы источниковедения и историографии» пәнін орыс тілінде жүргізуде. Университет деңгейінде оқытылатын міндетті пәндер қатарында «ағылшын тілі (кәсіби)» оқытуда. Жалпы алғанда 1 курсың екі семестрінде 13 пән, оның 6-уы ағылшын, 5-уі орыс, 2-уі қазақ тілдерінде оқытылуда. Тілдік принцип бойынша 46:24:30 пайыздық деңгейді көрсетіп отыр. Осы жерде баса айта өтетін жағдай жалпы университеттік пәндерді оқытуда тарих, археология және этнология факультеті мен философия және саясаттану факультеттері арасында тілдік принцип бойынша дұрыс мәмлеге келе алмағанымыз. Өйткені, аталған мамандықта философия және саясаттану факультеті оқитын «Философия ғылымы тарихы» пәні де 2-ші семестрде орыс тілінде оқытыла бастауы. Яғни, философия және саясаттану факультеті қамтамасыз ететін 3 пән де тек орыс тілінде оқытылып тілдік принциптің сақталуына кедергі келтіріп отыр.

Көп тілді топтарды тілдік принцип бойынша оқыту биыл бірінші жыл қолға алынып отырғанын ескерсек, келесі оқу жылында қойылған талаптар межесінен толық шығуға болатынына көзімізді жеткізіп отырмыз. Ең бастысы «6М020300-тарих» мамандығы бойынша кафедра тарапына өткізілетін пәндердің 3-уі ағылшын, 2-уі қазақ, 1-уі орыс тілдерінде оқытылып тілдік принципті сақтай алғанымыз. Келесі бір көрсеткішіміз кафедра тарапынан дәріс жүргізетін 6 адамда тарих ғылымдарының докторлары, профессорлар болып табылатыны маман мәселесін дұрыс шеше алғанымыздың көрінісі болып табылады. Соның ішінде Қ.С.Қаражан Б.Б.Кәрібаев, Г.К. Кокебаева, Ж.Б.Құндақбаева әртүрлі жылдардағы «жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» мемлекеттік наградаларының иегерлері. Ж.Б.Құндақбаева ҚР ҒЖБМ «Болашақ» бағдарламасы аясында шетелде тәжірибеден өткен білікті маман болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. ОУП «6М020300-история» для набора 2016 года
2. <http://orleu.kz/?p=154026>
3. <http://nao.kz/blogs/view/2/179?lang=kz>

Нургазина А. М.

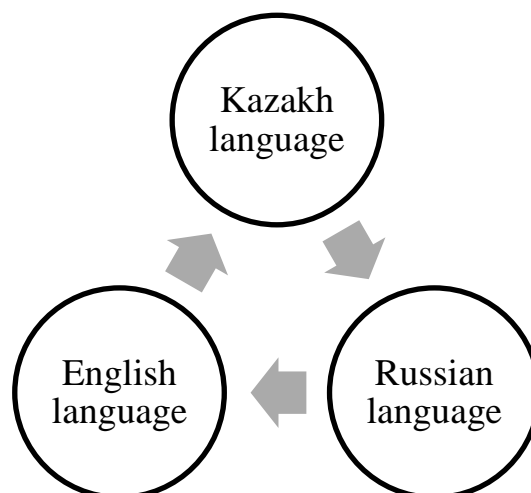
ODERN ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF TRI-LINGUAL STUDYING IN KAZAKHSTANI HIGH EDUCATION

It is agreed that a language plays a key role for communication in all aspects of human's life. Modern education follows this principle, and together with main competencies and knowledge in chosen specialization, it aims to offer linguistic skills in the most demanded languages for students.

International community currently realizes a policy of multilingualism. According to the extract from Background of the Roadmap Towards UNESCO's World Atlas of Languages "Linguistic diversity is an integral part of cultural diversity, freedom of expression and universal access to information and knowledge. It has the capacity to express and to reconcile ideas, systems of knowledge and values of people from diverse cultural, social, economic, religious and professional backgrounds. It is a key contributor to dialogue, reconciliation, tolerance and peace." [1].

Indeed Kazakhstan is multinational country and development of Multilanguage policy concerns us for many years. This problem touch firstly the sphere of education including higher one. For Kazakhstan, the most appropriate policy is to realize tri-lingual studying in education. Therefore, currently higher education has one of the top priorities is to develop and realize specialized programs in three main languages – Kazakh, Russian and English.

As it stated in the materials of the UNESCO Regional Conference for Central America "Indigenous Languages for Empowerment", run 2015, "Linguistic diversity is an integral part of cultural diversity. It has the capacity to reconcile the emotions, ideas and values of people from diverse cultural, social, economic and professional backgrounds. It is a key contributor to dialogue, tolerance and peace." [2].

Picture 1. Tri-lingual format of educational programs

Thus, involvement of speaking languages into the educational process is an ordinary practice that should be fulfilled locally in every country.

Kazakh is our native language – the language, that has come from distant ancestors; the language of the Motherland. With all respect to local traditions, it is the one, which should be the most used for the purposes of higher education. Development of the native language in Kazakhstan widens its linguistic opportunities, making it suitable to use in all spheres of education and science.

Simultaneously, historical development of Kazakh EI had provided close relations between different nationalities, giving opportunity for our country to be a multinational state. It's not a reason for instability in our society caused by variety of cultures and spirit heritage; it should be considered as the strength of Kazakhstani people ready to be tolerant, friendly and humane. Particularities of local and regional interconnection lead to a big role of the Russian language.

Following this Russian becomes the second part of the triad. Additionally this has good performance for education and science, helping our teachers and students to use a strong informational source for scientific researches and study in Russian.

The third is foreign language – the English one. Being the most adaptive and precise way of global communication, it has a leading role among all languages for the purposes to connect people globally. Stressing the importance of English, excluding countries of origin, for study and education the great significance has satellite services that help teachers and students improve their skills in it.

The research reflected in this article help to analyze basic opportunities of tri-lingual studying as well as to find out main problems in realization of these ambitious intends in Kazakhstan.

From one hand, every year the amount of young students who speak English grow up very fast. They improve their knowledge locally and abroad. From other hand, unfortunately, the number of experienced specialist who teach or are involved into education process does not have the same successful trends and results in studying English. Less is the number of people who are good in both and at the same time want to devote themselves to science and education. Therefore, there are two main stream of problems – conceptual ones and applicational ones.

The first stream is connected to the methods and measures how to make people speak three or more languages at once. The second stream is how to motivate those who received this knowledge to stay in education.

Competition on the labor market encourage many of us to improve our language skills, however, being improved, new opportunities help to push our careers straight forward outside the alma mater.

Analysis of the English skills among the students of financial specialties showed that at about half of the students can speak, read and write in English in some way. 10 % of them have “good” language. This statistics leads to following conclusion for spreading of the English running courses there is a need in intensive preparation of the 1st year students. Resolving this situation will give the opportunity to integrate English running disciplines into the study curriculum. The same problem concerns realization of disciplines in Kazakh for Russian speaking groups; in Russian – for Kazakh speaking group.

Encouragement of the students for improvement of their language skills becomes the priority in implementation of the policy of tri-lingual education. Having a good linguistic base among the students will provide needed platform for integration of the specialized programs into study process. This can be realized through running of the compulsory tri-lingual programs instead of elective ones. Practice shows that 1st semester courses in foreign and local languages not always improve students' knowledge at the level needed to study complicate specific courses in cross language.

Faculty members also should be supported to study foreign languages in order to provide the ability of running tri-lingual disciplines at the appropriate level. Thus, a special program and linguistic policy will help to solve the priorities of tri-lingual education.

Tri-lingual education will help to grow up new generation of specialist for our country providing its competitive growth and sustainable development.

Such form of education can increase the demand from other countries for our educational services creating new

perspectives for the higher schools to wide their activity regionally and internationally.

The state and private educational institutions should work together to provide the resources and take the necessary measures to alleviate language barriers and promote interaction on the tri-lingual educational policy in our country. It a strong need to encourage the creation and processing of the specific content in three main languages that are to be used in the study process. Special measures of support are will ensure that all who are involved into the process receive demanded information in three languages at the same time.

The successful implementation of the tasks depends upon the accessibility and availability to satellite services and facilities. As it stated in the Recommendation concerning the promotion and use of multilingualism and universal access to cyberspace, issued by UNESCO “Member States, international organizations and information and communication technology industries should encourage collaborative participatory research and development on, and local adaptation of, operating systems, search engines and web browsers with extensive multilingual capabilities, online dictionaries and terminologies.”[3].

Besides services to study languages and to approve language skills should be available not only the largest cities but in all regions.

Implementation of tri-lingual education in Kazakhstan provides international and regional leadership in education, strengthens education systems of our country locally and abroad. Partnership with foreign educational institutions also has good support to implement best standards and practice in realization of study programs in foreign languages. All these response to global challenges in multilanguage’s education that considers with the current requirements in high education.

References:

1. Roadmap Towards UNESCO’s World Atlas of Languages// unesdoc.unesco.org/images/0024/002438/243852e.pdf – February, 2016.
2. Materials of the UNESCO Regional Conference for Central America “Indigenous Languages for Empowerment”, November 2015
3. Recommendation concerning the promotion and use of multilingualism and universal access to cyberspace//portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17717&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html – January, 2017.

Нургазина А. М.

КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ПРОГРАММ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА

Предоставление услуг в области программ двойного диплома являются одним из ключевых приоритетов в области оказания образовательных услуг.

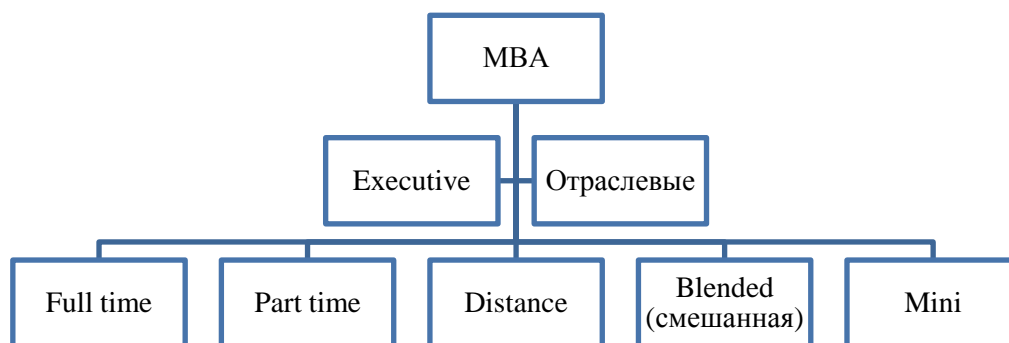
В настоящее время особый интерес представляют программы бизнес образования, реализуемые совместно двумя и более университетами партнерами.

Программы MBA направлены на подготовку специалистов для работы в сфере бизнеса и управления. В отличие от классических программ магистратуры или MSc, программы MBA предусматривают развитие навыков и компетенций в сфере ведения бизнеса и управления им, повышение знаний в области менеджмента и финансов, а также развитие лидерских качеств. Программы MBA являются более практико-ориентированными и в большинстве случаев исключают проработку научного направления определенной специализации либо деятельности.

Внедрение передовой практики и международных стандартов при внедрении такого рода программ практически становится не возможным без запуска программ двойного диплома.

Современные тенденции развития бизнес программ позволяют расширять специализацию MBA с учетом отдельных сфер и направлений деятельности, изучать бизнес опыт одновременно в двух и более странах. Комплексный подход в программах двойного диплома повышают их конкурентную привлекательность и значимость для специалистов различных сфер.

Виды MBA программ

Предлагаемые программы MBA обучения учитывают интересы и потребности целевой аудитории. Программы MBA выбирают, прежде всего, работающие люди – руководители организаций, поэтому бизнес школы формируют гибкий график и формат обучения. В программах двойного диплома особую роль приобретают дистанционные технологии обучения.

Продолжительность обучения по программам MBA составляет от 6 месяцев до 2-3 лет, в среднем – 1-1,5 года. По итогам обучения защищается проект либо дипломная работа.

Обзор бизнес школ и ведущих программ MBA.

Согласно рэнкинга Financial Times 2016 в первую пятерку программ MBA в мире входят следующие бизнес школы:

1. Insead – France/Singapore
2. Harvard Business School – USA
3. London Business School – UK
4. University of Pennsylvania: Wharton – USA
5. Stanford Graduate School of Business – USA [1].

Одно из ведущих мест в Европе занимает IESE Business School (Spain, 12 мест в рэнкинге), в Азии – HKUST Business School (China, 14 мест в рэнкинге).

Для целей повышения востребованности локальных бизнес программ вузами к партнерству привлекаются ведущие бизнес-школы. Что позволяет сочетать в программах двойного диплома наилучшие практики бизнес образования, адаптируя их международную содержательность к локальным особенностям.

К стандартным требованиям приема на программы двойного диплома относятся – знание языка ведения обучения, опыт работы (от 1 до 5 лет), GMAT либо иной специализированный тест, написание эссе либо собеседование. Структура программ MBA может быть разработана по заказу заинтересованных организаций с учетом их потребностей.

Разработку и реализацию программ двойного диплома в КазНУ рекомендуется проводить с учетом следующих особенностей.

При разработке данного направления необходимо учитывать потребности и возможности целевой аудитории. По итогам предварительно проведенного анализа средний набор на программы MBA, включая программы двойного диплома, отечественными учебными заведениями либо зарубежными университетами на территории РК составляет в среднем от 10 до 20 человек в один учебный год.

Характеристики программ двойного диплома должны учитывать:

- ориентацию на различные потребности целевой аудитории – руководители бизнеса и государственных структур;
- двух и одногодичные формы обучения – MBA и EMBA соответственно;
- исключение теоретических дисциплин, за исключением обязательных компонентов;
- замена практики на серию бизнес стажировок, в том числе выездных за рубеж в вуз-партнер;
- включение дисциплин по развитию лидерских и личностных навыков, по управлению и мотивации персонала;
- гибкий график обучения.

Ключевым моментом является привлечение вузов-партнеров к реализации программ двойного диплома с учетом специфики программ и специализацией, предлагаемых вузами партнерами

Проведен следующий SWOT-анализ развития бизнес образования в КазНУ.

<p>Сильные стороны:</p> <ul style="list-style-type: none"> – гибкость формирования учебного плана и программы – возможность привлечения преподавателей-практиков, имеющих передовой опыт ведения бизнеса в Казахстане и за рубежом – государственная форма собственности, повышающая доверие к вузу и качеству обучения – развитая инфраструктура и кампус – многолетний опыт работы в сфере высшего и послевузовского образования и другие 	<p>Слабые стороны:</p> <ul style="list-style-type: none"> – возможное отсутствие гибкости и мобильности, характерное для крупных организаций и предприятий с государственной формой собственности – небольшая рекламная и маркетинговая активность – узкий региональный и территориальный охват – отсутствие программ кампус в кампусе на территории Центральной Азии и другие – классический вуз, специализирующийся на развитии науки и предоставляющий преимущественно фундаментальные и теоретические знания
<p>Возможности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – КазНУ ведущий вуз Казахстана и Центральной Азии – возможность привлечения партнеров для реализации совместных программ – лидерство в сфере образовательных услуг в регионе – возможность получения государственного 	<p>Угрозы:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отсутствие интереса со стороны целевой аудитории – действующие программы конкурентов (в Казахстане, Центральной Азии и дальнем зарубежье) – ценовая неконкурентоспособность – небольшой опыт в реализации бизнес программ – диспропорции в формировании практико-

либо целевого заказа – изучение потребностей бизнес сообщества Казахстана и зарубежных стран с целью формирования практико-ориентированной учебной программы	ориентированной учебной программы, отвечающего потребностям бизнес сообщества – спад в экономике, банкротство субъектов бизнеса, уменьшение уровня доходов целевой аудитории
---	---

Таким образом, внедрение программ двойного диплома является одним из важных направлений в развитии услуг высшего образования. Особое значение приобретают партнерство с зарубежными вузами в области разработки и реализации программ двойного диплома для бизнес образования. Мировая практика показывает, что для целей повышения востребованности локальных бизнес программ вузами к партнерству привлекаются ведущие бизнес-школы. Это позволяет сочетать в программах двойного диплома наилучшие практики бизнес образования, адаптируя их международную содержательность к локальным особенностям.

Список литературы:

1. Рэнкинг МВА программ Financial Times 2016 // rankings.ft.com/businessschoolrankings/global-mba-ranking-2016
2. www.insead.edu/master-programmes/mba- Сентябрь, 2016.
3. www.ie.edu/landings/bs-mbas-and-executive-mbas-eng- Сентябрь, 2016.
4. www.amity.edu/mba- Сентябрь, 2016.

Нурманова Б.З., Какижанова Т.И.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ЭКОНОМИКА» В ЦЕЛЯХ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ

Проблема конкурентоспособности выпускников вузов на рынке труда обостряется в условиях экономического кризиса, сокращения рабочих мест. Конкуренция является одним из самых сильных стимулов, заставляющих потенциальных работников повышать свою квалификацию, работать над улучшением своих навыков, умений. Вместе с тем, для выпускников важнейшим фактором конкурентоспособности являются рейтинг и имидж вуза, созданные предшествующими поколениями выпускников. И, безусловно, те знания и компетенции, которые формируются в годы учебы в вузе. Наиболее важным документом, в котором отражен весь комплекс основных характеристик образования, является образовательно-профессиональная программа.

Совершенствование образовательных программ нацелено на усиление компетентности выпускников. Под профессиональной компетентностью экономиста мы понимаем характеристику личности, выраженную в совокупности знаний, умений и профессионально важных качеств, которые позволяют экономисту проявлять готовность к профессиональной деятельности в сфере экономики и на высоком уровне выполнять свои профессиональные обязанности.

Университеты, разрабатывая образовательные программы, должны учитывать потребности рынка труда и интересы работодателей. В современном мире стремление к интеграции обнаруживается как со стороны производителей образовательных услуг, так и со стороны производственных предприятий. Все больше работодателей понимают, что квалифицированный персонал – главный фактор, без которого невозможно обеспечить внедрение новейших технологий, повышение эффективности производства. Отсюда – заинтересованность предприятий в более тесных контактах с образовательными учреждениями, в том числе с вузами. Стремление вузов к взаимодействию с предприятиями объясняется необходимостью предоставлять образовательные услуги, адекватные требованиям рынка и современного этапа научно-технического прогресса. Однако в Казахстане участие частного бизнеса в финансировании высшего образования и разработке образовательных программ находится пока еще не на должном уровне. Тем не менее, эти процессы имеют место и проявляют тенденцию к расширению.

Сотрудничество вузов и бизнеса предполагает, что именно они, как непосредственные участники интеграционного процесса, в значительной степени определяют какие знания и умения нужны будущим специалистам, какие дисциплины должны изучаться. В то же время рынок не может быть единственным ориентиром и непререкаемым авторитетом в области подготовки специалистов. Университеты должны не только приспосабливаться к существующему рынку труда, но и, руководствуясь общенациональными интересами, активно воздействовать на него. Университет не может ограничиваться тем, что дает знания и умения, которые выпускники будут применять сразу же на конкретных предприятиях в конкретных условиях. Он должен обеспечить фундаментальность подготовки, которая станет в дальнейшем основой для развития необходимых навыков.

Таким образом, сочетание фундаментального и практически направленного образования является важнейшим фактором совершенствования образовательных программ. Нельзя допускать, чтобы высшее образование превратилось в систему тренингов, нацеленных на решение сегодняшних проблем. Фундаментальные знания – это базовые, системообразующие, методологические представления об изучаемом предмете. Именно теоретические науки позволяют в дальнейшем осваивать прикладные науки. Если обратимся к учебным планам подготовки бакалавров по экономическим направлениям ведущих зарубежных вузов, то можно заметить, что такие дисциплины как микро- и макроэкономика, эконометрика читаются на двух уровнях

(1 и 2). Кроме того, читаются курсы институциональной экономики, экономики общественного сектора, теории экономической политики, истории экономических учений, теории отраслевых рынков и другие дисциплины, являющиеся по своей сути экономико-теоретическими.

В нашем университете также читаются эти дисциплины, однако на них выделяется меньшее количество кредитов. Увеличение кредитов на базовые дисциплины позволит в определенной степени решить еще одну важную проблему – усвоение материала и успеваемость. Особенно это важно на младших курсах, когда происходит изучение тех дисциплин, которые являются фундаментом (пререквизитом) для освоения большинства последующих. Здесь большое значение имеет работа в аудитории, когда преподаватель может не просто направить, подсказать, но и помочь в формировании навыков дальнейшей самостоятельной работы. Кроме того, сокращение количества изучаемых дисциплин сокращает, соответственно, и количество экзаменов на сессии. Кредитная технология предполагает завершение изучения каждой дисциплины сдачей экзаменов. И студентам приходится в сжатые сроки сдавать 7-9 экзаменов по самым разным дисциплинам, что и приводит к широкому использованию шпаргалок. По нашему мнению, в учебных планах должны быть широко представлены 4-х кредитные дисциплины, а не 2-х и 3-х кредитные как сегодня.

Особенностью кредитной технологии обучения, которая применяется в вузах Казахстана с конца прошлого столетия, является гибкость учебных планов и возможность выбора. За прошедшие годы в вузовской среде сложилось четкое понимание, что одной из существенных черт данной системы является выборность дисциплин. Это положение вошло и в «Правила организации учебного процесса по кредитной технологии обучения», применяемые в настоящее время в нашей стране: «Кредитная технология обучения осуществляется на основе выбора и самостоятельного планирования обучающимся последовательности изучения дисциплин с использованием кредита как унифицированной единицы измерения объема учебной работы обучающегося и преподавателя».

Сегодня вузы имеют возможность формировать элективные дисциплины в бакалавриате в объеме 55% (Государственный общеобязательный стандарт высшего образования). Государственной программой развития образования Республики Казахстан предусмотрено, что академическая свобода к 2020 году будет расширена в бакалавриате до 70%. Вузы самостоятельно формируют перечень дисциплин компонента по выбору в соответствии с требованиями рынка труда. Предполагается, что такой подход позволяет вузам привлекать и работодателей к разработке образовательных программ.

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, обладая статусом автономного университета, по многим специальностям ведет обучение по собственным программам. В 2010 году были разработаны экспериментальные образовательные программы, а с 2013 года обучение ведется по собственным основным образовательным программам. Был проведен сравнительный анализ ГОСО высшего образования 2012 года, экспериментальной образовательной программы 2010 года и основного учебного плана по специальности «5В050600 - Экономика» для набора 2016 года с целью определить, насколько обеспечивается выборность дисциплин в настоящее время в нашем университете в бакалавриате.

Данный анализ показывает, что доля элективных дисциплин в применяемом в настоящее время основном учебном плане, значительно ниже, чем предусмотрено ГОСО высшего образования и экспериментальной образовательной программой - всего лишь 33%. Свобода студентов нашего университета в выборе оказывается более ограниченной, чем у студентов других вузов. Представляется, что основная проблема кроется даже не в сокращении количества элективных курсов, так как, к сожалению, значительная свобода студентов в выборе учебных предметов зачастую провоцирует их на выбор не тех дисциплин, которые наиболее важны и значимы для их профессиональной подготовки, а тех, которые являются более легкими, или преподаватели которых менее требовательны. Проблема, на наш взгляд, заключается в том, каким образом осуществляется выбор в рамках основного учебного плана. Из 43 кредитов, которые студенты могут выбрать 35 (81%) приходится на индивидуальные образовательные траектории. Если в социально-коммуникативном и междисциплинарном модулях студенты выбирают отдельные дисциплины из достаточно большого предлагаемого списка (в первом случае предлагается выбрать две дисциплины из девяти, во втором – две из восьми), то в блоке индивидуальных модулей предлагается выбирать не дисциплины, а образовательные траектории. Выбрав определенную траекторию, студенты уже не могут взять дисциплины из других траекторий. Опыт работы на базе основного учебного плана показал, что используемые в университете образовательные траектории на самом деле резко сузили возможность выбора дисциплин. Механизм выбора такой, что об индивидуальном подходе говорить не приходится, студенты обязаны выбирать только целой группой. Так, в группе ЭК10Р всего 13 студентов, и ИОТ2 была выбрана лишь семью студентами, т.е. практически половина группы хотела бы выбрать иное направление, но не смогла реализовать свое право выбора. К тому же сейчас предлагают отменить выборность преподавателей на элективных дисциплинах. У студентов специальности «Экономика» согласно учебному плану на 4 курсе - только дисциплины индивидуальных образовательных траекторий. В этом случае они полностью лишены возможности выбора, т.к. траектория ими была выбрана еще на 2 курсе, и, поскольку эти дисциплины элективны, преподавателей выбирать они также не могут.

На наш взгляд, прежде, чем разрабатывать учебные планы для нового набора студентов, следует подробно проанализировать практику работы по существующим программам на различных факультетах. Возможно, в целях расширения выборности, имеет смысл вернуться к тому, чтобы предлагать студентам широкий набор различных курсов и не ограничивать их выбор заданными траекториями. Совершенно нормальным в таком случае будет изучение каких-либо дисциплин студентами различных специальностей. Так, есть много новых

интересных научных направлений на стыке экономики и математики, которые были бы интересны как будущим экономистам, имеющим хорошую математическую подготовку, так и студентам факультета математики. Для студентов-экономистов, имеющих более гуманитарные наклонности, можно бы предложить дисциплины на стыке экономики и философии, политологии, культурологии, социологии. Такие курсы представляли бы интерес также для студентов разных факультетов. Такой подход значительно бы приблизил наш университет к реальному внедрению кредитной технологии.

По сути дела, студентам бакалавриата предлагается достаточно узкая и ранняя специализация, что ограничивает возможности выбора места работы и дальнейшего обучения. Однако широкая базовая подготовка бакалавра в определенной степени является преимуществом с точки зрения рынка: на рынке постоянно происходит смена технологий, технических новинок, способов организации производства и т. д. И чем уже специализация у человека, тем сложнее его переучивать. Фундаментальная профессиональная подготовка студентов в бакалавриате связана с очень быстрым устареванием знаний, поэтому выпускнику дается относительно широкая подготовка и важной задачей становится научить его пополнять, обновлять знания, умения и навыки по мере необходимости. Кроме того, понимание общей методологии профессиональной деятельности позволит молодому специалисту легче приспособиться к особенностям деятельности отдельных предприятий.

Сегодня в бакалавриате КазНУ имени аль-Фараби в зависимости от специальности и курса используются учебные планы, составленные на основании ГОСО, ЭОП и ОУП. Необходимо тщательно проанализировать их с точки зрения соответствия требованиям сегодняшнего дня, повышения конкурентоспособности нашего университета в мировом образовательном пространстве. И эта работа должна послужить основой для дальнейшего совершенствования образовательных программ, которые бы в наибольшей степени удовлетворяли целям как отдельных студентов, работодателей, так и общества в целом.

Список литературы:

1. «Государственный общеобязательный стандарт высшего образования», утвержденный постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080
2. «Правила организации учебного процесса по кредитной технологии обучения», утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 апреля 2011 года № 152
3. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы

Окушева Г.Т., Мулдағалиева А.А.
ОБ ИНТЕГРАЦИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА И СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН В
УНИВЕРСИТЕТСКОМ ОБРАЗОВАНИИ

Языковая политика Казахстана, предложенная Президентом страны Н. А. Назарбаевым ещё в 2004 году, основана на идее триединства языков. В дальнейшем эта идея была провозглашена в 2007 г. в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире», в котором глава государства предложил начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков» [1].

Языковая политика предполагает изучение английского языка как средства международного общения, наряду с государственным казахским языком и русским, как языком межнационального общения. В ежегодном обращении Президент Казахстана Н.А. Назарбаев подчеркивает важность освоения английского языка, который откроет новые возможности для молодого поколения. Расширение международной интеграции, активное внедрение новых информационных технологий, становление многополярного, поликультурного и многоязычного мира предполагает использование английского языка как средства международного общения и интернационализации системы образования РК. Знание английского языка обеспечивает широкий доступ к информации в различных предметных областях, так как 80% всей мировой информации хранится на английском языке. Таким образом, все три языка играют важную роль в настоящей и будущей жизни казахстанского общества.

Начиная со следующего учебного года образовательные учреждения страны переходят к трехязычной модели обучения, когда разные дисциплины изучаются на казахском, русском или английском языках. Необходимость введения полиязычного образования вызвана требованиями современной тенденции политического, экономического и социального развития.

В настоящее время на факультетах ряда неязыковых вузов РК уже начала осуществляться подготовка полиязычных специалистов на казахском, русском и английском языках. Казахское и русское отделения имеют большой опыт и давние традиции в обеспечении учебного процесса – разработаны и продолжают разрабатываться современные учебные и методические пособия и комплексы, электронные учебники, а также имеется опытный преподавательский состав. Так как обучение на английском языке началось относительно недавно, перед кафедрами и факультетами неязыковых специальностей стоит серьезная задача обеспечения учебного процесса всем необходимым для организации полноценной учебной деятельности.

Следует отметить, что преподавание специальных дисциплин в неязыковых вузах на английском языке сопряжено с рядом проблем:

Во-первых, это – уровень компетенции по английскому языку преподавателей специальных дисциплин. Недостаточный уровень знания английского языка является препятствием для предоставления качественного образования студентам. Для осуществления полноценного обучения на английском языке уровень компетенции

преподавателей не должен быть ниже уровня Intermediate, согласно Общеввропейской шкале владения английским языком. Преподаватель должен владеть всеми прагматическими речевыми (чтение, говорение, письмо, аудирование) и языковыми (лексическими, грамматическими, синтаксическими) компетенциями. Перечисленные навыки и умения могут быть сформированы благодаря целенаправленному сотрудничеству с квалифицированными специалистами по иностранным языкам.

Во-вторых, преподавание специальных дисциплин на английском языке предполагает также владение языком студентами не ниже уровня Intermediate. Неоднородность с точки зрения владения языком групп студентов также может служить препятствием для получения качественных знаний. В процессе изучения предметов на английском языке студенты, наряду со знаниями по специальности, приобретают речевые и языковые навыки по английскому языку. Они усваивают терминологию, грамматические и синтаксические особенности, характерные для языка специальности, совершенствуют коммуникативные навыки.

В-третьих, как для преподавателей, так и для студентов, существует необходимость постоянного совершенствования навыков и умений по английскому языку. Таким образом, в масштабах университетского образования возможность постоянного повышения языковой квалификации должна быть доступной и эффективной для ППС и студентов.

В-четвертых, преподавание предметов на английском языке предполагает не только хорошее владение языком, но и знание элементов методики преподавания иностранным языком. Принимая решение вести предмет на иностранном языке, преподаватель берет на себя ответственность за качество знаний, получаемых студентами по данной дисциплине.

В течение последних лет нами была проведена определенная работа по анализу и оценке состояния языковых компетенций преподавателей и студентов КазНУ им. аль-Фараби. Преподавателями кафедры иностранных языков были осуществлены такие мероприятия как входное тестирование студентов 1-го курса, мониторинг лекций и семинаров преподавателей-предметников по заданию ДАВ для оценки уровня владения ими английским языком.

Результатом этой работы стало создание языкового центра "iLC" при кафедре иностранных языков, организация языковых курсов для преподавателей и студентов, оказание помощи в переводе статей и других материалов на английский язык и разработка Типовых учебных программ по дисциплине «Профессионально-ориентированный иностранный язык» совместно с преподавателями профилирующих кафедр университета.

Следует отметить, что идея полиязычия уже повсеместно воплощается на практике. Необходимость знания трех языков хорошо осознается молодежью, о чем свидетельствуют результаты проведенного нами анкетирования среди студентов первого курса бакалавриата четырех факультетов: экономического, юридического, химического и физического. Анализ результатов показывает, что молодые люди возраста 17-18 лет в начале самостоятельной студенческой жизни в университете хорошо ориентируются и ясно понимают требования времени и общества. Так, например, на вопрос «Какие цели Вы ставили при изучении английского языка в университете?» - 45% опрошенных ответили «для учебы или стажировки в зарубежном университете», 75% - «для успешной карьеры в будущем». Эти результаты демонстрируют готовность и открытость будущих специалистов к существованию в полиязычном пространстве, где можно добиться успехов благодаря знанию нескольких языков.

В этом учебном году в рамках претворения в жизнь проекта трехязычия МОН РК организовано обучение преподавателей вузов страны английскому языку. В наш университет были направлены 400 преподавателей биологии и физики для прохождения курсов. Преподавателями кафедры иностранных языков была разработана программа обучения, методические пособия и подготовлены материалы для самостоятельной работы. Обучение проводилось в течение месяца по линии ИПК КазНУ, далее в течение двух недель оно продолжилось в онлайн режиме и завершилось письменным экзаменом. Очевидно, что одного месяца обучения недостаточно для овладения иностранным языком. Однако, обучавшимися преподавателями было отмечено, что эти курсы дали возможность погрузиться в язык и послужили стимулом для дальнейшего самостоятельного изучения и совершенствования языковых компетенций.

Эти курсы выявили ряд вопросов, которые необходимо решать в ближайшем будущем, а именно:

- разработка параметров и критериев оценки языковой компетенции по иностранному языку для преподавателя неязыковой специальности.
- помощь в подготовке преподавателей неязыковых специальностей к сдаче международных экзаменов.
- сотрудничество с преподавателями-предметниками при подготовке и написании учебно-методических пособий на английском языке по базовым дисциплинам;
- создание банка электронных версий учебно-методических материалов по различным специальностям неязыкового профиля с целью обмена опытом и дальнейшего последовательного внедрения в учебный процесс в вузах РК.
- организация языковых курсов для преподавателей, студентов и магистрантов с применением таких современных технологий, как комбинированное обучение, современные электронные учебные комплексы, использование Интернет-ресурсов.
- создание постоянно действующей интерактивной платформы для оказания консалтинговой помощи преподавателям-предметникам разнопрофильных неязыковых специальностей по использованию новейших методов и приемов презентации учебного материала на английском языке.

- выработка практических рекомендаций, направленных на совершенствование иноязычной компетенции на основе мониторинга лекций и семинаров преподавателей-предметников.

На сегодняшний день перед коллективом кафедры поставлена задача повышения языковой компетенции преподавателей-предметников. Нами составлена учебная программа, которая направлена на

- формирование коммуникативных навыков и умений, необходимых для общения и понимания англоязычной речи;

- профессионализацию содержания обучения;

- учет междисциплинарных связей при определении содержания обучения;

- комбинированное обучение языку с применением электронных средств;

- интерактивный подход к обучению.

Программа предусматривает обучение по двум направлениям:

• обучение практическому английскому языку, что предполагает закрепление и дальнейшее развитие всех 4-х речевых умений и навыков – говорение, аудирование, чтение на понимание и письмо;

• обучение профессионально-ориентированному английскому языку, включающее в себя развитие профессионально направленной коммуникативной компетенции на основе применения современных методических приемов и технологий, как проектная работа, ситуационные игры, круглые столы, конференции, презентация докладов, публичные выступления с сообщениями по специальности, мини-уроки.

Для успешного осуществления поставленной задачи повышения языковой квалификации преподавателей-предметников считаем необходимым создать сертификационный центр, который мог бы объективно оценивать уровень их знаний, что давало бы им право читать лекции и проводить семинары по профилирующим предметам на английском языке. Многолетний опыт показывает, что сдача таких международных экзаменов как IELTS и TOEFL не всегда является гарантией подготовленности преподавателей к чтению лекций и проведению семинаров по их специальности, так как эти экзамены, в основном, проверяют языковые компетенции по General English. При неоспоримой необходимости владения общим языком (General English), этого недостаточно для профессиональной деятельности, поскольку преподаватель должен свободно оперировать профессиональной и научной терминологией, владеть навыками подготовки и чтения лекций и семинаров, написания статей, выступления с докладами, сотрудничества с иностранными коллегами в области научных исследований.

Предлагаемый же нами центр мог бы проверить языковые компетенции и объективно оценить степень подготовленности преподавателей к профессиональной деятельности.

Омарова Ә.Т., Сарыбаева И.С.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС МАМАНДАРЫН КӘСІБИ ДАЙЫНДАУДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ӘРІШТЕСТІК ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

Қазіргі уақытта болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер әлеуметтік мәселелердің шиеленісуіне алып келді, бұл өз кезегінде қиын өмірдік жағдайларда қалған және білікті әлеуметтік көмекті қажет ететін халықтың белгілі бір категорияларының пайда болуына әкелді. Халықтың әлеуметтік қорғау жүйесінің де реформалануы көптеген жаңа мекемелердің ашылуына себепкер болды. Олардың қызметтерінің тиімділігі көп жағдайда мамандармен қамтамасыз етілуіне және әлеуметтік жұмыс бойынша мамандардың кәсіби компетенттілігіне байланысты.

Әлеуметтік жұмыс – күрделі, эмоционалды жүктемесі жоғары қызмет, маман тұлғасынан қиыншылықтарға жолыққан кезеңде өз іс-әрекеттерін оңтайлы реттей алатын, тиімді шешім қабылдап, кәсіби көмек көрсете алу қабілеттерін талап ететін мамандық.

Біздің қоғамның алдында әлеуметтік жұмыс бойынша мамандарды даярлау және қайта дайындау мәселесі өткір болып тұр. Кадрларды дайындау жағдайына, олардың кәсіби деңгейіне ұйымның, мекеменің бұдан арғы іс-әрекеттерінің тиімді болуы тәуелді болып табылады. Ұйымның бәсекеге қабілеттілігі, оның дамуы мен өткендеуінің негізгі факторы болып мамандардың сапасы мен олардың еңбекке деген қатынасы, яғни қызметкерлердің кәсібилік деңгейі мен шығармашылық потенциалы табылады.

Еліміздегі әлеуметтік жұмыс мамандығының қалыптасуына көп жылдар болмаса да, осы салада бірқатар жұмыстар жүзеге асырылды. Бірақ мамандардың кәсіби даярлау мен қайта дайындау саласындағы жасалынып жатқан жұмыстарға қарамастан бірқатар мәселелердің әлі де шешілмегендігі байқалады. Атап айтқанда, кәсіби даярлауда әлі де болса тәжірибелік оқытуға аз көңіл бөлінуде, мамандарды тәжірибелік даярлаудың әдістемелік және мазмұндық негіздері жеткілікті өңделмеген.

Қазіргі уақытта қалыптасып келе жатқан өндірістік-экономикалық қатынастар мамандар дайындауға жаңа талаптар қояды. Кәсіби даярлау болашақ маман қызметінің құрылымын көрсететін модельге бағытталуы, ал дайындау процесі болашақ кәсіби іс-әрекеттің ерекшелігін сипаттауы керек. Әлеуметтік жұмыс бойынша болашақ мамандарды дайындау мамандықтың аксиологиялық және технологиялық талаптарын, мамандық және әлеуметтік жұмыс саласындағы жоғары кәсіби білім стандарттарын енгізеді. Оның құрылымын келесідей төрт компонентпен сипаттауға болады:

– теориялық-технологиялық, компетенттіліктің жоғары деңгейін қамтамасыз ететін тұлғаның дамуының және кәсіби білім туралы психологиялық-педагогикалық білімді сипаттайды;

– тәжірибелік-дамытушы, әлеуметтік жұмыс бойынша тәжірибелік міндеттерді болашақ мамандардың талдаулық, жобалық, стратегиялық, конструктивтік, комбинаторлық дағдылар мен қабілеттерді қалыптастырады;

– тұлғалық-креативті, іс-әрекеттің креативті тәсілдерін игеретін, алынған білімді аудиториядан тыс кәсіби ситуацияларды жаңа міндеттермен шешуде қолдана алуды сипаттайды;

– эмоциональды-рефлексивті, студенттерде клиенттерге деген эмпатиялық қатынастарды қалыптастыруға, оқитындарды өзін-өзі тануға, өзінің іс-әрекеттері мен жағдайларының мәнін түсінуге бағыттауға, кәсіби іс-әрекетте өздігінен кемелденуді дамытуға мүмкіндік береді [1].

Отбасы, балалар, аз қамтылғандар, қарттар және мүмкіндігі шектеулі адамдар – әлеуметтік жұмыстың басым саласы. Бұл өз кезегінде, осы топтардың қажеттіліктерін өзінің кәсіби білімі, қабілеті және дағдыларына сүйене отырып қанағаттандыруға қабілетті мамандарды даярлау мәселесінің өзектілігін көрсетеді. «Әлеуметтік жұмыс» мамандығының халықты әлеуметтік қорғау жүйесімен ғана емес, білім, денсаулық сақтау, ішкі істер Министрлігі т.б. әртүрлі мекемелермен өзара әрекет етуі мекеме клиенттерінің ерекшеліктерін, олардың қажеттіліктерін, әртүрлі салада қолданылатын әлеуметтік жұмыс формалары мен әдістерінің қарастыруға мүмкіндік береді.

Бұл мәселені шешу үшін негізінде оқу пәндері мен тәжірибе интеграциясын нығайтудағы әлеуметтік әріптестік табылады. Ғылыми әдебиеттерде және тәжірибеде әлеуметтік әріптестік әртүрлі түсіндіріледі. Біреулер оны мемлекеттік билік органдары, жұмыс беруші және еңбек ұжымы арасындағы әлеуметтік-еңбек қатынастарының нақты типі деп қарастырады. Басқалары – кең мағынада, кәсіби, әлеуметтік топтар қабаттар, таптардың қоғамдық бірлестіктері, билік және бизнес органдары арасындағы қоғамдық қатынастардың ерекше түрі ретінде сипаттайды. Үшіншілері – әртүрлі әлеуметтік топтар, қабаттар, таптар, бизнес пен билік органдарының қызығушылықтарын келісу мен қорғаудың дүниетанымдық негізі деп қарастырады. Сонымен бірге, тәжірибеге коммерциялық емес ұйымдармен жүзеге асатын азаматтардың материалдық емес қажеттіліктерін, олардың заңды қызығушылықтарын қанағаттандырудағы әлеуметтік, қайырымдылық, мәдени, білім беру, ғылыми және басқарушылық мақсаттарға жетуге негізделетін коммерциялық емес әріптестік кіреді [2; 3].

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында да жоғары білім мен өндіріс саласындағы әріптестікті дамыту бойынша белгілі бір қадамдар жасалынып жатыр. Бірақ, білім саласына арналған мәліметтерді талдау негізінде бұл процес әлі де болса шешімін таппағанын байқауға болады.

Қазіргі кезеңде еліміздегі кәсіби білім беруде жұмыс беруші қандай да бір сұранысты қалыптастыратын тапсырыс беруші ғана емес, сонымен бірге, білім беру саласын дамыту процесіндегі белсенді қатысушы болуы уақыт талабы болып отыр.

ЖОО мен жұмыс берушілер арасындағы өзара әріптестік артықшылығына студенттердің сәйкесінше кәсіби білім, дағды және қабілет, тұлғалық қасиеттерді игеруі ғана емес, сонымен бірге, жұмыс берушілердің өздерінің әлеуметтік жұмыс бойынша болашақ мамандарды кәсіби даярлау процесіне тарту табылады.

Жұмыс берушілер мен білім беру мекемелерінің әріптестігінің әртүрлі формаларын жүзеге асыруда келесідей жұмыстар жасалынуы қажет және еліміздің жоғары оқу орындарында осы бағытта іс-әрекеттер жасалынып жатыр:

1. Кәсіпорындардың оқу орындарына белгілі бір сала мамандарына, кәсіпорындарда тәжірибеден өтуге сұраныс беруі.

2. Оқу мекемелерінде жұмыс берушілердің дәрістер жүргізіп, мастер-класстар өткізуі.

3. Жұмыс берушілердің өздерінің өндірістік іс-әрекеттеріне қарай білім берудегі оқу курстарында жаңа пәндерді енгізу немесе түзету жасау.

4. Жұмыс берушілердің оқу орнындағы кәсіби байқауларға, студенттік конференцияларға және т.б. іс-шараларға қатысуы.

5. Жұмыс берушілердің оқу құжаттамаларын өңдеуге, оқу процесін ұйымдастыруға, мамандарды дайындау сапасын талдау мен бағалауына қатысуы.

6. Кәсіпорындардың мәселелі жақтарын зерттеу мақсатында студенттік жұмыстарға сұраныс беріп, өндіріске ендіру.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс кафедрасында «әлеуметтік мамандық» бойынша келесідей ұйымдармен, әлеуметтік институттармен әлеуметтік әріптестік жүзеге асырылады: «Орта Азиядағы глобалды денсаулық зерттеу орталығы» корпорациясының филиалы, «Аналар үйі» қоғамдық ұйымы, Алматы қаласы Алмалы ауданының мүгедектерді оналту және бейімдеу орталығы». Аталған мекемелермен келісім шарт жасалынды және осы ұйымдар «әлеуметтік жұмыс» мамандығы студенттерінің тәжірибеден өту базасы болып табылады.

Студенттердің тәжірибесін ұйымдастыруда жұмыс берушілердің өздері де қызығушылық танытады. Жұмыс берушілердің пікір бойынша әлеуметтік жұмыс бойынша болашақ мамандар жұмыс орнында тәжірибеден өте отырып, терең, тар шеңберде мамандандырылған білімдер мен қабілеттерге ие болуы қажет. Сондықтан да, тәжірибе тапсырмаларын құрған кезде әлеуметтік жұмыс мамандарының пікірлерін, ұйымның ерекшелігін, ұйым клиенттерінің спецификасын ескере отырып өңдеу жұмыстары жасалынып жатыр..

Әлеуметтік жұмысты дайындайтын ЖОО мен халықты әлеуметтік қорғау жүйесі ұйымдары арасындағы әлеуметтік әріптестікті ұйымдастырудың келесідей артықшылықтары бар:

- «әлеуметтік жұмыс» мамандығы бойынша студенттердің тәжірибелік және ғылыми-зерттеулік іс-әрекет дағдыларын дамыту;
- студенттердің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасуына ықпал ету;
- болашақ жұмыс орындарымен алдын ала таныстыру;
- студенттердің болашақта осы мамандық бойынша жұмысқа тұру мотивациясын қалыптастыру;
- «әлеуметтік жұмыс» мамандығына тән мәселелерді диагностика жасау мен шешу жолдарын іздестіру қабілеттерін дамыту.

Сонымен бірге, «әлеуметтік жұмыс» мамандығын дайындауда ЖОО мен жұмыс берушілер арасындағы әлеуметтік әріптестікті ұйымдастыру бірқатар мәселелерді шешуді қамтамасыз етеді:

- білім беру жүйесіне тәжірибелік саладағы іске мамандарды тарту тәжірибелік-бағыттаушылық амал талаптарын қанағаттандыруға қанағаттанудыруға ықпал етеді:
 - теориялық білімді тәжірибелік дайындаумен білесе жүргізу студенттердің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасуына және болашақ кәсіби іс-әрекеттеріне табысты бейімделуіне жәрдемдеседі;
 - студенттердің ЖОО-ны бітіргеннен кейінгі жұмыспен қамтылуына көмектеседі;
 - студенттердің өндірістік тәжірибесін кәсіпорындарда, ұйымдарға табысты ұйымдастырылуына жағдай жасайды;
 - әлеуметтік мәселелер бойынша бірлескен жобаларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді;
 - қазіргі кезеңдегі халықты әлеуметтік қорғау жүйесі мекемелері іс-әрекеттерінің ерекшеліктерін есепке ала отырып, оқу жоспарларын, тәжірибе бағдарламаларын өңдеу жүзеге асырылады.

ЖОО мен халықты әлеуметтік қорғау жүйесі мекемелерімен, білім беру, денсаулық сақтау, қоғамдық ұйымдар арасындағы әріптестік қатынасты дамыту әлеуметтік жұмыс бойынша болашақ мамандарды кәсіби даярлау бағдарламасының тәжірибелік құраушыларының өсуіне әсер етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Касаткина, Н. Э. Профессиональная подготовка социальных работников в условиях непрерывного образования / Н. Э. Касаткина, Е. В. Филатова. – Кемерово: Юнити, 2008. – 116 с.
2. Михеев, В. А. Социальное партнерство как механизм устойчивого социально-экономического развития / В. А. Михеев, А. В. Михеев // Социально-гуманитарные знания. – 2002. – № 5. – С. 194 – 206.
3. Шишкарев, С. Социальное партнерство в России // Российский журнал. – 2003. – Режим доступа: <http://www.russ.ru/politics/20030403-shishkarev.html>.

Плохих Р.В., Артемьев А.М., Жакупова А.А., Климова Т.Б.
ОПЫТ СОТРУДНИЧЕСТВА В РАМКАХ СОВМЕСТНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ
МАГИСТРАТУРЫ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТУРИЗМ»
КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ И НИУ БЕЛГУ

В условиях «экономики знаний» одной из актуальнейших проблем для ступени высшего образования «магистратура» выступает обеспечение высокого качества подготовки обучающихся. Решение этой проблемы многие вузы находят в сотрудничестве с зарубежными вузами-партнерами. В настоящее время сформировалось множество вариантов международного взаимодействия вузов. В их числе следует отметить: обучение и стажировки студентов и представителей профессорско-преподавательского состава в зарубежных вузах; приглашение профессоров из зарубежья для чтения курсов и проведения консультаций для студентов и профессорско-преподавательского состава; проведение совместных образовательно-воспитательных и имиджевых мероприятий и др.

В данной статье мы остановимся на таком варианте взаимовыгодного сотрудничества вузов разных стран как подготовка высококвалифицированных кадров по двуязычной образовательной программе магистратуры специальности «Туризм». В условиях позиционирования Казахстана на международном туристском рынке в качестве привлекательной дестинации проблема подготовки специалистов актуализируется и приобретает особое звучание. Область профессиональной деятельности выпускников магистратуры специальности «Туризм» довольно широка – это формирование, продвижение и реализация национального туристского продукта и организация высоко качественного комплексного туристского обслуживания. К объектам профессиональной деятельности выпускников магистратуры относятся: запросы потребителей туристских услуг; туристские продукты и ресурсы (природные, исторические, культурные и другие объекты показа, а также познавательного, событийного, лечебно-оздоровительного, физкультурного, спортивного и другого назначения); услуги (гостиниц и иных средств размещения; общественного питания; средств развлечения; экскурсионные, транспортные; туроператорские); технологии формирования, продвижения и реализации туристского продукта; туристские каталоги, а также справочные и информационные материалы по туризму, географии, истории, культуре, архитектуре, религии, достопримечательностям, социальным и экономическим характеристикам страны; трудовые коллективы предприятий сферы гостеприимства и туризма. Магистр в области туризма должен обладать полным спектром компетенций, позволяющих на самом высоком уровне осуществлять следующие виды деятельности: предоставление турагентских и туроператорских услуг, услуг по сопровождению туристов, управление функциональным подразделением организации по организации досуга и отдыха, преподавательская деятельность, проектирование и планирование в сфере гостеприимства и туризма.

Реализация двуязычной образовательной программы магистратуры специальности «Туризм» в целом

является новым направлением казахстанской системы образования. В тоже время согласно информации с официального Интернет-ресурса Министерства образования и науки Республики Казахстан к настоящему времени имеется значительный опыт в области межправительственных договоренностей с 12 государствами об обучении казахстанских студентов на базе их вузов, а подготовку кадров по двудипломным и совместным образовательным программам осуществляет 45 отечественных вузов. Работы в этом направлении со странами Содружества Независимых Государств упрощает наличие Межгосударственной программы реализации Концепции формирования единого образовательного пространства, которая была ратифицирована решением глав правительств в 2001 году. В рамках СНГ и ШОС создан ряд документов в сфере интеграции образования, которые относятся к унификации национальных классификаторов и перечней специальностей, формирования механизмов сведения присваиваемых квалификаций и др.

Изучение зарубежного опыта в области подготовки магистров специальности «Туризм» показывает, что подобные программы успешно реализуются уже давно – на протяжении нескольких десятков лет. В условиях «экономики знаний» с высокой конкуренцией и поиском путей продвижения вузов и их образовательных услуг двудипломные образовательные программы магистратуры специальности «Туризм» – одно из высоко перспективных направлений деятельности. Актуальность этой работы усиливает факт наличия у КазНУ имени аль-Фараби более 430 договоров с зарубежными университетами и организациями.

К началу инициации работ по совместной образовательной программе магистратуры специальности «Туризм» с Белгородским государственным национальным исследовательским университетом (НИУ БелГУ, Российская Федерация) кафедра рекреационной географии и туризма факультета географии и природопользования КазНУ имени аль-Фараби имела опыт успешной реализации двудипломной магистерской образовательной программы с Российским университетом дружбы народов (РУДН), которая предусматривает получение за два года обучения двух дипломов – казахстанского и зарубежного с присвоением академической степени магистра. Выбор нового вуза-партнера осуществлялся на основе большого количества критериев, причем одними из главных стали готовность зарубежных коллег к диалогу и оперативность в решении текущих задач.

Почему выбор был сделан в пользу НИУ БелГУ? В вузе в настоящее время обучается 22 000 студентов из 85 регионов России, причем более 2300 студентов – иностранные граждане из 79 стран. НИУ БелГУ в 2009 году был включен в перечень базовых вузов Шанхайской организации сотрудничества (ШОС). В 2010 году университет наряду со столичными вузами Центрального федерального округа РФ получил статус Национального исследовательского университета. НИУ БелГУ в 2012 году согласно результатам мониторинга 103 государственных вузов и 500 филиалов был включен в перечень 30 лучших вузов РФ. В июне 2012 года он занял 13 позицию рейтинга 60-ти вузов, которые являются участниками Федеральной стипендиальной программы Благотворительного фонда Владимира Потанина. В декабре 2013 года одна из шести научных школ университета получила официальное подтверждение от Министерства образования и науки РФ. НИУ БелГУ в 2014 году достиг 151 место международного рейтинга университетов стран БРИКС, рассчитываемого вместе с агентством QS в ТОП-200. В 2015 году вуз был включен в перечень 150 лучших по темпам развития в Европе и Центральной Азии согласно рейтингу британской компании Quacquarelli Symonds (QS University Rankings: Emerging Europe and Central Asia, 2015). НИУ БелГУ в вебметрическом рейтинге компании Cybermetrics (Webometrics Ranking of World Universities, Spain) отнесен к лучшим 2000 университетам мира. В том числе: 1757 позиция среди 15 000 международных участников и 18 – среди 1531 вузов и научных организаций РФ. Мониторинг эффективности деятельности вузов МОН РФ за 2015 году показал, что НИУ БелГУ занимает устойчивое положение среди 20-ти лучших вузов России по ряду показателей:

- количество действующих советов по защите диссертаций на соискание научной степени кандидата и доктора наук;

- количество индексируемых в базах данных Web of Science и Scopus публикаций;

- количество аспирантов очной формы обучения;

- объем научно-исследовательской и опытно-конструкторской деятельности.

НИУ БелГУ поддерживает 15 совместных образовательных программ с уважаемыми вузами стран Европы и Азиатско-Тихоокеанского региона, причем три образовательные программы удостоены Европейского знака качества EUR-ACE® (Accreditation of European Engineering Programmes).

В результате выполненной кафедрой работы 8 сентября 2015 года был подписан договор об организации учебного процесса по международной магистерской программе по направлению «Туризм» между КазНУ имени аль-Фараби и НИУ БелГУ. В рамках договора были определены формы сотрудничества по вопросам подготовки квалифицированных кадров. Содержание и структура совместной образовательной программы определены учебным планом, утвержденным уполномоченными представителями сторон, и иными совместными документами, регламентирующими образовательную деятельность сторон.

Рабочий учебный план магистратуры (специальность РК – «6М090200 – Туризм», специальность РФ – «43.04.02 Туризм») по совместной образовательной программе двойных дипломов представляет собой документ, унифицированный в соответствии с индивидуальной образовательной траекторией обучающихся и ориентированный на решение комплекса важных проблем: увязанный и идентичный перечень основных (базовых) и элективных дисциплин; полное согласование учебной нагрузки в условиях использования разных учетных единиц – кредиты в РК и учебные часы в РФ; возможность перезачета кредитов без очного присутствия магистрантов в конце каждого семестра.

Первые магистранты НИУ БелГУ по совместной образовательной программе двойных дипломов были зачислены 01.09.2016 года. Что же было реализовано за короткий период и что дала программа кафедре рекреационной географии и туризма?

Первый полученный результат, не совсем ожидаемый, но весьма полезный, – активизация международной академической мобильности студентов бакалавриата. С момента запуска программы в рамках исходящей и входящей академической мобильности реализован обмен 8 студентами. Свою роль в этом сыграли разные факторы, среди которых можно отметить русскоязычную языковую среду, что не требует хорошего уровня знания иностранного языка, очень схожий менталитет и стиль жизни населения стран, географическое расположение Белгорода и др. Студенты, обучавшиеся в НИУ БелГУ отмечают высокий профессиональный уровень профессорско-преподавательского персонала, качественную подачу учебного материала и насыщенную учебную программу. В качестве примера приведем выдержку из отчета студента 4 курса Сарман Э.О.: «получила знания в области прогнозирования и планирования деятельности предприятий в туристском бизнесе и ценообразования в туризме, управления качеством туристских услуг разных предприятий, планирования и организации экологических и сельских туров, эколого-экономической оценки туристско-рекреационных территорий, географических информационных систем и инновационных технологий в туризме. Дополнительно изучила методы решения задач по прогнозированию и страхованию в туристском бизнесе, а также провела анализ системы управления качеством в гостинице «Аврора». Определила сильные и слабые стороны по управлению качеством в кофейнях «Шоколадница» и «Калипсо». Провела сравнительный анализ развития сельского и экологического туризма в Казахстане и России, а также оценку туристско-рекреационных территорий Казахстана, России, Турции, Испании и Грузии. Подготовила план развития туристского агентства «Intourist» (г. Белгород). Представила презентацию для студентов Института управления НИУ БелГУ на тему «Повышение качества услуг в ресторанном бизнесе» и провела презентацию КазНУ имени аль-Фараби...».

Второй важный результат – визиты зарубежных профессоров. В рамках осеннего семестра 2016–2017 учебного года для чтения лекций, проведения тренингов для профессорско-преподавательского состава и консультирования разного рода на кафедре рекреационной географии и туризма было сделано четыре визита представителей НИУ БелГУ. С 17 по 22 октября 2016 г. в рамках международной совместной магистерской программы по направлению «Туризм» была проведена серия лекций «Туристский бизнес: новые вызовы и возможности», а также обучающий тренинг для преподавательского состава кафедры в объеме 36 часов, в том числе 6 часов в режиме онлайн. Это направление сотрудничества было продолжено и 22–28 декабря 2016 года представителями НИУ БелГУ была проведена серия лекций на тему «Индустрия отдыха и туризма: технологии, продвижение, сотрудничество» для профессорско-преподавательского персонала, магистрантов и докторантов PhD. Для преподавателей кроме этого были проведены два Workshop.

Третий важный результат – совместные мероприятия общеуниверситетского уровня. 21 октября 2016 года на факультете географии и природопользования КазНУ имени аль-Фараби состоялся круглый стол на тему «Актуальные вопросы подготовки кадров для индустрии туризма». Заведующая кафедрой туризма и социально-культурного сервиса НИУ БелГУ, к.э.н. Климова Т.Б. рассказала о возможностях и перспективах российско-казахстанского сотрудничества в сфере подготовки специалистов сферы туризма и опыте реализации программ академической мобильности между странами. С докладом об изменениях в типовых учебных планах ВУЗов выступила заместитель председателя РУМС «Туризм» Имангулова Т.В. (декан факультета «Туризм» Казахской академии спорта и туризма). Директор Сертификационного центра индустрии гостеприимства при КТА и КАГиР Ахиярова З.Т. выступила с презентацией «Опыт проведения независимой сертификации выпускников в сфере туризма и гостеприимства» и ответила на вопросы преподавателей профильных вузов г. Алматы по процедуре сертификации. Информация о данном мероприятии опубликована в №47 от 26.10.2016 года Вестника Казахстанской туристской ассоциации.

1 ноября 2016 года на площадке G-Global кафедрой рекреационной географии и туризма факультета географии и природопользования КазНУ имени аль-Фараби совместно с кафедрой туризма и социально-культурного сервиса Института управления НИУ БелГУ проведена образовательно-воспитательная онлайн-конференция на тему «Региональное туристское пространство: известность, имидж, инвестиции». В рамках онлайн-конференции обсуждались проблемы и перспективы организации регионального туристского пространства в современных условиях. Были рассмотрены вопросы конструирования туристских зон, аттрактивности и конкурентоспособности регионального туристского комплекса, маршрутного экскурсионного обслуживания на базе достопримечательностей туристского региона, роли событийного туризма и ЭКСПО–2017 с позиции развития регионального туристского комплекса. Был актуализирован ряд вопросов подготовки и академической мобильности студентов, которые готовятся для работы в индустрии гостеприимства и туризма.

В заключение подчеркнем, что совместные образовательные программы разрабатываются соответствующими структурами вузов двух стран на основе соглашения или договора, где оговариваются все необходимые условия, а преимущества получения образования по данной схеме бесспорны: за идентичный период обучающийся приобретает два диплома, имеющих законный статус в двух странах. Несомненно, что подход способствует межгосударственным интеграционным процессам, расширяет возможности трудоустройства выпускников, повышает мобильность и др. А вот качество образования в каждом конкретном случае зависит от широкого спектра обстоятельств – условий обучения в вузе-партнере и отношения к

студентам из других стран, качества и расположенности профессорско-преподавательского состава, обдуманного и скрупулезного подхода к идентификации содержания образования, мобильности и готовности к сотрудничеству руководства кафедры, факультета и вуза в целом, уровня мотивации обучающихся и др. И не всегда европейские или американские вузы с «громкими» именами, но формальным подходом к сотрудничеству и малой заинтересованностью в работе с казахстанскими организациями высшего образования, являются гарантом присутствия всех этих факторов. Главным критерием эффективности сотрудничества выступает многообразие его форм, которое говорит само за себя.

Пономаренко О.И., Романова С.М., Бейсембаева Л.К.
ПУТИ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТНОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ
МЕДИАОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Эффективность учебного процесса в настоящее время зависит не только от отбора целесообразного состава и объема знаний, но и от активизации познавательных процессов. Преподаватель на своих занятиях может дать основной объем информации, методику и специфику исследования проблем в данной предметной области. Однако процесс восприятия и освоения информации происходит продолжительное время в связи с постоянными дополнениями и коррекцией знаний, способов их применения в жизненных ситуациях и др. Чрезмерное обилие и разнообразие доступной информации часто заставляют обучающегося создавать так называемый «информационный кокон», отсекающий «лишние» сведения и факты. Положение осложняется и тем, что становление активности личностной системы восприятия предполагает освоение подобных алгоритмов действия (выработки своеобразных информационных фильтров) для эффективности отбора и обработки информации. Поэтому основная проблема заключается в том, чтобы сделать механизмы восприятия, и преобразования информации подконтрольными, чтобы учащийся мог использовать их сознательно и качественно.

Внедрение информационных технологий в образовательный процесс вызвало появление нового явления – медиаобразование, которое призвано выполнять уникальную функцию подготовки обучаемых к жизни в информационном пространстве, в связи с чем понятна важность его интенсивного развития и актуальность. Медиаобразование - направление в педагогике, выступающее за изучение школьниками и студентами «закономерностей массовой коммуникации» (пресса, телевидения, радио, кино, видео и т.д.) [1]. Медиаобразовательные технологии (МТ) открывают для учащихся возможность лучше понять характер самого объекта, активно включиться в процесс его познания, самостоятельно изменяя как его параметры, так и условия функционирования. По этой причине применение МТ не только может оказать положительное влияние на понимание обучающимися строения и сущности функционирования объекта, но, что более важно, и на их умственное развитие. Использование указанных технологий позволяет оперативно и объективно выявлять уровень освоения материала учащимися, что весьма существенно в процессе обучения [2].

Однако не все вопросы, связанные с применением МТ, разработаны достаточно детально, и это затрудняет внедрение их в практику обучения. Например, недостаточно обоснована роль и место этих технологий в процессе обучения общей и неорганической химии, сочетание медиаобразовательных технологий с традиционными подходами к обучению учащихся, отсутствует единый подход к определению и классификации средств внедрения МТ. Это и определило актуальность нашего исследования.

В процессе исследования использовались следующие методы: анализ психолого-педагогической и методической литературы по выбранной проблеме; изучение специальной литературы по использованию МТ; наблюдение за ходом учебного процесса; анализ качества усвоения нового материала, изложенного учителем; анализ контрольных работ учащихся; проведение самостоятельных работ; анкетирование; беседа «учитель-ученик» и «ученик-ученик»; анализ результатов исследования.

Цель исследования: теоретически обосновать и экспериментально проверить педагогические условия внедрения медиаобразовательных технологий на уроках химии для повышения личностного потенциала учащихся.

Сформулированные цель и актуальность исследования обусловили постановку следующих задач исследования:

- теоретически обосновать необходимость внедрения МТ в современных социокультурных условиях.
- определить роль и место использования медиаобразовательных технологий в курсе химии;
- разработать методику сочетания традиционного обучения и обучения с использованием медиаобразовательных технологий.
- определить критерии, диагностические методики по выявлению результативности внедрения МТ.

Рассмотрим результаты использования медиаобразовательных технологий на уроках химии. Авторами данного сообщения проведено анкетирование учащихся с целью выявления уровня использования МТ, а также для изучения влияния масс-медиа на учащихся 9 - 11 классов общеобразовательной школы № 39 г. Алматы. В анкетировании приняли участие 56 человек. Анкетирование школьников выявило, что среди медиаобразовательных технологий безусловным лидером являются средства массовой информации и, прежде всего, телевидение. В то время как обращение к прессе учащихся составляет минимальный процент: учащиеся 9 класса, которые никогда не читают прессу, составляют 63%, учащиеся 10 класса – 86% и учащиеся 11 класса – 68%. То, что относится к школе, а именно, учителя и учебники, занимают далеко не первое место в рейтинге

источников информации. Кроме того, анкетирование показало, что современный ученик средней школы, получая разную интерпретацию одного и того же факта от учителя и от СМИ, отдаёт предпочтение версии масс-медиа и, прежде всего, телевидения. В наибольшей степени подростков интересует информация, имеющая отношение к их внутреннему миру, как отражению подростковой субкультуры: такой выбор сделали 50,3% юных участников исследования. Фундаментальные знания считают важными 28,9% анкетированных.

Интересным является тот факт, что мальчики чаще, чем девочки, относят к категории важной информацию о компьютерных играх (12,7% против 2,2%), соревнованиях (11,8 против 2,2%). Девочки чаще называют важной информацию о друзьях, знакомых (19,0% против 8,5%), моде (9,1% против 1,8%), здоровье (6,2% против 3,4%), кинозвездах и певицах (5,0% против 1,9%). Полученные данные свидетельствуют о том, что в сообщениях средств массовой информации подростки не ищут новые знания, которые им "не додали в школе". На первое место выходит желание развлечься и хорошо провести досуг.

Представляло интерес изучить мотивы обращения школьников к телевидению. В анкетах были предложены такие варианты: желание развлечься, желание быть в курсе событий, желание повысить культурный и образовательный уровень, потребность общения. Около 70% респондентов - учащихся 9 и 11 классов отметили, что телевизор они смотрят для развлечения.

Изучен вопрос, какие медиаобразовательные технологии учащиеся 9 – 11 классов используют при подготовке к урокам. Оказалось, что только 8,3% учащихся 10 класса и 10,5% учащихся 11 класса используют Интернет (рисунок 1), в то время, как учащиеся 9 класса вообще не используют МТ при подготовке к урокам.

Таким образом, проведенное анкетирование показало, что благодаря широкому распространению СМИ, к которым относят газеты, журналы, книги, телепередачи, видео- и звукозаписи и др., ученик оказывается под "ударом" множества информационных потоков. Воздействие этих потоков на "ум и сердце" молодого человека ни родителями, ни учителями, как правило, не контролируется.

Учебная информация, которая передается ребенку в школе, занимает в общем информационном потоке все менее значительное место. Это происходит по нескольким причинам. Во-первых, многие СМИ берут на себя обучающие, просветительские функции, что влечет за собой создание как бы "параллельной школы". Во-вторых, время, проводимое учеником перед TV или видео, по продолжительности уже приблизилось или даже превосходит время, которое отводится на пребывание в школе. Следует заметить, что учащиеся, которые принимали участие в анкетировании, имели минимальное представление о медиаобразовательных технологиях и средствах их реализации.

Следующим вопросом исследования явилось необходимость разработки уроков химии на основе МТ и внедрение его в учебный процесс. Какие из этих целей (медиаобразования или обучения химии) считать более приоритетными, какие менее, в данном случае спорный вопрос. Ведь учебный материал и средства обучения по своей природе полифункциональны и могут служить основой для достижения как дальних и ближних целей той или иной учебной дисциплины, так и целей медиаобразования. А интегрировать решение задач медиаобразования с задачами базового образования можно на фактическом материале практически любого предметного курса. Поэтому на уроке химии по-прежнему ведущей остается химия, а медиаобразование, вклиниваясь в процесс обучения химии, обогащает его новыми методическими приемами и формами работы. Черты новаторства, как известно, проявляются в поисках оптимальных методов, форм и средств обучения и воспитания, в создании новых видов дидактических материалов, в рационализации методических рекомендаций, в использовании того или иного передового опыта.

В развитии вопроса реализации медиаобразовательных технологий на уроках химии нами предприняты определенные шаги в приобретении опыта разработки и внедрения в учебный процесс уроков химии с использованием МТ по следующим темам: кальций, его соединения, жесткость воды; алюминий; железо, важнейшие соединения железа.

При подготовке уроков использовались следующие медиаобразовательные технологии: при объяснении нового материала использовались слайд-фильмы, разработанные в программе PowerPoint, данные из прессы (газет, научных журналов, художественной литературы); при подготовке сообщений учащиеся также использовали СМИ и данные Интернет. Для закрепления учебного материала использовались игровые моменты (кроссворды, матрицы), которые также предполагали использование медиаобразовательных технологий.

Целью поставленного эксперимента являлось выяснение роли уроков с применением медиаобразовательных технологий в развитии активности, познавательной деятельности, заинтересованности учащихся и в конечном счете, в повышении успеваемости.

Для определения эффективности этих уроков были проведены самостоятельные работы. Для сравнения результатов самостоятельные работы были также проведены на уроках с применением традиционных приемов и методов. Результаты самостоятельных работ уроках по указанным темам приведены в таблицах 1-3.

Выявлено, что при разнице участников выполнения самостоятельных работ, количество положительных оценок («хорошо» и «отлично») по результатам уроков с использованием медиаобразовательных технологий больше, чем по результатам уроков, проведенных с применением обычных приемов и методов, а низких оценок («неудовлетворительно» и «удовлетворительно»), соответственно, меньше.

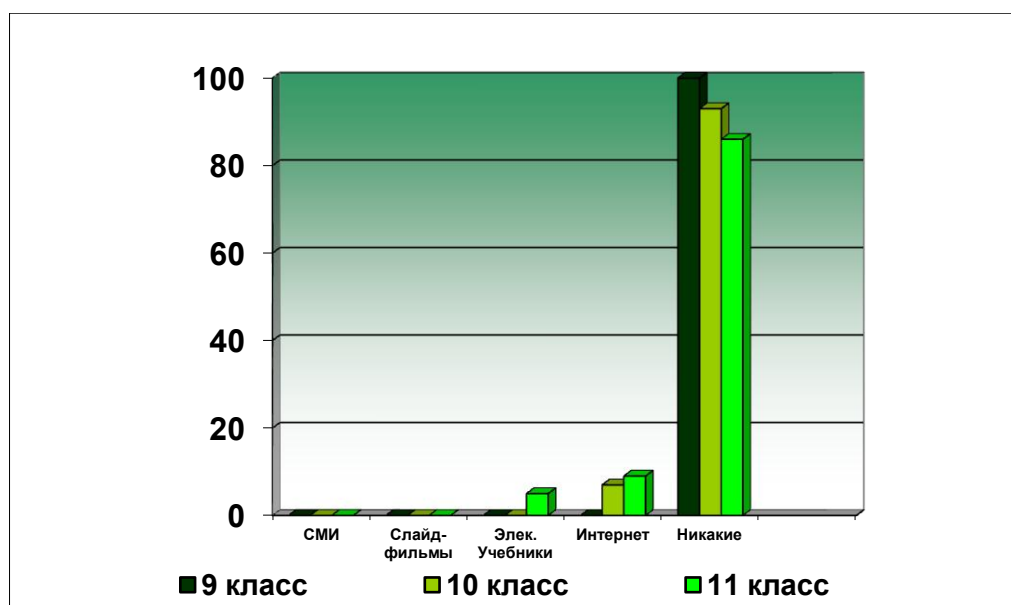

Рисунок 1- Сравнительная характеристика использования медиаобразовательных технологий учащимися при подготовке к урокам по химии

Таблица 1. Итоги самостоятельных работ учащихся по теме: «Кальций, его соединения, жесткость воды»

Форма урока	Количество учащихся	Оценочная шкала			
		2	3	4	5
Урок, проведенный в традиционной форме	19	4	9	5	1
Урок, проведенный с применением медиа-образовательных технологий	16	-	4	8	4

Таблица 2. Итоги самостоятельных работ учащихся по теме: «Алюминий»

Форма урока	Количество учащихся	Оценочная шкала			
		2	3	4	5
Урок, проведенный в традиционной форме	17	5	5	5	2
Урок, проведенный с применением медиа-образовательных технологий	19	2	6	8	3

Таблица 3. Итоги самостоятельных работ учащихся по теме: «Железо»

Форма урока	Количество учащихся	Оценочная шкала			
		2	3	4	5
Урок, проведенный в традиционной форме	18	4	6	7	1
Урок, проведенный с применением медиа-образовательных технологий	18	-	6	8	4

Частота распределения оценок по результатам уроков, проведенных с использованием медиаобразовательных технологий и уроков, организованных в традиционной форме, различны. По результатам уроков, проведенных в традиционной форме, максимальное количество учащихся наблюдается в середине шкалы, что говорит о преобладании «удовлетворительных» оценок. По результатам уроков, проведенных с использованием МТ, максимальное количество учащихся наблюдается в конце шкалы, т.е. преобладают оценки «хорошо» и «отлично».

Кроме того, наблюдается резкое снижение количества оценок «неудовлетворительно» по результатам уроков, проведенных с использованием медиаобразовательных технологий. Таким образом, результаты самостоятельных работ свидетельствуют о положительных итогах эксперимента.

Кроме приведенных выше количественных результатов необходимо отметить качественную сторону эксперимента. При включении медиаобразовательных технологий в процесс обучения заметно возросла активность всех учащихся, в том числе слабо успевающих.

Таким образом, применение медиаобразовательных технологий в обучении химии, существенно дополняет традиционные взгляды на методику преподавания химии, структуру и организацию учебной деятельности, делает изучение предмета более интересным, содержательным, зрелищным, что очень важно для методики преподавания естественных дисциплин в школе, а также освобождает преподавателя от рутинной работы многократного повторения пройденного материала со слабо успевающими учениками.

Список литературы:

1 Российская педагогическая энциклопедия. – 1993. – 555 с.

2 Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. - Ростов: ЦВВР, 2001. – 708 с.

Пузиков М.Ф.

ПАТРИОТИЗМ КАК ИНДИКАТОР НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Сегодня Казахстан - это государство с его полиэтнической общественной структурой стремится к созданию единой идеологии основанной на патриотизме, почтении к истории, традиции, культуре и государственному языку самого казахского этноса. Речь идет о высоком чувстве приверженности, которое переходит в чувство гордости. Любовь и гордость к своему государству, родине означает, понятие, патриотизм. Следовательно, формирование гражданской нации, языка, и патриотизма оказываются близкими понятиями.

В основе патриотизма лежит отношение гражданина к своему государству, стране вне зависимости от этнического происхождения и поэтому демонстрируется согласие с институциональной системой. Патриотизм предполагает более высокий уровень идентификации личности, поднимающей каждого отдельного индивида над этническими корнями и выдвигающей на первый план его принадлежность к конкретной стране. Таким образом, патриотизм как и государственный язык охватывает все государство по внешнему контуру, объединяя его граждан вне зависимости от национального происхождения. В таком измерении — социально-политическом и ценностном - патриотизм и государственный язык выступают государствообразующим, структурирующим и цементирующим понятием, играя важную роль в обновлении общества.

Проблемы патриотизма занимали умы мыслителей и писателей на протяжении существования всей человеческой цивилизации. Такие известные ученые, как Конфуций, Лао Цзы, Платон, Аристотель, Гераклит учение о патриотизме рассматривали в контексте равенства и дружбы между людьми. Позже изучение истоков патриотизма в социуме было продолжено учеными средневековья Т. Гоббсом, Дж. Локком, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтескье и др. В их работах зарождаются идеи государственного патриотизма, так как в качестве объекта исследователи видели государство и государственные институты в целом. Однако, как считал Дж. Локк, если государство нарушает законы, отнимая собственность у граждан, то подданные вправе расторгнуть соглашение (договор) с правительством, используя право на самозащиту и свой суверенитет. В этом же ключе высказывались Ш. Монтескье, Ж-Ж Руссо и другие. Это было время Ренессанса и гуманистических идеалов, свободомыслия, когда просветительская критика феодализма была острее и глубже. Она затрагивала всю структуру общества и государства. Главное, что ученые отдавали приоритет человеку, а не государству, когда решался вопрос о власти. Человек, как суверен, был вправе «нанимать» государство для управления в обществе.

В эпоху развития капиталистических отношений в странах Западной Европы и Америки на проблему гражданственности и патриотизма обратили свое внимание передовые ученые того времени, такие как О. Конт, Г. Спенсер, М. Вебер, Т. Парсонс, В. Парето, Л. Козер и другие. Однако, в условиях жесткой конкуренции и борьбы за прибыль и богатство, патриотические чувства личности, как главной доминанты социально-культурных ценностей общества, стали терять свой смысл и все реже подвергались теоретическому осмыслению. В России изучение сущности патриотизма как социально-психологической парадигмы началось в XIX столетии с выявления понятия «русская душа». Известный российский ученый В.С. Соловьев утверждал, что долг патриота сводится к тому, чтобы поддерживать свою страну и служить ей, не навязывая своих субъективистских идей [1]. Автор толкового словаря В.И. Даль дает свой вариант определения патриотизма: «Патриот - это любитель отечества, ревнитель блага его, отчизнелюб, отечественник» [2]. А более современная версия интерпретируется так: «Патриотизм - это любовь к отечеству, преданность ему, стремление своими действиями служить его интересам» [3].

Однако, с учетом изменившихся геополитических условий ситуации в мире понятию «патриотизм» может быть предложено, на наш взгляд, и такое содержание: «Патриотизм - это такая социокультурная ценность личности, которая представляет собой высокое чувство любви к Отечеству, стремление честно служить ему и защищать от внутренних и внешних врагов».

Сверхактуальность проблемы обусловлена тем, что процесс определения «патриотизма» как понятия еще не завершен. Зачастую оно подменяется близким по смыслу, но не тождественным по содержанию. Это зависит, в первую очередь, от того, как научный подход использовал исследователь при изучении данной проблемы. Так, например, историческая наука позволяет выявить проявления патриотизма того или иного государства с момента его возникновения пройдя длительный путь. В философском аспекте патриотизм следует рассматривать как процесс развития и взаимодействия личности и общества. Задачей гуманитарных наук является рассмотрение патриотизма как части политической жизни общества, определение влияния, который он оказывает на формирование конкретного мировоззрения человека. Педагогический подход позволяет оценить

роль и значение патриотического воспитания в становлении личности-патриота своей Родины. Что касается психологической науки, то она, как правило, стремится выявить то, как воздействуют (положительно или отрицательно) социально-экономическая, политическая и духовная жизнь общества на патриотические чувства человека. Социологи же рассматривают патриотизм как некое социально-обусловленное явление, которое осуществляет в социуме, главным образом, социализирующую функцию. Но это только часть подходов, которые объясняют дискуссионность и сложность теоретического осмысления патриотизма.

Следует отметить, что на территории стран СНГ исследование патриотизма имеет свою особенность, которая заключается в том, что на протяжении длительного времени им пришлось вести борьбу с постоянными войнами и угрозами со стороны реакционных стран. Поэтому здесь молодежь рассматривалась как главная моральная и физическая сила в борьбе с агрессией, чтобы защитить свое Отечество. Вот почему многие работы на постсоветском пространстве были посвящены молодежной тематике. Это, например, исследования Ю.И. Дерюгина, Л.В. Рощина, А.Г. Здравомыслова, Г.С. Абдирайымовой. В этом же ключе выступали многие другие казахстанские ученые, поэты и писатели. Неоценимую помощь в патриотическом воспитании казахской молодежи оказали участники второй мировой войны Б. Момышулы, М. Габдуллин, Р. Снегин, сумевшие в своих публикациях показать, как они героически сражались за свою страну и почему по-прежнему горячо любят свою родную землю. На таком культурно-патриотическом поле потом вырастали их молодые исследователи - поэты, писатели, видные государственные деятели, космонавты и ученые. Один из них - наш современник Олжас Сулейменов, поэма которого «Земля, поклонись человеку» получила всеобщее признание. Заслуживает внимания также книга В.К. Григорьева и Л.С. Ахметовой «Панфиловцы: 60 дней подвига, ставших легендой». В ней на основе архивных данных и рассказах панфиловцев показана одна из самых трагических картин боев и героических подвигов солдат и офицеров 316 стрелковой, 8 гвардейской дивизии имени И.В. Панфилова 14 декабря 1941 года во время решающего сражения под Москвой.

Вот что поведал об одном из эпизодов единственный выживший тогда свидетель гибели политрука Клочкова Ивана Натарова (тяжело раненный панфиловец, который вскоре умер): «Слова Клочкова “Велика Россия, отступать некуда, позади Москва!” - были воспроизведением приказа маршала Г. Жукова». Умирая, Клочков сказал И.Натарову: «Когда-нибудь вспомнят о нас» [4].

Но история помнит и знает примеры совершенно иного (негативного) уровня. На рубеже XX-XXI веков человечество столкнулось с новыми угрозами, одной из которых является религиозный экстремизм и терроризм радикальных исламистов. Он приобретает небывалую в истории массовость и проявляется не только на бытовом, региональном, но и на международном уровне. Молодежь, как известно, в силу своей психологической неустойчивости, а порой и социальной незрелости более подвержена влиянию подобного рода идеологий, которая пропагандируется сегодня экстремистами различного толка. Конечно, противостоять этому злу возможно лишь с помощью систематической учебной и воспитательной работы по разоблачению этой псевдорелигии на самом высоком уровне. Особую тревогу вызывает тот факт, что вербовщикам исламского фундаментализма нередко с легкостью удается привлекать в свои ряды студенческую молодежь, как это случилось со студенткой МГУ Карауловой. Причины негативного психологического давления на патриотические чувства молодежи в мировом сообществе, в том числе, в России и Казахстана видятся в том, что в конце XX и начале XXI вв. ознаменовались на территории СНГ перестройкой социально-экономических, политических и культурных ценностей социума. Этот период был усложнен безработицей, внутренней иммиграцией и внешней эмиграцией. Все это сопровождалось сменой ценностных ориентиров, нарушением связи целых поколений. Такие ценности, как любовь к своей Родине не всегда служили ориентиром для молодежи. Начался сложный процесс социальной реадaptации многих молодых людей, который следует отнести к событиям внутреннего порядка. События внешнего порядка и сегодня влияют на социокультурную ситуацию в обществе - это глобализационные процессы. Сегодня человечество столкнулось с массой новых угроз, одной из которых является экстремизм и терроризм. Особенно большую опасность эта реакционная идеология её реализация представляет для социально незрелой части населения, молодежи. Об этом должен знать и помнить каждый преподаватель и куратор при общении со своими студентами. Это во-первых.

Во-вторых. В условиях социальных перемен социальная ностальгия и потеря духовных ценностей значительной частью населения привели к тому, что понятие «Родина» было либо деформировано, либо вообще потеряло свою нравственную составляющую. Многие люди стали рассуждать так: «Родина там, где живет безбедно».

В-третьих, отрицательное влияние на патриотическое воспитание до сих пор еще оказывает быстрое вовлечение стран СНГ в процесс глобализации. Все настойчивее «заинтересованными в демократии» идеологами Запада в качестве приоритетов выдвигается идея защиты общечеловеческих ценностей, соседствующая со стремлением отеснить или совершенно уничтожить чувство патриотизма и героизма отдельного народа как мощного объединяющего нацию фактора. Но как показывают события, за «общечеловеческими интересами», используя самые опасные, реакционные, националистические ресурсы, страны Запада решают свои собственные экономические и политические проблемы.

В-четвертых, в годы так называемой «перестройки» патриотическое воспитание молодежи находилось под тяжелым прессингом, экономических проблем и отошло на второй план. Произошла духовно-нравственная трансформация личности, повлекшая за собой вывод понятия патриотизма, как нравственной ценности, из системы образования и значимых социокультурных ценностей. Неслучайно на вопрос: «Произошла ли разбалансировка (диссонанс) мнений и действий между материальными и духовными ценностями современной

молодежи?» 37% опрошенных студентов ответили, что действительно произошла. Правда, на вопрос: «Можно ли восстановить этот баланс?» 35% опрошенных студентов ответили, что можно. На вопрос: «Как вы оцениваете патриотизм в отличие от религиозного экстремизма?» более 90% опрашиваемых осудили экстремизм и назвали его социальным злом, 72,5% оценили патриотизм как высокое качество личности и выразили готовность защитить интересы своего отечества [5].

В-пятых, всем известно, что человек не может хорошо трудиться, отдавая свой богатый опыт и талант подрастающему поколению, если он не патриот своего дела и Отечества. Именно в этом и состоит главная особенность проявления патриотизма (а не в голых рассуждениях о нем). К примеру, в годы Великой Отечественной войны нашему университету пришлось перейти на сокращенные программы и готовить, прежде всего, специалистов для фронта — медицинских сестер, врачей, радистов-операторов, рентгенологов, переводчиков и т.д. Многие из ушедших на фронт преподавателей и студентов не вернулись с полей сражений Великой Отечественной войны. За мужество и отвагу воспитанники и сотрудники университета не раз были награждены орденами и медалями. К сожалению, сегодня пока нет целостной программы патриотического воспитания, которая использует все возможные средства массовой коммуникации, блогеров, социальные сети, в которых просиживает большую часть своего времени современная молодежь, для иллюстрации великого героического прошлого страны. Факты, доказательства через подлинные документы, архивы, скоординированная работа отечественных и зарубежных авторитетных историков и политиков - это важный, убедительный и обязательный элемент системы патриотического воспитания современного поколения, который во всей полноте должен быть использован во всей учебно-воспитательной работе со студентами.

Большинство опрошенных нами студентов указали на то, что эффективной формой по патриотическому воспитанию молодежи сегодня являются хорошо организованные культурно-массовые мероприятия в свободное от учебных занятий время (подтвердили 57,2% опрошенных). Для этого следует использовать самые разнообразные формы, в том числе традиционные, хорошо себя зарекомендовавшие. Это научные кружки, студенческие клубы, встречи с ветеранами войны и труда, выдающимися представителями науки и культуры страны. Внимательно нужно откликаться и на предложенные молодежью инновационные формы воспитания. «Есть великое понятие - Родина, - говорил глава государства Н.А. Назарбаев, находясь у подножья Улытау. — Когда речь идет о ее защите, каждый, в первую очередь, думает о родном шаныраке, об отце с матерью, братьях и сестрах, детях и внуках. И с праведными помыслами идет защищать Отечество. Поэтому надо знать свою историю» [6].

Список литературы:

1. Соловьев В.С. Сочинения: в 2-х т. Т. 1. - М., 1988. - С. 822.
2. Даль В.И. Толковый словарь русского языка современная версия. - М.: «Экспо», 2006. - с. 461.
3. Ильичев Л.Ф. Философский энциклопедический словарь. - М. «Советская энциклопедия». -М., 1983.-с. 484.
4. Григорьев В.К., Ахметова Л.С. Панфиловцы: 60 дней подвига, ставших легендой – Алматы, 2014-С.299.
5. Вечерний Алматы № 160-191 от 29 декабря 2015г. – С.6.
6. Размышление Н.А. Назарбаева. У подножья Улытау//Казахстанская правда – 2014. -28.

Рахметуллаева Р.К., Токтабаева А.К., Маңғазбаева Р.А., Есқалиева Б.Қ., Оңғарбаев Е.К. ХИМИЯ МАМАНДЫҒЫ ҮШІН ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛДІ ДАМУ

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Үш тұғырлы тіл» туралы идеясы 2006 жылдың қазанында өткен Қазақстан халқы Ассамблеясының XII құрылтайында жария етілген болатын. Ел басының 2007 жылғы жолдауында «Тілдердің үш тұғырлылығы» атты мәдени жобаны кезең-кезеңмен іске асыруды ұсынған болатын. 2008 жылдың 28-ақпанындағы кезекті Қазақстан халқына Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету керектігін айтқан болатын. «Бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқыту сапасын арттыру қажеттігіне ерекше назар аударғым келеді» – деп атап көрсеткенді [1].

Президентіміздің «Үш тұғырлы тіл» туралы идеясының негізі, ол Қазақстанды бүкіл әлем халқына үш тілді бірдей пайдаланатын жоғары білімді мемлекет ретінде таныту. Бұл дегеніміз, қазақ тілі – мемлекетті, ана тіл, орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас үшін керек тілі, ал ағылшын тілі – әлемдік экономикаға кіру тілі. Яғни, біз өз жағымыздан мемлекеттік тілді дамытып, орыс тілін қолдап және ағылшын тілін жаппай үйренеміз керек.

«Егемен Қазақстан», «Жетісу» газеттерінде саясаттанушы Тұрсын Әбдуәли жариялаған мақалаларында: «Мемлекет басшысы жаһандану жөнінде мәселе көтергенде де бәрі өре түрегелді. Жаһандану дегеніміз жәй сөзбен айтқанда жоғары деңгейге жеткен елдермен қарым-қатынасымызды нығайту. Соның бірі — тілдік коммуникация. Бұл үшін халықаралық қатынас тілі болып жүрген ағылшын тілін үйренуге жастарымызды жанжақты баулуымыз керек. Тілдің қажеттілігін уақыт өткен сайын өткір сезінетін боламыз» [2] делінген.

Саясаттанушы Тұрсын Әбдуәлидің ойын белгілі мемлекет және қоғам қайраткері, философия ғылымдарының кандидаты, Халықаралық ғылым академиясының тілші-мүшесі, Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің Қазақ филологиясы және әлем тілдері факультетінің доценті Тәңірбергенова Гүлша Тәңірбергенқызы ары қарай былай деп жалғастырған болатын: «Ағылшын тілін үйренгеннен біз мәңгірт болмаймыз. Ағылшын тілі қазақ тілін үйренуге ешқандай кедергі жасамайды. Тек соны түсіне білуіміз керек. Себебі, ағылшын тілі мемлекеттік тілмен бәсекеге ешқашан түсе алмайды» [3].

Шындығына келгенде, ағылшын тілі қазақ жерінде өз үстемдігін жүргізе алмайды деп ойлаймын, өйткені Қазақстанда тек қазақ тілі, ана тіліміз ғана билік құра алады. Ағылшын тілі қазақ жерін жаңа әлемге таныту үшін, шет елге Қазақстанның ашар есігі деп қабылдауымыз керек. «Үштілділікті үрейлі кейіпте елестететін кейбір ағаларымыз «мұны ең соңғы өлу деп те қорқатындығын» жасырмайды. Жоқ! Біз өзге тілдерден қорықпауымыз керек. Керісінше, сол тілдерді пайдалана отырып өзімізді өзгелерге таныта білуіміз қажет» – деген Әбдуәли Т. өз мақаласында [2].

Ағылшын тілі әлемдегі ең кең тараған тіл екендігі баршамызға мәлім. Дүниедегі барлық аударма шығармалардың, ақпараттардың көбісі ағылшын тілінен аударылады. Сондықтан ағылшын тілін меңгерудің қаншалықты маңызды екенін, бізге керекті ақпарат пен білімнің, яғни керекті мақалалардың, деректердің барлығы да сол тілде екенін түсінуге болады. Ағылшын тілін толық меңгерген адам, жер жүзіндегі бір миллиард адаммен еркін қарым-қатынасқа түсе алады. Сонымен қатар, бүгінгі таңда ағылшын тілін меңгеру дегеніміз – ғылымдық ақпараттар мен инновациялардың ағынына ілесу деген сөз. Қазіргі таңда осы мәселені шешу үшін, яғни Қазақстандықтардың ағылшын және басқа да шетел тілдерін оқып-үйренуіне жәрдемдесу үшін колледждер мен жоғары оқу орындарында шет тілінің болашақ оқытушыларын оқыту жүйесі мен үрдісіне қойылатын талаптар күшейтілген. Ол дегеніміз мысалы, ағылшын тілінен дәріс оқитын оқытушыдан TOEFL (Test of English as a Foreign Language), IELTS (International English Language Testing System) дәрежесін талап ету [3].

Ғаламтордың тілі болып танылған, әлемдік ғаламдандырудың өткізгіші ағылшын тілін білу - елдермен тиімді байланысқа түсе бастаған, әлемдік деңгейде өз орнын ойып тұрып ала бастаған Қазақстан үшін қажетті тіл. Қазіргі таңдағы бір қиындық туғызатыны – осы аталған үш тілді меңгерген мамандардың аз кездесетіндігінде. Ондаша, аталған қазақ, ағылшын, орыс тілі қатысқан үштілділік мамандар дайындау - кезек күттірмейтін мәселе.

Елбасымыздың міндет етіп қойған бәсекеге қабілетті мемлекетті құруда жас ұрпақтың тигізер үлесі, алар орны зор. Бүгінгі таңда жоғарғы оқу орындарында шет тілін кәсіби деңгейде оқыту басты орында тұр. Әрбір студент өз мамандығына байланысты шет тілін жетік меңгеріп, одан әрі қарай дамыту жолында. Сонымен қатар қазіргі таңда көптеген шет мемлекеттерге шығып, мол тәжірибе жинақтауға мүмкіндіктері көп.

Елімізді әлемге танытудың тағы бір жолы - жасаған ғылыми зерттеулерімізді шетелдік журналдарда жариялау болып табылады.

Ағылшын тілін білу өз алдына мына төменде келтірілген детістіктерге жетуге, яғни:

– ғалымның ғылыми біліктілігін, оның қазақстандық және шетелдік қауымдастықтағы ғылыми дәрежесін арттыруға;

– жеке ғылыми нәтижелерді халықаралық мәліметтер базасы (Web of Science, Scopus және т.б.) арқылы ғалымдардың кең ортасы үшін қолжетімділігіне жетуге;

– ұқсас мәселелермен жұмыс істейтін шетелдік әріптестермен ғылыми байланысты кеңейтуге, зерттеуді біріге жүргізу нәтижесі ретінде халықаралық жобаларды орындауға, гранттар алуға, бірлескен жарияланымдарға, ғылыми тағылымдамаға, ғылыми конкурстардағы жеңістерге;

– жарияланымдық белсенділік көрсеткішін арттыруға, творчествалық өсуге қол жеткізуге, конференциялар мен симпозиумдарға шақыру алуға, қолжазбаларға пікір беруге;

– ғылыми белсенділік көрсеткіші бойынша ЖОО рейтингін арттыруға;

– халықаралық ғылыми қоғамдастық елдеріне баруды кеңейтуге, елдің ұстанымын нығайтуға;

– академиялық және ғылыми дәрежесі мен атағын, біліктілік санатын беруге;

– ЖОО-мен мамандар даярлауға мемлекеттік тапсырыс алуға, мамандықтарды аккредиттеуге мүмкіндік береді.

Ағылшын тілінің тек химия ғылымы ғана емес, жалпы ғылым саласында алар орны ерекше.

Америкада жарық көретін «Science» және Англияда жарық көретін үздік журнал «Nature»-ның импакт-факторы – 30-дан жоғары, қазіргі таңда көптеген дамыған елдер өз журналдарының импакт-факторын жоғарылату үшін, ағылшын және өз ана тілінде шығарады. Мысалы, Германияның ғылыми журналы неміс және ағылшын тілінде жарық көретіндіктен, оның импакт-факторы – 13. Осы журналдардың екі тілде қатар шығуы журналдың рейтингін көтеріп қана қоймай, ғылым саласындағы жаңа бағыттармен өзара еркін танысуға көмегі тиеді. Айта берсек бұндай мысалдар өте көп. Яғни, Жапонияда шығатын журнал да жапон және ағылшын тілінде жарық көретіндіктен, танымалдылыққа ие. Қытай, Ресей елдерінде де осындай ғылыми журналдар екі тілде шығуда. Сондықтан Қазақстанда жарық көретін ірі ғылыми журналдар, мысалы біздің университетімізде шығатын «Chemical Bulletin of Kazakh National University» дүниежүзілік рейтингте танымалдылыққа ие болу үшін қазақ және ағылшын, яғни екі тілде шыққаны дұрыс деп ойлаймыз, әсіресе ағылшын тілінде.

Қазіргі технология дамыған заманда, бәсеке тірестік дәуірде қазақ жастарының әлемдік деңгейдегі әйгілі жоғары оқу орнына түсуі, шетелдік ірі компанияларда жұмыс жасауы, тәжірибе жинақтауы, шетелдің білім кеңістігіне еркін енуі үшін ағылшын тілін білу – алғы шарттардың бірі. Ағылшын тілін жақсы меңгерген адам, дамыған елдердің жоғары оқу орындарында, сол елдің мемлекеттік тілін үйренбей-ақ білім алу мүмкіндігіне ие бола алады. Мысалы, Жапония, Қытай елдерінде жапон, қытай тілін білмесе де, ағылшын тілін білудің арқасында, еркін ғылыми зерттеу жүргізіп, жоғары оқу орнынан кейінгі білім ала алады деп ойлаймыз.

Ағылшын тілін кәсіби түрде меңгерудің салдарынан оқытушылар дамыған елдерде шыққан оқулықтарды, ғылыми зерттеу жұмыстарын аудармашының көмегінсіз тікелей пайдалана алады. Шетелдік ғалымдармен ғылыми пікір алмасуға, шет елде дәріс оқуға ағылшын тілін білудің маңызы зор деп білеміз. Еркін пікір алмасу нәтижесінде сіз өз университетіңізді шетелге таныстырып, мәртебесін көтере аласыз деген ойдамыз.

Жоғарыда айтылған президентіміздің жолдауын іске асыру мақсатында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде көптілді оқытудың 2016-2020 жылдарға арналған жол картасы университетің ғылыми-әдістемелік кеңесінде ұсынылды. Бағдарламаның мақсаты көптілді оқыту саласындағы Қазақстан Республикасының саясатын жүзеге асыру болып табылады. Үштілді оқытудың жаңа концептуалды бағдарламасы студенттердің мемлекеттік тіл – қазақ тілін, орыс және шетел (ағылшын) тілдерінде еркін сөйлесуге мүмкіндік беретін, тілді ортаның қалыптасуына бағытталған.

Осыған орай химия және химиялық технология факультеті де үштілді оқытудың алдағы бес жылға арналған бағдарламасын ұсынады.

Үштілді оқытудың бағдарламасы қалыптасудың реттілігі және бағалауға болжанған, сатылы құрылымнан тұрады:

I саты – «бастапқы» — билингвальды оқыту, яғни бірнеше пәнді басқа тілде оқу кіші курстарда пәнді меңгерудің 80 % оқыту тілінде және 20 % екінші тілді «енгізу», яғни I-семестрде қазақ тілінде оқытын студенттерге бір пән орыс тілінде оқытылатын болады немесе керісінше және бір пән ағылшын тілінде енгізіледі. 2-семестрде екі пән орыс тілінде немесе керісінше және екі пән ағылшын тілінде енгізіледі.

II саты – «даму» — трилингвальды оқыту, яғни профильді мамандандыру пәндерінің бірнешесі бөгде тілде өткенде, 3-4-семестрлерде пәнді меңгеру негізгі тілде 60 %-ға дейін жүргізіледі, сонымен қатар 20 % — екінші тілде оқыту, 20 % ағылшын тілінде жүргізуді қарастыруда.

III саты – «жетілдіру» — 3 тілде оқытудың интенсификациясы, яғни продуктивті күшті күшейту – оқыту тілі (50 %), екінші тіл (20 %), ағылшын тілінде (30 %).

Бұл ұсынылған бағдарлама Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген және 1-тармаққа өзгеріс енгізілген - ҚР Үкіметінің 2015 жылдың 25 сәуіріндегі № 327 қаулысымен [4] сай келеді.

Осыған байланысты үш тілді оқыту бағдарламасын жүзеге асыру мақсатында ағылшын тілінде оқытатын ағылшын тілді оқытушыларды дайындаудың стратегиясы жасалды. Қазіргі таңда факультетің 150-ден астам профессор-оқытушы құрамынан оқытушылардың 10 % ағылшын тілін еркін меңгеретіні; 15 % ағылшын тілінде толығымен түсіндіре алатындығы; ал 45 % сөздікке жүгінетіндігі анықталды.

Қазіргі сәтте «әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқытудың үш тілді бағдарламасын» жүзеге асыру мақсатында факультетімізде «5В060600-Химия» мамандығы бойынша келесі жылы оқуға түсетін студенттер үшін жоғарыдағы сатыларды ескеріп, жаңа негізгі оқу жоспары, негізгі жұмыс жоспарлары жасалып жатыр. Сонымен қатар кафедраларда ағылшын тілінде оқыту мен білім беру бағдарламаларын тәжірибелік жүзеге асырудың бастамасы табысты іс-жүзіне асырылуда және жалғастырылуда.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. – Астана, 2007.
2. Әбдуәли Т. Үштұғырлы тілден түңілмейік // Жетісу, №31. 2008.
3. <http://phil.kazmkpu.kz/kz>
4. <http://adilet.zan.kz>

Романова С.М., Пономаренко О.И.
ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭКОЛОГИЗАЦИИ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ ШКОЛЬНОГО ХИМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В современной системе образования обучающиеся (ученики, студенты) в основном получают общие теоретические представления, не связанные с повседневной жизнью и экологическими проблемами. Экологические проблемы рассматриваются порой поверхностно, не связано с конкретной деятельностью человека, а значит воспринимаются также поверхностно. Ухудшение качества среды обитания человека является одной из важнейших проблем мирового сообщества, требующей незамедлительности решения. В настоящее время учеными разных профилей разработано немало новых технологий, относящихся к типу безотходных или точнее малоотходных. Однако внедрение их в практику происходит крайне медленно по ряду причин: недальновидность руководителей проектов и производств, экономические затруднения предприятий, некомпетентность администрации, отсутствие организации экологического образования. В процессе изучения естественных дисциплин, как правило, не формируется экологическое сознание - понимание возможности своими действиями причинить вред окружающей среде. Знания часто носят отвлеченный характер и не увязываются с повседневной практической деятельностью человека.

Одной из главных задач экологического образования является формирование: экологического мышления каждого человека, включая прежде всего обучающегося; экологической культуры и увеличение ее уровня на протяжении всего учебно-воспитательного процесса. Большую роль в экологическом образовании отводится химии, особенно при оценке ее влияния на конкретные экосистемы и биосферу в целом. На уроках химии необходимо и целесообразно: изучать вопросы по химическому загрязнению окружающей среды, знакомиться

и исследовать методы мониторинга загрязнения и способы снижения его негативного влияния на живые организмы, в том числе человека.

Вопросами экологизации химического образования занимаются педагоги практически всех стран мира, в том числе и Казахстана (Шалгымбаев С.Т., Мулдагалиева И.Х., Сармурзина А.Г., Мажренова Н.Р., Бурлибаев М.Ж., Медеу А.Р., Турсунов А.А., Романова С.М., Пономаренко О.И. и др.). В наше время, когда активизируются процессы глобализации и интеграции образования, необходимо отметить международные связи, наличие которых существенным образом определяют качество решаемых проблем по экологизации окружающей среды и образования. Факультет химии и химической технологии КазНУ им. аль-Фараби активно сотрудничает с МГУ им. М.В. Ломоносова, Российским Университетом Дружбы Народов, Московским государственным педагогическим институтом, Новосибирским государственным университетом, Санкт-Петербургской академией постдипломного педагогического образования, Кишиневским государственным университетом, Институтом экологической химии (г. Браншвайг, Германия) и многими другими.

Актуальность исследования экологизации знаний в системе школьного химического образования заключается в острой необходимости расширения применения и совершенствования экологического подхода в преподавании общей, неорганической и органической химии. Цель - экологизировать школьный курс химии для формирования экологических знаний обучающихся, опираясь на научные исследования и передовой педагогический опыт отечественных и зарубежных ученых. Поставлены следующие задачи - разработать и обосновать экологическое содержание и структуру школьного курса химии; экспериментально проверить известные методики преподавания экологизированного курса химии; доказать эффективность методик формирования экологических знаний.

Теоретическую основу исследования составили труды В.И. Вернадского о взаимодействии природы, общества и человека; работы педагогов, посвященных исследованию системного подхода в педагогической науке и практике - М.Д. Зверева, А.Н. Захлебного, М.Т. Суравегиной и др.; педагогов высшей школы - А.Г. Сармурзиной, М.Н. Сарыбекова, Ю.К. Бабанского, С.И. Архангельского, В.В. Сорокина и др.; психологов - П.Я. Гальперина, Н.Ф. Талызиной. Методологическую основу исследования составили положения философии в области познания, теории систем, положение о целостностях, формах движения материи и связях между ними, системный подход к изучению естественных дисциплин.

Для организации работы по экологизации школьного курса химии необходимо знать прежде всего уровень развития экологического сознания школьников и их экологической культуры. На базе средней общеобразовательной школы-гимназии №1 г. Алматы авторами настоящего сообщения и студентки 4 курса Нурсанкызы А. во время педагогической практики проведена первичная диагностика для выявления уровня развития экологического сознания в двух девятых классах. Использовались методики: эколого-психологический тест "развитость моего экологического сознания"; экологическая культура; отношение к природе.

Экспресс-методика оценки развитости экологического сознания позволяет определить склонность к эгоцентризму или антропоцентризму. Порядок работы следующий: выберите вариант своего отношения к утверждению, посчитайте очки и обратитесь к оценочной шкале. Утверждения: полностью согласен с утверждением - 2; не уверен, что полностью согласен - 1; не знаю - 0. Содержание утверждений не противоречило теории и практики экологии, химии и охране окружающей среды. При диагностике учитывалась не только развитость экологического сознания, но и сформированность экологической культуры и деятельностное отношение к природе. Выявлено, что из 45 учеников только 6 (13%) имеют высокий, 21 (46%) - средний и 19 (41%) - низкий уровень развития экологического сознания. Для этих учащихся был разработан и проведен обучающий курс с элементами элективного курса по химии, направленный на формирование экологического аспекта мышления, включающий в себя несколько разделов: экология водных ресурсов, почвы и растений. Мы убедились в том, что обучающий курс с элементами элективного курса по химии дает возможность привлечь школьников к исследовательской работе по изучению состояния природной среды, воспитать у них чувство личной ответственности за сохранение природы. Содержание такого курса кроме теоретического материала и химического эксперимента, включало расчетные и экспериментальные задачи, экскурсии, наблюдения за природой, краеведческую работу.

Рассмотрим основные направления формирования экологического мышления учащихся в процессе изучения общей и неорганической химии. Нами подобран материал для эксперимента по экологизации курса химии: теоретический, лабораторные работы и игры. В настоящее время экологизация химического эксперимента, как правило, идет в двух направлениях, включающих исследовательский компонент: использование аналитических методов для определения состояния природной среды; переработка отходов, образующихся в результате химических реакций (уничтожение токсических веществ, их обезвреживание с последующим помещением во внешнюю среду или повторное использование в учебном процессе). Провели учебный эксперимент в экологизированном курсе химии, который включил несколько демонстрационных опытов (взаимодействие концентрированной азотной кислоты с медью с образованием токсичного оксида азота (IV); взаимодействие оксида азота (IV) с гидроксидом кальция; действие кислот на карбонаты щелочных и щелочно-земельных металлов). Эксперимент сопровождался пояснениями влияния токсичных газов на организм человека и все живое, а также способов их обезвреживания.

В экологическом образовании приоритетными методами считаются методы игрового активного обучения. Примерный перечень лабораторных работ в экологизированном курсе химии: определение физических

показателей качества воды- температура, цветность, мутность, прозрачность, запах, вкус, плотность; определение величины рН почвенного раствора; определение содержания растворенного в природной воде кислорода и углекислого газа.

Задания по предложенному курсу проводились в течение полугода в одном из двух 9-х классов (второй был контрольным). Предварительно учеников ознакомили с основными направлениями их работы, им был представлен обширный теоретический материал по основным темам химии с учетом экологического среза. Наибольший интерес у них вызвали экологические игры, лабораторные работы и использование IT-технологий. В конце года проведен диагностический срез для выявления уровня развития экологического сознания с применением тех же методик: эколого-психологический тест "развитость моего экологического сознания", экологическая культура и отношение к природе.

Данные контрольной диагностики в экспериментальном классе значительно улучшились: 10 (22%) учащихся имели высокий уровень развития экологического сознания; 27 (60%) - средний уровень и 8 (18%) - низкий уровень развития по сравнению с контрольным классом.

Таким образом, химическое образование в средней школе должно быть экологизированным, направленным на формирование экологического мышления и сознания. Для обеспечения высокого их уровня необходимо формировать у школьников определенную систему взглядов и навыков через экологическое систематическое образование, в частности, экологизированного школьного курса химии. Эта задача также может быть решена и через элективный курс химии средней школы с последующим профильным обучением. Используя различные формы и методы организации обучения в этом направлении, можно значительно повысить уровень экологического сознания учащихся. Представленная программа по изучению экологизированного школьного курса химии убедительно показала, что формирование экологического мышления и сознания современных школьников помогает повысить уровень экологической культуры в целом.

Список литературы:

1. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – М.: Наука, 1989. – 225 с.
2. Захлебный А.Н. Кто формирует экологическую культуру// На пути к устойчивому развитию России.- 2007, №38.- С.21-23.
3. Суравегина И.Т. Почему необходима экологизация общеобразовательной школы// экологическое образование.- 2000, №1.- С.12-21.
4. Экологический кодекс Республики Казахстан.- Алматы:Юрист, 2007. – 172 с.
5. Экологическая культура как основа формирования качества личности студентов// Научно-педагогическое издание "Ұлт тағылымы- Достояние нации". - 2010.- №4(1). – С.98-102.
6. Бейсенова А.С. Концепция непрерывного экологического образования и воспитания// Экологическое образование в Казахстане. - 2008.-№1. – С.11-12.
7. Турсунов А.А., Достай Ж.Д. Водные ресурсы Республики Казахстан и их экологическое состояние//Географическая наука в Казахстане.- Алматы, 2001. – 143 с.
8. Зверев М.Д. Избранное. В 2-х т. Т.1. Окно в природу/ М.Д.Зверев.-Алма-Ата: Жалын, 1977. – 359 с.
9. Шалгымбаев С. Т., Сармурзина А. Г. Междисциплинарность - неотъемлемый элемент экологического образования// Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Экология и безопасность жизнедеятельности.- 2004. - Выпуск № 1(10). – С.5-10.
10. Сарыбеков М.Н. Словарь науки. Общенаучные термины и определения, науковедческие понятия и категории: Учебное пособие. / М.Н. Сарыбеков, М.К.Сыдыкназаров – Тараз: ТаргГПИ, 2007. – 480 с.
11. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения.-М.:Педагогика, 1977. – 256 с.
12. Архангельский С. И. Лекции по теории обучения в высшей школе. — М., 1974.
13. Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий.- Воронеж: МОДЭК, 1998. – С.272-317.
14. Гальперин П.Я. Педагогическая психология: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений.- М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 288 с.
15. Романова С.М. Гидрохимия и гидроэкология оросительных систем РК (бассейн р.Или) (монография) ISBN9965-688-04-4.- Алматы: ДООИВА «Школа 21 века», 2003. – 181 с.

Садықова Н.М., Жұбаназарова Н.С., Ахтаева Н.С., Болтаева А.М.

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДА ТҰЛҒАНЫҢ МАМАНДЫҚТЫ МЕНГЕРУДЕГІ КӘСІБИ ӨЗІНДІК АНЫҚТАЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Адамның кәсіби дамуымен байланысты мәселелер қашанда психологтардың назарын өзіне аударған. Қазіргі уақытта біздің елімізде өтіп жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, қоғамдағы демократия мен жаһандану тұлғаның кәсіби өзіндік анықталуымен байланысты сұрақтар оның кәсіби іс-әрекетінде жүзеге асырумен өзекті болып отыр.

Жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайлар, жоғары білімі бар мамандардың кәсібилігіне, атап айтқанда, олардың бәсекеге қабілеттілігін, ұтқырлығын, жаңа жұмыс жағдайларына тез бейімделуіне жоғары талаптар қоюда. Осының бәрі студенттің жеке және кәсіби дамуына елеулі назар аударуды қажет етеді. Жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайда шындығында студенттердің, бұл өзінің болашақ кәсібіне қатысты болып болды. Бұл шындық ретінде, қазіргі заманғы студенттің кәсіби өзін-өзі анықтау мәселесіне туралы айтуға мүмкіндік береді.

Өзіндік анықталуды психологияда фундаменталды сұрақтардың бірі өзіндік детерминациялау мен жеке таңдау қатарының мәселелеріне жатқызады. Өмірлік анықталудың мәселелері бойынша (С.Л. Рубинштейн, К.А. Абульханова-Славская, А.Г. Асмолов, Л.И. Божович, М.Р. Гинзбург, И.С. Кон, А.В. Петровский, Д.И. Фельдштейн) еңбектерінде адамның бойында өзіндік өмірлік анықталуының мәнділігінің бірлігі мен оны жүзеге асырудың үлкен жауапкершілігі жатқандығын атап көрсеткен, сондықтан адамның қалыптасуы өмірде өзін анықтаудың формасы - өзіндік анықталуға ие.

Адамның дамуының қиын процестерінде - өзіндік анықталудың құрылымдық элементтерін бөліп, түрлерін ерекшелейді: өмірлік, жеке, кәсіби, әлеуметтік және т.б. Өмірлік анықталудың мазмұнды түрлілігіне қарамастан көптеген авторлар (К.А. Абульханова-Славская, А.К. Маркова, Н.С. Пряжников, В.Ф. Сафин, Г.П. Ников және т.б.) олардың арасында байланыс бар екендігін көрсетіп айтады.

Өмірлік өзіндік анықталудың өзіне ғана тән ерекшеліктері: а) ғаламдық, өмір сүрудің стилі мен образының толық қамтылуы; б) әлеуметтік мәдениеттің қоғамдық сананың стереотиптеріне тәуелделілігі; в) экономикалық, әлеуметтік, экологиялық және басқа да «объективті» факторлардан тәуелділік.

Тұлғаның өзіндік өмірлік анықталу мәселесі түрлі ғылыми мектептер мен бағыттардың ғалымдарының қызығушылығын тудырған және әлі де тудыруда. (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, Х. Салливан, Э. Фромм, А. Маслоу, К. Роджерс, Дж. Мид, Т. Шибутани, А.Г. Асмолов, М.Р. Гинзбург, А.В. Петровский, В.Ф. Сафин, Г.П. Ников, Д.И. Фельдштейн және т.б.).

Өмірлік анықталу түсінігі адамның жүйелілік түсініктерінен бастау алады (С.Л. Бахтин, Н.А. Бердяев, Л.В. Выготский), қазіргі зерттеушілер (А.Г. Асмолов, Б. Братусь, Э.В. Галажинский, М.Н. Гинзбург, Г.В. Залевский, В.П. Зинченко, В.Е. Ключко, Л.А. Краснорядцева, Д.А. Леонтьев, В.Д. Шадриков) еңбектерінде адамды ашық жүйе деп қарастырады.

В.Д. Шадриков «...өмірлік анықталу азаматтық немесе кәсіби түсінікке қарағанда өте кең, ол адамды өзінің өмірінің субъекті ретінде сипаттайды, сол үшін де ол тәрбиелеу құрылымында бірінші орында тұрып, адамның өзінің күші мен қабілеттерінің өмірлік анықталуының кезеңі ретінде қарастырылуы керек. сонымен қатар, өзіндік анықталудың мәнін адамның қоғамдағы тіршілік иесі ретіндегі түсініктен бөліп қарастыруға болмайды: адам басқа дамдар, қоғам үшін өмір сүреді, қоғам адам үшін [1].

Адамның өміріне өмірлік анықталудың әсерін бағалау өте қиын, себебі ол өмірлік іс-әрекеттің барлық сфераларын қамтиды. Тұлғаның өмірлік өзіндік анықталуы қиын категория, көптеген түсініктердің категориясы болып есептелініп, ол адам өмірін сипаттайды: өмірлік жол, өмірлік таңдау, өмірлік стратегиялар, өмірлік стиль, өмірлік ұстаным, өмірлік перспектива және т.б.

Ғылымда жастардың өзіндік анықталуының түрлі аспектілері тығыз қарастырылған: өзінің өмір сүруінің таңдай білуі, өмірлік болашағы мен кәсіби анықталудың арасындағы қатынас, оның ерекшеліктері мен құрылымын анықтайды (Е.И. Головаха, А.М. Кухарчук, Т.В. Кудрявцев); өмірлік жол мен қоғамдық өмірге енудегі процесс (М.А. Дьякова, В.А. Поляков, М.Х. Титма, И.И. Харченко); жалпы жүйелік факторларды зерттеу, «адам және оның өмірі» атты жүйенің ашықтығының деңгейі өмірлік анықталуға әсері (Г.В. Залевский, В.Е. Ключко, Э.В. Галажинский); өмірлік өзіндік анықталудың субъективті және объективті факторларының арақатынасы (Н.С. Гилева, Е.П. Федорова және т.б.).

Б.Г. Ананьев, И.В. Дубровина, М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, Д.И. Фельдштейннің еңбектерінде тұлғаның өзіндік анықталуға психологиялық дайындық мәселесі қарастырылады. «Дайындық» түсінігі түрлі факторлардың үйлесімділігімен анықталады, оның түрлі деңгейлері мен жақтары қарастырылады; тұлғаның мазмұнды толығын қамтамасыз ететін оның ортасында негізгі орынға ие болатын адамгершілік бағдары, құндылық бағдарлар және уақытша болашақ (И.В. Дубровина).

Студент жастардың өмірлік өзіндік анықталуы – күрделі процесс, ол жастық шақ пен ерте есеудің шекарасында өтеді, ол тұлғаның өзін табуымен, өмірлік ұстанымдарды таңдаумен, қойылған мақсатты жүзеге асыру ұмтылысымен ерекшеленеді.

Студенттің тұлғалық дамуында жоғары оқу орынында кейбір байқалатыны, олардың жаңа пікірлерді меңгеруі, факультетте, топтағы ережелер мен нормалар жүйесін түсіну, сонымен қатар өзінің алдындағы тапсырмаларды орындау және оқытушылармен арадағы қарым-қатынасты реттеу болып табылады. Студенттің іс-әрекеті үшін бұл кезеңде психикалық процестердің қызметін нығайту қажет. Осының бәрі студенттердің жеке тұлғалық және психологиялық дайындықты талап етеді, ал кейбір жағдайларда ішкі қарама-қайшылықтардың қалыптасуына, қорқынышқа алып келеді.

Студент жастардың өмірлік өзіндік анықталуы қазіргі қоғамның даму шарттары мәселелеріне арасындағы мыналар: өмірлік ұстанымдардың теңсіздігі; құндылықтар, қажеттіліктер мен қызығушылықтар жүйесіндегі қайта құрылулар, мамандықты таңдаудың мотивтерінің динамикасы мен құрылымы, өмірлік анықталудағы жоғары білім алу мен өмірлік жоспарлар; әлеуметтік-психологиялық қалыптасудағы кідіріс; тұлғаның әлеуметтік-психологиялық конфликттері және т.б.

Студент жастардың өмірлік өзіндік анықталудың ішіндегі ең басты гендерлік айырмашылық пен стилдік профилдер әлеуметтік, мәдени және басқа да ресурстардың қолжетімділігін ерекшелейді, заманауи мәдениеті менгеру сипатына локальды-территориялы ерекшеліктердің өмір сүру ерекшеліктері тән.

Осыған байланысты соңғы онжылдықта өмірлік өзіндік анықталудың гендерлік аспектілеріне деген қызығушылық артауда. Гендерлік аспектілердің бағыттары: психология ғылымындағы гендерлік зерттеулердің теориялық – әдістемелік негіздері (Д.В. Воронцов, Е. Иванова, И.С. Клецина, Н.В. Ходырева), жастық шақтағы өзіндік анықталудың гендерлік аспектілері (М.Ю. Арутюнян, Т.В. Бендас), гендерлік ықпалды білім беруге

енгізу сұрақтары (М.Е. Баскакова, М.Д. Гасанова, М.А. Кашина, О.А. Константинова Л.В. Штылева), ерлер мен әйелдердің кәсіби жүзеге асуын, мансап пен белсенділігін зерттеу (Ю.Е. Алешина, И.С. Кон, З.А. Хоткина, АЕ. Чирикова және т.б.). Тұлғаның гендерлік ерекшеліктерін зерттеуге қызығушылықтың өсуі, мысалы студенттердің жастардың этникалық стеротиптері[5].

Типологиялық ықпал тұлғаны зерттеудің идеялардың жүйелілігі мен оның жинақтарын анықтауда ең тиімдісі болып табылатын әдіс мынадай еңбектерде өзінің дамуын тапты К.А. Абульханова-Славская, В.Г. Андреевкова, В.А. Ганзен, М.Р. Гинзбург, А.И. Зинченко, Г.Р. Рейнин, А.Г. Шмакова, М.Р. Гинзбург, Р. Инглхарт, М.С. Яницкий). Кеңінен тараған практикалық типологиялар: тұлғалық өзіндік анықталулар (М.Р. Гинзбург) [3]; тұлғаның құндылық бағдарлар жүйелері (Р. Инглхарт, М.С. Яницкий) [2]; тұлғаның кәсіпке сәйкестенуі (К.А. Абульханова-Славская) [4] және т.б.

Өмірлік өзіндік анықталуға дайындықтың типтерін ажыратудың негізі тұлғаның өмірлік ұстанымын көрсетеді, К. А. Абульханова-Славская мұны өмірде тұлғаның өзіндік анықталуы ретінде анықтайды, оның құндылықтар және оның негізгі қажеттіліктеріне жауап беретін жиынтық [2]. Өз алдына мақсат қоя отырып, белгілі бір құндылықтарды қабылдай отырып, қабылданған әлеуметтік нормаларды басқара отырып, адам өзінің өмірлік ұстанымын анықтайды. Өмірлік ұстаным – жүзеге асырылған өмірлік қатынастар, құндылықтар, идеалдар және табылған мінез бен оны жүзеге асыру және ол өмірдің одан әрі барысын толығымен де анықтайды. Егер де басты тұлғалық қатынастар интегралданған болса, онда оның ұстанымы тұтастылығымен және үйлесімділігімен ерекшеленеді. Адамның өмірлік ұстанымы оның дамуның әлеуеті болып табылады, объективті және субъективті мүмкіндіктердің жиынтығы, яғни олар осының негізінде ашылады.

Енді өзіндік анықтаудың өзара байланысты екі түріне тоқталайық – тұлғалық және кәсіби. Бұл өзара байланыс индивидтің әлеуметтен жүйесімен анықталған. Кәсіби құрауыш адамның өмір анықтауында, оның тұлғалық, мағыналық жүйелерінде құндылық ретінде белгіленген. Сондықтан өзіндік анықтаудың кәсіби құрауышын саралау өте маңызды. Егер кәсіби өзіндік анықтау тұлғаның мағыналық жүйесіне сәйкес келіп және байланысымен, жеткілікті иерархиялық пен жетілгендігімен сипатталатын болса, онда өзіндік анықтау жүйесі көп жағдайда келісілген болып есептеледі. Бұл тұлғаның психологиялық денсаулығының, оның субъективті игілігінің маңызды шарты болып табылады.

Тұлғалық өзіндік анықтау өз алдына құндылықты-мағыналық және оқиғалық анықтаудың белгілі уақыттық контонуумда және олардың адамның өмірінің ауыспалы жағдайларына байланысты ұзақ үрдіс. Эмоционалдылықтың жоғарғы дәрежесімен сипатталатын, жастардың өзіндік анықталуы соңына үміттенбейтіні түсінікті. Дегенмен, жастық шақта өзіндік анықтаудың сипаттамалары, әдістері, белгіленген тұлғалық тәжірибесі құрайтын, нәтижесінде тәжірибелік икем ретінде қолданылатын құралдары негізделеді. Бұл саладағы бірнеше зерттеулер өзіндік анықтау әлеуметтік табыспен байланысты екендігін дәлелдейді. Нақтырақ айтсақ, А.Р. Тургушева жүргізген зерттеу әлеуметтік-психологиялық қызметте табысты жастарға, өзіндік анықтаудың – тұлғалық та, кәсіби де толық жобасы тән екендігін көрсетеді. Оларда болашақ оқиғаларға қатысты нақты бағдарлар, негізделген жоспарлау, өзін-өзі басқарудың және бақылаудың жоғары деңгейі бар. Өзіндік анықтаудың толық жобалауы жоғары деңгейдегі адамдар, жұмыста көрсетілгендей, оқиғалардың өзіндік бағалауына, қажеттіліктерді мүмкіндіктерімен үйлестіре білуіне негізделі отырып, өздерінің болашақ қызметінің нәтижесін жоспарлай және бағалай біледі, ал анық емес өзіндік анықтауы бар адамдар болашақты жоспарлағанда асыра бағалаумен, өткен оқиғаларға сүйенуімен ерекшеленеді. Бұл мәліметтер өзіндік анықтау белгілі деңгейде тұлғаның әлеуметтік-психологиялық сипаттамаларына байланысты екенін куәландырады. Басқаша айтқанда, тұлғаның әлеуметтену жүйесі, оның жүйелік белгілері осы эффектте көрініс табады. Сонымен қатар, өзіндік анықтаудың өзі де әлеуметтену эффектілерінің басқа қатарының айқындаушысы болып кетеді, мысалы іс-қимылдық эффект, мотивацияның күрделі құбылыстары, көрсетілімдер, өзіндік даму, өз-өзін басқару, әлеуметтену динамикасының сипаттамасы және т.б.

Адам мамандық таңдай отырып, белгілі бір деңгейде өмірлік жолы мен өмірлік стилін таңдайды. Мамандық таңдау тұратын орнын және материалды жағдайының деңгейін, шығармашылық үшін еркіндік деңгейін анықтайды. Мансапқа жету жетістігіне өмірге тұтас қанағаттану деңгейі байланысты Рыбакова Н. А., 1998).

Кәсіби өзін анықтау тұлғаның өзінің кәсіби сценариймен жұмыс жасауын түсіндіреді; кәсіби-ерекшелікті ақпаратты меңгере отырып, тұлға оның белгілерін құрайды. Мамандықты таңдаудың өзі, мамандыққа байланысты «қозғалыстар» осы нақтылықтарға және құндылықтарға тәуелді. Сонымен қатар, бұл білімдер өмір сүруге қабілеттіліктің әртүрлі бөлшектеріне қатысты болуы мүмкін. Олар арақатынасуы, кей жағдайда бір-бірін жабуы немесе тіпті қарсыласуы мүмкін, дегенмен олардың бірлігі өзіндік анықтаудың бағытын айқындауды. Мамандық аясында, өзіндік анықтаудың әртүрлі сценарийі, олардың қатарында тәуелді қасиеттер біріктірілген болуы мүмкіндігін айта кеткен жөн.

Кәсіби өзіндік анықтау субъектіліктің жоғары деңгейлігіне тиесілі екендігін де еске алу қажет. Ол әрбір нәрседен көрінеді: азаматтығын таңдау кезеңіндегі мүмкін нұсқаларды саралаудан бастап, өзінің мамандану бағытында шешім қабылдауына дейін. Дегенмен, бірқатар зерттеулерде, жастардың көбісі кәсіби сценарийдің негізгі кезеңдерін анықтау кезінде конформдылық және өзбетінше шешім қабылдай алмау көрсететіні жазылған. Бұл бірқатар жағдайларға байланысты, олардың ішінде өмірге және қызметке деген жеткіліксіз құрылған жеке ой, әлеуметтік-психологиялық факторлар қатары және т.б. Сонымен қатар, бүгінде тұлғаның өзіндік анықтауында өзін-өзі басқару және бақылау сұрақтары толық зерттелмеген. Олар бұл үдерістің барлық кезеңдерінде маңызды, бірақ олардың қосылуы тұлғалық қалыптасумен байланысты [5].

Өзіндік анықтаудың негізгі сипаттарының бірі болып оның кешенді сипаты табылады. Кәсіби өзіндік анықтау үдерісінде әлем туралы көріністерді ретке келтіру және олардың толық субъектті әлем көрінісіне жинақтау, субъект көзқарасы бойынша ең маңызды белгілерін анықтау және оларды тұлғаның әлеуметтік-психологиялық және жеке-психологиялық сипаттарымен келтіру жүргізіледі. Бұл кәсіби осы шаққа және болашаққа қатысты, тұлғаның әртүрлі мотивациялық, эмоционалдық, когнитивті, жиілікті сипаттарын біріктіруге мүмкіндік береді. Басқаша айтқанда, өзіндік анықтаудың кешенді сипаты әртүрлі бағыттарды бір сценарийге біріктіруге мүмкіндік береді. Өзіндік анықтау нұсқалары тұлғаның кәсіби бағытының кешенінен алынуы мүмкін болғандықтан, адамның кәсіби жолының сапалы мазмұнын болжамдау да мүмкін.

Кәсіби өзін анықтау өмір бойы түзеледі, себебі адамның тұлғалық және кәсіби дамуы оның сипаттарын өзгертеді (жаңа қажеттіліктер, мағыналар және т.б. пайда болады). Әсіресе ол тұлғаның негізгі мағыналық мәселелерінің шешімі табылмаған жағдайда пайда болады. Негізінен, біздің көрсетуіміз бойынша, тұлғаның кәсіби бағдарлануының жеткіліксіз өзіндік анықтауы, соның арқасында кәсіби және өмір аясындағы құндылықты-мағыналық білімдердің бірқатарымен өтелуі мүмкін. Дегенмен, тұлғаның өзін-өзі қалыптастыруы өзіндік анықтаудың барлық кезеңдерінен ретпен өтуіне байланысты, олардың әрбіреуінен ол мағыналық және сапалық сипаттамалар жинақтайды. Бұл сипаттамалармен өмірмен, еңбекпен, өзіне қанағаттануы және тұлғашылық келісім тікелей байланысты.

Әдебиеттер тізімі:

1 Абульханова-Славская К.А. Личностная регуляция времени // Психология личности в социалистическом обществе / Под ред. Б.Ф. Ломова, К.А. Абульхановой-Славской. М., 1990. С. 114-129.

2 Абульханова-Славская К.А. Типология личности и некоторые задачи психологической службы в вузе // Психологическая служба вуза: принципы, опыт работы. М., 1993. С. 33-43.

3 Гинзбург М.Р. Психологическое содержание жизненного поля личности старшего подростка // Мир психологии и психология в мире. 1995. № 3. С. 21-27.

4 Сафин В.Ф. Самоопределение личности: теоретические и эмперические аспекты исследования. - Уфа: Гилем, 2004. – 144 с.

5 Пряжников Н.С. Личностное самоопределение в преклонном возрасте // http://www.fpo.ru/teor/pryaj_samoopred.html

Садыкова А.Т., Камзанова А.Т., Адилова Э.Т.

СПЕЦИАЛЬНОСТЬ «ПСИХОЛОГИЯ» В УСЛОВИЯХ ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В современном мире очевидным является то, что условием успеха в жизни становится хорошее образование. Так можно говорить, как в отношении Казахстана, так и во всем мире. Сегодня у современной молодежи есть возможность выбрать ВУЗ и поступить в него либо на бюджетную бесплатную форму обучения, но также и есть возможность обучаться на платной основе.

Новым достижением высшего образования в последние годы стало то, что человек может обучаться в одном ВУЗе и получить сразу второй диплом другого университета. Это может быть университет другой страны. Такая возможность появилась благодаря программе «Двудипломное образование». Надо сказать, что данная программа постепенно внедряется и в нашем ВУЗе, а именно в Казахском Национальном Университете аль-Фараби.

Программа «двудипломного образования» выгодна не только для тех, кто его получает (эта выгода очевидна для обучающегося) но также она приносит большую пользу для университета, поскольку позволяет налаживать и укреплять международные связи ВУЗа, выходить на международный уровень при разработке образовательных программ. Двудипломное образование является одним из важнейших способов развития практической интеграции казахстанской высшей школы в международное образовательное пространство. Это направление отвечает стратегическим интересам развития вуза с точки зрения повышения качества образования, научных исследований, конкурентоспособности университета в мировом образовательном пространстве и соответствует основным принципам и положениям Болонского процесса

Необходимо упомянуть, что КазНУ первым в Казахстане и странах СНГ полностью перешел на принятую в мире трехступенчатую систему подготовки специалистов «бакалавр–магистр–доктор философии PhD». С 2009 года КазНУ успешно осуществляется реализация образовательных магистерских программ с выдачей двойных дипломов по ряду актуальных и востребованных специальностей магистратуры. Одним из приоритетов КазНУ имени аль-Фараби является сотрудничество с университетами государств-членов СНГ. В рамках Сетевого университета СНГ – консорциума высших учебных заведений стран Содружества независимых государств – КазНУ имени аль-Фараби реализует магистерские программы двудипломного образования по направлениям «Экономика», «Менеджмент», «Юриспруденция», «Филология», «Международные отношения» совместно с Новосибирским государственным университетом. В настоящий момент по программе СУ СНГ обучаются 27 магистрантов, из них 20 магистрантов обучаются в Российской Федерации в Москве в РУДН и МГИМО и 7 магистрантов – в НГУ. Возможность получить сразу два диплома позволяет увеличивать востребованность будущего специалиста на рынке труда.

Что касается специальности «Психология» с 2015 года в КазНУ имени аль-Фараби действует международная программа двойного диплома в магистратуре в сотрудничестве с Уральским Федеральным Университетом (Россия)

Магистратура по направлению «Психология» готовит к эффективной профессиональной научно-исследовательской, педагогической и аналитической деятельности в сфере организационной психологии, психологии спорта, клинической психологии.

Программа обучения ориентирована на выработку целого ряда общих и специальных компетенций: компетенции к системному анализу и работе с информацией, компетенции к исследовательской и проектной деятельности, компетенции по управлению и другие личностные и профессиональные компетенции. Выпускники магистратуры получают академическую степень магистра социальных знаний по специальности «5М050300-Психология». Они могут работать в сфере науки и образования, в государственных органах управления и частных компаниях, вести аналитическую, научно-исследовательскую, консультационную научно-педагогическую работу.

Соответственно выпускники бакалавриата получают академическую степень бакалавр социальных знаний по специальности «5В050300-Психология». Будучи классическим университетом, КазНУ имени аль-Фараби является инновационным центром в развитии высшего профессионального и послевузовского образования, обеспечивает формирование и профессиональное становление конкурента способной личности на основе национальных и общечеловеческих ценностей, достижений науки и практики.

Основной целью университета является обеспечение необходимых условий для получения обучающимися качественного профессионального образования.

Миссия Университета - Формирование кадрового потенциала – высококвалифицированных специалистов конкурентоспособных на отечественном и международном рынке труда

Видение - войти в число ТОП-200 ведущих исследовательских университетов мира. Цель: Трансформация национального классического университета в исследовательский университет мирового класса.

Для достижения поставленной цели и выполнения своей миссии нашему университету необходимо создание новых образовательных программ, отвечающим требованиям мировых ведущих университетов. Тем более для реализации программ двухдипломного образования наши образовательные программы должны быть сопоставимы с другими мировыми университетами. Процедура международной аккредитации ВУЗов позволяет оценить насколько соответствуют наши образовательные программы международным стандартам. Поэтому можно сказать, что прохождение ВУЗом международной аккредитации является определенной гарантией востребованности образовательной программы на мировом и отечественном рынке труда.

Международная профессиональная аккредитация образовательных программ – это признание качества и уровня подготовки выпускников, освоивших образовательную программу в конкретной организации, осуществляющей образовательную деятельность, отвечающими требованиям профессиональных стандартов, требованиям рынка труда к специалистам, рабочим и служащим соответствующего профиля. [1]

В результате прохождения профессиональной международной аккредитации специальность получает новые возможности и предполагает:

1. Образовательные программы прошедшие международную аккредитацию вносятся в общедоступный реестр в сети «Интернет», таким образом каждый желающий может видеть результаты аккредитации

2. Сведения о прохождении аккредитации указываются в документах об образовании

3. Сведения о прохождении международной аккредитации размещаются на официальном сайте учебного заведения, кроме того на всех информационных стендах. Что повышает доверие вновь поступающих к данному учебному заведению.

4. При прохождении государственной аттестации ВУЗа могут учитываться результаты прохождения международной аккредитации.

5. По результатам аккредитации распределяются контрольные цифры приема в ВУЗы на бюджетной основе

6. Положительные результаты международной аккредитации повышают рейтинг образовательных программ

В 2015-2016 учебном году специальность «Психология» по трем уровням подготовки «Бакалавриат», «Магистратура» и «Докторантура» проходила процедуру международной аккредитации ACQUIN.

По результатам работы аккредитационной комиссии специальность «Психология» по всем трем уровням получила в целом положительную оценку. А именно, мы получили ограниченную аккредитацию до 30 июня 2018 года.

Необходимо указать, что по всем трем образовательным программам (бакалавриат, магистратура, докторантура) была дана следующая рекомендация: Для улучшения международной сопоставимости следует присуждать степень бакалавра наук в области психологии и магистра наук в области психологии. С чем связана такая рекомендация международной аккредитационной комиссии? Это связано с тем, что как уже упоминалось выше согласно нашим образовательным программам выпускник бакалавриата получает степень бакалавра социальных знаний по специальности «5В050300-Психология». И соответственно магистр социальных знаний и доктор социальных знаний по специальности «Психология». Подобное название специальности связано с тем, что психология входит в группу социальных наук в классификаторе специальностей по Республике Казахстан.[2] Однако, такой шифр специальности не сопоставим с международными стандартами в области психологического образования.

Для того чтобы наши образовательные программы были сопоставимы с мировыми стандартами образования в области психологии нам необходимо изменить шифр специальности. Соответственно необходимо чтобы было в названии специальности «Бакалавр в области психологии» и «Магистр в области психологии». Тем более для реализации программ двухдипломного образования по специальности «Психология» с зарубежными ВУЗами

нам необходимо идентичное с ними название шифра специальности. Кроме того, как говорилось выше именно из-за этого специальность психология прошла ограниченную аккредитацию до 30 июня 2018 года. Если мы не внесем изменения в название шифра специальности, то это может стать объективной причиной препятствующей прохождению долгосрочной международной аккредитации. Что в свою очередь снижает возможности продвижения двудипломного образования в области психологии. Можем ли мы изменить шифр специальности с бакалавра социальных знаний на бакалавра психологии и соответственно магистра социальных знаний на магистра наук в области психологии? Конечно, такое решение возможно только на уровне министерств труда и социальной защиты и министерства образования и науки.

Именно КазНУ имени аль-Фараби среди других ВУЗов Казахстана обладает определённой степенью автономности и с 2010 года получил право проводить обучение по экспериментальным образовательным программам. Как нам кажется, учитывая эти обстоятельства наш ВУЗ может обратиться с предложением в министерство изменить шифр специальности «Психология», а именно присудить степень бакалавра наук в области психологии и магистра наук в области психологии. При обеспечении содержания дисциплин образовательной программы по специальности «Психология» общемировым стандартам такое изменение самого названия специальности позволит сопоставлять наши образовательные программы с образовательными программами мировых зарубежных ВУЗов. Следовательно будет легче реализовывать программы двудипломного образования в области психологии.

Обобщая можно сказать, что объединив общие усилия по подготовке специалистов, при получении двух дипломов одновременно у нынешней молодежи не только Казахстана, но и стран ближнего и дальнего зарубежья большое перспективное будущее!

Список литературы:

1. Факторович А.А. Профессионально-общественная аккредитация//материалы Международной научно-методической конференции «Образовательные программы и профессиональные стандарты: поиск эффективного взаимодействия». Москва, 2016.

2. Классификатор специальностей высшего и послевузовского образования РК// <http://www.kaznu.kz/ru/13413>

Сейсебаева Р.Б.

ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН (НА ПРИМЕРЕ КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ)

Основу современной экономики и главной доминантой социально-экономического развития современного общества составляет интеллектуальный потенциал. Современное общество нуждается в специалистах нового формата, не просто воспроизводящих процесс, но в первую очередь, генерирующих новые идеи, создающих что-то новое и в экономике, науке, управлении, культуре и мышлении. Поэтому образование становится основным двигателем и ресурсом развития национальной экономики. Такую кардинально новую задачу обозначил Президент РК Н.А. Назарбаев в национальном проекте «Интеллектуальная нация - 2020: воспитание казахстанцев в новой формации, превращение Казахстана в страну с конкурентоспособным человеческим капиталом»[1].

Успешными национальными экономикой будущего будут те, которые инвестируют в образование населения. Образование необходимо рассматривать как перспективные инвестиции, а не как затраты на социальные нужды. Республики Казахстан на пути кардинальной модернизация образования, трехязычное образование является фундаментальной основой всех преобразований в системе образования, ее несущей конструкцией.

Бесспорно инвестиции в человеческий капитал являются необходимым условием формирования специалистов нового формата, которые могут реагировать на изменения рынка, готовых к нововведениям и способных адаптироваться в быстро изменяющемся мире.

Инвестиции в человеческий капитал крайне необходимы для создания технически прогрессивной, производительной рабочей силы, которая может адаптироваться в быстро изменяющемся мире. Успешными экономикой будущего будут те, которые инвестируют в образование, навыки и способности населения. Образование необходимо понимать как экономические инвестиции, а не просто как затраты на социальные нужды.

Новая национальная стратегия к 2020 году предполагает, что «развитие образования должно стать платформой, на которую будет опираться будущее экономическое, политическое и социально-культурное процветание страны». Организационной основой реализации государственной политики Республики Казахстан в сфере образования должна стать Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, обеспечивающая продолжение модернизации казахстанского образования [2].

Программа как концептуальная и организационная основа государственной политики в сфере образования представляет собой поэтапный комплекс мероприятий, охватывающих изменения в структуре, содержании и технологиях образования, в системе менеджмента качества образования, в организационно-правовых формах ее функционирования.

Важнейшая миссия высшего образования в Казахстане подготовка интеллектуально развитых, творчески работающих профессионалов. Формирование интеллектуальной нации признано одной из стратегических целей

развития Казахстана, при этом главным направлением является качественное образование на основе свободного владения иностранными языками, открывающих широкие горизонты интеграции в мировое как образовательное, так и профессиональное пространство, конкурируя на равных.

Указ Президента Республики Казахстан «Об утверждении Государственной программы развития образования» Республики Казахстан на 2011-2020 годы

В решении обозначенных Главой государства стратегических задач важнейшее место принадлежит ведущему вузу республики - Казахскому национальному университету имени аль-Фараби, который наряду с ведущими университетами мира в соответствии с современными международными стандартами качества образовательных услуг вносит свой весомый вклад в развитие мировой науки и инновационной экономики.

В ежегодном Послании Президента Республики Казахстан Нурсултана Абишевича Назарбаева говорится «молодежь Казахстана, состоявшегося государства должна стать полиязычной, поскольку знание языков предполагает формирование нового казахстанского патриотизма и открытие новых возможностей для молодого поколения. Ответственная языковая политика является одним из главных консолидирующих факторов казахской нации».

Знание в частности английского языка дает возможность ознакомиться с состоянием современной науки, знать тенденции и последние достижения в интересующей области, перенять опыт и быть востребованным специалистом в любой точке мира.

Этому содействует реализация положений Болонского процесса в вузах Казахстана, в числе превопроходцев которых является Казахский национальный университет имени аль-Фараби. Внедрение принципов Болонского процесса непосредственно стимулирует интенсивное внедрение полиязычного обучения. Так разработка совместных образовательных программ, внедрение дублированного образования, академическая мобильность открывают не только широкие перспективы для реализации творческого и интеллектуального потенциала современного человека, не предоставляется возможным без знания иностранного языка на достаточно высоком академическом уровне. Более десяти лет Казахский национальный университет имени аль-Фараби успешно реализовывает образовательные программы подготовки трехязычной подготовки кадров в соответствии с дублированными дискрипторами. Для успешной реализации программы академической мобильности обучающихся и признания образовательных программ КазНУ имени аль-Фараби в европейском образовательном пространстве существует положение о перезачете кредитов по типу ECTS, в соответствии с которыми система пересчета кредитов ECTS в кредиты Республики Казахстан и кредиты ECTS в казахстанские кредиты.

Также в университете успешно внедрены в учебный процесс дистанционные образовательные технологии на заочной форме обучения. Применяются дистанционные технологии обучения как кейсовые, так и сетевые на платформе MOODLE, а также функционируют дистанционные курсы по дисциплинам, где работают программы академической мобильности. Овладение языками сопровождает современного человека всю его жизнь. В этой связи необходимо мотивировать и обучать подрастающее поколение приобретать новый языковой опыт, донести до него мысль, что нельзя ограничивать себя формальным образованием, т.е. соблюдая внешние атрибуты. В постоянно изменяющемся мире индивиду недостаточно обучаться только на первых этапах жизни, особенно иностранным языкам, чтобы полноценно функционировать в мультилингвальном обществе. Многие страны мира на уровне национальных министерств образования, а также международные организации продвигают идею обучения на протяжении всей жизни на незыблемой основе, национальном языке!

Рассмотрим, что представляет собой трехязычная модель образования и как находит свою реализацию в нашем учебном процессе. Образовательные программы, реализуемые на трех уровнях обучения, бакалавриат, магистратура и докторантура специальности политология построены по принципу постепенного, поэтапного перехода на трехязычное обучение и имеет более чем десятилетний опыт обучения на трех языках. На сегодняшний день, докторантура может быть полностью реализована на английском языке, преподавание обеспечивается ведущими отечественными и зарубежными специалистами, на уровне магистратуры увеличивается количество дисциплин, преподаваемых на английском языке, в среднем составляет 50% и на уровне бакалавриата трехязычие представлено в виде 50/30/20 процентов соответственно, основной язык обучения составляет 50%, русский 30 и английский 20% соответственно на первом курсе и варьируется по мере овладения уровнем академического языка. Программа трехязычного обучения предусматривает создание новой модели образования, способствующей формированию конкурентоспособного поколения в условиях интернационализации и интеграции образовательного пространства. На сегодняшний день трёхязычие дает нашим студентам доступ в библиотеки мира, возможность ознакомиться и знать состояния научного знания в интересующей области и проблеме, и как результат доступность к мировым рынкам, науке и новым технологиям.

Новое всегдастораживает и продвигается с трудом, пока результаты не станут очевидными. В настоящее время существует проблема разработки нормативно-правовых и теоретических вопросов полиязычного обучения, его научного, учебно-методологического и организационного обеспечения. Проблема состоит в количественном, а также качественном составе ППС, ведущих занятия на трех языках. В погоне за статистическими показателями, мы упускаем из вида человека, преподавателя, который ведет занятия на трех языках. Наряду с огромным интеллектуально-эмоциональным напряжением, есть необходимость огромной подготовительной работы, связанной с как техническим переводом, так и адекватной трансляцией материала. Он и переводчик и синхронщик, и редактор, и ученый в одном лице. Соответственно, преподаватели,

читающие на одном языке и преподаватели, читающие на двух и более языках не могут иметь одинаковое количество аудиторной нагрузки. Кроме того, сегодня преподаватели сами должны обеспечить еще и учебным материалом свой курс, что также требует времени и подготовки. Поэтому, на мой взгляд, есть необходимость разграничения функций преподавателя, выполняющих учебно-методическую работу и преподавателей, ведущих научно-исследовательскую деятельность. Отделы в университете разные, они же все не выполняют дружно все виды работ. Бесспорно, все это неотъемлемые компоненты учебного процесса и преподавательской деятельности, но параллельно и одинаково хорошо выполнять эти виды работ бывает задачей невыполнимой, что-то одно приходится выбирать. Мы видим только горизонты, и возможности, открывающиеся в реализации трехязычного обучения, но не видим реальные условия в которых живем, девальвируя категорию качества. Ведь знание языка еще не есть знание материала, или однажды усвоенное знание не требует ежеминутного обновления в наш век высоких технологий и интенсивной коммуникации. Мы часто говорим зарубежный опыт, ведущие зарубежные государства как США, Англия, Германия и др. творят науку и технические ноу-хау на родном языке.

Список литературы:

1 Назарбаев Н. А. Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее// Лекция в КазНУ им. аль-Фараби. - Алматы, 13 октября 2009.

2 Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 года // www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs

3 gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info/akorda.kz

Серік Ә. А.

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫ ДАЙЫНДАУ ЕРЕШЕЛІКТЕРІ

Жоғары оқу орны – экономиканың, ғылым мен мәдениеттің түрлі салалары үшін жоғары білімді мамандар және педагог мамандар даярлайтын, жоғары білімді мамандар даярлау ісін жетілдіруге бағытталған ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізетін, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, мәдениет, т.б. салаларда еңбек ететін мамандардың біліктілігін жетілдіретін оқу орындары. Жоғары оқу орындарына академиялар, университеттер, институттар тағы басқалары жатады. Сонымен қатар бұлардан тыс түрлі әскери, діни тағы басқа жоғары оқу орындары да бар[1].

Еліміздегі әскери жоғары оқу орындарының ішіндегі беделді болып есептелетін- Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Төтенше жағдайлар комитеті Көкшетау техникалық институты елімізде төтенше жағдайлар саласындағы құтқарушыларды дайындайтын жалғыз жоғары оқу орны. Шарт бойынша Төтенше жағдайлар комитетінің құрамындағы 16 Департамент өзінің құрамын толтыру мақсатында, осы оқу орнынан білім алуға абитуриенттерді жібереді. Жұмыс берушілердің тапсырысы бойынша мамандар дайындауды жетілдіру қазіргі кезде кең ауқымды ала бастады. Себебі, білім алушы арнайы шартқа сәйкес белгілі уақытты өтеп, мемлекетке қызмет етуі тиіс. Мысалы, біздің салада дәл сондай принцип бойынша курсанттар оқу орнын аяқтаған соң 5 жыл Төтенше жағдайлар комитетінде жұмыс атқаруға міндетті. Оған қоса, институтта оқыған жылдар, яғни 4 жыл жұмыс атқарған жылдармен қосылып, жалпыланып есептеледі. Мемлекеттердің арасындағы келісімге байланысты: Ресей, Белорусия мемлекеттерімен шартқа сәйкес еліміздің оқушылары сол мемлекеттердің АГПС, АГЗ, КИИ сынды құтқарушыларды дайындайтын жоғары оқу орындарына жіберіліп, білімдерің шыншап келеді. Биылғы 2017 жыл тек еліміз үшін ғана емес институтымыз үшін да ерекше, мәртебелі кезең болмақ, себебі, осы жылы Көкшетау техникалық институтының жоғарғы оқу орны мәртебесінде пайда болғанына 20 жыл толмақ. Ал, 2018 жыл - кезекті 20 шығарылымымен тағыда ерекшеленбек. Жыл сайын еліміздегі төтенше жағдайлармен қауіп қатерлерді алдын алу мақсатында 100-ден аса офицер осы институт ұясынан шығады. Мемлекет саясатының арқасында оларды оқу орның бітірісімен жұмыс орындары күтіп тұрады. Төтенше жағдайлар саласындағы осындай жүйе, уақыт өте келе басқа салаларда күшіне еніп жатқаны мәлім.

Қазіргі кезде жұмыспен қамту жақсы қарқынға ие. Қазақстан Республикасы Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Қазақстан Халқына Жолдауында Қазақстандықтарды жұмыспен қамту және оқутыдың, қайта даярлаудың тиімді жүйесін арттыруды аттап өтті. Сонымен қатар жұмысқа орналастыру, ауылда кәсіпкерлікті дамытуға көмек көрсету, еңбек ресурстарының жинақылығын арттыру, Қазақстанның экономикалық белсенді орталықтырында жұмысқа орналастыру басымдылықтары көзделді [2]. Елбасының жолдауын жүзеге асыру мақсатында «Жұмыспен қамту 2020» жаңа бағдарламасы қабылданып, жаңа жұмыс орындары ашылуда.

Бағдарламаның негізгі мақсаты мен міндеті өз бетінше жұмыспен айналысушыларды, жұмыссыздарды және табысы аз адамдарды нәтижелі түрде үдемелі индустриялық-инновациялық дамыу объектілеріне жұмылдырылып, жұмыспен қамтуға тартып, әлеуметтік көмек көрсету жүйесін жетілдіру. Жетілдіру жолында ең алдымен еңбек құқығы қарастырылатыны сөзсіз.

Еңбек құқығы- азаматтардың еңбек бостандығына конституциялық құқығын іске асыру барысында, жұмыс беруші мен қызметкердің арасында, жеке, ұжымдық және басқа шарттар негізінде белгілі бір еңбек қызметін тараптардың жүзеге асыруы кезінде туындайтын еңбек қатынастарын реттеуші саласы. "Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі" еңбек қатынастарының ең төменгі стандарттарын белгілейді, олар жеке еңбекпен және ұжымдық шартта жақсы өзгеруі мүмкін және қажет. Басқа нормативтік құқықтық актілермен

реттелетін қызметкерлердің жекелеген санаттарының еңбек жағдайлары "Қазақстан Республикасындағы Еңбек кодексінде" белгіленген стандарттан төмен болуы тиіс емес [3].

Қазіргі кезде еліміз жаңа күрделі бағытқа түсіп, бағдар алуда. Алдағы біздің ең басты мақсатымыз ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына кіру болып есептеледі. Жұмыс орындары көбейіп, халқымыз мемлекетіміз үшін адал еңбек етуі керек. Сонда ғана біз еліміздің дамуына зор үлесімізді қоса аламыз.

Әдебиеттер тізімі:

1. <https://kk.wikipedia.org> (жолығу күні 08.01.2017)
2. <http://www.iletany.kz> (жолығу күні 20.01.2017)
3. Баянов Е. Мемлекет және құқық негіздері, -Алматы, 2002.

Сейітнұр Ж.С.

БІЛІМ БЕРУДІ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯЛАУ: МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚАТЕРЛЕР

Соңғы уақыттары жаһандану үдерісінің даму қарқынын көрсететін бір белгі ретінде білім беруді интернационализациялау құбылысын айтып жүрміз. Бұл ұғымды қазақстандық ғылыми жұртшылықтың лексиконына толық енді деуге әлі ерте. Оның үстіне кеңестік шекпеннен шыққан, постколониалдық елдер үшін «интернационализация» (internationalization) термині саяси мағынадағы «интернационализм» (internationalism) терминімен ұштасып жатыр. Соған сәйкес, психологиялық қабылдау тұрғысынан ол «ұлтшылдыққа» кереғар антитеза ретінде, білім беруді ұлтсыздандыру секілді естіледі. Әр түрлі аудитория үшін оның түрліше мағынасы болғандықтан оны дәл анықтап алу қажет болып тұр. Оның үстіне интернационализациялау шаралары жоғары жақтың бастамасымен қолға алынғандықтан, оны төмендігілердің түсінуі мен қолдауы жетіспей жатады. Түсіндіру жұмыстары дұрыс жүргізілмегендіктен оны аяғына дейін ұққан жоқпыз. Санадағы ассоциациялармен де жұмыс жасау керек.

Ұзақ уақыт отаршылық қамытын киген қазақтардың үйреншікті санасында «интернационализм» сөзі бейтарап түрде емес, белгілі бір эмоциялық зарядталған, эмоциялық реңкке ие ұғым. Әйгілі сексен алтының Желтоқсанынан кейін КОКП Орталық Комитеті 1987 жылғы 1 шілде айында «Қазақ республикалық партия ұйымының еңбекшілерге интернационалдық және патриоттық тәрбие беру жөніндегі жұмысы туралы» арнайы қаулы қабылдаған еді. Ол қаулыда республиканың партия комитеттері ұлттық саясатта үлкен қателіктер жібергені, Алматы қаласында жетоксан айында орын алған тәртіпсіздіктер қазақ ұлтшылдығының көрінісі болды делінді. Сол заманда біздің ғалымдар мен педагогтар жастар алдында интернационализм жөнінде жиі-жиі лекция оқуға мәжбүр болды. Сондықтан «интернационализм», «интернационализациялау» дегенде қазақтардың сақтық танытуы түсінікті. Сол тарихи оқиғаларға куәгер ұрпақ өкілдері арамызда күні бүгінге дейін жүр. Кеңестік заманда жоғары оқу орындарында пролетарлық интернационализмді насихаттаған пәндер оқытылды. Ұлттымыздың ұстазы Ахмет Байтұрсынұлы кезінде «интернационалды» қазақша «бибауырмал» деп аударған екен. Осы интернационал – бибауырмал саясатын алаш қайраткерлерінің қолдамағаны белгілі. Ахметше аударсақ, интернационализация - биұлттану болып шығады. Интернационализмді жақтаушылар ұлттың емес, әлемнің азаматы болғанды биік мұрат санайды.

Ал қазіргі уақытта «интернационализм» ұғымы ұлттар мен халықтар арасындағы саяси және экономикалық ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған саяси принципі ретінде сипатталады. Осы терминмен тәркіндес «интернационализация» (интернационализациялау) сөзі бастапқыда саяси ғылымдар мен халықаралық қатынастарда қолданғанымен, XX ғ. 80- жылдарынан бастап жоғары білім саласында қолданыла бастады.

Бүгінгі таңда «интернационализациялау» ұғымының ең кең танылған және жиі қолданылатын анықтамасын Торонто университетінің (Канада) профессоры Джейн Найт ұсынды. Оның айтуынша, интернационализациялау «жоғары білім берудің мақсаттары, функциялары мен қажеттіліктеріне халықаралық, мәдениетаралық және жаһандық өлшемдерді ендіру, интеграциялау процесі» [1.].

Жоғары оқу орындарының халықаралық стандарттарға сәйкес келуі білім берудің сапасын арттырады деп есептелінеді. Алайда Батыс елдері мен Австралиядан бастау алған білім беруге нарықтық тұрғыдан келу концепциясы оны тауар ретінде, қызмет көрсету түрі ретінде бағалауға, білімді коммерцияландыруға әкелді. Білім беру өзінің бастапқы ізгі мақсатынан (адам әлеуетін ашушы, тұлғаны дамытушы, қоғамдық игілік, әлеуметтік жауапкершілік пен лифт, гуманизмді тәрбиелеуші және т.б.) айырылып қалды, ол пайда табу, утилитаризмге (құр пайдаға ұмтылушылыққа) әкеп соқты. Білім сапасын жақсартудан көрі, табыс табуға мүдделілік артты. Белсенді жарнаманың арқасында көрсетілетін қызмет имиджі, ұйымның қоғам алдындағы бейнесі тартымды әрі жақсы атағы шыққанымен, түптің түбінде шындық бәрібір ашылады. Жарнамаға сай бола алмаса, тұтынушының қалай көңіл қалатынын әрқайсымыз жеке тәжірибемізден білеміз. Тірнектеп жинаған абырой-беделден бір- ақ күнде айырылу оңай. Орныққан жағымсыз пікірді кейін өзгеру де қиынға соғады. Сондықтан университеттің әр мүшесінің марканы, дәрежені жоғары ұстаудағы жауапкершілігі зор. *Білім беру құны, сапасы мен қол жетімділік арасындағы баланс* (теңгерім) сақтау күрмеуі қиын мәселе болғандықтан оған тоқталып жатпаймыз.

Білімді интернационализациялауға қатысты терминді анықтау әрі нақтылаумен қатар осы процеске тікелей қатысушыларда өзге де маңызды сұрақтар туындайды: ең бастысы - интернационализациялаудың мақсаты қандай? Күтілетін пайда мен нәтижелері қандай болмақ? Интернационализациялаудың астарында не бар, оның негізінде қандай құндылықтар жатыр? Интернационализациялаудың оң және теріс әсерлері қандай? Ұлт тағдырына қатысты салдары қандай?

Бұл саладағы сарапшылардың (Джейн Найт, Ханс де Вит және т.б.) пайымдауларына қарасақ, білімді интернационализациялау - әлемдегі жоғары білім берудің тренді, негізгі бағыты, мейнстримі болып табылады. Одан тыс қалу мүмкін емес. Ал Болон процесінің мүшелері болып табылатын елдер үшін ол міндетті нәрсе. Қазақстан жоғары білімнің еуропалық аймағына енді көздеп отырған елдердің қатарына жатады. Бұл өз кезегінде білім беру жүйесін және оқу нәтижелерін, кәсіби біліктіліктерді еуропалықтармен үндестіруді талап етеді. Еуропалық білім кеңестігінің барлық жерінде білім сапасы бірдей болуы тиіс. Нәтижеде еңбек ресурстарының ұтқырлығын дамытуға мүмкіндік туады. Қазақстанның мақсаты ең бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына кіру болып табылатындықтан, білім беруді интернационализациялау қарқынды жүргізілуде. Отандық білім беру жүйесі көптеген жаңғыртудан өтуі керек. Бірақ қатардағы орындаушыларға реформаның мақсатын дұрыс түсіндірілуі тиіс. Ешкім өзі дұрыс ұқпаған, мағынасыз жұмысты жасағанды қаламайды. Ұйым басшылары өз қызметкерлеріне жүргізіліп жатқан жұмыстардың еліміздің дамуы үшін тиімділігін, ұлтқа, қоғамға пайдасы барын көрсету керек. Интернационализациялаудың мақсаты коммерциялық пайданы көздеу әлде шет тілдерді игеру, білім беру бағдарламаларын халықаралық мазмұнмен толықтыру ма, басымдық ашық айтылуы тиіс.

Біздің ойымызша, Қазақстанда *білімді интернационализациялау және оның ұлттық сипатын сақтау арасындағы тепе-теңдікті табу* мәселесі бар. Жаһандану жағдайында ұлттық мүддені қалай сақтаймыз? Өйткені, білім беруді интернационализациялаудың бір мақсаты ортақ еңбек нарығын құру, адам капиталын қайта бөліске салу. Екі қауіп- қатерді сарапшылардың көбі мойындайды: ақыл- ойдың шетке жылыстауы және ұлттық бірегейлікті жоғалту мәселесі. Әлемде білікті мамандардың дамыған жетекші елдерге тұрақты жұмысқа көшіп кетуі, қоныс аударуы орын алуда. Батыс елдері осылай өздеріне дамушы елдердің талантты жастарын жинап алатынын білеміз. Өйткені оларға жақсы жағдай жасауға бұл елдердің шамасы жетеді. Ал бірегейлік мәселесіне келсек интернационалдану идеясы- ең алдымен батыс туындысы. Бірақ, білім кеңестігінің бірлігі бірдейлік дегенді білдірмейді. Трансұлттық тұлға, жаһандық азамат болу – Батыс елдерінің басты құндылықтары. Жұмыс күшінің еркін алмасуы ерікті түрде болса тіптен жақсы. Ал патриотизмі күшті кадрлардың өз мемлекетінде қалып қою мүмкіндігі жоғары. Жеке адам үшін білім берудегі жаһанданудың пайдалы жағы көп: кәсіби өсу, өзінің қабілет-қарымын ашу, шығармашылық идеясын жүзеге асыру және т.б.. Ал мемлекет үшін ше? Еліміздің көзі ашық, көкірегі ояу топтары жүргізіліп жатқан реформаларды, жаңғыртуларды белсенді талдап, сынап әрі тексеріп қоюға тиіспіз. Ол инновацияға, жаңартуға қарсылық дегенді білдірмейді. Бәрін ұлттық сүзгіден өткізу маңызды. Кез келген мемлекет тек ізгі ниеттен, таза альтруистік пиғылдан әрекет етпейді. Қаржылық тұрғыда шет елден келген студенттер бүкіл әлем бойынша университеттер үшін елеулі табыс көзі болып табылады. Оған Ұлыбритания мен АҚШ тәжірибесі айқын мысал. Бұл елдерде жоғары оқу орындары арасында білім беру қызметтерінің әлемдік нарығында, шетелдік студенттерді тарту үшін бәсекелестік пен қатаң күрес орын алуда. Білім беру қызметінің экспортын кеңейту - маңызды стратегиялық міндет. 2025 жылға қарай, халықаралық білімге деген сұраныс 7,2 млн. дейін өседі деп болжануда.

Әрбір ел өз экономикалық және саяси мүмкіндіктеріне сәйкес жоғары білімді интернационализациялау стратегиясын жасайды. Ешқандай ортақ рецепт жоқ. Білімді интернационализациялау әрбір жоғары оқу орнының өзіндік қажеттіліктері мен мүдделерін қанағаттандыру үшін әзірленген өзгеру процесі болып табылады. Демек, интернационализациялаудың бір ғана моделіне сүйенбеу керек, өйткені, адамның киімі сияқты «бір өлшем барлығына келе бермейді». Білімді интернационализациялау жергілікті өлшемді толықтыру, үйлестіру және кеңейту үшін арналған, одан үстем болу шарт емес. Интернационализациялаудың бейімделмеген шетелдік үлгілерін енгізу оңтайлы нәтижеге әкелмейді. Көрші Ресей елінің президенті Владимир Путин бір сөзінде, өмірді құрудың дайын үлгісін компьютерлік бағдарлама сияқты басқа мемлекетке орната салудың уақыты өтті деген еді. Біз білімді интернационализациялаудың ең оңтайлы жолы қандай екендігін іздеуіміз керек. Жоғары білім саласында интернационализациялаудың екі түрі барын білеміз: «ішкі» немесе «үйде интернационализациялау» (internationalization at home) және «сыртқы» интернационализациялау (education abroad). Сыртқы интернационализация шетелде оқу, трансшекаралық білім (cross-border education) түсінігімен сипатталады. Алайда шетелде білім алуға, тағлымнама мен тәжірибеден өтуге бәрінің қолы жете бермейді. Сондықтан Еуропада «үйде интернационализациялау» қозғалысы дамуда. «Үйде интернационализациялау» жергілікті контекстке назар аударады және жалпы интернационализациялау түсінігін толықтырады.

«Үйде интернационализациялау» әркімнің академиялық ұтқырлықты жүзеге асыру, орын алмастыру мүмкіндігі болмауына қарамастан, жаһанданған әлемде жұмыс істеу мен өмір сүруге даярлайтын білім алуға құқығы бар екенін жариялайды және жергілікті артықшылықты қалай пайдалана алу мүмкіндігін ескереді. Біздің университет жағдайында біліктілікті көтеру институты (БКИ) арқылы озық тәжірибелерді (бенчмаркинг), үлгілерді оқытушы- профессорлық құрамға тарату аса маңызды. Шетелге барып келгендер кем дегенде үш күндік семинарлар өткізіп, оған қатысқандарға сертификат берсе өте тиімді болар еді. Болмаса дөңгелек үстел барысында шетелдік тәжірибелердің оң және теріс жағын талқылап университет газетіне арнайы аналитикалық мақалалар беруге де болады. Білім алмасуды жақсы жолға қою керек. Жеке адамның білімі мекеменің интеллектуалдық капиталына айналса білім менеджерлерінің көздегені де осы емес пе? Қаржылық мүмкіндігімізге сай өзіміздің ішкі интернационализация тиімділігін арттыру маңызды. Сондай-ақ, ғылыми қызметкерлердің отандық ғылыми өнімді, соның ішінде төлтума гуманитарлық сипаттағы интеллектуалдық өнімді өндіруге ынталандыруды да ұмытпауымыз керек. Құндылыққа бағытталған интернационализация мен

утилитарлық, нарыққа бағытталған интернационализация арасындағы қайшылықты өзіміздің ішкі интернационализациялау арқылы үйлестіре аламыз. Шетелге бармаса да студенттердің, оқытушылардың халықаралық құзыреттілігін дамыту үшін арнайы курстарды даярлау (тұғыр енгізу), әсіресе әр түрлі елдердің оқу бағдарламаларын салыстырып талдауға мүмкіндік беретін педагогикалық және психологиялық компаративистиканы оқыту, ағылшын тіліндегі ең үздік оқулықтарды мемлекеттік тілге аудару жобасын қолға алса жергілік ұлт өкілдерінің интеллектуалдық әлеуеті артар еді. Студенттеріміз бен оқытушыларымыз кез келген әлем елдерінің ғалымдарымен терезесі тең қарым – қатынасқа, ғылыми пікірсайысқа түсе алар еді.

Әлемдік тәжірибеде жоғары білімді интернационализациялаудың төрт стратегиясын бөліп көрсетеді:

1. Өзара түсіністікке негізделген стратегия, яғни келіссөздер мен келісімге келу стратегиясы.
2. Таланттар үшін күресуге негізделген бәсекелестік стратегиясы, яғни, білікті жұмыс күшін тарту
3. Табыс табуға негізделген, пайда, кіріс түсіру стратегиясы.
4. Мүмкіндіктерді кеңейту стратегиясы.

Таланттар үшін бәсекелесу мен табыс алуға бағытталған стратегиялар білім беру кешенінің экспорттаса, ал мүмкіндіктерін кеңейту стратегиясы білім беру қызметтерін импорттауға негізделеді. Әр ел бір мезгілде бірнеше стратегияны қолдануы мүмкін және уақыт барысында ол стратегиялар өзгеріп отырады.

Жалпы білім беруді интернационализациялаудан оқытушылар мен студенттер ұтысқа ие болуы тиіс. Сондықтан олардың позициясын, пікірлерін біліп отырған маңызды. Интернационализация нәтижесі сандық көрсеткіштермен қатар сапалық өлшемдерді де ескеру қажет. Бұл жерде мүделлі тараптардың (стейкхолдер) санасында қандай өзгерістер орын алғаны маңызды. Стратегияларды жүзеге асыруда олардың қолдауы аса қажет. Кез келген реформаның мақсаты бенефициар ретіндегі соларға арналған. Демек, олармен кеңесу, сұхбат жасау міндетті жұмыстардың бірі. Білім берудің интернационализациясы білімнің сапасын көтермесе несіне керек? Интернационализация жеке бөлек мақсат немесе өзіне арналған, өзіне-өзі қызмет ететін процесс емес. Ол оқыту мен ғылыми зерттеудің сапасын арттыруға үлес қосуы тиіс. Уақыт өткен сайын «интернационализациялау» феноменін сипаттайтын терминдер мен ұғымдар неғұрлым күрделі болуда. Дәстүрлі «халықаралық білім беру», «халықаралық ынтымақтастық» және «сырттай оқыту» сияқты терминдердің орнына «интернационализациялау», «жаһандық білім беру», «қашықтықтан оқыту», «трансшекаралық білім» және «виртуалды білім беру» секілді ұғымдар пайда болды. Сондықтан, интернационализациялау ұғымына ұқсас өзге терминдермен үнемі шатасу орын алатынына назар аударып отыру керек. Бұл терминологиялық талдауды қажет етеді.

Білім берудегі интернационализация процесі жоғары білім беру орындарының халықаралық байланыстары, оқыту мен білім беру сапасының деңгейі, оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына тартылуы, студенттер мен оқытушылардың ағылшын тілін меңгеруі мен оқу және ғылыми-зерттеу жұмыстарында қолдана алуы, әлемдік ақпарат көздеріне қол жетімділігі, ғылыми-зерттеу мен оған байланысты жұмыстарды қаржылан- дыру мүмкіншілігінің болуы, білім беру қызметін экспорттау мен ғылыми өнімдерін әлемдік нарыққа ұсынуды қамтитын күрделі әрі кешенді түсінік. Білім беруде жаңа ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдану интернационализация үдерісін жеделдетті.

Бүгінгі әлемде университеттер, тіпті мемлекеттік бюджеттен қаржы алып отырған жоғары оқу орындары корпорациялар сияқты көптеген жолдармен табыс табуға кірісті. Кейбір оқу орындарының кәсіпкерлік университетке айналуы «білім» мен «тауар» ұғымдары арасындағы айырмашылықты жоюға әкелді. Мұның өзі профессорлық-оқытушылық құрамның санасына үлкен әсер етуде. Университет өзінің бастапқы мағынасынан айырылып қалды. Енді ол студенттердің физикалық, рухани- адамгершілік, эстетикалық дамуын көздейтін үйлесімді тұлғаны қалыптастыру және зияткерлік қабілеттерін ашуға емес, жұмыс берушінің талаптарына сай келетін, белгілі бір құзыреттілігі бар кадрларды, жұмыс күшін даярлауды көздейді. Адам рухани категориядан экономикалық категорияға айналды. Экономикалық тиімділік бірінші орынға шықты. Білім беруді коммерциаландыру біртіндеп дегуманизацияға әкеле жатыр. Білім беруді интернационализациялаудың мақсаты да өзгерді. Бастапқыда дамушы елдердің студенттеріне алдыңғы қатарлы білім беріп, адам ресурстарын дамыту, олардың өз елінің дамуына үлесін қосуына көмектесу сияқты игі мақсат көзделсе, енді студенттердің халықаралық ұтқырлығы үлкен бизнес түріне айналды. Дүниежүзілік сауда ұйымының (ДСҰ) мүшелері қол қойған қызмет саудасы туралы Бас келісімге (ГАТС) сай білім беру нарықтық актив немесе тауар ретінде қарастырылатын болады. Жаһандық білім экономикасы басқа өлшемдерді тықпалауда. Осы жағдайда ұлттық егемендікті, ұлттық мүддені қаншалықты сақтай алатынымыз үлкен мәселе болайын деп тұр. Әр ұлттың өз зияткерлік және мәдени капиталы болады. Қазақтың мәдени капиталы экспортқа шығатын өнім болу үшін инкультурациядан өткен және мәдени трансмиссияны жалғастыратын ұрпақ болуы керек. Білім берудегі интернационализация төл мәдениетінен хабары бар, мәдени құзыретті маманды даярлауға қалай әсер етеді? Арнайы әдебиеттерді талдау көрсеткендей, шетелдік университеттердің міндеттері басқа екен. Мысалы, Сидней университеті өзінің басты миссиясын былай деп жариялады: «ЖОО түлектері - әлемнің болашақ азаматтары». Студенттерді «жаһандық азаматтар» ретінде тәрбиелеуді көздейді. Оның соңы ұлттық нигилизмге әкеп соқпаса болды. Білім беруді интернационалданудағы қатерлерің бірі осында жатыр.

Мақаламызды, қорыта келе айтатынымыз, білім беруді интернационализациялау барысында ұлттық мүддемізді ұмытпауымыз керек. Мәңгілік Ел идеясын жаңғырту арқылы Қазақстан өзін ежелгі Ұлы Даланың мұрагері, көне ұлттық дәстүрлердің жалғастырушысы ретінде танытуда. Ата-бабамыздың арманы болған Ұлы Дала халқын «Мәңгілік Ел» етіп, тарихта қалдыру үшін ұлттық ұстанымдар мен құндылықтарды, бағыт-

бағдарларды көзіміздің қарашығындай сақтап, жоғалтпай, келер ұрпаққа аманат ете білуіміз қажет. Келешек жаңа ұрпақ мәңгілік қазақтың перзенті болуы тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Knight, J. (2003). Updated definition of internationalization. In International Higher Education. No.33 Fall 2-3

Тасымов А.

ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ЛЕКСИКА-СЕМАНТИКАЛЫҚ СИПАТЫ

Қазақ тілінің лексика-семантикалық сипаты фонетикалық жүйесі жағынан көп қырлы екені белгілі. Оны үйрену, игерудің өзі бірнеше сатыға бөлінеді. Тіл дыбыстарының табиғатын тануда біз А.Байтұрсынов пен Қ.Жұбановтардың еңбектерінен аттап өте алмаймыз. (А.Байтұрсынов «Әдебиет танытқыш», Қ.Жұбанов «Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер»). Аталған ғалымдардың еңбектері өткен ғасырдың алғашқы жартысында сауатсыздықты жоюда үлкен рөл атқарды.

Тілдік қарым-қатынасында қызмет ететін негізгі тұлға – сөз. Сөздің сөйлеу үрдісіне қатысты тілдік, қатысымдық қасиеттеріне тоқтала келіп, оны әр қырынан қарастырады. Қазақ тіл білімінің көрнекті өкілі академик І.Кеңесбаев: «Сөз – дыбыстық форма мен мағынаның тұтастығы, заттың, құбылыстың жинақтық белгісі», -дейді. Сөздің ішкі бірлігі оның тек фонетикалық және грамматикалық құрамын ғана емес, сонымен бірге оның мағыналық жүйесінің бірлігін қамтамасыз етеді. Сөздің тура және ауыспалы мағынасы, көп мағыналы сөздер, олардың ерекшеліктері –тілдің ұзақ даму кезеңдерінің нәтижесі деп түсінген жөн. Тілдің қарым-қатынастың басты ұйытқысы сөз болғандықтан тілді меңгеру ең алдымен сөздік қорға байланысты. Сөйлеу атаулының барлығы да сөзден басталатыны белгілі. Сөз мәдениеті, дұрыс сөйлеу мәдениеті, сауатты жазу дағдысы дегендерді тек бөлінген сағаттың бойында үйреніп шығуға болмайды. Бұл тақырып академик Р.Сыздықованың «Сөз сазы» (сөзді дұрыс айту нормалары) 1995 ж. «Санат» атты кітабында толық түсіндіріледі.

Қазақ тілінің дыбыстық жүйесін алғаш негіздеген ғалым А.Байтұрсынов «Тіл құрал» атты еңбегінде тіл дыбыстарын тілдің негізінде емес, сөйлеудің негізінде түсіндіреді. Сөйлеудің сөйлемнен, сөйлемнің сөзден, сөздің буыннан, буынның дыбыстардан тұратынына ерекше мән беріп, нақты ғылыми дәлдікпен айқындайды. Әр дыбыстың сөз басында, сөз ішінде, сөз аяғында келу тәртібі мен естілу жолына ерекше назар аударады. Академик Ә.Қайдаров «Толғауы тоқсан қызыл тіл» деп марапаттағанда біз көбінесе тіліміздегі сөздердің санын, айтылатын ой-пікірімізді жан-жақты түсіндіруге қажетті сөздердің одан табылуын ескереміз. Бірақ ана тіліміздің қорында қанша сөз барлығын және оның қандай бұлақтардың қайнар көзінен нәр алып, толассыз байып отыратынын баршамыз біле бермейміз. Сөз бен тіл әдетте синоним ретінде қолданылады. Бірақ тіл, әрине, ауқымы жағынан сөзден әлдеқайда кең ұғым. Қоғамдағы барша жанның қауымдаса өмір сүруіне қажетті қатынас құралы –тіл десек, сөз соның ең негізгі элементі болып саналады. Дегенмен, тіл мен сөз соның «тіл байлығы» деген ұғымдарға байланысты бірінің орнына бірі айтыла береді. Ұғым логикалық категория да, сөздің формасы мен мағынасы грамматикалық категория. Ұғым мен сөз бір-бірімен тығыз байланысты, бірақ органикалық бірлікте емес. Сондықтан да әр халықтың тілі әр басқа. Тілде қолданылатын атауыш сөздер бір-бірімен тіркесіп сөйлем құрамында қолданылу процесінде әр тіл өзінің ішкі даму заңына сәйкес әр алуан өзгеріске түсіп, тілдің грамматикалық құрылымы қалыптасады.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақ тағдыры ұстаздардың қолында» деп бекер айтпаса керек. Қазіргі таңда қоғамымызда болып жатқан әлеуметтік, экономикалық өзгерістер білім саласына да өз әсерін тигізуде. Заман талабына жастардың, студенттердің шығармашылық ойлауын, жеке тұлға ретінде жан-жақты дамыту негізгі мәселе болып отыр. Сол себепті оқу үрдісінде инновациялық технологияларды қолдану қажеттілігі туындады. Білім беру стандартына сай дәстүрлі оқытудың орнына оқытудың жаңа технологияларын қолдану басымдылық алуда. Әр халықтың тілінің өзіне ғана тән дыбысталу заңдылықтары болады. Ол ерекшеліктер сақталмаса, сол сөздің табиғатына нұқсан келеді деген сөз. Осындай құнды, әрі қымбатты тіліміздің қазіргі жағдайын, әсіресе үндестік заңымыздың бұзылып, қазақы сөздерін дұрыс айта алмаушылық етек алып, сөздерді қалай жазылса солай оқу, айту қалыптасып барады. Бұл жағдай күнделікті көріп, естіп жүрген радио, телехабарларда жиі кездесетіні өкінішті-ақ. Мысалы:Сіздің репертуарыңыз оныға жетті. (дұрыс айтылуы – оңға жетті). Мен сіздің әндеріңізді өте жақсы көремін. (дұрыс айтылуы – мен сіздің әндеріңізді өте жақсы гөрөмүн). Күнделікті телехабарлардан естіп жүрген мұндай орашалақ сөздер мен сөз тіркестерін жалғастыра беруге болады.

Профессор Р.Сыздықова – сөздерді сөйлеу ретінде бір-бірімен қиюластырып, екпінін дұрыс қойып, дұрыс дыбыстай білу керек дейді. Тілдегі дыбыстардың санын, сапасын айыру, дыбыстық заңдарды білу, дұрыс жазу және дұрыс айту – тілді меңгерудегі ең негізгі шарттар. Қазақтың тіл меңгеруді мектептен аяқтайтынын ескерсек, фонетикалық білім, біліктің маңызын жете түсінуге тиістіміз. Мектеп бітірушілердің кейбіреулері (бәрі деуге болмас) сөзді дыбысқа, буынға ажырата алмайды; дыбыс пен әріптің арасын парықтай алмайды; айтылымнан(орфоэпия) хабары да жоқ деуге болады; дыбыстық заңдардың мәнін түсінбейді. Бұған мектеп шәкірті кінәлі емес. Бұған оқытатын мұғалімдеріміз кінәлі екендігін мойындағанмыз жөн, жоғары оқу орнын бітіргендердің көбі ауылды жерде жағдайы болмағандықтан қалада қалып әр түрлі қызметтерде жүргендері жасырын емес. Ал ауыл балаларының деңгейі өте төмен, түк білмейді деп жалпылама айтылатын пікіріне қосыла алмаймыз. Ауылда да небір талантты да талапты, озат оқитын балалар көптеп кездеседі. Оған мысал

ретінде атақты ақын-жазушыларымыз, академиктеріміздің ауыл мектептерінің түлегі екендігінен хабардармыз. Олардың аты-жөндерін еліміз білетіндіктен қайталамадық.

Әдебиеттер тізімі:

1 Ә.Қайдар «Ғылымдағы ғұмыр». Алматы: «Атамұра», 2014.

2 Р.Сыздық «Қазақ тілінің анықтағышы». Астана: «Елорда», 2000.

3 С.Мырзабеков «Қазақ тілінің дыбыс жүйесі». Алматы, 1999.

Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р.

ТЕХНОЛОГИИ СМЫСЛОВОГО АНАЛИЗА ВНУТРЕННЕГО МИРА ЛИЧНОСТИ КАК МЕХАНИЗМ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТУДЕНТОВ

Повышение конкурентоспособности студентов, наряду с профессиональной специализацией предполагает оптимизацию его личностных особенностей. Личность изучалась с различных позиций (деятельности, отношений, самооотношения и самосознания). Однако, во всех технологиях, всегда выделяется один из аспектов, что не позволяет охватить человека целостно, а тем более раскрыть особенности его внутреннего мира. Для чего нам это нужно? Если внутренний мир студента перегружен неразрешёнными внутренними конфликтами, неразрешёнными внутренними переживаниями, то такой студент вряд ли будет способен качественно осваивать систему знаний и информации, перерабатывать их в соответствующем варианте и реализовывать в прикладном аспекте. Все его проблемы – это не только временные затраты, но и ресурсные и энергетические.

В связи с этим, предлагаемые нами методы смыслового анализа внутреннего мира личности базируются на целостном и системном подходе, в основе которого лежит учение аль-Фараби о субъекте как «микрокосме, в котором представлен весь макрокосм», а также различные учения о коллективном субъекте, являющегося одной из актуальных проблем в современной психологической науке [1].

Мы определяем внутренний мир человека как интимный, целостный, сакральный, структурированный и не всегда поддающийся осознанию [2]. В связи с этим, внутренний мир – это не просто смысловая реальность, это реальность по производству смысла. Кто производит смысл? Субъект и множество интимных личностей, живущих в его внутреннем мире (как здравствующие, так и «ушедшие»), а также любимые объекты предметно-вещной и окружающей природы, определяющие производство смысла. Что такое интимная личность? Интимная личность не имеет никакого отношения к объекту сексуального партнёрства, тем более, что секс в жизни людей оголился до запредельных норм. Понятие «интимный» - это сокровенное, сакральное, сокрытое. Исходя из этого, интимная личность – это субъективно отражённый, со всеми позитивами и негативами, не презентуемый внешнему миру и не вербализуемый вслух, образ значимого человека, переливающийся разными гранями в различных ситуациях. Сокровенность, сакральность, сокрытость от другого человека и мало осознаваемость представленных личностей обеспечивают интимность внутреннего мира. Интимен только внутренний мир человека, куда есть доступ только его взору, только ему, одному. Во внутреннем мире он свободен в отражении, где он единственный хозяин своих мыслей, переживаний, сконструированных им образов интимных личностей и наличного бытия (субъективной картины мира). Другой может постигать его мир через анализ поступков, деяния и проекции. Это интимные личности, стимулирующие нас, на те или иные подвиги, «выходы за пределы себя» преодоления, а также разумную защиту как «некоторую остановку в времени», связанную с углублением в суть вещей и явлений и обеспечивающих отстранение всего ненужного, бесполезного, поверхностного и пустого в процессе смыслообразования. Как видим, во внутреннем мире нет смерти. Как здравствующие, так и ушедшие в иной мир люди, продолжают незримо влиять на все выборы субъекта. Внутренний мир это жизнь других в человеке и их со-творчество, связанное с производством смысла, стимулирующего преодоления жизненных трудностей.

Интимные личности внутреннего мира принимают незримое участие в процессе соотношения, выбора акцентов на ту или иную меру проявления тех или иных значимостей и стимулируют процессы смыслообразования и реализации смысла.

Процедура исследования заключалась в проведении следующих методик: 1. Методика самооотношения В.В. Столина и С.Р. Пантлеева до и после проведения смыслового анализа[3]; 2. Анализ сочинений студентов о внутреннем мире и проведение контент-анализа по Осгуду; 3. Методика самоанализа личного Я и проведение смыслового анализа.

Технология 1. Анализ сочинений студентов о представлениях внутреннего мира на основе контент-анализа по Осгуду, что позволяет констатировать содержание внутреннего мира. (Всего испытуемых 621 человек).

Результаты контент – анализа сочинений студентов «Мой внутренний мир».

Таблица 1.

№	Смысловые категории	Частота упоминания
1	Интимность внутреннего мира	93%
2	Представленность значимых людей	71%
3	Свобода отражения	68%
4	Представленность объектов предметно-вещного и природного	54%

	мира	
5	Динамика психических процессов и переживаний	42%
6	Работа совести	39%
8	Наличие противоречий и комплексов, сомнений в выборе	32%
9	Затруднения в вербализации информации внутреннего мира	16%

Рассмотрим варианты понимания внутреннего мира студентами 2 курса психологического факультета. «Я представляю свой внутренний мир в образах, которые в зависимости от настроения и состояния души меняются. Например, первая картина, которая пришла мне в голову в связи с внутренним миром - это комната в английском стиле, где стоят мягкие диваны, на стене висят картины в позолоченных рамках, на окнах висят массивные шторы и белая кружевная тюль... Когда мне плохо, эта же комната представляется темной, окна открыты нараспашку, жуткий ветер гуляет по комнате. Когда у меня отличное настроение и ощущение счастья - я вижу просторный зеленый луг, много-много разных цветов, яркое солнце и в воздухе пахнет счастьем. Я вижу любимого человека..., маленького плачущего малыша, мою сестрѐнку, маму, которая мне видится маленькой девочкой, которую хочется обнять и защитить, папу – как огромный источник мудрости, брата - как что-то металлическое, но теплое. И так до бесконечности можно перечислять образы-ассоциации окружающих меня людей, живущих в моём мире и вызывающие море эмоций и чувств, и событий. Думаю, что именно такие образы наиболее полно могут описать мой внутренний мир, мое отношение к каким-либо событиям, людям и эти образы можно только прочувствовать и понять на уровне интуиции».

Как видим, во внутреннем мире отражены люди, представленные в личности субъекта, стимулирующие чувства, эмоции и поступки. Кроме того, мы видим представленность окружающей предметно-вещной среды, с которой она ассоциирует свой мир. Также надо отметить, что образы других отражаются в зависимости от её настроения. Или сочинение другой студентки Л.Р. «Каждый человек ассоциирует свой внутренний мир по – своему. Мой же внутренний мир на прочном замке и его бережно хранят мои самые близкие люди, которые порой открывают и вступают в него, как в нечто прекрасное, необъятное поле, со скошенной зелёной травой, посередине которого растѐт могучий дуб. В этом поле всегда присутствуют люди. И даже сейчас, кто-то отдыхает на поле, под дубом, вдыхая аромат цветов и засыпая под пение птиц. Другой сидит подле ручья и думает о своём самом сокровенном... А кто-то просто наблюдает за всем происходящим, изучая ценности окружающих. Однажды, войдя в этот мир, осознаѐшь, что совсем не хочется покидать этот мир. Однако, наступает время и человек всё же оставляет его, понимая, что есть ещё и реальный мир со своими законами. Но он знает, что ключик от замка у него всегда есть и он может приходить сюда за спокойствием души» Как видим, внутренний мир – это отражение близких для человека людей, функционирующих в его мире, который открывается не для всех, но в котором человек находит покой от суеты реальности и видим представленность окружающей природы значимой для неё. Свой внутренний мир она описала как отражение отчего дома, и того социального и природного окружения, в котором она выросла (результат совместного анализа). Анализируя сочинения, отражающие понятие внутреннего мира, начинаешь осознавать, почему нам так дороги понятия «родина», «отчий дом» Все эти предметы окружающей предметно – вещной среды прочно зафиксированы в нашем внутреннем мире.

Как видим, внутренний мир – это, прежде всего, интимный мир, представленный множеством значимых других и объектов природно-вещного мира, стимулирующих смысловое творчество.

Технология 2. Авторский метод смыслового анализа личности [4]

Студентам было предложено провести анализ своего Я как многоликого мира, со всеми интимными личностями, их позитивами и негативами, а также ценностями и способами преодоления трудностей, которые используют их значимые люди. В систему значимых людей входят не только любимые люди, но и недоброжелатели, анализ влияния которых имеет существенное значение. В результате были получены различные видения студентов своего Я, как многоликого мира интимных личностей и их ценностей. Каждый из личностей вносил свою систему ценностей и отражался в различных цветах

Смысловой анализ работ студентов проводился в следующем порядке:

1. Первое – анализ того, кто и что (предметно-вещный мир и окружающая природа) представлено и какова мера их значимости
2. Как отражают студенты своих интимных личностей, предметный мир и какую систему их ценностей фиксируют.
3. Какую систему ценностей актуализируют интимные личности у субъекта
4. Кто и какие объекты предметно-вещного мира стимулируют преодоление жизненных трудностей и, каким образом.

Во время выполнения самоанализа студенты отмечали очень сильное влияние защитных механизмов. Это вполне нормальная ситуация, поскольку мы работаем с самым интимным миром для человека. В связи с этим, студентам было достаточно сложно. Поэтому защита стимулировала отражать своих значимых личностей чаще с позитивной стороны. Родителей отражали чаще позитивно, с акцентом на их лучшие стороны. Но были и такие, которые не включали их в свою систему, в связи с различного рода обидами на них. Мать и отец представлены как святые, при всех их недостатках (58%). Но отец чаще попадал в разряд нейтральных (19%)

и негативно представленных (у 23% студентов), как «предатель», «бросил нас на произвол судьбы», «не способен найти свой путь» и т.д.).

Представленность любимого человека по значимости важна после родителей. У большинства студентов он представлен как стимулирующий способность любить, творить, самосовершенствоваться, доверять. У 25 % процентов студентов, переживших разлад в отношениях ценностью стали сублимирование 15% (уход в творчество, учёбу, работу), 10% избегание, страх любви, недоверие миру. Друзья представлены как понимающие, стимулирующие самоактуализацию и здоровое соперничество. Отрицательный вариант представленности друзей (манипулирование, предательство). Братья и сестра как любящие и раскрывающие потенциальные возможности и у 24% как соперники, стимулирующие достижения. Недоброжелатели (люди, которые неприятны им и с которыми ощущается дискомфорт) стимулируют стрессоустойчивость и конкурентоспособность. Большое значение занимают кумира из разных веков и стран,

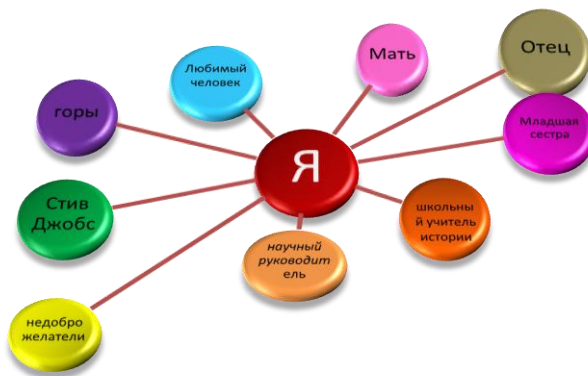

Рисунок 1. Схема внутреннего мира.

большой частью, представленные идеальной личностью, стимулирующие планку достижений и эффективные способы преодоления трудностей. Горы или любые значимые природные явления (степь свободная, лес защищающий) представлены как стимулирующие силу и преодоление сложных ситуаций.

Помимо работы защитных механизмов, сложность заключалась в способности более адекватно отразить интимных личностей, со всеми плюсами и минусами. В процессе данной работы студенты актуализировали наиболее значимые события, пережитые с ними, что вызывало бурю различных эмоций как положительных, так и отрицательных, что повлияло на время выполнения работы. Поэтому многие признались, что актуализируя некоторые события, они плакали. Если они предполагали завершить работу за два часа, как они признавались, то она затянулась на целую неделю, когда они вновь и вновь возвращались к анализу своих отношений. Актуализация отрицательных предполагало пересмотра ситуации с точки зрения современного Я. В связи с этим, многие студенты в процессе работы открывали новый взгляд на событие, человека и себя, формируя новое отношение к ним, что способствовало прощению и завершению гештальта.

Таким образом, работа с данной системой самоанализа имело не только познавательный, эмоциональный, но и терапевтический эффект. Работа с ценностями и вкладами интимных личностей, а также способами преодоления ими жизненных трудностей позволило студентам осознать свою цельность, систему собственных ценностей, значимость других и себя, а также неразрывность их личного Я с другими. Это выступило стимулом к тому, что они, сейчас, а не после их «ухода», «находили» своих родителей, открывая их с новых граней, отправляя им письма признания и благодарности, письма прощения и любви. Результаты самоанализа были поистине продуктивными в плане пересмотра своих отношений с другими, самовосприятия и самоорганизации своей жизнедеятельности, а самое главное, открытия своего Я более осознанно, а также отбора более продуктивных способов преодоления, стимулируемых интимными личностями.

Полученные нами результаты подтверждаются данными по методике самоотношения В.В. Столина и С.Р.Пантилеева, что позволило выявить разницу замеров по показателям до проведения смыслового анализа и после (См. рис 1). В частности, выявлена существенная разница по показателю открытости и самоуверенности (значимость на уровне $P < 0,01$), что означает снижение защитных механизмов и более активное проявление своих устремлений и возможностей миру, а также уверенность в своих ресурсах. Саморегуляция ощутимо повысилась (Значимость различий на уровне $P < 0,05$).

Если зеркальное Я, т.е. отражение несколько заниженной симпатии и одобрения других до анализа, после оно приобретает характер более позитивного самоотражения окружающими ($P < 0,05$). Достаточно значимо изменились шкалы самооценности и самопринятия, а также самопривязанности ($P < 0,01$), что позволяет говорить об осознании внутренней значимости себя, своего духовного Я, пробуждения интереса к своему внутреннему миру, принятие своих данностей и стремление к самоизменению.

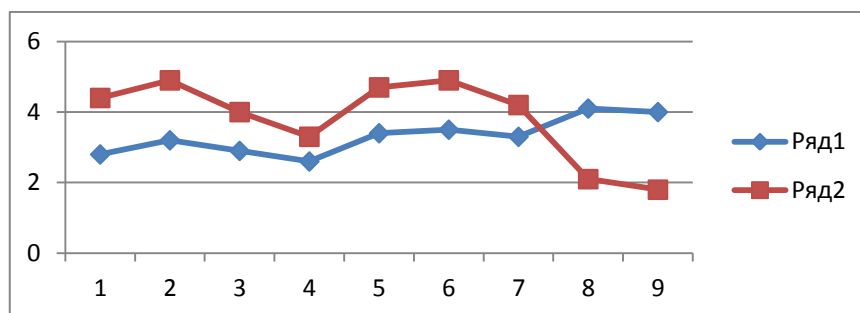

Рисунок 2. Сравнительный анализ самооценки «до и после» смыслового анализа.

Ряд 1 – до проведения смыслового анализа. Ряд 2 – после проведения смыслового анализа личности. Показатели: 1. Открытость; 2. Самоуверенность; 3. Саморуководство; 4. Зеркальное Я; 5. Самоценность; 6. Самопринятие; 7. Самопривязанность; 8. Конфликтность; 9. Самообвинения

Разрешённые в процессе смыслового анализа внутренние конфликты и завершённые гештальты, позволили существенно понизить проблемные отношения с другими и самообвинения ($P < 0,01$), которые достаточно ярко проявлялись до проведения смыслового анализа.

Таким образом, технологии смыслового анализа внутреннего мира личности студентов, выступают как основа конкурентоспособности, стимулирующее очищение и освобождение от незавершённых проблем, «ненужного мусора» обид и переживаний, обеспечивающего глубинные процессы изменения и открытости миру, а также продуктивности в восприятии знаний и самоэффективности.

Список литературы:

1. Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. Абу Наср аль-Фараби и современные представления коллективного субъекта в психологии // Материалы международной научно-методической конференции «аль-Фараби и современные проблемы прикладной психологии». – Алматы: «Даыр-баспа», 2016. – С. 10-16.

2. Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р., Аманжанова Г.Б., Какишева А.Ж., Мадьярова З. Абу Наср Аль-Фараби и понимание внутреннего мира коллективного субъекта в психологии. // Вестник КазНУ им. аль-Фараби, № 3(58). – С. 223- 229.

3. Столин В.В., Пантеев С.Р. Методика исследования самооценки. – М. 1969. – 12 с.

4. Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. К проблеме смыслообразования субъекта как многоликого мира. Saarbrücken, Deutschland: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG, Germany, 2012. – 385 с.

Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р.

ИНТЕРНАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ИЗМЕНЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ПРОГРАММЫ ПО ПСИХОЛОГИИ В МАГИСТРАТУРЕ ДЛЯ НЕПСИХОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Интернализация образования требует кардинального пересмотра преподавания психологии в магистратуре по непсихологическим специальностям. В данном случае мы должны исходить из того, для чего нужна психология и в какой мере она может формировать самоэффективность и конкурентоспособность обучаемых, подготовить их к реализации себя в разных сферах реальной жизни. В этом плане, необходимы существенные изменения в содержании программ по психологии для магистрантов непсихологических специальностей, неразрывно связанные со всеми достижениями мировой психологической наукой.

К сожалению, преподавание психологии в магистратуре по непсихологическим специальностям до сих пор держит ориентиры на российскую школу и советскую психологию, хотя это всего лишь одно из направлений мировой психологии. То есть акцентируется внимание на проблемы: 1. Психики, определяющее значение в которой имеют проблемы сознания и деятельности; 2. Познавательные процессы, представленные анализом отдельных процессов: ощущение, восприятие, память мышление, чувства, эмоции); 3. Проблемы личности.

Анализ проблемы психики рассматривается в основном с точки зрения анализа сознания, его происхождения в процессе деятельности. Следует отметить, что психика – это интегрированная деятельность не только процессов сознания, но и предсознания, а также огромной сферы бессознательного, соотношение которых даёт целостное представление о функционировании психики в целом. Данное понимание психического прекрасно расписано в психоаналитическом направлении и методически обосновано, представлено в процессе смыслообразования субъекта, отражающего особенности функционирования структур психических пластов. Ещё более углублённое понимание психики, отражающего принцип историзма представлено в работах К.Юнга, который даёт чёткую структуру психики, отражающую интегрированную целостность функционирования отдельных элементов психического. Сознанию принадлежит поверхностная сфера, которая выполняет функцию фильтра и осознания. Львиную долю в работе психического составляет индивидуальное бессознательное, определяемое жизнью человека от рождения до настоящего времени и коллективного бессознательного, представленного архетипами или, так называемыми, первичными идеями, идущими от древнего человека. Преимуществом аналитической психологии является то, что, если в

психоанализе выделяются только три сферы психического и их функционирование, то у Юнга включается работа основных психических установок и функций (ощущения, интуиции, мышления и чувств), отражающих функционирование разных уровней психического: сознательного и бессознательного. Как видим, психика не должна сводиться только к сознанию, поскольку эта сфера, всего лишь, часть психического и ограничение им даёт нам необъективную картину понимания психики и его функционирования.

Относительно понятия «деятельность», которая «обеспечивает развитие всех психических функций» и определяет основной подход в советской психологии, то он представлен, преимущественно, работами А.Н.Леонтьева, хотя данное направление подвержено критике, начиная с 80-ых годов. Критика связана с пониманием структуры деятельности, определяемой отношениями «субъект- объект», выделением внешней и внутренней деятельности, деятельности как смыслообразующего процесса, в котором, как правильно отмечает Ломов, субъект является лишь «винтиком», а не процессуалом, от которого зависят все процессы, отделимость различных видов деяний и, особенно, проблемы ведущей деятельности. Развитие человека определяется целостной системой деятельностей, а не просто ведущей, было доказано психологами Эстонии ещё в 1982 году. Целостный подход к субъекту позволил выявить целостные структуры иерархически функционирующих систем деятельностей человека, определяющие его мотивационной сферы и процессы смыслообразования.

Кроме того, нужно отметить, что формирование мотивационной сферы обеспечивается в деятельностном подходе механизмами интериоризации. В этом плане необходимо согласиться с позицией С.Л.Рубинштейна относительно данного механизма. Он ясно пишет, что механизмы интериоризации определяют только направление «во внутрь». На самом деле, механизмом, формирующим мотивационно-смысловую сферу является процессы идентификации и отчуждения. И в этом плане, субъектно-деятельностный подход С.Л. Рубинштейна является как никогда актуальным, поскольку определяющим любую деятельность является субъект как коллективное явление, то есть коллектив субъектов. Исходя из этого, деятельность определяется как «субъект-субъект-объектное» и субъект- объект-субъектное» взаимодействие в процессе которого реализуется то или иное отношение человека к миру. Таким образом, если мотивационно-смысловая сфера формируется в процессе взаимодействия человека с миром, то данная проблема глубоко, технологично представлена в различных направлениях зарубежной психологии и, значит, мы должны акцентировать внимание в процессе обучения магистрантов на различные направления современной мировой психологии.

Что касается познавательных процессов: ощущения, восприятия памяти и т.д, то они представлены по отдельности, в то время как они функционируют интегрировано и практически слитно. Мало того, довольно слабо, выражен их прикладной аспект, в связи с жизнедеятельностью субъекта. Такой вариант рассмотрения психических функций уступает даже структурализму, который считается донаучным направлением, хотя определяется прекрасным прикладным аспектом работы с психическими процессами, связанными с преодолением различных фобий и проблем личности. Кроме того, следует отметить, что в различных направлениях зарубежной психологии психические процессы представлены уже в функциональном варианте. В частности, в психоанализе отражены нарушения психических процессов и их влияние на процессы взаимодействия с другими; В аналитической психологии Юнга отражён процессуальный вариант функционирования процессов ощущения, интуиции, мышления, чувств, что определяет целостную типологию личности и продуктивность отношений с миром; В когнитивной психологии представлена целостная картина системного функционирования психических процессов, определяющих процессы переработки информации, меру адаптивности и самоэффективности человека в мире и т.д.

Относительно проблем личности, то преподавание неразрывно связано с направлениями советской психологии, направленной на определение данного понятия, его структуры и мало связанной с реальностью. В некоторой мере представлены гуманистическая, психоаналитическая и экзистенциальные направления личности.

Исходя из сказанного выше, мы предлагаем внести существенные изменения в программу преподавания психологии у магистрантов непсихологических специальностей. В связи с этим, основной целью преподавания психологии должно быть обеспечение целостной картины духовной жизни человека, стимулирующей самопознание, самопонимание, самоэффективность в процессе реализации системы его отношений с миром. Исходя из этого, мы должны дать краткий исторический анализ психологии и динамики развития его предмета, отражающего бесконечные поиски постижения человеческой сущности: В частности, раскрыть понимание предмета психологии как науки о душе, его структуры и содержании, какие факторы влияли на развитие духовной сферы человека и как её изучали. Это направление донаучной психологии, которое длилось несколько веков и, сегодня, он отражается во многих поверьях, учениях, обрядах, традициях, которые, в силе и в настоящее время и требуют раскрытия их смысла и значения. Далее, рассматриваем сознание как предмет психологии, бессознательное, поведение, когниции. После краткого экскурса в историю развития предмета психологии раскрываем более подробно различные направления, порождённые различными представлениями о предмете психологии.

Раскрывая сознание как предмет психологии, мы предлагаем рассмотреть направления: структурализма, функционализма и советскую психологию. Каждое направление необходимо рассмотреть с точки зрения практической значимости для студентов.

Бессознательное как предмет психологии является основой психоанализа Фрейда. Специфика понимания бессознательного заключается в том, что он представляет, помимо наших мало осознаваемых потребностей Ид, все наши грешные мысли, переживания, поступки, вытесненные и подавленные субъектом, с целью

отстраниться от них. Однако, пока человек не подвергнет их осознанию и проработке, они представляют тот «груз» негатива, который неосознанно стимулирует фрустрированность, агрессию, невротические явления, заниженную самооценку и др. явления, которые препятствуют открытости миру, принятию и переработке новой информации и усвоению знаний, а также спонтанному протеканию творческой энергии. Всё это может сказываться на адаптированности к социальной среде и стилях совладающего поведения. Кроме того, существенное значение имеет учение психоанализа о стадиях развития личности, особенности протекания которого, определяют особенности становления субъектности, способной преодолевать трудности либо, идущей по «течению жизни» и ведущую рабскую жизнь от своих потребностей либидо. Поэтому, знакомя студентов с учением о бессознательном, мы должны акцентировать их внимание на том, чтобы они научились управлять движением энергии либидо, были способными целенаправленно трансформировать его, чтобы свободно творить, стать самоэффективным и самодостаточным. Различные нарушения при неврозах и расстройствах личности, рассматриваемых в психоанализе – это наглядная демонстрация дисфункции функционирования психических процессов, позволяющих лучше понять их деятельность в норме.

Существенное значение имеет учение о коллективном бессознательном К.Юнга, представляющее основу аналитической психологии. Коллективное бессознательное - это архетипы- первичные идеи, идущие от первочеловека определённого рода, составляющее основу этнических различий, традиций и обычаев каждого народа, отражающие принцип историзма психики. Это направляет обучаемых к раскрытию смысла и значения архетипов разных народов и уважение к традициям, которые являются неким рациональным знанием, сформированным в процессе тысячелетий, в зависимости от места проживания этнической группы, климата, условий жизни и которые, так или иначе, влияют на поведение и деятельность человека. Оно несёт в себе как божественное, так и сатанинское начало, которое в проблемных ситуациях человека могут актуализироваться. Это позволяет направить внимание обучаемых на анализ отклоняющегося поведения (педофилии, каннибализма, различного рода девиантного поведения, суициды) как результата невозможности преодоления человеком силы стрессовой ситуации, стимулирующих актуализацию древних пластов психического.

Особую значимость представляет типология личностей в аналитической психологии, которая является единым для всех народов, согласно закономерностям функционирования психики, так как в каждом народе есть интроверты и экстраверты, мыслительные и чувствующие, сенсорные и интуитивные. Студенты могут определить свой тип и подумать о гармонизации ведущих установок и функций, стимулирующей достижение целостности или, говоря словами Юнга, - индивидуации, т. е. высокого уровня субъектности, способного стать значимым не только для непосредственного пространства, но и для большого мира, своими вкладами.

Индивидуальная психология позволяет раскрыть магистрантам как комплексы неполноценности стимулируют стремление к совершенству, иногда доходящее до стремления к превосходству. Как влияют взаимоотношения с родителями, братьями и сестрами на формирование комплекса неполноценности и, соответствующую постановку основных целей жизни и способов их реализации. Особую значимость представляет учение о «Науке жить», провозглашающей необходимость гармонизации потребности в доминировании и чувстве общности, которое сложно достичь в разных ситуациях взаимоотношения с другими. Этой проблемой необходимо озадачивать студентов, чтобы они осознанно ставили для себя проблему меры в своих поступках и воздействиях. Не менее важным в данном направлении является теория аранжировок личности, стимулирующих манипулятивное поведение в общении с другими, что не способствует личностному росту и самосовершенствованию.

Экзистенциальная психология, утверждает, что субъект - это часть Сверх-смысла и соответственно, имеет своё предназначение и смысл жизни, который человек ищет в процессе жизнедеятельности и реализовывает его. Акцентируя внимание на ценности творчества, переживания и отношения, в данном направлении закладываются основы позитивной психологии, направляющей на нахождение в самых трудных ситуациях жизни «светлого пятна», стимулирующего преодоление и жизнь со смыслом. Поскольку у каждого человека своё предназначение, смягчается понимание конкурентности. Если каждый делает своё дело, в котором раскрываются его потенциальные ресурсы, в наибольшей мере и, соответственно, есть лучший результат - это тот фактор, который позволяет обеспечивать позитивные отношения между людьми и отношения сотрудничества. Работа с мыслями, впоследствии получает, наибольшую реализованность, в логотерапии Франкла и в когнитивной психологии.

Направление гештальт – психологии направлено на исследование поля взаимодействия субъекта с миром «здесь и теперь», в процессе реального контактирования. Поэтому большое значение имеет сам процесс контактирования, в котором энергия субъекта может реализоваться по назначенному курсу, а может и прерываться. В связи с этим, знакомя магистрантов с механизмами прерывания (конфлюенция, проекция, интроекция, ретрофлексия и эгоизм), акцентируется внимание на способы их преодоления.

Направление поведенческой психологии, занимающей первое место в рейтинге направлений психологии в мире, основанной на учении И. Павлова о возможности формирования условных рефлексов и, соответственно, способов желательного для общества поведения субъекта является для магистрантов примером науки, основанной на экспериментах и конкретных математических замерах актов поведения человека. Отбор стимулов для каждого варианта поведения, действий выливается в огромную область психологии рекламы, определяющей предпочтения и формирование желательных ценностей у всего общества, в разных сферах жизни и даже, в досуговой. Сформированы страты общества и стиль их жизни. Образование построено согласно поэтапному формированию компетенций: знаний, навыков и умений. Терапия, основанная на

поведенческой психологии – это эффективная система преодоления жизненных трудностей, фобий и депрессий. Возможно, для определённого типа магистрантов это направление станет ведущей.

Направление когнитивной психологии, неразрывно связанная с функционированием системы психических процессов (восприятия, памяти, мышления, воображения и т.д.) обеспечивающих обработку информации, охватывающей, наряду с видимыми процессами, глубинные особенности функционирования нейронных связей головного мозга – не может оставить равнодушным любого обучаемого. На основе изучения процессов переработки информации восходит система роботизации многих действий человека. Очень важными в данной сфере являются проблема когнитивных ошибок и искажений, которые проявляются в процессе восприятия и понимания человека человеком, осознание и осмысление которых позволит наладить взаимоотношения с окружающим миром. Как видим, психические процессы в данном направлении охвачены в целостности и в функциональности.

Направление интегральной психологии исходит из работ аль-Фараби о субъекте как микрокосме, в котором представлен весь макрокосм. В современной психологии, в основе лежит учение о коллективном субъекте, который в нашем постсоветском пространстве становится актуальным с 80 годов. Согласно данного направления, нет единичного человека. Каждый человек есть «узел связи». Я как субъект – это коллектив субъектов по С.Л.Рубинштейну, представленные значимые другие в личности человека по Х.Й.Лийметсу, персонализированные другие, интроекты по Фрейдю, множество людей и поколений прошлого по Юнгу, представленность Бога и интимных личностей по Франклу, представленность людей из поля взаимодействия «здесь и теперь» и т.д. Все они являются представителями как сферы непосредственного взаимодействия, так и опосредованного (через СМИ, книги, интернет и др), как настоящего, так и прошлого. В связи с этим, во внутреннем мире все они интегрируются в одну команду, которые совместно с субъектом творят его систему смыслов, стимулируют на творчество и преодоление, выступая при этом не столько цензорами, сколько гласом совести. Магистранты проводят себя по методике «Смысловой анализ системы Я», в которой анализируют всех интимных личностей внутреннего мира, их вклады и ценности, негативы и позитивы и, с этой точки зрения, рассматривают корни своих проблем и более эффективно находят пути преодоления и очищения от прошлого груза через прощение и завершение, стимулирующего эффективную самореализацию и гармонию внутри.

Таким образом, преподавание психологии в магистратуре непсихологических специальностей предполагает анализа всех ведущих направлений мировой психологии, которая позволяет посмотреть на себя с точки зрения различных подходов, углубляя знания о себе и понимая свои достоинства и недостатки, через призму науки. И самое главное – это очищение от груза прошлого, ненужного, переработав и завершив которые, человек открывает доступ новому, свободному и спонтанному течению творческой энергии, позволяющей стать самоэффективным, более осознанным и способным продуктивно совладать с различными проблемами и трудностями.

Список литературы:

1. Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. К проблеме смыслообразования субъекта как многоликого мира. Saarbrucken, Deutschland: Lap ambert Academic Publishing, Germany, 2012. – 385 с.
2. Ташимова Ф.С. Психологические основы процесса смыслообразования Учебное пособие Алматы: «Қазақ университеті», 2011. – 167 с.
3. Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. Влияние инновационных технологий на смысл учебной деятельности студентов-психологов с разным стилем совладающего поведения. //Материалы научно-методической конференции «Менеджмент качества образования в Вузе» в рамках 2 международных Фарабиевских чтений. 10 апреля 2015 г.
4. Tashimova F., Pfeifer N., Burdina E., Kudysheva A., Pigovaeva N. Dependence of student's educational activity meanings on the peculiarities of coping behavior//Global conference on Linguistics and Language Teaching (Procedia - Social and Behavioral Sciences , Volume 136 Linelt, 2014), 9 July 2014, 506-510 p.

**Токсанбаева Н.Қ., Қалымбетова Э.К., Лиясова А.А., Токсанбаев А.Қ.
СТУДЕНТТЕРДІ ОҚЫТУДА ДЕҢГЕЙЛІК ТАПСЫРДАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ
МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.**

Қазіргі таңдағы Қазақстандық білім беру жүйесінің міндеті – адам бойындағы жақсы қасиеттерді жас ұрпаққа үйрету, ұлтжанды, отансүйгіш, әдептілік, ар-намысы биік оқушылар тәрбиелеу. Еліміздің ертеңгі болашағы – бүгінгі оқушылар ең алдымен өз халқының тілін, дінін, өткенін білуі қажет. Себебі, өзін, өз халқын түсіне білген адам ғана өзгені сыйлай, бағалай алады. Рухани құндылықтарды еліміздің ертеңіне, болашақ ұрпағымызға туған жерінің, елінің ұлылығын, киелі топырағын, оның шежіреге толы тарихын, халқының тұрмысы мен салтын, құтты қойнауын, сырға толы даласын түсіндіру арқылы ұғындырылады.

Жаңа мыңжылдық талаптары мен міндеттеріне жауап бере алатын рухани бай тұлғаны дамыту жалпы адамзаттық мәселе тәуелсіз Қазақстан үшін ерекше өзекті сипатқа ие болып отыр. Себебі, еліміз Шығыс пен Батыс Еуропа мен Азия мәдениетін бойына қатар сіңірген, көптеген халықтардың тарихи тағдарлары тоғысқан, Еуразия аймағына орналасқан, ықпалды да орнықты сан алуан мәдени бояулы мемлекет болып табылады. Бүкіл әлем жұртшылығы сияқты жаңа мыңжылдықта білім беру міндеттерін шешуге кіріскен Қазақстан әрі заман рухына, әрі өз халқының дініне сай келетін ұлттық білім беру үлгісін іздестіруде.

Қазіргі жас буынның дамуы мен қалыптасуына ғылыми-техникалық революция дәуіріндегі экономикалық және әлеуметтік жағдайлар, жас ұрпақтың өзіне тән құрылымдық және функционалды өзгерістер үлкен ықпал етеді. Сондай-ақ дамуға объективті жағдайлар мен субъективті факторлардың әсері өте зор. Қазіргі таңда егеменді еліміздегі білім мекемелерінің алдына оқушыларға берілетін білім мен тәрбие сапасын көтеру және жақсарту міндеттері қойылды. Соңғы уақытта заман ағымына байланысты қазақ тілі сабағының білім мазмұнында көптеген түбегейлі өзгерістер болуда.

Ата-бабаларымыз өздерінің сан ғасырлар бойғы ұлы тарихында жас ұрпаққа тәрбие берудің бай тәжірибесін жинақтап, өзіндік салт-сана мен әдет-ғұрып дәстүр рәсімдерін қалыптастырды. Бұлар адамдардың тұрмысына сінген жөн-жосық, жол-жоралғылары әр адамның іс-әрекетінің қоғамдық ортада қалыптасқан нормалары мен принциптерінің көріністері еді. Көшпелі халық өзі өмір сүрген қоғамның әлеуметтік-экономикалық жағдайларына, мәдениеті мен тарихына, табиғатына орайлы жас буынға тәлім-тәрбие берудің айрықша талап-тілектерін дүниеге әкеледі. Қаншалықты кең тараса да, бір қарағанға тұрақты болып көрінгенімен, «білім» түсінігі көп мәнділігімен ерекшеленеді. Әдетте, бұл термин мазмұны жағынан келесідей түсініктемелерге ие болуы мүмкін: білім - жалпыадамзаттық құбылыс; білім - әлеуметтік мәдени мұра; білім – жүйе; білім – педагогикалық процесс; білім – нәтиже. «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі» - деген болатын Әл-Фараби бабамыз. Бүгінгі таңда жас ұрпақтың саналы, тәрбиелі болып өсуі тәрбие жұмысының азаматтық, патриоттық, саяси, еңбек, денсаулық, адамгершілік, эстетикалық, экологиялық, құқықтық, жанұялық түрлері арқылы іске асырылады.

Әр елдің білім көкжиегінде өзіндік ізденісі, сұрлеуі болуы - аса қажет нәрсе. Оған А.Байтұрсыновтың мына бір тұжырымын келтірсек: «Әдіс ерекшеліктен шығатын нәрсе. Әдістің жақсы-жаман болмағы жұмыс алатын орынның күш-қуатына қарай. Мәселен, сауаттау әдісін алсақ, бір жұрттың сауаттау ісіне қолайлы болған әдіс екінші жұрттың да сауаттау ісіне қолайлы боларға тиіс деп айтуға болмайды. Екеуінің тілінің заңы, емлесінің жүйесі бірдей болса, біріне қолайлы болған әдіс, екіншісіне де қолайлы болуы мүмкін. Егер де тілінің заңы, емлесінің немесе әрпінің жүйесі басқа болса, онда біріне жақсы болған сауаттау әдісі екіншісіне де жақсы болады деп ешкім айта алмайды» деді.

Сатылай кешенді талдау дегеніміз - оқыту мақсаты, міндеттері, тәсілдері, өзіндік ерелшелігі бар және оқушыларға білімді ғылыми негізі сатылай, жүйелі,комплекті меңгертіп, оларға ұлттық құндылықтарды бағалай қолдана білуге машықтандыра оқыту.

Психология сабағында *сатылай кешенді талдау технологиясының* мақсаты:

1. Тілдік материалды оқушының жас ерекшелігін ескере отырып ғылыми негізде меңгерту.
2. Кез келген шаршы топта өз ойын шешен де шебер жеткізе білуге машықтандыру. Сол арқылы әр оқушының өз ана тілінің құдіретін басқаға таныта, бағалай білуге баулу.
3. Түрлі шығармашылық жұмыстар жүргізу арқылы студенттерді іскерлікке, тапқырлыққа баулу:
4. Жазба жұмыстарын сауатты, жоғары деңгейде, шығармашылықпен орындай білуге төселдіру.
5. Психологияның сөз байлығын терең игерту арқылы, әр сөздің мағынасы мен қолданыстағы ерекшелігін көрсету, сөз сырына бойлату арқылы танымдық дүниесін қалыптастыру.
6. Компьютерлік талдау арқылы студенттердің ақпараттық коммуникациялық сауаттылығын жетілдіру.

Ана тіліміздің терең қатпарларын жас ұрпақ санасына сіңіріп, ұлттық рух тәрбиесіндегі болашақ ел тұтқасын ұстар азамат етіп қалыптастыру үшін оқытудың төл технологиясы мектептерде тәжірибе жұмыстары жүргізіліп, студенттерді ұлт жандылыққа, өз елінің тарихын оқып-тануға, салт-дәстүрін құрметтеуге, өздерін басқаларға сыйлата және өзге адамдарды сыйлай білу қасиетін бойларына дамытуға ықпал етуде.

«Мұғалім тіл сабағында сөйлеуге, жазуға оқуға, қысқасы, әңгімеге жаттықтырады екен. Ал басқа пәндерді оқытқанда не істемек?»

Физиканы, жағрафияны, тарихты оқыту дегеніміз осы пәндердің құбылысы туралы әңгіме ету емеспе? Ендеше бұл тілге төселдіру ғой. Есеп үйрету - сан туралы ойлау ғана емес, есеппен айтылған ойды ұғу, ұққанын айта білу. Тереңірек қарасақ, әр пәннің ісі баланың ойын қозғау, ойлағанын ауызша я жазумен сыртқа шығару. Олай болса, тілсіз оқылтын, ұғылатын пән жоқ екендігі анық» - деген Ж.Аймауытов.

Студенттердің әрқайсысы бірінші сатылап тапсырмаларды орындауға міндетті және жоғары сатылық тапсырмаларды орындауға құқылы. Оқулықта берілген тапсырма жұмыстары түгел қамтылып, сатылап тапсырмалар арқылы орындалады. 50 минутқа негізделген 3 сатылық тапсырмалар беріледі. Бұл тапсырмаларды студенттер аудиторияда және үлгермегенін үйде орындайды. Мысалы, I сатының тапсырмасы бойынша әр тапсырма 1ұпай болып есептелсе, тапсырмаға 6 тапсырма берілетін болса, барлығы - 6 ұпай болып есептелінеді.

II деңгей бойынша әр тапсырма 3 ұпай болып есептелсе, тапсырмаға 4-еу берілетін болса, барлығы-12 ұпай болып есептелінеді. III деңгей бойынша әр жұмыс 5 ұпай болып есептелсе, тапсырмаға 2 жұмыс берілетін болса, барлығы-10 ұпай болып есептелінеді.

Сонымен, 3 деңгейдің тапсырмаларын қосып:

I деңгей - 1-6 ұпай,

II деңгей - 12 ұпай,

III деңгей-10 ұпайаралығы болуы мүмкін.

Бағалануы: 3-7 ұпай - «3»,

7-18 ұпай - «4»,

19-28 ұпай - «5».

Әрбір студент сатылы тапсырманы орындап болған соң, мұғалім дайындаған дұрыс жауаптармен өзі орындап үлгерген тапсырмаларын тексереді. Осылайша бір деңгейден бір деңгейге, өз білімін біртіндеп толықтыра отырып, өз қабілетінде жетілдіреді. Студенттердің бір-бірінің үлгерім деңгейлерін бақылап отыра алатындықтарынан, өзара жарыс туады.

Қорыта айтқанда сатылап оқытудың

тапсырмалар арқылы оқытудың тиімділігі мынада:

1. Өтілген материалды толық меңгереді, өйткені сабақ сайын қайталанып, пысықталынып отырады.
2. Тақырыпқа байланысты оқулықта берілген тапсырмалар толығымен орындалады.
3. Студент өзін-өзі тексереді, өзінің жіберген қателерін біліп отырады.
4. Талдау жұмыстарын үнемі жүргізіп отырады. Талдаудың барлық түрінде сабақ сайын қайталап отырады.
5. Білім сапасы әр сабақ сайын тексеріліп отырады, алған білімдерінің нәтижесі айқын көрініп тұрады.
6. Ойлау қабілетін арттыратын тапсырмалар орындайды.
7. Техникалық құралдарды жиі пайдаланады. (Компьютер, интерактивті тақта).

Ж.А.Қараевтың “Деңгейлеп саралап оқыту технологиясын ” тиімді пайдалануда студенттің білімге деген құштарлығы, ынтасы артқанын, еркін сауатты сөйлеуге, өз ойын жинақтап ашық айтуға немесе дәлелдеуге, ұсыныс, пікір білдіруге, ой қорытуға дағдыланатынына көзім жетті. Сабақтарда тиімді технологияларды пайдаланып, әр түрлі әдіс-тәсілдерді үздіксіз қолданған жөн.

Сонымен қорыта айтқанда, шәкіртіміздің білімін шыңдау, қабілетті, дарынды тұлға дайындау - біздің алдағы жауапкершілікті міндетіміздің бірі болып табылады. Сондықтан студенттерді оқытуда деңгейлік тапсырмаларды қолданудың маңыздылығы үнемі шығармашылықпен іздене жүріп, білімді ұрпақ тәрбиелеу.

Әдебиеттер;

1. Н.А. Оразақынова «Сатылай комплексті талдау» 1999ж.
2. Н.А. Оразақынова «Практикалық қазақ тілі» Алматы 2009ж.
3. С.Исаев «Сөйлемді грамматикалық талдаудың тәсілдері» 1993ж.

Тулесов М.И., Тулепова С.И., Спанова Г.А., Хамзина Б.С., Уалиев Ж.Р.

ПОДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ ХИМИКОВ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Экономическое развитие за последние десятилетия, зависимость от сырьевого экспорта определили некоторую глобализацию мировой экономики. Либерализация торговых отношений между поставщиками сырья и их потребителями определили производственные и сбыточные цепочки формирования мирового экономического кризиса. Найти связь и подготовить площадку для трудоустройства химиков технологов определяет первоочередную задачу в области подготовки специалистов.

В последние десятилетия начиная с нулевых годов происходит замедление экономической глобализации. В этих условиях происходит замедление темпов роста мировой экономики и следствием этому усиливаются уровень высокой безработицы среди молодежи во многих развитых странах.

Эксперты дают заключение, что на фоне замедления экономического развития и всеобщей глобализации усилятся интеграционные процессы в регионах. По предварительным прогнозам до 2050 года торговые отношения между развитыми и развивающимися странами в потоке мировой торговли может увеличиться в четыре и более раза (с 10 % до 40 %). Немаловажный фактором этого роста придется на Китай и развивающиеся страны Азии за счет увеличения потребительского спроса и роста темпов и масштабов торговли внутри этих регионов [1].

Однозначно можно констатировать что, замедление экономического роста и глобализации не приведет к какому либо прекращению его дальнейшего расширения. С ростом межгосударственной торговли и выгоды региональной торговли процесс экономической глобализации не остановится, но, это будет зависеть от ряда многих причин и возможно некоторое замедление, чем в предыдущие годы.

Не стоит сбрасывать со счета возможность развития и обратного сценария развития, следствием которого может быть и замедление экономической глобализации.

Общезвестно, что мировая экономика может быть уязвимой от множества факторов, следовательно, в ближайшее время может произойти замедление экономического развития в основных торговых странах-партнерах Казахстана – Китае, США, России, Японии и Европейском Союзе. Не исключено влияние альтернативной энергетики и в следствии к этому могут снизиться цены на энергоресурсы нефть и газ, а абсолютно новые возобновляемые источники энергии и технологические инновации могут изменить направления развития мировой экономики.

Казахстан должен перестать зависеть от ресурсных источников, зависимость от экспорта энергоресурсов сдерживает экономический прогресс в ряде стран, в следствии чему экономика будет сильно зависит от эксплуатации нефти и других ресурсов. Немаловажный фактор с другой стороны, Казахстану необходимо избежать зависимость политики от среднего дохода, которая также может привести к замедлению развития

экономики, и учитывать опыт многих стран, которые, достигли того же этапа развития, на которой в настоящее время находится Казахстан [1].

Таким образом, в зависимости от того, в каком направлении мы будем развиваться в условиях глобализации мировой экономики, нам необходимо будет скорректировать свое экономическое развитие и свою торговую политику. В случае если процессы глобализации усилятся, то Казахстану следует интегрироваться в политику мировой торговли и ускорить процессы вступления в ВТО.

Если учитывать, ныне протекающие процессы по глобализации экономике, то в среднесрочной перспективе можно предположить не так существенное влияние на Казахстан. Однако не стоит сбрасывать со счетов, что в долгосрочной перспективе некоторое замедление процесса глобализации может привести к трансферу технологий и сокращению товарооборота и следствием этому будет снижение объемов привлекаемых иностранных инвестиций.

Позитивному выводу от ослабления глобализации может привести усилению интеграционных процессов в регионах, например, укреплению связей с Китаем и Россией. Глобализация в этом случае приведет к усилению региональной интеграции и будет способствовать активизации миграционных процессов, это уже происходит, например из стран Центральной Азии идет поток трудовых мигрантов, в связи с этим возникнут особые требования к миграционной политике Казахстана.

Таким образом, по заключению многих экспертов, в среднесрочной перспективе позитивные факторы будут перевешивать отрицательные, в то же время как в долгосрочной перспективе не исключено возможное усиление негативного влияния глобальных тенденций развития экономики в условиях мировой глобализации. Это предоставит в перспективе в ближайшие 15-20 лет Казахстану совершить стабилизировать устойчивую экономику и сделать качественный рывок в развитии, необходимую для реагирования на глобальные вызовы в развитии мировой экономики [1].

Характеристиками новой экономики должны стать увеличение вклада наукоемких видов производства, высокое качество институциональной среды и конкурентоспособность человеческого капитала.

Для достижения этих целей факультету химии и химической технологии необходимо предпринять следующие шаги и поставить следующие задачи перед собой:

1. Создание бизнес школ в университетах имеющих свои полномочия и структуру. Бизнес школы собирают проблемы, и определяет направления исследований в университетах. Эти структуры являются мостом между промышленностью и университетами.

2. Программа производственной практики студентов определяется от существующих проблем промышленности, в результате появляется непосредственная и непровольная связь между Университетом и промышленностью.

3. В классификатор специальностей предложить рекомендации по промышленной докторантуре. Увеличение количества PhD докторантов с определением тем исследований во взаимосвязи с международной и внутренней потребностью в этих исследованиях. Уделить большее внимание распределению докторантов по целевой подготовке. Повышение качества исследований с публикациями в журналах с высоким импакт фактором.

4. Укрепление имиджа Университета через маркетинг в мировом сообществе. Определение тем исследований через анализ и маркетинг, а не то, что мы умеем или знаем. Коммерциализация знаний в странах ближнего зарубежья.

5. Заинтересовать промышленность на выход к университету через послабление налоговыми каникулами.

6. Повышение качества исследований и укрепление имиджа университета позволяющая набирать студентов и открывать филиалы в среднеазиатских университетах.

7. Усилить междисциплинарность в вузах, поскольку крупные проекты обычно охватывают больше проблем. Формирование междисциплинарных групп определяется на принципах взаимно выгоды и может решать разовые проблемы с промышленностью через финансирование сторонних организаций. Формирование при Университетах центров объединяющих химиков и экономистов для составления общего бизнес планов, технологических регламентов и т.д.

8. Создание консалтинговой компании при университете предоставляющих услуги в промышленном секторе.

9. При создании связи университетов и промышленности государство может внести дополнительное финансирование для увеличения масштабов производства в зависимости от спроса.

10. Создание менеджерских групп для выхода в горизонт 2020 помогающих ученым в формировании заявки с оценкой востребованности подаваемой заявки.

11. При государстве организация Советов определяющих экономические приоритеты развития в зависимости от востребованности той или иной промышленной продукции с обязательной экономической оценкой.

12. Ввести изменения в структуры Университетов по трем направлениям.

13. Только преподаватель. 2. Только исследователь. 3. Академический работник ведущий и занятия и исследования. 4 Менеджер связывающий университет и промышленность.

14. При подаче заявки на исследования необходимо предварительное обсуждение в Советах с приглашением работодателей и промышленников, а не по принципу авторитета ученого.

15. Обязательное участие промышленников и ученых в одних конференциях, с определением выводов и резолюции рождающих новые направления в исследованиях.

16. Защита диссертаций магистрантов на промышленных объектах, что значительно увеличит трудоустройство магистрантов.

17. Подача групповых заявок совместно не только с зарубежными партнерами, но и с промышленностью.

18. Проведение тренингов преподавателей в промышленности. Приглашение ученых не по принципу знакомства, а по уровню.

19. Создание малых предприятий и бизнеса в зависимости от местных условий, например, в животноводстве можно определить направление развития текстиля и дизайна на основе связи биологов, химиков, ремесленников и модельеров.

20. Коллегиальное использование оборудования и лицензирование на предоставления услуг, в том числе экспертные услуги.

Исследовательская стратегия

1. Разработка стратегии ВУЗов на основе международного опыта

2. Расширение международного партнерства и усиление международного информационного пространства.

3. Вхождение в международные проекты приобщение студентов, магистрантов, докторов PhD.

4. Привлечение лекторов ведущих университетов, проведение и участие в международных семинарах и конференциях.

5. Развитие институтов повышения квалификации в рейтинговых международных университетах.

6. Пересмотр методов и подходов финансирования научных исследований с учетом регионов и их вклада в ВВП государства.

7. Пересмотреть маркетинговую и рекламную стратегию ВУЗов с переходом к «ориентированному» маркетингу на производство.

8. Исследовательская работа совместно с заинтересованными промышленными и заинтересованными профильными Министерствами.

9. Переориентирование рабочих и учебных программ, направленных на исследовательскую работу.

Список литературы:

1. Концепция по вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира

Тулупов М.И., Тулепова С.И., Спанова Г.А., Хамзина Б.С., Уалиев Ж.Р.

АНАЛИЗ МИРОВОЙ ПРАКТИКИ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ СТРАН В РАМКАХ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ПРОГРАММЕ ГПИИР-2

Можно анализировать и приводить пример успешного экономического развития экономически развитых стран и известны их подходы и пути к обеспечению мирового лидерства. Однако в силу геополитических причин каждая страна реализовала свой уникальный подход, основанный на культурно-исторических, экономических, географических и политических преимуществах государства. Анализируя их мы возможно можем использовать и адаптировать для казахстанских условий.

Анализируя экономический путь развитых стран можно прийти к некоторым выводам, в частности, опыт экономического развития успешных стран показывает, что в основе их успеха лежало принятие планомерного стратегического развития на долгосрочный период, локализация на ключевых приоритетах национального развития экономики и эффективной реализации принятой стратегии.

Как показывает мировой опыт, динамичность, гибкость и устойчивость роста благосостояния и экономики страны обеспечивается развитием наукоемкой экономики, это направление развитие стоит во главе угла всех развитых стран мира. Чем может определяться это - тем что в такой экономике превалирует сектор услуг, производительность определяет доминирующий фактор, а развитие науки и внедрение инновационных процессов в промышленности играют основополагающую роль в обеспечении экономического роста [1].

При этом Казахстана должен ориентироваться на опыт экономического развития Южной Кореи, Норвегии и Сингапура, эти страны вошли за короткий период в число 30-ти самых развитых стран мира прошлого века.

Анализ роста экономического развития Южной Кореи пришлось в 1960-1970-е годы прошлого века, когда правительство определило государственное планирование экономического развития, при этом были определены приоритетные области развития в области тяжелой промышленности, например, давалось приоритет секторам экономики которые могли конкурировать на мировом рынке, отдавалось предпочтение рынку реализации по географическому признаку. Немаловажный приоритет отдавался частному сектору и малому бизнесу, ослаблялись налоги.

Планирование и стратегия развития государства распределялась на пятилетки. В частности, по мере экономического развития страны усиливались направления на обеспечение дополнительных инвестиций страны в модернизацию производственных циклов, создание инновационных технологий и самое важное на развитие импортзамещающих отраслей, усиливался экспорт продукции тяжелой и химической промышленности, делался акцент на бытовые электронные приборы, а также делалась ставка на развитие производства продукции с высоким качеством.

Экономическим преимуществом развития Южной Кореи была ставка на частный сектор и снижение роли государства в экономике, что открывало путь к самостоятельной реализации продукции и переход к рыночной

экономике. Роль государства отводилась на целевое видение экономики в долгосрочной перспективе. Ценовая политика о ориентирование на рынок сбыта позволили этой стране перейти от тяжелого машиностроения и химической отрасли к инновационным наукоемким технологиям, при этом особое внимание уделялось развитию человеческого капитала и подготовке специалистов, благодаря этому Южная Корея уже в 1990-е годы вошла в число 30-ти самых развитых стран за счет лидерства в развитии инновационных технологий, микроэлектроники, биотехнологий и оптики.

На примере развития Южной Кореи, можно сделать вывод, что необходимым условием на начальном этапе развития во главе угла стоит экономическая модернизация и использование конкурентных преимуществ страны, которые позволяют создать фундамент для развития человеческого капитала, подготовки специалистов и инфраструктуры мирового уровня.

В качестве примера развития экономической политики можно рассмотреть опыт Норвегии по развитию энергетического сектора. Норвегия обладая значительными нефтяными месторождениями основывалась на использовании потенциала смежных отраслей экономики, развивая одновременно рыболовство, строительство, морские перевозки в секторе нефтепромысловых услуг и акцентировало свое внимание на производстве оборудования для разработки морских месторождений. Экономический рост этой страны базировался на создании нефтепромысловых промышленных кластеров, сотрудничестве с ведущими мировыми компаниями и монополизации в области трансферта современных технологий морской добычи нефтяного сырья.

Роль государства при этом заключалось в поддержке конкурентоспособных норвежских товаропроизводителей, были основаны три норвежские компании по ведению геологоразведочных и добывающих операций (Statoil, Hydro и Saga), которым отдавалось предпочтение при распределении лицензий.

Успешное экономическое развитие Сингапура заключалось за счет стратегического планирования и участия в этом развитых институтов, которые обеспечивали его реализацию. Как и на примере Южной Кореи в Сингапуре основной акцент делали на увеличение экспорта, и такой же механизм перехода от тяжелой промышленности на развитие наукоемкого производства.

Таким образом, основным фактором успеха стратегий развитых стран стало использование инновационных технологии, а также создание образовательных и научно-исследовательских институтов мирового класса, эти шаги позволили в итоге форсировать экономическое развитие в этих странах.

Обязательным условием претворения экономических реформ сопровождалось развитием основных базовых отраслей, что в итоге позволило создавать продукции с высокой добавленной стоимостью.

Перенимая опыт развития в этих странах, Казахстан должен разработать свою собственную модель успеха, фокусируясь на ключевых конкурентных преимуществах и вытекающих из них приоритетах национального развития, и эффективно выполнить разработанные в рамках данных приоритетов планы по усилению конкурентоспособности национальной экономики, развитию человеческого капитала, а также совершенствованию политической системы и развитию демократии [1].

В этой связи представляется возможным выделить следующие пути стратегических направлений долгосрочного развития Казахстана.

Подготовка конкурентоспособных креативно мыслящих специалистов по программе магистратуры для промышленных предприятий, входящих в программу ГПИИР-2.

Актуализация учебных планов по специальностям магистратуры с учетом проблем, стоящих перед промышленными предприятиями по программе ГПИИР-2 с участием работодателей и запросов производства. Темы магистерских диссертаций согласовывать с предприятиями. Формирование принципов исследовательской деятельности при разработке УМКДП, РУПов и силабусов и реализация их при изучении специальных и профильных дисциплин в учебном процессе.

Закрепление магистрантов за конкретными производственными предприятиями программы ГПИИР-2 для подготовки семестровых НИР, прохождения стажировок, производственных практик и подготовки магистерских диссертаций.

Проведение представителями ИТР предприятий для консультирования, соруководства магистрантами. Использование технической базы оборудования, программных продуктов и инновационного технологического потенциала для выполнения прикладных магистерских диссертаций. Обеспечить возможность прохождения стажировок магистрантов и их руководителей из числа ППС на высокотехнологичных зарубежных предприятиях в рамках отрасли. Обеспечить возможность руководства и участия магистрантов в программах грантового и целевого финансирования, хозяйственно-договорных работ с промышленными предприятиями, коммерциализации технологий разработок. Развивать участие докторантов в разработке объектов интеллектуальной собственности.

Возникает необходимость сделать последовательные шаги по следующим направлениям.

1. Движение к автономности университетов в Казахстане:

1.1 увеличение грантового финансирования по приоритетным направлениям развития экономики Казахстана, в рамках программы ГПИИР-2;

1.2 увеличение числа ведущих научных сотрудников за счет их подготовки в рамках повышения квалификации;

1.3 достижение более тесных взаимовыгодных связей с производством для решения их текущих и перспективных проблем развития;

1.4 создание исследовательских структур в университете.

2 Повышение качества исследований:

- 2.1 за счет развития международных исследований;
- 2.2 создания эффективной приборной, лабораторной базы оборудования;
- 2.3 развития междисциплинарных связей;
- 2.4 разработка методики качественных и количественных критериев оценки исследований;
- 2.5 привлечение ИТР предприятий в исследовательскую деятельность.

3. Совершенствование структур управления исследовательской деятельности:

- 3.1 интенсификация деятельности офисов коммерциализации бизнес-инкубаторов, технопарков;
- 3.2 создание инвестиционных фондов для поддержки исследовательской и предпринимательской деятельности, стартапов, спинаутов;

3.3 способствование развития предпринимательской деятельности в университете. Создание экспериментальной и производственной базы для изготовления макетов, опытных образцов и серий инновационной продукции.;

3.4 Активизировать участие обучающейся в НИР; Повышение активности участия студентов в НИР и ориентация дипломных работ по результатам НИР Увеличение активности публикации в Рейтинговых изданиях

Таким образом можно сделать следующие рекомендации для усовершенствования программы подготовки специалистов в рамках программы ГПИИР -2.

1) Внести изменения в законодательствах РК , в частности, Закон о государственных закупках – дать возможность самостоятельно принимать решение по запуску оборудования. Формирование спец. служб занимающихся подготовкой заявок на НИР.

2) Увеличивать финансирование научно-исследовательских проектов и программ;

3) Увеличивать количество мест на подготовку PhD докторов;

4) Повышение мотивации научно-исследовательской деятельности;

5) Реализация программы ГПИИР путь к движению автономии ВУЗов;

6) Совершенствование структуры управления научно-исследовательской деятельности.

7) Изменение формы отчетности. Отход от регулярных отчетов к оценке по результатам.

8) Отход от типовых дипломов к специализированным дипломам

9) Подбор докторов PhD Руководителем

10) Создать условия по углубленному изучению английского языка преподавателями. Месячные курсы в зарубежных Университетах за счет бюджетных средств.

11) Формирование собственных изданий Томсон и Скопус.

Список литературы:

1. Концепция по вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира

Тунгатаров Н.Н., Нуржанова Ш.С., Елеуов А.А.
ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ КАЧЕСТВОМ ИХ ПОДГОТОВКИ

В последнее время на производстве квалифицированные специалисты все более становятся фактором стратегического преимущества, а обеспечение эффективной системы их подготовки – одним из стратегических источников конкурентного преимущества высших учебных заведений. В современных условиях проявляется новая тенденция – установление прямой зависимости между образовательным, кадровым и экономическим потенциалами общества. Отсюда следует, что подготовка квалифицированных специалистов и ее улучшение являются неотъемлемой частью общественного воспроизводства.

В ходе подготовки квалифицированных специалистов значительная роль отводится системе высшего профессионального образования. Задача подготовки кадров с высшим образованием поставлены как на уровне государства в целом, так и на уровне университетов и институтов. Положительная тенденция данного процесса предполагает: точечное формирование контингента обучающихся, повышение качества рабочих учебных планов и образовательных программ, внедрение системы контроля получаемых профессиональных знаний, способностей и навыков, их соответствия требованиям работодателей в учебном процессе; достижение стабильности между потенциалами подготовкой кадров и рабочими местами в производстве и бизнесе страны – на этапе распределения; оптимальное и целесообразное использование будущего специалиста в соответствии с квалификацией и полученной специальностью – на этапе применения кадров.

Оценка влияния важнейших процессов на качество подготовки специалистов проводится в ракурсе созданной в вузе системы контроля качества, состоящей из двух блоков: контроля учебного процесса и контроля качества знаний.

Контроль учебного процесса	Контроль качества знаний
регламенты процессов обучения; контрольные проверки; механизмы обратной связи;	накопительная система оценок; приоритет письменных экзаменов; борьба со шпаргалками;

видеонаблюдение хода занятий; рейтинг преподавателей и др.	сто бальная система оценок; привлечение внешних экспертов; рейтинг студентов по GPA и др.
---	---

Ответственными исполнителями процесса оценки и контроля качества подготовки специалистов в вузе являются первый проректор и проректор по учебной работе, непосредственное выполнение хода обучения осуществляется деканатами факультетов, а также Отделом управления планирования и сопровождения учебного процесса Учебно-методического управления и Центром ситуационного управления. По результатам контроля качества подготовки проводится текущий и итоговый анализ основных процессов и оценка их влияния.

Миссией университета является формирование кадрового потенциала – высококвалифицированных специалистов конкурентоспособных как на отечественном, так и на международном рынке труда. На миссию университета влияют внешние факторы, которые в свою очередь порождают изменению реформы образования и соответствующие требования работодателей адекватные с изменением экономических условий.

Целям подготовки специалистов в вузе являются:

- выполнить заказ Министерства образования и науки Республики Казахстан;
- обеспечить рынок труда специалистами на 5-7 лет;
- подготовить конкурентоспособного выпускника;
- реализовать потребности студентов, магистрантов и докторантов в получении необходимых компетенций.

На качество подготовки специалистов влияют способствующие факторы:

- состав и качество профессорско-преподавательского состава;
- состав и качество контингента обучаемых;
- финансирование и материально-техническое обеспечение;
- библиотечный фонд с книгообеспеченностью учебных дисциплин;
- базы производственных и научно-исследовательских практик;
- информационное обеспечение, академическая мобильность и другое.

Итоговые результаты анализа и оценки ежегодно обсуждаются на Ученом совете университета и факультета. На заседания кафедр и деканата приглашаются преподаватели с низкой посещаемостью и успеваемостью группы, решаются проблемные вопросы повышения качества подготовки.

Для выявления влияния и эффективности управления основными процессами проводится постоянный мониторинг учебного процесса и анализ различных статистических данных о деятельности университета и факультета.

Наряду с традиционными процессами аккредитации и аттестации в университете применяется международная практика внешних экспертиз. Результаты анализа интернационализации и различные SWOT–анализы, которые дают внешние эксперты, направлены на дальнейшее развитие стратегии интернационализации и представляют собой полезный материал, способствующий применять результаты выполненной работы для продвижения университета и факультета в международной признательности.

В целом, контроль процесса обеспечения качеством подготовки студентов проводится:

- внутренним контролем качества обучения (компьютерное тестирование, система текущего, итогового контроля знаний студентов, рейтинги студентов, преподавателей, мониторинги студенческой и преподавательской жизни);
- внешним контролем качества обучения (внешняя экспертиза);
- внешней оценкой учебных достижений (МОН РК);
- опросами работодателей;
- различными социологическими и статистическими исследованиями.

Кроме того, для эффективного управления процессами обеспечения качества в университете используется система контроля электронного документирования. Введен порядок контроля исполнения поручений заседаний ректората, осуществляемый Секретариатом ректора через web-систему, портал университета.

Поставленные цели сформулированы в соответствии с внешними требованиями со стороны работодателей, общества.

Условия, влияющие на обеспечение качества подготовки специалистов по заказам работодателей:

Тесное сотрудничество с ведущими зарубежными университетами, целью которого является формирование новых стандартов образовательных услуг, сопоставимых с уровнем ведущих мировых университетов и соответствующих отечественным потребностям.

Интеграция научных исследований с практикой экономических преобразований в стране, включая тесное взаимодействие с основными организациями и ведомствами, участие в разработке идеологии реформ.

Активное распространение результатов своей деятельности в профессиональном сообществе, включая регулярное проведение научных, научно-практических и научно-методических конференций, методических и научных семинаров, подготовку и издание учебников и научных монографий, создание открытых порталов с качественными профессиональными электронными ресурсами.

Вложение в кадровое развитие. Основная часть средств систематически должна быть направлена на оплату труда и повышение квалификации преподавателей с целью отбора, развития и поддержания лучших кадров.

Интенсивное развитие инфраструктуры университета, включая формирование современной библиотеки с бумажными и электронными ресурсами, широкое внедрение информационных технологий, развитие аудиторного фонда и компьютерных классов, обеспечение высоких стандартов качества содержания помещений.

Информационная открытость и прозрачность по отношению к внешней среде и к собственному коллективу, детальную регламентацию процедур организации учебного процесса, прозрачное финансовое планирование и управление ресурсами с публичным обсуждением финансовых планов и отчетов на Ученом совете.

Тесное взаимодействие с довузовскими образовательными учреждениями, создание обучаемой сети школ-партнеров и диверсифицированной системы подготовительных программ; влияние на школьные сообщества (директорский корпус, учителя, региональные образовательные власти) с целью реализации идей реформирования общего образования.

Развитие разветвленной системы дополнительного образования с академическим уровнем качества программ; создание образовательных программ, конкурентоспособных на международном рынке.

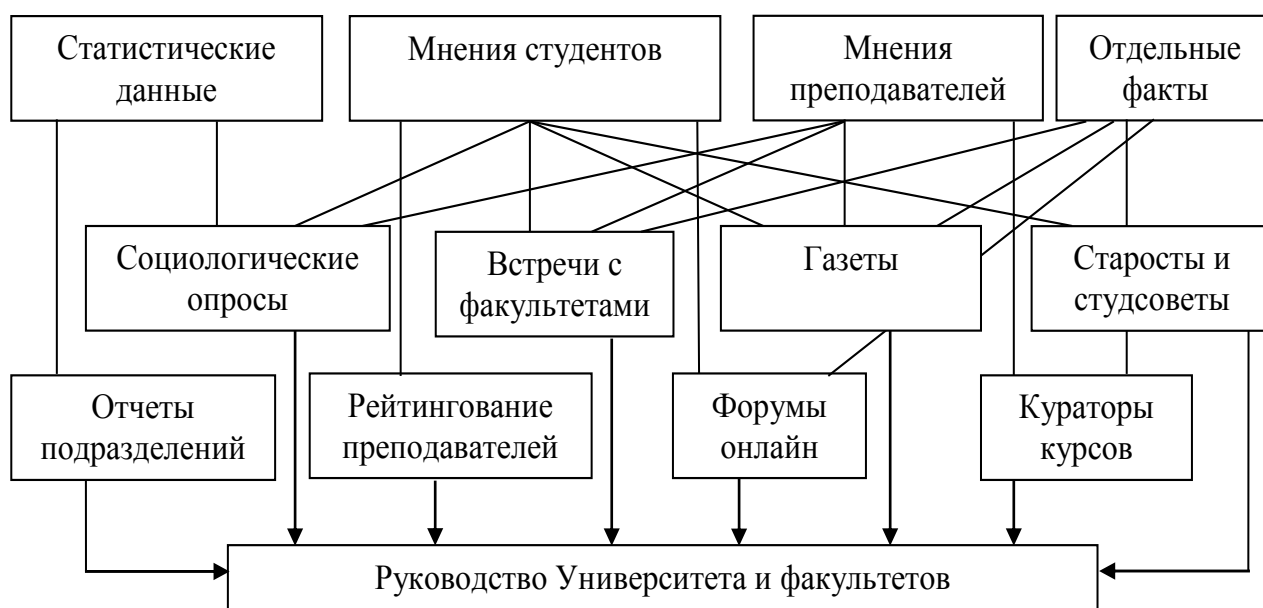
Важным способом модернизации процессов является обратная связь с преподавателями и сотрудниками.

Традиционной формой выяснения распространенных мнений, а также выявления отдельных значимых событий-сигналов являются встречи руководителей со студентами и преподавателями факультетов.

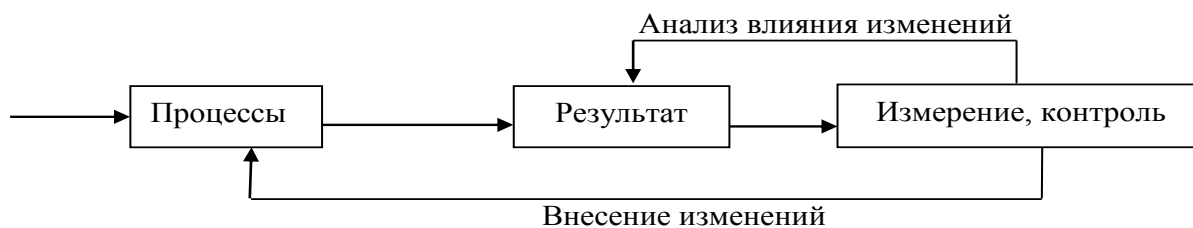
Одним из приоритетных условий высокого качества образования является привлечение преподавателей с высоким научным потенциалом.

Внесение изменений в процессы обеспечения качества подготовки в университете происходит в соответствии с критериями системы менеджмента качества:

- качество миссии и цели образования;
- качество потенциала образования;
- качество нормативно-правовой базы;
- качество обучения (на входе и на выходе образовательной системы);
- качество профессорско-преподавательского состава, учебно-вспомогательного персонала, и другое;
- качество ресурсного обеспечения, качество лабораторно-технического обеспечения;
- качество учебно-методического и информационного обеспечения;
- качество управления;
- качество воспитательной и спортивно-массовой работы.

В целом систему контроля, оценки эффективности, внесения изменений в процессы и анализ влияния изменений в процессы обеспечения качества подготовки специалистов можно представить в виде следующей схемой:

На внутренние процессы в вузе оказывают влияние внешние риски: изменение механизмов финансирования и появление новых организационно-правовых форм вузов вследствие реформы образования,

усиление конкуренции на рынке образовательных услуг по качеству и по цене с одновременным расширением степени автономии и независимости учебных заведений;

сокращение общего числа абитуриентов;

интеграция в общеевропейское пространство высшего образования и др.

Информация об изменениях в процессы доводится до сотрудников путем электронной рассылки документов. Каждое нововведение в регламент процессов сопровождается обучающими семинарами сотрудников, как по вертикальным, так и по горизонтальным связям. На уровне всего университета еженедельно проходят заседания ректората, декана, кафедр.

Список литературы:

1. Академическая политика КазНУ им. Аль-Фараби (2016-2017 гг.) / под ред. Г.М. Мутанова; сост.: М.М. Буркитбаев, Н.А. Асанов, Т.М. Мухитдинова, А.К. Хикметов. – Алматы: Казак университеті, 2016. – 420 с.

2. Тунгатаров Н.Н., Нуржанова Ш.С. Модернизация образовательных программ с учетом компетентностных требований выпускника вуза // 46-ая Научно-методическая конференция «Модернизация образовательных программ: аккредитация и гарантия качества подготовки кадров» (14-15 января 2016 года). – Алматы: Казак университеті. – Книга 2. – С.176-179.

3. Тунгатаров Н.Н. Перспективы реализации образовательной программы по подготовке бакалавра техники и технологии // 45-я Научно-методическая конференция «Интеграция образования, науки и бизнеса как основа инновационного развития экономики», 23-24 января 2015 года. – Алматы: Казак университеті. – Книга 1. – С.157-160.

4. Тунгатаров Н.Н. Компетентностная модель бакалавра техники и технологии по специальности математическое и компьютерное моделирование // Компетентностная модель выпускника в системе современного непрерывного профессионального образования: материалы XLIII Научно-методической конференции: Книга 1. – Алматы: Казак университеті, 2013. – С. 330-334.

Турашева С.К., Ерназарова Г.И., Иващенко А.Т., Атамбаева Ш.А., Ниязова Р.Е.
БОЛОН ДЕКЛАРАЦИЯСЫНЫҢ НЕГІЗГІ ҰСТАНЫМЫ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ
АЛМАСУДЫ НЫҒАЙТУ

Әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық ынтымақтастық пен ықпалдастық - мемлекетіміздің сыртқы саясатының басты бағыттарының бірі. «Өмір бойы білім алу», «бәсекеге қабілетті құзыретті тұлға қалыптастыру, бакалавриат-магистратура-докторантура секілді үш сатылы білім жүйесіне толығымен көшу, оқытудың кредиттік технологиясын тиімді жүзеге асыру - Болон Декларациясының басты ұстанымдары. Болон Декларациясының негізгі ұстанымдарының бірі ұстаздар мен білім алушылар, магистранттар, докторанттардың академиялық ұтқырлығы болып табылады. Еліміздегі кез келген жоғары оқу орнында оқып жатқан студенттің оқу орнын, бағдарламасын, оқытушыны еркін таңдауына мүмкіндік беру, оқу кезеңінің аралығында білім игерушінің белгілі бір оқу бағдарламасын еліміздегі немесе шет елдегі жоғары оқу орнында игеруге жағдай жасауы еді.

Университет басшылығы тарапынан Білім және ғылым салаларындағы мәселелер, академиялық ұтқырлық пен қосдиплом бағдарламасын жүзеге асырудың оңтайлылығы, ғылыми педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін көтеру және тәжірибе алмасу туралы, университетаралық халықаралық келісімшартқа отырудың маңыздылығын талқылау турасындағы мәселелер кафедра мәжілісінде ұстаздармен кезекті мәжілісте талқыланады.

Қазақстандық жоғары мектеп дамуының халықаралық білім беру кеңістігіне бірігудегі аса маңызды тәжірибелік жол болып табылған қос дипломды білім беру бағыты білім сапасын арттыру тұрғысынан университетіміздің стратегиялық даму мүдделеріне және Болон үдерісінің қағидалары мен ережелеріне сәйкес келеді. Университеттің әрбір студенті халықаралық білім беру бағдарламалары бойынша серіктес жоғары оқу орындарының алдыңғы қатарлы оқытушыларынан сапалы білім алуға, шетелдік білім беру бағдарламаларының модульдерін өздерінің тұрғылықты жерлерінде тыңдап, оқу-әдістемелік әдебиеттермен толық қамтамасыз етілумен бірге, озық интернет-технологияларын қолдана алуға мүмкіндігі мол. Осы тұрғыдан Болон үдерісінің аталған басты қағидаларының негізінде бірлескен ғылыми-зерттеу жұмыстары мен ғылыми жабаларды жүзеге асыру мақсатында шетелдік алдыңғы қатарлы жоғары оқу орындарымен әріптестік

ынтымақтастық құруды одан әрі жалғастыру үшін, жуықта Түркия ғылым және ғылыми-зерттеу орталығының ресми орталығы, İKSAD Ғылым Кеңесінің Төрағасы, Намиқ Кемал университетінің профессоры Салих Өзтүрк, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің Биология және биотехнология факультетінің деканы, профессор, б.ғ.д. Б.Қ. Заядан және биотехнология кафедрасының меңгерушісі, доцент, б.ғ.к. А.С. Кистаубаевамен кездесіп факультеттің ғылыми даму бағытымен танысты.

Түркі бауырлардың ынтымақтастығы мәселесі КСРО атты алып империя ыдыраған уақыттан бері көтеріліп келе жатқаны белгілі. Бұл бағыттағы бастама Қазақстан Президенті Н.Ә.Назарбаевтың тікелей ықпал етуімен жүзеге асырылған еді. Соның нәтижесінде түбі бір түркінің біртұтастығына негізделген бірқатар халықаралық іргелі ұйымдар дүниеге келді. Атап айтқанда, Түркі мәдениеті және өнерін бірігіп дамыту жөніндегі халықаралық ұйым – ТҮРКСОЙ, Түркі мемлекеттері мен қоғамдардың достық, бауырластық және ынтымақтастық құрылтайы, Түркі әлемінің социологтар конгресі, Түркітілдес жаңалықтар агенттіктерінің бірлестігі, Түркітілдес мемлекеттер ынтымақтастығы кеңесі саммиттері, т.б.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Алматы қаласында өткен саммитте қадап айтқан негізгі мәселелер қазақ халқы үшін ғана емес, бүкіл түркі жұртына да маңызды: түркі әлеміне ортақ рухани, тарихи тұлғаларымызды бірлесіп дәріптеу, мәдени кеңістік құрып, ғылыми зерттеулер мен альманахтар шығару; ортақ экономикалық саудасаттық саласын дамытып, кеңеске мүше елдер арасындағы тауар айналымы көрсеткішін арттырып, инновациялық жобаларды бірлесіп жүзеге асыру; діни-экстремистік, лаңкестік топтармен күресте күш біріктіріп, өзге де мемлекеттердің жаппай қырып-жою қаруларынан бас тартуына қол жеткізу, жаһандық қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

Профессор Салих Өзтүрк төмендегідей мәліметтермен бөлісті: Біздің Түркия ғылым және ғылыми-зерттеу орталығының ресми орталығы İKSAD - экономикалық даму және әлеуметтік зерттеулер институты Ішкі Істер министрлігінің №5253 бұйрығына сәйкес 2010 жылы Түркияның оңтүстік аймағында орналасқан Адыман қаласында құрылған. Қазіргі уақытта Түркия ІІМ негізінде өз қызметін жүзеге асырады. 2013 жылы İKSAD Халықаралық деңгейге жұмыс жасау беделіне ие болды.

2016 жылдан бастап төмендегідей елдермен халықаралық ұйымдар құрылды: Азия - орталығы Жапония, Америка - Луизиана, Африкада - Намибия. Мемлекеттік деңгейде 13 қалада орталықтарымыз бар. 2020 жылға дейін көптеген мемлекеттерде өз өкілеттіліктерімізді ашуды жоспарлап отырмыз. Отандық экономикалық-әлеуметтік дамыту бағыттарымыз: Кәсіби курстар, Кәсіпкерлікті қолдау, Бизнесті дамыту қолдау, Ауылдық дамыту жобалары, Қала құрылысы жоба, Негізгі білім беру жобаларын қолдау. Ал орталықтың шет елдің даму бағыттары: Академиялық ынтымақтастық, Конгресі, Редакциялық қолдау, тағылымнама, академиялық ұтқырлық бағдарламасы, Бизнес үйлестіру.

Қазіргі уақытта 6 қалалық жерлерде отандық жергілікті мемлекеттік органдарға консультациялық қызметтер беріледі. Әзірбайжан мен Ауғанстан жергілікті мемлекеттік аймағында өңірлік даму және урбанизация бағытында төрт жоба және кеңес беру бағытында жұмыстар жүргізілуде. Құрметті әріптестер Сіздермен Екі жақты келіссөздер әлемдік білім кеңістігінде болашақ маманның бәсекеге қабілеттілігін арттыру мен құзыреттілік моделін жүзеге асыруды, жоғары білімнің еуропалық аймағына ықпалдастыруды, білім, ғылым, өндірістің кірігуін қамтамасыз етуді, академиялық әріптестікті оңтайлы жүзеге асыруды бірлесе отырып жоспарлау мәселесіне шақырамыз.

Сонымен болашақта бірлесе өткізетін іс шаралар мазмұны ғалымдар мен зерттеушілердің өзекті тақырыптарын шешуге негіз болатын жаңа бағыттар, ғылыми негізделген ой-пікірлер мен жаңаша көзқарастар, тұжырымдар ұсынып, жалпы өзекті мәселелерді зерттеп-зерделеуге бағыт-бағдар береді деп сенеміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Түбі бір түркі әлемі. Қазақ әдебиеті. Қ. Серікқызы. №43(3259).

Турашева С.К., Кистаубаева А.С., Ерназарова Г.И., Баубекова А.С., Оразова С.Б., Нармуратова М.Х., Атамбаева Ш.А.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ПРОГРАММАМ СОВМЕСТНОГО И ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ "БИОТЕХНОЛОГИЯ"

В вопросах повышения привлекательности образовательных программ и конкурентноспособности выпускников в рамках международных программ совместного и двудипломного образования огромную роль играет организация интегрированного учебного процесса. Для реализации совместной образовательной программы целесообразным представляется создание аналогичных по содержанию учебных планов (программ), их аккредитация на национальном уровне и международном уровне, а также взаимное признание дипломов. С момента подписания Декларации Казахстан является одним из активных участников реализации Болонского процесса. Как известно, в 2010 году Республика Казахстан стала первым Центрально-Азиатским государством - членом Болонского процесса (Bologna process) и 47 страной из числа полноправных участников Европейского пространства высшего образования. Первый университет Казахстана, осуществляющий образовательную деятельность в рамках подписанной Болонской декларации, является Казахский Национальный университет имени аль-Фараби. В соответствии с декларацией высшее образование в КазНУ им.аль-Фараби осуществляется по всем трем ступеням – бакалавриат, магистратура, докторантура. Университет принимает участие во всех международных образовательных программах – Erasmus, Erasmus Mundus, Erasmus Mundus II, Tempus и др.

Главной целью этих программ является разработка и реализация совместных образовательных проектов (программ), прежде всего, магистерских и докторских, позволяющих обеспечить получение эквивалентных (совместных, joint degree) дипломов консорциума высших учебных заведений – участников проекта, а также двойных (double degrees) или нескольких (multi degrees) дипломов. Подготовка совместных программ обучения поддерживается не только ЕС, но и благодаря национальным источникам, в частности, Министерством образования и науки Республики Казахстан. На факультете биологии и биотехнологии КазНУ им. аль-Фараби по специальности "6M070100-Биотехнология" разработаны и в настоящее время реализуются международные программы совместного и дудипломного образования между Казахстаном (КазНУ им. аль-Фараби) и Исламской Республикой Афганистан (Университет имени аль-Бируни), Россией (Белгородский Государственный исследовательский университет, г. Белгород, Россия), Турцией (Turkey Nigde University, международная программа обмена Мевлана, Турция). Разработаны и находятся на этапе согласования международные образовательные программы совместного и дудипломного образования с Университетом Витауса Великого (Faculty of Natural Sciences of Vytautas Magnus University, Литва), Университетом Аахена (Германия), Agricultural University (Болгария), с Гродненским государственным университетом имени Янки Купалы (Республика Беларусь) для подготовки магистров по специальности "Биотехнология" в рамках следующих специализаций: "Прикладная биотехнология", "Промышленная биотехнология", "Агробиотехнология", "Экобиотехнологи" (double diploma Master study program in specialization "Applied Biotechnology", "Plant and Forest Biotechnology", "Agrobiotechnology", "Industry Biotechnology").

При разработке совместных образовательных программ между двумя ВУЗами-партнерами для подготовки магистрантов по специальности "Биотехнология" запланировано семестровое обучение студентов магистратуры в партнерском университете с преподаванием отдельных дисциплин (модулей) в рамках общего учебного плана на английском языке или языке принимающей стороны. Конкретные условия сотрудничества между вышеупомянутыми ВУЗами были приняты в соответствии с положениями законов Республики Казахстан и страны ВУЗа-партнера, а также отражены в двухстороннем Соглашении между университетами и их соответствующими факультетами и базовыми кафедрами.

Разработка и усовершенствование стандартов и учебных планов подготовки бакалавров и магистров имеет следующие особенности: 1) более тесная привязка к Европейскому пространству высшего образования, к Болонским реформам; 2) области, объекты, виды профессиональной деятельности более тесно связаны с квалификационными требованиями на уровне бакалавриата и магистратуры (сумма знаний, умений и навыков), применяемых на рынке труда в европейских странах; 3) акцент на возможность реализации образовательных программ как на национальном, так и на международном уровне; 4) нацеленность на автономность, возможность выбора индивидуальных образовательных траекторий; 5) ориентация на верифицируемые, студент-ориентированные, легко понимаемые студентами и работодателями результаты обучения; 6) компетентностный формат, формулировка приоритетных компетенций без их чрезмерной детализации; 7) нацеленность на кредитно-модульную систему построения учебного процесса; построение образовательных модулей исходя из возможности их автономного прохождения; 8) отображение важности новых образовательных технологий, методов активного обучения, использования информационно-коммуникативных технологий, систем дистанционного образования, электронного обучения (e-learning), виртуальной образовательной среды, сочетания традиционных и новых подходов к преподаванию, обучению, оцениванию, развитию смешанного обучения; 9) более развернутая формулировка системы обеспечения качества квалификаций и ее составляющих.

Стандарт ориентирует на разработку образовательных программ по биотехнологии, оптимально сочетающих задачи: повышения качества высшего образования и обеспечения его социальной направленности; сохранения в зависимости от конкретных условий элементов традиционной системы обучения «на входе» при ориентации на результаты обучения «на выходе» образовательного процесса; обеспечения качества, целостности образования и мобильности; получения и усвоения базового объема профессиональных знаний и должного развития умений и навыков. При унификации систем подготовки, введения квалификационных рамок образовательный стандарт подготовки биотехнологов предусматривает разнообразие образовательных программ и взаимосвязку с профессиональными стандартами как базовых документов для разработки программ дополнительного профессионального образования в области биотехнологии.

Присоединение к Болонскому процессу обязывает Университет к принятию многих требований западной системы образования. В соответствии с этим в университете были проведены следующие стратегические мероприятия: 1) переход к кредитной системе обучения и трехуровневой подготовке специалистов (бакалавриат, магистратура и докторантура PhD); 2) разработка образовательных программ, сопоставимых с международными требованиями критериев и методологий, обеспечивающих качество образования и гибкость академических программ, а также индивидуальную траекторию обучения для каждого студента и международное признание наших дипломов о высшем образовании. Как известно, одной из задач деятельности исследовательского университета КазНУ им. аль-Фараби является реализация новой инновационной модели Университета, органично сочетающей передовой международный опыт и отечественный потенциал высшего образования и науки и обеспечивающей полноценную интеграцию Университета в мировое образовательное пространство. Приоритетами образовательных программ КазНУ им. аль-Фараби являются международное качество предоставления образовательных услуг, подготовка высококвалифицированных специалистов как на отечественном, так и на международном рынках труда, повышение академической мобильности студентов и

преподавателей университета, реализация программы двухдипломного образования. Цель, ради которой Казахстан входит в мировое образовательное пространство – сделать казахстанское высшее образование адекватным мировым стандартам для улучшения не только его качества, но и интеграции с мировым образовательным сообществом, постепенно повышая академическую мобильность студентов, преподавателей и научных работников. Свидетельством качественного образования и высокого уровня образовательных программ, соответствующих международным стандартам в области образования является сертификат об аккредитации

образовательных программ. В сентябре 2016 года образовательные программы по специальности "5B070100-, 6M070100-, 6D070100-Биотехнология" были аккредитованы международным аккредитационным агентством ASIIN сроком до 2019 года. Аккредитованная образовательная программа по трехуровневой системе подготовки (бакалавриат-магистратура-докторантура) включает пять направлений (специализаций/траекторий): "Биотехнология микроорганизмов", "Клеточная и молекулярная биотехнология", "Пищевая биотехнология", "Генные технологии", "Экологическая биотехнология". В КазНУ им. аль-Фараби при разработке новых образовательных программ применяют компетентностный подход к обучению и работодатели, непосредственно участвуют в экспертизе спецификаций программ.

В настоящее время в условиях непрерывного профессионального образования и трехуровневой подготовки специалистов в рамках кредитной технологии предлагается студент-ориентированное обучение, при котором основное внимание уделяется студенту. Увеличение доли самостоятельных работ в образовательных программах, а также предоставление возможности выбора индивидуальных образовательных траекторий способствуют саморазвитию, самосовершенствованию как в профессиональной сфере деятельности, так и самореализации студента как личности. В соответствии с кредитно-модульной структурой учебного процесса образовательные модули разработаны с учетом возможности их автономного прохождения с использованием методов активного обучения, информационно-коммуникативных технологий, систем дистанционного обучения.

Базовые обязательные дисциплины (обязательный компонент) и элективные дисциплины специализаций (ВУЗовский элективный компонент) в содержании образовательных программ по специальности "Биотехнология" обеспечивают, с одной стороны, фундаментальными знаниями и основными практическими навыками, а с другой стороны, позволяют проводить совместные программы с университетами партнерами, обеспечивая пластичность образовательных программ, в соответствии со спросом на рынке труда в квалифицированных и конкурентноспособных кадрах, а также обеспечивая возможность академической мобильности. Разработанная система подготовки кадров позволяет оперативно внедрять новейшие разделы биотехнологии в учебную программу, обеспечивает опережающий характер биотехнологического образования и достижение уровня, соответствующего международным стандартам. Интеграция научно-образовательного сектора Казахстана в международную систему производства знаний с выходом на опережающее развитие научно-педагогического потенциала, ориентирована на создание знаний и технологий, способных наряду с информационными технологиями обеспечить модернизацию системы образования. Модернизация технологической базы современного промышленного производства невозможна без массового внедрения биотехнологий. Более того, для целого ряда отраслей модернизация и будет означать переход на биотехнологические методы. Для этого необходима подготовка высокоспециализированных кадров, владеющих современными методами исследований и практическими навыками работы в биоиндустрии. Значительная часть выпускников КазНУ им. аль-Фараби по специальности «Биотехнология» в целом соответствуют критериям, предъявляемым работодателями. Большинство работодателей отмечают, что способность овладевать смежными профессиями, адаптироваться в изменившихся обстоятельствах и способности применять имеющиеся знания при решении новых проблем способствуют первичному трудоустройству выпускников.

Статистические данные свидетельствуют, о том, что 76% выпускников-биотехнологов факультета биологии и биотехнологии, успешно работают в производстве и в научно-исследовательских институтах, в отечественных компаниях, что говорит о востребованности выпускников факультета и университета в целом в качестве высококвалифицированных специалистов. В учебном процессе преобладает практико-ориентированное обучение с учетом отраслевых профессиональных стандартов и квалификационных рамок, с фундаментальной подготовкой в широкой области знаний по выбранному направлению, т.е. одной из задач обучения является приобретение магистрантами навыков и умений в рамках компетенций, необходимых для профессиональной деятельности в выбранной сфере, совершенствование навыков в области научно-исследовательской работы. Научно-педагогический опыт преподавания в КазНУ им. аль-Фараби - одним из лидирующих университетов Казахстана - показывает, что использование научного опыта позитивно влияет на процесс обучения. Преподаватель выполняет в данном случае роль медиатора в системе формирования инструментальных, системных и профессиональных компетенций обучающегося.

В КазНУ им. аль-Фараби проводятся ряд мероприятий в области повышения качества образования, организуются семинары-встречи с экспертами в области качества, зарубежными профессорами, разрабатываются руководства по организации внутренней системы гарантии качества. Современные методы преподавания могут и должны включать использование электронных учебников и пособий, акцентирование самостоятельной работы студентов на рассмотрении и анализе материалов актуальных научно-исследовательских работ, а не на механическом скачивании готовых рефератов из Интернет-ресурсов, как

обычно это происходит. Возможности нашего университета как национального исследовательского университета позволяют активно привлекать магистрантов к исследовательской деятельности с закреплением базовых знаний путем анализа конкретных технологических процессов в научно-исследовательских лабораториях или на реальных производственных объектах. Система тематических тестов, семинаров, контрольных работ позволяет студенту самостоятельно прорабатывать изучаемый материал от простого к сложному, тем самым способствует саморазвитию студента в профессиональном и личностном плане. Мониторинг учебной деятельности служит мерой оценки не только обучаемого студента, но и деятельности преподавателя. При кредитно-модульной системе обучения содержание учебных дисциплин разделяется на логически завершенные части (модули), каждая из которых заканчивается контрольной акцией: расчётно-графическое задание, контрольная работа, зачёт, тест, экзамен, проектная работа и т.п. Модульно-рейтинговая технология организации учебного процесса позволяет получать информацию о рейтинге любого студента по всем дисциплинам за семестр, за учебный год, за весь период обучения простым суммированием рейтингов по дисциплинам, изученным студентом в каждом из пройденных им учебных семестров. При этом общий академический рейтинг успеваемости студентов можно рассматривать и использовать как количественный критерий, влияющий на возможность их дальнейшей карьеры.

Признание квалификаций наших выпускников-биотехнологов в системе Европейского пространства высшего образования содействуют мобильности за рамками национальных границ. С этой целью необходимо сформировать общую структуру систем гарантии качества образования и обучения, вначале на национальном и институциональном уровне, а затем на европейском. Университет, в целом, факультет и выпускающие кафедры, в частности, несут основную ответственность за качество предоставляемого образования и его гарантию. Гарантия качества принимает во внимание потребности и ожидания студентов, работодателей и общества. Существуют определенные стандарты для гарантии качества. Стандарты описывают согласованную и принятую практику гарантии качества в высшем образовании и поэтому должны учитываться и выполняться всеми, кто вовлечен в реализацию всех видов высшего образования.

Таким образом, важнейшим аспектом конкурентоспособности в современном мире является создание интегрированной в международное образовательное пространство модели образования. Она будет достижимой, если удастся повысить качество образования всех уровней на основе обновления структуры, содержания и технологий обучения, привлечения в сферу образования квалифицированных специалистов, эффективного использования и повышения их инновационного потенциала. Всем вышеперечисленным критериям соответствует образовательная программа подготовки по специальности "Биотехнология", структура и содержание которой составлена таким образом, что способствует развитию обучающегося как личности и как специалиста-профессионала широкого профиля, и в определенной сфере деятельности.

Тургинбаева А.Н., Ахметова З.Б., Шуренов Н.Б.
МОТИВАЦИЯ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ У ВУЗОВСКОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В УСЛОВИЯХ
КОНКУРЕНЦИИ

Общепринято обсуждать вопросы мотивации креативного мышления у школьников, студентов и даже детей дошкольного возраста. Предлагается масса методов и способов, начиная от расспрашивания, игр фантазии, заканчивая аргументированными дискуссиями, применением культурно-исторической психологии Л.С. Выготского [1], [2], [3], [4].

Целью данной работы явилось выявление мотиваторов креативного мышления у вузовского преподавателя в условиях конкуренции. Следует заметить, что современные условия, в которых протекает жизнедеятельность казахстанского преподавателя, часто по праву являются экстремальными и стимулирующими развитие стресса. Это связано со многими факторами и перегрузками информационного, социально-экономического, морально-психологического и другого плана. При этом подобная ситуация в современном мире все больше становится привычным атрибутом так называемой мирной жизни. Это связано, в первую очередь, с трансординарным существованием, которое, по словам М. Магомед-Эминова, все больше вторгается в ординарное существование, наделяя его чертами аномальности. Перегрузки становятся неспецифической характеристикой не только экзистенциальной ситуации, но и обыденной жизненной ситуации и определяет существование человека [5].

Избыточная аудиторная нагрузка вузовского преподавателя, сдерживающая развитие университетов, вопреки общемировой практике преимущественно самостоятельного освоения знаний студентами, управляемого и контролируемого преподавателями, дополняется массой другой общественной и необщественной, оплачиваемой и неоплачиваемой нагрузки.

Между тем, напомним, что организация образовательного процесса в ведущих зарубежных исследовательских университетах, мотивирующих креативное мышление у преподавателей, построена таким образом, чтобы стимулировать самостоятельное освоение материала студентами. Как известно, невозможно научить чему-то слушателя, без его активного участия в освоении знаний. Отличие организации обучения в зарубежных вузах состоит в довольно большом объеме теоретических и практических знаний, которые студенты осваивают самостоятельно под контролем преподавателя [6].

Методические различия в организации учебного процесса исходят из различий в поточного-групповом подходе, характерном отечественным вузам, и личностно-ориентированном подходе, распространенном на

западе. Об этих различиях и подробном методическом плане перехода от поточного–группового подхода к лично-ориентированному писал российский ученый Сазонов Б.А. еще лет 8 назад [7]. Примерно тогда же, в марте 2010 года Казахстан официально присоединился к Болонской декларации и стал 47-м членом Европейской зоны высшего образования и первым центральноазиатским государством, признанным полноправным членом европейского образовательного пространства. После присоединения к Болонскому процессу в системе высшего образования Казахстана произошли серьезные изменения:

1. Произошло присоединение казахстанских вузов к Великой Хартии университетов, что позволит приблизить отечественное образование к европейским стандартам (более 60 университетов).

2. Осуществлен переход на трехуровневую модель подготовки специалистов: бакалавр - магистр - доктор PhD, основанную на принципах Болонской декларации.

3. В учебный процесс вузов внедрены прогрессивные технологии и системы обучения: во все вузы внедрена кредитная технология обучения, в 38 - реализуется двудипломное образование, в 42 - дистанционное обучение. Осуществляется разработка модульных образовательных программ, силлабусов в соответствии с Дублинскими дескрипторами; создана Национальная рамка квалификаций.

4. МОН РК выделяет средства на академическую мобильность ППС и студентов, сами вузы закладывают средства на академическую мобильность и др [8].

Вопрос в том, почему на сегодняшний день сохраняется разрыв между западной и отечественной существующей практикой. Почему вузовский преподаватель вместо навигатора, остается транслятором знаний? Возможно потому, что нет его должной разгрузки для осмысления своей новой роли, для соответствующей серьезной, глубокой проработки и актуализации необходимого учебно-методического обеспечения, для развития собственного креативного мышления, для интенсивных научных исследований и т.п. Хотя на самом деле это обстоятельство часто является ключевым препятствием для развития многих актуальных процессов в университете и решения назревших проблем.

Таким образом, неразрешенный пока конфликт в балансе рабочего времени вузовского преподавателя препятствует формированию креативного мышления у ППС и становлению исследовательского университета в Казахстане, сущность которого заключается в том, чтобы ученый имел возможность передавать свои знания студентам в научных лабораториях, вовлекая их в решение актуальных исследовательских задач (рисунок 1).

Из представленного рисунка видно, что очень важно, чтобы преподаватель научил студента именно самостоятельно осваивать знания, поскольку в условиях «быстроменяющегося ландшафта рынка труда» и востребованных знаний это поможет им приобрести профессиональную мобильность. Как известно, скорость обновления базового объема знаний стремительно растет и при сохранении работником профессиональной области деятельности.

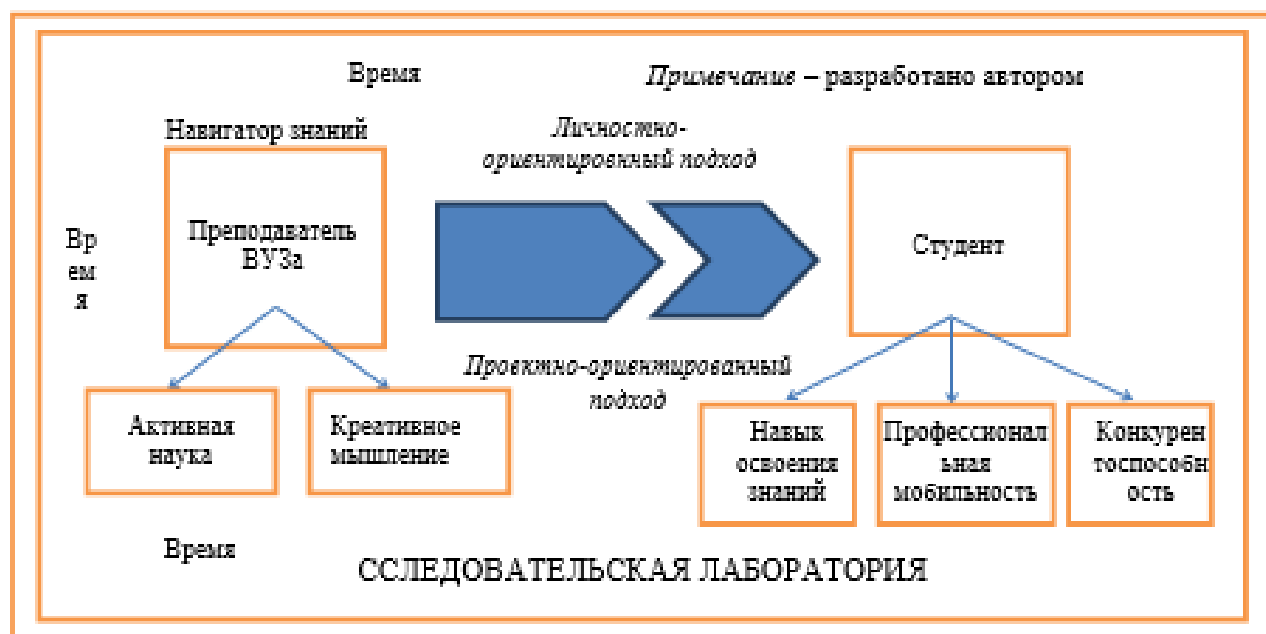

Рисунок 1. Модель мотивации креативного мышления у вузовского преподавателя в условиях конкуренции

Данная модель выигрышна для всех сторон: оптимальная разгрузка вузовского преподавателя несомненно приведет к его возможности саморазвития, формирования мышления «за пределами коробки», нахождению способов мыслить нестандартно (концепция латерального мышления, теория решения изобретательских задач, синектика, метод 6 шляп и другие) [9]. С другой стороны, выигрывает студент, который получит целостную, системную компетентность, необходимую для успешного выполнения профессиональной деятельности. И

наконец, сам исследовательский университет - реализацию ключевого принципа «единства обучения и исследования», повышение результативности научных разработок.

Список литературы:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. М., 1991.
2. Моррисей А.-М, Браун М. Деятельность матери и ребенка, начинающего ходить, в Зоне ближайшего развития игры фантазии как прогноз высокого IQ ребенка. // Сборник трудов «Культурно-историческая психология Л.С.Выготского – на перекрестках идей» под ред. Зубановой Т. <http://www.vygotsky.mgppu.ru>.
3. Шумакова Н.Б. Развитие одаренного ребенка как психологическая и педагогическая проблема// Другое детство. Под ред. Л.Ф.Обуховой, Е.Г.Юдиной, И.А.Корепановой. М., 2009.
4. Gillies R.M, Khan A. Promoting reasoned argumentation, problem-solving and learning during small-group work. // Cambridge Journal of Education. - Cambridge: Mar, 2009., Vol. 39, Iss. 1 – P. 7.
5. Александрова Л.А. К концепции жизнестойкости в психологии. http://limej.ru/index.php/stat/123-stat/13145-K_kontseptsii_giznestokosti_v_psihologii.pdf.
6. Райчук Д.М. Аудиторная нагрузка ППС в свете мирового опыта. // Высшее образование в России. – 2016. - №1. – Научная библиотека КиберЛенинка: <http://cyberleninka.ru/article>.
7. Сазонов Б.А. Индивидуально-ориентированная организация учебного процесса как условие модернизации высшего образования. // Высшее образование в России. – 2011. - №4. – С.10-24.
8. Болонский процесс в Казахстане. // Независимое казахстанское агентство по обеспечению качества в образовании. <http://iqa.kz/bolonskij-protsess/bolonskij-protsess-v-kazakhstane>.
9. Буянов Е. Творческое мышление: развитие креативности. <https://4brain.ru/tvorcheskoe-myshlenie/>.

Чопабаева Н.Н.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ХИМИИ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ

На сегодняшний день термины «полиязычие», «многоязычие», «полилингвизм» стали наиболее часто встречаться в подходе к изучению дисциплин на иностранном языке. Современное общество не должно придерживаться принципа: «Каждый из нас говорит на своем родном языке, но мы понимаем друг друга». Знание казахского, английского и русского языков дает молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям.

Программа полиязычного образования, внедряемая в Казахстане, является уникальной и подразумевает, в отличие от западных аналогов, параллельное и одновременное обучение на трех языках. Поликультурное образование в Казахстане является важной частью современного образования, способствующей приобретению знаний о духовных и культурных ценностях, традициях других народов. Полилингвизм в образовании является важнейшим подходом в формировании и развитии поликультурной, толерантной личности, этапом, когда осознанно и целенаправленно формируются ценностные ориентиры, жизненные принципы и приоритеты молодого поколения. Формирование языковой компетенции и расширение языкового репертуара обучающихся в высшей школе представляет ценность в культурном и профессиональном росте развитой личности и позволяет соответствовать международному статусу государства. Эти высокие и реалистичные ожидания акцентируют важность национального языка и его потенциала.

Современная языковая ситуация в Казахстане позволяет говорить о триединстве языков как о существенном факторе укрепления общественного согласия. «Триединство языков» — изучение казахского языка как государственного, русского — как языка межнационального общения и английского — как языка успешной интеграции в глобальную экономику. Русский и английский языки в нашем государстве по-прежнему остаются не только средствами общения, но и оптимальными каналами получения мировых знаний.

Формирование подобной одинаковой языковой компетенции получил название сбалансированного трилингвизма, которая является одной из сильных моделей, развиваемых в Казахстане в области науки и образования.

Важными методическими подходами в обучении химии в контексте полиязычного образования являются методы:

– CLIL – обучение с интегрированным языком и содержанием или предметно-языковой интегрированный метод обучения.

– Translanguaging.

– Scaffolding – пошаговое планирование.

Метод translanguaging, не нашедший адекватного языкового перевода, создает возможность расширения и усиления трехязычного репертуара обучающегося. Он позволяет чередовать или миксовать языки при объяснении материала, что позволяет сформировать у студента необходимого понятийного аппарата. Особенностью этого метода заключается допустимость и целесообразность его применения на начальных курсах обучения. На старших курсах применение этого метода может создать опасность засорения языка.

Стратегия Scaffolding подразумевает пошаговое планирование обучения, опирающееся на знания, умения и навыки обучающихся, т.е. подачу материала небольшими объемами, подчеркивание и повторение важной информации.

**БИОТЕХНОЛОГИЯ МАМАНДЫҒЫН ДАЙЫНДАУДА ГЕНЕТИКА ПӘНІНЕН КӨПТІЛДІ
ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК БАҒЫТТАРЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Дамыған елдердің экономикасындағы түбегейлі өзгерістерге байланысты Қазақстанның жоғары оқу орындарында да, кәсіби маман даярлау жүйесіне түбегейлі өзгерістер енгізілуде. Жұмыс берушілер тек жоғары кәсіби білімді маманды ғана емес, жаңаша, күрделі кәсіби-өндірістік проблемалар туғанда шұғыл шешім қабылдай алатын және мекеменің жұмысына бірден кірісіп кетуге тәжірибелік қабілетті, жаңа дағдарыстың бағытына сай, ойшыл жастарды жұмысқа алады. Қазіргі заманда білім мен ғылымның негізгі ұстамы - теория мен практикалық бағытты қатар алып жүруді талап етеді. Өйткені, өндіріспен байланыспаған білім жүйесінің білікті маман дайындай алмайтынын өмір көрсетіп отыр. Бұл жағдайдан шығудың бірден-бір жолы, жоғарғы оқу орнының (ЖОО) ғылыммен ықпалдастығын күшейту қажет болып отыр [1-4]. Сонымен қатар, қазіргі қоғамдағы мекеме, маманнан кәсіби білім мен біліктілігіне қоса басқа да құзыреттіліктерді: компьютермен үш деңгейде (өңдеушілік, желілік, кәсіби бағдарламалар) жұмыс істей білуді, кемінде бір шет тілін білуді, маркетинг негіздерін, психологиялық әдістемелерді, менеджерлік дағдыларды игеруді талап етеді [1-4]. Студентті және магистранттарды болашақ кәсібіне сай жан-жақты дайындау үшін, мақсатты түрде ғылыми зерттеу институттарының ғалымдарымен келісе отырып, өндірістік тәжірибе жұмыстарымен ұштастыру қажет. Сол себепті әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде дәстүрлі оқыту формалары мен өмірдің талабы арасындағы алшақтықты жоюға, маманның тиімді кәсіби әрекет жасауына қажетті ғылыми білімнің көлемінің ұдайы артуы мен мамандардың нақты даярлануы арасындағы алшақтықты жоятын және толыққанды білімді қалыптастыруға, өзіндік жұмыс пен өзіндік білім алу дағдыларын дамытуға мүмкіндік берілген. Осыған байланысты молекулалық биология және генетика кафедрасының дәстүрлі оқу жобасының аясында, 5В060700-Биология және 5В070100-Биотехнология мамандығы бойынша «Генетика» пәнінен экспериментальды оқыту, тренинг өткізуді қамтамасыз ете жатқан үрдіс. Генетика пәнінің оқыту жоспарында студенттің теориялық білімін шыңдаумен қатар тәжірибелік сабақтар қарастырылған.

Молекулалық биология және генетика кафедрасында студенттердің оқу материалын меңгеру үшін генетика пәнін оқытуда дәстүрлі дәрістер және жаңа технологиялар кеңінен қолданылады. Теориялық білім беруден кейін практикалық тапсырмалар беріледі, онда студенттерге сабақ мақсатына орай биологиялық жүйелерді модельдеу, ситуациялық проблемаларды шешу, кейс-әдісі және т.б. әдістері қолданылады. Мысалы, «Тұқымқалаушылықтың өзгергіштігі» сабағында командалық әдіс ойны қолданылады, мұнда студенттер 2-3 студент болып бөлініп, тақырып қарастыратын сұрақтар бойынша геномдық мутацияны каротиоптеуден практикалық тапсырманы орындайды. Сабақ соңында жұмыстарын көрсетеді және талқыланады.

Студенттер тәжірибе жұмысына генетикалық анализ жүргізу үшін барлық белгілері мен қасиеті жағынан өте ыңғайлы дрозифила (*Drosophila melanogaster*) шыбынымен экспериментті жоспарлаудың негізгі принциптерімен танысады: лаборатория жағдайында, 24⁰-25⁰ температурадағы шыбынның даму циклы 9-10 күнге созылады. Осы уақыттағы даму кезеңдері: жұмыртқа -20 сағатта, қуыршақ - 4 күн ішінде қалыптасып, бір жұманың ішінде толық метаморфоз циклынан өтеді. Бұл, объект тұқым қуалау үрдісінен өте қысқа мерзім ішінде, генетикалық талдау жұмысын өткізуге мүмкіншілік береді. Студенттердің тәжірибелік жұмысын жүргізу үшін лабораториялық комплекс жүйесі енгізілген:

- дрозифила шыбынының қорын сақтау, көбейту, дамыту;
- кафедраның материалдық-техникалық базасында тірі жәндіктің өзгергіштік қасиетін жоғарлату үшін қолданылатын мутагендік тәсілдерді меңгеру;
- тәжірибе жұмысында қарапайым шыбын мен мутанттар арасында шағылыстыру үрдісін жүргізіп, F₁, F₂ ұрпақтарын алу;
- F₁ және F₂ ұрпақтарына гибридологиялық талдау жүргізу;
- F₂ ұрпақтарының гибридологиялық талдау нәтижесіне математикалық хи квадрат (χ^2) тәсілін қолдану көмегімен, объектінің қарастырып отырған белгісінің қалай және қанша генмен тұқымқуалайтындығын анықтау;

– генетикалық талдау жүргізумен қатар, студенттердің ой қабілетінің деңгейі мен теориялық заңдылықтарды меңгеру дәрежесін анықтап, тереңдету үшін, міндетті түрде, әрбір дәріс тақырыбына арналған есептер шығарылады. Осылайша студенттің жұмыс істеу қабілеттілігін шынықтыру, дамыту және олардың ойлау қабілеттілігінің тереңдігі мен қарқындылығын арттыруға арналған жұмыстар істелінеді.

Генетика пәнінің өзіндік жұмыс көлемі пәннің жұмыс сыйымдылығының орташа 60%-ын құрайды. Өзіндік жұмыстарды ұйымдастыру факультеттің нормативтік құжаттары мен пәннің оқу бағдарламаларының жеке жұмысқа арналған материалдарына негізделеді. Өзіндік жұмысқа берілетін материалдарды кафедра профессорлары мен оқытушылары құрастырады және төмендегі құжаттардан тұрады: пәнді игеру уақытына есептелінген өзіндік жұмыстар кестесі; типтік және оқу бағдарламаларының негізгі бөлімдеріне сәйкестеліп берілген тапсырмалар; рефераттар, әдебиетке шолу, аналитикалық анықтамалар және шығармашылық жұмыстар мен пікір-талас тақырыптары; негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі; кеңес беру түрлері; қабылдау түрлері; бағалау критерийлері, жұмыс көлемі, өткізілу уақыты және т.б. Өзіндік жұмыстың жалпы сипаттамасы, тақырыбы мен тапсырмасы, өткізу түрі, сағат көлемі пән силлабусында көрсетіледі.

Генетика пәні бойынша жүргізілетін өзіндік жұмыстардың негізгі мазмұны пән концепциясымен, оқу-әдістемелік әдебиеттермен жабдықталу деңгейімен анықталынады. Қазіргі кезде биологиялық ғылымның өзекті мәселелері мен жаңалықтарын қамтитын тақырыптар бойынша негізгі білім көзі болып Интернет желісі мен ғылыми-деректі фильмдер табылады. Кафедра пәндерінің мазмұны, бүкіл жер жүзінде өте қарқынды дамып отырған, сонымен бірге мемлекетіміз де аса көңіл бөліп отырған молекулалық биология және биотехнология, генетика салаларындағы жетістіктерге негізделінеді. Мысалы, пән бойынша қазіргі күні Интернет желісінен алынған жаңа CD-фильмдерімен бірге орыс және ағылшын тілдерінде Microsoft Power Point бағдарламасындағы анимациялар кафедраның электрондық оқыту құралдары мен фильмдерінің қорын байытуда. Жалпы, әртүрлі генетика пәні сабақтарына «Митоз», «Мейоз», «Репликация», «Транскрипция», «Трансляция», «Эукариоттар геномының ұйымдасуы», «Хромосомалық аурулар», «РНҚ-интерференция», «Генетиканың алыптары» және т.б. CD-фильмдер және Microsoft Power Point бағдарламасындағы анимациялар қолданылады.

«Генетика» пәні бойынша студенттің өзіндік жұмыстары үлкен оқу топтармен өткізіледі. Осындай студенттер саны көп жалпы курстардан қазақ бөлімдерінде өзіндік жұмыстардың бақылауын тесттермен немесе өзіндік жұмыстарды ашып көрсететін оншақты сұрақтардан тұратын тапсырмаларды орындаумен тексерген қолайлы. Сонымен қатар, мұндай топтарда өзіндік жұмыстардың бақылауы тақырыптар бойынша жасалынған студенттердің рефераттарды талқылауымен осы тақырыпқа арналған есептерді шығарумен толықтырылып отырылады.

Сонымен бірге, кафедра пәндерінен өзіндік жұмыстарға пән тақырыптары бойынша есеп құрастыру және оны келесі топтың оның жауабын табуы сияқты түрлері қолданылып көрілді. Мұндай өзіндік жұмыс тәсілі студенттердің берілген тақырыпты ғана біліп қоймай, ойлану қабілетін дамытуына және тапқырлығын ұштауына әкеледі.

Студенттердің өзіндік жұмысын бақылаудың жазбаша (әдебиеттік шолу жасау, анықтама беру, бақылау жұмыстары) түрі кеңінен қолданылады.

Айта кететін жайт, шығармашылық, немесе рефераттық жұмыстарды орындауда интернет жүйесінде қазақ тіліндегі ақпараттың аздығы және мәліметтердің нақтылығының төмендігі, ауыл балаларына, әсіресе көршілес шет елден келген отандас студенттерімізге өз қиыншылықтарын туғызуда. Ал, тек пәннің мазмұны бойынша ғылыми ақпаратты толық игергенде ғана студент өзіндік жұмысының тапсырмаларын орындауда едәуір тиімді құралдарды таңдап алуға, оларды бірізділікпен құруға мүмкіндік алады. Сондықтан қазақ тілінде оқу-әдістемелік құралдарын жасау бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі болып қала береді. Сонымен, білім беру саласында оқытудың кредиттік жүйесі бойынша білім беруші оқытушылар студенттердің мамандықтарына сәйкес өзіндік жұмыстарына ерекше көңіл бөліп, студенттер үшін ұтымды, әрі өмір дағдыларын дамытатын жұмыс түрлерін іздеуі қажет ететіні айқын. Молекулалық генетика және генетика кафедрасына маманданған студенттердің екі тобы соңғы жылдары көптілдібілім алады. Осы топтарды оқытуда бірқатар қиындықтар кездеседі: біріншіден, көбінесе, топқазақ тілді студент саны көп, ауылдың балалары мен оралмандар, орыс тілін жетік меңгермегендіктен оларқазақ тобы негізінде құралған, Ал орыс мектебінен келген студенттер қазақ тілін білмейді.

Екіншіден, орыс және қазақ топтары да ағылшын тілін терең меңгермеген. Ағылшын тілде емес, өз тілінде генетика мен биотехнология терминдері мен сөйлемдерін түсіну қиын. Сондықтан, көптілді топтарды жүйелі мектеп- университеттің бастапқы курстарынан бері оқыған студенттерден құрастырмағандықтан, мамандық бойынша терең білім беру, генетика есептерін шығарып үйретудің қиыншылықтары аз емес. Мысалы, студенттерге терминдер мен есептер түсінікті болуы үшін бір есепті екі тілде жазу, тексеру қажет. Сондықтан қазіргі уақытта осы қиыншылықтарды жеңу мақсатымен үш тілдік сөздіктер мен есеп жинағы құрастырылуда.

Үшіншіден, әлі де болса қарқынды даму үстіндегі биотехнология мамандарын дайындауда арнайы курстардан мысалы, «Биотехнологияның молекулалық-генетикалық негіздері», «Генетикалық талдау», «Адам цитогенетикасы» сияқты көптеген пәндерден ағылшын және қазақ тілдерінде оқулықтар аз, оқытушылардың оқулық жазуға уақыттары жетіспей жатады.

Төртіншіден, оқытушыларды мамандар жетекші ЖОО базасы негізінде ғылыми іс-тәжірибеден өткен оқытушылар саны кафедрада бір-екеу. Сондықтан университеттің жас мамандарын тілдік қайта даярлаудан өткізу керек.

Сонымен, халықаралық білім беру кеңістігіне интеграциялануға қабілетті, еңбек нарығын қанағаттандыратындай жоғары генетик мамандарды дайындау үшін көптілді білім беруде оқу – әдістемелік, материалдық-техникалық базаларды дамыту керек сияқты. Сонда ғана қазіргі кезде еңбек нарығында үлкен сұранысқа ие генетик мамандарының бәсекеге қабілеттілігін арттыруға болады. Сонымен бірге, көршілес ауған елінен келген студенттердің сабақты тек ағылшын не орыс тілінде ғана емес қазақ тілінде оқытқаны жөн болар еді.

Білім беру, тәрбиелеу және дамытуды бір тұтас деп қарастырсақ, студенттердің білімінің, тәрбиелігінің ең жоғарғы деңгейіне жету үшін, білім берудің әртүрлі әдістерін қолдана отырып, оқу-тәрбие жұмыстарының барлық компоненттерінің арасындағы өзара байланыстар жүйесін пайдалану керек. Кафедрада осы принцип бойынша дәрістер жүргізіледі. Мысалы, генетика пәні - биология ғылымының өзегі болып саналып қоймай, ауқымдылығымен де ерекшеленеді. Сондықтан биотехнологтарға жалпы курста пәннің негізі берілсе, «Өсімдіктердің таңдамалы биотехнологиясы», «Биотехнологияның молекулалық –генетикалық негіздері» және т.б. арнайы курстарда салалары оқылады. Лабораториялық сабақтарда генетикалық объектілерімен тәжірибелер

қойылып, теориялық білімдерін практика жүзінде өз қолдарымен жасап көреді. Генетиканың енді бір практикалық саласы және биотехнология мен өндірістің байланысы ретінде өсімдіктер селекциясы жеке қарастырылады. Өсімдіктер биотехнологиясының селекцияға тиімді (бір клеткадан өсімдіктер алу немесе гаплоидтық биотехнология және т.б.) әдістері мен хромосомалық инженерия тәсілдері жеке арнайы курстар түрінде өтіледі. Осы арнайы курстарда дәрістер студенттермен тренинг, дөңгелек үстел, пікірталастар түрінде де өткізіледі.

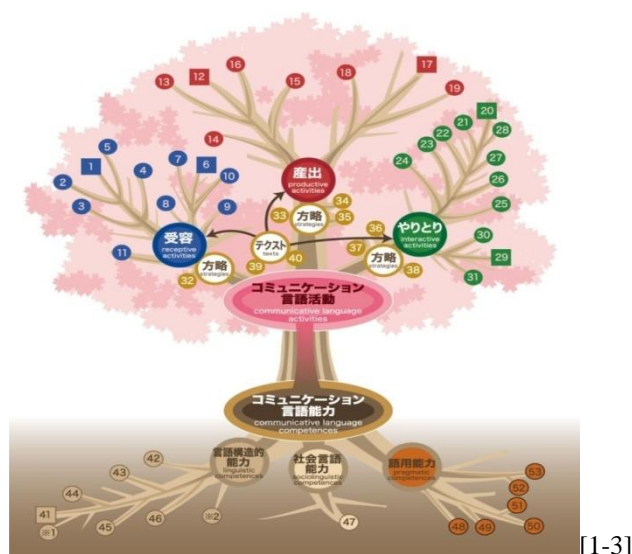
Әдебиеттер тізімі:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020.
2. Закон Республики Казахстан «Об Образовании» от 27 июля 2007 года № 319 - III.
3. Егорова Ю.А. Проблема интеграции науки и образования // Современные наукоемкие технологии. – 2008. - №1-С.74-75
4. Альмухамбетов Б.А. Тенденции развития системы повышения квалификации педагогических кадров в Казахстане. – Алматы: «Ғылым», 2001. – 290 с.
5. Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту Алматы – 2005, 208 б.
6. Абинова А.Ю. Проблемы интеграции системы образования в национальный инновационный комплекс // Вестник КазНУ, 2014. <http://artiklez.com/artikle/category/>

Шадаева М.Т.

ШЕТ ТІЛІНДЕ СӨЙЛЕУ DAҒДЫСЫН МЕНҒЕРТУ ҮШІН ЖАСАЛАТЫН ЖАТТЫҒУЛАРДА ЕСКЕРІЛУ КЕРЕК МӘСЕЛЕЛЕР

2001 жылы жарияланған CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), яғни Жалпы Еуропалық шет тілдерін оқыту стандартының негізінде Жапонияда 2010 жылы JFS (Japan Foundation Standard) деп аталатын «Жапон Қорының» жапон тілін оқыту стандарты жасалған болатын. Коммуникативтік тілдік компетенциялар мен коммуникативтік тілдік әрекеттердің байланысы JF стандартының «ағашында» төмендегідей бейнеленген:

[1-3]

«Ағаш» тамырында коммуникативтік тілдік компетенциялар (communicative language competences) лингвистикалық компетенция, социолингвистикалық компетенция, прагматикалық компетенция болып үш тармаққа бөлінсе, «Ағаш» бұтақтарында коммуникативтік тілдік әрекеттер (communicative language activities) өзара үш тармаққа бөлінген:

- Қабылдау (receptive activities): оқу, тыңдау
- Шығару, жасау (productive activities): жазу, сөйлеу
- Өзара қарым-қатынас жасау (interactive activities): диалог, хат алмасу, т.б.

Одан бөлек, бұл үшеуіне де бөліп жатқызуға келмейтін концепт жасау, көшіріп жазу деген сияқты тілдік әрекеттер «Мәтінге қатысты тілдік әрекеттер» (қысқаша «Мәтін») деген атаумен бөлек қарастырылып, ал үшеуіне қатысты коммуникативтік стратегиялар (communicative strategies) жеке-жеке сәйкесінше топтастырылған. Осылайша, коммуникативтік тілдік компетенциялар мен коммуникативтік тілдік әрекеттер бас-аяғы 53 категорияға жіктелген.

Сөйлеу дағдысы коммуникативтік тілдік әрекеттердің «Шығару, жасау» тармағы мен «Өзара қарым-қатынас жасау» тармағына қатысты келеді. Шет тілінде сөйлеу дағдысын менгертуде жалпы адамның сөйлеу әрекетінің қандай процестен тұратыны есепке алынуы қажет. Адамның сөйлеу әрекетінің процесі үш сатыдан тұрады деп

қарастырылады: 1. Не айтатынын ойлау; 2. Қалай айтатынын ойлау; 3. Шын мәнінде айту. Мысалы: біреуді ренжітіп қойған жағдайда, 1. Кешірім сұрау керек деп шешу; 2. Қалай кешірім сұрау керегін ойлау; 3. Шын мәнінде кешірім сұрау. Мұндағы екінші және үшінші саты әр тілде әр түрлі болып келеді.

Сөйлеу әрекетінде «білмегенін сұрау», «өз пікірін білдіру», «сезімін жеткізу» деген сияқты қандай да бір мақсат бары белгілі. Сондықтан, сөйлеуге қатысты жаттығуларда да нақты мақсат айқындалып алынуы қажет. Сондай-ақ, сөйлеу әрекетінде әдетте төмендегідей шарттар қамтылады:

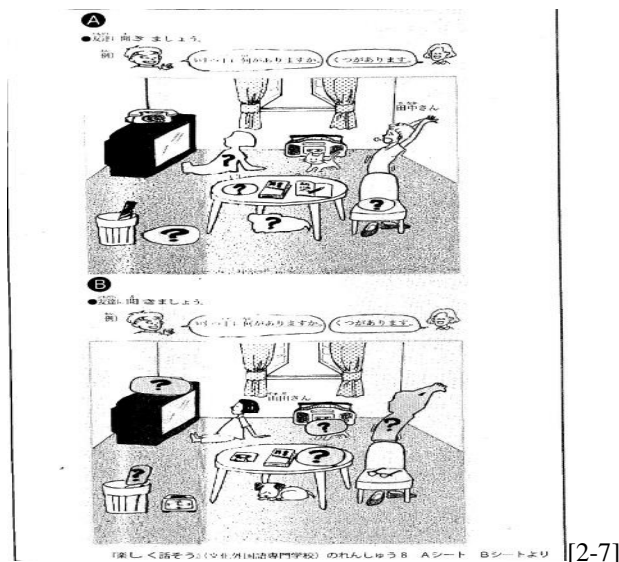
- Ақпарат айырмасы (information gap).
- Таңдау еркі (choice).
- Реакция (feedback).

Осы шынайы өмірдегі сөйлеу әрекетіне тиесілі шарттар шет тілінде сөйлеу дағдысын меңгерту үшін жасалатын жаттығуларда да ескерілуі керек. Енді соны тарқатып көрсетсек. Төменде берілген екі мысалға назар аударып көрейік:

1. Оқытушы: Мына бөлмеде қандай жиһаздар бар?
Студент: Кітап сөресі, үстел, орындықтар бар.
2. Оқытушы: Сенің бөлмеңде қандай жиһаздар бар?
Студент: Диван, үстел, шкаф бар.

Байқайтынымыздай, бірінші сөйлемде сөйлеуші мен тыңдаушы арасында ақпарат айырмасы жоқ. Яғни, сөйлеушіге де, тыңдаушыға да бірдей көзге көрініп тұрған, немесе екеуі де бірдей білетін ақпаратты мысалға алатын осындай жаттығуларды жасамаған абзал.

«Қай зат қай жерде орналасқан, қай жерде не бар» деген тілдік форманы жаттықтыратын мына бір жаттығу түрінде «ақпарат айырмасы болу керек» деген шарттың сақталып тұрғанын көруге болады. А карточкасын пайдаланатын үйренушіге мәлім ақпарат В карточкасын пайдаланатын үйренушіге беймәлім және керісінше де солай.

Енді келесі мысалға көшейік:

1. Оқытушы: Кешкі асты ішу – үй тапсырмасын орындау
Студент: Кешкі асты ішкеннен кейін үй тапсырмасын орындаймын.
2. Оқытушы: Пәленше, кешкі асты ішкеннен кейін не істейсің?
Студент: Кешкі асты ішкеннен кейін үй тапсырмасын орындаймын.

Адамда айтайын деген нәрсесін (мазмұн) және айтайын деген нәрсесін қалай жеткізуді (форма) таңдау еркі бар. Бірінші мысалды ауызды үйрету үшін жасалатын бастапқы жаттығулар (basic exercises) кезінде қолдануға болады, ал практикалық жаттығулар (application practice) кезінде сөйлеушінің таңдау еркін шектемеген жөн.

Мысалы, «бірнәрсені беріңізші» деген тілдік форманы жаттықтыратын кезде, көкөніс-жемістер бейнеленген карточкаларды кезекпен көрсетіп, «алма беріңізші», «жүзім беріңізші» деп айтқызып жаттықтыру бір басқа да, үйренушілердің сол карточкалардың ішінен өзі қалаған көкөніс-жемісті таңдап айтуы бір басқа екені даусыз.

Сөйлеуге қатысты практикалық жаттығулардың ішінде ең жиі қолданылатыны рөлдік ойындар (role play) десек қателеспеспіз. «Шақыру» деген тақырыпқа байланысты рөлдік ойын ұйымдастырған жағдайда, рөлдік карточкаларда (role card) «Досыңды арғы күні кешкі сағат 19:00-де Мәдениет сарайында болатын концертке шақыр» деген сияқты кімді, қашанға, қайда шақыру керегін көрсететін нақты тапсырмалардан бөлек, кімді, қашанға, қайда шақыруды үйренушінің өзі таңдап, өзі шешетіндей етіп тапсырма берген тиімдірек.

Сондай-ақ, адам сөйлеген кезде тыңдаушының қалай қабылдауына, яғни реакциясына қарай сөз мазмұны мен тиісінше сөз формасын өзгертіп отырады. Осы жайт та сөйлеу дағдысын меңгертетін жаттығу-мысалдарда қамтылғаны дұрыс. Айталық, келесі мысалда «шақыру» әрекетіне орай «бас тарту» әрекеті мен «келісу» әрекеті қатар берілген:

А: Бүгін кешке бір жерге барып отырсақ, қалай?

В: Бүгін бе? Жоқ, кешір, бүгін бара алмаймын.

А: Ертең кешке ше?

В: Ертең болса, болады.

А: Онда ертең. Келістік.

Қорыта айтсақ, сөйлеу дағдысын меңгерту мақсатында жасалатын тілдік жаттығуларда шынайы өмірдегі сөйлеу әрекеті шарттарының қамтылуын үйренушілердің тілді тиімді игере алуының бірден-бір алғышарты деп санауға негіз бар. Жоғарыда берілген мысалдар тым қарапайым болғанмен, айтайын деген ойымыздың төркінін ашықтай алды деп есептейміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. 『JF日本語教育スタンダード2010利用者ガイドブック』、国際交流基金、2010
2. 『話すことを教える』、国際交流基金、2007
3. 高見澤孟『はじめての日本語教育・2』、アスク、2002

Шарипова Г.С., Есембеков Т.У.

ТЕЗАУРУСНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ МОДЕЛЬ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

Расширение сфер межкультурной коммуникации, рост взаимного интереса к осуществлению совместных научных, экономических проектов между странами ставят перед высшим образованием республики новые задачи по иноязычной подготовке будущих специалистов. Во многих вузах республики в обучении иностранным языкам применяется двухэтапная модель, первый из которых – общеобразовательный, а второй – профессионально-ориентированный. Учебные заведения из существующей классификации уровней владения иностранным языком, включающие такие формы как Elementary, Pre-intermediate, General English, Intermediate, Upper-intermediate, Business English, Professionally-oriented Language отбирают и используют их по мере целесообразности, связанной со спецификой вуза.

Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку призвано решать не только задачи, диктуемые особенностями будущей специальности, но и с развитием личностных качеств обучающихся. Но бурное развитие интегративных и коммуникативных процессов требует формирования у студентов способностей иноязычного общения в конкретных деловых, научных сферах, то есть активного владения им.

Известно, что содержание профессионально-ориентированного уровня определяется накоплением специальной лексики и терминологии, знанием грамматических особенностей языка, владением принципами структурирования текста, приемами комментирования, объяснения, анализа, синтеза, аргументирования, дискуссии, установлением значения коннекторов в тексте. Вместе с тем, важным направлением является развитие навыков работы со специальной терминологией и ее профессиональная консолидация. В этом случае не следует забывать о лабильности системы понятий, поэтому значимость семантизации терминов трудно переоценить.

Гуманизация современного образования выдвигает обучение языкам в число приоритетов, ибо будущее цивилизации зависит от того, насколько homo sapiens сможет стать homo loquens и homo mentis, умеющего использовать язык для познания мира, открытого для своей и других культур, своей и чужой ментальности. Такие знания и свойства человек может получить при достаточно высокой степени владения языком, формами и единицами мышления на этом языке. К тому же homo loquens (человек говорящий) и homo communicans (человек общительный) все больше становятся активной силой сообщества. Как и всякий сложный социальный феномен, языковая система должна быть изучена по крайней мере из двух сторон: что она из себя представляет и как она “работает”.

Современное состояние мира предельно повысила требования к уровню развития интеллекта и языковой способности личности. Многие осознают то, что язык как знаковая система хранит, накапливает, развивает и распространяет знания о действительности. Нам всем следовало бы внимательно относиться к таким мыслям: «Человек не может жить и развиваться, не построим – обязательно с помощью какой-либо знаковой системы модель окружающего мира. В общем случае в качестве такой системы выступает язык» (1.86)

Возможность воссоздания модели действительности часто декларируется в теоретических работах. Реализация такой идеи в практике преподавания языков требует создания новых учебников, дающих знания о мире вместе с системными знаниями о языке. Зачастую установка на язык как источник познания актуализируется за счет лексического принципа, согласно которому в учебный материал вводятся слова, сгруппированные в тематические группы. Практика показывает, что познавательная ценность такого языкового материала требует совершенствования. Так как данный принцип не всегда обеспечивает развития языкового сознания, способного принять и обработать сложную информацию о действительности. Конечно, "коммуникативное познание", то есть лингвокультурологический принцип в полной мере не предусматривает знакомство и усвоение зафиксированных в языке результаты гносеологической деятельности. Таким образом, системное использование познавательного потенциала языка является актуальной задачей в обучении языкам. Поэтому необходимо обратиться к тезаурусно-ориентированной модели обучения, которая ориентирована на

отражение ядерной части образа мира, заложенного в языке. Такой подход подготовлен антропоцентрической парадигмой современной филологической науки.

Итак, расширение объекта обучения, то есть переход от языка к языковой картине мира, где выделяются и концептуальная, и языковая картина мира. Первая является универсальной, а вторая национально-культурной. Следует признать и то, что язык лексемами, формами слов, языковыми отношениями организует и структурирует ментальное пространство, где расставляются акценты, определяются оценки. Следует поддержать мнение о том, что картина мира “из более мелких элементов-взаимосвязанных друг с другом концептов, понятий и представлений” (2.251).

Понятийная картина мира часто используется как тезаурус. Несмотря на интенсивную разработку национально-культурных компонентов языка в филологии, на практике более очевидной становится необходимость ее сознательного и систематического усвоения студентами. Учебный процесс является наиболее эффективной формой вооружения учащихся умением достраивать картину мира самостоятельно.

Тезаурус как система знаний о мире и действительности, усвоенный через национальный язык, может быть перенесен на иностранный язык. Такое преобразование предполагает осознанное миропонимания когнитивных процессов, что способствует развитию интеллекта и компетенции студентов.

При обучении иностранному языку традиционно вначале изучается то, что представляет его сходство с первым языком. Затем то, что относится к их различиям в соответствии с дидактическими принципами “от простого к сложному” и “от знакомого к незнакомому”.

Известно, что универсальная и языковая составляющие тезауруса обладают когнитивным содержанием. Таким образом, обучение иностранному языку должно быть ориентировано знакомству картиной мира и категоризации системы понятий, поэтому мировоззренческая нацеленность занятий необходимо начать с концептуальной картиной мира. В этой связи следует обратиться к известной мысли о том, что тезаурус эксплицирует аналитическую работу мышления по выделению категорий, которые образуют таксономическую иерархию (3.163).

На занятиях в ядро тезауруса должны быть вынесены темы, знакомство с которыми служит для осознанной самоидентификации будущих специалистов. А идеографические темы как “Язык и человек”, “Символ и языковые знаки”, “Язык как отражение картины мира”, “Значение и знание”, “Межязыковые коммуникации”, “Смысл и его интерпретация”, “Тезаурус как сеть отношений”, “Парадигма в системе языка” должны быть выбраны с учетом высокой степени их когнитивной ценности для филологического тезауруса. Идеограммы являются носителями понятий и концептов, они систематизированы парадигматическим и синтагматическими отношениями. Вместе с тем они выражают и процедурные знания, то есть представляют фрагменты тезауруса через структуры понятий, пропорций, фреймов, категорий. Осознанное восприятие таких терминов как когниция, слот, скрипт, пропорция, фрейм, категория, сеть, ментальный лексикон, перцепция, сенсорный стимул, память, мышление, разум, здравый смысл, семантическая организация структурируют образы мира в языке, развертывают тезаурус и организуют внутренний порядок и отношения.

Тезаурусо-ориентированное обучение совершенствует языковые и интеллектуальные способности студентов, является интегративной формой изучения языков. Языковая картина мира вместе со знаниями о языке и со знаниями языка повышает мотивированность филологического образования. А системность и когнитивность обучения способствует самостоятельному моделированию языковой картины мира.

Список литературы:

1. Залевская А.А. Введение в психолингвистику. – М., 1999.
2. Конева Л.Ю. О становлении когнитивной лингвистики. // Русское слово в мировой культуре. – СПб, 2003.
3. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование. // Язык и интеллект. – М., 1992.

Шокатаева Д.Х., Кистаубаева А.С., Савицкая И.С.
КЛЮЧЕВЫЕ ЗАДАЧИ КОНЦЕПЦИИ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАФЕДРЫ
БИОТЕХНОЛОГИИ КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ

Феномен глобализации сопровождается выработкой не только общих социально-политических и социально-экономических стандартов, но и затрагивает социально-культурные сферы деятельности человека. Всемирная глобализация в сфере образования и культуры в настоящее время характеризуется интенсивным сближением наций и государств, а также усилением их взаимодействия и взаимовлияния. В этих условиях проблема совершенствования системы образования, в том числе проблема языкового образования приобретает актуальный характер. На сегодняшний день, наряду с информационной и коммуникативной компетенциями, поликультурность и полиязычие определены мировым образовательным сообществом как базовая компетенция образования и одно из магистральных направлений формирования мирового образовательного пространства.

Еще в 2007 г. Лидером нации Н. А. Назарбаевым было предложено начать поэтапную реализацию культурного проекта «Триединство языков» в Послании народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире». Согласно данному проекту была подчеркнута необходимость развития трех языков: государственного казахского, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику [1]: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками» [2].

Культурный проект «Гриединство языков» послужил стимулом для развития новой языковой политики Казахстана. Полиязычное образование было закреплено следующими законодательными актами: Конституция Республики Казахстан, Закон Республики Казахстан «О языках», Закон «Об образовании», Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг., Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан и другими, которые и составили его правовую основу. Перечисленные выше документы определяют роль и место полиязычного обучения, а также принципы создания современной эффективной системы управления полиязычным образованием [3-7].

Полиязычное образование представляет собой целенаправленный процесс формирования конкурентоспособного в условиях глобализации поколения, владеющего одновременно несколькими языками. Реализация государственной политики Республики Казахстан в сфере полиязычного образования подразумевает процесс поэтапного внедрения трехязычного обучения в ВУЗы. Знание казахского, английского и русского языков даст молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям, создаст условия для формирования мировоззренческой установки на конструктивное сотрудничество на основе приобщения к этнической, казахстанской и мировой культурам.

В настоящее время делаются первые шаги к внедрению полиязычного образования в вузах: вносятся изменения в стандарты образования, в вузах открываются спецгруппы, где преподавание ведется на нескольких языках. В 2011 году в типовые учебные планы бакалавриата введены дисциплины «Профессиональный казахский (русский) язык» и «Профессиональный иностранный язык». Внедряется уровневая модель изучения языков в соответствии с международными стандартами, институциональную и специализированную аккредитацию вузы могут проходить на трех языках, ведется системная работа по разработке, изданию и переводу на государственный язык базовых вузовских учебников. Таким образом, свойственный для казахстанского общества билингвизм постепенно начинает сменяться полиязычием.

На кафедре биотехнологии КазНУ им. аль-Фараби разработана Концепция полиязычного образования. Концепция представляет собой комплекс взаимосвязанных по ресурсам и срокам мероприятий, охватывающих изменения в структуре, содержании и технологиях образования в вузе. Целью Концепции является разработка стратегии и тактики реализации идей полиязычия в рамках новой парадигмы образования Республики Казахстан, которая может быть реализована в ходе решения следующих задач:

- поэтапное внедрение полиязычного образования по специальности и формирование полиязычных академических групп бакалавриата и магистратуры;
- совершенствование умений и навыков владения тремя языками в одинаковой степени профессорско-преподавательским составом и обучающимися университета;
- проведение ежегодного мониторинга обеспеченности учебного процесса квалифицированными полиязычными кадрами;
- организация курсов по углубленному изучению языков (казахский, русский, английский) для преподавателей, ведущих занятия в полиязычных группах, и обучающихся;
- содействие в стимулировании труда ППС, ведущих занятия в полиязычных группах, оказание им помощи в подготовке статей для публикации в международных признанных научных журналах, имеющих импакт-фактор;
- приглашение зарубежных ученых, специалистов, преподавателей, а также представителей иностранных компаний, работающих в регионе, для чтения лекций и проведения практических занятий в полиязычных группах;
- ежегодный анализ книгообеспеченности дисциплин специальностей бакалавриата и магистратуры учебниками и учебно-методическими пособиями с учетом принципа полиязычия;
- пополнение библиотечного фонда и электронной базы полиязычной учебной, методической, научной, справочной и др. литературой и мультимедийными материалами;
- организация работ по подготовке учебников и учебных пособий для студентов специальных отделений; учебно-методических комплексов дисциплин, проводимых в полиязычных группах;
- развитие материально-технической базы полиязычного образования;
- совершенствование методик преподавания казахского, русского, иностранного языков путем внедрения передовых педагогических технологий и новых информационных технологий.

Полиязычное образование – основа становления полиязыковой личности, уровень сформированности которой во многом обуславливает позитивный характер личностной самореализации человека в современных условиях общественных отношений, его профессиональную конкурентоспособность и социальную мобильность. В разработанной Концепции полиязычное образование рассматривается процесс поэтапного внедрения трехязычного обучения. В соответствии с задачами, поставленными в рамках Концепции полиязычного образования к 2020 году обучение на кафедре будет обеспечивать получение высокого качества знаний и развития потенциала выпускников, владеющих тремя языками на профессиональном уровне.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. — 2007. — 1 марта. — № 33 (25278).
2. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — 10 июля. — № 218-219.
3. Закон Республики Казахстан «О языках» от 11 июля 1997 года. — [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z970000>

4. Закон «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III // Казахстанская правда. — 2007 г. — № 127. — 15 августа.

5. Государственная программа функционирования языков в Республике Казахстан на 2001-2010 гг. // Казахстанская правда. — 2001. — № 47-48. — 17 февр.

6. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы // Указ Президента Рес-публики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. — [ЭР]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>.

7. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан. — Алматы: Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана, 2006г.

Юшков А.В., Бияшева З.М., Дьячков В.В., Зарипова Ю.А.
ОБЩЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ПРИЗНАНИЕ ВЫПУСКНИКОВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ГОРИЗОНТА МИРОВЫХ ПРОБЛЕМ НА ПРИМЕРЕ ТРАДИЦИОННОГО ПРЕОДОЛЕНИЯ ЗАКОНА
ХИРАЛЬНОЙ ЧИСТОТЫ КАК СЕКРЕТА ЗАРОЖДЕНИЯ ЖИЗНИ

Зауживание на лекциях горизонта проблем по биологическим дисциплинам зачастую вызывает у студентов скуку и, как следствие, снижение посещаемости и успеваемости. Наоборот, при расширении горизонта проблем до уровня мировых, в особенности до мировых, исторически не решаемых, проблем, вызывает у студентов живой интерес, посещаемость растет, а количество усваиваемого объема знаний увеличивается.

Одна из таких проблем может быть сформулирована кратко: «Как возникла жизнь на Земле». Ответ, что это за счет инопланетного или космического вмешательства биологическую науку принципиально не устраивает, так как интересно понять именно микромеханизм зарождения живой материи. Но на этом пути грозной стеной возникает один из фундаментальных законов биологии и экологии, который называется «Закон хиральной чистоты».

Существует непреодолимое препятствие для зарождения живой материи из неживой в виде экологического «Закона хиральной чистоты Луи Пастера» [1,2]. Иными словами, преобразование молекул неживой материи в живую невозможно из-за этого фундаментального закона. Суть закона состоит в том, что живое вещество состоит из хирально чистых структур, то есть молекул, несовместимых с их зеркальным отражением, типа правой и левой руки (греч. «cheir (хира)» - рука).

Белки живых структур построены исключительно из ЛЕВЫХ аминокислот, которые поляризуют свет влево. А неживые, нуклеиновые кислоты, наоборот, построены из «правых» сахаров, которые поляризуют свет вправо. Поэтому принципиально не существует никаких топологических преобразований, которые бы переводили неживые молекулы в живые. Для планеты Земля возникновение жизни – загадка, это некий уникальный, катастрофический нереализуемый, в рамках известных человечеству фундаментальных законов, процесс. В неживой природе всегда реализуется первичное равное содержание правых и левых изомеров аминокислот и сахаров – эффект рацемации. Такие рацемические полинуклеотиды не в состоянии реплицироваться, так как их основания направлены в разные стороны и у них нет спиральной топологии и они одноцепочечные. Наоборот, все живые организмы двухцепочечные и поддерживают свою хиральную чистоту.

Все химические вещества небиогенного происхождения рацемичны, то есть «правых» и «левых» молекул в них поровну. Такая хиральная симметрия все же дает надежду на образование живого из неживой молекулярной смеси. Авторы настоящей статьи уверены, что таким механизмом, еще никем не описаном в мировой литературе, являются ядерные реакции и ядерные распады. Ядерные реакции и ядерные распады, по определению, являются таким катастрофическим процессом, который способен одну «левую» цепочку «подтолкнуть» к другой и образовать двухцепочечные молекулы. А именно, только с открытием ядерной физики разрешилась вековая мечта алхимиков – превращение любых металлов в золото. Только ядерные реакции способны превращать одни химические элементы в другие и «переставлять топологию» молекул. В самом деле, возьмем простейший живой белок с его левой симметрией и, зеркальную ему, неживую аминокислоту с правой симметрией. Облучим неживую аминокислоту альфа-частицами, вызывая ядерные реакции и первично-смещенные атомы. Подсчитаем, сколько катастрофических перестановок надо таким ядерным методом сделать, чтобы неживую молекулу превратить в живую. Положим на каждую перестановку (в природе это – стохастический процесс) один миллион лет эволюции. Поскольку в данном эксперименте таких перестановок семь, то из первичного «бульона неживых молекул» живой белок получится через семь миллионов лет. Ровно столько на планете Земля зарождалась первичная жизнь.

Самая трудная проблема в образовательном процессе – понять «внутренние пружины» поведения «двоечника». Наше мнение, основная пружина – утрата интеллектуального интереса к жизни, его подавление «жизнью насекомого». А был ли этот интерес вообще у данного индивидуума? Ответ: «Да, был, - в детстве. Это известный психологам феномен «Сто тысяч почему». Если родители – интеллектуальные рабы, то они погасят и интеллектуальный интерес у ребенка. Либо родители, сильно занятые собой, либо своей работой, упустили период взросления и не направили интеллект ребенка к развитию и совершенству. Либо это «влияние улицы» с ее примитивными забавами и запросами (пить, жевать, курить и веселиться).

Как быть? Можно ли выдавить раба из взрослеющих чад? С древних времен методы воспитания и вправления мозгов делились на два класса – «кнут» и «пряник». Даже взрослых купцов и горожан многие губернаторы на Руси воспитывали и не без успеха кулаком. Физическое воздействие современная педагогика

давно отвергла, как мало эффективное средство. Поэтому метод «кнута» в современном понимании сводится к различным мерам морального давления. Но и они объективно мало эффективны в силу общеизвестного принципа Ле-Шателье-Брауна – чем сильнее давление, тем ожесточеннее противодействующий ответ. Утрата интеллектуального интереса к жизни – ключ к пониманию «двоечника».

К сожалению, мы констатируем, что 100-балльная система оказывает лишь кратковременное воздействие – только в период зачетной недели. Конечно, отъем стипендии (тройка) наиболее действенный прием. Но действие начинается тогда, когда «поезд уже ушел» – сессия позади, и ничего уже не исправишь. День-два и двоечник снова «на свободе». Студент, постепенно привыкая к своему бедственному положению, ищет утешения не в хорошей учебе, а в подработке в разных фирмах, что наносит уже непоправимый удар по его учебе.

Исторически страны, развивающие науку и высшее образование более быстрыми темпами, нежели соседи, всегда выигрывали и в экономике, и в военном могуществе, становясь «патрициями», а соседние страны превращались в зависимых «плебеев».

Практически необходим системный анализ понимания сущности мотивации и мотивов, влияющих на возникновение побуждения к овладению знаниями и принятия решения учиться. В системе образования уже назрела необходимость построения целостной и непротиворечивой концепции: «Побудительные мотивы к качественному профессиональному образованию». В поисках такой концепции и состоит цель настоящей работы. Основы построения такой концепции в общем философском и психологическом плане изложены нами в работе [1]. Несомненно, что «мотивы составляют ядро личности человека» [1]. Древние мыслители называли термин «нужда» как учительницу жизни.

«Человек должен стремиться к минимизации потребностей и удовлетворять их только тогда, когда они становятся действительно насущными». «Потребности человека беспрерывны и это обстоятельство служит источником его настоящей активности» [1].

В культуре образования, несмотря на многовековую его историю, до сих пор не выработана логически последовательная система понятий, служащая для оптимального управления этим сложным многопараметровым процессом. Также обстоит дело и в теории экономики, которая едва успевает за экспоненциальным ростом и развитием стран и их глобальных объединений.

Отсутствие оптимальной системы базовых понятий, как аксиоматических, так и сложноподчиненных, не позволяет, в принципе, и оптимизировать сам образовательный процесс. Сложность оптимизации состоит и в построении архитектуры понятий, и в их актуализации в конкретную эпоху цивилизации.

Отсутствие архитектуры системы образовательных понятий не позволяет, вслед за этим, выстроить внутриобразовательные оптимальные соподчиненные две подсистемы: А) систему наказаний; Б) систему поощрений. Это ведет к тому, что размывается лестница мотиваций к учебе и вся система образования становится плохо управляемой. Особенно это становится очевидным при стремлении повысить качество обучения, тем более, - поднять планку этого качества. Как правило, все реформации по повышению качества обучения пробуксовывают и не дают желаемого результата. Фундаментальной причиной, повторимся, является отсутствие современной системы понятий «образовательного управления» и, конечно, нежелание вводить новые понятия и их естественный не учет людьми, принимающими решения.

Фундаментальная наука, фундаментальное образование и фундаментальная экономика, назовем это «фундаментальной экосистемой» – это тесно связанный жесткий каркас современного цивилизованного общества. Оптимизация взаимосвязей и взаимоотношений в такой комплексной экосистеме на несколько порядков более сложная задача, чем оптимизация внутри этих трех подсистем по отдельности. Тем не менее, в настоящей работе мы затронем проблему оптимизации пока лишь только в системе образования, а именно – в проблеме повышения качества образования.

Список литературы:

- 1 Реймерс Н.Ф. Экология/ М., «Россия Молодая», 1994. – 367 с.
- 2 Юшков, Дьячков, Зарипова. Динамика общественно экономических формаций. Ламберт, 2016.
- 3 Юшков А.В. Основы планирования научных исследований/ Казак университети, Алматы, 1999. – 55 с.
- 4 Жусупов М.А., Юшков А.В. Начала физики. Общий курс физики. Т.1./Парус, Алматы, 2006. – 464 с.

ДӨҢГЕЛЕК ҮСТЕЛ КРУГЛЫЙ СТОЛ

Адилова М.Т., Умбетьярова Л.Б., Даниярова А.А., Белходжаев А.А. МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИКАЛЫҚ ІС МАМАНДЫҒЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ЖҮЙЕСІНДЕ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

«Кім ескіні елемей, жаңаға жетсе, ол оқытушы бола алады.»

Конфуций

Қазіргі уақытта жоғары кәсіби білім беруді дамытудың ауқымы білім беру үдерісінде ұйымдастыру амалдарын қайта қарастыруды қажет етеді. Студенттерге білім беру үрдісінде компетенттік амалдарды қолдану ерекшеліктері білім беру құрылымының басқа да қағидаларын енгізу қажеттілігін қамтамасыздайды. Оқу үдерісінде қолданылатын интербелсенді оқыту амалдары кәсіби бағытына байланысты аудиторлық сабақтардың біршама бөлігін құрауы қажет. Қазіргі заман талаптарына сәйкес заманауи білім беріп отырған жоғарғы оқу орындарында интербелсенді оқыту әдісін енгізу-студенттерді мамандығына байланысты кәсіби даярлау барысындағы маңызды бағыттардың бірі болып табылады.

Студенттердің оқу-танымдық белсенділігін күшейтуге бағытталған білім беру үрдісін ұйымдастыру және оны жүргізу бойынша дидактикалық, ұйымдастыру-басқармалық құралдарды кеңінен қолдану, сондай ақ, әртүрлі құралдар мен белсенділігін жоғарылату әдістерін қолдану белсенді оқыту әдісі деп аталады. Бұндай оқыту амалдары сабақты жүргізу үрдісінде белсенді оқыту әдістері мен технологияларын қолдану негізінде жүзеге асырылады. Белсенді оқытудың әдістемелік технологиясының ұйымдастырылуы оқу үрдісінде ерекше болып табылады, себебі танымдық үдеріс барысында студенттің шеттен тыс қалып, қатыспай қалуы мүлдем мүмкін емес. Бұнда әрбір студенттің өзіне тән атқаратын рөлі болады, сонымен бірге танымдық тапсырмаларды топ алдында орындау сапасы оның білімі мен өзін көрсете алу ерекшеліктеріне байланысты болады. Бұндай оқыту студенттердің танымдық жұмысын белсендендіретін әдістерге кіреді.

Білім беру үрдісінде инновациялық оқыту әдістерінің пайда болуы барлық жағдайда тәжірибенің қажеттілігімен қамтамасыз етілген, медициналық білім беру мақсатын қайта бағыттау білім беру стратегияларының өзгеруін ала келді, осыған байланысты қазіргі уақытта жоғары кәсіби білім беру орындарында оқыту стратегиясының орнына даму стратегиясы келді. Медико-профилактикалық іс мамандығының студенттерін кәсіби тұрғыда даярлау және оның жеке тұлға ретінде қалыптастыру сапасына қойылатын талаптар, мән мағынасы жоғары ұйымдастыру-әдістемелік кезеңдерінің қатарын ескеретін инновациялық оқытуды дамыту жүйесіне сәйкестендіру үшін үнемі жоғарылап отырады. Кәсіби оқыту үдерісінде студенттер компетенттік тәжірибені меңгерулері қажет, ал бұл үшін оқытушыға студенттердің тәжірибесі мен даму деңгейіне сүйенгені жөн. Медициналық факультеттің оқытушылары студенттерді нақтылы пәнді меңгерумен қатар, болашақта оқуды жалғастыруға қызығушылық танытуларын дамытып, белсендендіріп отыру керек. Ал ол үшін оқу үрдісінің өзі қызықты болуы шарт.

Инновациялық білім беру стратегиясы оқытушылар мен студенттердің рөлдік бағыттарының өзгергендігін көрсетеді. Осыған байланысты, сабақты жүргізу барысында оқытушы жетекші, басқарушы болып қала бергенімен оқу іс- әрекетінде дәстүрлі ақпараттық бақылау түрінен бас тартып, керісінше әрбір студенттің оқу жұмысын тиімді ұйымдастыру есебінен студенттердің танымдық қызығушылықтары мен ұмтылысын белсенділейді. Жаңа білім беру стратегиясы оқытудың белсенді интербелсенді әдістерінің қажеттілігін қамтамасыз етеді. Білім беру үдерісінде қолданылатын инновациялық оқыту амалдары белсенді оқыту әдістерін қарастырады. Бұл ең алдымен оқыту үрдісінде студенттер мен оқытушының қарым-қатынасын көрсететін педагогикалық әдістер мен тәсілдер болып табылады. Педагогикалық әрекеттің әдіс-тәсілдері студенттердің ой белсенділігін оятып, оқу және ғылыми зерттеу жұмысында әртүрлі міндеттерді шешу үшін жаңа ойларды іздеуге және шығармашылық, зерттеу амалдарының пайда болуына ықпал етеді.

Қазіргі заман талабына сай бәсекеге қабілетті болатын медио-профилактикалық іс мамандығы бағытындағы студенттерді кәсіби даярлау барысында жүзеге асырылып отырған заманауи бағыттарының бірі интербелсенді оқыту болып табылады. Интербелсенді оқыту әдістемелік танымдық жұмыс түрлерін ұйымдастырудың арнайы түрі болып саналады. Ол нақты және болжамданатын жағдайларды өзіне мақсат етіп алады. Бұндай мақсаттың бірі оқу жағдайын қолайландыру болып табылады, бұл кезде студент немесе тыңдарман өзінің жетістіктерімен зияткерлігін сезінеді, бұның өзі оқыту үрдісін өнімді етеді.

Инновациялық оқыту жүйесінде басқа әдістермен салыстырғанда интербелсенді оқыту амалдары студенттердің тек оқытушымен бірге жұмыс жасауына ғана емес, сонымен бірге, студенттердің өз арасында бір-бірімен кең ауқымды қарым-қатынас жасауына бағытталған. Оқытушының белсенділігі студенттің белсенділігіне жол береді, ал оқытушының міндеті студенттің ойын жүзеге асыру үшін қажетті жағдайларды туғызу болып табылады.

Ол жалпы бағытты анықтай отырып, жалпы ұйымдастыру жұмыстарымен айналысып, оқу-тәрбиелік үрдісті реттейді, (топтарда талқыланатын сұрақтар немесе тақырыптарды құрастырып, қажетті тапсырмаларды алдын ала даярлайды), сондай ақ, белгіленген жұмыс жоспарының уақыты мен оның орындалуын бақылай отырып, тақырып материалдарына сәйкес кеңес береді, күрделі сөздіктерге түсіндірме береді. Белсенді оқыту кезінде оқу сұрақтары мен материалдарын меңгерудің әртүрлі (жеке тұлғалық, топтық, ұжымдық) түрлеріне ықпал

ететін білім беру үрдісінің ұйымдастыру бөлігі жүзеге асырылады. Мәселені шешу барысында студент пен оқытушы арасындағы белсенді қарым-қатынас орын алып, зерттелініп отырған тақырыптың мазмұнын дұрыс түсіну және тәжірибеде қолдану тәсілдері бойынша өзара пікір алмастырады.

Қорытындылай келе, интербелсенді әдістерді қолдану арқылы оқыту студенттердің белсенділігін жоғарылатады, оқу эмоционалды жағынан қаныққан, өнімді жеке тұлға ретінде қалыптасуға мүмкіндік береді. Оның ерекшелігі медициналық факультетте бұндай оқыту жүйесін енгізу тек студенттердің креативтік сапасының дамуына ғана емес, сонымен бірге, оқытушылардың да жан жақты дамуына ықпал етеді. Студенттерді оқытудың сапасын, тиімділігін арттыру әртүрлі тақырып және жағдай бойынша оқыту әдісін дұрыс тандай білу және қолданумен тікелей байланысты болып табылады, сонымен қатар, оқу үрдісінің барысында субъект-субъектік қатынасты қамтамасыз етумен байланысты. Студенттерді оқытудың қазіргі шарттары инновацияларды, жаңалық және жаңа кіріспені енгізу қажеттілігімен ерекшеленеді. Берілген оқыту әдістері студенттерде тез ойлау қабілеттерін дамытады, шығармашылық және инновациялық жұмыс тәжірибесін қалыптастырады, құзіреттіліктерін жетілдіреді, озық жұмыс істеуге үйретеді, тек қатысушыны ғана емес, сонымен бірге, оқытушыны да жан-жақты ізденіп, дамуға жігерлендіреді.

Медициналық факультетте оқытушының тарапынан қолданылған белсенді және интербелсенді әдістерді қолдану оқыту жүйесін қызықты және сапалы етеді. Студенттерді интербелсенді оқытудың ерекшелігі дәстүрлі білім беру әдісін интербелсенді оқыту әдістерімен үйлестіре отырып жүзеге асыруға мүмкіндік береді, осындай әдістерді тиімді қолдану сабаққа жаңашылдықты енгізуге ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Сарсенбаева С.С., Рамазанова Ш.Х., Баймаханова Н.Т. «Медициналық жоғарғы оқу орындарындағы белсенді оқыту әдістері» Алматы, 2011, - 48 б.
2. Мынбаева А.К., Садвокасова З.М. Инновационные методы обучения, или как интересно преподавать: учебное пособие. – 4-ші баспа, қосымша. – Алматы, 2010. – 344 б.
3. Артюхина А.И., Чумаков В.И. Интерактивные методы обучения в медицинском вузе: учебное пособие / Волгоград: Изд-во ВолгГМУ, 2012. – 212 с.

Еланцев А.Б., Маугенбаев А.А.

«ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «МЕДИЦИНСКАЯ БИОЛОГИЯ» ДЛЯ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ДЕЛО»

В системе медицинского образования изучение биологии определяется тем, что биология - это теоретическая основа медицины. Поскольку человек является частью живой природы, закономерности строения и функционирования живых организмов распространяются на процессы жизнедеятельности человека в норме и патологии.

«Медицина, взятая в плане теории, - это, прежде всего, общая биология», - писал один из крупнейших теоретиков медицины академик И.В.Давыдовский. Во всех медицинских науках используются фундаментальные знания об общебиологических закономерностях развития, строения и жизнедеятельности человека.

Успехи медицины тесно связаны с биологическими исследованиями, поэтому врач должен быть осведомлен о новейших достижениях в области современной биологии. Достаточно привести несколько примеров из истории науки, чтобы показать тесную связь успехов медицины с открытиями, сделанными в области биологии.

Проблемы преподавания основ биологии для студентов медико-профилактической специальности заключаются в том, что в относительно небольшом объеме читаемого курса необходимо включить все разнообразие проблем современной биологии. Курс медицинской биологии является основой для дальнейшего изучения студентами таких специальных курсов как анатомия, гистология, физиология, микробиология, биохимия, эпидемиология и другие. Именно при изучении курса медицинской биологии закладываются те основные знания которые являются базой для понимания процессов протекающих в организме человека в норме и при патологических изменениях. Поэтому целью освоения данной учебной дисциплины является формирование системных фундаментальных знаний, умений и навыков по общим биологическим закономерностям, представляющих наибольший интерес для практического здравоохранения, в подготовке студентов к системному восприятию общемедицинских, социальных и клинических дисциплин и формировании у них естественнонаучного мировоззрения и логики биологического мышления, необходимых для последующей их практической деятельности. В процессе освоения данной дисциплины студент формирует и демонстрирует общекультурные, общепрофессиональные и специальные компетенции.

Глубокое усвоение основных положений и закономерностей биологии, связь происходящих в организме физиологических процессов и изменений этих процессов обусловленных патологическими нарушениями, которые имеют молекулярную и клеточную основу, позволяют студентам более осознано и ясно воспринимать вопросы практических дисциплин медицинского характера. Именно поэтому уровень преподавания дисциплины «Медицинская биология» является определяющим для формирования студента как будущего специалиста медико-профилактической специализации.

Не в последнюю очередь это связано с тем, что без освоения основных понятий медицинской биологии невозможно освоение положений прикладных медицинских дисциплин знакомство с которыми необходимо выпускникам.

Успехи медицины тесно связаны с биологическими исследованиями, поэтому врач должен быть осведомлен о новейших достижениях в области современной биологии. Достаточно привести несколько примеров из истории науки, чтобы показать тесную связь успехов медицины с открытиями сделанными в области биологии последние два столетия, которые привели к новому пониманию состояния здоровья и болезни.

Например, в 1858 году Р.Вирхов, руководствуясь только появившейся клеточной теорией создал концепцию клеточной патологии. Эта концепция долгое время определяла главные пути развития в биологии и медицине. Сторонники ее считала особо важными структурно-химические процессы на клеточном уровне. Эта теория явилась основой организации патолого-анатомической и прозекторской служб. Можно привести и другой пример: в 1908 году А.Гаррод заложил основы молекулярной патологии, осветив с точки зрения молекулярной биологии такие важные для практической медицины явления, как различная восприимчивость людей к болезням, а также индивидуальный характер реакции на вводимые лекарства.

В 1920-1930 – х годы успехи в чисто научной области биологии - общей и экспериментальной генетике, подтолкнули вперед исследования по генетике человека. И снова возник новый раздел патологии – патология наследственных заболеваний. Как результат, появилась особая служба практического здравоохранения медико-генетические консультации. С помощью современной клеточной биологии медицина получила ранее не известные возможности предупреждения и лечения болезней, определяемых вредными мутациями, с применением методов генетической инженерии. Достижения в названной области науки привели к появлению целой отрасли производства, медицинской биотехнологии, работающей на здравоохранение. А в том, что состояние здоровья людей напрямую зависит от качества среды и образы жизни можно и не говорить. У практикующих врачей и организаторов здравоохранения по этому поводу нет ни разногласий, ни сомнений. И как следствие, мы наблюдаем в настоящее время экологизацию медицины.

В нынешнем 21 веке биология заняла в жизни человечества очень важное место. Важнейшие результаты получены в области изучения наследственности, фотосинтеза, фиксации азота атмосферы растениями, синтеза гормонов и других регуляторов жизненных процессов. Биология уже в ближайшем будущем сможет решить всемирную продовольственную проблему, а медицину и сельское хозяйство она обеспечит необходимыми биологически активными веществами. Исследования, ведущиеся в области биологии клетки и геномной инженерии позволят лечить наследственные болезни, замещая у больных дефектные гены. В обозримом будущем медицина получит методы стимуляции восстановительных процессов и контроль за клеточным размножением. Это позволит эффективно бороться с ростом злокачественных опухолей и спасет множество больных раком.

Учитывая, что обучение студентов по специальности «Медико-профилактическое дело» не предполагает подробного изучения проблем молекулярной биологии, генетики, гистологии и ряда других дисциплин, фундаментальные основы знаний по этим разделам науки студенты должны получить из курса «Медицинской биологии».

Студенты должны получить самые современные данные о строении живой клетки, структуре ее органелл, роли и строении различных типов биологических мембран. Одновременно с этим студенты должны получить знания об особенностях происходящих в клетках обменных процессах.

В ходе изучения медицинской биологии значительная роль отводится пониманию одной из основных характеристик живой системы – гомеостаза. Разбираются также механизмы обеспечивающие поддержание метаболического и функционального равновесия на клеточном, тканевом, органном и организменном уровнях, а также обеспечивающие установление такого равновесия при изменении энергетического состояния организма. Кроме того в ходе преподавания курса студенты должны освоить понятия современной молекулярной биологии, включая характеристику функционирования генетических механизмов клетки и получить представления об иммунитете и защитных механизмах организма.

Таким образом курс медицинской биологии являясь комплексным предметом включает в себя основные понятия и положения прикладных медико-биологических дисциплин.

Перед преподавателем читающим этот предмет должна стоять задача дать главные положения различных разделов биологической науки, не углубляясь в то же время в проблемы например биохимии и микробиологии и физиологии, которые включены в программу в качестве самостоятельных предметов.

Такая избирательность требует творческого подхода к планированию занятий и умению сочетать популяризаторские и чисто научные приемы изложения.

К сожалению, знакомство с имеющимися учебниками по курсу «Медицинская биология» свидетельствует о том, что они не в полной мере соответствуют указанным требованиям и поэтому по нашему мнению для студентов этой специальности было бы желательно разработать методические материалы учитывающее специфику данной специальности.

Белходжаев А.А, Умбетьярова Л.Б., Адилова М.Т., Даниярова А.А.
РАЗРАБОТКА И РЕАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ОБЩЕСТВЕННОГО
ЗДРАВООХРАНЕНИЯ НА УРОВНЕ БАКАЛАВРИАТА

Одна из приоритетных задач, стоящих перед Казахстаном, - совершенствование и дальнейшая интеграция системы современного образования в мировое образовательное пространство, рост научного потенциала нашего государства, поскольку высокий уровень науки и образования во многом обеспечивает социальное

благополучие, способствует повышению качества жизни каждого гражданина и человеческих ресурсов страны в целом.

Не случайно глава нашего государства Н.А. Назарбаев неоднократно подчеркивал, что «реформа образования – это один из важнейших инструментов, позволяющих обеспечить реальную конкурентоспособность Казахстана». «Нам нужна современная система образования, соответствующая потребностям экономической и общественной модернизации, - подчеркивает Президент [1].

Общественное здравоохранение является относительно новым направлением в подготовке медицинских кадров в Республике Казахстан, основной задачей которой является подготовка высококвалифицированных специалистов, профессионально компетентных в области формирования поведенческих стереотипов здорового образа жизни, пропаганды здорового образа жизни, проводящих консультации и просвещение населения, то есть управляющих здоровьем населения.

Так, целью образовательной программы "Медико-профилактическое дело" является формирование у обучающихся общекультурных и профессиональных компетенций, позволяющих успешно развивать и применять технологии, средства, способы и методы врачебной деятельности, направленные на обеспечение санитарно-эпидемиологического благополучия населения, сохранение и улучшение его здоровья, а также на осуществление надзора в сфере защиты прав потребителей.

Отличительной особенностью и конкурентным преимуществом образовательной программы КазНУ им.Аль Фараби от программ, реализуемых другими вузами Республики является то, что обучающиеся не только овладевают специальными знаниями, но и гуманитарной культурой, этическими и правовыми нормами, обладающими культурой мышления и умением на научной основе организовать свой труд, приобретать новые знания, совершенствовать свое профессиональное мастерство. Наряду с государственным и русским языком, молодой специалист должен свободно владеть и иностранными языками. Именно языки должны стать информационным носителем, позволяющим свободно ориентироваться в новом, гораздо более сложном и насыщенном информационном пространстве.

Более того, образовательная программа "Медико-профилактическое дело", реализуемая в КазНУ, гармонизирована с образовательными программами Университетов Южной Кореи - мировым лидером в области здравоохранения. Главными партнерами КазНУ в развитии медицинского направления выступают Сеульский университет и Университет Йёнсе, которые входят в тройку лучших вузов Южной Кореи и в топ ведущих университетов Азии и мира.

Подготовка высококвалифицированных, востребованных на рынке труда кадров в области общественного здравоохранения невозможна без использования в учебном процессе инновационных технологий, ориентированных на формирование личности будущего специалиста. Это обусловлено самой спецификой профессии, которая предполагает использование в профессиональной деятельности последних достижений в области здравоохранения, умение быстро и адекватно реагировать на быстро изменяющиеся реалии современности, владение навыками межличностного общения, знание психологических особенностей коммуникативного процесса.

Новые требования к уровню подготовки специалистов определяют и новые подходы к организации и осуществлению учебного процесса.

Присоединение Казахстана к Болонскому процессу обуславливает необходимость унифицировать требования к качеству высшего образования и оценке результатов обучения.

Образовательная программа КазНУ им.Аль Фараби по специальности «Медико-профилактическое дело» разработана на основе нормативно-управляющих документов в сфере образования РК; компетентностной теории обучения; Дублинских дескрипторов, являющихся составной частью Европейской рамки квалификаций высшего образования и реализующих согласованные требования к качеству высшего образования в контексте Болонского процесса.

Системообразующим фактором выступает компетентностная модель, которая разработана с учетом основных направлений модернизации общего образования и существенного обновления содержания медико-профилактического здравоохранения, предписанного профессиональным стандартом.

Комплекс дисциплин, осваиваемых в процессе учебы, позволяет стать специалистом широкого профиля. В программу также включены предметы, которые делают выпускника перспективным исследователем, управленцем либо преподавателем.

Особенно важным представляется тот факт, что фундаментальным основанием реализации образовательной программы выступает система естественнонаучного знания, выступающая в качестве когнитивной основы в определении стратегии профилактики, диагностики и лечения больного. Данное обстоятельство в реализации образовательной программы "Медико-профилактическое дело" формирует системность в обосновании качества медицинского образования, изучения и решения проблемы гуманитарного уровня «человек и его здоровье», которая выделяет социальные и духовно-нравственные аспекты образования будущих специалистов.

Ярко выраженный прагмо-профессиональный и практико-ориентированный характер образовательной программы позволяет формировать врачебное мышление.

Так, например, реализация такой модели в образовательном процессе, в частности при преподавании дисциплины «Введение в клиническую медицину» осуществляется путем использования технологий активного обучения, одним из элементов которого является решение обучающих и контролируемых клинических задач.

В рамках учебно-методического комплекса созданы банки обучающих и контролирующих клинических задач по профессиональной патологии. Структура обучающей задачи включает в себя несколько разделов, прежде всего это сведения анамнеза жизни, заболевания, профессиональный маршрут больного, характеристика, производства и характеристика рабочего места, наличие вредных производственных факторов с указанием применения коллективных и индивидуальных средств защиты. Студенту демонстрируется принцип составления карты совокупности факторов риска (анамнестических, наследственных, производственных) развития патологии конкретного больного, которая позволяет целенаправленно перейти к следующему разделу клинической задачи - составить план дальнейшего обследования пациента и решить профессиональную задачу, а именно диагностировать заболевание и установить наличие или отсутствие его связи с профессиональной деятельностью больного. Следующий раздел - составление плана лечения и профилактики прогрессирующей диагностированной патологии. Каждый из разделов снабжен конкретными комментариями, которые объясняют студенту последовательность решения клинической задачи, отсылают к ранее изученным клиническим и теоретическим дисциплинам (гигиена труда, общая гигиена, биологическая химия, неврология, глазные болезни, внутренние болезни и т.д.), помогают правильно классифицировать выявленные синдромы.

Ряд производственных отраслей недостаточно знакомы студентам - горно- и угледобыча (пылевые бронхиты, силикозы, вибрационная болезнь), сталеплавильное производство (воздействие высоких температур, значительный шумовой фактор на рабочем месте) и др. Обучающие задачи содержат краткую характеристику рабочего места и соответствующего производства, описание и регламент применения средств коллективной и индивидуальной защиты, ссылки на нормативные акты охраны труда, с которыми студенты знакомятся в курсе изучения смежных дисциплин.

Контролирующие задачи служат важными элементами контрольно-измерительных материалов, позволяют оценить качество усвоения материала по курсу. Они содержат те же основные разделы, что и обучающие задачи, которые несут в себе всю необходимую информацию для студента. Правильно сформулированные этапы диагностического поиска открывают нужную информацию, неправильный запрос студента позволяет вернуться к началу и повторить попытку установления патологии.

Наличие банка обучающих и контролирующих клинических задач позволяет выделить часть из них для самоподготовки студентов, что, несомненно, оптимизирует этот компонент обучения.

Таким образом, успешная реализация образовательной программы "Медико-профилактическое дело" способствует формированию профессиональных и общекультурных компетенции студента, позволяет обозначить приоритет персонифицированного подхода в обучении врача клинициста и специалиста в медико-профилактической области.

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. Казахстан на пороге нового рывка вперед в своем развитии. Стратегия вхождения Казахстана в число пятидесяти наиболее конкурентоспособных стран мира. // Казахстанская правда. – 2 марта 2006 г. - № 45-46 (25016-25-17).

Бердібаева С.Қ., Гарбер А.И., Нүсіпжанова Б.Н., Токсанбаева Н.Қ., Садықова Н.М. АНТОНОВСКИЙДІҢ САЛЮТОГЕНЕЗ КОНЦЕПЦИЯСЫНДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ МОДЕЛІ ЖӘНЕ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ РӨЛІ

Біздің зерттеуде А. Антоновскийдің салютогенез концепциясындағы денсаулық моделі және оқыту процесіндегі рөлі жайлы талдағанда келесі мәселелерді қамтимыз. Атап айтқанда, психологиялық денсаулық, А. Антоновскийдің салютогенез концепциясы, тәуелділіктің интегративті психотерапиясы, психодиагностикалық инструментарийлер туралы талдаулар.

А. Антоновскийдің салютогенез концепциясы келесі маңызды сұраққа жауап береді: Адам стрессорлардың әсеріне қарамастан қалайша соматикалық және психикалық денсаулығы мықты болады?

А. Антоновскийдің сөзімен айтсақ, «негізгі мәселе стрессорлады алып тастау емес, ең мәндісі өмір сүруді үйрену, стресстің әсерінен жақсы өмір сүре алуға үйрену, тіпті олардың болуын өз пайдаңызға шешуге тырысу» (А. Антоновский 1923-1994).

Аурулар - дені саулық полюстеріне жылжу факторлары төмендегідей.

Аурулар:	Денсаулық:
денім сау немесе аурумын	континуум
фокус-аурулар	фокус-нақты бір адамның оқиғасы
стрессорлар	копинг стратегиялар
ауруға әкелетін стресс	жалпы стресс: шешім іздеу
«қарсы ұды іздеу»	кез келген дерек көзді іздеу
норма	айырмашылық

Денсаулық теңгерім ретінде қаралатын моделіне келсек, келесі төрт жағдайды таразыға салуға болады: 1. Денсаулықты сақтау өмір салты. 2. Ауру, патогенез. 3. Денсаулық салютогенез. 4. Денсаулықты ұстап тұрушы өмір салты.

Салютогенез концепциясы бойынша денсаулықты нығайту факторларына жататындар: жете түсіну, ұғыну, басқару осыларға сәйкес айқын ақпараттар, талаптарға сәйкес болу, сізге келген күйзелісті ұғыну. Осы алты факторлар бір бірімен байланыстырылған сезімде болады.

Осы модельді тұлғаның жалпы бағдарлануы деп атайды. Толық тоқтап талдау береміз.

1. Конгеренттілік сезімі үш өзара байланысқан ұғымдардан тұрады: жете түсіну, ұғыну, басқару.
2. Денсаулыққа әсер ету жолдары: эндокринді және иммунді жүйеге жағымды әсер ету.
3. Денсаулықты белсенді ұстап тұруға мотивация.
4. Стрессті когнитивті бағалау. Осы аталған 4 фактор бір бірімен байланыстырылады.

Олардың дерек көздері:

1. Келісім-міндеттердің болмауы, өткен тәжірибенің анықсыздығы,
2. Талаптарға теңгерім жасау: индивидтердің қабілеттеріне міндеттердің сәйкес келуі
3. Шешім қабылдауға қатысу: адамда шешім табудың таңдауы болса, оларды шешу тәсілдері, оның әрекеті соңғы нәтижеге әсер етеді.

А. Антоновскийді салютогенез концепциясы бойынша қысқаша психодиагностикалық инструментарийлермен төменде танысуға болады.

1. Өмірлік бағдарлар сауалнамасы (SoC – шкаласы)

Сауалнаманы толтыру бойынша нұсқау келесідей. «Келесі сұрақтар Сіздің өміріңіздің әртүрлі аспектілеріне арналған. Әрбір сұраққа 7 түрлі жауап бар. Сіздің жауабыңызды көрсететін бір жауапты таңдаңыз. Әрбір сұраққа тек бір ғана жауап».

1. Мен адамдармен сөйлесіп тұрғанда, олар менің айтқанымды түсінбейтіндігі туралы сезім пайда болады
2. Мен біреуден көмек сұраған кезде кейін өзімнің өтінішім туралы өкінетінмін
3. Мен күнде көретін адамдарды көргенде
4. Менің айналымда болып жатқан заттар, маған қатысты болмаса да
5. Мен жақсы білемін деп ойлаған адамдардың іс-әрекетіне таң қалуға тура келеді
6. Мен сенімді болған адамдар мені сатып кеткен кезде
7. Мен өмір туралы ойлаймын
8. Бұған дейін менің өмірім
9. Айналадағылар маған әділетсіз деп ойлаймын
10. Соңғы 10 жылдағы менің өмірім
11. Мен болашақта айналысатын зат
12. Мен өзгеше жағдайға тап болған кезде не істеу керек екендігін білмеймін
13. Мен өмірде
14. Мен өзімнің өмірім туралы ойлағанда
15. Мен қиын мәселеге тап болған кезде, оның шешімін
16. Күнделікті тапсырмаларды орындаған кезде мен
17. Менің болашақтағы өмірім
18. Менімен жаман жағдайлар орын алған кезде
19. Мен өзімнің қарама-қайшы ойларым мен сезімдерімді ұғына алмаған кезде
20. Мен бірдеңені рахаттана жасаған кезде
21. Мен бірдеңеге қуанған кезде немесе бірдеңені уайымдаған, бірақ не үшін екенін білмеймін
22. Болашақта менің жеке өмірім
23. Мен сенім арта алатын адамдар әрқашан болады деп ойлаймын
24. Мен өзімнің болашағыма сенімсізбін
25. Кейде мықты мінезді адамдар да өздерін «адасқан» ретінде сезінеді
26. Мен бұрын орын алған жағдайлар туралы ойлаған кезде
27. Мен болуы мүмкін қиыншылықтар туралы ойлаған кезде
28. Мен күнделікті өмірде жасайтын заттардың маңыздылығы аз екендігі туралы сезім болады
29. Мен кейбір адамдармен араласқан кезде өз-өзімді ұстай алмаймын

Осы сұрақтар бойынша толтыру шкалалары мысал ретінде тек 1 сұрақ төмендегідей:

	1	2	3	4	5	6	7	
Ешқашан, өте сирек								Өте жиі, әрқашан

А. Антоновский әдістемесі бойынша сауалнаманың кілті бойынша үш компонент байланысы әріптермен белгіленген:

V – ұғынарлық, H – түсінушілік, B – саналылық. А. Антоновский сауалнамасында орамдылықтың әрбір компоненті бойынша пункттерінің қосындысын шығарыңыз.

Тікелей шкала: сауалнамада «1» жауабы = шкаладағы 1 пунктіге сай келеді, «2»= шкаладағы 2 пунктіге сай келеді.

Кері шкала: сауалнамадағы «1» жауабы = шкала бойынша 7 пунктіге сай келеді, «2»= шкала бойынша 6 пунктіге сай келеді, «3»= шкала бойынша 5 пунктіге сай келеді, т.с.с.

Жауап номері	Компонент	Шкала
1	V	Кері
2	H	Тікелей

3	V	Тікелей
4	B	Кері
5	V	Кері
6	H	Кері
7	B	Кері
8	B	Тікелей
9	H	Тікелей
10	V	Тікелей
11	B	Кері
12	V	Тікелей
13	H	Кері
14	B	Кері
15	V	Тікелей
16	B	Кері
17	V	Тікелей
18	H	Тікелей
19	V	Тікелей
20	H	Кері
21	V	Тікелей
22	B	Тікелей
23	H	Кері
24	V	Тікелей
25	H	Кері
26	V	Тікелей
27	H	Кері
28	B	Тікелей
29	H	Тікелей

Потсдам университетінің (Германия) профессоры У. Шааршмидтің жетекшілігімен жобаға қатысушы топтың анықтаған мұғалімдердің кәсіби іс-әрекетіндегі күйзелулер мен мінез-құлық типтерін диагностикалаудың негізгі нәтижелері қарастырылды, айтатын болсақ эмоциялық жанып кетуге бейім болатындар тәуекел тобындағы мұғалімдер екен.

У. Шааршмидтің жобалық топтарының мұғалімнің эмоциялық жанып кетуін ерте диагностикалау мәселесін шешуге арналған зерттеу нәтижелері бойынша кәсіби іс-әрекет аясында мұғалімдердің күйзелулері мен мінез-құлық ерекшеліктерінің келесі жағдайлары табылды: G –мінез-құлықтың дұрыс типі, ол зерттеудің таңдау көлемінің бестен бір бөлігіне қарағанда аз табылды, педагогтардың А және В мінез-құлық тәуекелділігі бар типтері өте жоғары болды (әрбір мінез-құлық типтері үшін зерттеудің таңдау көлемінің үштен бір бөлігі сәйкес келді).

Мұнда мінез-құлық типтері мұғалім жұмыс жасайтын федералды жер ден, оқытудың формасынан (бастапқы мектеп, жалпы білім беру мектебі, гимназия) тәуелді болды. Мінез-құлық типтері жынысқа да (әйелдер ер адамдарға қарағанда А және В тәуекелеге бару үлгісіне неғұрлым бейім болады) және жас ерекшеліктеріне де байланысты (жұмыс өтілінің ұлғаюы мінез-құлықтағы үлгі-тәуекел бөлігін жоғарылатады).

Сонымен қатар келесі зерттеу диагностикасында білген жөн. Потсдам университетінің Психология Институтында У. Шааршмидт және А. Фишер жасаған Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster - AVEM неміс сұрақнамасы. Бұл сұрақнама Қазақстан Республикасының психологтарының кәсіби ортасында әлі де толық таныс емес.

AVEM сұрақнамасы көпфакторлы диагностикалық инструментария болып табылады, адамның мінез-құлқын кәсіби талаптар жағдайында анықтап бере алады. Сұрақнаманы жасау барысында авторлар индивидтің кәсіби орта талаптарымен өзара әрекеті психикалық денсаулық пен кәсіби өсуді дамытады деген ой пікірмен сәйкестенді және тұлғаның үш негізгі сфераларын анықтады:

1. Жеке бастық және кәсіби өмірлік сфералар арасында дистанция ұстап тұруға қабілеттілік, тапсырманы орындауда жетілуге ұмтылу, энергетикалық күш жұмсауға дайын болу, субъективті мәндер категориясында айқын көрінетін кәсіби белсенділік.

2. Сәтсіздік пен жеңіліс жағдайында кәсіби тапсырмаларды орындаудан бас тартқан категорияларда берілген проблемді жағдайларды жеңу стратегиясы; қиындықтарды жеңетін белсенді стратегиялар, сондай-ақ ішкі теңесу.

3. Кәсіби сәттілік пен өмірлік қанағаттану және әлеуметтік қолдауды сезінуде көрінетін кәсіби іс-әреекте деген эмоциялық ішкі дайындық.

Осы зерттеу барысында келесі маңызды сұрақты психологиялық практикалық шешу өз маңыздылығын ешқашанда жоймайды. Мәселен, «Мектеп мұғалімдердің денсаулығына негативті түрде әсер ете ме?»

әлеуметтік-психологиялықты шешуде А. Антоновскийдің салотогенез концепциясы мен сауалнамасы оқыту процесінде психологиялық денсаулықты сақтаудың нақты мәселесін шешудің бір жолын бере алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Abel T. Sense of coherence und Salutogenese. Ein Essay zur Kritik und Weiterentwicklung einer aktuellen Perspektive in der Gesundheitsforschung. In: Wydler, H. u.a. (Hrsg.): Salutogenese und Kohärenzgefühl. Grundlagen, Empirie und Praxis eines gesundheitswissenschaftlichen Konzepts. Weinheim und München, 2000. – 197 – 201.

2. Antonovsky A. Salutogenese. Zur Entmystifizierung der Gesundheit. Deutsche Übersetzung von Alexa Franke. Tübingen, 1997.

3. Grabert A Mobilisierung personaler und sozialer Ressourcen als Antwort auf die Individualisierung. Diskutiert unter dem Gesichtspunkt der Salutogenese. München, 2002.

4. Faltermaier T. Die Salutogenese als Forschungsprogramm und Praxisperspektive. Anmerkungen zu Stand, Problemen und Entwicklungschancen. In: Wydler, H. u.a. (Hrsg.): Salutogenese und Kohärenzgefühl. Grundlagen, Empirie und Praxis eines gesundheitswissenschaftlichen Konzepts. Weinheim und München, 2000, 185 –196.

5. Jacobs C. Salutogenese. Eine pastoralpsychologische Studie zu seelischer Gesundheit. Ressourcen und Umgang mit Belastungen bei Seelsorgern. Würzburg, 2000.

6. Jork K. Das Konzept der Salutogenese- Grundsätzliche Überlegungen und Konsequenzen für eine neue Heilkunde. In: Jork, K. / Peseschkian N. (Hrsg.) Salutogenese und Positive Psychotherapie. Gesund werden – gesund bleiben. Bern, 2003. – 15- 25.

7. Oelkers M. Die Analyse physiologischer Parameter in Stresssituationen bei denAVEM-Typen. In T. Roginska, W. Gaida& U. Schaarschmidt (Hrsg.). Psychische Gesundheit im Lehrerberuf. [Zdrowiepsychiczne w zawodzienauczycielskim], 1998. S.39-54. Universität Potsdam.

8. Schaarschmidt U., Fischer A. W. AVEM - Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster. Frankfurt/M.: Swets&Zeitlinger. Computerversion im Rahmen desWiener Testsystems, Wien/Modling: SchuhfriedGes.m.b.H, 1996.

**Бердібаева С.Қ., Гарбер А.И., Жұбаназарова Н.С., Камзанова А.Т., Алимжанова А.Ш.
«ҒЫЛЫМ, БІЛІМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯНЫ ҰШТАСТЫРУ АЯСЫНДА ДЕНСАУЛЫҚТЫ
САҚТАУШЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН СТРЕССМЕНЕДЖМЕНТТІ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ
НЕГІЗДЕУ»**

Бұл зерттеуде қаралатын оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологиялар мен стресс менеджмент мәселесі педагогикалық ортадағы стрессогенді факторлардың болуы, кәсіби сәттілік, өзінің имиджімен жұмыс жасау және өзінің кәсіби ортасында өз орнын табу, кәсіби іс-әрекетте өз денсаулығын сақтау және стресстерді жеңу сияқты мәселелер өте маңызды болып табылады. Жұмыс барысында алған стресстер индивидтің психикалық денсаулығына көп зиян келтіреді.

Бұл зерттеу барысында педагогикалық қызметкерлердің психологиялық денсаулығын сақтау мәселесі, педагогтардың кәсіби мотивацияларын стимулдау сияқты маңызды сұрақтарға арналған әдістемелер мен бағдарламалар талданады.

Педагогтарды психологиялық қолдау ерекшелігі олардың кәсіби мінез-құлық пен психологиялық денсаулықты қамту үшін салауатты білім ортасын қалыптастыру керек. Стресс туралы көптеген зерттеулер оның факторларын суреттеуге, стресске деген индивидтің реакциясын психологиялық өлшеуге және стрессті жеңу стратегияларына бағдарланады. Денсаулық психологиясы адамның жұмысында өте жоғарғы талаптар қойылатын ситуациялар көп болса, психикалық жүктемелер шамадан тыс болса соған қатысты туындайтын «бағамен» байланысты. Әрине педагогикалық орта осындай жағдайларға жиі ұшырайды.

Психикалық денсаулық факторларына алдыңғы уақыттарда болатын оқиғаларға қатысты ішкі дайындықтар мен күтулер жатады. Оларды жалпылай келе жағымды оқиғаны күтуде көрінетін жағымды (оптимист) ішкі бағдарланулар және негативті оқиғалар күткенде көрінетін теріс (пессимистік) ішкі бағдарланулар деп екіге бөледі.

Жағымды ішкі бағдарланулар стрессті сәтті жеңе алады, себебі қиын жағдайда бастан кешкен эмоциялар іс-әрекетті бекіту механизмі ретінде әрекет жасайды. Ал жағымсыз ішкі бағдарлануларда эмоциялар әрекетті әлсіретеді, эмоциялар деструктивті сипатқа ие болады.

Жағдайға байланысты күтулер нақты шарттарға байланысты өзгеріп отырады, олар индивидтің не пессимистік не оптимистік ішкі бағдарлануларына және жағдайдың мазмұнына қатысты емес орталықтандырылған күтулерді атауға болады. Индивидтің күту процесі үнемі стресс үшін негізгі орынды алады және оның салдары психикалық жануға (burnout) ұласады. Индивидтің өз іс-әрекеті бойынша күтетін күтулерін үш топқа бөлінеді: жағымды бекітудің төменгі күтулері; жазалануды жоғарғы күту; іс-әрекет нәтижесіне өзі әсер ететін төменгі күтулер.

Өз іс-әрекетінің нәтижелеріне бақылауды жоғалту қорқыныш сезімін шақырады, индивидтің мотивациясын төмендетеді, белгісіздікке апарады соның нәтижесінде кәсіби жану симптомдарын ерте дамытады. Бақылаудан шығып кеткен жағдайлардың салдары енжарлық пен үйренген жігерсіздікті береді. Іс-әрекетті субъективті бағалаудың мәніне қатысты Селигман « үйренген жігерсіздік» туралы теориясында осы жағдайды нақты белгіледі. Оқиғалардың мәнін қадағалай алмай күткен күтулер теріс эмоцияларды тудырады, ерте негативті тәжірибені жасауға әкеледі соның нәтижесінде ол индивидте орнықты сенімді жасайды.

Өзінің меншікті әрекетінің тиімділігі теориясындағы (Бандура) басты жағдай өз мінез-құлқың перцепциялау болып табылады. Тұлғалық және кәсіби дамуды басқарудың жаңа қазіргі ықпалдары Германияда жасалған тұлғалық потенциалды анализдеудің ресурсты-бағдарлаушы «Synergos» бағдарламасы және коммуникацияны анализдейтін Шульц фон Тунның моделі, AVEМ бағдарламасы (кәсіби тиімділікті профилактикалау бағдарламасы, сонымен қатар жұмысқа қатысты мінез-құлық типтері мен бастан кешкен күйзелістерге байланысты сұрақнамасы (AVEМ-Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster, У. Шааршмидт, А. Фишер) көптеген шет елдік зерттеулердің негізі болып отыр.

Германиядағы Потсдам университетінің Психология институты жасаған (Т. Ронгинскаяның адаптациясы) зерттеулері психологиялық денсаулық профилактикасы мен кәсіби мотивацияны зерттеді. Кәсіби ортадағы мінез-құлықтың төрт типі мен күйзелістер олардың кәсіби іс-әрекеттің тиімділігіндегі рөлін қарастырды.

Жұмыспен байланысты мінез-құлық және күйзеліс типтерінің сауалнамасы (AVEМ) келесі сұрақтарды шешуге негіз болады: «Мектеп мұғалімдердің денсаулығына негативті түрде әсер ете ме?». Мұғалімдер басқа мамандық иелеріне қарағанда ұғынымды түрде салауатты өмір салтын ұстайды

Оларда артық салмақ болмайды, алкоголь ішімдіктерді көп пайдаланбайды және спортпен жиі айналысады. Германияда мұғалімдердің 24% зейнет жасына толмай зейнеткерлікке ерте шығады. Олардың 50 % психологиялық мәселелер бойынша ерте кетеді.

AVEМ сұрақнамасы бойынша мінез-құлықтың үш облысымен және жұмысқа байланысты бастан кешкен күйзелулермен байланысты психологиялық денсаулықтың көрсеткіштері берілген:

Кәсіби жұмыс бастылық: өмірдегі алатын орны бойынша жұмыстың субъективті мәні; кәсіби талаптану; энергетикалық шығындарға дайын болу; өзіндік жетілуге ұмтылу; жұмысқа қатысты арақашықтықты сақтауға бейімділік

Психикалық орнықтылық (қарсыласу): Сәтсіздік жағдайында жұмыстан бас тарта алу бағыты; мәселені шешудегі белсенді стратегия; ішкі тыныштық пен теңесу

Жұмысқа эмоциялық қатынас: кәсіби іс-әрекеттегі сәттілік сезімі; өмірге қанағаттану; әлеуметтік қолдауды сезіну. Оқыту процесінде денсаулықты сақтау технологиялары негізінде педагогтарда стрессті азайту, эмоциялық регуляцияны жасау, жатқызылу рефлексиясы мен идентификацияны қалыптастыру мәселесі стрессті басқарудың ресурстары екендігін түсіну және эмоциялық жану симптомдары денсаулыққа қаншалықты әсер ететіні жайлы сияқты сұрақтар өте маңызды болып саналады.

Көптеген зерттеулер көрсеткендей, педагогикалық мамандық ең үлкен дәрежемен «жанып кету» әсеріне көп түседі екен. Бұл жағдай педагогтың кәсіби еңбегі өте жоғарғы эмоциялық жүктемеге ие болуымен байланысты. Эмоциялық жанып кету тақырыбының өзектілігі мұғалім мамандығы әлеуметтік маңыздылықпен сипатталандықтан қоғам тарапынан педагогтың тұлғасына деген талаптардың өсуімен шарттанып отыр. Бірге қайғыра алуға (эмпатия) қабілеттілік мұғалімнің ең маңызды сапаларының бірі, алайда кәсіби іс-әрекеттегі эмоцияның практикалық рөлі жалпы алғанда қайшылықты бағаланады.

Психологиялық мағынада стресс адамның қоршаған ортамен өзара байланысымен шарттанады. Осы өзара байланыс адамның алдында индивидуумды міндеттер қояды олар адамның ресурстарына сай болуы керек немесе оны күйзелтеді, шаршатады.

Стресстің шарттары мен реакциялары, яғни стресстің психологиялық себептері: стрессорлар: көп жұмыс атқару, әлеуметтік конфликтілер, уақыттың жетіспеуі, әртүрлі ауытқулар- осылардың бәрін сыртқы стресстік факторлар деп атайды; мотивтер мен ішкі дайындықтар: шыдамсыздық, перфекционизм, гипер бақылау осыларды стрессті күшейту деп атаймыз; стресске реакция- физикалық белсенділік олар стресске реакция мен стрессорлардың арасындағы байланыстырушы звено болып саналады; организмнің қалжырауы: психикалық процестерді белсендіру-олар организмнің жүктемеге психикалық және физикалық реакцияларын білдіреді.

Стрессті басқару дегенді қалай түсінеміз? Осыны түсіну үшін келесі шарттарды береміз. Инструменталды стресс-менеджмент (жұмысқа асықпай үлгеру, жоқ деп айтуды үйрену. Когнитивті стресс-менеджмент (ешкімді менсінбеуден арылу, жұмыстан арақашықтықты іштей сақтау). Паллиативті-регенеративті стресс менеджмент (релаксация техникалары, спорт, әңгімелесу). Қайтадан жағдайды қадағалай алуға жету. Сәтті бола түсу-жаңа техникалармен тиімділік алу. Өз мағынанды табу және өзінді когерентті сезіну.

Стрессті тиімді басқару үшін келесі критерийлерді аламыз. Стрессті басқарудың кең ауқымды, қол жетімді репертуарлары. Инструменталды, когнитивті және паллиативті-копинг стратегиялардың арасындағы теңгерім. Стрессті жеңудегі мінез-құлықтың икемділігі (Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы). Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясына қысқаша шолу жасап өтейік. Автор ресурстардың бірнеше түрін көрсетеді. Объективті ресурстар-үй, автомобиль, материалды құндылықтар, яғни адамдағы барлық бар нәрселер.

Әлеуметтік ресурстар-қызметі, шені, тұрмыстық жағдайы, конфецияларға жату яғни әлеуметтік статустар, әлеуметтік стратификация жүйесіндегі индивидтің орны, осылар басқа ресурстарға қол жеткізеді. Жеке бастық ресурстар-персоналды сипаттамалар, атап айтқанда оптимизм, өзіндік тиімділік, локус қадағалау, өмірлік орнықтылық. Энергетикалық ресурстар-уақыт, ақша, білім дұрыс жасалған инвестициялар осылар жоғарыдағы барлық ресурстарды алуды мүмкін етеді.

Орта және жеке бастық ресурстар жіктемелері. Орта (әлеуметтік) ресурстары: инструменталды көмек (материалды жәрдем), моральды көмек, эмоциялық көмек, материалды қамтамасыз ету. Жеке бастық (психологиялық) ресурстар: психикалық, кәсіби, физикалық.

Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы бойынша алуға қарағанда жоғалтуға екпін жасалады, яғни жоғалту процесі алу процесіне қарағанда неғұрлым интенсивті болады, өте үлкен жылдамдықпен өтеді, компенсация жасауға өте қиындық келтіреді.

Адамдардың көпшілігі алғанды емес жоғалтқанды көп артық бағалайды, алғанның қадірін түсіне бермейді. Бір ресурсты жоғалту басқасын да жоғалтуға әкеледі.

Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы бойынша сыртқы және ішкі ресурстардың жіктемесі:

Сыртқы	Ресурстар	Ішкі
Әлеуметтік қолдау	Материалды:	Өзін-өзі баулау
Отбасы	Табыс	Кәсіби ептілік
Достар	Үй	Оптимизм
Жұмыс	Транспорт	Өзін-өзі баулау
Әлеуметтік статус	Киім	Өмірлік құндылықтар
	Материалды емес:	Сенім
	Тілектер	
	Мақсаттар	

Оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологиялар мен стресс менеджмент мәселесі бойынша ресурстар қорын диагностикалайтын келесі әдістемені ұсынуға болады: М. Штейннің «Cog Evaluation» сауалнамасы орыс тіліндегі адаптациясын Н. Водопьянова жасаған: «Персоналды ресурстарды жоғалту және алу» (ПРЖА).

Психологиялық стресстің ресурстық концепциялары адамның бейімделу мүмкіндіктерін және өмірдегі стрессогендік жағдайларға төтеп беруді байланыстырады. Хобфолл ресурстар деп адам үшін маңызды болып табылатын және стресстік жағдайларға бейімделу мен оларға төтеп беруге көмектесетіндерді атайды.

Берілген «ПРЖА» әдістемесі контекстінде ресурс деп маңызды материалдық заттар (материалды табыс, үй, көлік, киім, объективті тұмарлар) және материалдық емес конструкттар (мақсаттар, сенім жүйесі, ойлар, сенімдер), сыртқы (әлеуметтік қолдау, отбасы, достар, жұмыс, әлеуметтік дәреже) және ішкі-интратұлғалық өзгерістер (өзін-өзі құрметтеу, кәсіби білімдер, оптимизм, өзін-өзі ұстау, өмірлік бағалылықтар, сенімдер жүйесі, т.б.), рухани және физикалық саулықтар, еріктік, эмоционалды және энергетикалық сипаттамаларды жатқызады.

Хобфоллдың ресурстық концепциясына сәйкес психологиялық стресс және бейімделу тәуекелдері жеке бастық ресурстардың жоғалуы мен алуы арасындағы теңдіктің орын алуы кезінде пайда болады. Психологиялық стресс жағдайдың 3 типінде пайда болады: ресурстардың жоғалуына әкелетін жағдайлар; ресурстардың нақты жоғалуына әкелетін жағдайлар; жоғалған ресурстардың адекватты орын толтырылмауына әкелетін жағдайлар.

Жеке бастық ресурстарды жоғалту және алу сауалнамасы (ПРЖА) С. Хобфоллдың психологиялық стресстің ресурстық концепциясы негізінде жасалған. Оның көмегімен жеке бастық ресурстардың жоғалуы мен алуының динамикалық арақатынасының бағасы ретінде анықталады. Зерттеуші реципиенттің кез-келген жарты жылдан жоғары өмірлік уақытын ала алады.

Әдістеме екі бөлімнен тұрады. Біріншісі - жоғалтуларды бағалау. Соңғы жарты жылдағы өзіңіздің сезімдеріңізді әрбір пункт бойынша бағалаңыз-жоғалтуға байланысты сауалнамада 30 сұрақ берілген және әр сұрақ бойынша алаңдаушылықты бағлайтын 5 шкала берілген: жоқ, орташа, төмен, айтарлықтай, жоғарғы. Екінші бөлігі алуды бағалау ол да 30 сұрақты және жоғарыдағыдай 5 шкаланы қамтиды.

Сауалнаманың әрбір сұрағы бойынша жағдайды 5 баллдық шкала бойынша бағалаңыз. Ол үшін қажетті бағаны қойыңыз: 1 балл — «ондай сезім жоқ»; 2 балл — «алаңдаушылық төмен деңгейде»; 3 балл — «алаңдаушылық орта деңгейде»; 4 балл — «алаңдаушылық айтарлықтай деңгейде»; 5 балл — «алаңдаушылық жоғары деңгейде».

Нәтижелерді өңдеу мен интерпретациялау үшін ресурс индексі (РИ) «алу» баллдарының «жоғалту» баллдарына бөліндісі ретінде есептеледі. РИ көп болған сайын өмірлік түңілу мен жетістіктер теңгерілген және тұлғаның бейімделу потенциалы жоғары, стресстік әлсіздік төмен болады. РИ интерпретациясы «ресурстық» деңгейі арқылы жасалуы мүмкін, оны төмендегі кестеден көре аласыз:

Ресурстық деңгейі – алу мен жоғалту арасындағы теңгерім	Ресурс индексі мәні
Төмен	<0,8
Орта	0,8–1,2
Жоғары	1,2-ден жоғары

Германия мемлекетінде стрессті түсірудің бірнеше бағдарламалары жасалған, солардың кейбіреулерін атап кетеміз. Әлеуметтік кодекстің 20-бөлімі (SGB V):

1. Еркін болу және стрессте сенімді болу (Калуца).
2. Біліктіліктерді стимулдайтын тренинг (Леэман).
3. Күнделікті күйзелістерді сәтті жеңу (Кэсслер, Галлен).
4. Интегративті релаксациялық тренинг (Крузе, Павекевич).

5. Стресс-қосылған терапия (Мейхенбаум).
6. Стресс орнықтылық бойынша мультимодальды тренинг (Шолыц).
7. Стрессті оптимизммен басқару (К. Решке, 2011).
8. Стресспен жағымды қатынас жасау (Вагнер-Линк).
9. Балаларға арналған «Антистресс» тренингі (Хампель, Петерманн).
10. Жеткіншектердегі оптимизм және денсаулық (Ноймер, Манц, Марграф).

Осы әдістемелерді оқыту процесінде және білім ортасындағы мәселелерге байланысты психотерапияда және психикалық ауытқуларда қолдану жолдары.

1. Психобелсенді аппараттарды қолдануға байланысты психика мен мінез-құлықтағы ауытқулар.
2. Көңіл күйдің бұзылуы (аффективті бұзылу).
3. Соматоформды ауытқу мен стресспен невротикалық байланыс.
4. Физиологиялық және физикалық ауытқулармен байланысты мінез-құлықтық синдромдар.
5. Кемел жаста адамның жеке бастық және мінез-құлқындағы ауытқулар.
6. Балалық және жеткіншек жасындағы эмоциялық және мінез-құлықтық ауытқулар.

Сонымен қорыта келе осы бағдарламаларды 6- 65 жас аралығында өткізуге болады, осы курстарға тұрақты қатысып отыру білім жүйесінде, оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологияларды және стрессменеджментті үйрену аса маңызды практикалық сұрақтардың бірі екендігі сөзсіз.

Үнемі позитивті және оптимизмде өмір сүріңіз! Позитивтілік сізге жақсы денсаулықты қамтиды. Стресстеріңізді анализдей біліңіз, эмоциялық регуляцияны дамытыңыз, болашақ жақсы өмір үшін осы бастан стресспен күресіп дайындалыңыз, релаксация техникаларын игеріңіз, стресстің когнитивті дерек көздерін біліңіз, өткенге оралу беруге профилактика жасаңыз, болашаққа ұмтылыңыз, идентификациялану.

Әдебиеттер тізімі:

1. Antonovsky A. Health, stress and coping. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1979.
2. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change, 1977.
3. Oelkers M. Die Analyse physiologischer Parameter in Stresssituationen bei denAVEM-Typen. In T. Roginska, W. Gaida& U. Schaarschmidt (Hrsg.). PsychischeGesundheit im Lehrerberuf. [Zdrowiepsychiczne w zawodzienauczycielskim]. S.39-54.Universität Potsdam, 1998.
4. Richter P., Schmidt C.F. Arbeitsanforderungen und Beanspruchungsbewältigung bei Herzinfarkt-Patienten – ein tätigkeits psychologischer Diagnostikansatz. In H. Schroder, J.Guthke (Hrsg.). Fortschritte der klinischen Persönlichkeits psychologie und klinischen Psychodiagnostik. S. 96-107. Leipzig: Johann Ambrosius Barth, 1988.
5. Rimann M., Udris I. „Kohärenzerleben“ (Sense of Coherence): Zentraler Bestandteil von Gesundheit oder Gesundheitsressource. In: W. Schüffel u.a. (Hrsg.). Handbuch der Salutogenese. Konzept und Praxis. Wiesbaden, 1998. – P.351-364.
6. Shaarschmidt U., Fischer A. Diagnostik interindividueller Unterschiede in derpsychischen Gesundheit von Lehrerinnen und Lehrern zum Zwecke einer differentiellen Gesundheits forderung. In E. Bamberg, A. Ducki& A.-M. Metz (Hrsg.). Handbuch Betriebliche Gesundheitsforderung, 1998. – S.375-394.
7. Schaarschmidt U., Fischer A. W. AVEM - Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster. Frankfurt/M.: Swets&Zeitlinger. Computerversion im Rahmen desWiener Testsystems, Wien/Modling: SchuhfriedGes.m.b.H, 1996.
8. Sék H., Pasikowski T. Stressbewältigung im Rahmen der Salutogenese. In: Schumacher J. u.a. (Hrsg.):Mensch unter Belastung. Erkenntnisfortschritte und Anwendungsperspektiven der Stressforschung. Frankfurt a. Main, 2002. – P.30-75.

Бердібаева С.Қ., Гарбер А.И., Жұбаназарова Н.С., Камзанова А.Т., Алимжанова А.Ш. ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУШЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ СТРЕССМЕНЕДЖМЕНТ

Бұл зерттеуде қаралатын оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологиялар мен стресс менеджмент мәселесі педагогикалық ортадағы стрессогенді факторлардың болуы, кәсіби сәттілік, өзінің имиджімен жұмыс жасау және өзінің кәсіби ортасында өз орнын табу, кәсіби іс-әрекетте өз денсаулығын сақтау және стресстерді жеңу сияқты мәселелер өте маңызды болып табылады. Жұмыс барысында алған стресстер индивидтің психикалық денсаулығына көп зиян келтіреді.

Бұл зерттеу барысында педагогикалық қызметкерлердің психологиялық денсаулығын сақтау мәселесі, педагогтардың кәсіби мотивацияларын стимулдау сияқты маңызды сұрақтарға арналған әдістемелер мен бағдарламалар талданады.

Педагогтарды психологиялық қолдау ерекшелігі олардың кәсіби мінез-құлық пен психологиялық денсаулықты қамту үшін салауатты білім ортасын қалыптастыру керек. Стресс туралы көптеген зерттеулер оның факторларын суреттеуге, стресске деген индивидтің реакциясын психологиялық өлшеуге және стрессті жеңу стратегияларына бағдарланады.

Денсаулық психологиясы адамның жұмысында өте жоғарғы талаптар қойылатын ситуациялар көп болса, психикалық жүктемелер шамадан тыс болса соған қатысты туындайтын «бағамен» байланысты. Әрине педагогикалық орта осындай жағдайларға жиі ұшырайды.

Психикалық денсаулық факторларына алдыңғы уақыттарда болатын оқиғаларға қатысты ішкі дайындықтар мен күтулер жатады. Оларды жалпылай келе жағымды оқиғаны күтуде көрінетін жағымды (оптимист) ішкі

бағдарланулар және негативті оқиғалар күткенде көрінетін теріс (пессимистік) ішкі бағдарланулар деп екіге бөледі.

Жағымды ішкі бағдарланулар стрессті сәтті жеңе алады, себебі қиын жағдайда бастан кешкен эмоциялар іс-әрекетті бекіту механизмі ретінде әрекет жасайды. Ал жағымсыз ішкі бағдарлануларда эмоциялар әрекетті әлсіретеді, эмоциялар деструктивті сипатқа ие болады.

Жағдайға байланысты күтулер нақты шарттарға байланысты өзгеріп отырады, олар индивидтің не пессимистік не оптимистік ішкі бағдарлануларына және жағдайдың мазмұнына қатысты емес орталықтандырылған күтулерді атауға болады. Индивидтің күту процесі үнемі стресс үшін негізгі орынды алады және оның салдары психикалық жануға (turnout) ұласады.

Индивидтің өз іс-әрекеті бойынша күтетін күтулерін үш топқа бөлінеді:

жағымды бекітудің төменгі күтулері; жазалануды жоғарғы күту; іс-әрекет нәтижесіне өзі әсер ететін төменгі күтулер.

Өз іс-әрекетінің нәтижелеріне бақылауды жоғалту қорқыныш сезімін шақырады, индивидтің мотивациясын төмендетеді, белгісіздікке апарады соның нәтижесінде кәсіби жану симптомдарын ерте дамытады. Бақылаудан шығып кеткен жағдайлардың салдары енжарлық пен үйренген жігерсіздікті береді.

Іс-әрекетті субъективті бағалаудың мәніне қатысты Селигман «үйренген жігерсіздік» туралы теориясында осы жағдайды нақты белгіледі. Оқиғалардың мәнін қадағалай алмай күткен күтулер теріс эмоцияларды тудырады, ерте негативті тәжірибені жасауға әкеледі соның нәтижесінде ол индивидте орнықты сенімді жасайды.

Өзінің меншікті әрекетінің тиімділігі теориясындағы (Бандура) басты жағдай өз мінез-құлқың перцепциялау болып табылады. Тұлғалық және кәсіби дамуды басқарудың жаңа қазіргі ықпалдары Германияда жасалған тұлғалық потенциалды анализдеудің ресурсты-бағдарлаушы «Synergos» бағдарламасы және коммуникацияны анализдейтін Шульц фон Тунның моделі, AVEM бағдарламасы (кәсіби тиімділікті профилактикалау бағдарламасы, сонымен қатар жұмысқа қатысты мінез-құлық типтері мен бастан кешкен күйзелістерге байланысты сұрақнамасы (AVEM-Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster, У. Шааршмидт, А. Фишер) көптеген шет елдік зерттеулердің негізі болып отыр.

Германиядағы Потсдам университетінің Психология институты жасаған (Т. Ронгинскаяның адаптациясы) зерттеулері психологиялық денсаулық профилактикасы мен кәсіби мотивацияны зерттеді. Кәсіби ортадағы мінез-құлықтың төрт типі мен күйзелістер олардың кәсіби іс-әрекеттің тиімділігіндегі ролін қарастырды.

Жұмыспен байланысты мінез-құлық және күйзеліс типтерінің сауалнамасы (AVEM) келесі сұрақтарды шешуге негіз болады: «Мектеп мұғалімдердің денсаулығына негативті түрде әсер ете ме?». Мұғалімдер басқа мамандық иелеріне қарағанда ұғынымды түрде салауатты өмір салтын ұстайды

Оларда артық салмақ болмайды, алкоголь ішімдіктерді көп пайдаланбайды және спортпен жиі айналысады. Германияда мұғалімдердің 24% зейнет жасына толмай зейнеткерлікке ерте шығады. Олардың 50 % психологиялық мәселелер бойынша ерте кетеді (Здоровье на рабочем месте Германия, 2008)

AVEM сұрақнамасы бойынша мінез-құлықтың үш облысымен және жұмысқа байланысты бастан кешкен күйзелулермен байланысты психологиялық денсаулықтың көрсеткіштері берілген:

Кәсіби жұмыс бастылық: өмірдегі алатын орны бойынша жұмыстың субъективті мәні; кәсіби талаптану; энергетикалық шығындарға дайын болу; өзіндік жетілуге ұмтылу; жұмысқа қатысты арақашықтықты сақтауға бейімділік

Психикалық орнықтылық (қарсыласу): Сәтсіздік жағдайында жұмыстан бас тарта алу бағыты; мәселені шешудегі белсенді стратегия; ішкі тыныштық пен теңесу

Жұмысқа эмоциялық қатынас: кәсіби іс-әрекеттегі сәттілік сезімі; өмірге қанағаттану; әлеуметтік қолдауды сезіну.

Оқыту процесінде денсаулықты сақтау технологиялары негізінде педагогтарда стрессті азайту, эмоциялық регуляцияны жасау, жатқызылу рефлексиясы мен идентификацияны қалыптастыру мәселесі стрессті басқарудың ресурстары екендігін түсіну және эмоциялық жану симптомдары денсаулыққа қаншалықты әсер ететіні жайлы сияқты сұрақтар өте маңызды болып саналады.

Көптеген зерттеулер көрсеткендей, педагогикалық мамандық ең үлкен дәрежемен «жанып кету» әсеріне көп түседі екен. Бұл жағдай педагогтың кәсіби еңбегі өте жоғарғы эмоциялық жүктемеге ие болуымен байланысты.

Эмоциялық жанып кету тақырыбының өзектілігі мұғалім мамандығы әлеуметтік маңыздылықпен сипатталандықтан қоғам тарапынан педагогтың тұлғасына деген талаптардың өсуімен шарттанып отыр. Бірге қайғыра алуға (эмпатия) қабілеттілік мұғалімнің ең маңызды сапаларының бірі, алайда кәсіби іс-әрекеттегі эмоцияның практикалық рөлі жалпы алғанда қайшылықты бағаланады.

Психологиялық мағынада стресс адамның қоршаған ортамен өзара байланысымен шарттанады. Осы өзара байланыс адамның алдында индивидумды міндеттер қояды олар адамның ресурстарына сай болуы керек немесе оны күйзелтеді, шаршатады.

Стресстің шарттары мен реакциялары, яғни стресстің психологиялық себептері: стрессорлар: көп жұмыс атқару, әлеуметтік конфликтілер, уақыттың жетіспеуі, әртүрлі ауытқулар- осылардың бәрін сыртқы стресстік факторлар деп атайды; мотивтер мен ішкі дайындықтар: шыдамсыздық, перфекционизм, гипер бақылау осыларды стрессті күшейту деп атаймыз; стресске реакция- физикалық белсенділік олар стресске реакция мен стрессорлардың арасындағы байланыстырушы звено болып саналады; организмнің қалжырауы: психикалық процестерді белсендіру-олар организмнің жүктемеге психикалық және физикалық реакцияларын білдіреді.

Стрессті басқару дегенді қалай түсінеміз? Осыны түсіну үшін келесі шарттарды береміз. Инструменталды стресс-менеджмент (жұмысқа асықпай үлгеру, жоқ деп айтуды үйрену. Когнитивті стресс-менеджмент (ешкімді менсінбеуден арылу, жұмыстан арақашықтықты іштей сақтау). Паллиативті-регенеративті стресс менеджмент (релаксация техникалары, спорт, әңгімелесу). Қайтадан жағдайды қадағалай алуға жету. Сәтті бола түсу\ жаңа техникалармен тиімділік алу. Өз мағынанды табу және өзінді когерентті сезіну.

Стрессті тиімді басқару үшін келесі критерийлерді аламыз. Стрессті басқарудың кең ауқымды, қол жетімді репертуарлары. Инструменталды, когнитивті және паллиативті-копинг стратегиялардың арасындағы теңгерім. Стрессті жеңудегі мінез-құлықтың икемділігі (Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы).

Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясына қысқаша шолу жасап өтейік. Автор ресурстардың бірнеше түрін көрсетеді. Объективті ресурстар-үй, автомобиль, материалды құндылықтар, яғни адамдағы барлық бар нәрселер.

Әлеуметтік ресурстар-қызметі, шені, тұрмыстық жағдайы, конфецияларға жату яғни әлеуметтік статустар, әлеуметтік стратификация жүйесіндегі индивидтің орны, осылар басқа ресурстарға қол жеткізеді. Жеке бастық ресурстар-персоналды сипаттамалар, атап айтқанда оптимизм, өзіндік тиімділік, локус қадағалау, өмірлік орнықтылық. Энергетикалық ресурстар-уақыт, ақша, білім дұрыс жасалған инвестициялар осылар жоғарыдағы барлық ресурстарды алуды мүмкін етеді.

Орта және жеке бастық ресурстар жіктемелері. Орта (әлеуметтік) ресурстары: инструменталды көмек (материалды жәрдем), моральды көмек, эмоциялық көмек, материалды қамтамасыз ету. Жеке бастық (психологиялық) ресурстар: психикалық, кәсіби, физикалық.

Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы бойынша алуға қарағанда жоғалтуға екпін жасалады, яғни жоғалту процесі алу процесіне қарағанда неғұрлым интенсивті болады, өте үлкен жылдамдықпен өтеді, компенсация жасауға өте қиындық келтіреді.

Адамдардың көпшілігі алғанды емес жоғалтқанды көп артық бағалайды, алғанның қадірін түсіне бермейді. Бір ресурсты жоғалту басқасын да жоғалтуға әкеледі.

Стивен Хобфолдың ресурстарды сақтау теориясы бойынша сыртқы және ішкі ресурстардың жіктемесі:

Сыртқы	Ресурстар	Ішкі
Әлеуметтік қолдау	Материалды:	Өзін силау
Отбасы	Табыс	Кәсіби ептілік
Достар	Үй	Оптимизм
Жұмыс	Транспорт	Өзін қадағалау
Әлеуметтік статус	Киім	Өмірлік құндылықтар
	Фетише объектілері	Сенім
	Материалды емес:	
	Тілектер	
	Мақсаттар	

Оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологиялар мен стресс менеджмент мәселесі бойынша ресурстар қорын диагностикалайтын келесі әдістемені ұсынуға болады: М. Штейннің «Сог Evaluation» сауалнамасы орыс тіліндегі адаптациясын Н. Водопьянова жасаған: «Персоналды ресурстарды жоғалту және алу» (ПРЖА).

Психологиялық стресстің ресурстық концепциялары адамның бейімделу мүмкіндіктерін және өмірдегі стрессогендік жағдайларға төтеп беруді байланыстырады. Хобфолл ресурстар деп адам үшін маңызды болып табылатын және стресстік жағдайларға бейімделу мен оларға төтеп беруге көмектесетіндерді атайды.

Берілген «ПРЖА» әдістемесі контекстінде ресурс деп маңызды материалдық заттар (материалды табыс, үй, көлік, киім, объективті тұмарлар) және материалдық емес конструктар (мақсаттар, сенім жүйесі, ойлар, сенімдер), сыртқы (әлеуметтік қолдау, отбасы, достар, жұмыс, әлеуметтік дәреже) және ішкі-интратұлғалық өзгерістер (өзін-өзі құрметтеу, кәсіби білімдер, оптимизм, өзін-өзі ұстау, өмірлік бағалылықтар, сенімдер жүйесі, т.б.), рухани және физикалық саулықтар, еріктік, эмоционалды және энергетикалық сипаттамаларды жатқызады.

Хобфоллдың ресурстық концепциясына сәйкес психологиялық стресс және бейімделу тәуекелдері жеке бастық ресурстардың жоғалуы мен алуы арасындағы теңдіктің орын алуы кезінде пайда болады. Психологиялық стресс жағдайдың 3 типінде пайда болады: ресурстардың жоғалуына әкелетін жағдайлар; ресурстардың нақты жоғалуына әкелетін жағдайлар; жоғалған ресурстардың адекватты орын толтырылмауына әкелетін жағдайлар.

Жеке бастық ресурстарды жоғалту және алу сауалнамасы (ПРЖА) С. Хобфоллдың психологиялық стресстің ресурстық концепциясы негізінде жасалған. Оның көмегімен жеке бастық ресурстардың жоғалуы мен алуының динамикалық арақатынасының бағасы ретінде анықталады. Зерттеуші реципиенттің кез-келген жарты жылдан жоғары өмірлік уақытын ала алады.

Әдістеме екі бөлімнен тұрады. Біріншісі - жоғалтуларды бағалау. Соңғы жарты жылдағы өзіңіздің сезімдеріңізді әрбір пункт бойынша бағалаңыз-жоғалтуға байланысты сауалнамада 30 сұрақ берілген және әр сұрақ бойынша алаңдаушылықты бағлайтын 5 шкала берілген: жоқ, орташа, төмен, айтарлықтай, жоғарғы.

Екінші бөлігі аруды бағалау ол да 30 сұрақты және жоғарыдағыдай 5 шкааны қамтиды.

ПРЖА сауалнамасы қолдану үшін келесі нұсқауды басшылыққа аламыз.

Сыналушылардан сауалнаманың екі бөлімін толтыруды сұраймыз. Оның көмегімен сіздің мүмкін болатын жоғалту мен алуларыңызға қатысты алаңдаушылықты анықтауға болады.

Сауалнаманың әрбір сұрағы бойынша жағдайды 5 баллдық шкала бойынша бағалаңыз. Ол үшін қажетті бағаны қойыңыз: 1 балл — «ондай сезім жоқ»; 2 балл — «алаңдаушылық төмен деңгейде»; 3 балл — «алаңдаушылық орта деңгейде»; 4 балл — «алаңдаушылық айтарлықтай деңгейде»; 5 балл — «алаңдаушылық жоғары деңгейде».

Нәтижелерді өңдеу мен интерпретациялау үшін ресурс индексі (РИ) «алу» баллдарының «жоғалту» баллдарына бөліндісі ретінде есептеледі. РИ көп болған сайын өмірлік түңліу мен жетістіктер теңгерілген және тұлғаның бейімделу потенциалы жоғары, стресстік әлсіздік төмен болады. РИ интерпретациясы «ресурстық» деңгейі арқылы жасалуы мүмкін, оны төмендегі кестеден көре аласыз:

Ресурстық деңгейі – алу мен жоғалту арасындағы теңгерім	Ресурс индексі мәні
Төмен	<0,8
Орта	0,8–1,2
жоғары	1,2-ден жоғары

Германия мемлекетінде стрессті түсірудің бірнеше бағдарламалары жасалған, солардың кейбіреулерін атап кетеміз. Элеуметтік кодекстің 20-бөлімі (SGB V):

1. Еркін болу және стрессте сенімді болу (Калуца).
2. Біліктіліктерді стимулдайтын тренинг (Лееман).
3. Күнделікті күйзелістерді сәтті жеңу (Кэсслер, Галлен).
4. Интегративті релаксациялық тренинг (Крузе, Павекевич).
5. Стресс-қосылған терапия (Мейхенбаум).

6. Стресс орнықтылық бойынша мультимодальды тренинг (Шольц). 7. Стрессті оптимизммен басқару (К. Решке, 2011).

8. Стресспен жағымды қатынас жасау (Вагнер-Линк).

9. Балаларға арналған «Антистресс» тренингі (Хампель, Петерманн). 10. Жеткіншектердегі оптимизм және денсаулық (Ноймер, Манц, Марграф).

Осы әдістемелерді оқыту процесінде және білім ортасындағы мәселелерге байланысты психотерапияда және психикалық ауытқуларда қолдану жолдары.

1. Психобелсенді аппараттарды қолдануға байланысты психика мен мінез-құлықтағы ауытқулар.
2. Көңіл күйдің бұзылуы (аффективті бұзылу).
3. Соматоформды ауытқу мен стресспен невротикалық байланыс.
4. Физиологиялық және физикалық ауытқулармен байланысты мінез-құлықтық синдромдар.
5. Кемел жаста адамның жеке бастық және мінез-құлқындағы ауытқулар.
6. Балалық және жеткіншек жасындағы эмоциялық және мінез-құлықтық ауытқулар.

Сонымен қорыта келе осы бағдарламаларды 6- 65 жас аралығында өткізуге болады, осы курстарға тұрақты қатысып отыру білім жүйесінде, оқыту процесіндегі денсаулықты сақтаушы технологияларды және стрессменеджментті үйрену аса маңызды практикалық сұрақтардың бірі екендігі сөзсіз.

Үнемі позитивті және оптимизмде өмір сүріңіз! Позитивтілік сізге жақсы денсаулықты қамтиды. Стресстеріңізді анализдей біліңіз, эмоциялық регуляцияны дамытыңыз, болашақ жақсы өмір үшін осы бастан стресспен күресіп дайындалыңыз, релаксация техникаларын игеріңіз, стресстің когнитивті дерек көздерін біліңіз, өткенге оралу беруге профилактика жасаңыз, болашаққа ұмтылыңыз, идентификациялану.

Әдебиеттер тізімі:

1. Antonovsky, A. (1979). Health, stress and coping. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
2. Antonovsky, A. (1987). Unraveling the mystery of health. How people manage stress and stay well. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
3. Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change.
4. Oelkers, M. (1998). Die Analyse physiologischer Parameter in Stresssituationen bei den AVEM-Typen. In T. Roginska, W. Gaida & U. Schaarschmidt (Hrsg.). Psychische Gesundheit im Lehrerberuf. [Zdrowiepsychiczne w zawodzienauczyielskim], S.39-54. Universität Potsdam.
5. Richter, P., Schmidt, C.F. (1988). Arbeitsanforderungen und Beanspruchungsbewältigung bei Herzinfarkt-Patienten – ein tätigkeits psychologischer Diagnostikansatz. In H. Schroder, J.Guthke (Hrsg.). Fortschritte der klinischen Persönlichkeitspsychologie und klinischen Psychodiagnostik. S. 96-107. Leipzig: Johann Ambrosius Barth.
6. Rimann, M. & Udris, I. 1998: „Kohärenzerleben“ (Sense of Coherence): Zentraler Bestandteil von Gesundheit oder Gesundheitsressource. In: W. Schüffel u.a. (Hrsg.). Handbuch der Salutogenese. Konzept und Praxis. Wiesbaden. 351 - 364.
7. Shaarschmidt, U. & Fischer, A. (1998). Diagnostik interindividueller Unterschiede in der psychischen Gesundheit von Lehrerinnen und Lehrern zum Zwecke einer differentiellen Gesundheitsforderung. In E. Bamberg, A.

Ducki & A.-M. Metz (Hrsg.). Handbuch Betriebliche Gesundheitsförderung. S.375-394. Göttingen: Verlag für Angewandte Psychologie.

8. Schaarschmidt, U. & Fischer, A. W. (1996). AVEM - Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster. Frankfurt/M.: Swets & Zeitlinger. Computerversion im Rahmen des Wiener Testsystems, Wien/Modling: Schuhfried Ges.m.b.H.

9. Sék, H., Pasikowski, T. 2002: Stressbewältigung im Rahmen der Salutogenese. In: Schumacher J. u.a. (Hrsg.): Mensch unter Belastung. Erkenntnisfortschritte und Anwendungsperspektiven der Stressforschung. Frankfurt a. Main, 30 – 75.

10. Straus F., Höfer R. 2000: Kohärenzgefühl, soziale Ressourcen und Gesundheit. Überlegungen zur Interdependenz von (Widerstands-)Ressourcen. In: ? In: Wydler u.a.. (Hrsg.): Salutogenese und Kohärenzgefühl. Grundlagen, Empirie und Praxis eines gesundheitswissenschaftlichen Konzepts. Weinheim und München, 115 - 128.

Суворова М.А., Шалахметова Т.М. Даниярова А.Б.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ БАЗОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН МЕДИЦИНСКИХ И БИОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ

Поляязычное образование много лет с успехом внедряется в Казахском Национальном Университете имени аль-Фараби. Группы, сформированные на основе собственного контингента, полностью обучаются на английском языке по биологическим специальностям бакалавриата и магистратуры. Оформление курсовых, дипломных и диссертационных работ и их публичная защита также происходят на английском языке.

Основная цель англоязычного образования в КазНУ - обеспечение интеграции студентов в европейскую зону высшего образования и/или рынка труда. В последнее десятилетие значение английского языка как неофициального языка торговли, бизнеса и науки все более очевидно. Английский язык используется при обсуждении докладов на международных конгрессах, конференциях и круглых столах, в устном общении ученых разных стран и безусловно является доминирующим языком рейтинговых журналов.

Предмет "Гистология" входит в комплекс базовых обязательных дисциплин по специальностям "Биология" и "Медико-профилактическое дело" и является неотъемлемой частью биологического и медицинского образования. Без преувеличения, любая образовательная программа медицинского профиля в любом университете мира, включает данную дисциплину. Как учебная медицинская дисциплина "Гистология" включает основы биологии и морфологии клетки, эмбриогенеза тканей, общую и частную гистологию, изучающую строение органов и систем органов. Для медицины будущего, которая должна стать профилактической, знания о структурных основах и закономерностях обеспечения устойчивости и надежности живых систем (в том числе — тканей) особенно важны, поскольку прогрессивное развитие цивилизации неизбежно влечет за собой появление новых факторов, неблагоприятно воздействующих на человека.

Многолетний опыт преподавания дисциплины в английском отделении позволил сформировать ряд наблюдений за результатами обучения. Введение англоязычного образования в медицинские и биологические специальности имеет много положительных сторон. Вместе с тем, становятся очевидными и определенные недостатки, преимущественно учебно-методического характера.

Главное достоинство введения англоязычного образования на факультете - несомненное повышение языковой грамотности как объектов, так и субъекта педагогического процесса. При обучении базовым дисциплинам предпочтение должно отдаваться исследовательски-направленному обучению, которое включает наиболее эффективные стратегии - активные технологии, производственные ситуации, проблемное обучение, интерактивные лекции, организацию групповой работы и дискуссий. Методика обучения в данном случае должна быть направлена не только на реализацию задач предмета как такового, но и на интенсивное развитие навыков письменного и устного научного общения на профессиональные темы. При реализации коммуникативных компетенции в обучении необходимо учитывать, что основой построения научного текста являются устойчивые полилексемные образования научной тематики. Такие обороты интердисциплинарны и практически могут быть использованы в любой области знания, поскольку такие понятия как объект, цели, задачи, методы исследования универсальны и употребляются в научных текстах независимо от дисциплины. Устойчивые обороты научной речи весьма полезны при ведении конференций, круглых столов, деловых встреч и составления документов, поэтому при проведении дискуссий и обсуждении групповых заданий целесообразно использовать типовые фразы председателя, докладчика, оппонентов и т.п.

Поскольку гистология базовая дисциплина и, как правило, читается для студентов первого-второго курсов, особое внимание при обучении необходимо уделять освоению терминологии. Большинство терминов, используемых в гистологии, имеют греческое либо латинское происхождение и являются, по сути, интердисциплинарными. В частности, обязательно усвоение префиксов (a- - agranulocyte, auto- - autosome, autocrine, bi- - binucleate, ect- - ectoderm, end- - endocardium, endoderm, hyper- - hypertrophy, hyperplasia, macro- - macrophage, peri- - periosteum, poly- - polyploid), корней (adip- - adipocyte, bronchi - bronchiole, cardi - myocardium, chondr - chondrocyte, dendr - dendrite, gastr - gastrointestinal, hem, hemat - hemoglobin, my - myofibril, nephr - nephron) и суффиксов (-blast - osteoblast, fibroblast, -clast - osteoclast, -crine - endocrine, merocrine, -cyte - osteocyte, monocyte, -elle, -cle, -ole, -ule (уменьшительные) - lobule, spicule, canaliculus, corpuscle, -phage, phago - macrophage, phagocyte, -phil, -philia - acidophilic, hydrophilic) наиболее часто используемых в построении

биологических и медицинских терминов. Это явление, кстати, справедливо и для русского языка. В качестве дополнительной самостоятельной работы для студентов начальных курсов можно использовать перекрестные задания на составление сложных кроссвордов на основе терминологии.

Еще один плюс обучения на английском языке - прямой доступ к англоязычным электронным базам данных и сайтам. Необходимо ориентировать студентов на посещение годных, университетских сайтов, поскольку на просторах сети множество полуграмотного репоста. Рекомендуются сайты, посвященные гистологии и имеющие образовательную направленность, например виртуальные гистологические лаборатории www.histologyguide.org, www.histology-world.com. Система обучения гистологии (Histology learning system) Бостонского университета многими считается одной из лучших для самостоятельного изучения гистологии. Все эти сайты предоставляют цифровые атласы (а без атласа изучение гистологии невозможно), тесты для проверки знаний и, кроме того, содержат множество полезных ссылок.

В качестве самостоятельной работы, ориентированной на одну-две недели, в зависимости от уровня группы, нами используется анализ полнотекстовой научной статьи, которая легко может быть получена из базы данных PubMed. Над статьей работают один-два человека, а затем защищают её перед группой. В данном случае отрабатываются сразу несколько навыков - анализа научного материала, подготовки и публичной защиты доклада, ответа на вопросы. Подобные навыки совершенно необходимы при подготовке дипломной работы и ее защите. При этом отработанные группой пять статей позволяют охватить довольно большой объем информации. Статья для анализа предоставляется преподавателем и должна быть экспериментального, не обзорного характера и не позднее 2013 года. Особое внимание необходимо уделять материалам и методам исследования - использованию различных технических приемов в гистологии, оригинальным доклиническим и клиническим экспериментам, подчеркивая важность гистологии в современной науке. Практика показывает, что студенты второго курса вполне справляются с анализом оригинальной научной статьи среднего объема.

Нельзя ни принимать в расчет и такой кажущийся чисто развлекательным канал, как you tube, где наряду с множеством бесполезной информации есть каналы, имеющие профессиональную образовательную направленность. Видеолекции ведущих зарубежных ученых, научные фильмы и анимации позволяют использовать визуальные и аудиальные каналы получения информации. Практика показывает, что использование на лекции коротких анимированных роликов в дополнение к основному материалу повышает усвояемость информации приблизительно на 30%.

К сожалению, доступность информации on-line не означает обеспечения дисциплины учебно-методической литературой. В обучении гистологии на английском отделении используются: Leslie P. Gartner et al.. Cell biology and histology, 2013; Dongmei Cui et al. Atlas of Histology with Functional and Clinical Correlations, 2011; Kuehnel. Color Atlas of Cytology, Histology, and Microscopic Anatomy, 2003; Wilson Histology Image Review. A complete illustrated review course in basic histology, 1997. Ни один из этих учебников, либо похожих, не доступен студентам факультета в печатном варианте, доступны только их цифровые версии. Единственный выход в данной ситуации - использование электронных носителей. Здесь есть свои достоинства и недостатки. Чтение учебника со смартфона или планшета, если он имеет диагональ менее 7 дюймов не только не эффективно, но и опасно для здоровья. С другой стороны, возможны масштабирование, быстрый поиск по тексту, создание множества закладок и использование гиперссылок. Вред от электронных планшетных устройств можно минимизировать, используя электронные книги с технологией e-ink, но их функционал ограничен по сравнению с планшетами.

Вместе с тем, многочисленные исследования по использованию электронных книг в обучении свидетельствуют, что более половины учащихся считают печатные книги более удобными и эффективными. В 2009 году в Университете штата Вашингтон пилотная программа по использованию в обучении электронных книг Amazon Kindle DX закончилась тем, что к концу учебного года почти две трети студентов перестали пользоваться Kindle вообще или стали работать с ней лишь изредка. Почти все студенты отмечали трудности с долговременной концентрацией при чтении с электронного носителя и худшую усвояемость информации. Оказывается, что при чтении печатного учебника создается так называемая "когнитивная карта", физическое расположение информации на странице и в книге в целом, что облегчает ее восприятие и повторный поиск. Книга более удобна при конспектировании, позволяет легко перемещаться между разделами и отдельными страницами. В целом, ни одно электронное устройство на данный момент не может сравниться в своей эффективности и функциональности с печатным изданием большого формата.

Недостаточный уровень владения языком также может быть ограничением при обучении на английском языке. Практика преподавания в английском отделении показывает явную тенденцию к улучшению знания английского языка собственным контингентом учащихся в последние годы. В основе этой тенденции - понимание студентами и их родителями важности иностранного языка для карьеры. Владение иностранным языком значительно повышает конкурентоспособность выпускника на рынке труда, даже в том случае, если он не работает непосредственно по специальности. Владение английским языком открывает доступ к множеству программ магистратуры и докторантуры в вузах Европы, Юго-восточной Азии и Северной Америки. Актуальность полиязычного образования определяется всеобщей мировой тенденцией к интеграции в экономической, культурной и политической сферах.

Список литературы:

1. Указ Президента Республики Казахстан Об утверждении Государственной программы развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы: утв. 29 июня 2011 года, № 110.

2. С.К.Нурпеисова, Ж.А.Азимбаева. Внедрение полиязычного образования: опыт, проблемы и перспективы //Вестник КарГУ. Педагогика. , 2015, <http://articlekz.com>

3. МедУнивер [Электронный ресурс] — Электрон. дан.— Справочно-информационный интернет-портал — Режим доступа: <http://meduniver.com>, свободный.

4. Англо-русские обороты научной речи: метод.пособие / А.П. Миньяр-Белоручева. - 4-е изд. - М.:Флинта:Наука, 2010. - 144 с.

Табаева А.А., Нажметдинова А.Ш., Даниярова А.Б.
СОПОСТАВИМОСТЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ДЕЛО» КАЗАХСТАНСКИХ И РОССИЙСКИХ ВУЗОВ

Болонский процесс предусматривает решение нескольких основных задач.

- Гармонизация образовательных программ
- Формирование системы зачётных единиц (кредитов).
- Создание единой системы, контролирующей качество образования (международная система аккредитации вузов), образовательных стандартов.
- Введение единого общеевропейского приложения к диплому.
- Создание условий для свободного перемещения студентов и специалистов внутри Европы.

Так как в зарубежных вузах специальности «Медико-профилактическое дело» не существует, то поиск партнеров по академической мобильности проводится нами в вузах СНГ. С целью гармонизации образовательных программ и создания условий для академической мобильности студентов и преподавателей нами была проведено сравнение образовательных программ первой ступени ВПО по специальности «Медико-профилактическое дело» российских и казахстанских вузов. Первым в СССР открыл специальность «Медико-профилактическое дело» Первый Московский государственный медицинский университет им. И.М. Сеченова (Первый МГМУ), который по сей день остается флагом медицинского образования в СНГ.

Подготовку специалистов для санитарно-эпидемиологической службы начали в СССР в 1934 году постановлением центрального исполнительного комитета СССР 3 сентября 1934 года. До реформирования систем высшего образования и здравоохранения, до 2006 года, Казахстан и Россия готовили санитарных врачей по единому стандарту. Срок обучения составлял 6 лет.

В 2006 году казахстанские медицинские вузы перешли на кредитную технологию обучения и запустили первый ГОСО «Медико-профилактическое дело» (бакалавриат). Параллельно возникла специальность «Общественное здравоохранение». Этот стандарт претерпел изменения в 2009 г., 2012 г. и в настоящее время на стадии утверждения находится ГОСО специальности 2016 года.

В Первом МГМУ первой ступенью ВПО по специальности «Медико-профилактическое дело» является специалитет.

В отличие от бакалавриата программы специалитета ориентируют студентов на практическую работу в отрасли по выбранному направлению. Обучение длится 6 лет. По итогам сдачи экзаменов и защиты дипломной работы выдается диплом специалиста с указанием присвоенной квалификации: «Врач по общей гигиене, по эпидемиологии». Выпускник специалитета имеет право на профессиональную деятельность и может продолжить образование в магистратуре или аспирантуре.

Таблица 1. Сравнение первой ступени ВПО по специальности «Медико-профилактическое дело»

№	Характеристики	КазНУ	Первый МГМУ
1	Название ступени	бакалавриат	специалитет
2	Присваиваемая академическая степень	Бакалавр по медико-профилактическому делу	
3	Присваиваемая квалификация	Специалист по гигиене труда, коммунальной гигиене, гигиене питания, гигиене детей и подростков, радиационной гигиене, эпидемиологии, вирусологии, бактериологии, общей гигиене, токсикологии, паразитологии	Врач по общей гигиене, по эпидемиологии
4	Длительность обучения	5 лет	6 лет
5	Продолжительность семестра	15 недель	20-22 недели
6	Общая трудоемкость (в академических часах)	8550	13288

Как видим, первая ступень ВПО по данной специальности существенно различается как по присваиваемой квалификации, так и по длительности обучения как в целом, так и в семестрах.

Таблица 2. Разница образовательных программ по обязательным компонентам общеобразовательных дисциплин

№	Дисциплины	КазНУ		Первый МГМУ	
		Объем в часах	Семестр	Объем в часах	Семестр
1	История	135	1-2	72	1-2
2	Философия	135	3-4	108	3
3	Иностранный язык	270	1-4	216	1-2
4	Информатика	135	1-2	+ мед. информатика 324	3-4
5	Основы права	90	1,2	72	3
6	Основы экономической теории	90	3,4	72	3
7	Химия	90	1	216	1
8	Математика	45	1,2	108	1
9	Медицинская биофизика	45	1,2		

Из таблицы 2 следует, что перечень общеобразовательных обязательных предметов в программе мало отличается, но имеются расхождения в семестрах и часах. Сравнение трудоемкости мы проводили в часах, т.к. наполнение российских зачетных единиц нам недостаточно ясно.

Таблица 3. Разница образовательных программ по обязательным компонентам базовых дисциплин

№	Дисциплины	КазНУ		Первый МГМУ	
		Объем в часах	Семестр	Объем в часах	Семестр
1	Молекулярная биология	90	2	216	1-2
2	Медицинская генетика			108	5-6
3	Биохимия	90	3	216	2-3
4	Анатомия	90	2	216	1-2
5	Физиология	90	2	216	2-3
6	Гистология	90	2	216	2-3
7	Основы психологии	45	1,2	108	7
8	Психиатрия				
9	Коммуникативные навыки	45	5		
10	Патологическая физиология	90	3-4	432	4-5
11	Патологическая анатомия	90	3-4		
12	Фармакология	90	4	216	5-6
13	Микробиология	225	3-4	432	3-5
14	Общая гигиена	225	5	216	4-5
15	Инфекционные болезни	135	6	216	7-8
16	Введение в клиническую медицину	225	5-6	324	4-6
17	Хирургия	90	5-6	324	5-6
18	Профессиональные болезни	90	7	108	7
19	Детские болезни	90	7	108	7
20	Эпидемиология и дезинфекционное дело	450	9-10	648	8-12
21	Общественное здоровье и здравоохранение	90	9-10	324	8-9
22	Радиационная гигиена	90	7-8	108	6

Анализ трудоемкости базовых дисциплин показал нам значительное расхождение программы в часах.

Таблица 4. Разница образовательных программ по обязательным компонентам профилирующих дисциплин

№	Дисциплины	КазНУ		Первый МГМУ	
		Объем в часах	Семестр	Объем в часах	Семестр
1	Гигиена питания	360	7-8	432	10-11
2	Коммунальная гигиена	360	7-8	432	9-10
3	Гигиена детей и подростков	360	7-8	432	10-11
4	Гигиена труда	360	9-10	432	9-10

На обучение профильным предметам в Первом МГМУ выделено также гораздо больше времени по сравнению с КазНУ. Фактически два последних курса 5-6 посвящены профильной подготовке.

Таблица 5. Разница образовательных программ по практике

№		КазНУ		Первый МГМУ	
		Объем в часах	Семестр	Объем в часах	Семестр
1	УП «помощник в лаборатории»	30	2		
	Уход за больными			108	1-2
2	ПП «помощник специалиста в УЗПП»	30	4		
	Сестринская			108	4
3	ПП «общая гигиена»	45	6		
	Санитарно-гигиенические исследования			108	6
4	ПП «Специалист по коммунальной гигиене, гигиене питания, детей и подростков»	225	8		
	Организационно-профилактическая			216	9
5	Преддипломная практика «Специалист по гигиене труда, эпидемиологии»	150	10		
	Организационно-управленческая			216	9
6	Научно-исследовательская работа			216	11
	Надзор в сфере санитарно-эпидемиологического благополучия			216	12

Таким образом, очевидны большие расхождения и в организации практики. На первых 2-х курсах она в Первом МГМУ клиническая. В дальнейшем профильная подготовка имеет выраженную практическую направленность, ей выделено значительно больше академических часов, чем предусмотрено в казахстанских программах.

Заключение:

1. Несмотря на одинаковое название специальности «Медико-профилактическое дело» в российских и казахстанских вузах, первая ступень ВПО значительно различается как по формальным характеристикам, так и по содержанию.

2. Программа специалитета «Медико-профилактическое дело» включает как клиническую, так и профилактическую подготовку специалистов. По окончании данной программы выпускникам присваивается квалификация «Врач». Программа бакалавриата «Медико-профилактическое дело» ориентирована на теоретическую подготовку специалистов. По окончании данной программы выпускникам присваивается академическая степень бакалавр с квалификацией специалиста.

3. Длительность обучения в бакалавриате по специальности «Медико-профилактическое дело» в казахстанских вузах составляет 5 лет, в специалитете российских вузов – 6. При этом семестр в российских вузах длится 20-22 недели, а в казахстанских – 15.

4. Трудоемкость базовых и профильных дисциплин значительно различается.

Вывод: разработка дудипломной программы для первой ступени ВПО по специальности «Медико-профилактическое дело» для КазНУ им. аль-Фараби и Первого МГМУ на сегодняшний момент невозможна. При взаимном стремлении к расширению академической мобильности студентов, сопоставимости программ и их адаптации возможно составление совместных программ производственных практик по профильной подготовке.

Хайдарова Т.С.

ОБЩЕСТВЕННОЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЕ. ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ СЛУЖБАМИ УКРЕПЛЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Актуальность проблемы. В соответствии с проводимыми в РК институциональными реформами по инфраструктуре и для реализации Стратегии Казахстан 2050 (в которой Главой государства поставлена новая стратегическая цель – войти в число 30-ти наиболее развитых стран мира ОЭСР), а также для выполнения Плана нации – 100 конкретных шагов по реализации 5-ти институциональных реформ (для реализации шага 80 – внедрение системы обязательного социального медицинского страхования; для реализации шага 81 - развитие частной медицины, внедрение корпоративного управления в медицинских учреждениях; а также для реализации шага 82 - создание Объединенной комиссии по качеству медицинских услуг при Министерстве здравоохранения и социального развития, необходимы дальнейшие реформы, и переход к новой Модели системы здравоохранения – к модели Общественного здравоохранения [1-6].

Цель работы: провести анализ систем здравоохранения развитых стран мира, относящихся к странам, включенным в ОЭСР, и анализ государственных программ развития здравоохранения РК за 2011-2017 годы по формированию служб общественного здравоохранения.

Материал и методы исследования. Используются аналитический, статистический методы исследования. Проведен анализ документов ВОЗ, Европейского бюро ВОЗ, Анализ опыта по укреплению здоровья в странах ОЭСР, контент анализ законодательно-нормативной системы в РК по здравоохранению, а также изучены Послания главы государства, Стратегические планы развития страны, Министерства здравоохранения и социального развития РК.

Результаты исследования. Анализ опыта ведущих стран на основе документов ВОЗ. В 1974 году канадский ученый Marc Lalonde опубликовал рабочий документ «A New Perspective on the Health of Canadians» («Новый взгляд на здоровье канадцев»), который указывал на то, что здоровье населения зависит не только от состояния системы здравоохранения, но и от многих других факторов. Дальнейшие работы показали, что роль здравоохранения в первичном формировании здоровья населения составляет лишь 10%. Этот документ был первым в мире, который указывал на необходимость включения в охрану здоровья населения других секторов, экономик, ведомств, от которых зависит состояние внешней среды [7-8].

Дальнейшее развитие здравоохранения развитых стран привело к пониманию того, что оказание медицинских услуг не есть единственный вариант решения проблем со здоровьем. В современной сфере здравоохранения появилось такое понятие, как Новое общественное здравоохранение.

В развитых странах мира, начиная с 1978 (после принятия Алматинской Декларации о развитии ПМСП) и по настоящее время, произошел и происходит значительный рывок в охране здоровья населения (ОЗН) через создание систем Общественного здравоохранения. Пришло понимание термина Общественное здравоохранение: как социальной и политической концепции, направленной на улучшение здоровья, продление жизни и улучшение качества жизни всего населения в целом путем укрепления здоровья, профилактики болезней и других видов и форм вмешательства. При этом имеется в виду, что через усилия всего общества, через межсекторальное взаимодействие государственных и не государственных структур, ведомств, неправительственных организаций, а также через обеспечение приоритета интегрированной социально-ориентированной первичной медико-санитарной помощи (ПМСП) можно создать новую модель здравоохранения, которая направлена на укрепление здоровья населения и снижение затрат систем здравоохранения через управление причинами и детерминантами наиболее распространенных хронических болезней. Оказание профилактических услуг обходится государствам дешевле, чем квалифицированная и высокоспециализированная медицинская помощь. В целом такая трансформация от лечебных функций к преимущественно профилактическим, означает, что сегодня профилактика важнее чем лечебная помощь, а в самой профилактике – важнее первичная, нежели вторичная, третичная профилактика и лечебная помощь. Для таких глобальных институциональных реформ изучен опыт развитых стран мира, и продуктивные компоненты приняты и указаны в законодательно-нормативной документации последних лет в РК [7-14].

Таким образом, развитые страны организаций экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) перешли в новую модель ОЗН: от хорошо развитого, но затратного сектора А (сохранение здоровья, т.е. преимущественно лечебная помощь), к менее затратной помощи – в профилактический сектор В, или в Укрепление здоровья. За более чем 20-30 лет страны Европы (Финляндия, Германия, Англия, Франция и др.), США, Канада накопили значительный опыт по управлению ХНИЗ и их профилактике. Это является очень важным моментом, так как в основе смертности населения лежат всего четыре группы болезней – болезни сердечно-сосудистой системы, АГ, онкологические болезни, сахарный диабет, ХОБЛ. Первичная и вторичная профилактика этих заболеваний вошла в программу CINDI «Профилактика через первичное здравоохранение» [15].

В соответствии с Европейской стратегией в области предупреждения ХНИЗ ВОЗ определила три основных направлений системы общественного здравоохранения стран: во первых – это профилактика основных ХНИЗ, во вторых – это борьба с поведенческими факторами риска: табакокурение, ожирение, низкая физическая активность, злоупотребление алкоголем, которые лежат в основе ХНИЗ. В третьих - уменьшение биологических факторов риска: избыточная масса тела, гипертензия, гиперлипидемия, нарушение углеводного обмена. При этом указано, что при проведении профилактических направлений должен быть системный межведомственный подход для снижения заболеваемости и смертности от ХНИЗ, внедрения принципов здорового питания, повышения физической активности населения.

Анализ опыта Республики Казахстан по укреплению здоровья и формированию общественного здравоохранения. За последние годы с 2011 года по 2015 год была реализация Государственной программы развития здравоохранения «Саламатты Казахстан», которая содержала направления в формировании здорового образа жизни через 7 межсекторальных программ с включением Министерств и ведомств, отвечающих за социальные, экологические и другие аспекты, находящиеся вне компетенции Министерства здравоохранения РК. Значительная работа проведена по созданию социально-ориентированной ПМСП, теперь в ПМСП работают социальные работники и психологи, созданы отделения профилактики и социально-психологической помощи в каждой поликлинике, действуют Школы здоровья и скрининг ХНИЗ. Также внедрена служба внутреннего аудита для повышения качества медицинских услуг и поддержки пациентов. В единой национальной системе здравоохранения созданы условия для приоритета ПМСП и лекарственного

обеспечения. В настоящее время действует ГПЗ «Денсаулык», основной целью которой является укрепление здоровья населения, межсекторальное взаимодействие и развитие ПМСП [1-6].

В РК в соответствии с лучшим международным опытом недавно созданы службы общественного здравоохранения (СОЗ). Для реализации основных направлений деятельности СОЗ будет проведена модернизация и расширение функций санитарно-эпидемиологической службы для обеспечения здоровых условий внешней среды (воздуха, воды, почвы, продуктов питания и др.) через санитарно-эпидемиологический надзор и мониторинг, включающего контроль за инфекционными и ХНИЗ, в том числе за нарушениями психического здоровья и травматизмом. Также функцией СОЗ будет обеспечение, координация и расширение межсекторального взаимодействия, направленного на охрану и укрепление здоровья населения страны. Деятельность СОЗ будет тесным образом интегрирована с ПМСП, также с Национальным центром по формированию здорового образа жизни населения РК.

Вторым важным направлением для перехода в РК к Общественной системе здравоохранения является внедрение с июля 2017 года системы Обязательного социального медицинского страхования в РК. Предполагается внедрение основного принципа систем общественного здравоохранения и систем социального страхования – будет действовать солидарная ответственность государства, работодателя и гражданина за свое здоровье, через механизм трехсторонней ответственности и трехстороннего финансирования фонда обязательного социального и медицинского страхования (ФОМС). ОСМС обеспечит не только принцип общественной солидарности, но и создаст условия для повышения финансовой устойчивости системы здравоохранения и повышения качества медицинских услуг, что в свою очередь является основой для повышения общественного здоровья населения.

Список литературы:

1. Послание народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства».
2. План нации – 100 конкретных шагов по реализации 5-ти институциональных реформ.
3. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 г.
4. Кодекс РК «О здоровье народа и системе здравоохранения».
5. Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Саламаты Казахстан» (2011-2015 гг).
6. Государственная программа развития здравоохранения «Денсаулык» (2016-2019 гг).
7. Первичная медико-санитарная помощь: отчет о международной конференции по первичной медико-санитарной помощи. Алма-Ата, СССР. ВОЗ, Женева, 1978.
8. Новые подходы к санитарному просвещению в рамках первичной медико-санитарной помощи: доклад Комитета экспертов ВОЗ. Серия технических докладов ВОЗ, № 690. ВОЗ, Женева, 1983.
9. Глоссарий терминов, используемых в серии по достижению здоровья для всех (№ 9). ВОЗ, Женева, 1984.
10. Устав (конституция) Всемирной организации здравоохранения. ВОЗ, 1948.
11. Оттавская хартия укрепления здоровья. ВОЗ/НРР/НЕР/95.1. ВОЗ, Женева, 1986.
12. Nutbeam, D. Health Promotion Glossary (original Health promotion glossary). In: Health Promotion Journal 1.1, 113'127, 1986.
13. Европейской политика здравоохранения «Здоровье – 2020».
14. Public Health in England: The Report of the Committee of Inquiry into the Future Development of the Public Health Function (“Acheson Report”). Лондон, HMSO, 1988.
15. Аделаидские рекомендации по здоровой общественной политике. ВОЗ/НРР/НЕР/95.2, ВОЗ, Женева, 1988.
16. Last, JM. Dictionary of Epidemiology. Oxford University Press, UK, 1988.
17. Укрепление здоровья в развивающихся странах: призыв к действию. ВОЗ/НЕР/90.1. ВОЗ, Женева, 1990.
18. ВОЗ. Европейское региональное бюро. Профилактика через первичное здравоохранение. Рекомендации для улучшения качества работы. CINDI.- Копенгаген. – 2003 г. – 165 с.

Ыдырыс Ә., Сырайыл С., Жаманбаева Г.Т., Уршеева Б.И.

СТУДЕНТТЕРГЕ ДӘРІЛІК ӨСІМДІКТЕР КУРСЫНАН САБАҚ ӨТУДЕГІ СЕНСОРЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа: бұл мақалада жоғары оқу орынының студенттеріне арналған «Дәрілік өсімдіктер» пәнін оқытуда пайдаланылатын инновациялық сенсорлық әдістің маңызы және оның дәстүрлі дәріс-слайд әдісімен салыстырғандағы тиімділігі мен дәрілік өсімдіктер пәнін оқытуда күтілетін нәтижелері баяндалған.

Кілттік сөздер: дәрілік өсімдіктер, оқыту әдістері, сенсорлық әдіс.

Қазақстан Республикасы тәуелсіздік алуымен бірге адамзаттың ХХІ ғасырға қадам басып, ғылыми техникалық үрдістердің жоғары қарқынмен дамуы адамзат қоғамының барлық саласына тарихи өзгерістер алып келумен бірге, ежелден келе жатқан адамзаттық құндылықтарға да басқаша көзқараспен қарауды талап етті. Әсіресе, ғылым мен білім саласы ғылыми техникалық, діни-тарихи, әлеуметтік-экономикалық факторлардың әсерінен жаңа реформалар, ғылыми зерттеу, оқыту әдістерін қолданысқа енгізді.

Өз кезегінде тәуелсіз еліміз де білім мен ғылым саласында бірнеше реформаларды бастан кешірді. Бұл негізінен егемен елдің дербес және әлемдік деңгейдегі білім жүйесін қалыптастыру үшін аса қажет еді. Білім

беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және заманауи педагогикалық технологияларды меңгеру. Бұл педагогтардың мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында балалардың жеке басының қалыптасуы мен дамуында педагогикалық технологияларды қолдана білу сауаттылығына да байланысты.

Қазіргі заманауи жаһандану дәуірінде ең алдымен әрбір азамат өзінің білім деңгейін, шығармашылық қабілетін, сауаттылық, мәселелерді шешеу мүмкіндіктерін анықтайтын адам капиталын, олардың бәсекелестікке қуаттылығын дамыту мәселелері білім берудің өзекті мәселесіне айналуға, білім мен ғылымға негізделген қоғам мүшелерінің іскерлігі мен біліктілігі қазіргі заманға мемлекеттердің бәсекеге қуаттылығының басты көрсеткіші болып табылады. Ең алдымен шығармашылық қабілеті дамыған, заманауи инновациялық жаңа технологияларды қолдана алатын, жеке ойлау дағдысына ие интеллектуалдық күші жоғары мамандар болмай, дүние жүзілік бәсекеге төтеп бере алатын өндіріс пен ғылымға негізделген экономика дамымайды. Адамзаттың қай дәуірін алып қарасақта, мәдениет пен өркениеттің өркендеуі ең алдымен дербес шығармашылық қабілеттің негізіне жүзеге асқан. Қазіргі кезде осындай жасампаздық қабылеттердің пайда болып, дамып-жетілуі үшін өткізілетін әртүрлі деңгейдегі конференциялар, ғылыми-әдістемелік семинарлар, оқыту курстары, жетістікке негізделген дөңгелек үстелдер, пәндік олимпиадалар, білім берудегі интеллектуалдық ойындар, байқаулар – жеке тұлғаларға арналған осындай іс-шаралардың барылығы өз кезегінде білім беруші ұстаздың жаңа педагогикалық оқыту әдістерін ойлап-табуына, әлемдік тәжірибеде кеңінен қолданатын әдістемелерді оқыту үрдісіне енізуіне негіз болады. Елімізде жасалып жатқан реформалар негізінде оқытудың мақсатының өзгеруі білім мен тәрбиенің мазмұнына да өз әсерін тигізіп, оны реформаларға сай жаңартудың басым бағыттарын белгілеуге және шындыққа сүйенген нақтылы оқыту міндеттерін жолға қоюға мүмкіндік береді. Дегенмен қай кезеңде болсын оқытудың нәтижелі болуы ұстаздың оқыту шеберлігі мен шығармашылық ізденісіне тікелей байланысты. Бәсекеге қуатты ел азаматтарын қалыптастыру үшін ең алдымен білім беруші ұстаз өз білімділігін, әмбебеп және кәсіби жоғары деңгейдегі шеберлігін қалыптастыруы керек. Нақтылы зерттеулер мен іргелі, қолданбалы тәжірбиелер нәтижесіне сүйенетін биология саласы да жоғарыда айтылғандардан тыс қалмайды.

Бұл туралы Н. Т. Торманов өзінің «биологияны оқытудың инновациялық әдістемелері» атты еңбегінде «көп жағдайларда оқушылардың білім деңгейі сапасының төмен болуы – білім берудің объективті заңдығының бұзылуы. Тек қана мұғалім білім беру барысында дайын материалдарды оқушылар қабылдап ғана қойып, ойлануға, еске сақтауға, білімін тексеруге уақыт жетпей қалады. Керісінше, жаңашыл мұғалімдер, алдыңғы қатардағылар оқу процесін осы заңдылықтарды сақтап бұзбай орындағанда ғана жақсы нәтижеге жетеді» деп түсіндіреді [1].

Сонымен бірге «белсенді әдіс» деген не деген сұраққа - педагогикалық әдебиеттерде бұған жауап айтылмағанын алдыға тарытып, осыған жақын белсенділік, белсенді таным, белсендіру деген түсініктерге анықтама береді. Әсіресе танымдық белсенділік жайында «психологтардың көзқарасы бойынша оқушының танымдылық белсенділігі туа біткен қасиет емес, ол біртіндеп дамиды, прогресте де, регресте де болуы мүмкін. Оқушының танымдық белсенділігіне мұғалімде әсер етеді, әсіресе, оның қарым- қатынас стилі, сол оқушының көңіл күйі, үлгерімі (оң әсер беруші оқушының үлгерімі). Сондықтан да бір оқушының әртүрлі сабақ кезінде танымдылық белсенділігі әрқилы өзгеріп отырады. Ол оқытушыларға байланысты, оның қолданған әдістері, қалай? неге? үйретеді, сыныптың белсенділігін қалай өзгерте алады, т.б.» деп оқытушының басты рөлді атқаратындығын баса айтады.

Бұл пәнді білім беру үрдісіне енгізудің негізгі себебі, Қазақстан флорасы пайдалы өсімдіктерге, оның ішінде ерекше маңызды болып саналатын дәрілік өсімдіктерге өте бай. Олардан жасалатын препараттардың тиімділігі өте зор екені де айналғаны белгілі. Соның нәтижесінде, бүгінгі күні фитотерапия айтарлықтай дамып отыр. Соңғы кезде кейбір дәрілік өсімдіктер ысыраппен пайдаланудың нәтижесінде жойылудың шегіне жеткен немесе мүлдем жойылған. Осыған байланысты, біз тек дәрілік өсімдіктерді пайдаланып қана қоймай, оларды қорғауды да насихаттауымыз керек.

Екіншіден, қазіргі кезге дейін әртүрлі дәрілік препараттар алынатын шикізаттың негізгі көзі болып табылады. Олардан қолданыстағы дәрілік заттар және препараттардың 40%-ға жуығы алынады. Адам ағзасындағы ауыр, қатерлі ауруларын емдеуде өсімдіктерден жасалған препараттар кеңінен қолданылуда. Жүрек-қан тамырларының ауруларын емдеуде олар 80%-ға дейін, ал бауыр және асқазан-ішек ауруларын емдеудегі мөлшері шамамен 70%-ды құрайды. Сондықтан, мамандар көптеген ауруларға сондай-ақ қатерлі ісік ауруына қарсы препараттар алуда жана дәрілік өсімдіктер түрлерін қарастыруда [2]. Осыған орай, болашақ биология және медицина салаласының мамандары дәрілік өсімдіктерді пайдалануды, қорғауды білуі тиіс.

«Дәрілік өсімдіктер» пәні – адамзат өмірінде жиі қолданылатын дәрілік өсімдіктер мен өсімдік текті (фитопрепараттар) дәрілік шикізаттардың ботаникалық-фитоценоздық, фармако-биологиялық және медициналық мақсатта пайдаланылуын түсіндіріп, олардың морфо-анатомиялық құрылысын сипаттау және оларды жинап, кептіріп, дайындаудың әдіс-тәсілдерін үйретеді және оларды практикада қолданып, дәрілік заттың ағзаға әсер етуін бағалауды оқытады.

Пәннің оқытылуы негізінен – ботаникалық, биохимиялық және фитотерапиялық салаларды негізге ала отырып, дәрілік заттың химиялық және физикалық қасиеттеріне сәйкес әсер ету механизмін, вегетативтік және генеративтік мүшелерінің анатомиялық құрылысын жан-жақты түсіндіреді. Сонымен қатар, дәрілік өсімдіктердің құрамындағы биологиялық белсенді заттың медициналық мақсаттағы пайдалану

классификациясымен таныса отырып, сол дәрілік өсімдіктердің практикада қолданылу ықтималдығын да қарастыруды көздейді.

Бұл пәннің оқытылуының негізгі мақсаты – дәрілік өсімдіктердің пайдаланылатын шикізаттарына (сабағы, жапырағы, тамыры т.б.) байланысты жинау мерзімі жайлы мәлімет бере отырып, ондағы биологиялық белсенді заттардың жинақталу, сақталу жағдайлары және анатомиялық кесінділерінде көрінетін ерекшеліктеріне байланысты нақтылы бір ауруларға сай емдік, алдын алу мақсатында қолдану талаптары мен ғылыми негіздемелік жағынан және іс жүзінде таныстыру арқылы білім беру; дәрілік препарат әзірленетін өсімдік шикізаттарындағы биохимиялық әсер етуші затқа сипаттама беру және дәрілік өсімдіктердің өсу ортасына талдау жасау үшін іс жүзінде дағдыны қалыптастыру; дәрілік өсімдік шикізатының кеңінен пайдалануының артып отырғандығының басты алғышарттары негізінде түсіндіру [3]. Сондай-ақ, бұл пән Қазақстан Республикасының «Қызыл кітабына» енгізілген сирек кездесетін, эндемдік, дәрілік өсімдіктердің таралу түрі мен оларды қорғау талаптары туралы мәліметтер береді және дәрілік өсімдіктерді жасанды жағдайында өсіруді, қазіргі адамзаттың қалыптасқан денсаулық жағдайына байланысты дәрілік препарат ретінде пайдалану жолдарын дәріптеу арқылы адам мен қоғамның табиғатқа деген экологиялық мәдени көзқарасын қалыптастыруға негіз болып табылады.

Қазіргі кезде дәрілік өсімдіктер курстарын оқытуда ең жиі қолданылатын әдіс дәріс-слайдқа негізделген оқыту әдісі, бірақ, студенттердің ботаникалық білімдерін сезім амалдарын қолдану арқылы арттыруға болады, жоғары мектепте студенттер бес сезім мүшесі арқылы осы өсімдіктерді тану мүмкіндігіне ие болады деп болжауға болады. Былайша айтқанда, дәріс слайдқа негізделген оқыту әдісінде студенттер дәріс тыңдайды және слайдтағы суреттер арқылы ғана морфологиялық құрылысымен танысады. Бұл жағдайда ешқандай сенсорлық-перцептивтік қабылдау, тікелей тәжірибе қолдану әрекеттері болмайды. Ал жаңа инновациялық әдіс немесе сенсорлық әдістерді пайдалану кезінде студенттер дәрілік өсімдіктердің өзін көреді, қолмен ұстап сипап сезеді, иісін айырады және оқытушының жетекшілігінде улы емес өсімдік түрлерінің дәмін татып айырады. Сонымен бірге, дәрілік өсімдіктің пайдаланылуын, ем болатын ауруларын оқытушыдан есту арқылы есте сақтайды. Осылайша, аталған әдісті қолдану арқылы сабақтың тиімділігін әдеттегі жағдайдан бірнеше есе көтеруге болады.

Күтілетін оқыту нәтижелері бойынша дәрілік өсімдіктер пәнінің оқыту нәтижесінде білім алушы келесідей талаптарды орындауға міндетті:

- дәрілік өсімдіктердің морфологиялық сипаттамасын, таралу аймағын, қазіргі жағдайын түсінуге;
- дәрілік зат дайындауын және қолданылу әдістерін түсінуге;
- дәрілік өсімдіктердің вегетативтік және генеративтік мүшелерінен уақыттық анатомиялық препараттар дайындай білеуге;
- улы және улы емес дәрілік өсімдіктерді морфологиялық пішініне, иіс-дәміне қарап қалай айыруға болатындығын түсінуге;
- дәрілік өсімдіктерде синтезделетін емдік қасиеті бар фармакологиялық, биологиялық белсенді заттардың жиналу мүшелерін білуге [4];
- дәрілік өсімдіктерде пайда болатын биологиялық белсенді заттардың түзілу уақыттарына сәйкес жинау және сақтау, кептіру әдістерін игеруге;
- шөптесін, төмен сатыдағы өсімдіктердің дәрілік қасиетін зерттеп, талдап фармакогнозия ғылымымен салыстыра білуге;
- дәрілік өсімдіктер жайлы жазылған ғылыми ресурстар және анықтауыштар, гербарийлармен жұмыс істеп, оларды сипаттай білуге;
- дәрі-дәрмек өндірісін, өсімдік шикізатымен қамдау үшін олардың табиғаттағы ресурстарын, популяцияларын, түрлерін, фитоценоздарын зерттеуге;
- өсімдік құрамында кездесетін биологиялық белсенді затқа байланысты емдік қасиеттерін түсініп игеруге;
- дәрілік өсімдіктердегі биологиялық белсенді заттардың қасиетін және сақталу ережелерін білуге;
- дәрілік өсімдіктер пәнін жан-жақты теория жүзінде білуді;
- дәрілік өсімдіктер мүшелерінен жасалған уақыттық және тұрақты препараттармен жұмыс жасауды білуге;

Қортындылай айтқанда, дәрілік өсімдіктер пәнін оқытуда инновациялық технологиялар – заманауи әлеуметтік, мәдени жағдайда баланың тұлғалық дамуында динамикалық өзгерістер есебінен оң нәтижелерге жетуге бағытталған оқытудың әдіс-тәсілдері мен тәрбие құралдарының жүйесінің бірі болып табылады. Қазіргі уақытта білім берудің барлық салаларымен деңгейлерінде отандық және шетел алдыңғы қатарлы тәжірибелерге сүйенген зерттеу негізінде өз оқыту бағдарламаларына инновациялық технологияларды енгізуде.

Ал жоғары оқу орындарында инновациялық білім берудің мақсаты – білім беру үрдісін заманауи сай жоғары технологиялармен және студенттердің негізгі шығармашылық қабілеттерін қалыптастырып, олардың көшбасшылық қасиеті бар, дербес ойлау жүйесін жетілдіретін әдістемелермен қамтамасыз ету.

Инновациялық технологиялардың білім беру үрдісіндегі негізгі ережелері: студенттерге қамқорлық көрсету; оқыту мен мектеп және ата-ана тәрбиесінің бірлігі; студенттің ғылыми танымдық жүйесін қалыптастыру және дамыту; студенттің өз алдына дербес шешім қабылдау қабілетін дамыту; студенттің ғылыми танымдылық және шығармашылық дағдысын дамыту; әр студентті оның қабілеті мен білімді игере алатын мүмкіндік деңгейіне сай оқыту; болашаққа керекті, жан-жақты жетілген, бәсекеге қабілетті маман даярлау.

Әдебиеттер тізімі:

1. Торманов Н.Т., Уршеева Б.И. Биологияны оқытудың инновациялық әдістемесінен оқу-әдістемелік кешенінің нұсқауы. – Алматы: «Қазақ университеті», 2014.
2. Тыныбеков Б. Дәрілік өсімдіктер Оқу құралы. – Алматы: «Қазақ университеті», 2009.
3. Кожанов К.Н., Қожанова С.К. Фитотерапия. – Алматы, 2010. – 229 б.
4. Тыныбеков Б. Бөлме өсімдіктері. Оқу құралы. – Алматы: «Қазақ университеті», 2014.
5. Khodaie1 L., Ranjbarzadeh F. S. Using Sensory Approach to Teach Medicinal Plants: a Before and After Study. Res Dev Med Educ, 20147 – 3(2). – P.109-112.

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЯ

БІРІНШІ СЕКЦИЯ

ПЕРВАЯ СЕКЦИЯ

Абылайханова Н.Т., Ахметова А.Б., Тусупбекова Г.А., Құлбаева М.С., Аблайханова Н.Т., Швецова Е.В., Тулеуханов С.Т. АҚПАРАТТЫ ТЕХНОЛОГИЯ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ РӨЛІ	3
Алимжанова А.Б. ЗАМАНАУИ МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН МҮМКІНДІКТЕР	4
Анипина А.К., Қалиолла А. ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН МУЛЬТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ НЕГІЗГІ СИПАТТАМАЛАРЫ	8
Асқарова Ә.С., Бөлегенова С.Ә., Шортанбаева Ж.Қ., Оспанова Ш.С., Нұғыманова А.О., Бодықбаева М.Қ. ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАҒЫ АРНАЙЫ КУРСАРДЫ ЭЛЕКТРОНДЫ РЕСУРСАР МЕН ҚАМТУ	10
Асқарова Ә.С., Бөлегенова С.Ә., Бөлегенова С.Ә., Оспанова Ш.С., Шортанбаева Ж.Қ., Бодықбаева М.Қ. ОҚУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ФОРМАСЫ РЕТІНДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫ ПАЙДАЛАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	12
Атамбаева Ш.А., Иващенко А.Т., Ниязова Р.Е., Ерназарова Г.И., Мелдебекова А.А. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	15
Ахтаева Н.С., Садыкова Н.М., Болтаева А.М. МАССОВЫЕ КОММУНИКАЦИИ КАК ОБЪЕКТ УПРАВЛЕНИЯ СОЗНАНИЕМ МОЛОДЕЖИ	17
Байдавлетова М.Д., Тасилова Н.А., Искакова Ғ.З. «ӨМІР БОЙЫ БІЛІМ АЛУ» - ЗАМАН ТАЛАБЫ	19
Баяндинова С.М., Турарбек А.Т. БІТІРУШІЛЕРДІҢ АКТ – ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ЖОҒАРЛАТУ ҮШІН ҰЛТТЫҚ БІЛІКТІЛІК ШЕҢБЕРІН ДАЙЫНДАУДЫҢ ҚАЖЕТТІЛІГІ	21
Денгельбаева Н.Б. КІТАПХАНАЛАРДАҒЫ ЖАҒАШЫЛДЫҚТЫ ЕНДІРУ ПРОЦЕСТЕРІНІҢ ТЕОРИЯСЫ: ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ, МАЗМҰНЫ МЕН ҚҰРЫЛЫМЫ	22
Джомартова Ш.А. ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ ПО ИКТ В СИСТЕМЕ «ОБРАЗОВАНИЕ В ТЕЧЕНИЕ ЖИЗНИ»	27
Дудинова Е. И., Мухамадиева Л.И. ИКТ-МОДЕЛИ В ОБРАЗОВАНИИ ЖУРНАЛИСТОВ И ИЗДАТЕЛЕЙ: СТАТУС СТУДЕНТА И ВЫРАБОТКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ МЕТОДИК ПРЕПОДАВАНИЯ	30
Жаназарова З.Ж., Нурбекова Ж.А. СОВРЕМЕННЫЕ КАДРЫ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ	33
Заурбек А., Айдаров К.А., Урмашев Б.А., Нугманов Ж.А., Джурунтаев Д.З. СИНТЕЗ И МОДЕЛИРОВАНИЕ СХЕМ ЦИФРОВЫХ УСТРОЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ САПР VIVADO И ЯЗЫКА ОПИСАНИЯ ВЫСОКОГО УРОВНЯ VERILOG	36
Камзанова А.Т., Мадалиева З.Б. РОЛЬ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЛАБОРАТОРИИ В МОДЕЛИРОВАНИИ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «ПСИХОЛОГИЯ»	41
Карабаева Б.Н., Мадиева З.К. КӨПТІЛДІЛІК АЯСЫНДА КӘСІБИ БАҒЫТТАҒЫ ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ	42
Көшім А.Ғ., Бексеитова Р.Т., Ахмеденов Қ. М. ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ МОДЕЛІН ІСКЕ АСЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСПЕН ОҚЫТУ	45
Қарымсақова Н.Т. АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУДЫҢ КРИПТОГРАФИЯЛЫҚ ЖҮЙЕСІНЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР	46
Копнова О.Л. К ВОПРОСУ О ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПРОГРАММНЫХ РЕШЕНИЙ ДЛЯ АНАЛИЗА БОЛЬШОГО КОЛИЧЕСТВА ИНФОРМАЦИИ НА ПРИМЕРЕ СРЕДЫ POWERBI	48
Мадиева Г.Б., Мансурова М.Е. МЕДИА-КОРПУС КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА	51
Рахимжанова Л.Б., Баймұлдина Н.С. ОБ ОПЫТЕ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «ИНФОРМАЦИОННЫЕ И КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ» НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	53
Саксенбаева Ж.С., Кожанова А.М. ЖҮЙЕЛІК ДИНАМИКАЛЫҚ МОДЕЛЬДІ БІЛІМ САЛАСЫНА ҚОЛДАНУ	55
Тен Ю.П. ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ МНОГОПРОФИЛЬНЫХ НАУЧНЫХ ИЗЫСКАНИЙ (ОПЫТ КОРЕИ)	57
Nesterenkov P.A., Nesterenkova L.A. ECHNOLOGICAL ASPECTS OF INNOVATIVE TEACHING METHODS ...	62
ҮШІНШІ СЕКЦИЯ	
ТРЕТЬЯ СЕКЦИЯ	
Aljanova N.K., Baitenova N.Zh. FEATURES OF PROGRAMME ACCREDITATION PROCEDURE	65
Dosmagambetova R., Kassymova S. IMPROVEMENT OF EDUCATIONAL PUBLIC HEALTH PROGRAMMING IN KAZAKHSTAN:	67
Ihsangalieva G.K., Nurzhanova Zh.S., Raimbekova A.A. THE POLYLINGUAL MODEL OF HIGHER LINGUISTIC EDUCATION	69
Kamzina A., Aksholakova A., Kenzhekanova K. COMMUNICATIVE APPROACH IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	71
Madiyeva G.B., Madiyeva D.B. THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION	73

Makisheva M.K. ON SOME METHODOLOGICAL PERSPECTIVES OF POLYLINGUAL EDUCATION	73
Mukanova G.K., Abdyhadyrova A. METHODS «LEARNING BY DOING» OR HOW TO HELP DOCTORAL STUDENTSPUBLISHED ARTICLES IN JOURNALS WITH IMPACT FACTOR.....	76
Mussiraliyeva Sh. APPLICATION OF MEDIS PROJECT METHODOLOGY for AUTOMATION and CONTROL SPECIALTY AT INFORMATION SYSTEMS DEPARTMENT	77
Strautman L.E., Gumarova Sh.B. CONTRIBUTION OF THE TEACHERS OF ENGLISH TO THE SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM "100 CONCRETE STEPS"	80
Tolesh F. INTERNATIONALISATION OF HIGHER EDUCATION IN KAZAKHSTAN.....	82
Zhussupova A.I., Zhussupova G.E., Shalakhmetova T.M., Ibrayeva G.Zh, Omirbekova N.Zh. EVERYDAY IS A NEW CHANCE TO LEARN SOMETHING NEW.....	85
Zhussupova I., Chunetova Zh.Zh., Shulembaeva K.K., Tokubaeva A.A. INTEGRATION OF SCIENTIFIC-EDUCATIONAL PROGRAMS INTO THE INNOVATION ECONOMICS OF KAZAKHSTAN	88
Абдулкаримова Р.Г. , Мансуров З.А. СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «НАНОТЕХНОЛОГИИ И АНОМАТЕРИАЛЫ».....	90
Абдықалықова Р.А., Воробьева Н.А., Үркімбаева П.И., Тумабаева А.М., Кенесова З.А. КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ – БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ МАМАНДАРДЫ ДАЙЫНДАУДАҒЫ КОММУНИКАТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ БІРІ	93
Аймағанбетова О.Х., Баймолдина Л., Байшукурова А.К., Ахтаева Н.С., Махмутов А.Э. ПРОЕКТНЫЙ МЕТОД - КАК СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИЙ	95
Айташева З.Г., Джангалина Э.Д., Лебедева Л.П. ГЛОБАЛЬНЫЙ КОЭФФИЦИЕНТ ИННОВАЦИОННОСТИ КАК ОСНОВА ДЛЯ РАЗВИТИЯ И РОСТА РЕЙТИНГА ВНУТРЕННЕЙ ИННОВАЦИОННОСТИ	97
Айташева З.Г., Калимагамбетов А.М., Жумабаева Б.А. РЕЗЕРВНАЯ ДВИЖУЩАЯ СИЛА ОТЕЧЕСТВЕННОЙ НАУКИ - АКАДЕМИЧЕСКАЯ МОБИЛЬНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ.....	99
Акбаева Д.Н., Ешова Ж.Т. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В МЕТОДИЧЕСКОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВНЫЕ ПРОЦЕССЫ И АППАРАТЫ ХИМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ»	101
Алиқбаева М.Б., Тунгатов У.А. ҚОС ДИПЛОМДЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....	105
Алтаев А.Ш., Султанғалиева Г.С. ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ – ИСТОРИКОВ В ПРОЦЕССЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	107
Алтаев А.Ш., Султанғалиева Г.С. ИНТЕГРАТИВНЫЙ ХАРАКТЕР И УРОВНИ МЕНЕДЖМЕНТА В ПОВЫШЕНИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА СТУДЕНТОВ	109
Артемьев А.М., Жакупова А.А., Плохих Р.В., Абдреева Ш.Т., Глезденева О.В. РЕАЛИЗАЦИЯ СОВМЕСТНОЙ МАГИСТЕРСКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТУРИЗМ» КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ И РУДН В РАМКАХ СЕТЕВОГО УНИВЕРСИТЕТА СТРАН СНГ.....	112
Арыстанбекова Қ.Д., Қошымова А.О. ОҒЫЗДАРДЫҢ КӨРШІ ХАЛЫҚТАРМЕН БАЙЛАНЫСЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ	114
Асилова А.С. ОҚУ ПРОЦЕССІНДЕ ДӘРІС ЖҮРГІЗУДІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ.....	117
Аскарова А.С., Болегенова С.А., Болегенова С.А., Шортанбаева Ж.К., Zivile Rutkuniene СТРАТЕГИЯ РЕАЛИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ И КАУНАССКОГО ТЕХОЛОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (ЛИТВА).....	118
Аскарова М.А. Сағымбай О.Ж. КРЕАТИВНОСТЬ КАК КОМПОНЕНТ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕМ».....	120
Аубакирова Ж., Айтбембетова А. О ПРЕПОДАВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В МАГИСТРАТУРЕ	122
Ахтаева Н.С., Хворост К, Нажемидин А., Аймағанбетова А.Х. СВЯЗЬ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ.....	124
Әлкебаева Д.А. ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІ ЖӘНЕ КӨПТІЛДІЛІК БІЛІМ БЕРУ САПАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН РОЛІ	125
Әмір Р.С. «ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ТІЛІ» ПӘНІН ОҚЫТУ ҮСТІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІ КРЕАТИВТІК ҰМТЫЛЫСЫҚА ЖЕТЕЛЕУ	127
Байшукурова А.К., Ахтаева Н.С., Аймағанбетова О.Х., Сатыбалдина Н.К., Басыбекова К.Е. ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА «ОБРАЗОВАНИЕ В ТЕЧЕНИЕ ЖИЗНИ» В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ И ПРАКТИКЕ	129
Баудиярова Қ.Б. ЖҰМЫС БЕРУШІЛЕРДІҢ ТАЛАПТАРЫНА СӘЙКЕС МУЗЕЙ ІСІ МАМАНДАРЫН ДАЯРЛАУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ.....	132
Баяндинова С. М., Сыдықова П. Н. ТУРИЗМ МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША СТУДЕНТТЕРДІҢ ЫНТАЛАНУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МЕХАНИЗМДЕРІ.....	134
Бергенева Н.С., Сатарбаева А.С., Жуманова Г.С., Исанбекова А.Т. ЕКІ ДИПЛОМДЫҚ БІЛІМ БЕРУ – «ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ӨМІР ТІРШІЛІГІНІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ» САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕМЕ	136

Боранбаева А.Е., Алдиярова А.Н. ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН БАСҚАРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	138
Гончарова А.В., Карпенюк Т.А., Оразова С.Б. СОТРУДНИЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ В ПОДГОТОВКЕ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ ДЛЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ.....	141
Дауытова Ж.К., Шукетаева К.К., Смағұл М.Ж. КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІҢ-ҚАЗАҚСТАН ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫНА ӘСЕРІ.....	143
Ем Н. ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРАКТИК ОТДЕЛЕНИЯ КОРЕЕВЕДЕНИЯ: К ВОПРОСУ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЗАКАЗАМ РАБОТОДАТЕЛЕЙ.....	145
Ергобек Ш., Алтаева К. ОБЩЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ АККРЕДИТАЦИЯ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ И ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В СИСТЕМЕ ГАРАНТИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ.....	148
Ергобек Ш.К. Шайкенов Б.А. Қойшыбайұлы Е. Салқараев Ж.К. Алтаева К. Ж. МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕЙТИНГ ВУЗОВ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ.....	150
Ергобек Ш., Алтаева К. РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАЧЕСТВА ИНЖЕНЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ НА ПРИМЕРЕ ПРОЕКТА TEMPUS QUEESA.....	152
Ешова Ж.Т., Акбаева Д.Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВНЫЕ ПРОЦЕССЫ И АППАРАТЫ ХИМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ» В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ В РАМКАХ ИНТЕГРАЦИИ В МИРОВОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО.....	154
Жакебаев Д.Б., Каруна О.Л., Костомарова А.П. ПЕРЕХОД ВЕДУЩИХ УНИВЕРСИТЕТОВ К АКАДЕМИЧЕСКОЙ И УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ АВТОНОМИИ – ВАЖНЫЙ ШАГ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЗАКАЗАМ РАБОТОДАТЕЛЕЙ.....	157
Жаппасов Ж.Е., Ибрагимова М.Н., Тойшубекова Ж. К. КРЕДИТТІК ЖҮЙЕ БОЙЫНША ТЫҢДАУШЫЛАРДЫҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСТАРЫН.....	160
Жумагазиева А.Г., Смагулова Г.С., Нурсейтова Г.Б. ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАДА, БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕССТЕРДІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ.....	162
Жүніс Қ.Ә., Ешметова Б.Б. ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ТҮРКІ ТІЛДЕС ХАЛЫҚТАР АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ.....	164
Зарипова Ю.А., Дьячков В.В., Юшков А.В. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ИНТЕРЕС К ЖИЗНИ КАК ИНДИКАТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СФЕРЕ.....	168
Иминова Р.С., Кайралалова Г. Ж., Жумағалиева Ш.Н., Бейсебеков М.К., Абилов Ж.А. О ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ НА ФАКУЛЬТЕТЕ ХИМИИ И ХИМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ.....	169
Иминова Р.С., Кайралалова Г. Ж., Жумағалиева Ш.Н., Бейсебеков М.К., Абилов Ж.А. СОЕДИНЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИИ НА ПРИМЕРЕ КАФЕДРЫ ХИМИИ И ТЕХНОЛОГИИ ОРГАНИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ, ПРИРОДНЫХ СОЕДИНЕНИЙ И ПОЛИМЕРОВ КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ.....	171
Искакова З.Е. КОНЦЕПЦИЯ ВЫБОРА АКТУАЛЬНОСТИ ТЕМ ДИПЛОМНЫХ РАБОТ СТУДЕНТОВ С УЧЕТОМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УНИВЕРСИТЕТА.....	174
Калганова Е. А. ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В СКГУ им. М. КОЗЫБАЕВА.....	177
Кистаубаева А.С., Батлукцкая И. В., Кортюкова Е. А., Маслова Е.В., Игнатова Л.В., Савицкая И.С. ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ПОДГОТОВКА МАГИСТРАНТОВ В ОБЛАСТИ БИОТЕХНОЛОГИИ В РАМКАХ ПРОГРАММЫ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА.....	179
Колумбаева С.Ж., Бияшева З.М., Ловинская А.В., Шимшиков Б.Е. ОПЫТ ПРЕПОДАВАНИЯ В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «БИОТЕХНОЛОГИЯ».....	181
Купешова С.Т. СТУДЕНТТЕРДІҢ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРІТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІН КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЯЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	183
Құрманбаева А.Ә. КОММУНИКАТИВТІ ИНДИВИДУМНЫҢ КИБЕРКЕҢІСТІКТЕГІ МУЛЬТИЛИНГВИЗМДІ ИГЕРУІ.....	185
Қабылғазина К., Әлім Ә. ДАМЫТА ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ- БӘСЕКЕЛЕСТІККЕ ҚАДАМ.....	187
Қасен Г.А. ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ, ПРИЕМЫ И ТЕХНИКИ В ПРЕПОДАВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ПОЛИЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ.....	189
Майкотова Ғ., Сапарходжаева Н. БОЛОН ҮДЕРІСІНІҢ ҚАҒИДАЛЫҚ ДЕКЛАРАЦИЯСЫ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖОО-ДА ҚОС ДИПЛОМДЫҚ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ.....	197
Мамутова А.А. РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ ОБУЧАЕМОЙ ЛИЧНОСТИ ДЛЯ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ СДАЧИ РУБЕЖНОГО КОНТРОЛЯ.....	200
Мамытқанов Д.Қ. ЖАСТАРДЫҢ КӘСІБИ ӨЗІН-ӨЗІ АЙҚЫНДАУЫН ӘЛЕУМЕТТІК ТАЛДАУ.....	201
Маульшариф М. ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «СОЦИОЛОГИЯ».....	203
Махметова Д.М., Луговская Е.И., Бекмашева Б.Н. «ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК» КАК ПРОФИЛИРУЮЩИЙ ПРЕДМЕТ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ С ХАРАКТЕРИСТИКОЙ:	

Мендигалиева Г. МОЛОДЕЖНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ КАК ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА	208
Молдабеков Ж.Ж.ҚАЗАҚТЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҒЫНЫҢ ТӘРБИЕЛІК МАҢЫЗЫ	209
Мун Г.А., Манғазбаева Р.А., Ирмухаметова Г.С. ИНТЕГРАЦИЯ, НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИЙ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА	211
Мухатаева К., Бакраденова А. КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ БАЛАЛАРДЫ АНА ТІЛІНЕ БАУЛУ	215
Мұқаметханұлы Н., Түргенбай А.А. 2+2 БАҒДАРЛАМАСЫ: ТИІМДІЛІГІ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ (ҚАЗҰУ-ЛАНЬЧЖОУ УНИВЕРСИТЕТІ ТӘЖІРИБЕСІ МЫСАЛЫНДА)	217
Мұсатаев С. ЕУРАЗИЯЛЫҚ БІРТҰТАС БІЛІМ-ҒЫЛЫМ КЕҢІСТІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ЖЕЛЛІК ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ	218
Надыров Ш.М., Мылкайдаров А.Т.МЕХАНИЗМЫ АКТИВИЗАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИИ.....	221
Нареге Г., Жұбаназарова Н.С., Тұтқабаева Г.Б., Масимбаева, А.А., Адилова Э.Т. ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ДАМЫТА ОҚЫТУ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ ОҚУШЫ БІЛІМІНЕ ТИГІЗЕР ӘСЕРІ ...	223
Ноянов Е. Н. ТАРИХ, АРХЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІНДЕ КӨП ТІЛДІ ТОПТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ МЕН ДӘРІС ЖҮРГІЗЕТІН ОПҚ-Н ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУЫ ТӘЖІРИБЕСІ	226
Нургазина А. М. ODERN ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF TRI-LINGUAL STUDYING IN KAZAKHSTANI HIGH EDUCATION.....	227
Нургазина А. М. КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ПРОГРАММ ДВОЙНОГО ДИПЛОМА	229
Нурманова Б.З., Какижанова Т.И. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ЭКОНОМИКА» В ЦЕЛЯХ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ	231
Окушева Г.Т., Мулдағалиева А.А. ОБ ИНТЕГРАЦИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА И СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН В УНИВЕРСИТЕТСКОМ ОБРАЗОВАНИИ.....	233
Омарова Ә.Т., Сарыбаева И.С. ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫС МАМАНДАРЫН КӘСІБИ ДАЙЫНДАУДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ӘРІПТЕСТІК ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ	235
Плохих Р.В., Артемьев А.М., Жакупова А.А., Климова Т.Б. ОПЫТ СОТРУДНИЧЕСТВА В РАМКАХ СОВМЕСТНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ МАГИСТРАТУРЫ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТУРИЗМ»	237
Пономаренко О.И., Романова С.М., Бейсембаева Л.К. ПУТИ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТНОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ МЕДИАОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	240
Пузиков М.Ф. ПАТРИОТИЗМ КАК ИНДИКАТОР НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	243
Рахметуллаева Р.К., Токтабаева А.К., Маңғазбаева Р.А., Есқалиева Б.Қ., Оңғарбаев Е.К. ХИМИЯ МАМАНДЫҒЫ ҮШІН ҮШТҰҒЫРЛЫ ТІЛДІ ДАМЫТУ	245
Романова С.М., Пономаренко О.И. ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭКОЛОГИЗАЦИИ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ ШКОЛЬНОГО ХИМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	247
Садықова Н.М., Жұбаназарова Н.С., Ахтаева Н.С., Болтаева А.М. БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДА ТҰЛҒАНЫҢ МАМАНДЫҚТЫ МЕНГЕРУДЕГІ КӘСІБИ ӨЗІНДІК АНЫҚТАЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	249
Садықова А.Т., Камзанова А.Т., Адилова Э.Т. СПЕЦИАЛЬНОСТЬ «ПСИХОЛОГИЯ» В УСЛОВИЯХ ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	252
Сейсебаева Р.Б. ТРЕХЪЯЗЫЧИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН (НА ПРИМЕРЕ КАЗНУ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ).....	254
Серік Ә. А. ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРДЫ ДАЙЫНДАУ ЕРЕШЕЛІКТЕРІ ..	256
Сейітнұр Ж.С. БІЛІМ БЕРУДІ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯЛАУ: МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚАТЕРЛЕР	257
Тасымов А. ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ЛЕКСИКА-СЕМАНТИКАЛЫҚ СИПАТЫ	260
Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. ТЕХНОЛОГИИ СМЫСЛОВОГО АНАЛИЗА ВНУТРЕННЕГО МИРА ЛИЧНОСТИ КАК МЕХАНИЗМ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	261
Ташимова Ф.С., Ризулла А.Р. ИНТЕРНАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ИЗМЕНЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ПРОГРАММЫ ПО ПСИХОЛОГИИ В МАГИСТРАТУРЕ ДЛЯ НЕПСИХОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	264
Тулепов М.И., Тулепова С.И., Спанова Г.А., Хамзина Б.С., Уалиев Ж.Р. ОДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ ХИМИКОВ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	269
Тулепов М.И., Тулепова С.И., Спанова Г.А., Хамзина Б.С., Уалиев Ж.Р. АНАЛИЗ МИРОВОЙ ПРАКТИКИ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ СТРАН В РАМКАХ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ПРОГРАММЕ ГПИИР-2.....	271
Тунгатаров Н.Н., Нуржанова Ш.С., Елеуов А.А. ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ КАЧЕСТВОМ ИХ ПОДГОТОВКИ.....	273

Турашева С.К., Ерназарова Г.И., Иващенко А.Т., Атамбаева Ш.А., Ниязова Р.Е. БОЛОН ДЕКЛАРАЦИЯСЫНЫҢ НЕГІЗГІ ҰСТАНЫМЫ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРІБЕ АЛМАСУДЫ НЫҒАЙТУ ..	276
Турашева С.К., Кистаубаева А.С., Ерназарова Г.И., Баубекова А.С., Оразова С.Б., Нармуратова М.Х., Атамбаева Ш.А. ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ПРОГРАММАМ СОВМЕСТНОГО И ДВУДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ "БИОТЕХНОЛОГИЯ"	277
Тургинбаева А.Н., Ахметова З.Б., Шуренов Н.Б. МОТИВАЦИЯ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ У ВУЗОВСКОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ.....	280
Чопабаева Н.Н. ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ХИМИИ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ.....	282
Чунетова Ж.Ж., Шулембаева К.К., Жұмабаева Б.А., Токубаева А.А., Жусупова А.І, Жунусбаева Ж.К., Алтыбаева Н.А. БИОТЕХНОЛОГИЯ МАМАНДЫҒЫН ДАЙЫНДАУДА ГЕНЕТИКА ПӘНІНЕН КӨПТІЛДІ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК БАҒЫТТАРЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	283
Шадаева М.Т. ШЕТ ТІЛІНДЕ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫСЫН МЕНГЕРТУ ҮШІН ЖАСАЛАТЫН ЖАТТЫҒУЛАРДА ЕСКЕРІЛУ КЕРЕК МӘСЕЛЕЛЕР.....	285
Шарипова Г.С., Есембеков Т.У. ТЕЗАУРУСНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ МОДЕЛЬ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ	287
Шокатаева Д.Х., Кистаубаева А.С., Савицкая И.С. КЛЮЧЕВЫЕ ЗАДАЧИ КОНЦЕПЦИИ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАФЕДРЫ БИОТЕХНОЛОГИИ КАЗНУ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ.....	288
Юшков А.В., Бияшева З.М., Дьячков В.В., Зарипова Ю.А. ОБЩЕСТВЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ПРИЗНАНИЕ ВЫПУСКНИКОВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГОРИЗОНТА МИРОВЫХ ПРОБЛЕМ НА ПРИМЕРЕ ТРАДИЦИОННОГО ПРЕОДОЛЕНИЯ ЗАКОНА ХИРАЛЬНОЙ ЧИСТОТЫ КАК СЕКРЕТА ЗАРОЖДЕНИЯ ЖИЗНИ.....	290
ДӨҢГЕЛЕК ҮСТЕЛ КРУГЛЫЙ СТОЛ	
Адилова М.Т., Умбетъярова Л.Б., Даниярова А.А., Белходжаев А.А. МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИКАЛЫҚ ІС МАМАНДЫҒЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ЖҮЙЕСІНДЕ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	292
Еланцев А.Б., Маутенбаев А.А. «ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «МЕДИЦИНСКАЯ БИОЛОГИЯ» ДЛЯ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ДЕЛО».....	293
Белходжаев А.А., Умбетъярова Л.Б., Адилова М.Т., Даниярова А.А. РАЗРАБОТКА И РЕАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ НА УРОВНЕ БАКАЛАВРИАТА	294
Бердібаева С.К., Гарбер А.И., Нүсіпжанова Б.Н., Токсанбаева Н.К., Садькова Н.М. АНТОНОВСКИЙДІҢ САЛЮТОГЕНЕЗ КОНЦЕПЦИЯСЫНДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ МОДЕЛІ ЖӘНЕ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ РӨЛІ	296
Бердібаева С.К., Гарбер А.И., Жұбаназарова Н.С., Камзанова А.Т., Алимжанова А.Ш. «ҒЫЛЫМ, БІЛІМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯНЫ ҰШТАСТЫРУ АЯСЫНДА ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУШЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН СТРЕССМЕНЕДЖМЕНТТІ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ НЕГІЗДЕУ»	299
Бердібаева С.К., Гарбер А.И., Жұбаназарова Н.С., Камзанова А.Т., Алимжанова А.Ш. ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУШЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ СТРЕССМЕНЕДЖМЕНТ	302
Суворова М.А., Шалахметова Т.М. Даниярова А.Б. МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ БАЗОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН МЕДИЦИНСКИХ И БИОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ	306
Табаева А.А., Нажметдинова А.Ш., Даниярова А.Б. СОПОСТАВИМОСТЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «МЕДИКО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ДЕЛО» КАЗАХСТАНСКИХ И РОССИЙСКИХ ВУЗОВ	308
Хайдарова Т.С. ОБЩЕСТВЕННОЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЕ. ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ СЛУЖБАМИ УКРЕПЛЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	310
Ыдырыс Ә., Сырайыл С., Жаманбаева Г.Т., Уршеева Б.И. СТУДЕНТТЕРГЕ ДӘРІЛІК ӨСІМДІКТЕР КУРСЫНАН САБАҚ ӨТУДЕГІ СЕНСОРЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	312

Ғылыми басылым

**РОӘК ОӘБ отырысы аясындағы өтетін
«УНИВЕРСИТЕТТЕГІ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ
ЭКСПОРТТЫҚ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ» атты
47-ші ғылыми-әдістемелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ**

2017 жылдың 26-27 қаңтары

3-кітап

Жинақ авторлық редакциямен беттеліп, жарыққа шықты

ИБ №

Басуға 19.03.2016 жылы қол қойылды. Формат 60x84 ¹/₈.

Көлемі 20,1 б.т. Тапсырыс №. Таралымы 20 дана.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

«Қазақ университеті» баспа үйі.

Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.